SELECTIONS FROM

CLASSICAL GUJARATI LITERATURE

VOLUME I.

(FIFTEENTH CENTURY.)

EDITED BY

IRACH JEHANGIR SORABJI TARAPOREWALA, B.A.,
PH.D., BAR-AT-LAW.

[illegible]ssor of Comparative Philology and Lecturer in Gujarati in the University of Calcutta.

CALCUTTA:

PRINTED AT THE NAVROZ PRINTING WORKS,
29-30, Ezra Street,
and Published by
THE UNIVERSITY OF CALCUTTA.

1924.

TO

THE SACRED MEMORY

OF

SIR ASUTOSH MUKERJEE,

TO

WHOSE INSPIRATION

THIS WORK

OWES ITS BIRTH.

OUTLINE OF A SCHEME FOR THE ADVANCED STUDY OF THE INDIAN VERNACULARS

BY

SIR ASUTOSH MUKERJEE.

The time has long passed away when elaborate arguments were needed to make even Indian scholars realise the vital importance of a critical and scientific, historical and comparative study of the great Indian vernaculars. During the last twelve years, fortunately, the opinion has steadily gained ground that the intellectual activity of a corporation of scholars in this country may be most profitably directed towards a systematic investigation of the language and literature of our chief vernaculars. The duty has, indeed, been officially imposed upon one of the Indian Universities to encourage research in vernacular literatures and languages and to foster their growth, by the publication of critical editions of early texts, and by historical investigations of their origins, early development and ramification into a variety of dialects. I have long maintained the view that a subject so extensive in scope, so well calculated to rouse intellectual curiosity, may fittingly be included in the scheme for our highest Degree Examinations. But this object can be successfully attained, only after the materials for study and investigation have been made easily accessible to teachers and students. This was precisely my purpose, when I induced Rai Saheb Dineschandra Sen to prepare, for the University, volumes of Typical Selections in Bengali on a comprehensive scale. These volumes present the development of the Bengali Language Literature in a style never before attempted and have been enthusiastically acclaimed

by competent scholars working in various seats of learning, in and beyond India. I am emphatically of opinion that the time has arrived when a further definite advance should be made in this direction, and plainly, the initiative should be taken by the Post-Graduate Department of the University. Animated by this desire, I have utilised my recent visits, in my capacity as a Member of the University Commission, to different parts of India, in discussing the question with a number of distinguished scholars, and I am now in a position to lay before my colleagues the outlines of my plan. My proposal in substance is that the services of competent scholars, wherever available, should be secured to prepare a series of volumes of Typical Selections, dealing with the chief Indian Vernaculars and illustrating the origin and development of both the language and the literature. The selections will be made from sources published and unpublised and manuscript materials will be utilised to the fullest extent desirable. The general plan of the volumes will be historical and critical, similar to that adopted for the Bengali Typical Selections, and I venture to entertain the hope that if the Selections are judiciously made, they will not only serve to illustrate linguistic and literary evolution, but will also help to illuminate many a dark corner of social, religious and administrative history. Each volume will be furnished with an introduction, glossary, notes and appendices. The volumes, as they become ready, will be published by the University and will no doubt tend to enhance its reputation as a true seat of learning.

The 29th June 1918.

FOREWORD.

One of the greatest workers in the cause of India's re-awakening, was the inspirer of the fine series of *Selections* from the various vernaculars of India, which is being published by the University of Calcutta. I was asked by him to undertake the task for my own mother-tongue. I had but one qualification for the task—a deep love for the language of my home and of my people. There has been a very great dearth of Gujarati books and literature in Calcutta, and hence the inevitable delay in producing this first volume. And the same reason, added to the lack of opportunities of meeting with literary and critical scholars of Gujarati in this part of India, has, I am quite sure, led to many slips and other shortcomings in this compilation. The generous critic will I am sure pardon these and will, I hope, let me know where exactly this work may be improved.

There have already existed collections of Gujarati poetry, especially the magnificent set of *Brihat-Kavya-Dohan* (in eight volumes) published by the proprietors of the *Gujarati* Press. To this work and to the collected works of Narasinha Mehta, published by the same Press, my indebtedness is quite apparent and I cannot find enough words to express my sense of admiration for the pioneer work thus achieved by them. What I have done has been merely to rearrange the "Selections" in chronological order, with introductory biographical and critical notices of the authors. I have also to acknowledge my debt to the very fine series of literary biographies published by the Government of H. H. the Gaekawar of Baroda, especially to the volume upon Bhalan. Nor must I forget in this connection Mr. Derasari, the editor of *Kanhad De Prabandh,* and Mr. Jhaveri the author of *Milestones in Gujarati Literature.*

To friends who have encouraged me in this undertaking I wish to express my grateful thanks. And I only trust this meets with their approval and sympathetic criticism.

It was my hope to hand over the first copy of this work when ready to the great man who had inspired this work from its very beginning. God has willed it otherwise, and I have but the melancholy satisfaction of dedicating this volume to the memory of the **KARTTA** of the Calcutta University, Sir Asutosh Mookerjee.

9th September, 1924. IRACH J. S. TARAPOREWALA.

INTRODUCTION.

THE MAIN CURRENTS IN GUJARATI LITERATURE.

Among the languages of India Gujarati is about the only one which has a literature going back in an unbroken continuity right up to the days of the Prakrits. This is not the occasion for considering the linguistic relationships of our language : that may be postponed to another occasion. In this short introductory note we will take a sort of "bird's-eye view" of the whole of Gujarati literature.

The literary history of Gujarat may be roughly divided into ten subdivisions. The principle of division is partly chronological and partly communal. This is certainly not the most sensible way of looking at the whole question, but it is certainly the most convenient. And, as we shall see, the communal principle of division does not come in practically till the beginning of the 19th century A. D., from which time modern Gujarati may be said to begin.

The main divisions are :

1. The Prakrit or the Jaina Period (8th to 15th centuries).
2. The Early Gujarati Period (15th century).
3. The Sixteenth Century.
4. The Seventeeth Century or the Golden Age of Classical Gujarati.
5. The End of the Classical Age (18th and the first half of the 19th century).
6. The Beginning of the Modern Age (Second half of the 19th century).
7. The Twentieth century.
8. The Folk-literature of Sorath (Kathiawad).
9. Islamic Writers in Gujarati.
10. Parsi Writers in Gujarati.

1. The Jaina Period.

This division is almost entirely in the Prakrit (chiefly in the Apabhramsa), and the subject matter is mostly Jaina theology. This part of the literature has not yet been properly

explored. There is still a vast amount of mss. matter hidden away in Jaina *bhandars.* There are a large number of works known as *Rasas,* i. e. stories or romances with a moral, usually extolling the Jaina faith, which are very interesting for their literary style and beauty as well as for the very fine and life-like picture they give of the manners and customs of the age. Jaina writers flourished in latter ages also, and even to-day some of the finest writers in Gujarati are from that community. But their language is no longer Prakrit but Gujarati.

2. Early Gujarati Period (The Age of the Mehta).

From the fifteenth century we may date the beginnings of Classical Gujarati literature. "The Father of Gujarati Poetry", Narasinha Mehta, has set his stamp on this period as also upon all subsequent Gujarati literature upto the 19th century. He and the "Sweet Singer of Rajputana", Miran, are the two greatest figures of this age. Their language was an early form of Gujarati which was not very different from Old Western Rajasthani, and so both these writers have a place in the literature of Rajuputana as well. About a century and a half before the Mehta flourished in Junagadh Gujarat had been conquered by the armies of Alauddin Khilji. And very soon after that event the Emperors at Delhi had dwindled down to the position of mere puppets, which helped the foundation of a strong kingdom in Gujarat. Though the kings were Moslems, they were Gujaratis, and as such they had the welfare of the land at heart; and the earlier rulers being strong they brought peace and prosperity to the land. As a result we find a glorious outburst of poetry which is unsurpassed for two centuries in beauty and spontaneity. The two great poets of this period have so completely overshadowed all others, that, except for a few, even their names have been forgotton. This is very clearly seen from the case of Bhalan, a poet of extraordinary vigour and of great literary beauty. He certainly deserves to be remembered for the grace and fineness of his verse if for nothing else. But the Mehta and Miran have captured the heart of Gujarat for all time, and other poets

have no chance compared with them. These two have had their recensions made in every succeeding century; and with each succeeding recension the language was altered so as to be understood by the common people, until at last in the 19th century both these writers were presented in the 19th century garb; and thus there grew up an idea, as strange as it was preposterous, that there was no appreciable difference between the Gujarati of the 15th century and that of the 19th. It would have been impossible to recostruct the language of that period were it not for the very writers who have come to be forgotten. Bhalan and Padmanabh and the almost completely forgotten Parsi writers of the 13th and 14th centuries, who translated their Zoroastrian scriptures into the vernacular, are our most important authorities on the language of that time.

The reason why the Mehta and Miran have captured the heart of Gujarat is that they voiced so beautifully and in such incomparable language the deepest yearnings of the Gujarati heart. Gujarat has been from a very remote antiquity the Devotee of Sri Krishna. He had His chief seat at Dwaraka, and His Yadavas had their home in Gujarat. Hence Gujarat has always accepted Him as her Supreme Lord; and therefore, naturally, when Narasinha Mehta and Miran sang of the love and glory of Krishna, they carried all Gujarat with them. The Mehta is not merely a devotee as ordinarily understood, there is a *human* element in his attachment to Krishna which is particularly refreshing. He often addresses his Lord in terms of easy familiarity, which reminds us of the fine promise made by the Lord Himself in the *Gita*:

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

In Narasinha we have the *man's* devotion to his Lord, while Miran is the *woman*, utterly oblivious of herself. These two have therefore divided the whole of Gujarati humanity between them. Whatever new movement comes into the literature of Gujarat, of one thing we may be sure that Gujarati hearts will never cease to respond to the thrilling

notes of these two first singers. We may be sure that Gujarati mothers shall always sing these songs to their children. *Bhakti* has been at once the strength and the weakness of Gujarat; let us hope that in the future Gujarat will understand better what *true bhakti* is and will thus find her true soul.

3. The Sixteenth Century (The Age of Nakar).

This century witnessed many troubles in the political history of Gujarat and in fact of all India. The powerful Kings of the previous century had passed away and Gujarat was beset by enemies on all sides, ready to plunder her rich fields, and with none to protect her. This uncertain state of affairs is reflected in the literature of this age which is quite insipid and deserves to be forgotten except by the specialist. The best known of these was Nakar, who is at best only second rate. The *Bhakti*-cult started by the Mehta and by Miran was continued, but the life had gone out of Gujarati poetry of that period and we get mere imitations of the older masters. Some of the very third rate verses, which we find so often inserted in the collected works of Narasinha and of Miran (and which are there merely because their names occur in the last lines), were very probably composed in such unproductive and barren periods; and I believe that the use of the great names of Narasinha and of Miran was their only guarantee of immortality. But the period, barren as it is, contains seeds which only awaited settled conditions and peaceful times to burst out again into full bloom.

4. The Seventeenth Century, or the Golden Age of Classical Gujarati (The Age of Premanand.)

From the beginning of the 17th century we find the rule of the Moghals consolidating in Gujarat and with it we find the land settling down again to peaceful pursuits. Arts and letters flourish again with great vigour. The century that saw the Golden Age of Gujarati Literature also witnessed the glories of the Taj and of the court of Shah Jehan. And there is one figure who dominates the whole century in more senses then one. This figure is Premanand, the greatest

poet of Classical Gujarati. His life spanned practically the whole of this period of 100 years, for he lived from A. D. 1636 to 1734. He founded a school of Gujarati poets and did his utmost throughout his long life to earn for his beloved mother-tongue the position of a great literary language. He succeeded as he fully deserved to succeed, for the language of Premanand could not but be accepted as a language fit for literary and cultural purposes. His greatness was not merely in this service that he had rendered to his mother-tongue ; as a poet he would have been among the greatest in any age and in any country. Even the Mehta must take the second rank in comparison with him. There is no theme dear to the heart of Gujarat which Premanand has not touched, and there is none which he touched that he did not raise to the level of a Classic. And none knew as he did the inside of our human hearts with all our virtues as well as our failings. None knows as well as he, how to weep for our griefs or to smile at our petty foibles and none depicts the essential human being with such loving kindness and sympathy as does Premanand. As a critic has well said he has given us both ***prem*** and ***anand*** (love and joy) through his writings.

This century would have been noteworthy even if it had produced none other but Premanand. But, as always happens, such a towering genius is never born alone. He is the very flower of his age undoubtedly, but his is an age of giants. There are two other names of the very first magnitude in this century—Akho and Samal—who are among the highest in Gujarati literature. Of these the former is noted for his biting satire and his caustic wit. As a merciless satirist he may rank with Swift in England ; but he is not a misanthrope. His verses have all the directness (sometimes even the vulgarity) of common speech and the subject matter of his writings are all human beings, who are humbugs and pretenders. His verses are popularly known as "whips", and this name exactly describes their stinging quality.

Samal is famous for his stories and romances. Whether they truly portray the contemporary men and women may

be doubted. Some of them reflect the pre-Islamic Hindu manners and customs, such as for instance given by Vatsyayana in the *Kama-Sutras* ; but still a good deal must have been gathered from observation of poeple around him, for Samal is a shrewd observer. His stories remind us of the inimitable stories of Boccacio, and not a few of them have also the "raciness" of the Italian story-teller. It would be really worth while to trace the stories of Samal to their fountain-head ; for then we would be able to trace the course of some of the culture streams between Asia and Europe. I personally do not doubt that the Boccacio type of story in Europe and the stories of Samal can be traced to a common source. This is a chapter of cultural history which is well worth exploring and would very well repay the trouble taken.

Besides these three writers of the first magnitude there are quite a lot of minor poets whose works deserve some sort of recognition in a sketch of the literature of the period. They are, in any case, of a decidedly greater poetic and literary merit than the writers of the preceding century. Of these the most notable was Vallabh, the elder son of Premanand and the most devoted of all his pupils and followers. There existed a deep and bitter rivalry between the school of Premanand and that of Samal, and though the principals were satisfied with occasional satirical allusions to each other the followers on either side indulged in violent recriminations. And among these none was more vituperative than was Vallabh. He was a man of passionate temper and though his pen is quite facile, he often descends to very vulgar abuse when he has to speak of Samal and his school. Vallabh has got the gift of melodious measure ; but he is often strained and artificial, where his great father had been perfectly spontaneous and natural.

5. *The End of the Classical Age.*

This period falls into two clearly marked epochs : *(a)* a period of decadence which extends throughout the whole of the 18th century and *(b)* a period of revival of Classi-

cism (the Age of Dayaram), which really marks the end of what we call Classical Gujarati literature.

(a) The 18th century was for Gujarat a period of much turmoil and more suffering. The Marathas were harassing the land all through this period and the people knew neither peace nor safety. And the literature of this period is inane (some even call it "imbecile") and entirely sectarian. The songs are now in praises of one particular deity or even a particular local image; Amba-Bhavani is a special favourite. The deeper philosophy of the Krishna-cult seems to have been replaced by a petty sectarianism to the detriment of the national character as a whole. Peace-loving the Gujaratis have always been, but now they have begun to show a positive *want* of manly vigour and backbone. The literature of the 18th century entirely lacks that note of sturdy independence, of brave vigourous manhood, which characterised the Mehta, and Akho, and Premanand and even his son Vallabh. From the character of the men, as well as from the literature, sturdiness has disappeared. No wonder that the literature of the 18th century fails to satisfy modern Gujarat, who worships that incarnation of independent sturdy vigour and moral courage—Gandhi. The number of writers in this period is fairly large, if we count all the poetasters; but barely two or three will live permanently in Gujarati literature. Of these Narbheram is one, who has given us the lovable figure of the *Bodano*. Vallabh Bhat is another who deserves to be remembered; for he was founder of the popular *Garba*-literature. This particular type may be more properly called folk-literature than serious literary production; and a large part of it has been produced extempore as occasion requires. Another very popular writer of this period is Pritamdas. Some of his songs are sung all over Gujarat, and at times we hear in them echoes of the Mehta. As a man, too, he was very lovable. "Blessed" with a termagant for life, whenever there was a domestic storm, he, with Socratic calmness, used to retire into a corner and compose verses!

(b) The second epoch of this period, covering the first half of the 19th century, is marked by a fresh revival of poetry. This would, under other circumstances, have given another Classical age, but now a great influence from over the seas began to make itself felt and gave an entirely new direction to Gujarati literature, and ushered in the Modern Age. The break up of the Maratha Confederacy at the beginning of the last century and the final settlement of the Maratha Gaekawad at Baroda brought peace into the country, which has lasted to this day. The revival of letters in the first half of the century produced a number of very good poets in the first quarter. Among them are the two very lovable persons—the two *Bhagats*—Dhiro and Bhojo, and the Maratha poet, Bapu Saheb Gaekawad. There are also some fine women writers, for the first time since Miran. Premanand had some women disciples also, who wrote poetry, but they are not remembered except by name. But the verses of Radhabai, Divalibai, Krishnabai and other women poets will probably survive. The name, however, which dominates the first quarter of the 19th century is Girdhar. Some writers call this quarter *the Age of Girdhar*. His chief work is the *Ramayana* which is deservedly popular. Personally I care more for the two *Bhagats* and for Bapu Saheb than for Girdhar, though some of the latter's passages are extremely fine.

The end of this period, comprising the second quarter of the 19th century, is entirely dominated by the great personality of Dayaram. He stands so far above all his contemporaries and all his predecessors for a century, that the whole of this period, the end of the Classical age, may be termed *the Age of Dayaram*. In literary excellence he is quite the equal of Premanand. And his personal attractions were very great. His songs have a haunting beauty about them, which clings to the mind and makes their memory a joy. He has written a great deal, and though his main theme was the Vaishnava cult and the worship of Krishna, still the treatment was entirely his own. In his devotion to his Lord, Dayaram has indentified himself with the Gopi. In that respect he

approaches nearest the standpoint of Miran ; though there is a subtle something which Dayaram possesses and which is lacking in Miran. Perhaps it is just the fact that one was a man and the other a woman that accounts for this difference.

Dayaram fitly closes the Classical age of Gujarati Literature. The last and the greatest successor of the Mehta and of Premanand, he was in every respect worthy to rank with them as the third greatest poet of Gujarat. It really is a remarkable fact that Classical Gujarati begins with the Mehta, culminates in Premanand, and fittingly ends with the third great name Dayaram. It would be interesting to speculate what direction Gujarati literature would have taken if the influence of the West had not set in by the time of Dayaram's death. But this influeuce had already begun to leaven the intellectual life of Gujarat even while Dayaram was alive ; and towards the end of his life it seemed as if even he were being neglected by his countrymen. That was not due to any lack of appreciation of his worth, but to the fact that the intellectuals of Gujarat were too busy absorbing the new earning from the West, that the Western influence had begun, and that when Dayaram died it had established itself as a definite factor in the intellectual life of the land, and had, for better or for worse, already set the direction of her literary growth.

6. *The Beginning of the Modern Age.*

Dayaram died in 1852, and from that date the Modern Age may be said to begin. English influence had already begun to be felt, and under the inspiration of the new learning from the West one community of the Gujarati speaking peoples had already begun an intellectual revolution. Anxious that their brothers unacquainted with English should also share the new delights of the culture of their rulers, a number of Parsis began to write extensively on all sorts of topics, thus diverting Gujrati into the well-marked channel of Parsi literature. When the Gujarati Hindus read about the new things from the West, they were naturally interested. And the

far-sighted among them took advantage of the new ideas and strove their hardest to introduce them into their literature. Just at that time there came a large-hearted Scotchman, Alexander Kinloch Forbes to help the Gujaratis at a critical moment in the history of their language and literature. Forbes was stationed as an officer in Gujarat and from the first he took the liveliest interest in the history and the language of the people he loved so well. There was the danger that the enthusiasm for English might lead to the complete neglect of Gujarati, and it was at the instance of Forbes that the ebb was stayed and the enthusiasm evoked by the new learning was directed into useful and fruitful channels. Thus the stream of Gujarati poetry instead of drying up as it once threatened to do, flowed on more vigorously than ever before and irrigated fields hitherto untilled. Forbes, with the help and zealous co-operation of Dalpatram, started in 1853 the Gujarat Vernacular Society, which later on was named the Forbes Gujarat Sabha. Dalpatram was from the very start the secretary of the Soceity and he wrote voluminously on its behalf, and started a monthly literary magazine, the *Buddhiprakasa,* which has survived to the present day. Dalpatram was the type of the new school of Gujarati writers, almost entirely absorbed in the Western ideals, seeing little worth preserving in the manners and customs of his own time. The new reformers wanted complete change, social as well as literary, and like all reformers their zeal was more iconoclastic than constructive. They saw the greatness of England and the down-trodden state of their own land and they burned with a desire to make their land as great as England, for they had imbibed the idea of patriotism from the West, not that this virtue was unknown in India. In a word, they were aggressive in their enthusiasm for the new ways of looking at life. But their patriotism took, under the inspiration of Forbes, the very practical shape of historical research in the field of ancient Gujarati literature. Search for old mss. was begun and they devoted themselves to the task of bringing to light all that was best in the poetry of the

past. They wrote themselves also, and a new departure was made by Navalram, who started the Essay in Gujarati. Prose writing began to be cultivated as a form of literature. We do get prose much earlier, but it was neither thought nor meant to be literature. The influence of the West also started patriotic verse, and here Narmad came to the fore.

Narmad, the most remarkable of these new poets was thoroughly imbued with all that the West had to teach. He was perhaps the most aggressive of this new school. He therefore may be taken as the type and leader of the new movement, and the first 35 years of this age may be named after him. This was a period of experiment and for feeling the bearings of the new learning and finding out how far these new ideas could be reconciled with the past history of the people. Narmad's writing started off in various directions which were entirely new. The old themes of Vaishnavism had been worn threadbare, and surely these enthusiastic reformers would scarcely have had the patience to penetrate behind the veil and to touch the very soul of Gujarat by re-interpreting the cult of the Lord of Dvaraka. Narmad's poetry, as also most of the other produced upto about 1887, was chiefly of the didactic kind, teaching how the country could be made great once again. And Dalpatram had, in addition, undertaken to discourse at large upon the benefits of the British Rule. We may now perhaps smile at the efforts of these writers who were the pioneers of the modern age in literature, we may think their poems rather crude in versification, but there is no doubt that they felt all they said; and whatever they were as writers, they were quite sincere and deeply in earnest. The subjects they chose for their poems could scarcely be called inspiring to-day, but the times needed that such themes be chosen.

Another name ought to be mentioned here, that of the leader of the Prarthana Samaj, Bholanath Sarabhai, a man of the highest integrity of life and of saintly purity. He started a crusade against image-worhip and advocated the worship of the Formless God. He was the author of some very

fine *bhajans* and hymns, which have acquired a lasting place in the literature of Gujarat.

From 1887 to the end of the 19th Century there is another well-marked division dominated by the versatile Govardhanram Tripathi. We might call this the *Age of Govardhanram*. He is doubtless the finest prose writer of the age, and indeed in all Gujarati literature. Though Sanskritic, and therefore somewhat heavy, still his *Sarasvatichandra* is a monumental work of the highest merit. He seems to have fixed the prose style in Gujarati for at least a generation. This was the period of Sanskritic revival. It was inevitable after Bholanath's hymns to the *Nirakara Isvara*. The latter's inspiration was from the *Upanishads*, and this religious reform—I would rather call it revival—had its roots in Sanskrit. Naturally, therefore, the language, and the style also, of this period reflects Sanskritic influences. Even in purely secular works, novels or light occasional essays, we find the same style. During this period it was the Parsis who kept alive the colloquial everyday Gujarati, which was being threatened with being entirely overwhelmed by Sanskrit, at least in literature. These latter did, indeed, debase and vulgarise the language; but then it was a natural reaction, it was a protest from a community who had no Sanskrit traditions to follow and who wanted their mother-tongue to be easier to understand.

Another variety of literature which took its rise in the last quarter of the 19th century was the Historical Novel. The best representative of this was *Karan Ghelo* of Nandasankar Tuljasankar. The book has got a lasting place in the hearts of all Gujaratis.

Quite apart from Parsis there came also a reaction against the Sanskritic style from some Hindu writers themselves. One of the great writers who deliberately set about writing less Sanskritic Gujarati, and at the same time avoided falling into the opposite extreme of vulgarism, was Manilal N. Dvivedi. His style is chaste and simple. His inspiration is from all religions, especially from Hinduism and Islam, for he was a Theosophist. He stands out as an apostle of Hindu-Moslem unity, not merely in matters social and religious, but also in language.

Another great writer of the first rank adorns this last quarter of the 19th century. This was the incomparable singer who was known to the Gujarati world as "Kalapi". That was the pen-name of Thakur Sri Sursinghji, the Ruling Chief of Lathi in Kathiawad. He was the first poet in Gujarati to write Lyric Verse. and Nature Poetry. His collected poems were published under the title *Kekarava* and this is one of the finest collections of lyrics, comparable to those from any other language in the world. This was an entirely new field in Gujarati poetry and great things were hoped for from the young author (he was just over twenty at that time), but alas, he was cut off in the very prime of life in the year 1900, his life exactly covering the last quarter of the century of which he was the most brilliant gem.

7. The Twentieth Century.

With the twentieth century there begins a new age in the the history of Gujarati literature. Like all the rest of India, Gujarat has been profoundly touched by the new spirit of nationalism. And Gujarat has had the proud distinction of having produced the greatest of the Congress Leaders—Dadabhai Naoroji, the Father of Indian Nationalism, Pherozeshah Mehta, the Founder of civic life in Bombay, and Gandhi the beloved leader of all India. With literature as such the first two had very little to do; though Dadabhai had a great share in all the educational movements of the forties of the last century, and Mehta was one of the leaders of the University of Bombay, and in this way they may be said to have encouraged learning and letters. But the influence of Gandhi has been more direct—he writes fine Gujarati prose, and he has a very powerful, terse and direct style. But his greatest service to Gujarat, more than to the rest of India, has been that he has helped Gujarat to find her soul; his wonderful personality has helped Gujaratis to realise what Gujarat stands for, to realise something of her past and has set them dreaming of a future more glorious then the land has ever known. How this dream is to be realised the future alone can show. The present day tendencies of Gujarati literature are most hopeful, and though our land has not yet given birth to a Tagore, there

are at the present day a large number of very good writers, from whom it were invidious to name any. All fields of literature are being cultivated, prose in all its varieties, poetry lyrical and narrative and didactic, and above all many good dramas are also being written. The drama had been absent from classical Gujarati literature. A few dramas have been fathered upon Premanand, but critics are somewhat doubtful of their genuineness. The drama on the whole has been a growth of the 19th century, and Gujarati actors and Gujarati plays now play an important part in the life of the people. A new age is coming, we are all expecting a glorious outburst of national life, but a great writer, a new Premanand (giving us both *prem* and *anand*), has not yet come to synthesise the old and the new into one glorious reality. The present generation of writers are the advance guard, who are preparing for the advent of the Master Spirit, who is assuredly coming.

8. The Folk-literature of Sorath.

Sorath or Kathiawad has always been the land of chivalry and romance. The tales of love and truth and chivalry, of devotion and loyality of devotees and of saints were what every Kathiawadi used to hear from his mother's lips. They were imbibed by him from his earliest childhood and they formed a part of his life. These tales are in verse and in the strange-sounding, racy dialect of that province. These had been till lately only known by word of mouth, and under modern conditions they were being rapidly forgotten. Luckily there are still a good many old dames, who know many of these by heart; and the devoted labours of some scholars have rescued a good many of them from threatened oblivion, and it is hoped that all the tales available, as well as the folk-songs, fairy-tales, riddles and proverbs of that extremely interesting part of Gujarat will be completely recovered. Quite apart from the linguistic value of these, they will help to throw a good deal of light upon the ancient history, manners and customs of the people of Sorath.

9. Islamic writers in Gujarati.

These form a very small section in Gujarati literature, and

they are all very modern, belonging to the latter half of the 19th century and to the present time. In numbers these are not numerous. Though Moslems have been in Gujarat since well over a thousand years, still in the days of Islamic rule they evidently conducted their work in Persian. Gujarati is, among the vernaculars of India, one of the most profoundly influenced by Persian. This influence has been threefold: (1) through trade with Persia from very ancient days, (2) through the Islamic conquest and (3) through Parsi and Moslem writers in recent times.

The two ports of Broach and of Surat, situated at the mouths of the only two great rivers on the west coast of India, have had extensive trade relations with the Persian Gulf since the dawn of history. In fact Broach was well known to the Babylonians; and Surat had all through her chequered history maintained a brisk trade with Yemen and Arabia, especially in pearls. It was through these ports that Persian infleunce came in even before the Islamic conquest of India. And we find many Persian words quite thoroughly adopted in Gujarati by the 10th century A. D. The Islamic conquest towards the end of the 13th century brought in a fresh wealth of words and phrases, and from that time onward Gujaratis have always taken kindly to Persian studies. This partly accounts for the generally peaceful relations that have existed in Gujarat between the two great communities, the Hindus and the Moslems. Dayaram, the last great classical writer, and Narmad, the first among the moderns, were both fine Persian scholars. So we find already at the beginning of the modern period that the language had made a good many Persian and Islamic words and ideas her own. And these are not the property of those learned in Persian alone, but are of everyday use in every household. The reaction of the Parsi writers against the ultra-Sanskritic style of the Govardhanram period we have already alluded to. So when Islamic writers began to come into prominence, they found a language quite fitted for their own special requirements. Among the foremost of Moslem writers must be mentioned the gentle Haji Mohamad Allarakhia Shivji. He served his mother-tongue and ruined himself

in her service. He founded the leading Gujarati monthly the *Vismi Sadi*, and spent his all in conducting it through years of heavy loss. It stopped after his lamented death a few years ago. But Haji Mohamad's work was done so well, that his name shall be immortal as one of the most devoted sons of Gujarat. He wrote copiously himself and he had the power through his personal charm to call forth the best efforts in others. Many a rising author to-day has cause to think of Haji Mohamad with affectionate gratitude, because it was he who had brought them to the notice of the public. Another notable writer among the Moslems was Professor Ispahani. A Persian by birth, he settled down in Kathiawad and made Gujarati his own. His translation of the *Quran* from the original Arabic is an important literary production. The other important writers are still happily living, so it would not be proper to speak about them.

10. Parsi Writers in Gujarati.

About a hundred and fifty years after their empire was lost in Iran, a band of Zoroastrians decided to leave their motherland and to take refuge in India. The sister Aryan nations had had close relations with each other throughout their long history, and so the Zoroastrians naturally turned to this land in their hour of trial. And arriving in Gujarat they settled down there under the protection of the Hindu Raja of Jadava clan. These Pilgrim Fathers while adhering to their religion, adopted the language and the dress of Gujarat, and very soon became merged in the general population, becoming Gujaratis in everything except religion. Even here, there were more points of similarity between them and the Hindus than of difference. They prospered and they shared with the people their weal and their woe. At that time of the Moslem conquest of Gujarat the Parsis fought and died by the side of their Hindu brothers. They, together with the rest of Gujarat had to accept the Islamic rule and under it also by their peace-loving qualities they prospered. They were mostly engaged in agriculture and commerce, but in the centuries that preceded the British rule they had also produced some literary works. The first writer among the Parsis was Dastur Nairyo-

sang Dhaval, who, about the year A.D. 1200, wrote a Sanskrit translation of the Sacred Books of the Parsis. His disciples and successors added to his translations and many of the Avesta and Pahlavi texts were rendered into Gujarati also. These Parsi writings are the earliest genuine specimens of Gujarati we possess. Their date is not quite certain in many cases, but the earliest of these Gujarati versions would be about contemporary with Narasinha Mehta, and possibly somewhat earlier. Their intrinsic value is small to a non-Zoroastrian. During the later ages we get Behram Lakhmidhar, who wrote about the middle of the 15th century, and Ervad Rustam Peshotan who wrote about a century later. The language these early writers use does not differ at all from that used by other Hindu writers.

But Parsi literature really begins to develope an individuality of its own and to come into prominence after the advent of the British. Untramelled by caste restrictions, they were the first to mix freely with the English, to learn their language, and to adopt the Western customs. So from about the thirties of the last century there began in the Parsi community a movement for reform and for adopting the new ideas from the West. The Parsis had another great advantage, namely, their small numbers. So very soon we find the whole community thoroughly imbued with Western ideas, and consequently we find the community gradually getting estranged more and more from the sister communities, the Hindus and the Musalmans. This estrangement seems now to have passed the climax, and today, though barely perceptible to the outsider, there is growing daily a stronger and stronger feeling for a *reapprochement.* With their innate good sense the Parsis are beginning to see that for better or for worse their destiny is bound up with all the other communities of India. And the whole history of the Parsi literature in and after the 19th century is but a reflection of these changes in the status and in the outlook of the community.

At the beginning of the 19th century we find the Parsis again busy re-translating their scriptures into Gujarati, and we

also find a few other writings of a theological import. The establishment of the first vernacular printing press in Western India (and probably in the whole of India) goes to the credit of a Parsi, Fardunji Marzban. He founded the *Mumbaina Samachar,* which still continues to be a leading paper in Bombay; and it will celebrate its centenary in a couple of years more. Fardunji also founded another paper, the *Jame-Jamshed,* which is also within a few years of completing its century; and it has, in addition, the proud distinction of having been all that time in the hands of the Marzban family alone for five generations, the present editor being the great-great-grandson of the founder, a record unique in the history of Indian journalism.

The early Parsi writers of the 19th century were, like their Hindu brothers, iconoclasts. But they went even further than the Hindus. They had nothing to fear from caste prejudice, at any rate not to the same extent, and so they took a sort of holy joy in their reform. The earliest writer of this set was Naoroji Fardunji, whose name, with that of his friend and co-worker Sorabji Shapurji Bengali, is intimately bound up with the education of Parsi girls. The girls' school these two founded with the help of Dadabhai Naoroji, still flourishes and the present generation of its pupils are receiving education in the same place where their grandmothers had received theirs. Both Naoroji Fardunji and Bengali were prolific writers of essays on subjects connected with social reform, with education and the advancement of learning. Their language is simple and direct and though written with a quaint phonetic spelling, these essays express the yearnings of two noble hearts.

To a younger generation belong Kaikhusro Naoroji Kabraji, "Mansukh", "Kaka Kahan", and J. B. Marzban. The first was perhaps the most virile as well as the most versatile writer among the Parsis. A man of fearless courage, and almost brutal frankness, he had the courage to face every difficulty for the sake of his convictions. He was the leader of the reformers of his day and at one time he was the best-hated

Parsi in Bombay. As a writer he has created a forceful style of prose and he has written many novels depicting contemporary Parsi life. Many of his novels are adaptations from English originals, but they have the rare merit of being in many respects even better than their prototypes. Kabraji was the father of Parsi dramatic literature, and every one of his dramas had a moral purpose. Himself an actor of considerable ability, he helped to establish the Parsi theatre, which has been justly famed all over India. In some respects Kabraji may claim to be the first Gujarati Dramatist of the 19th century. He strove to make the profession respected and sought to bring it to a higher level than that of the wandering minstrels and lewd jesters, who represented all the Gujarati drama in the old days. As a poet, too, Kabraji was distinctly good, but except the songs needed in his plays he has written very little other verse. As a writer of essays, he was powerful and persuasive; as a journalist he was vitriolic. But whether he praised or he blamed, he was all through the truthful sincere worker in the cause of his community, his lauguage and his country.

"Mansukh" was another sturdy fighter, but he was Parsi in the narrow sense of the term, scorning to use Sanskritic words as savouring of the "Vania." He gloried in his Persian and he has enriched Parsi literature with a very fair translation of the *Shahnameh* in verse. He was uncompromisingly orthodox and did not mince his words when attacking an opponent. The fights between him and Kabraji on questions of reforms were a constant source of amusement and instruction to the Parsi community.

"Kaka Kahan," another writer of the period, was an essayist of very high promise, unfortunately cut off in his prime. His essays are truely delightful reading, and one may mark in them the influence of Joseph Addision and the English Essayists of the days of Queen Anne. His whole outlook is English, his illustrative examples are from European history, his quotations are from European literature. But though so entirely un-Indian, one cannot help loving this gentle spirit who was so full of the "milk of human kindness."

I might not mention anything about J. B. Marzban, for he, the doyen of Parsi writers, is happily still alive, and I do not want to break my rule of not offering any criticism upon the works of living writers. I have mentioned this name here because he is, in many respects, the very incarnation of the Parsi spirit as shown in literature. He is the author of close upon forty works and sketches innumerable, and even at the age of 80 he has had vigour enough to produce more fiction.

Among the Parsi poets of the 19th century we may mention two, J. N. Petit and B. M. Malabari. The first is typically and narrowly Parsi. His poetry though often embodying high ideas, sadly lacks beauty of language. He tries to write in the persianised Parsi style, but even there he is not happy. He was one of the earlier poetical writers and hence deserves mention.

In Malabari we have another man altogether. Rising from abject poverty and entirely self-trained, he shows a mastery over both Gujarati and English which is marvellous. Indeed, for some years many people refused to believe that verses written in such faultless sanskritic Gujarati could be the work of a Parsi. He was a patriot and an indefatigable worker in the cause of the uplift of his sisters. As a writer his verses are flawless and the ideas are uniformly lofty. He has some lyrics, but most of his poems are didactic. His satires are very biting indeed. He also tried the " Parsi style " of versification, but those are distinctly of a lower order, for he was not at home in that style of language.

So long Parsi literature has flourished by itself quite independently of the general trend of literature in Gujarat. There have been Parsi writers like Malabari in the past and Khabardar at the presnt day who have echoed the sentiments of the public of Gujarat ; but in most cases Parsi writers have confined themselves to purely communal matters or to fiction. They have created a healthy taste for reading and have firmly established the drama, the novel and the short story in Gujarati. In the field of journalism their services have been invaluable. They have always resented the unrestricted use of sanskritised

Gujarati. The debt of Gujarati to Sanskrit is certainly immense, but that would not justify the thraldom to Sanskrit which our Pandit Gujarati implies. And though the Sanskrit style is well adapted for serious argument, for religious and philosophical topics, to use it in an ordinary novel, espcially in a story of modern life, savours too much of pedantry. To the "purist" writers it is almost a sin to use a single Persian or non-sanskritic word. Even a pure Gujarati word is often discarded,—in favour of a Sanskrit one. I have read some Gujarati translations from Sanskrit done by such writers, and I would far prefer to read the original Sanskrit ! It is against this artificial style of writing that the Parsi writers have rebelled. Parsis have shown that they can write pure, forceful Gujarati, which, but for the name, could not have been recognised as the work of a non-Hindu. They have, indeed, descended even to vulgarity, but that is the fault of the lower class of writers ; no great Parsi writer has been guilty of that. But above all it is the political differences between the two communities, that have kept the two streams of Parsi and of Hindu Gujarati literatures seperate. The communities have been living seperate lives, have felt that their interests are seperate, hence their literatures too have been seperate. But Parsi novels, Parsi stories and Parsi essays in Parsi magazines are very eagerly read in Hindu families ; and I have been told by a writer and critic of high repute in Bombay that among the Hindu circle of readers Parsi writers like Kabraji and Dadi Taraporewala are more popular than even Govardhanram. The reason is not far to seek ; the reader feels that the Parsi writer is talking direct to him and appealing direct to him, whereas Govardhanram and his school appeal only to the learned Sanskritist, and all pleasure of literature *as literature* is lost, if the reader has to stop every minute to unravel the meaning of each sentence.

And the Parsis have brought to Gujarati the great gift of humour. Except in the Mehta, and to a greater extent in Premanand, this quality is conspicuously absent from all Gujarati literature till the middle of 19th century. Even Akho

with his biting satires is lacking in true humour, and Samal also lacks it to some extent. There are dozens of situations in the stories he tells, where this would have just given addional zest to the well-told tale. Humour is the one quality which the Parsis have inherited from their Persian ancestry. And I may add that this is the one quality which makes them get along seemingly so well with the British. Every Parsi writer has possessed it to some extent and Gujarati literature is the richer and healthier for these writings. This is the greatest gift Parsis have brought to their mother-tongue.

As hinted above, signs are already showing of a reuniting of all the Gujarati-speaking communities. And the signs are seen even in the literature. On the Hindu side we see less of the thraldom to Sanskrit and a more judicious blending of the popular Persian element, and a marked tendency to use the pure *desi* word even in preference to the Sanskrit. On the side of the Parsis we find less vulgarity, and a greater use made of Sanskritic words where needed. The vulgar Parsi prejudice against the "Vanias" is wearing off, at least among the more thinking people. We are all beginning to realise that we are all children of the same land, that Hindu or Musalman, Parsi or Christian makes no difference to the pride we feel in speaking the language which was spoken by the Mehta, by Premanand, and by Dayaram, and which is the language of so many fine men and women today. The two, or rather the three streams—the Hindu, the Parsi and the Moslem—are rapidly converging to what shall be the true ***Triveni Sangam*** for Gujarati. We all will then stand together on the banks of this great *Ganga* stream of our Gujarati tongue and will sing with one heart and voice the words of our poet :

અમે દેશી, દેશી, દેશી ! ઓ દિવ્ય અમારો દેશ !

CONTENTS.

Page

Foreword by Sir Asutosh Mookerjee. VII

Foreword by the Compiler. IX

Introduction: XI

The Main Currents in Gujarati literature.

I. NARASINHA MEHTA.

Introduction 1

1 હારમાળા 6

2 સુદામા ચરિત્ર 63

3 ગોવિંદ ગમન 68

4 દ્વાદશ માસ 88

5 જીવન સ્મૃતિઃ—

૧ એવા રે અમો એવા રે એવા. 89

૨ ગિરિ તલાટી ને કુંડ દામોદર. 89

૩ વટલ્યો નાગર નરસૈયો રે. 90

૪ બાઇ મને હરિ ભજવાની એ ટેવ પડી. 90

૫ દુરમતિયા ડાહ્યા થઇ આવે. 99

૬ સુખ દુઃખ મનમાં ન આણીયે. 91

૭ જે ગમે જગત ગુરૂદેવ જગદીશને. 91

૮ હું રે વચોતર તારો શામળિયા. 92

૯ શીકારજો શામળા આ સેવકની હુંડી. 92

૧૦ સામળદાસનો વિવાહ. 93

6 બાળલીલા 112

7 ચાતુરી ષોડશી 119

8 શૃંગારઃ—

૧ કોણ પુણ્યે કરી નાર હું અવતરી. 135

૨ સારમાં સાર અવતાર અબળા તણો. 135

૩ અનુભવીયાં રસમાં આણે. 136

૪ જાઓ રે મદન ગોપાલ. 136

૫ લટસડતી કાંહાં જા'છે રે અબળા. 137

E

૬ સાંભળો કામની કૃષ્ણ કામી કહે. 137
૭ જેવોને તેવો રે તમારે, પાલવડે બાંધો. 137
૮ ધન્ય રે ધન્ય મહા પુણ્ય જશોદાતણું. 138
૯ સાંભળ સહિયર સુરત ધરીને. 138
૧૦ કૃષ્ણ કહે કામની સુણ સાચું કહું. 139
૧૧ ત્રિભુવન જે પતિ તે પતિ તાહરો. 139
૧૨ ટળતો ટળતો હીંડીશ મા રે. 139
૧૩ કુમકુમને પગલે પધારો રાજ. 139
૧૪ તું મારે ચાંદલિયે ચોંટયો. 140
૧૫ ખંમખંમ રે ચાંદલા મા કરીશ વહાલું. 140
૧૬ જાગો રે જશોદાના જીવન. 140
૧૭ જશોદાના જીવન ઊભા જમનાને તીરે. 141
૧૮ ભોળી રે ભરવાડણ હરિને વેચવા ચાલી. 141
૧૯ વહાલાને જોતાંયે મહારી ભૂખલડી ભાંગી. 142
૨૦ હવે કેમ વસીયે વૃંદાવનમાં. 142
૨૧ એક ગમે ગોપીનો વહાલો. 143
૨૨ હળવે હળવે હળવે હરજી. 143
૨૩ આવો રે અલબેલા વહાલા. 143
૨૪ સાચું બોલો શામળિયા વહાલા. 143
૨૫ નંદના ગોવાળિયા રે. 144
૨૬ શાને કાજે તમો સહુ મળી આવ્યાં. 144
૨૭ ધન્ય ધન્ય રે વૃંદાવનની શોભા. 145
૨૮ મધરાત્રીએ મધુરી રે વાહાલેજીએ. 145
૨૯ અમને રાસ રમાડ વહાલા. 145
૩૦ વારીશ મા માતા તું મુજને. 146
૩૧ વહાલે કોણ વેળા કોણ વાર કામણ કીધું રે. 146
૩૨ નહિ જાઉં રે જમનાં પાણીડાં. 146
૩૩ કેશુડાં રાતાં ને ઋતુ રાતીજી રે. 147
૩૪ હાં હાં રે રત આવી રે આવી. 147
૩૫ ચાલો સખી વૃંદાવન જઇએ. 147
૩૬ ઓ સખી શ્રાવણ આયો રે. 148
૩૭ ઠમઠમ રે વરસે મેહ સોહામણો જો. 149
૩૮ છાની કેમ રહું વન વેણું વાજે. 149

૩૯ આ જોની આ કોનું પગલું. 149
૪૦ પંથડો નીહાળતી રે જોતી પીતાંબર પગલાં. 150
૪૧ આપણ્યુ રમશું રે રમશું રે. 151
૪૨ આજદીન રૂડો રે. 151
૪૩ રાતી મોલ ધરો મોહનજી. 151
૪૪ ગોપી આવી રે આવી રે. 151
૪૫ વસંત રૂતુની હું બલિહારી. 152
૪૬ શરદ નિશાએ શ્રી મહારાજ. 152
૪૭ વાંસલડી વેરણ્યુ મારી રે. 153
૪૮ વાંસલડી વા'તો રે કાનો. 153
૪૯ તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે. 154
૫૦ મારે પ્રભુજી પરૂણા ઘેર આવ્યા રે. 154
૫૧ લગારેક નંદના છોરા. 155
૫૨ મને ના બોલાવે વા'લો. 155
૫૩ મને કૃષ્ણ જોયાના કોડ. 155
૫૪ મોહિની લગાડી રે મા મને મોહને રે. 156
૫૫ શરદની રાતે રે વ્હાલે વાહી વાંસલી રે. 156
૫૬ કણ્યી પેરે ભરીયે આછાં નીર રે. 157
૫૭ ઘેલી રે ગોવાળણ્યી. 158
૫૮ ચાલો સહીયો જોવાને રે જઇયે. 158
૫૯ ભલે રે સરજ્યાં અમો લોક ભરવાડાં. 158
૬૦ રાસ રમીને રે કહો કહો કયાંથી આવીયા. 159
૬૧ લોક લડાવે છોકરડાં. 159
૬૨ જોની બેની ગોવાળામાં ગોવિંદજી. 159
૬૩ રંગ લાગ્યો મુને તારો. 160
૬૪ જાણ્યી જાણ્યી તમારી જાત. 160
૬૫ વિઠ્ઠલ રહ્યો રે વસી. 160
૬૬ આવ્યા અમો આશ ભર્યાં. 161
૬૭ છાનો માનો આવ્યો કહાન. 161
૬૮ ભલે ને પધારો કાહાન. 161
૬૯ નહિ મેલું નંદના લાલ 162
૭૦ વારી જાઉં રે સુંદર શ્યામ. 162
૭૧ હાં રે શામળીઆજી સઉ દેખતાં. 162

૭૨	આજ સપરમો દહાડો.	163
૭૩	મનોહર ગયો રે વનમાં વાહીને રે.	163
૭૪	કર નખ રાતા કામનીઆ રે.	164
૭૫	ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયું ગામ રે.	164
૭૬	ગોકુળ વેલા પધારજો.	164
૭૭	ચંપો મોર્યો રે વૃંદાવન.	165
૭૮	રામને વાલો સુગ્રીવ.	165
૭૯	મીઠડા માણુસને નવ ધીરીયે.	165
૮૦	જાઓ જાઓ રે મીઠા બોલો બોલો.	166
૮૧	જૂઠડા બોલા જાદવા ધૂરત.	166
૮૨	રાસ રમણ કરે કામની.	166
૮૩	જય જય નટવર વેષા.	167
૮૪	દીપકડો લઇશ મારે ચાંદલિયા.	168
૮૫	ષોડશ ચહેન સોહે પગલાં ને ખોળે રે.	168
૮૬	મારો વહાલોજ વગાડે રૂડી વાંસલડી.	168
૮૭	પ્રાણનો પ્રાણ તે આજ મુજને મળ્યો.	168
૮૮	વાંસલડી વાહી મારે વહાલે.	169
૮૯	જેમ જેમ વહાલો વેણુ વજાડે.	169
૯૦	મારે વહાલે વેણુ વગાડી.	169
૯૧	મારા વહાલાજીમાં કુસુમચો ભાર નહી રે.	170
૯૨	શામળીયા રાસ રમાડો.	170
૯૩	શાને કાજે સહુ મળી આવ્યાં.	170
૯૪	શંકર હસે રે જેહને જોઇ.	170
૯૫	નિર્ગુણગારો નાહોલીયો તે સગુણ થયો.	171
૯૬	આવ્યો આવ્યો રે ઋતુનો રાય.	171
૯૭	જમુનાને તીરે શામળો.	171
૯૮	માતા મોહનને મોહનને રે.	173
૯૯	હાં રે હાં રે કાંકરડી રે કાંકરડી.	173
૧૦૦	લાવ લાવ રે માલણ વેલ મરવો.	174
૧૦૧	રજની રમીને રે વહેલા ઘેર આવીઆ.	174
૧૦૨	ચાલો હરજીને જોવા બેલબેલ.	174
૧૦૩	વાહાલા મારા વૃંદાવન રે ચોક.	175
૧૦૪	ત્રેહ તાપ ટલે તો મુજને.	175

१०५ વરિયો મેં કૃષ્ણ વર વરીયો. 175
१०६ વ્રજનો વિહારી રે અમો ઘેર પ્રાહુણલો રે. 176
१०७ સખી તારા નેપુર રે. 176
१०८ લોચન એનાં રે ન તુલે કોઇ આવે. 176
१०९ લોચન માંહે કાંઇ કામણ ભરીયું. 177
११० ઉરવર બીડી રહો રે સજની. 177
१११ સાંભળ બ્હેની વાતલડી. 177
११२ સાંભળ સખી આજની વાતડી. 178
११३ આવડો શો આસંકો રે. 178
११४ આવો હરિ ભલે ને રે પધાર્યા. 178
११५ મારે ઘેર આવે તો હુને મ બોલાવીશ. 179
११६ દેઇશ જો આળ તો દેશું ગાળ. 179
११७ નહિ આપું રે નંદજીના લાલા રે. 179
११८ ના આવે ના આવે રે. 180
११९ સાંઇડાં શી પેરે લીજે મારી સજની. 180
१२० રાતલડી નવ પહોંચે રસીયાને. 180
१२१ રાધે તું કુંજ ભુવનમાં બિરાજે. 181
१२२ તું નહિ માણુસા રે ગોવાળિયા. 181
१२३ કાંબળી ઓઢાડો રે કાહાન. 182
१२४ એકવાર આખા દીન માંહે વાહાલા. 182
१२५ નીત નીત લછીવર લક્ષણ રૂડાં. 182
१२६ વહાલાજી તમો રે નહાનડીઆ. 182
१२७ પાછલી રાતના પધારિયા નાથજી. 183
१२८ પલંગ પાયે તને કુસુમ માળા વડે. 183
१२९ મેહેલ પીતાંબર અંબર માહરૂં. 183
१३० કેસર ભીનાં કહાનજી. 184
१३१ સફલ રજની હુઇ આજની અભિનવી. 184
१३२ પ્રાત હવો પ્રાણપતિ ઇંદુ ગયો આથમી. 184
१३३ ઝાંઝર ઝમકે હું ઝબકીને જાગી. 185
१३४ કુંજનો વિહારી રે અમ ઘેર આવશે રે. 185
१३५ ઓધવ કહેજો રે હરિને એટલું રે. 185
१३६ કુબજાને કહેજો રે ઓધવ એટલું રે. 186
१३७ સુખડાના સિંધુ રે સજની વહી ગયા રે. 186

૧૩૮ સુખડલાંના દહાડા રે રાજ નિત સાંભરે રે. 186

૧૩૯ કઠણુ થયા મોહન મથુરાં જઇ. 187

૧૪૦ જમના કાંઠે ઉભો સુંદર શામળો જો. 187

૧૪૧ ગુણુની વીધી રે ગોપ ગાય દોવે. 187

૧૪૨ ભલે રે ભગવાન પ્રગટયા અમારે કાજે. 188

૧૪૩ દુરિજન કેરૂં કાંઇ ન ચાલે. 188

૧૪૪ લોચન અબળાનાં આધાર. 188

૧૪૫ મોહ લાગ્યો હુને મોહ લાગ્યો. 189

૧૪૬ મરકલડો કરીને શું હસો છો. 189

૧૪૭ અમારે તમસું પ્રીત બંધાણી. 189

૧૪૮ એકવાર સામું જુવો મહારા વહાલા. 189

૧૪૯ માયલું મન ત્યાં ટલકું સહીયો. 190

૧૫૦ ગોવિંદ ગોઠડી કરતાં મીઠડી. 190

૧૫૧ કાંઇ કરાં હું સહીયર મોહીથી. 190

૧૫૨ માયલે ગાંજે આવની ગોવિંદ. 191

૧૫૩ ઘણે ઘણે દહાડે ઘેર પધાર્યા. 191

૧૫૪ શે ન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી. 191

૧૫૫ આજ મૂહને કાંઇ કાંઇ થાય રે બેહેની. 192

૧૫૬ કહાનજીને કો લાવો રે. 192

૧૫૭ આજ મેં દીઠો દેવ. 192

૧૫૮ કહાન દેવને કોડામણે ભામણે. 192

૧૫૯ આંખલડીથી અળગો રે. 193

૧૬૦ આજ મેં નયણે નીરખ્યો નાથ. 193

૧૬૧ સુંદરી તનમુખ ચંદ્ર અવિલોકવા. 193

૧૬૨ નયન સલુણાંનાં રે રતિ રસ ઘેલાં 194

૧૬૩ માનની માન ન કીજીએ. 194

૧૬૪ નવલ અંબુજ શાં નયણુ નાગરી. 194

૧૬૫ સાસરીયાં શું કરશે મુને. 195

૧૬૬ વહાલો વાંસલડી વાહે. 195

૧૬૭ ઓરો આવ અલબેલડા. 195

૧૬૮ વાંસની વાંસળી અમથકી થઇ ભલી. 195

૧૬૯ તું કયાંનો દાણી રે ધુગડમલ. 196

૧૭૦ મહી વલોવે રે ગોપી. 196

૧૭૧ આજ પીઉડો રીસાણો સજની. 197
૧૭૨ મારે દેહ ધર્યાનું ફળ, એક લ્હાવો દર્શનનો. 197
૧૭૩ બોલાવીશમા હું નહિ બોલું. 197
૧૭૪ કુંજનો વિહારી રે મા મુને સાંભરે રે. 198
૧૭૫ મેઉલો ગાજે ને માધવ નાચે 198
૧૭૬ ગાળ કોઇને નવ દીજે મારા વહાલા. 198
૧૭૭ ગુલાલે વધાવે ગોપી ગુલાલે વધાવે. 199
૧૭૮ કૃષ્ણ કૃષ્ણ સહુ કહેશાં. 199
૧૭૯ લાવો લાવો ઠગારાને ઘેર. 199
૧૮૦ વાતલડી કરતાં રે વહાણુ વાહી ગયું રે. 200
૧૮૧ વ્રજતણી વાડીમાં ગિરિતણી ઝાડીમાં. 200
૧૮૨ વાંસલડીને વારો રે વારો. 201
૧૮૩ તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે. 201
૧૮૪ જેને જેસુ રંગ રે સજની. 202
૧૮૫ પરિબ્રહ્મ ગોવાલા સંગ રમે. 202
૧૮૬ રજની સોહાગી વહી રે ગઇ. 203
૧૮૭ ધરણી ધરસુ લાગું મારૂં ધ્યાન રે. 203
૧૮૮ ક્ષિતિરસ તરૂશાખાએ પસર્યો 203
૧૮૯ ચાલો ચાલો રે આપણુ સહુ સાથ. 204
૧૯૦ વ્રીજવાસી કનૈયાલાલ મોહન જાવા દે. 204
૧૯૧ રાતી ચૂડી કરે કામની. 204
૧૯૨ નાગર નંદજીના લાલ. 208
૧૯૩ સાંભળ રે તું સજની મોરી. 208
9 મોહિની સ્વરૂપ.
૧ આ જોને કોઇ ઉભી રે. 210
૨ ગોરી તારે તાજુડે રે. 210
૩ હરિ આવ્યા છે નારીના વેશે રે. 210
૪ આ શો ચતુરાના ચિત્તનો ચાળો. 211
10 શ્રી કૃષ્ણ જન્મ.
૧ શ્રી ગુરૂને પ્રણામ કરીને. 212
૨ મથુરા નગરીનો કંસરાજા. 212
૩ કારાગ્રેહેમાં કંસરાય આવ્યો. 213
૪ ત્રાહે ત્રાહે સઉકો કરે નગર લોક. 214

૫ વડા રે વીરની રક્ષા કરવા. 214
૬ કારાગ્રેહેમાં તેજ ઘણું વ્યાપ્યું. 215
૭ કહે દેવકી સુણો કુંવર હમારા. 215
૮ વસુદેવ કુંવર દેવકીએ જાયો. 216
૯ ધાયો કંસરાય વધ કરવાને. 216
૧૦ કારાગ્રેહેમાં વસુદેવ દેવકી. 217
૧૬ કંસરાય મન તો ઘણું દુઃખ પામ્યો. 217

11 શ્રી કૃષ્ણ જન્મ વધાઇ.

૧ આનંદ વાધ્યો અતિ ઘણો રે. 219
૨ મનમાં વિસ્મય થયાં માતા જશોદા. 219
૩ ધન્ય ધન્ય દિવસ આજ અનોપમ. 219
૪ નંદને આંગણે નરઘોષ વાધ્યો. 220
૫ જશોદાના આંગણીએ સુંદર શોભા. 220
૬ ચાલો સખી આપણુ જઇએ. 220
૭ પારણે પોઢયા પુરૂષોત્તમજી. 220
૮ નાનું શું ગોકુળિયું મારે. 221

12 નીતિ ભકિત.

૧ ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું. 222
૩ ધન્ય જીવિત વૈષ્ણવ કેરૂં. 222
૩ કોણ એ સમાના કામની. 222
૪ તું તારા બીર્દ સાંહાંમું જોજે શામળા. 223
૫ ભજ રે ભજ રે તું ભૂતળમાં. 223
૬ ઘેલા મન ગોવિંદને ગાની રે. 224
૭ પ્રાતઃ સમે સૂર ઉગ્યા પહેલાં. 224
૮ સંતો હમે રે વેવારિયા શ્રીરામ નામના. 225
૯ જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા. 225
૧૦ રાત રહે જાહરે પાછલી ખટ ઘડી. 225
૧૧ નંદના નંદ શું નેહ જેને નહીં. 226
૧૨ ઉઠ ઉતાવળો ચાલ્યને વિઠલા. 226
૧૩ સાધુ સાચે ભજો ચરણ ગોવિંદના. 226
૧૪ કૃષ્ણ કીર્તન વિના નર સદા સૂતકી. 227
૧૫ હરિ હરિ રટણ કર કઠણ કળિકાળમાં. 227
૧૬ બાપજી પાપ મેં કવણ કીધાં હશે. 227

૧૭ તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગત વિના. 228
૧૮ પ્રેમ રસ પાને તું મોરના પીછધર. 228
૧૯ ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું. 228
૨૦ ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નેત્રમાં નાથ છે. 229
૨૧ હરિ તણું હેત તને કયમ ગયું વીસરી. 229
૨૨ મારા નાથજી મુજને ભકિત દેજો સદા. 229
૨૩ અનેક જુગ વીત્યારે પંથે ચાલતાં રે. 230
૨૪ ધ્યાન ધર હરિતણું અલ્પમતિ આળસુ 230
૨૫ તારા દાસનાં ચરણુની રેણુ મસ્તક ધરૂં. 231
૨૬ સમર શ્રી હરી મેલ્ય મમતા પરી. 231
૨૭ પારકી હૂંશે મહતા કરે પ્રાણિયા. 231
૨૮ વર્ણનાં ધર્મ તે કર્મ કરવાં ટળ્યાં. 232
૨૯ અલ્યા ભૂલ્ય મા ભૂલ્ય મા ભકિત ભૂધર તણી. 232
૩૦ અલ્યા નામ પામ્યો પણ રામને નવ લહ્યા. 232
૩૧ નીરખને ગગનમાં કોણ ઘુમી રહ્યો. 233
૩૨ અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રીહરી. 233
૩૩ શરીર શોધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે. 234
૩૪ જાગીને જોઉં તો જગત દીસે નહીં. 234
૩૫ જયાં લગી આતમા તત્ત્વ ચિન્યો નહીં. 234
૩૬ શા સુખે સતો સંભાર શ્રીનાથને. 235
૩૭ રઝડતી રાંડના રવડતાં છોકરાં. 235
૩૮ એક તું એક તું એમ સૌ કો સ્તવે. 235
૩૯ રાખ્ય ભવ સિંધુમાં અતિ મહા ભય થકી. 236
૪૦ જેને દ્વારે બ્રહ્મા દિન રાત કરતા. 236
૪૧ આધ તું મધ્ય તું અંત્ય તું ત્રીકમા. 237
૪૨ પુરૂં ના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના. 237
૪૩ જુવાનીને દહાડે રે હરિને જાણ્યા નહિ રે. 237
૪૪ ગુમાનના ઘે'લા રે આવરદા તો વહી ગઇ રે. 238
૪૫ ગુરૂપદ વંદી રે વાણી ઓચરૂં રે. 238
૪૬ દુરમતિયાં ડાહ્યા થઇ આવે. 238
૪૭ ભકિત વિના જે જન જીવે. 239
૪૮ ભૂતલ અવતારનું સફલ એહ. 239

૪૯ વાસ નહિ જ્યાં વૈષ્ણવ કેરો. 239
૫૦ નારાયણનું નામજ લેતાં. 240
૫૧ બાલા રે વરની પાલખી. 240
૫૨ ઘડપણ કેણે મોકલ્યું. 241
૫૩ ચાંદની રાત કેસરીયા તારા રે. 241
૫૪ જે કુળ હરિની ભકિત ન સાધી. 242
૫૫ જાય છે જુવાની તારી. 242
૫૬ તારી કેમ કરી પૂજા કરૂં શ્રીકૃષ્ણ. 242
૫૭ ગાજે ગગન ધરા અતિ ધ્રુજે. 243
૫૮ ભોળા ભોળા શંભુ તમને વિશ્વ વખાણે રે. 243
૫૯ સંસારનો ભય નિકટ ન આવે. 244
૬૦ શો રે ચઢાવું પાડ મારા વાહલાજીને. 244
૬૧ હરિ નામ વિના નર સદા સુતકી. 244
૬૨ તાહરી મેહેરમી મેહેર જો પલક પામું. 245
૬૩ પઢો રે પોપટ રાજા રામના. 245
૬૪ મેહેતા છઉં અમો માધવજીના. 245
૬૫ જીને દિન દિનકર નંદ ન દીસે. 245
૬૬ તારા વદન પંકજ પર ભ્રમર બેસો ભમે. 246
૬૭ જ્યાં રે જાવું ત્યાં હરિ મારા રૂદિયા માંહે રહેજો. 246
૬૮ વૈષ્ણવને ઘેર બેઠાં ગંગા. 247
૬૯ વૈષ્ણવ જનને વિષયથી ટળવું. 248
૭૦ વૈષ્ણવ જનને વિરોધ ન કોઇસું. 248
૭૧ મારા હરજીસું હેત ન દીસે રે. 248
૭૨ કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં ઉઠો રે પ્રાણી. 248

2. BHALAN.

Introduction. 249
1 શિવ ભીલડી સંવાદ. 251
2 From ચંડી આખ્યાન. 257
(1) Introductory Salutation.
શૈલ સુતા સુત પ્રણમું રે. 257
(2) Invocation to the Mother.
આદ્ય વિશ્વેશ્વરી તું જગની ધાત્રી. 258

(3) Single combat between the Goddess and the Demons.
સૈન્ય માર્યું નિરખિયું. 259
(4) The Gods Praise Devi.
અમર સહુકો સ્તુતિ કરે રે. 261
(5) The Slaying of Sumbha and the Song of Victory.
નિશુંભ હણિયો જ્યારે દીઠો. 263
3 From કૃષ્ણ વિષ્ટિ 267
હરજી સાંભળો રે. 267
4 From મૃગી આખ્યાન. 269
(1) The true wife.
નારી વિના મિથ્યા અવતાર. 269
(2) The true husband.
કંથ વિના જે કામની. 269
5 From નલાખ્યાન (પ્રથમનું) 270
(1) The Glory and the Fame of Nala
ચંદ્ર સૂરજ પાખલે કુંડાળુ. 270
(2) Damayanti after hearing the swan's praises of Nala
હંસ વાણી હૃદે આણી. 270
(3) Damayanti's lament on losing Nala.
હા ! માહારા નાથજી ! કયાં ગયા રે. 271
6 From નલાખ્યાન (બીજું) 274
(1) The Svayamvara.
બૃહદશ્વ ઋષિ એમ બોલિયા. 274
(2) Epilogue.
ગુણ ગાયે ગુણ ગાયે. 276
7 From દશમ સ્કંધ. 278
(a) The Child Krishna.
૧ આંગણુડે રમો, મન મોહન ! 278
૨ મહાવજી પૂછે વાત માતને. 278

૩	માતાને મોહન ધાવે.	279
૪	નાસીને જાશો કેટલે રે.	279
૫	જશોદાજી છોડો સુંદર શ્યામને હો.	280
૬	આવો રે બાઇ કૌતક જોવા.	281
૭	બાલ મુકુંદને નીરખીએજી.	281
૮	આવ આતા હું દુધ પાઉં.	282
૯	સખી હું શું કરૂં રે.	283
૧૦	જુઓ રે જશોદા પુત્ર તમારો.	283
૧૧	ઉદ્ધવ કહેજો ઉદ્ધવ કહેજો.	284
૧૨	કપટે આવી કામીની.	284

(b) The Divine Cowherd.

૧	આવ રે આવ ઉતાવળી.	286
૨	નંદ કુંવરનું મુખડું.	287
૩	નાનાં મોટાં વાછરુ રે.	287
૪	જશોદાના જીવન મારે ઘેર આવો.	289
૫	કાંબળી મે'લો કાનજી રે.	289
૬	વૃંદાવનની વાટે હરજી ઉભા છે ઘાટે.	290
૭	નારી નયણુ નચાવે.	291
૮	હરજી કહે એમ વાણી.	291
૯	બીજી સખી કહે લાગો.	292
૧૦	ભેદ સખી કહે ભાંગો.	293
૧૧	સજની ત્યાહાં મુને લઇ ચાલ.	293
૧૨	શ્રાવણ આવ્યો જો રે સજની.	294
૧૩	વાંસલડી વાઇને એણે ભોળવ્યાં રે.	295
૧૪	મોરલી વાય છે વૃંદાવનમાં શ્રીગોપાળ.	295
૧૫	ઘેલી થઇ તું કામિની.	296
૧૬	સામું જો રે સુંદરી વીજળી ઝબુકે.	297
૧૭	મારા સમ જો માધવ જો જો.	297
૧૮	કહે રે મુને કામિની.	298
૧૯	કહો રે મુને કામિની.	300
૨૦	ઘર થકી વ્હાલી કરૂં વાત.	301
૨૧	મથુરામાં એક આહીરડી.	303
૨૨	રાત દિવસ હું ટળવળું.	304

(c) The departure of Krishna from Vraj
૧ આજ મારે ઘેર આવો રે. 305
૨ મીઠડા માવજી રે. 306
૩ ગોકુળિયે પધારો રે મારા નંદજી. 307
૪ શા માટે નથી આવતા રે. 307
૫ હાં હરીસે ન કરો સવાઇ. 308
૬ હાં રે મારા ગોવિંદા. 309
૭ યદ્યપિ મેં ધવરાવિયો. 310
૮ એકવાર આવો આણે આંગણે રે. 310
8 From રામલીલા.
The Childhood of Rama.
૧ થયા મંગળ તેજ પ્રકાશ. 312
૨ કરે સ્તુતિ કૌશલ્યા માત 312
૩ રાજા દોને વધાઇ. 313
૪ હેલી હીંડો હીંડો મારા લાડકડા 314
૫ એવા દશરથના બાળ. 314
૬ રામ રંગે રીખે એવા કૌશલ્યા કુંવર 315
૭ દેવ ડગલાં ભરે પ્રભુ પગલાં ભરે. 315
૮ રામ બાળા બોલો. 316
૯ નાચો નાચો નિર્મળ નામ. 316
૧૦ મૈયા લાલને શણગારે. 316
૧૧ બાઇ કોઇ બતાવે રામ લાલા. 317
૧૨ મૈયા બાવરી થઇ રે. 317
૧૩ પ્રીતે પાડે કૌશલ્યાજી શોર. 318
૧૪ મૈયા કાંય કરો ચિંતાય. 318
૧૫ કરૂં થાપટ થાપટ પાણુ. 319
૧૬ કરમાં લીધી ઝુલડી. 319
૧૭ આજ રૂડો દહાડો. 320
૧૮ ઝાંઝરનો ઝમકારો વાગે. 320
૧૯ નેત્ર સરોજ અંજાવતાં. 321
૨૦ કરમાં લીધો છે લાડવો. 321
૨૧ જોઇ મોહ પામ્યા મુનિ મન. 322

9 From શામ વિવાહ.

(1) The Ferryman's Dilemma.
નાવિક વળતો બોલીયો. 323

(2) Quality—not size.
અલ્પ અંકુશ હોએ સહી. 323

3. PADMANABH.

Introduction 324

કાન્હડદે પ્રબંધ.

(1) Madhava's treason and the preparations of the Sultan.
તિણિ અવસરિ ગૂજરધર રાય. 326

(2) Conquest of Gujarat and Sorath.
દીધી વાટ સમરસી રાઉલી. 327

(3) The Dream of Kanhad De.
તેણિ દિવસિ હૂઉં સુપનન્તર. 331

(4) Courtesy of Alaf Khan towards Kanhad De's embassy.
જયત દેવડુ લખણુસી વડુ. 331

(5) Kanhad De prepares for battle.
સેખ લિખાણા આયસ દીધા. 333

(6) Kanhad De's Victory.
હિંદુએ મારીથલ કીધું. 333

(7) The Seige of Samiyana.
ઝાઝા નીર સરોવર મોટા. 336

(8) Santalsimha's dream.
ધણું દિહાડે છાંડી જાસિ. 338

(9) The sack of Samiana and the Chauhan's heroic death.
કહિ પ્રધાન એક પરિ કીજઇ. 338

(10) A Surprise attack.
મહિપ જયત દેવડુ પહિલા. 341

(11) Honouring a brave and fallen foe.
મલિક લોહી લખણા તણૂ. 342
(12) Princess Piroja and Viram De.
એહવી વાત પાતસાહ સુણુઇ. 342
(13) A traitor's fate.
આઠ વરસ માંહિ આઠ દિહ. 346
(14) Kanhad De's last fight.
જયતલદે ભાવલદે ઉમાદે. 348
(15) The lovers reunited.
જે મારંતા મલિક ઉગર્યા. 351

4. BHIM.

Introduction. 356
1 From રસિક ગીતા.
(a) ગોપી વચન.
ઓધવજી વખ કથા લાવ્યા જડ જોગની. 356
(b) ઓધવ વચન.
ઓધવજી કહે સાંભળો પ્રભુ. 360
(c) કવિ વચન.
ઓધવે વ્રજનું કહાવ્યું. 361
2 From હરિલીલા ષોડશ કળા. 363
(1) The boat to cross over the ocean of life.
ભવ સાગર દુસ્તર અપાર. 363
(2) Maya.
થડ વિણ વૃક્ષ મહા એક ઉગ્યો. 363
(3) The story of Prahlad.
એકવાર સનકાદિક ચાર. 364
(4) The Slaying of Putana.
માસીનું મન ઓળખ્યું. 369

5. MIRANBAI.

Introduction. 372
પદાવલી.
૧ રામ રતન ધન પાયો. 377

૨ કાનુડે ન જાણી મેરી પીર. 377
૩ મુખડાની માયા લાગી રે. 377
૪ મીરાં ઊદા સંવાદ. 378
(a) ભાભી મીરાં કુલને લગાઇ ગાલ.
(b) થાંને બરજ બરજ મૈં હારી.
(c) મ્હારે સિરપર સાલિગરામ.
(d) મીરાં બાત નહીં જગ છાની.
(e) ભાભી બોલો બચન બિચારી.
૫ અબ નહિ માનૂ રાણા થાંરી. 380
૬ રાણાજી રે કયાને રાખો મોસૂં બેર. 381
૭ મીરાં મગન ભઇ હરિકે ગુણ ગાય 381
૮ સીસોદ્યા રાણો, પ્યાલો મ્હાંને કયૂં રે પઠાયો. 381
૯ શું કરવું છે રાણાજી રે. 382
૧૦ ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે. 382
૧૧ આજ મારે સાધુ જનનો સંગ રે રાણા. 383
૧૨ પ્રીત પુરવનીને શું કરૂં. 383
૧૩ રામ રમકડું જડિયું રે રાણાજી. 383
૧૪ અબ તો મેરા રામ નામ. 384
૧૫ આધ વેરાગણ છું રાણાજી. 384
૧૬ રાણાજી મૈં સાંવરે રઁગ રાચી. 384
૧૭ રાણાજી હૂં અબ ન રહૂંગી. 385
૧૮ માઇ મૈં તો લિયો હૈ રમૈયો મોલ. 385
૧૯ નાખેલ પ્રેમની દોરી. 385
૨૦ નંદ કુંવર તારૂં નામ સાંભળી. 386
૨૧ હેરી મૈં તો પ્રેમ દિવાની. 386
૨૨ જગમેં જિવણા થોડા. 386
૨૩ રામ નામ રસ પીજે મનુવા. 386
૨૪ ભજન વિના જીવડા દુઃખી. 387
૨૫ મંદિરિયામાં દીવડા વિનાનું અંધારૂં. 387
૨૬ જો તુમ તોડો પિયા મૈં નહિ તોડું. 387
૨૭ હાં રે કોઇ માધવ લ્યો માધવ લ્યો. 388
૨૮ બલિહારી રસિયા ગિરધારી. 388
૨૯ ફરના ફકીરી કયા દિલગીરી. 388

૩૦ મારૂં મોહ્યું રે લક્ષ્મી વરને લટકે. 389
૩૧ લેતાં લેતાં નારાયણનું નામ. 389
૩૨ કહોને જોશી પ્યારા. 389
૩૩ ફાગુન કે દિન ચાર રે. 389
૩૪ મૈયા લે થારી લકરી, લે થારી કાંબરી. 390
૩૫ પિયા મ્હારે નૈણા આગે રેહજ્યોજી. 390
૩૬ સ્વામી સબ સંસારકે હો. 390
૩૭ બંસીબારો આયો મ્હારે દેસ. 391
૩૮ રામ મિલનરો ઘણો ઉમાવો. 391
૩૯ પાયોજી, મૈંને રામ રતન ધન પાયો. 391
૪૦ કરમ ગતિ ટારે નાહિં ટરે. 391
૪૧ બગીયાં બગીયાં બગીયાં રે. 392
૪૨ કુબજાને જાદુ ડારો. 392
૪૩ મધુવનમાં ગૂજરીયાં લૂંટી. 392
૪૪ જવાદો મને શાને રોકો છો વાટમાં. 392
૪૫ રસિયા મને જાવા દીજે. 393
૪૬ બસ ગઇ રાધે પ્યારી મોરલીમાં. 393
૪૭ જમીન પર જળનાં તે દાણ કોણ લે છે. 393
૪૮ મારો ચીર દો વનમાળી. 394
૪૯ વાછરડી હા રેડી, હો લાલ. 394
૫૦ હું જાણી રે જમનાં પાણીડાં. 394
૫૧ હાં રે મારા શ્યામ કાલે મળજો. 394
૫૨ કાગળ કોણ લઇ જાય રે. 395
૫૩ મુજ અબળાને મોટી મીરાત બાઇ. 395
૫૪ બોલ મા બોલ મા બોલ મા રે. 395
૫૫ પ્રેમની પ્રેમની પ્રેમની રે. 395
૫૬ લેહ લાગી મને તારી. 396
૫૭ રામ સીતાપતિ તારી લેહ લાગી. 396
૫૮ રામ નામ સાકર કટકા. 396
૫૯ મારા પ્રાણ પાતળિયા વહેલા આવો રે. 396
૬૦ ધ્યાન ધણી કેરૂં ધરવું રે. 397
૬૧ કાહાનો માગ્યો દે ધુતારો માગ્યો દે. 398

૬૨ નાગર નંદા રે બાળ મુકુંદા. 398
૬૩ દવ તો લાગો ડુંગર મેં. 398
૬૪ જ્ઞાન કટારી મારી અમને. 399
૬૫ તમે જાણી લ્યો સમુદ્ર સરીખા. 399
૬૬ કૃષ્ણ મેરી નજરકે આગે ઠાડે રહો રે. 399
૬૭ ચરણ રજ મહિમા મેં જાની. 399
૬૮ કાયકું ન લીયો તબ તું. 400
૬૯ રાધા પ્યારે દે ડારોજી બંસી. 400
૭૦ અબોલા શીદ લો છો મારા. 400
૭૧ કવન ગુમાન ભરી બંસી તું. 401
૭૨ ભજી લોની સંતો ભજી લોની સાધો. 401
૭૩ પિયા કારણ રે પીળી ભઇ. 401
૭૪ જેને મારા પ્રભુજીની ભક્તિ ન ભાવે રે. 402
૭૫ લગ રહેના લગ રહેના. 402
૭૬ કઠણ લગનકી પ્રીત રે. 402
૭૭ કાળાનાં કઠણ હઇયાં રે ઓધવજી. 403
૭૮ માર્યાં રે મોહનાં બાણ. 403
૭૯ મોરલીએ મોહ્યાં મોહન. 403
૮૦ મળ્યો જટાધારી જોગેશ્વર બાવો. 403
૮૧ કહીં જઇ કરૂં રે પોકાર. 403
૮૨ મને મલિયા મિત્ર ગોપાળ. 404
૮૩ કામ નહિ આવે તારે કામ નહિ આવે. 404
૮૪ રાખો રે શ્યામ હરિ લજ્જા મોરી. 404
૮૫ માર્યાં છે મોહનાં બાણ. 405
૮૬ કનૈયા બલ જાઉં. 405
૮૭ ઝટ દો મેરો ચીર મોરારી. 405
૮૮ ભજન ભરોસે અવિનાશી. 406
૮૯ મન રે પરસિ હરિકે ચરન. 406
૯૦ મ્હારો જન્મ મરનકો સાથી. 406
૯૧ મીરાં કો પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ. 407
૯૨ ચાકર રાખોજી અમને ચાકર રાખોજી. 407
૯૩ હોડી શી રીતે ઉતરે પાર. 407
૯૪ ભજ મન ચરન કઁવલ અબિનાસી. 407

૯૫	ઘડી એક નહિ આવડે.	408
૯૬	આલી સાંવરેકી દૃષ્ટિ માનો.	408
૯૭	જબસે મોહી નંદનંદન દૃષ્ટિ પડયો ભાઇ.	409
૯૮	યા મોહનકે મૈં રૂપ લુભાની.	409
૯૯	નિપટ બપુટ છબિ અટકે.	409
૧૦૦	બરસે બદરિયા સાવનકી.	410
૧૦૧	પિયા મોહિં આરત તેરી હો.	410
૧૦૨	તુમ પલક ઉઘાડે દીનાનાથ.	410
૧૦૩	નિત્ય નિત્ય ભજવું તારૂં નામ.	411
૧૦૪	હરિ તુમ હરો જનનકી ભીર.	411
૧૦૫	સાજન સુધ જ્યોં જાને	411
૧૦૬	આઇ છું રાજા રણછોડ શરણે થારે.	412

THE FIFTEENTH CENTURY.

1. Narasinha Mehta (1415-1481 A. D)
2 Bhalan (1434-1514 A. D.)
3. Padmanabh (circa 1456 A. D.)
4. Bhim (circa 1484 A. D.)
5. Miranbai (1499-1547 A. D.)

THE FIFTEENTH CENTURY.

1. Narasinha Mehta, (1415-1481, A. D.)

He is regarded as the earliest "classical poet" of Gujarāt. And he is also the most popular among the Gujarāti poets. His songs have been the delight of every generation of Gujarāti people and most of them are sung in every house of Gujarāt. This has had the effect of altering the language of his poems with each successive generation; and we find no difference whatever between the language of his poems (as found in the printed editions) and that used by the people to-day. For literally he was "for all time" the representative of the inmost heart of Gujarāt. He represents the true feeling of the Gujarāti and puts into melodious verse the yearnings of the heart of Gujarāt after Krishna, the Divine Cowherd. This ***Krishna bhakti*** is not at all to be wondered at because Dvāraka, the traditional capital of Krishna, is situated within the Gujarāti speaking province of India. The influence of Mehta is also visible in the tone of Gujarāti literature since his days upto the days of the recent revival of Gujarāti literature under the influence of Western culture.

The life of Narsinha Mehta is a charming story of a simple minded devotee, who saw his God everywhere and in every being. Belonging to a family of ***Vadnagar Nāgars*** of Junāgadh in Kāthiāwād he early broke through all the narrow caste restrictions and the traditional Śiva worship of his family. He came

into touch with certain *sādhus* who taught him the delights of Krishna worship and he used to spend all his days with them singing songs about the *Līlā* of Krishna and His Gopīs. He was living with a cousin at that time and his behaviour scandalized the good man and his wife. Narsinha's marriage had also been settled at that time but his would-be father-in-law did not approve of him as a fit husband for his daughter. He broke off the match and Narasinha was left helpless and friendless with his cousin. But he did not change his mode of living at all and the thought never entered his brain to try to work for his living. He was a *bhakta* and he fully believed that the Lord Krishna would never allow His devotee to want for anything. At last the wife of his cousin came to an end of her patience and taunted him with being more hopelessly useless than even the proverbial **ઘોળીનો પત્થર.** He was very deeply wounded by her words and went away into retirement to Gopināth, a small place by the sea and he started there a life of *tapasyā*, worshipping his family God, Mahādeva, with the vow that he would never return home until he got the yearnings of his heart satisfied. Tradition says that Mahādeva appeared to His worshipper and taking him to Dvāraka showed him a wondrous vision of the *Rāsa-Līlā* of Krishna and His Gopīs. This vision fulfilled all the yearnings of his heart and he returned home to his cousin.

Henceforth he set up housekeeping on his own account with his wife and children. But how could a *bhakta* perform the duties of a householder? Krishna was wife and child to him, Krishna was his food and

drink. So his family life was a sad struggle with hopeless poverty for his poor wife, and her constant upbraiding resulted only in the one invariable answer:

"એવા રે અમે એવા રે એવા, તમે કહો છો વળી તેવા રે."

His daughter grew up and had to be married but the *bhakta* had the firm conviction that Krishna would help him in all his family difficulties. And God fulfilled to him his promise given in the *Gītā*,

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

All Naraninha's difficulties with regard to the marriage of his daughter and the attendant expenses were smoothed away and tradition says that Krishna Himself saw that every difficulty was completely removed. Soon after this Narasinha's last ties upon earth were severed—his wife and his son (the only remaining child he had to care for) died one after the other. To the *bhakta* this was the sign of Divine Grace, for it left him free to devote himself more completely than ever to His worship. He says (according to Premanand):

"ભલું થયું ભાંગી જંજાળ, સુખે ભજશું શ્રીગોપાળ."

After this his whole life was devoted to the single object of singing the praises of Krishna. He was now above all castes and creeds and he openly dropped all caste observances. He used to go about like a wandering minstrel teaching that through the worship of Krishna alone salvation was to be found. And he would go to any one who invited him. He even went to the houses of the *Dheḍs* (the lowest class scavangers). On this account his community was deeply scandalised and, determining to outcaste him, they one

day refused to allow him premission to sit down with them at a caste dinner. Instantly a miracle happened, for a *Dheḍ* was seen sitting by the side of each Brāhmaṇa sitting there. Thus did Krishna vindicate his worshipper and humbled the pride of the Brāhmṇas. This even convinced the Nāgars of the truth of the Mehta's faith. Many more miracles of this type are narrated about this devotee.

A great part of his works are autobiographical* especially the thousand and odd *Padas*. These are the greatest favourites among the peoples of Gujarāt and are sung by women in every home. The other works besides the *Padas* are **હારમાળા**, **ચાતુરી ષોડશી**, **ચાતુરી છત્રિશી**, **શામળદાસનો વિવાહ**, **દાનલીલા**, **ગોવિંદ ગમન**, **શૃંગાર**, and **સુરત સંગ્રામ**. The authenticity of the first named is however doubted by certain scholars.

The main characteristic of his works is the utter devotion and the transparent honesty of the writer. Every word he writes comes direct from the heart and therefore also touches the heart of the reader directly. The deepest chords of human nature, the search after God, are touched by him unerringly. This is the secret of his great popularity. Even his શૃંગાર, which, as the name implies might have been expected to have been purely material and worldly, is still subservient to his *bl akti*. For the શૃંગાર he describes is that felt by the Gopīs for Krishna, not

* In the absence of any authenticated manuscripts of **Narsinha's works** and owing to the fact that most of his *padas* have been preserved to us in folk memory only, it is just possible that some of these works which pass for his, are not his genuine writings, but the work of some later writer embodying the popular tradition which must necessarily have grown up round such a saint as the Mehta.

mere carnal enjoyment. It is exceedingly difficult as has already been indicated, to find out what is genuine in the mass of poems that pass under the name of Narasinha Mehta: and this is specially true of the poems which are collected under the title of શૃંગાર, because a great many of these are palpably the works of minor poets, for both in language and in sentiment these are inferior to the genuine works of the poet.

As a devotee Narasinha ranks very high indeed and in every line of his poems he pours out his whole heart at the feet of his beloved Krishna. The language is simple and in places even homely but there is always the true poetic ring in his verses because all his works are genuinely inspired by some higher ideal. As a poet of nature, perhaps he is not quite so successful but there are occasionally passages of great feeling and delicacy describing natural beauty; but these are very rare.

In the following selection an attempt has been made to classify the miscellaneous poems in somewhat rough manner. Some of his longer works have been included whole.

I. હારમાળા.

This work is regarded by some critics as not a genuine work of Narsinha. It describes a miracle in the poet's life. But the verses have been put together by another hand, the ક્ષેપક verses are evidently the work of another poet and have been inserted by way of explanation and as supplying the missing links in the narrative.

ક્ષેપક પદ ૧લું-રાગ આશાવરી.

શ્રી દામોદર મંદિર સુંદર, જુનાગઢ જાણો જુગ આજ;
ધર્મવંત શ્રુતિ શાસ્ત્ર સનાતન, વિના વૈષ્ણવ મંડળિકનું રાજ. શ્રી દામોદર૦

એક સમે મેહેતા મોસાળે આવ્યા મામા મંદિર સાર,
નિત્ય પ્રત્યે બેસે હરિ મંદિર, કરે કીર્તન હરિનો વ્યાપાર. શ્રી દામોદર૦

સુરસેના સખીઓની સાથે, ગાનતાન કરે રંગ અપાર;
મનશું મન પ્રસન્ન થઇ છબીલો, મેહેતા કંઠ આરોપે હાર. શ્રી દામોદર૦

તે ચરચા ચાલી ચાચરમાં, સુણી મામો મન સોચે તેહ;
મેહેતાને શીખામણ દીધી, તું આજ પછે ન કરીશ એહ. શ્રી દામોદર૦

ત્યારે મેહેતે મન વિમાસ્યું એ પાપી મુને વારે આજ;
સમજે નહિ કાંઇ સાન વોણો, હાર આપે મને મહારાજ. શ્રી દામોદર૦

સોરઠ સઘળે સોહોર થયો છે, કળિમાં કો કારણ છે એહ;
નરસૈયો હરિ કીર્તન નવ મુકે, હરિને ગમશે થાસે તેહ. શ્રી દામોદર

ક્ષેપક પદ ૨જું-રાગ આશાવરી.

લોક અણસમજણા જમ તમ બોલે, રે કામનીશું રમે કામી એહ;
કાનોકાન વાત અન્યોઅન્ય કરતાં, જઇ રાજાશું પોહતી તેહ. લોક૦

રાજાએ મનમાં વિમાસિયું, એને તેડાવું મુજ ભણી;
જોઉં જુટો કે સાચો ધરમી, કરૂં સભા સંન્યાસી તણી. લોક૦

સેવકને તેડી શીખજ દીધી, નરસૈંયાને લાવો અહીં;
શીઘ્ર થઇ સેવક સૌ આવ્યા, મેહેતાનો ઉતારો જહીં. લોક૦
કહ્યું ચાલો મેહેતાજી વેગે, બોલાવે છે તમને રાય;
તેની સાથે ચાલ્યા મેહેતા, હરિ સાચાની કરશે સાય. લોક૦

ક્ષેપક પદ ૩ જું-રાગ આશાવરી.

નાગર સઉ મળીને ચાલ્યા, વળી પ્રજાનો સાથ;
રાજસભામાં આવી બેઠા, કહે કર જોડી હાથ.
કહે નાગર સાંભળિયે રાયજી, અમો નવ રહેવાય;
અમારી વહુ બેટી સર્વે, નરસૈયાને મંદિર જાય.
લાજ મુકી નાત જાતની, લંપટ થઇ સૌ નારી;
પાયે ઘુંઘરા વાજે રંગે રાચે, દીસતી વ્યભિચારી.
લંપટ મહેતો લંપટ નારી, લંપટ રંગે રાચે;
લંપટ થઇ હાથ કોરે મેહેલે, લંપટ થઇને નાચે.
રાયજી અમોને આજ્ઞા આપો, અમો પરદેશે જઇએ;
અમારી વહુ બેટી બગડે, તે દુઃખ કોને જઇ કહીયે.
રાજા કહે ચિન્તા નવ કરશો, અમો શીખામણ દેઉં;
આજ પછી જો ફેલ કરે તો, પ્રાણ એહના લેઉં.
શ્રીપાત સંન્યાસી ગોસાંઇ ગુણવંતા, જોગી ભોગી જોડે;
વિપ્રવેદીઆ રાય પાસે આવ્યા, મેહેતા તણે વરઘોડે.
કહે શ્રીપતિ અનર્થ થાય છે, નવ રહે કોની લાજ;
તમો વિના કો દુઃખ નવ ભાંજે, સાંભળીએ મહારાજ.
ઠામ ઠામથી રાવજ આવી, મંડળિકને લાગી દાજ;
જાઓ મેહેતાને વેગે લાવો, દેઉં શીખામણ આજ.
મેહેતો સેવક સાથે ચાલ્યા, મનમાં નહિં ચિંતાય;
મંડળિક આગળ ઉભા રહ્યા, સમર્યા વૈકુંઠરાય.

પદ ૧લું-રાગ આશાવારી.

મેહેતો-પ્રણામ પરબ્રહ્મ પુરૂષોત્તમને, દાસની વિનતિ હદે ધરજો;
આજ સમો પ્રભુ મારે આકરો આવીઓ, શર્ણે શર્ણે સંભાળ કરજો.

મંગળ મુનિજન મન મોહિની મહિમા, અપાર તારો કો નવ જાણે;
રવિ શશિ ઇંદ્ર ને ઇશ અજ અનુસરે, નિગમ નારદ શારદ વખાણે.
સંત સર્વજ્ઞ કહે ધન તું શામળા, તારે સંત છે પ્રાણ તોલે;
જળચર જળ વિના કેમ કરે જીવશે, પરસ્પરે પ્રીત તો વેદ બોલે.
અંબરીષભક્તની ભક્તિ જાણી કરી, ઋષિપર ચક્ર મોકલ્યું ક્રોધ આણી;
શાપ તે આપ લીધો શિર સંતનો, પ્રીતની રીત શ્રીમુખ વખાણી.
માટે મુને મન આનંદ અતિ માધવા, ચરણ પ્રતાપ પદ અભે પામ્યો;
સિંહને સંગ જાંબુક કેમ શોભશે, નરસૈયો ભવોભવ દુઃખડાં પામ્યો.
રે હરિ, લોક કહે છે જે નરસૈંયો લંપટી, વાધતી વાત રાજાએ જાણી;
સેવક તેડવા મોકલ્યા મંડળિકે, રાખજો બિરદ સારંગપાણિ.
જ્યારે કપટ નથી રે કરૂણાનિધિ, તો રાખજો લાજ શામળા મારી;
સુંદરી સહિત હું ગાન કરૂં સદા, પૂર્ણ પતિજ પરબ્રહ્મ તારી.
સોરઠા ચોરરા સર્વે જોવા મળ્યા, નગર લોક પાખંડ બોલે;
કીર્તન નવ ચુકું રે કમળાપતિ, જો મેરૂ સહિત મહિ શેષ ડોલે.
વાજે વીણા રસ ઝુલરી જાહરી, ઘુઘરી પાય ઝણકાર બોલે;
નરસૈંયાચા સ્વામી નિર્વેટ દાતા સદા, શામળા સમોવડ નાવે તોલે.

ક્ષેપક પદ ૪થું–રાગ આશાવરી.

તેડયા સત્તર સન્યાસી મુમુક્ષ, પત્ર ફળ કંદ કરતા જે ભક્ષ;
સહસ્ત્ર સખા સહિત પરવર્યા, તેણે પુસ્તક હાથે દંડ ધર્યા.
આવ્યા સંન્યાસી સભાને ઠામ, તેનાં કહી સંભળાવું નામ;
ગોવિંદાશ્રમ માધવા સહી, નરસિંહાશ્રમ મુકુંદા તહી.
રઘુનાથાશ્રમ અંકભૂતા જેહ, અચ્યુતાશ્રમ શ્રીધર તેહ;
વિશ્વંભરાશ્રમ વાસુદેવ, બ્રહ્માનંદ આવ્યા અશ્વમેવ.
અદ્વિતાશ્રમ કેશવ સ્વામી, અનંતાશ્રમ નારાયણ નામી;
શિવાનંદ બાળકાશ્રમ માંહી, (એ) સત્તર સન્યાસી આવ્યા તાંહી.
તે સર્વે સહિત બેઠો રાજાન, એક એકને દેતા બહુ માન;
નગર લોક આવ્યા સાંભળી, જાણ્યું પરમહંસની મંડળી મળી.
સમીપ મહેતો તેડયા ત્યાંય, પરમહંસ મંડળી છે જયાંય;

તવ ભીમ ભણે મેહેતાજી સુણો, છે વિષ્ણુ ભકતનો મહીમા ઘણો.
જે નરસિંહ છે વૈકુંઠનાથ, તે કામની કંડે ન ઘાલે હાથ;
તું નટવર થઇ નાચે ને ગાયે, એ ધર્મ તો શો કહેવાયે ?
એ વૈષ્ણુવતા કયાંથી લહી, એણી પેર ભીમ પૂછે સહી.

પદ ૨જું – રાગ ગોડી.

મેહેતો–ભાઇ મુને હરિગુણ ગાવાની ટેવ પડી, મારા નાથજીને ન મૂકું એક ઘડી;
વિંધાયું મન મારું નવ રહે અળગું, પ્રભુ સાથે મારે પ્રીત જડી. ભાઇ૦
એક દિવસ ઉધમને ગયો તો, તે હેને તું જાણી;
આખા દિવસનો રળીખપી આવ્યો, ભાભીએ ન પાયું પાણી. ભાઇ૦
મેં જાણ્યું ધ્રુવની પેરે કરૂં રે, એવી વાત ઉર આણી;
માત વચને ધ્રુવ તપને ચાલ્યા, તેમ અમારે ભાભી ગોરાણી. ભાઇ૦
એમ મન નિશ્ચય કીધું, હરિગુણ ગાઉં વખાણી;
પોતે પોતાનું બિરદ પાળશે, પૂરણ પ્રીત પ્રમાણી. ભાઇ૦
જેણે નામાનું છાપરૂં છાઇ આલ્યું, આપી કબીરને અવિચળ વાણી;
તેપે તો હું હરિને વહાલો, છબીલોજી આપશે પાણી. ભાઇ૦
એવાં એરાં વચન સુણી મારાં, ભાભી તે બોલ્યાં વાણી
ઉઠો દિયરિયા હું હસતી હુતી, તત્ક્ષણ આપું પાણી. ભાઇ૦
ધન્ય ધન્ય વહાલો ભાભી હદેમાં, વસિયા સારંગપાણી;
ભણે નરસૈયો તે દહાડાની, છબીલાશું પ્રીત બંધાણી. ભાઇ૦

પદ ૩જું – રાગ આશાવરી.

ભીમ—કોણ છે છબીલોને કોણ નાથ, કોણે મૂક્યો તારે મસ્તક હાથ;
વિષય શૃંગારમાં તુ ભિન્યો રહે, હરિ મળવાનો તુ મારગ કહે.
લંપટપણું તુ મૂકી દે, અબોલ્યો અધ્યાત્મ ગ્રહે;
જ્ઞાન વૈરાગ્યને પંથે પળે, તો ગર્ભવાસનો ફેરો ટળે.
આ સઉ સન્યાસી કેહે છે તને, પછે કહીશ વાર્યો નહિ મને;
ભીમ ભણે નરસૈં કાં ભમે, ગુરૂ વિન જ્ઞાન આવે નહિ કૃપમે.

પદ ૪થું – રાગ આશાવરી.

મેહેતા—ભાઇ ભોજાઇએ રીસજ કીધી, કઠિન વચન વાગ્યું હૃદે માંય;
રીસાઇને હું ગયો વનમાં, જઇ શિવને પૂજ્યા ત્યાંય. ભા૦
ચૈત્ર સુદી સપ્તમી સોમવારે, મેં મનમાં કર્યો વિચાર;
ઉગ્ર તપશ્ચર્યા માંડી મેં તો, રહ્યો નિરંતર વન મોઝાર. ભા૦
મહાદેવે મને કહ્યું સમણામાં, માગ માગ તે આપું તને;
મેં માગ્યું સ્વામી તમને જે વહાલું, તે કૃપા કરી આપો મને. ભાઇ૦
ભોળા શંકર પ્રસન્ન હવા, આવી મસ્તક મૂક્યો હાથ;
સોળ સહસ્ર ગોપી સંગ રમતાં, રાસ દેખાડયો વૈકુંઠનાથ. ભાઇ૦
વ્રખુભાનદુલારી ને નંદલાલા, સખી સમાણી સર્વે સાથ;
પરમ કૃપાળ દયાળજી રમે, ત્યાં દીપક ધરાવ્યો મારે હાથ. ભાઇ૦
હેત આણી પોતાનો માની, મહાદેવ વચન બોલ્યા તે વાર;
નરસૈંયા આ લીલા ગાજે, જે જોયું કૃષ્ણાવતાર. ભાઇ૦

પદ ૫મું – રાગ આશાવરી.

ભીમ—આજ કળિયુગના લોક વિષયી, વળી વિષયા તેં ગાઇરે;
કૃષ્ણે કીધું તે આપણ કેમ કરીએ, તે લોક રહેશે વાત સાહી. આજ૦
કૃષ્ણે જેને ગોવર્ધન ધરિયો, તે આપણે કેમ ધરાયરે;
કૃષ્ણે જેને દાવાનળ પીધો, તે આપણે કેમ પીવાય. આજ૦
કૃષ્ણે નવાં કીધાં વચ્છ બાળક, જે હર્યાં હતા બ્રહ્માય રે;
કૃષ્ણે જેને કળિનાગ નાથ્યો, તે આપણાથી કેમ થાય. આજ૦
તું થા સંન્યાસી જઇ રહે કાશી, ભલો હોય તો નિર્ગુણ ગાની રે
ભીમ ભણે મા ભુલ્ય નરસૈંયા, ગર્જના કરી મુખ ધણી. આજ૦

પદ ૬ઠું – રાગ આશાવરી.

મેહેતા—વિષયી તાર્યા રે વિષયી, વિષયી તારતાં ન લાગી વાર રે;
પતિત હતા તે પાવન કીધા, ધરીને કૃષ્ણ અવતાર. વિષયી૦
કોઇ કહેશે વિષયી કિયા તાર્યા, જેણે એ રસ ચાખ્યો રે;
મન કર્મ વચન મેહેતાજીને અર્પી, નાથજી હૃદેમાં રાખ્યો. વિષયી૦

સાંભળ્ય ભીમ મેં દીઠા વિનોદી, તમો મુક્તિ વાણી ન ગાઓ રે;
ધન્ય વૃંદાવન ધન્ય નરસૈંયો, જેનો નાથ હ્રદેમાં સમાયો. વિષયી૦

પદ ૭મું – રાગ આશાવરી.

ભીમ–સાંભળરે નરસૈંયા સાચું, મુજને દેખાડો અહીં રે;
મોટાથી હરિ છે મહા મોટા, કેમ હ્રદેમાં સમાય સહી. સાંભળરે૦
જો ગિરી મોટા મંદ્રાચળ કહિયે, તો સાગર માંહી ભીજે રે;
જો સાગર અતિ મોટો કહિયે, તો ધરા ઉપર ધરીજે. સાંભળરે૦
જો પૃથ્વી અતિ મોટી કહીયે, તો શેષ મસ્તક કણીકા ભાર રે;
જો શેષ સમર્થ અતિ મોટા કહિયે, તો નીલકંઠ કરે હાર. સાંભળરે૦
જો મહાદેવ અતિ મોટા કહિયે, સુર ઇંદ્ર બ્રહ્મા જેહ રે;
તે સકળ વસે છે નિરંતર, હરિના મુખમાં તેહ. સાંભળરે૦
એવા મોટા હરિ વિશ્વ પોતે ધરી, કેમ સમાયે ઊર સંતતણે રે;
કોણ સાધન તને હરિ હ્રદયે વસે, મૂકને હઠ નાગરા ભીમ ભણે. સાંભળરે૦

પદ ૮મું – રાગ સામેરી.

મેહેતો–મારા વા’લાજીશું બોલતાં વાધ્યુંરે,
આણી આણી વાટડિયે, ઓ ભીમ જો ચાલ્યા વાટડિયે;
સાચું સગપણ શામળાનું, વિસરિયું તે તારી છાતડિયે. આણી૦
પેર પ્રભુની મુજને લાધી, મારા વહાલાજીને પ્રેમ રસ ભાવે રે;
કુમકુમ કાજળ ટીલાં ટપકાં, નેહ વિના નાથ ન આવે. આણી૦
એ નેડો હવે હું નવ મેલું, રાખુ હ્રદયા મોઝાર રે;
નરસૈંયાંચા સ્વામીની સંગે રમતાં, આનંદ અંગ અપાર. આણી૦

પદ ૯મું – રાગ સિંધુડો.

મંડળિક–અલ્યા કૂડ કપટી લંપટી કહાવે સદા, પાખંડરૂપ નાગર જાત;
રાય મંડળિક મદ ભર્યો ઓચરે, સાંભળો કુલ મંડળી વાત. કૂડ૦
જો હરિ હારજ એને આપશે, તો દુઃખ નથી દેતા;
અચરજ દાખ્યા વિના નહિ છૂટે નાગરા, સબળ દામોદર રાય પિતા, કૂડ૦

માળા તિલક પાખંડ રચે સદા, સુંદરી સંગ તું રંગ રાતો;
ભણે નરસૈંયો, ધૂર્ત સુણ્ય નાગરા, આવડું શું મદ ભેર ગાતો. કૂડ૦

પદ ૧૦મું – રાગ સિંધુડો.

મેહેતો–ભક્તનો ઇષ્ટ તું કૃષ્ણ કહાવે સદા, મામ મૂકે શું રે નંદલાલા;
ઇંદ્રનો વૈભવ સુદામાને આપિયો, આજ કૃપણ થશે કાનડ કાળા. ભક્ત૦
હરિ મારો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, અર્ધ ઉતરડિયો જમુના ઘાટે;
તે બળ તાહરૂં ક્યાં ગયું કાનુડા, આજ નાઠો શું રાધાજી માટે. ભક્ત૦
શિશુપાલ નરકાસુર જરાસંધ જીતિયા, અનેક જોદ્ધા તણા છોડિયા બંધ;
પ્રબળ બગાસુર તૃણવત ત્રોડિયા, કેશી કંસના તેં મોડયા કંઠ. ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જેણે તુંને આરાધિયો, તે જનુનીને જઠર ન આવે વળતો;
ભણે નરસૈંયો સ્મરણ તારૂં કરે, રાખે બાળકને બાપ બળતો. ભક્ત૦

પદ ૧૧મું – રાગ મારૂ.

રઘુનાથાશ્રમ–અલ્યા રામજીનું લીજે નામ, તેણે ભવ છૂટિયે રે;
તુજ કૃષ્ણથી નવ સરે કામ, મિથ્યા કાંસા કૂટિયેરે. અલ્યા૦
રામનું નામ નામદેવે લીધું, તેની મોઇ જીવાડી ગાય;
નિર્મળ નામ રામજી કેરૂં, તે લેતાં કોટી પાતિક જાય. અલ્યા૦
રાજીવલોચન ભવદુઃખ મોચન, દીનાનાથ દયાળ;
રામને મૂકી શું ગ્રહી રહ્યો છે, ગૌચારન ગોપાળ. અલ્યા૦
સીતાનો સ્વામી અંતરયામી, જેને નામે ભવ નિસ્તાર;
રઘુનાથાશ્રમ કહે નરસૈંયા સુણ, માગ માગ રામજી પાસે હાર. અલ્યા૦

પદ ૧૨મું–રાગ આશાવરી.

મેહેતો–રે ઘરડા થઇશું ત્યારે રામજી કહીશું, અમણાં કહ્યાનો મારે ખપ નથી;
છેલ છબીલોને છોગાળો, તેને મૂકીને બીજો ભજવો નથી. ઘરડા૦
થડ મૂકી ડાળે કોણ વળગે, મૂકી મોદીક ખડ કોણ ખાયે;
રંગ રંગીલા છેલને છાંડી, મુકુટવાળાને કોણ ગાયે. ઘરડા૦
કૃષ્ણજી માત મારે, કૃષ્ણજી તાત છે, સગાં સહોદર કૃષ્ણજી સહી;
લોક મુને નંદો ને સંત મુને વંદો, મારે ગોવાળિયો મૂકવો નહીં. ઘરડા૦

સનક સનંદન મુનિજન વંદન, તે હરિ મારે હૃદે રહે;
ગિરિધરધારી ને કુંજબિહારી, ભકતવત્સળ બિદ્દ વિઠ્ઠલો વહે. ધરડાં૦
પૂરણ બ્રહ્મ ને સદા હિતકારી; દોહેલું દાસનું નવ સેહે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને ભૂલ મા સંન્યાસી, ગર્જના કરી કૃષ્ણ કૃષ્ણ કેહે. ધરડાં૦

પદ ૧૩મું-રાગ સામેરી.

ભીમ-જો જો રામજીને નિંદે નાગરો, એને અધ્યાત્મ બ્રહ્માનો આધરો; ટેક૦
રામજી વિના કોણ ભવજળ તારે, તું જોને મન વિચારી રે;
ચરણ શરણ પ્રતાપથી રે, ઓધારી ગૌતમ નારી. જુઓ૦
સાગરમાં જેણે શલ્યા તારી, ઢીમરને વૈકુંઠ આપ્યું રે;
ચિરંજીવી વિભીષણ કીધો, રાવણનું કુળ ઉથાપ્યું. જુઓ૦
રામને જાણો શંકર સરખા, તારક મંત્રનું હારદ લહે રે;
ભીમ ભણે કાં ભૂલે નાગરા, ગર્જના કરી મુખે રામજી કહે. જુઓ૦

પદ ૧૪મું-રાગ સામેરી

મેહેતો-બેસી રહેને, બેસી રહેને, રામ દાસિયા;
અલ્યા તું બેશી રહે રામ દાસિયા, તેં તો દંભે રામ ઉપાસિયા. બેસી૦ ટેક૦
રામજીના સેવક હોય સમદ્રષ્ટિ, તે કોને નવ બોલે માઠું રે;
રામ કૃષ્ણમાં અંતર શાનો, જ્ઞાન તારૂં કયાં નાઠું. અલ્યા૦
પૂરણ બ્રહ્મ છબીલો મારો, જેણે ગોકુળ ગાય ચારી રે;
સત પાળ્યું સીતાપતિ સ્વામી, એક પતિવ્રત ધારી. અલ્યા૦
જેણે કંસ કુળ નિકંદન કીધું, છેદ્યાં રાવણનાં શીશ રે;
રાજ્ય વિભીષણ ઉગ્રસેનને આપ્યું, એવા એ જગદીશ. અલ્યા૦
તુંબડાં લીધે વિરાગ કીધે, રામ મળે નહીં, જ્યાં લગી નહિ વિવેક રે;
ભણે નરસૈંયો સાંભળ ભૂર ભીમડા, રામ કૃષ્ણ બેઉ એક. અલ્યા૦

પદ ૧૫મું-રાગ સિંધુડો.

ભીમ-શ્રી રઘુનંદન મંદ હું માનવી, દાનવી બુદ્ધિ ટાળો રે દેવા;
મનનાં સ્વાદને વાદ કરી બોલીએ, ભૂલીએ રામજી તારી સેવા.

અકળ અવિનાશ પ્રકાશ મન કીજીએ, દીજીએ દર્શન રામ રૂપ;
રામ નામનો વિશ્વાસ આવ્યો નથી તે નર ભવજળ મધ્ય બૂડયા.
અંબરીષ વિભીષણ પરમ વિચક્ષણ, અંજની સુત હનુમાન દાસ;
ભીમ ભણે જેણે રામજી ઓળખ્યા, છુટયો તેનો આ ગર્ભવાસ.

પદ ૧૬મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ, મારે તો શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ;
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો, અવરસું નહિ કાંઇ કાજ. મારે૦
દુર્મતિયા દુર્બુદ્ધે કરીને, મિથ્યા આણે વાજ;
વિવેક વાતને કંઇ નવ જાણે, દિલમાં રાખે દાઝ. મારે૦
મન મમતા આણે આપ વખાણે, જાણે નહિ કાંઇ મર્મ;
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ સેવ્યા વિના, ભાગે નહિ કાંઇ ભર્મ. મારે૦

પદ ૧૭મું-રાગ આશાવરી.

નરસિંહાશ્રમ-નરસિંહાશ્રમ કહે સંન્યાસી, બાવન ખટ માસ મેં સેવી કાશી રે;
આત્મ વિદ્યા મેં ઘણી ઉપાસી, તોએ ન મળ્યા મને અવિનાશી. નર૦
બોંતેર ખટ માસ રહ્યો હું પ્રયાગે, સવાસો મથુરાં સેવ્યું રે;
તોએ સ્વપ્ને ના દીઠા કૃષ્ણજી, તો તને દર્શન કેવું ? નર૦
પચ્ચાશ વર્ષ નિમિષારણ્ય રહ્યો, પુષ્કર રહ્યો પચાશ રે;
કેદારગઢ કામરૂ ભમિયો, તોએ ન મળ્યો અવિનાશ. નર૦
સર્વ ઉપર સંન્યાસી થાશે, તારી પત તો જાશે પરી રે.
નરસિંહાશ્રમ કહે નરસિંહડા, એશી રહેશે તારો અરિ હરિ. નર૦

પદ ૧૮મું-રાગ માળવ.

મેહેતો-રહે રહે ભગુવા લવરી કરતો, ભલો હોય તો અહિંયાથી જા;
રળવાનું તને જોર ન હોય તો, રાખ ચોળીને ભીખી ખા. રહે૦
અદેખાઇ કરતો રહે જોગટા, લવરી કરતો ફ્રી જા;
જો પેલા વડનાં ટેટા મધ્યે, નાથ મારો બિરાજે ત્યાં. રહે૦
વારે વારે તુજને કહું છઉં, શામળિયાનું સ્મરણ સાહ;
ભણે નરસૈંયો સાંભળ્ય ભગુવા, માળા ઘાલીને વૈષ્ણવ થા. રહે૦

પદ ૧૯મું-રાગ માળવ.

અદ્વિતાશ્રમ-મહા રાંડનો મને માળા ધરાવે, જોતાં સઘો કપટી સહી;
માળા તિલક ને છાપાં છાપે, તુજને બ્રાહ્મણ ગણુવો નહીં. મહા૦
આઘ અંત મધ્યે તું જોની, એવું કર્મ કહ્યું શીએ હામ;
પોતે પોતાનો ધર્મ તજીને, સગુણ બ્રહ્મનું લે છે નામ. મહા૦
ઘેલો રાજા ને તું પણ ઘેલો, એમાંથી કોઇને નથી કામ;
અદ્વિતાશ્રમ કહે સંન્યાસી, મેલી દે તારો સુંદરસ્યામ. મહા૦

પદ ૨૦મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-તે કેમ મૂકયો જાય, ભગુવા તે કેમ મૂકયો જાય;
જેને શુક સનકાદિક ગાય, ભગુવા તે કેમ મૂકયો જાય. ટેક૦
વિષયી જનને ઉદ્ધારવા વહાલે, ભૂતળ અવતાર લીધો રે;
છોગાળો ને છેલ છબીલો, જેણે વિશ્વ કૃતારથ કીધો. ભગુવા૦
જેણે જેવો દીઠો તેવો ગાયો, મેં રસીક રંગી ગાયોરે;
રાધાની સંગે હીંચ લેતો, તે મારે હૃદયે સમાયો. ભગુવા૦
મધુર વચન કહી વિનવિયો, નિરખ્યો કાનુડો કામી રે;
વિરહ વિસારણ દુઃખનો ભંજન, તે નરસૈંયાચો સ્વામી. ભગુવા૦

પદ ૨૧મું-રાગ માળવ.

ભીમ-જો બ્રાહ્મણ તો વૈષ્ણવ કીમ છે, વૈષ્ણવ તે નવ બ્રાહ્મણ નામ;
માળા તિલક પાખંડ કરીને, તેં વણસાડયું આખું ગામ. જો બ્રા૦
ગાન કરીને ગાતો નાચે, નારી સકળ વૈષ્ણવડી કીધ;
નટવાની પેરે શું કરે નાગરા, દામોદરરાયને દોષ કાં દીધ. જો બ્રા૦
પાખંડે પેટ ભરે બહુ પેરે, આજ મંડળિકે સહાયો હાથ;
ભીમ ભણે છૂટશે નરસૈંયા, જો જપશે તું રઘુપતિનાથ. જો બ્રા૦

પદ ૨૨મું-રાગ આશાવરી.

મેહેતો-અદેખા લોક તે અણઘટતું બોલે, મર્મ જાણ્યો ન જાય રે;
જેનું મન જે સાથે બાંધ્યું, તે વિના તેણે ન રેહવાય. અદેખા૦

ભાવિ પદારથ હોય તે પેખે, પ્રીત ભલી મનમાંય રે;
સ્નેહતણું કારણુ છે મોટું, તેની અગાગી આંખ જણાય. અદેખા૦
શામળિયો મારે હૃદયે સમાયો, તે જગના લોક શું જાણે રે;
ભણે નરસૈંયો સાંભળ્ય ભૂડાં ભીમડા, ફોગટ શાને તું તાણે. અદેખા૦

પદ ૨૩મું-રાગ આશાવરી.

ગોવિંદાશ્રમ-ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈંયાને અમે પ્રીછી પ્રીત તારી રે;
મહાવાક્ય ઉપદેશ વિના તને, કીમ મળે દેવ મોરારી. ગોવિંદા૦
શ્રીપાત થઈને અમે સર્વેશ મૂક્યું અષ્ટાંગયોગ અમે સાધ્યો રે;
અમો દંડ કમંડળ ધારી રહ્યા, તું માળા ધારી કેમ વાધ્યો. ગોવિંદા૦
નાચ્યા ખુંધા ને તાળ વજાડી, એમ પરમ પદ નવ લહિયે રે;
ઉદર ભરવાને પાખંડ કરવા વળી, લોકને અદેખા ન કહિયે. ગોવિંદા૦
મુકને માળા ને તજને ગોવાળા, અમો આપિયે ૐકાર રે;
ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈંયાને, નાચે કુદે ન પામે હાર. ગોવિંદા૦

પદ ૨૪મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-સિદ્ધિ ન હોય રે, શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે.
વૈષ્ણવ વિના તર્યા નહિ કોય, શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે. ૨૬૦
કીઆ સંન્યાસી શરણુજ પામ્યા, દંડ ભેખ જટાધારી રે;
તું વૈષ્ણવની નિંદા કરે તો, નરકતણો અધિકારી. શ્રીપાત૦
કાં સ્ત્રી મરે કે ખાવા ટળે ત્યારે, મુંડ મુંડાવી ભગુવાં પેહેરે રે;
પ્રેમ ભક્તિ વૈરાગ્ય વિના રે, ફુંકાવો કાન બેહેરો. શ્રીપાત૦
તારા ૐકારનું કરને અથાણું, મારી સાથે વૃંદાવન ચાલ રે;
ભણે નરસૈંયો મેલ તારૂં કમંડળ, કરમાં આ તાળ ઝાલ. શ્રીપાત૦

પદ ૨૫મું-રાગ મારૂ.

ભીમ-વાંકી વાણી રે, મેહેતા તારી વાંકી વાણી રે;
ૐકારથી તાળ વખાણી, મેહેતા તારી વાંકી વાણી. ૨૬૦
રાગ કરી કરી કીર્તન ગાએ, વળિ વળિ કોટ હલાવે રે;
ઉત્પાત વાત કરે નરસૈંયા તું, શ્રીપાતને તાળ ઝલાવે. મેહેતા૦

નિર્ગુણ બ્રહ્મને મૂકી દઇને, વિષય શૃંગાર તું ગાય રે;
નાચી બ્રાહ્મણ ભ્રષ્ટ થયો શું, ક્યાં છે વૈકુંઠરાય. મેહેતા૦
નિંદા કરે છે પરમહંસની, કોણે કીધો તને ઘેલો રે;
ભીમ ભણે ભજ નિર્ગુણ બ્રહ્મને, મૂકી દે છેલ છબીલો. મેહેતા૦

પદ ૨૬મું–રાગ પરજ.

મેહેતો–તે કેમ મૂકિયે રે, અદક્ષણ મૂકયો ન જાય;
સૂક્ષ્મરૂપે શામળિયોજી, મારા હૃદેમાંય સમાય તે કેમ૦
અમે વૈષ્ણવ છીએ છેલ છબીલાના, શું સમજે ગોસાંઇ રે;
વૃંદાવન માંહે છબીલે, દીધું ગોપીને સાંઇ. તે કેમ૦
નરસૈંયો હરખે હરિગુણ ગાશે, ભીમડો રીસે બળશે રે;
આપણ બેઉએ વાદે વળગ્યા, કોણ જાણે કોણ તરશે. તે કેમ૦
પ્રેમ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કે જાણે શુક યોગી રે;
એક જાણે છે વ્રજની રે નારી, બીજો જાણે નરસૈંયો ભોગી. તે કેમ૦

પદ ૨૭મું–રાગ પરજ.

સહચરાનંદ–નથી પામવા રે, વેરાગ વિના ભગવાન;
તને દર્શન ક્યાંથી થાઇ, વિના આતમજ્ઞાન. નથી૦
વેરાગ જો શુકજીએ ભોગવ્યો, ધ્રુવ અંબરીષ પ્રહ્‌લાદ રે;
તે વિદ્યા તે તારે ક્યાંથી, એ મિથ્યા કરવો વિવાદ. નથી૦
વેરાગ જોને હવો વિદુરને, તે પામ્યો દેવ મોરાર રે;
તારી પેઠે કોઇએ ન ગાયો, નાગો ભુંડો શણગાર. નથી૦
લંપટ પણે હરિ નહીં મળે, રાડજ મિથ્યા લાગી રે;
સહચરાનંદ સ્વામી કે છે નરસૈંયા, અલ્યા મુકને ગોપાલ થા વેરાગી. નથી

પદ ૨૮મું–રાગ માળવ.

મેહેતો–મુંડ મુંડાવીને ટોપી ઘાલી, એમ ન થઇએ વેરાગી રે;
અમો છું વૈષ્ણવ છેલ છબીલાના, તે સાથે લગની લાગી. મુંડ૦
મમતા ભાગી તે વેરાગી, અનહદશૃંગી બોલે રે;
ભેખ ધરીને દ્વેષ કરે તે, જોગી અસુરને તોલે. મુંડ૦

સંસાર વેવાર સર્વે સાચવિયે, વિકારથી વેગળા રહિયે રે;
સર્વે ભૂત સમદ્રષ્ટે પેખે, તેને વેરાગી કહિયે. મુંડ૰
અભિમાને તેં તો સુકૃત ખોયું, પ્રીત રંગ નથી લાગો રે;
ભણે નરસૈંયો ભેખ તજીને, પેહેરને પંચવસ્ત્રનો વાગો. મુંડ૰

પદ ૨૯મું-રાગ માળવ.

માધવાશ્રમ- હે રહે ઘેલા નાગરા, આવડો શાનો અહંકાર;
વૈષ્ણવ નામ ધરાવે તો, ચઢભડવામાં શો સાર. રહે૰
હરિજન હોય તે બોકે ન ઘેલું, રહે લક્ષ્મીવરમાં લીન રે;
પંચ વિષય પંચવસ્ત્ર તજીને, એક ગ્રહે કોપીન. રહે૰
શુકદેવ, વ્યાસ ને દુર્વાસા, ભગુવાં અંગીકાર કરતા રે;
નાગરા નટવાની પેરે ભકતો, શણગાર કેદી ન ધરતા. રહે૰
શ્રીકૃષ્ણ સ્વામી તો સર્વનો, ભક્તનો વિશ્રામ રે;
માધવાશ્રમ કહે નરસૈંયા, ભિન્ન નથી કેશવ રામ. રહે૰

પદ ૩૦મું-રાગ સામેરી.

મહેતા-ભેખ ઉપર શું ભૂલો સંન્યાસી, ભેખ ઉપર શું ભૂલો,
લગન નહીં લક્ષ્મીવર સાથે, તેણે તમે તો ડૂલો. ભેખ૰
જેને રંગ રંગીલાસું લાગ્યો, તે સહુ પામે સુખ;
ભેખ ધરીને ભગુવાં પહેરે, તે બહુ પામે દુઃખ. ભેખ૰
મારે છે શામળિઓ સાચો, મુજને આપશે હાર;
ભણે નરસૈંયો સુણો સંન્યાસી, તમને થશે ફિટકાર. ભેખ૰

પદ ૩૧મું-રાગ મારૂ.

ભીમ-હાર ન આપે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે;
જેને સંન્યાસી સાથે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે રે. ટેક૰
ભકિત વિના તું ભૂલ્યો ભમે રે, જીવ જંજાળમાં વળુંધ્યો રે;
ઘણા દિવસ છાનો દંભ ચલાવ્યો હવે સાંકડે સળગ્યો. અલ્યા૰

પૂરણ બ્રહ્મ પુરૂષોત્તમ સ્વામી, રહ્યો વિશ્વ પ્રકાશી રે;
તે સાથે નહીં પ્રીતજ પૂરી, હવે કયાં જઇશ નાશી. અલ્યા૦
નિર્ગુણ બ્રહ્મની નિંદા કરે છે, ઘેલા ગર્વ કાં રાખે રે;
ભીમ ભણે તું હાર ન પામે, વિના રામજી ન ભાખે. અલ્યા૦

પદ ૩૨મું– રાગ મારૂ.

મેહેતો–શાપ ન લાગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે;
જેને દુર્વાસા આગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે રે. ટેક૦
અંબરીષને દુર્વાસા નડિયો, શાપ દીધો મહા માઠો રે;
સુદર્શન તે પૂઠે પળાયું, ત્યારે ઋષિ ચડપ દેતો નાઠો. અલ્યા૦
શિવ બ્રહ્માદિક દેવ મુનિજન, કોએ શરણ નવ દીધું રે.
રાજાની જઇ સ્તુતિ કરી ત્યારે, ચક્ર વાળીને લીધું. અલ્યા૦
ફરી ફરી ઋષીશ્વર શરણે આવ્યા, હરિજન મોટા કીધા રે;
અંબરીષ કારણ કૃષ્ણજીએ, દશ અવતાર લીધા. અલ્યા૦
બ્રહ્મા રુદ્ર બેઉ સાખજ પૂરે, દેવ ગંધર્વ સહુ જાણે રે;
ભણે નરસૈંયો નિષ્ફળ નહિ જાએ, કૃષ્ણને જેહ વખાણે. અલ્યા૦

પદ ૩૩મું– રાગ મારૂ.

ભીમ–વિચારે હાર જડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે;
વણ વિચારે વિપત્ત પડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે. ટેક૦
અલ્યાં તું પાઘડી બાંધે ખૂણાળી, ઝીણા જામા ને પટકા રે;
સ્ત્રી સામું જોઇ આંખ નચાવે, વળી કરે હાથના લટકા. અલ્યા૦
નગર સ્ત્રી તને મોહી રહી, તું લંપટ દંભ ધારી રે;
કામની કંઠે બાંહે ધરીને, નાચે નચાવે શું નારી. અલ્યા૦
હમણાં હાર મંગાવની મેહેતા, તારો કોણ છે દેવમોરારી રે;
ભીમ કે બે ઘડીનું સાટું, નહીંતર રાયજી નાંખશે મારી. અલ્યા૦

પદ ૩૪મું – રાગ પરજ.

મેહેતો–હે હરિ ! તારે ભરૂંસે વળુંધ્યોરે, હું તો તારે ભરૂંસે વળુંધ્યો. ટેક૦

મંડળિક મુજને મારશે રે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રેહવાશે રે;
મારૂં તો કંઇ નથી જાતું, તારૂં ભક્તવત્સલ બિરદ જાશે. હું તો૦
પ્રહ્‌લાદથી હિરણ્યકશિપુ તાર્યો, અંબરીષથી દુર્વાસા રે;
એકવાર આ દુષ્ટોને હરાવો, મુજને તારી મોટી આશા. હું તો૦
સંન્યાસી સહુ વરવું બોલે, એ ઘણા ને હું એક રે;
વિનતિ કરે નરસૈંયો હાર માટે, વાહલા, હવે વળ્યો આંક છેક. હું તો૦

પદ ૩૫મું-રાગ સોરઠ.

અદ્‌ભુતાશ્રમ-રહે રહે ઉભો નાગરા, હરિશું ન કીજે ગર્વ રે;
હઠે હાર આપે નહીં, તેં સુકૃત ખોયું સર્વ. રહે૦
હઠે દાનવ પદવી પામે, તે રહે થોડા કાળ રે;
તપોબળે વરદાનજ પામે, તે ઉથાપે ગોપાળ. રહે૦
હિરણ્યકશિપુ હઠે ભરાયો, જોને રાવણ દુર્યોધન રે;
અકળ પુરૂષ નવ હઠ પામે તું છોડને મમતા મન. રહે૦
કેમ કરી લજ્જા રાખે તારી, તેં હરિ ભજ્યા જમ તમ રે;
અટપટી ગત ગોપાળની, એમ કેહ છે અદ્‌ભૂતાશ્રમ. રહે૦

પદ ૩૬મું-રાગ પ્રભાત.

મેહેતો-હરિ તું દયાળ હું દીન દામોદરા, જુઓ દીનાનાથ હૃદયે વિચારી;
ચરણ શરણ આવ્યો કૃપાનાથજી, કરની સંભાળ ગોપાળ ભારી. હરિ૦
દેવના દેવ સુણ દેવકીનંદન, ભક્તપાળક એવું બિરદ તારૂં;
એમ જાણી ઘટે તમ કરો વિઠ્ઠલા, અવર અદાપ નહિ કાંઇ મારૂં. હરિ૦
દુષ્ટ ભાવે કરી પૂતના તારી તેં, તેનો જમદૂતનો ભય નિવારી;
મામિકી નામ કીર્તન કરી ઓધરી, તું વિના કોણ તારે મોરારી. હરિ૦
જો મારા કર્મને ભુલીશ તું ભૂધરા, પતિતપાવન તારૂં બિરદ જાશે;
છોડતાં તો તું નહિ છૂટે શામળા, છાંડતાં તારૂં ઉપહાસ્ય થાશે. હરિ૦
દ્રૌપદીને તેં પટકૂળ પૂરિયાં, થાપીઓ ધ્રુવ અવિચળ આગે;
દાસ નરસૈયો તુજને ભજે જપે, રાખ શર્ણે નહિ તો લાજ લાગે. હરિ૦

પદ ૩૭મું-રાગ માળવ.

નરસિંહાશ્રમ-વટલ્યોરે નાગર નરસૈંયો, જેણે ઓટયું આહીરનું ખાધું રે;
અવર રસ સર્વ ઢળતો મૂકયો, વિષ હળાહળ પીધું. વટ૦
જેને બ્રહ્મા વેદ વખાણે, લાગી જોગેશ્વરસું તાળી રે;
સનકાદિકને સ્વપ્ને ન આવે તે, કયાંથી મળે વનમાળી. વટ૦
જેને ખાંધે કામળી ને હાથે લાકડી, તે ગૌ ચરાવા જાય રે;
તે નરસૈંયાને સાથ બેસાડી, એકઠો બેશી ખાય. વટ૦
સ્વપ્ન સાચું જાણી વળુંધ્યો, ગળા સ્વાદે ગાય રે;
નરસિંહાશ્રમ કહે તરે નરસૈંયો, જો શ્રીપાતને શરણે જાય. વટ૦

પદ ૩૮મું-રાગ પ્રભાતીયું.

મેહેતા-અજ્ઞાન અબુદ્ધ તારૂં મન ચોદિશ ભમે, પ્રીતની રીત તું શું રે જાણે;
પ્રીત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અજ્ઞાન તું કેમ આણે. અ૦
વિશ્વ વ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રઘુનાથને તું શું રે જાણે;
વેદ નેતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે. અ૦
જે રઘુવીર રણધીર કાહાવે સદા, દશરથ વીર રઘુનાથ કહાવે;
અળગો છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે સદા, તે અલ્પ બુદ્ધિને ઘટ કેમ આવે. અ૦
અલ્પ મતિ ઓચરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે;
ભણે નરસૈંયો હું અસત્ય ન ઓચરૂં, લીન થયા વિના હરિ કેમ આવે. અ૦

પદ ૩૯મું-રાગ સોરઠ.

અચ્યુતાશ્રમ-ગર્વ ન કીજે ઘેલડા, શું સાન ગુમાવ્યું;
સુકૃત ખોયું હઠ વડે, શું કર્મ કમાયું. ગર્વ૦
નેત્ર છતે થયો આંધળો, જોને મનમાં વિચારી;
જેવી જનેતા આપણી, તેવી જાણ પરનારી. ગર્વ૦
શા કાજે તું અવતર્યો, તેં શું કારજ કીધું.
અમૃત રસ મેલી દઇને, હળાહળ કેમ પીધું. ગર્વ૦
અણઘટતું શું ઓચરે, હૃદે થયું શું શૂન્ય;
અચ્યુતાશ્રમ એમ ઓચરે, મેહેતા કાં રહ્યો સુન્ય. ગર્વ૦

પદ ૪૦મું-રાગ વેળાવર.

મેહેતો-સુન્ય અમે રહીએ નહીં, હરિયે આપ્યું છે સુખ;
કૃષ્ણ લીલા રસ ગાઇએ, પ્રેમ પરમ સ્વરૂપ. સુન્ય૦
સુન્ય રહ્યા જે મુનિયો, તેને નડયું દુઃખ;
હરિ રસને પીધા વિના, ભાગે નહીં ભૂખ. સુન્ય૦
હરિ રસ પીને તરપત થયા, સાચા તે જન;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળ્યા, તેનાં ગયાં પાપપુંજ. સુન્ય૦

પદ ૪૧મું-રાગ વેળાવર.

કેશવાશ્રમ-મેહેતા મોટમ નવ કીજીએ, સુધી સમજાતી વાત;
નિર્મળ મન રાખી કરી, સમરને સીતાનાથ. મેહેતા૦
સાધનને ના નિંદીએ, સાધન સર્વે સત્ય;
સાધન સાધે પ્રથમથી, તો હોયે ગત્ય. મેહેતા૦
પ્રથમ મૂળ સાધન ખરૂં, સાધ્યે સીઝે કામ;
કેશવાશ્રમ સુણરે મેહેતા, ભાવે ભજજે શ્રીરામ. મેહેતા૦

પદ ૪૨મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-રહેવા દે તારો રામ, ભગુવા રહેવા દે તારો રામ;
તેનું મરતી વેળા છે કામ, ભગુવા રહેવા દે તારો રામ. ટેક૦
કેશ પળાય ને નેણાં ગળે રે, શ્રવણે સાંભળતા રહિયે;
લલુતા વાધે શ્વાનની પેરે, ત્યારે રામજી કહિયે. ભગુવા૦
જન્મનો જોગી કુટુંબ વિરોધી, ખોઇ બેઠો ધણીઆણી;
રંગીલો છબીલો નરસૈંયાચો સ્વામી, તે કેમ શકે તું જાણી. ભગુવા૦

પદ ૪૩મું-રાગ કાફી.

.હેતો-શું સૂતો સોડ તાણી, શામળા શું સૂતો સોડ તાણી;
મેં તો તારી દુબેણ ન જાણી, શામળા શું સૂતો સોડ તાણી. ટેક૦
સમોવડ સાથે શોભીએ રે, દેવતા સંગ જુગદીશ;
કીડી ઉપર શો કુહાડો, મુજ રંક ઉપર શી રીશ. શામ૦

વૃંદાવન દ્રુમ શીતળ છાયા, જમુના ત્રટ સમીર;
રાધાજી તારા ચર્ણે તળાંસે, ઘણું ઊંઘ્યો શ્યામ શરીર. શામ૦

જેમ જાગ્યો દ્રૌપદીને કાજે, ગજની કીધી વહાર;
જરાસંધને જીતી મૂકાવ્યા, રાજા તે વીશ હજાર. શામ૦

માનીતીને કાજે લાવ્યા, પારિજાતકનું ઝાડ;
નરસૈંયાને એક હાર આપતાં, શાનો ચઢે છે પાડ. શામ૦

વસુદેવ નંદ તો મોતે મુઆ છે, મુજ ઉપર શો ક્રોધ;
ભણે નરસૈંયો હવે વાહણું વાયું, જાગ્યરે જાદવ જોદ્ધ. શામ૦

પદ ૪૪મું–રાગ કાફી.

પ્રસાદપુરી–તારે કાજે સૂતો, શામળિયો તારે કાજે સૂતો;
અલ્યા વિષયા રસમાં ગુંથ્યો, શામળિયો તારે કાજે સૂતો. ટેક૦

જ્યાં વિષય ત્યાં વિષ્ણુ નહિ રે, એમ બોલે વેદ પુરાણ;
રામ તજી જેણે વિષય રસ ગાયો, તે પુરૂષ નહિ પણ પાહાણ. શા૦

શનકાદિક ને શંકર સરખા, નારદ શુક સુજાણ;
ગોરખ, દત્ત, વસિષ્ઠ વખાણે, નિર્મળ શ્રી નારાણ. શા૦

નારાયણને નિદ્રા નથી રે, નરસૈંયા તું અવિધાર;
પ્રસાદપૂરી કે તારો ક્યૈયો સુતો, જ્યારે તેં ગાયો શણગાર. શા૦

પદ ૪૫મું–રાગ કાફી.

મેહેતા–સાંચાની કરે સહાય, શામળિયો સાચાની કરે સહાય;
શું જાણે શ્રીપાતો સરવે, હરિ તણો મહિમાય. શામ૦

તમો જાણો વિષય રસ ગાયો, મારો હરિશું પ્રેમ ઉભરાય;
હરિ લીલા શણગારજ ગાતાં, વિષયી નહીં કહેવાય. શામ૦

શુક શનકાદિક નારદ શારદ, હરિલીલા રસ ન્હાય;
ભણે નરસૈંયો હરિ રસ ગાતાં, સકળ કારજ સિદ્ધ થાય. શામ૦

પદ ૪૬મું–રાગ રામશ્રી.

દેવા ભક્તિ વાહલી, દેવા ભક્તિ વાહલી, વૈકુંઠથી ભૂમિ આવ્યા ચાલી;
અખિલ સ્વરૂપ તારૂં દેવને દુર્લભ, ગોપીકાને કંઠે બાંય ઘાલી. દેવા૦

શ્રીમુખે એમ કહ્યું ભક્ત આધીન છું, તો દાસને પ્રાણની પેર પાળો;
સર્વેની સહાય કરે છે તું શામળા, આજ દુઃખ માહરૂં શે ન ટાળો. દેવા૦

ભક્તિ કારણ જસોદા ઘેર અવતર્યો, કંસ માર્યો, નાથ્યોરે નાગ કાળી;
ભક્તને કારણે અંબરીષ ઉગારીઓ, અવતાર લીધોરે તેં વળી વળી. દેવા૦

સ્તંભ ફાડી આવ્યો ભક્તને કારણે, પ્રહ્‌લાદને અભેદાન દીધું;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્તવત્સળ સદા, હારને કાજે કાં અસુર કીધું. દેવા૦

પદ ૪૭મું-રાગ દેશાખ.

બ્રહ્માનંદ-હઠ લીધે અર્થ ન થાય, મેહેતા હઠ લીધે અર્થ ન થાયરે;
આઠ માસ બપૈયો ટળવળે, તેને મેઘ પાણી નવ પાય. મેહે૦

સાચી સેવા વિના રામ રીઝે નહિ, ખોટી તારી પ્રીતરે;
આફણીએ હાર આપે હરિરે, હોય જોગ સાધ્યાની રીત. મેહે૦

વાયુને રોધો શરીરમાં શોધો, ઘટ ઘટ રામજીને નિરખોરે;
બ્રહ્મભારથી કહે નરસૈંયા, થા જોગી અમ સરખો. મેહે૦

પદ ૪૮મું-રાગ સામેરી.

મેહેતો-ભોગી રે ભોગી, અલ્યા અમે ભોગી રે ભોગી;
જેના પાપ હોય તે થાય જોગી, અલ્યા અમે ભોગીરે ભોગી. ટેક૦

જટા ધરે જગદીશ મળે તો, વડ વૈકુંઠે ચાલે રે;
દંડ ધરે દીનાનાથ મળે તો, આંધળાં લાકડી ઝાલે. અલ્યા૦

ભસ્મ ચોળે ભગવાન મળે તો, ગર્ધવ છારમાં લોટે રે;
દંડવતે દયાળ મળે તો, ભોરિંગ બ્રહ્મને ભેટે. અલ્યા૦

વનમાં વસે વ્રજનાથ મળે તો, વનચર ગામ ન ઢૂંકે રે;
શિંગીએ શામળિયો મળે તો, બેહેરા શંખ બહુ ફૂંકે. અલ્યા.૦

જંગોટા ઝોટા કંથા ગોદડી, શંખ ને શિંગી ફૂંકારે;
ભણે નરસૈંયો તમે પ્રેમ પેર ન જાણો, મિથ્યા વઢવું મૂકો. અલ્યા૦

પદ ૪૯મું-રાગ મારૂ.

શ્રીધરાશ્રમ-રાત રહી છે થોડી, નાગરા, રાત રહી બહુ થોડી;
સ્નેહ દીઠો તારા શામળિયાનો, તેં શે નવ આવ્યો દોડી? નાગરા૦

સોરઠ મૂરત સર્વે જોવા મળી છે, કંઇ અર્થ ન સીઝોરે;
હજુ આશા તને હાર તણી છે, કોણે ઘેલો કીધો. નાગરા૦
પાગે પડ પહેલાં સંન્યાસીને, મૂકને આ માળા ઉતારીરે;
મૃત્યુ થકો ઉગરરે નરસૈંયા, કહે શ્રીધર બ્રહ્મચારી. નાગરા૦

પદ ૫૦મું – રાગ મારૂ.

મેહેતા–જીવને સાટેરે, માળા, મારી જીવને સાટેરે;
શું મૂકું મૃત્યુ ભય માટે, રે માળા, મારા જીવને સાટેરે. ટેક૦
પૂર્વના પુણ્યે હું માળા પામ્યો, તે કેમ મૂકી જાયરે;
જો નરસૈંયો માળા ઉતારે તો, જગત પ્રલ્લે થાય. માળા૦
નવસેં નવાણું અવળી ચાલે, સમુદ્ર સાતે સૂકે રે;
મેરૂ ચલે, રવિ પશ્ચિમ પ્રગટે, નરસૈંયો માળા ન મૂકે. માળા૦
તમે જોગી સર્વે વૈષ્ણવ થાઓ, મારી પેઠે તાળ વજાડોરે;
ભણે નરસૈંયો રાખ ચોળીને, શીદને જન્મ વણસાડો. માળા૦

પદ ૫૧મું– રાગ મારૂ.

વિશ્વેશ્વરાશ્રમ–મનની રાખરે, મેહેતા માળા મનની રાખરે;
તુલસી કાષ્ઠમાં ભાર ઘણો છે, એ ગુંછળાં કાઢી નાખ. મેહેતા૦
ભસ્મ તિલક તો ધરની લલાટે, મન આનંદ પમાડરે;
સોહં બ્રહ્મને એઠો એઠો ગાની, અનહદ તાળ વજાડ. મેહેતા૦
આત્મવિચાર વિણ અર્થ સરે નહિ, દુર્લભ મળવા રામરે;
વિશ્વેશ્વરાશ્રમ કહે નરસૈંયા, આમ ન કુધાનું કામ. મેહેતા૦

પદ ૫૨મુ–રાગ મારૂ.

મેહેતા–વૈષ્ણવપણામાં ભાર, જોગીડા, છે ઘણોરે;
મનમાં લે હરિનું નામ, જે હોય ગુંગણોરે.
અમે વિરલા વૈષ્ણવજન, પ્રગટ હરિ ગુણ ગાઇએરે,
નાચી કુદી કીજે કીર્ત્તન, લાજી કેમ જાઇએરે.
ચોરીનો શું છે માલ જે, ખૂણે બેસી ખાઇએરે;
અમે પીજે હરિ રસ પાન કે પરને પાઇએરે.

આગળ નીસરવું સરિયાન, ખરે ખંખારીનેરે;
કુળ જાત ને લોકાચાર તે, સરવે વિસારીનેરે.

નથી જોતો કેવળ કૃષ્ણ કે, આંખ ફુટારિયોરે;
તને લાગી નથી શ્રીપાત કે પ્રેમ કટારિયોરે.

લટકાળા છબીલા નાથને, પ્રેમે પેખું હું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ અમોલિક રતન અન્ય તૃણવત્ લેખું છુંરે.

પદ ૫૩મું-રાગ સિંધુડો.

દેવા અમચી વાર કાં બેદલ હોયલા આપુલ્યા ભક્ત કાં બિસરૂ ગેલા;
ધ્રુવ અંબરીષ પ્રહ્‌લાદ વિભીષણ, નામા હાથલે દૂધ પીલા. દેવા૦

અસુર માંહે હતો કબીર ઉદ્ધારિયો નામાનું છાપરૂં આલ્યું છાઇ;
જયદેવને પદ્માવતી આપીને રંભે નાગરાને તું તો જાતો વાહી. દેવા૦

અમો ખળભળતાં તમો ખળભળશો, ગોકુળમાં કેમ રહી શકશો;
વૃંદાવનમાં રાધિકાની સંગે, અમો વિના આનંદ કેમ કરશો ? દેવા૦

મંડળિક મુજને મારશે નાથજી, મુઠ્ઠી ધૂળ ભીજાઇ જાશે;
ભક્તિ કરતાં નરસૈંયો મારીયો, દેવકીના પુત્ર ઉપહાસ્ય થાશે. દેવા

તમે વડી વડી વારના વાહવ છો, મંડળિક રાયે તો માંડ્યું ઢીંગાણું;
જશ દ્યો તો જદુનાથજી જીતીએ, નરસૈંયાનું આ તો મંગળ ટાણું. દેવા૦

પદ ૫૪મું-રાગ મારૂ.

વાસુદેવાશ્રમ-મૂકને લીધી વાત વૈષ્ણવડા મૂકને લીધી વાત;
કશ્યપ સૂત ઉદયાચળ ઉગ્યો, હવણાં થાશે પ્રભાત. વૈ૦

નૃત્ય કરી કરી ચરણજ થાકયા, તાળ વજાડી હાથ રે;
ગુણ ગાઇ ગાઇ સ્વર થયો ગાઢો, નવ આવ્યા ગોકુળનાથ. વૈ૦

શ્રીપાત સરવે તુજને કહે છે, તું દીસે મહા લંડ રે;
લટકા મટકા કરીને ગાએ શું કરે હવે પાખંડ. વૈ૦

સોરઠ સર્વેને આજ્ઞા આપ હવે, આપ આપણે ઘેર જાય રે;
વાસુદેવાશ્રમ કહે તો જીવે નમો શ્રીપાતને પાય. વૈ૦

પદ ૫૫મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-એ તો ન હોય રે પાંખંડ, ભગુવા ન. હોય રે પાખંડ;
હરિગુણ ગાતાં સ્વર બેસે તો, જીહ્વા કરૂં શત ખંડ. ભગુ૦
ના ઓસરૂં કીર્ત્તન કરતાં જો, ભાગી પડે બ્રહ્માંડ રે;
હાર આવ્યા વિના નરસૈંયાચો સ્વામિ, કેમ ઉગવા દે માર્ત્તંડ. ભગુ૦
મૂકી છબીલાને નમું તમને, તેપે પાડું પંડ રે;
ભણે નરસૈંયો હમણાં હાર મંગાવું, મૂકાવું તમારા દંડ. ભગુ૦

પદ ૫૬મું-રાગ રામશ્રી.

ભીમ-લંપટી કપટી વાત કૂડી કરે, બોલ વિચારી વિવેક મેહેતા;
ખટ શાસ્ત્ર વેદ પાર જાણે નહીં, કેમ હવા દામોદર પિતા. લંપ૦
ધૂર્ત વચન બહુ ઉચ્ચરે નાગરા, આપ્પ દાખ્યા વિન ન વૈષ્ણવ થવાએ;
નાગરી નાતમાં અધિક લટકાં કરે, શામળા શર્ણે એમ નહિ જવાએ લંપ૦
મંદમતિ તુજ તણી, ભૂલિયો વિશ્વ ધણી, રામનું નામ સૌ દુઃખ ટાળે;
ભીમ ભણે અલ્યા સાંભળ નાગર, તુજ ચાલ ત્રૈલોકયમાં કોણ ચાલે. લંપ૦

પદ ૫૭મું-રાગ રામશ્રી.

મેહેતો-લંપટી કપટી જન્મ જૂઠો સદા, જે હરિ કૃષ્ણ શર્ણે ન આવ્યો;
હીન તે દીન તે, ચટપટ ચાહિયો, જે હરિજન થકી દૂર કહાવ્યો. લં૦
અજ્ઞાન અસત્ય તું બોલ ભાખે સદા, કોણ ધરમ બોલે મૂઢ માતો;
તું હરિજન થકી રૂડો રૂઠયો ફરે, કુબુદ્ધિ વિવેક ને રંગ રાતો. લં૦
અલ્યા હરિજન સાથે તું હોડ શાને કરે, જો જે તું ભીમડા પ્રીત મારી;
ભણે નરસૈંયો હરિ હાર આપે મને, ત્યાર પુઠે કોણ અલ્યા ગત તારી. લં૦

પદ ૫૮મું-રાગ રામશ્રી.

ભીમ-શ્રીરામ રઘુવીર રણધીર ધરણીધરા, સુખ કર્યા દુખ હર્યા સીતસ્વામી;
પ્રાણપતિ રઘુપતિ અતિગતિ શુભમતિ, અવિગત નાથ અંતરજામી. શ્રી૦
માત એ તાત એ ભ્રાત એ રઘુપતિ, હાથ મસ્તક આવીને ધરશે;
દીન હું લીન છું, દીન માયા વિષે, રામ કૃપાથી સંસાર તરશે. શ્રી૦

દશરથ બાળ દયાળ કૃપા ભર્યો, એમ જાણીને હું શરણ આવ્યો;
ભીમ ભણે રે મૂકાવ્યા સંસારથી, જેમ ગ્રાહ થકી, ગજ મૂકાવ્યો. શ્રી૦

પદ ૫૯મું – રાગ રામગ્રી.

મેહેતો–અજ્ઞાન અબુદ્ધ તારૂં મન ચોદિશ ભમે, પરબ્રહ્મની રીત તું શું રે જાણે;
પ્રીત વિના મુખ એમ શું ઓચરે, એવડું અજ્ઞાન તું કેમ આણે. અ૦
વિશ્વ વ્યાપક પાળક હરિ છે સદા, તે રઘુવીરને તું શું રે જાણે;
વેદ નેતિ કહે નારદ નવ લહે, એ હરિપર ગોપિકા પ્રેમ આણે. અ૦
શ્રી રામ રઘુવીર રણધીર ધરણીધરા, દશરથ વીર રઘુનાથ કાહવે;
સકળ વ્યાપી રહ્યો થાવર જંગમ વિષે, તે ઘટ ઘટમાં કેમ આવે. અ૦
ક્ષુદ્ર બાંધી ફરે, ફેલ શાના કરે, હરિજન હરિ હાથ નાવે;
ભણે નરસૈંયો અસત્ય નહીં ઓચરૂં, પ્રેમ પાખે રામ ઘટમાં ન આવે. અ૦

પદ ૬૦મું–રાગ મારૂ.

વિશ્વંભરાશ્રમ–મૂકને લીધો વાદ, કૂડા મૂકને લીધો વાદ;
રજની બાધી વાતે ગમાવી, કરી બહુ બકવાદ. કૂડા૦
સ્નેહ તારો સઘળો દીઠો, ઉઠને વહાણું વાયુંરે;
શ્રવણ અપવિત્ર થયા અમારા, શણગાર હળાહળ પાયું. કૂડા૦
ખોટે પાયે ભીંત ચઢે નહીં, જૂઠે સાચ ન હોયરે;
નૃસિંહ મળે જો નાચે ખુંદે, તો શાસ્ત્ર ભણે નહીં કોય. કૂડા૦
ઘુઘરા છોડ તું, પાલવ ઓઢ તું, જોડને બંને હાથ રે;
વિશ્વંભરાશ્રમ કહે નરસૈંને, ગાજી કહે રઘુનાથ. કૂડા૦

પદ ૬૧મું– રાગ મારૂ.

મેહેતો–જાયે નહીં હાડ મારો, હરિ જાયે નહીં હાડ;
આવી ઊભો રહ્યો છે કમાડ, મારો હરિ જાયે નહીં હાડ. ટેક૦
જ્યાં વિશ્વાસ ત્યાં વિશ્વંભર છે, હરિની પ્રીત ન હોય ખોટી રે;
વૈષ્ણવ માર્ગમાં ગોથાં ખાએ, દ્વિજ સરખા લંગોટિયા લખ કોટિ. મારો૦
નાચ્યા બ્રહ્મ, નાચ્યા નારદ, નાચ્યા તે નિગમ ચારરે;
શાસ્ત્ર બાંધી સાગરમાં નાંખ તું, મારો હરિ આપશે હાર. મારો૦

સાંકલ ત્રુટશે ને તાળાં વછૂટશે, વહાલે મથુરાંમાં જેમ કીધુંરે;
ભણે નરસૈંયો મુને દરશન દેશે, જેમ દેવકીને દર્શન દીધું. મારો

પદ ૬૨મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-તમે મેલો સર્વે મોડ, મનમાં રેહેશે મનના કોડ;
તમે જખ મારો હાર આપશે, વેચીશું તો વેચાયો જશે. મનમાં૦
ભક્ત જનને છે વિશ્વાસ, તમો દુર્જન થાશો નિરાશ.
ભણે નરસૈંયો વળી સાંભળો, કેહતાં કથતાં રખે પાછા ફરો. મનમાં૦

પદ ૬૩મું રાગ મારૂ.

મેહેતો-શું જાણો સંન્યાસી, તમે શું જાણો સંન્યાસીરે;
બકબક કરતા બેશી રહોને, આત્મદેવના ઉપાસી. તમે૦
મારે તો એક કૃષ્ણ છબીલો, વૃંદાવનનો વાશીરે;
તે તો મુજને હાર આપશે, થાશે તમારી હાંસી. તમે૦
વાહલો મારો ભક્તવત્સલ છે, અમે ભક્ત વિશ્વાસીરે;
વિશ્વાસીને વાહે નહીંરે, સદાય પૂરે આશી. તમે૦
લટકાળો લટકંતો આવી, આપશે હાર અવિનાશીરે;
ભણે નરસૈંયો શ્રાપાતો સર્વે, તમે જઇને બેસો કાશી. તમે૦

પદ ૬૪મું - રાગ ધવળધનાશ્રી.

સંન્યાસી સઉ મળીને બેઠા, કરતા મનમાં વિચારજી;
શ્રી દામોદરને કંઠે બાંધ્યો, તાણી કરીને હારજી.
મંડળિકને ક્રોધાંધ કરી, નરસૈંયાને બીવરાવ્યોજી;
ખડ્ગ ઉઘાડી રાજા થયો ઉભો, સંન્યાસી મન ભાવ્યોજી.
ધશી રાજા હરિજન પર આવ્યો, ત્યારે રાણીએ સાહ્યો હાથજી;
મા મારો એ દાસ હરિનો, દુભાયે વૈકુંઠનાથજી.
વળતું રાજા એણી પેર બોલ્યો, વાત કહું વિસ્તારીજી;
આજ આપણી સભા મધ્યે, જે થયું છે નારીજી.
નાગર બ્રાહ્મણ નરસયો, એ હરિનો ભક્ત કહેવાયજી,
નારી કંઠે હાથ ધરીને, ગાન કરીને ગાયજી.

તેનો પરચો જોવા કાજે, લોક મળીને આવ્યાજી;
પ્રલંબ પ્રધાને સત્તર સંન્યાસી, રાજસભામાં તેડાવ્યાજી.

ઠાકોરજીને હાર પહેરાવ્યો, જો નરસૈંયા કંઠ ધરશેજી;
જો નહીં હાર પેહરાવે એને, હું મારીશ, એ મરશેજી.

તવ માતા મંડપમાં આવી, જ્યાં હુતો રાજાનજી;
સાંભળ કુંવર કુમુદ્ધ કાં આવી, આવડું શું અભિમાનજી.

દુષ્ટનો પ્રેર્યો તું પ્રેરાયે, દુષ્ટનો તજ તું સંગજી;
મૂઢ બની વૈષ્ણવને પીડે, રાજ્ય જવાના ઢંગજી.

ધિક ધિક તારા હાથી ઘોડા, ધિક તારો ભંડારજી;
ધિક તારો જન્મારો મમકુળ, ધિક તારો અવતારજી.

મિથ્યા તારાં દાન ધર્મ છે, મિથ્યા તુજ મહિમાયજી;
પૃથ્વી પ્રલે થાશે પાપી, નરસૈંયો જો દુભાયજી.

શાંત કરી માત વિદાય થઇ, મુકુંદાશ્રમ આવ્યો ત્યાંયજી;
રાજાને ક્રોધ ચઢાવ્યો તેથી, ખડ્ગ લેઇને ઉભો જોધજી.

પદ ૬૫મું–રાગ આશાવરી.

મુકુંદ આવ્યો સભા ભરી જ્યાંય, રાયને વિનતિ કરે છે ત્યાંય;
બોલ્યો ગર્વ ધરી મતિમંદ, નરસૈંયો કરે છે મહા પાખંડ.
રજની સઘળી વહીને ગઇ, એના હરજીએ હાર આપ્યો નહીં;
ધૂર્ત પર હવે શી ધરવી મયા, હણવો રાખવી નહીં કંઇ દયા.
તું વૈષ્ણવને આઘ કરીશ, સંસાર સાગર તેણે ન તરીશ;
ખટદર્શન શું ખોટાં થયાં, તાલ કાંસા શું સાચા થયા?
મને આવડે અષ્ટાદશ પુરાણ, જુઠું બોલે નારાયણની આણ;
હું જાણું ચારે વેદ, મને આવડે ન ભેદાભેદ,
ત્રણ કોટી મેં કીધાં વ્રત, મારૂં હ્દે છે પરમ પવિત્ર;
અડસઠ તીરથ મેં સેવ્યાં ફરી, પ્રત્યક્ષ મેં નવ દીઠા કેઠે હરિ.
આગેં કોને એમ થયું નથી, એમ સાંભળ્યું સર્વ મુખેથી;
વૈષ્ણવને જો ઉપર કરે, અમારી લજ્જા નિશ્ચે પડે.
દામોદર કહ્યું એનું જો કરે, નરસૈં માળા જો કંઠે ધરે;
હાર આપે દામોદરરાય, તો નરસૈંનો કરો પસાય.

નહીં તો દેને એને દંડ, કરે ન મૂઢમતિ એવાં પાખંડ;
જે મારૂં કહ્યું ન કરેશ, તો પૃથ્વી પલ્લે નિશ્ચે કરેશ.
તે સાંભળી રાજા વિસ્મે થયો, સભા મધે આવીને રહયો.

ક્ષેપક-સાખી.

એવું જાણીને થયો આકળો, મૂઢ બની ગયો તેવારરે;
નરસૈંયાપર કોપે ચઢયો, ધરીને અહંકારરે.

પદ ૬૬મું - રાગ મેવાડો.

રાજા કોપે ચઢયોરે હો, હુંને નહીં દોષજી;
એનું જ્ઞાન મુકાવુંરે હો, મંડલિક ધરી રોષજી.
મદગલ હસ્તિરે હો, એક મંગાવીએજી;
બીજા મંગાવ્યારે હો, જંત્ર બેડી પહેરાવીએજી.
માનભંગ થઇએ છેરે હો, સર્વે માનુનીજી;
ગાન કરતી અટકીરે હો, સોરઠની ભામનીજી.
મહેતાએ પુત્રીરે હો, ત્યાં તેડાવ્યાંજી;
વિપરિત વેદનારે હો, બાઇ પધાર્યાંજી.
કહી છે વિપત્તિરે હો, ભકતે પ્રેમ ધરીજી;
જાઓ સાસરેરે હો, નરસૈં વસે આ થઇજી.

પદ ૬૭મું-રાગ મેવાડો.

રડતી આવીરે, કુંવરબાઇ દીકરીરે, જોઇ પિતાની વિપત્તિ વેળ;
પાયે પડીનેરે, રૂદન બહુ કરેરે, જોઇને રાજાના અવલા ફેળ.
ભકતે હાથ ફેરવીરે, લીધી પુત્રી પાસા માંય;
મહેતા-ચિંતા સોંપોરે, શ્રી હરિનેરે, કરશે ભક્તને સહાય.
સાસરે પધારોરે, મારી કુંવરીરે, વિપત વેદના વિસાર;
પિયર તમારૂંરે, પુત્રી હુકંડુરે, છે શ્રી ગોકુળપતિ પરિવાર.
તાત તમારોરે, ત્રિકમ રાયજીરે, માત તમારી લક્ષ્મી જેહ;
મહીયર તમારૂંરે, પ્રભુ વિના કો નહિરે, તેની શરણુ તમારો દેહ.

હરિગુણ ગાતાંરે, હરખે હીંડજોરે, સત સંગત શુદ્ધ વિચાર;
રૂદન મા કરશોરે, હરિજી હસશેરે, નથી કોઇ આંસુનું લોહનાર.
મુજ નિરધનનેરે, તું પેટે પડીરે, કંઇ નવ પામી પિયરમાં સુખ;
નાત નઠોરરે, કઠોર નાગર તણીરે, ઠામ ઠામ દીધું બહુ દુઃખ.
માત તારીરે, હરિને જઇ મળીરે, ભ્રાત શ્રી કૃષ્ણ પામ્યો શણ;
ચણું વળુંધ્યોરે, કુંવરી હું રહ્યોરે, આજ આ કાળે ભુંડું મર્ણ.
પ્રેમની પીડારે, કુંવરી પીડે ઘણુંરે, પણ શિરપે હરિનો હાથ;
નાથજી ન મૂકુંરે. અદક્ષણ મન થકીરે, તે તુજ પિતા સાચો નાથ.
પ્રભુને સંભારોરે, પુત્રી મહારીરે, તે તો કરશે તારી સહાય;
ભણે નરસૈંયોરે, હરિ ભાવે ભજોરે, બીજો અવર નથી ઉપાય.

પદ ૬૮મું-રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઇ-એમ ન કીજેરે હો, મારા તાતજીરે રાખો નટવરજીસું નેહ;
સાર ઘણી કીધીરે હો. એણે શામળેરે, તે કેમ દેશે છબીલો છેહ.
જેણે મામેરૂંરે હો કીધું મુજનુંરે રાખી દ્રૌપદીની લાજ;
હુંડી સીકારીરે હો એણે શામળેરે, તે હાર આપશે મહારાજ.
સાસરે જઇનેરે હો, કહો પિતા શું કરૂંરે, જ્યારે ઉકયા સારંગપાણ;
નરસૈંયાચા સ્વામિરે હો વહેલા પધારજોરે, નહિ તો નિશ્ચે જાશે પ્રાણ.

પદ ૬૯મું- રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઇ-આધારને હુતો રે હરિ મુને તાહરોરે, અમો અબળાનો અવતાર;
પ્રીતડી તો હુતીરે, પેલા ભવ તણીરે, તે કેમ મૂકીરે વિસાર. આ૦
પટકૂળ પૂર્યાંરે, પ્રેમદા તણાંરે, રાખી દુષ્ટ સભામાં લાજ;
દીન જાણીનેરે. તમો દયા કરોરે, ભક્તને મૂકાવો માહરાજ. આ૦
જય ગ્રાહથીરે. ગજ મૂકાવીઓરે. વાહરે ધાયા અશરણ શર્ણ;
દાસનાં દોહેલાંરે, સહી રહી નવ શકોરે, શું તમે સુતા શામળવર્ણ ? આ૦
સોરઠ સહુનેરે. હરિ હસાવિયુંરે, હારને કાં લગાડી વાર:
હળવાંને પાડયાંરે, સંસારમાંરે. વારૂં કીધું નંદકુમાર આ૦
તમે તો વિસાર્યાંરે અમે ન જીવીએરે, એકલા શો કરશો વિલાસ;
દીન જાણીનેરે. અમને દયા કરોરે, પૂરો અમ અબળા કેરી આશ આ૦

વિનતિ માહરીરે, શે નવ સાંભળોરે, ભકતવત્સલ શ્રી ભગવાન;
કરજોડીનેરે, કરે છે વિનતિરે, નરસૈંયા સખી માગે છે રે માન. આ૦

પદ ૭૦ મું-રાગ મેવાડો.

સખી-દામોદર દીનને રે, દર્શન દીજીએ રે, તમારો મેહેતાજી દુભાય;
જનમ જનમનો રે, દાસ છે તમ તણોરે, તમે તો ઘણી કીધી છે સહાય. દામો૦
નરસૈંયાને રે, શું મંડળિક મારશે રે, તમે શું પોઢશો રાધાજીને ઘેર;
ગોપીઓની સંગે રે, પ્રભુ રંગે રમો રે, તો થાશે શી દાસીની પેર ? દામો૦
પ્રીતડી ભાળી રે, પ્રભુજી પધારજો રે, આવો હરજી રમીએ રાસ;
મોગરાની માળા રે, લેતા આવજોરે, પૂરો અમ અબલા કેરી આશ. દામો૦
ભટકી બ્રહ્માંડ રે, અમો ભૂલાં પડયાં રે, પ્રથમ શ્રી ગોકુળ મધ્યે ઠામ;
નરસૈંયા સાથે રે, શાનું રૂશણું રે, એમ કેમ સરે શામળિયા કામ. દામો૦
વૃંદાવન માંહે રે, લાડ લડાવિયાં રે, આજ કેમ વિસારો મોરાર;
રૂશણાં લીધાં રે, અમો દોહેલાં કર્યાં રે, એમ નવ કીજે પ્રાણાધાર. દામો૦
દીન જાણીને રે, દયા પ્રભુ આણીએ રે, મેહેતો ધરે છે તમારૂં ધ્યાન;
નરસૈંયાની રે, સખીની વિનતિ રે, કાહનજી ધરજો રે તું કાન. દામો૦

પદ ૭૧મું - રાગ મારૂ.

સખી-શામળિયા સાથે સ્નેહ કે, તતક્ષણ આવજો રે;
કહું મારા મનડા કેરી વાત કે, લટકે હાર લાવજો રે.
આવોજી રમીએ માજમ રાત કે, કામનીઓ કોડશું રે;
અમો સમોવડ સાથે સ્નેહ કે, રંગ ભેર હોડ શું રે.
અમો હળવાં પડયાં છું આજ કે, તમને કેમ ગમે રે;
મેહેતાને એક તમારી આશ કે, તેને રાયજી આં દમે રે.
નરસૈંયો મૂકે છે મામ કે, અવર એનું કો નથી રે;
જોઉં કાહનજી કરે છે સાન કે, નવ મૂકે હાથથી રે.

પદ ૭૨મું- રાગ કાફી.

જીવન જાદવા રે, મારી વીનતડી અવિધાર;
સંકટ હું તો શું કહું રે, વહાલા ઘણી લગાડી વાર. જીવન૦

આ સૌ દુરીજન દેખતાં રે, આપો મેહેતાજીને હાર;
બિરદ તમારૂં પાળજો રે, તમે સેવક જન આધાર. જીવન૦

રાજ, લાજ તમને લાગશે રે, છો ભકતવત્સલ શ્રીનાથ;
સાર કરો તમો શામળા રે, અમો રંકનો ઝાલો હાથ. જીવન૦

તમો ગુણ સાગર ગોવિંદજી રે, કરી ગોકુળના પ્રતિપાળ;
અનાથ તણા તમે નાથજી રે, છો દીનબંધુ દયાળ. જીવન૦

બહુ દિન વિયોગે વહી ગયા રે, અમો કાંઇ ન પામ્યાં ઠામ;
તમો વિના ક્ષણું રહી ના શકું રે મારી સેજલડીના વિશ્રામ. જીવન૦

લીલજ લંપટ અમે કહેવાઇયે રે, તમે ન આવ્યા મહારાજ;
પીત ઘણી છે નરસૈંયાની રે, હરિ જાયે તમારી લાજ. જીવન૦

પદ ૭૩મું- ાગ મારૂ.

મહેતો (સખીને)–સખી તું કહેતી હુતી કે, કાહન તે પેલા પિંડારમાંરે;
એવો સુંદર ચતુર સુજાણ કે, નહીં નર નારમાંરે.
વાધ્યો શામળિયાશું સ્નેહ, કે પ્રીત જેમ ચાતકીરે;
જૂઠા લોક બોલે છે આળ કે, દુરીજન પાતકીરે.
હરિગુણ ગાતાં લાજ કે, લાગે તો લાગજોરે;
કપૂર ખાતાં દાંત કે, ભાંગે તો ભાંગજોરે.
સુવર્ણ પેહેરતાં કાન કે, ત્રૂટે તો ત્રૂટજોરે;
પુણ્ય કરતાં ભંડાર કે, ખૂટે તો ખૂટજોરો.
થડ મૂકી શું ભમિયે ડાળ કે, કાળ મસ્તક ભમેરે;
કેહ નરસૈંયો સૌને વાત કે, હરિ નવ મૂકે કયમેરે.

પદ ૭૪મું–રાગ કાફી.

સુરસેના–પ્રભુ મારી વિનતિ રે, તમે સાભળો સારંગપાણ
કષ્ટ કઠણ આ તો પડયું રે, વાહલા જાણો જાણ સુજાણ. પ્રભુ૦
દાસ તમારો દોહેલું વેઠે રે, તે કેમ સહો છો આજ;
વિલંબ કરતાં વિઠ્ઠલા રે, હવે જાશે તારી લાજ. પ્રભુ૦
હું હળવો પડયો છું માવજી રે, પછે તારા ગુણ કુણ ગાય;
બિરદ પાળે નહિ તું શામળા રે, તો કેમ મજથી જીવાય. પ્રભુ૦

શો સજ થઓ નહીં શામળા રે, તું કાયર શું થયો આજ;
હાર આપને તારા દાસને રે, જેમ માને મંડળિક મહારાજ. પ્રભુ૦
સ્વામી અમ વિના તમો એકલા રે, શો કરશો રંગ વિલાસ;
અરસપરસ છે શામળા રે, મને છે એકલી તારી આશ. પ્રભુ૦
તું જળહળતો સુંદર વર રે, હું છઉં તારી નાર;
નાથ વિના તે નારી કયમ રહે રે, તું છે અબળાનો આધાર. પભુ૦
જાણુ સુજાણુ થઇ શું ભુલે રે, મનથી મેલોને ભુંડા રીસ;
સુરસેનાને ક્ષમા કરો રે, વૈષ્ણુવ નામે શીશ. પ્રભુ૦

પદ ૭૫ મું-રાગ મારૂ.

સુરસેનાની વિનતિ જાણી, ચડપ ઉઠયા તે સારંગપાણિ;
જળહળ જ્યોત સરીખો આવ્યો, ભકતને દર્શન દેઇ પધાર્યો.
સખીઓને અધ કરડી આપી બીડી, હદયાની સાથે હરખે ભીડી;
મુખે બોલ્યા શ્રી જગદીશ, નામ્યું ભકતને પ્રેમે શીશ.
તારી સ્તુતિથી મેં ન રેહવાય, સાંભળી ચિત્ત ચંચળ થાય;
તું શાને કરે છે વિલાપ, મેં સમર્પ્યું તમને આપ.
મને વેચો તો વેચાઉં, કાચે તાંતણે બાંધ્યો જાઉં;
બ્રહ્માદિકને વશ ન થાઉં, જગન કોટિ કરે ત્યાં ન જાઉં;
હું તો પ્રેમે સુખીઓ થાઉં, સંધ્યાવંદન કરે ત્યાં ન જાઉં. *
જેને વિદ્યાતણું અભિમાન, ત્યાં ન જાઉં કહે ભગવાન;
શિવ સનકાદિક ધરે ધ્યાન, તે તો નહીં તમારા સમાન.
મને વાહલા ઘણું હરિજન, જેની મારી સાથે લગન;
એ તો સત્ય વચન હું ભાખું, તે જનની લજ્જા રાખું.
તમે જે માંગો તે આપું, ભકતનું વચન નહીં ઉથાપું;
રતનબાઇને મસ્તક મુકયો હાથ, કહું સાંભલ મારી વાત.
કાનબાઇને આલિંગન દીધું, અંગોઅંગ તારૂં કીધું;
તમસું રમત કરૂં છું હું, માનબાઇ સાંભલજે તું.
આપણ રંગ વિનોદ કીજે, એવો ખેલ મલીને ખેલીએ;
આરત ન મનમાં કરશો, મારા નામથી નિશ્ચે તરશો.
એ તો સત્ય વચન હું ભાખું, લાજ ભકતની નિશ્ચે રાખું;
હવે એક પહોર છે રાત, તમને હાર આપીશું પ્રભાત.

ક્યાં કેદારો ચિત્ત ન આણો, મેહેતા ધરણીધરને ઘેર મુકાણો;
મેહેતે લખી આપ્યો મહારાજ, એક બ્રાહ્મણ કેરે કાજ.
કહી સખીઓએ તે વાત, ચિત્તમાં ઉતારી શ્રી જદુનાથ.
મેહેતાને કહો કેદારો ગાય, ગાયા વિના હાર ન અપાય;
ગાઓ હું જઇ બેસું આસંન, તમે સાંભલો મુજ વચંન.
ત્યારે રાગ સામેર કીધો, નરસૈંયો હૃદયામાં લીધો;
આસન આપ્યાં દામોદર રાય, સખીઓને હરખ ન માય.

પદ ૭૬મું-રાગ મારૂ.

જુઓની આ ભકતવત્સળ ભગવાન, જાએ કૃપા કરી ભકતને;
જાઉં વાહલા તારે ભામણેરે.
તારૂં દીનબંધુ બિરદ સાચું, તારૂં વદન જોઇને રાચું; વાહલા૦
કાને કુંડળ મુકુટ બીરાજે, મુખ વીણા સુંદર વાજે. વાહલા૦
અંગો અંગ સહુ શોભામાં, સંગ ગોવાળારૂપ નિધાન; વાહલા૦
સાચો ભકતવત્સળ મોરાર, નરસૈંયો જાય બલિહાર. વાહલા૦

પદ ૭૭મું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

દામોદરરાયને છે વહાલો, રાગ કેદારો રે, નાગરાજી;
તે વિના નહીં આપે હરિ હાર, આ સભા ભરી નથી આશરાજી.
ગિરિવરધારી ને કુંજ બિહારી, તે સાથે શી હોડજી;
શ્રી હરિની પ્રીત બંધાઇ, રાગ કેદારની નથી જોડજી.
મેહેતાજી મન સ્થિર કરી રાખે, નહીં મૂકે વહાલો મારોજી;
શ્રી દામોદરને ઘણું વાહલો છે, પણ કેમ ગાઉં રાગ કેદારોજી.
કેદારો મૂકયો છે ગીરવી, કેમ મૂકું મારૂં માનજી;
ને રાગ આ[illegible] વિના નવ રીઝે, સમર્થ શ્રી ભગવાનજી.
રસિયાને મેહેતો કેમ રીઝવે, રાગ કેદારો ગાઇજી;
હરિયે કહ્યું તે છે પણ સાચું, પણ પત કેમ ગુમાવુંજી.

પદ ૭૮મું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

મેહેતો-મેહેતાજી કહે પુત્રી મારી, સાંભળ વાત વિવેકજી;
હરિની આજ્ઞા કેદારાની છે, ને મારે અટક છે એકજી.

સાઠ રૂપૈએ ઘરાણે મૂકયો છે, કેમ કેદારો ગવાયજી;
આપી થાપણ છાની લઇએ, પત આપણી જાયજી.
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, ખત લખી મેં આપ્યુંજી;
વ્યાજ સંગાતે ગરથ પોતાં વિણ, ગાઉં તો જીભ કાપુંજી.
અટક સાંભળી મેહેતાજીની, સમર્થ સારંગપાણિજી;
હરિ કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, પ્રીત પૂરવની જાણીજી.

પદ ૭૯મું–રાગ કેદારો.

કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, ભક્તવત્સલ ભગવંત સ્વરૂપ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, આવ્યા નરસૈંનું ધરી રૂપ. કેદારો૦
ધન આપી ખત માગી લીધું, વ્યાજ સુધાં પોંહચાડયું સહુ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, એક પાંગળી હુતી વહુ. કેદારો૦
ઘેલી કહી સૌકો બોલાવે, તેની પાસે ગયા ભગવાન;
મસ્તક હાથ મૂકીને ઉઠાડી, રૂપ કીધું તેનું લક્ષ્મી સમાન. કેદારો૦
એક પંથ બેઉ કાજ કરીને, હરિ આવ્યા સભાની માંય;
મેહેતાને ખોળે ખત નાખ્યું, અંતરિક્ષ રહીને હરિજી ત્યાંય. કેદારો૦
તે શ્રીપાત સંન્યાસી સૌએ દીઠું, મંડળિક ધ્રુજી માગે માન;
નરસૈંયો ઇશ્વરનો સેવક, સાચો સેવક શ્રીભગવાન. કેદારો૦
અન્યો અન્ય સૌ વાત કરે છે, ખત આપ્યું દામોદરરાય;
મેહેતાને મંદિરનું મોકલીએ, નહીં તો આપણો મહિમા જાય. કેદારો૦
ધરણીધરનું મેહેતો સભામાં આવી, પ્રણિપત કરી પડયો ચરણે રાય;
હરિના જન હરિ સરખા જાણો, નરસૈંયાને લાગો પાય. કેદારો૦

પદ ૮૦મું–રાગ દેવગાંધર.

દ્વારિકા બોલ્યા કમળાપતિ, રામાનંદને કહી વિનતિ;
તમે વેગે જુનાગઢ જાઓ, નરસૈંયાને કે પસા
ત્યાં થયો રે મારો સંવાદ, સંન્યાસી મળી કીધો વાદ;
જુનાગઢનો મંડળિક રાય, તેને ત્યાં મળી સર્વ સભાય.
સર્વ મળી મેહેતાને નડે, ઘેર જવાની આજ્ઞા ન દે;
મેહેતાને સમજાવો જઇ, લીધા વિના હાર ઉઠીશ નહીં.

પરમાનંદ પ્રભુએ કહ્યું, રામાનંદે હૃદેમાં લહ્યું;
આવ્યા રામાનંદ સભા મોઝાર, ધરણીધર ત્યાં કરે વિચાર.

નરસૈંને રૂપે આવ્યા ભગવાન, પાંગળી વહુ કરી લક્ષ્મી સમાન;
ગરથ આપી ખત લીધું હરિ, ધરણીધરે વાણી ઓચરી.

શ્રીપાત સાંભળી વિસ્મે થયા, મંડળિક વાત વિચારી રહ્યા;
અન્યો અન્ય વાતો ઓચરે, વૈષ્ણવ સાથે વેર કુણ કરે.

દક્ષણાવત ગંગોદક ભર્યો, નરસૈં નાગર વૈષ્ણવ ખરો;
ગાયે રત્ન ગળ્યું જાણે સઉ, જડે રત્ન ને જીવે ગઉ.

એવડી પ્રીત દામોદર ક્યાંથી કરે, ભાગી ભોગળ હાર કંઠે ધરે;
માટે મેહેતાને મોકલો ઘેર, આપણે બ્રાહ્મણ સાથે શું વેર.

એમ વાત વિચારે થઇ, સભા સઉ વિસ્મે થઇ રહી;

પદ ૮૧મું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

રામાનંદ-પછી રામાનંદ વચન ઉચ્ચરે, તમે જો જો સૃષ્ટિની પેરજી;
સાચો ભક્ત હરિનો જાણ્યો, ત્યારે વળાવે છે ઘેરજી.

ખત આપ્યું દામોદર રાયે, ત્યારે થયા સાવધાનજી;
સર્વ મળીને પ્રીછવે છે, દે છે મેહેતાને માનજી.

મેહેતાજી હાર મંગાવજો, માનજો મારી વાતજી;
દ્વારકાથી મને મોકલ્યો, શ્રી હરિયે સાક્ષાતજી.

મેહતા તમારે મંદિરે ન જાવું, એટલી કહેવી વાતજી;
નામ તમારૂં સૌ કોઇ જાણે, કેહ રામાનંદ શ્રીપાતજી.

પદ ૮૨મું-રાગ આશાવરી.

જે હરિજનની નિંદા કરે, તે રૌરવ નરક સંચરે;
જૂઠા પુરૂષની પક્ષ ધરે, તે નિશ્ચે નરકે પરવરે-જે હરિજનની૦

નરસૈંયા નાગર તું અવિધાર, પૂર્વે પંઢરપુર મોઝાર;
બ્રાહ્મણે આણી મર્તક ગાય, લઇ બાંધી સુલતાન સભાય-જે હરિજનની૦

નામદેવ ગાય સજીવન કરે, તો તુલસી માળા કંઠે ધરે;
તે નામદેવની જીવાડી ગાય, એવા સમરથ વૈકુંઠ રાય-જે હરિજનની૦

ભૂરલોક અળગા થઇ રહ્યા, વૈષ્ણવના ધર્મ સાચા થયા;
જગત ભક્તને આદે વેર, એ મેહેતાજી વિચારો પેર—જે હરિજનની૦

જો પ્રહ્‌લાદને કોપ્યા તાત, તો પ્રભુ પ્રકટ થયા સાક્ષાત:
વિભીષણને વીરે મારી લાત, તો તેને મળ્યા શ્રી રઘુનાથ—જે હરિજનની૦

અંબરીષને દુર્વાસા કોપીઆ, તો પ્રભુએ ત્યાં કીધી મયા;
જો ધ્રુવને સંતાપી અપર માત, તો તેને મળિયા વૈકુંઠનાથ—જે હરિજનની૦

શ્રવણ સાથ અબળા ચઢભડી, ભરત વૈષ્ણવને માતા નડી;
સુધન્વાને કોપ્યો પિતાય, ત્યાં હરિયે તેની કીધી સહાય—જે હરિજનની૦

કૌરવે કાઢયાં પાંચાલી ચીર, તે પૂર્યાં ત્યાં સ્યામ શરીર;
તે માટે મહેતા તુંને કહું, સંસાર ચરિત્ર સઘળાં લહું—જે હરિજનની૦

જો હાર લીધા વિના જાશો ઘેર, પછે વૈષ્ણવની કોણ થાશે પેર;
ભાંગી ભોગળ મંગાવો હાર, ત્રૈલોકય વર્તે જેજેકાર—જે હરિજનની૦

નિજ ધર્મ સાક્ષી મહારાજ, ઠામ ઠામ રાખી ભકતની લાજ;
દુરિજનનાં મુખ થશે શ્યામ, આપશે હાર થશે સિદ્ધ કામ—જે હરિજનની૦

મેહેતા તમે કેદારો ગાઓ, હાર લઇ સમોતા થાઓ;
રામાનંદ વાયક ઓચરે, ત્યારે મહેતાજી હર્ખેજ ધરે—જે હરિજનની૦

જોઇ રહ્યા તે સરવે ખરા, મેહેતે હરિના વિશ્વાસ ધરા;
નરસેં સુણી થયો મગન, હરિ સાથે લાગી પ્રેમની લગન—જે હરિજનની૦

પદ ૮૩મું — રાગ કેદારો.

મેહેતો—મારો વાલોજી રાગ મૂકાવી લાવ્યા, ખત વાંચીને ખંખાર્યારે;
પછે કેદારો આલાપીને ગયો, મારે વાહલે નથી વિસાર્યારે.

સુંદર રાગ સોહામણો સારો, મારો ગોરીઓ ગમાણે આવ્યોરે;
ધમકે ઘુઘરી ને નૃત્ય કરે છે, મારો રાગ કેદારો મૂકાવ્યોરે.

પ્રગટ થાઓ પાતળિયા સભામાં, મુજને આપો હારરે;
શામળિયા સંગ સાંઇડાં લેઇશ, નહીં લાગે કંઇ વારરે.

મલપંતા મંડપમાં આવો હરજી, મેં જાણ્યા દીનદયાળરે;
સભા સર્વે દેખતાં મારા વાહલા, મારે કંઠે આરોપોની માળરે.

એવું કહી ખત મસ્તક મેલ્યું, સર્વે સખીઓ થાઓ સાવધાનરે;
જેજેકાર બોલો કહે નરસૈંયો, સહુ સુંદરી કરોની ગાનરે.

પદ ૮૪મું-રાગ કેદારો.

કો હોય બ્રહ્માંડનું રાજ આપે, આપણા અંગની સ્ત્રીને આપે;
વળી આપ સરીખો કરી થાપે, ભક્તિ ન આપે, નાથ ભક્તિ ન આપે. ટેક.

ભક્તિ આપ તેને મુક્તિ આપે, વળી સકળ ભોગ સંજોગ આપે;
અખિલ ઇંદ્રાદિક ભોગ આદે દઇ, તે થકી અધિક કરીને થાપે. ભ૦

જે કોઇ નિંદે ભકત વૈષ્ણવને, તે ભક્તિની વાતમાં શું રે જાણે;
તુલસી તિલક તણા ભેખ ખોટા કહે, આપ આપણી તે તો તાણે. ભ૦

અવર જે બાપડા મુક્તિને માગે, મૂઢ તે કૃષ્ણ સેવા ન જાચે;
આંહાં નરસૈંયો કાંઇ ઇચ્છે નહીં, જનમ જનમ તારી ભક્તિ રાચે. ભ૦

પદ ૮૫મું-રાગ મલાર.

ચોદિશ જોઉં તારી વાટડી, મારો નાથ ન આવે;
મંડળિક ખડ્ગ કાઢી રહ્યો, મને કોણ મેલાવે. ચોદિશ૦

હઠીલા હરજી હઠ મૂકીએ, હાર આપો મુજને;
મારી પુઠળ મારા નાથજી, લાજ લાગશે તુજને. ચોદિશ૦

ગજ કારણ ગરૂડ તજી, ચાલ્યા અડવે પાયે;
નરસૈંયાને હાર આપતાં, તારૂં શું જાયે. ચોદિશ૦

વામન રૂપે બલિ છલ્યો, ધરા ત્રણ પદ કીધી.
ઇંદ્ર ઇંદ્રાસન રાખિયું. શિક્ષા બલિને દીધી. ચોદિશ૦

મોસાળું કીધું ભલું, ગરથ ગાંઠે નહોતો;
લક્ષ્મી સહિત પધારીને, મુને કીધો સમોતો. ચોદિશ૦

તમો રાધાજીશું રંગે રમો, નરસૈં મૂક્યો વિસારી;
છબીલાજી નિજ કંઠથી, હાર આપો ઉતારી. ચોદિશ૦

નરસૈંયો નાગર વિનવે, દામોદર સહુ જાણો;
તમો હઠે શું નથી બોલતા, મંડળિક રોષે ભરાણો. ચોદિશ૦

પદ ૮૬મું રાગ પરજ.

હુંરે માંગુ મુને મયા કરો, ગાયોના ચારણ ગોવાળિયા;
વારે વારે શુંરે કહું તુંજને, પરદુઃખભંજન પિંડારિયા. હુંરે૦

આગે અનેક ભકતને કરૂણા કરી, હાર આપો મુને થાય કલ્યાણ;
જે માંગે તેને તું આપે છે, તો મુને શે ના આપે નારાણ. હુંરે૦
રાત્ય દિવસ સેવા કરૂં તારી, સાહે કરો મારી શામળવેશ;
ભણે નરસૈંયો અવર નહીં લેશું, તુંજ ભકિત વિના અવતાર કો દેશ. હુંરે૦

પદ ૮૭મું-રાગ સિંધુડો.

તું કસ્યો ઠાકરો હું કસ્યો ચાકરો, કર્મના લેખ ભુંસ્યા ન જાયે;
મંડળિક હાર માટે મને બહુ દમે, હરિ વિના હારદ કોને કેહવાયે. તું૦
કોઇ કહે લંપટ, કોઇ કહે લોભિયો, કોઇ કહે તાલ કૂટિયોજ ખોટો;
સાર કર શ્રી હરિ, દીન જાણી કરી, હાર આપો તો કહું નાથ મોટો. તું૦
મુજને વેહવાઇએ ઘણું વગોવિયો, ઉષ્ણોદક મૂકી ઉપહાસ કીધું;
મેઘ તેં મોકલી ગૃહ તાણી નાંખ્યું હરિ, આપણો જાણીને માન દીધું. તું૦
જ્યારથી મહાદેવે મજપર કૃપા કરી, તે દિનનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો;
મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરૂડે ચઢી તું તરત ધાયો. તું૦
મારી પાસ સુંદરી હાથ કંઠે ધરી, કેશવા કીર્ત્તન એમ ન હોયે;
અબુદ્ધિયાં લોકડાં અસત્ય વાણી વદે, તુંજ વિના માહરૂં નહીંરે કોયે. તું૦
હીરની દોરીએ હાર ગુંથો હરિ, દામોદરરાય મારે કંઠ ઘાલો;
વાહણું વાશે ત્યારે દાસને મારશે, દયા કરીને મને હાર આલો. તું૦
સોરઠ માંહે મને સર્વ સાચો કહે, પુત્રીનું મામેરૂં જેમ કીધું;
નાગરી ન્યાતમાં નામ વધારિયું, નરસૈંયાને અભેદાન દીધું. તું૦

પદ ૮૮મું.

ભોગળ ભાંગીએ રાય દામોદરા, ઊઠો જદુનાથ દેવાધિદેવા;
એ મંડળિક મદ ભર્યો ઓચરે, જાણે નરસૈંયાની જૂઠી સેવા, ભોગળ૦
ભક્તપાળક દયાળ તું શામળો, મારે તો પુરણ પ્રીત તારી;
નાગર સાથ નવલ નેહ દાખવો, અકળ ચરિત્ર તારાં મોરારી. ભોગળ૦
જો મારે નરહરિ નામ હૃદે વસ્યું, પતિતપાવન તારૂં બિરદ કહાવો;
ગ્રાહથી ગજને મૂકાવ્યો શ્રીહરિ, તેમ નરસૈંયાને મૂકાવો. ભોગળ૦

પદ ૮૯મું.

કૃષ્ણ કૃપાનિધિ કેશવા શ્રી હરિ, હું અનાથ તું નાથ કહીએ;
હાર કાજે મને રાયજી પરજાવે, શામળા શરણ કોને જઇએ. કૃષ્ણ૦

હું શરણ આવ્યો સંસાર પરહરી, તો પ્રભુ કાં પેર પેર પાડે;
અંતરગત અવિલોકીને શામળા, તું વિના હૃદયશું કોણ ભીડે. કૃષ્ણ૦

મંડળિક મુજપર કોપ ઘણો કરે, તે મારૂં દુઃખ તું શે ન જાણે?
ભણે નરસૈંયો પ્રભુ, પ્રીતડી તોડતાં, લાજ જાશે અલ્યા તારી વાહણે. કૃષ્ણ૦

પદ ૯૦મું.

ગોપાલજીરે તુમચી ભક્તિ પાખે, હુંને જન વિષે ભટકતો કોણ રાખે;
અનેક જન્મોની સમ્યો, સમકાંનો નવ સમ્યો, ક્ષણ એક સુખ નહિ શરણ પાખે. ગો૦

આવ્યની સમય કરી, અંબર સર્વે સજી, સમય સંચે કરી સરગ પામ્યા;
ક્ષિણ પુણ્યે કરી, મનુષા દેહ અવતરી, દેહતણા સુકૃત ક્ષણુ ન વિરામ્યાં. ગો૦

લોભ લેહેરે ભમ્યો, નીચ જનને નમ્યો, દેહ દુઃખમાં રમ્યો, વિષય પામ્યો;
રતન જતને જડયું, છીપ માંહે પડયું, કાળ અચાનકે કંઠ સાહ્યો. ગો૦

કામરૂદેશની કુટીલ માયા મલી, કારનુ કુટુંબને પ્રકટ કીધું;
સાચો સગો ગયો, નિર્મનો થઇ રહ્યો, અણુછતું દુઃખ તે શીર લીધું. ગો૦

જનમને મરણ જોબન જરાએ દમ્યો, આહાર નિદ્રા વિષય મિથુને મોહ્યો;
કલ્પના કોટ, ભવ મોટમ મટી નહીં, કૃષ્ણ કીર્ત્તન વિના કાળ ખોયો. ગો૦

મોહ મમતા કરી, મન મારૂં આવર્યું, ક્ષણુ એક જોવાને ચિત્ત ઘાલે;
નરસૈંયા રંકને ડંક ભોરંગ ડસ્યો, એ દુઃખ તુંજ વિના કોણ ટાલે. ગો૦

પદ ૯૧મું.

સાર કર સાર કર શામળા માહરી, સનમુખ થઇને જોની આજ;
નાગર જ્યારે હઠ કરી બોલશે, રાખે નહીં ત્રિકમા તારી લાજ. સાર૦

ગોકુળ માંહે તું ગાળ ખાતો ફરે, નવનીત આહીરનાં લેતો ચોરી;
ચંચળ ચોર તું મુખ નથી બોલતો, હજુ અમો લાજ રાખુંજ તોરી. સાર૦

બહુ પેર ગોપીએ લાડ લડાવિયો, અન્ન આહીરનું જોતો ચાખી;
નટવાની પેર તું નૃત્ય લીલા કરે, તે નરસૈંયો રેહ છે રે સાંખી. સાર૦

પદ ૯૨મું.

મોગરા માળે શું મોહિ રહ્યો મોહના, હાર આપો જશ ખ્યાત વાધે;
કહેશે નાગરો કોહનું નામ ગાતો હતો, કૃષ્ણ તુજને કોઇ નહિ આરાધે. મો૦
સારી પંક્તિ તણા લોક સર્વે મળ્યા, સહાય કરશો તેની પાસ થાશે;
મૃત્યુના ભય થકી નરસૈંયો નવ બિયે, પણ તારો જશ જગદીશ જાશે. મો૦
રજની તો વહી ગઇ, રાત થોડી રહી, જોત તો ઝાંખી થઇ ગઇ દિવાની;
કેશવા કંઠથી માળ અળગી કરો, પ્રેમે આરોપો નરસૈંની કમાણી. મો૦

પદ ૯૩મું.

હારને કાજ શું હઠ કરે શામળા, જાચવાને તારી પાસ આવ્યો;
રાધિકાની સંગે બેઠો વાતો કરે, કેહે રે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો? હાર૦
તારૂં નામ વિશ્વંભર ધર્યું તે વણસિયે, નંદનો છોકરો છાશ પીતો;
હીંડતો કામળી, હાથમાં લાકડી, ગાવડી ચારતો વન રહેતો; હાર૦
માત તું, તાત તું, ભ્રાત તું, ભૂધરા, તું વિના દુઃખ તે કોને કહીએ;
ભણે નરસૈંયો તારા ગુણ ગાઇ જીવીએ, એકલા ભૂતળ કેમ રહીએ. હાર૦

પદ ૯૪મું.

હાર કાજે શું વિલંબ કરવો ઘણો, નહિજ કૌસ્તુભ વિદ્રુમ માળા;
ઉજવળ પુષ્પ ને સૂત્રનો તાંતણો, તેને શું મોહી રહ્યો નંદલાલા. હાર૦
ઊંચને મૂકીને નીચને અનુસર્યો, નેહ નહિ જાદવા જાત દાસી;
રાજાની દિકરી રૂકમણી પરહરી, કુબડી મંદિરનો થયોરે વાસી. હાર૦
રત્ન ગુંજા વચ્ચે ભેદ નહીં ભૂધરા, સાયર છીલરાં સમ વખાણો;
મંડળિક હારને કાજ મને પરભવે, દોહેલાં દાસનાં શે ન જાણો. હાર૦
લોક કૌતુક જુએ, લાજ તારી જુએ, સુખે શું સુતો દેવાધદેવા;
કેશવા માળ કંઠેથી ઉતારિયે, પ્રેમે શણગાર નરસૈંની થીવા. હાર૦

પદ ૯૫મું.

આપ્ય રે હાર વસુદેવ સુત વિઠ્ઠલા, વિવિધ વિચારતા વાર લાગે;
લોકનાં વચન અવિલોક તું શામળા, નાથ નિદ્રા તજી શે ન જાગે? આ૦

દીનબંધુ તણું બિરદ હરિતું સુણ્યું, એમ બોલે સત્ય વેદ વાણી;
કરમ તારાં રખે આજ સંભારતો, રાખ્ય હું વિપ્રને રંક જાણી. આ૦
કૃપણપણું તું મૂકય કમળાપતિ, જગપતિ જગ ઉપહાસ થાશે;
મોહના મંડળિકડો નરસૈંને મારશે, હાર આપો જશ ખ્યાત થાશે. આ૦

પદ ૯૬મું.

આપ્યની હાર વસુદેવનંદન, આધ અનાધ તુંને લાજ થોડી;
કંસના ભય થકી નાશી ગોકુળ ગયો, રહ્યો આહીરશું પ્રીત જોડી. આ૦
સ્વારથ માટે મા બાપ તેં પરા કર્યા, સુર અસુર મુનિ સર્વ જોતાં;
કંસનો વધ કર્યો અર્થ તારો સર્યો, ગોપીજન મૂકીઆં વને રોતાં. આ૦
ભક્તિ કરતાં આહીરનો નવ થયો, તો મુને હાર તું કેમ આપે;
ભણે નરસૈંયો હવે રજની થોડી રહી, આપ્ય તસ્કર હસી કાં સંતાપે. આ૦

પદ ૯૭મું.

ઉઠને શામળા મૂકી મન આમળા, બોલે નહીં શા અભિમાન માટે;
આપીએ હાર કે પ્રગટ હવણાં કરૂં, જે કામ કીધું બંશીવટ ઘાટે. ઉ૦
અણવરી નાર તેં ભોગવી ભૂધરા, પરણતાં ગરથ શું નોહતો તારે;
હારને વાર થઈ ભાર ભાગી ગયો, શું કહિયે નાથજી વારે વારે. ઉ૦
કળિયુગ માંહે કલંક જો લાગશે, વૈષ્ણવની ગત તે કોણ થાશે;
ભણે નરસૈંયો જ્યારે હું હળવો પડયો, તારૂં કીર્ત્તન જશ કોણ ગાશે. ઉ૦

પદ ૯૮મું.

કોણ ઠાકોરને વિનવું વિઠ્ઠલા, કંથ કમળાતણા મન વિચાર;
દ્રૌપદી લાજને કાજ આવ્યા હરિ, તેમ દુઃખ પામે ઘણું દાસ તાર. કો૦
પ્રગટ થયું નામ ભૂતળ વિષે ભૂધરા, નરસૈંયા નાથ એવું બિરદ કહાવે;
સેવકનું સંકટ ટાળીએ ત્રિકમા, તો તું નાથજી ભલોરે ભાવે. કો૦
લોક દેખે સહુ કૌતક થાએ બહુ, મંડળિક મદ ભર્યો કૂડ બોલે;
નરસૈંયાઆ સ્વામી નિત્ય દાતા સદા, શામળા સમોવડ નહિ કો તોલે. કો૦

પદ ૯૯મું.

તને રોકી રહી રાધિકા, રંગ ઝામ્યો ઘણો, રસિયા રજની રહી રે થોડી;
નંદનાનંદન તું શાને આળસ કરે, નાગરા સાથે શું પ્રીત તોડી? તને૦

ભાળ કપાળિયો કામ પ્રજાળિયો, ઇશ્વિર પદ પામ્યો ઉમિયારે સ્વામી;
શામળા તુજને લોક લંપટ કહે, થયો વ્યભિચારી કાનુડો કામી. તને૦
હઠ કરે તેશું હઠ કીજીએ શામળા, ત્રૂટશે સ્નેહ ત્રિકમ તાંતણે;
ભણે નરશૈંયો અવધ સૌ વહી ગઈ, મંડળિક મારશે મુજને વાહણે. તને૦

પદ ૧૦૦મુ.

જે તારા ચરણ શરણને અનુસરે દેવા, તે જનને તુજ સરીખા કીધા;
ભોગવે ભોગ સંસારનો શામળા, વિષય રસ સેવતાં કાર્ય સિઝયાં. દેવા૦
જોતાં જનકનાં કર્મ શાં કેશવા, રાજ રિદ્ધ વિલસતો નરક વામ્યો;
નામ પ્રતાપથી જમપતિ જીતીઓ, અજામિલ તારૂં અભેપદ પામ્યો. દેવા૦
ભક્ત વોહલા સદા દાસનાં દુઃખ હરો, નિશ્ચે વાયક એવાં વેદ બોલે;
અંબરીખ દાસથી ક્રોધી રૂખિ રાજ રઝળિયો, તો મંડળિક તારે શાજ તોલે. દેવા૦
તાહારા ચરણને જે કોઇ અનુસરે, તે તો વૈકુંઠથી અધિક હોયે;
ઇંદ્રાદિક બ્રહ્માદિક શંકર સેવતા, તાહરો પાર ન જાણે કોયે. દેવા૦
ઇંદ્ર અહલ્યા થકી મહા દુઃખ પામિયો, સહસ્રભગ તન થયાં તને સંભારે;
સાહ્ય કરની હવે સાધુ સંતાપતો, નરસૈંયાને નાથ કાં વિસારે. દેવા૦

પદ ૧૦૧મું.

કૃષ્ણ કૃપાળ કરૂણાનિધિ કેશવા, હું અનાથનો નાથ કહીએ;
ભૂપતિ ભોળો એને મર્મ મનમાં વસ્યા, સ્યામ વિના શર્ણ કોને જઇએ. કૃ૦
સગાં સરવે મળી, ન્યાત નાગર તણી, કૌતુક જોવાની પેર કીધી;
ઉષ્ણજળ મેઘ તેં મોકલ્યો શ્રી હરિ, છાબ વેળા આવી આશ દીધી. કૃ૦
મને અપજશ તો તને અપજશ થશે, મને જશ તો તારો જશ વાધે;
હારને કાજ શું હઠ કરે શ્રી હરિ, એવડો અનર્થ શીદરે સાધે. કૃ૦
મંડળિકરાય જો મુજને મારશે, તેમાં તો તાહરૂં પત જણાશે;
મૃત્યુને ભયે નરસૈંયો બિહતો નથી, ભક્તવત્સલ તારૂં બિરદ જાશે. કૃ૦

પદ ૧૦૨મું.

ભકતના ઇશ તુને વિશ્વ સૌકો કહે, કાંગવા કેરાં તે દાન કસ્યાં;
વિપ્ર સુદામાને નવનિધ મોકલી, વિદુરને મંદિર વાસો વસ્યા. ભક્ત૦

કૃષ્ણ કૃપાળ કૃપણ થયા શ્રી હરિ, ભકતની ભીડ જાણો ગોપાળ;
નાશી કરીને ગિરિ મધ્યે જઇ રહ્યા, કાળયવન નોયે શિશુપાળ. ભક્ત૦
જરાસંઘ નહીં કેશી નરકાસુર, તેહતણારે અહંકાર મોડયા;
અઘાસુર બકાસુર વેર ભાવે કરી, તેતણા તનના બંધ છોડયા. ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જેણે આરાધિયો, ગર્ભ નિવાસ નહિ આવે વળતો;
ભણે નરસૈંયો હું દીન થઈ વરણવું, રાખ્ય રે રાખ્ય મુને બાપ બળતો. ભક્ત૦

પદ ૧૦૩મું.

કાજ પડ્યું કેશવા વલવલું વિઠ્ઠલા, બેઉ કરજોડીને માન માગું;
આવ તું ઘસમસી નાથ નિદ્રા કશી, ઉઠ આળસ તજી શે ન જાગું? કા૦
તાણ કરતાં બહુ હાણ થાશે અલ્યા, હઠ કરતાં હલકાઇ થાશે;
કપટની પ્રીતે તો ભાર ભાગી જશે, દીનબંધુ તારૂં બિરદ જાશે. કા૦
શરણ આવે તેનું સંકટ તું ખુએ, વેદ સ્મૃત વદે રે વાણી;
તે બિરદ તારૂં જાય છે ત્રિકમા, રાખ્ય નરસૈંયાને દીન જાણી; કા૦

પદ ૧૦૪મું.

હારને કાજે શું હઠ કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુગો માટે;
રાય મંડળિક પ્રતિત કારણ પ્રભુ, તુજને પ્રાર્થું શીશ સાટે. હાર૦
પૂછવું હોય તો પૂછ તું નારીને, લે કાંઇ મૂલ બેઠું જે તારે;
લોક સરવે સમું કંઠ શણગારને, શું કહું શામળા વારે વારે. હાર૦
કળિયુગ માંહે પ્રતિત નહિ લોકને, હાર નહિ આપો તો કોણ ધાશે;
કહે નરસૈંયાને હાર આપ્યો નહિ, ચૌદલોક ગુણ તારા કયમ ગાશે. હાર૦

પદ ૧૦૫મું.

મારે તો તાહરા નામનો આશરો, તું વિના સાહે કોણ કરે મારી;
દીનબંધુ તમેં સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ઉગારી. મારે૦
ભકતની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તું બિરદ ધારી;
તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક છે આશ તારી. મારે૦
મંડળિક રાયને માન વાધ્યું ઘણું, તે તમે ચિત્ત ધરો નાથ મારા;
ભણે નરસૈંયો ભૂતળમાં અવતરી, અહરનિશ ગુણલા ગાઉં તારા. મારે૦

પદ ૧૦૬મું.

દીનબંધુ તમે હરિ દારિદ્રમોચના, દાસને અનંત આશ તારી;
અનેક શત્રુ મળી મુજને પરભવે, નાથ વિના કોણ કરે સાહે મારી. હરિ૦

તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત વિસ્તારતા વાર લાગે;
કૃત્ય તારાં રખે આજ સંભારતો, હું મતિ મંદ અજ્ઞાન આગે. હરિ૦

રંકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જયમ ત્યમ લવે લોક સહૂ;
તેની હાંશી ને મારૂં મોત છે, જેમ હરિ રાખશો તેમ રહૂં. હરિ૦

માન અપમાન માહરે નવ રહ્યું, ભૂપતિ ભોળવ્યો કામ કીજે;
રાખીએ નાથ અનાથને દુઃખથી, આશ અનંત તુજ નામ લીજે. હરિ૦

સૂત વસુદેવના અંતર અવિલોકીએ, પતિતપાવન એવું બિરદ તારૂ;
આપીએ હાર ઉગાર તું નરસૈંને, આણ કરૂણા નહિ તો પ્રાણ કાહડું. હરિ૦

પદ ૧૦૭મું.

વિશ્વપાળક વિશ્વંભર કરૂં વિનતી, તુજ વિના દુઃખ બીજુ કોણ જાણે;
વિલપતાં વિલપતાં વહી ગઇ જામની, નાથ નિદ્રા તું શૂંરે આણે. વિશ્વ૦

રોકી રહી રાધિકા કે પુત્રી ભીમક તણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;
હઠ થકી સુર અસુર સૌ હારીઆ, ત્રૂટશે સ્નેહ ત્રિકમા આ તાણે. વિશ્વ૦

રાહી ચંદ્રાવળી કે મળી લલીતા સખી, કામવશ થઇને શુંરે સૂતો;
ફુલના હારમાં એમ તું કાં કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાયે વગૂતો. વિશ્વ૦

સાચ પાખે કોઇ રાચે ન શ્રીહરિ, જગત જીવણજી શે ન જાણો;
શીઘ્ર થઇ હાર નરસૈંયાને આપીએ, રાઢે ચઢયો મંડળિક રાણો. વિશ્વ૦

પદ ૧૦૮મું.

સ્વારથભૂત ના હોવ રે ભૂધરા, પરમ કરૂણાનિધિ વેદ ગાયે;
ગ્રાહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરૂડ તજીને ગોપાળ ધાયે. સ્વા૦

ગરૂડની ગતિ અતિ મંદ લહી માવજી, ચરણે ધાયા ઘણું સંકટ જાણી;
આપ નહિ પોહચીઆ ચક્ર ત્યાં પાઠવ્યું, બેઉ ઓધારિયા કરૂણા આણી. સ્વા૦

હરિનામ જશ વાધીઓ ત્યાં થકી શામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યુંરે માટે;
ભણે નરસૈંયો સેહલ વાતને કારણે, કરૂણાસિંધુ બિરદ શાને ડાટે. સ્વા૦

પદ ૧૦૯મું.

દયા આણ દયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;
પ્રકટ મુજ નામ તે તુંજ થકી શામળા, કાં ન એ વિનતિ મન આણે. દયા૦
મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે બીજો;
હાર આપ્યા વિના લાજ કોહ કેમ રહે, દીન દેખી હરિ શે ન રીજો. દયા૦
સાહે કીધા વિના નેટ નહીં છૂટકો, જો તમ ચરણની આશ આપી;
નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગી કહું, હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી. દયા૦

પદ ૧૧૦મું.

પુષ્પથી સાર અનેક છે શામળા, મુજને હારનું દાન દીજે;
રંક લાયે લહી, વાત દુલ્લભ કહી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે. પુષ્પથી૦
કાજ કીધા વિના પ્રતિત નહી પુરૂષને, પ્રીતની રીતનો આપીરે ભાસ;
સકળ સુરીનર કહે, અકળ કો નવ લહે, મારે તો તુજ વિના નહિરે આશ. પુષ્પથી૦
નામ પ્રતાપે પાષાણ જળમાં તર્યા, પતિતઓધારણ નામ તારૂં;
નરસૈંયાનું તું સંકટ હર શામળા, હાર આપે થાયે કાજ મારૂં. પુષ્પથી૦

પદ ૧૧૧મું.

નંદનાનંદન વાર લાગી ઘણી, દુરીજન લોકને કાં હસાવે;
અપકીર્ત્તિ થશે, મારી ને તાહરી, વાત ચિત્તમાં તને શે ન આવે. નંદના૦
પેર પેર પ્રણવું, માન માગી કરી, કઠણ કાં થઈ રહ્યો કૃષ્ણ કામી;
કપટ ભાવે ભજ્યો તોય તુજને હરિ, સાહે સંભારી કર સંત સ્વામી. નંદના૦
કોણ વેળા થઈ હાર આવ્યો નહીં, સાંભળો શામળા વાત મારી;
નરસૈંયાચા સ્વામી મુજને તો દુઃખ નથી, લાજ જાશે જદુનાથ તારી. નંદના૦

પદ ૧૧૨મું.

ઘણું રે વરાંસિયો આજ હું વિઠ્ઠલા, અવસર વેળા ન આવ્યો કાજ;
કરૂણાસિંધુ તને નિગમ નારદ ભણે, ભકત સઘળાને લગાડી લાજ. ઘણું૦
અલ્યા વાંક તારો નહીં, ગત મેં નવ લહી, ગાય ચારી કહો મેં ગોવાળ;
આહીરમાં રમી બુદ્ધિ સહુ નિર્ગમી, તે ક્રોધે નહીં આપે પુષ્પ માળ. ઘણું૦

સંગ સુનાર નહીં, જે શીખ સારી દીએ, હાર આપે દુઃખ મારૂં જાયે;
દુરિજનનાં મુખ શ્યામ કર કેશવા, જો નરસૈંયો તારી લીલા ગાયે. ધણું॰

પદ ૧૧૩મું.

પ્રીતની રીત ત્રૈલોક્યમાં સાર છે, શું કરૂં શામળા જો વિચારી;
સાચું જુઠું જગદીશ જાણો તમો, પ્રીતની રીત તો અટપટી ભારી. પ્રીતની॰
શંકર સ્વામીએ દીન જાણી મને, હરિ ગુણ ગાવાની ટેવ પાડી;
વિવિધ વિલાસ ગાયા મેં ગોવિંદના, ભક્તિભાવ ભૂલ્યો શું હું અનાડી. પ્રીતની॰
તે દિનનો મેં તો તુજને આરાધિયો, સાધિયો શુદ્ધ કરી મન સાથે;
આજ વેળા પડી આવ ઉતાવળો, ભલાઇ ભૂધરા કર રહીને માથે. પ્રીતની॰
મારૂં તો બળ નથી, ઝાઝું શું કહું કથી, તુજ થકી થાશે તેજ થાશે;
ભણે નરસૈંયો જો જીવ મારો જશે, વળતી ગુણ તાહરા કોણ ગાશે. પ્રીતની॰

પદ ૧૧૪મું.

કાનફૂટા થયા શામળા શ્રીહરિ, લક્ષ્મીના નાથ કે નિદ્રા આવી;
બિરદ મોટું ઘણું પતિતપાવન તણું, શરણ આવ્યો તેની બાંય સાહવી. શ્રવણ॰
નિરદે નિદ્રા તજી તાર નિજ ભક્તને, તું વિના માહરો કોણ સ્વામી;
દુરિજન લોકને મન આનંદ વસે, અવર કોને કહું શિર નામી. શ્રવણ॰
પુષ્પની માળ શું મન અટકી રહ્યું, વિદ્રૂપમણિ એ શું મન તારે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ વિલંબ તેં બહુ કર્યો, હાર અરપ્યો નહીં કંઠ મારે. શ્રવણ॰

પદ ૧૧૫મું.

પ્રીતડી ગોઠડી કરી, તે શું નવ સાંભરે, ન્યૂન તારે મન થઇ રે આજ ?
કોથળી કંચન તણી નથીરે છોડવી, પુષ્પના હારનું મારે કાજ. પ્રીતડી॰
વૈષ્ણવ મારગે શામળા મેં તુજને ભજ્યો, હવે કાં તજો મને રે કહાન;
નઠોર કાં થઈ પડયો, મંડળિક મદે ચઢયો, તોય તને નવ આવી સાન. પ્રીતડી॰
મેલ મમતા હવે ફૂલના હારની, વાર લાગે ઘણી વિશ્વનાથ;
નરસૈંયાચા સ્વામી આશ તારી ઘણી, અર્પરે અર્પ હવે કંઠ હાર. પ્રીતડી॰

પદ ૧૧૬મું.

અલ્યા હાર હૈયે ધર્યો, દાસ કાં વિસર્યો, કેઇ મોટમ હૃદય મધે આણી;
જદુપતિ જનપતિ જગપતિ શામળા, તારી મોટાઈ મેં તો ઠીક જાણી. અ॰

હું તને જાણું રૂડી પેર જાદવા, કંચુકી પેહેરીને તું રે નાચે·
ગોપીઓ સરવને તારે રમાડવી, પુષ્પના હારથી તે બહુરે રાચે. અ૦
જે તુજને ભજે ગૃહસ્થપણું તે તજે, જોગી થઇ વનમાં ભીખ માગે;
ભણે નરસૈંયો મુને હાર આપો હરિ, નિર્લજ આ કાજે તુને લાજ લાગે. અ૦

પદ ૧૧૭મું.

નિરદે સદા હરિ, દયા તેં તો નવ ધરી, પયપાન કરાવી પુતના પ્રાણ લીધા;
અબળા વ્યાકુળ કરી, તેહ ત્યાં થરથરી, કાલાવાલા તારા કોટિ કીધા. નિ૦
જનકસુતા સતી, બંધુ લક્ષ્મણ જતિ, વણ અપરાધે તેં વન ભમાવ્યાં;
દુષ્ટતા તેં કરી, તેહને પરહરી, દમન બહુ બહુ કરી તેને દમાવ્યાં. નિ૦
માતનો વધ કર્યો, તે તું દામોદરો, વિસરી કેમ જાય વાત કૂડી;
આપતાં દાન પાતાળે બલિ ચાંપીઓ, પેર પ્રભુ એ ન હોય રૂડી. નિ૦
જે તુને ધાય તેનું સરવશ જાય રે, જોગી થઇ વન વન ભીખ માગે;
ભણે નરસૈંયો તું તો નિર્દે રે નરહરિ, જોયું વિચારી મેં પાછે આગે. નિ૦

પદ ૧૧૮મું.

ઉઠરે અટપટા, નથી બોલતો લટપટા, લંપટા લાજ તારી આજ જાશે;
વ્રજપતિ રંગમાં કેવળ ધટા કરે, તુજ વિના વાહરે તે કોણ ધાશે. ઉ૦
ઉઠ તું ચરવડી, શું બેઠો હરબડી, ગાંઠ વાઢી પડી મુજ સાથે;
બિરદ પાલક હરિ, સાર કરજો ખરી, નિર્ગમે લાજ તો તુંજ હાથે. ઉ૦
જીવ મારો જગમગે, અંગ મારૂં ફગમગે, ડગમગે નેત્ર જોવાને રૂપ;
નરસૈંયો રગમગે, લોક સહુ ચગમગે, કોપીઓ મંડળિક દુષ્ટ ભૂપ. ઉ૦
ફેલ મુકની પરા, ગેલ તે બહુ કરા, ગોપીને રીઝવી બહુરે સંતાપ્યા;
માતને દુભવી, તાતને વીસરી, બોલને કાનડા નરસૈંને શાં સુખ આપ્યાં. ઉ૦

પદ ૧૧૯મું.

બોલ્યને શામળા આવડા શા આમલા, કામલામાં મન કેમ રાખે;
કોટિ બ્રહ્માંડ તુજ બાંધે બાહુ બળા, આજ મુને હાથથી ક્યાં ફેંકી નાંખે. બો૦
પ્રહલાદ ઉગારીઓ, ધ્રુવને પહોચાડીઓ, બલિને કીધો પાતાલ ભૂપ;
હવણાં શું હારિઓ, કોણે તુને વારીઓ, નારીઓ મોહિ રહી નિજ રૂપ. બો૦

અલ્યા મૂકય રે મરકડા, ફોગટ ફરકડા, હરકડા મૂકય વારૂં રે વાહલા;
નરસૈંયા વિના તને આમ કોણ પ્રીછને, નગણા ન થઇએ મારા નંદલાલા. ઓ૦

પદ ૧૨૦મું.

ડગડગે કહાન તારૂં મન ચોદિશ ભમે, જાણે મને નાગર કંઇક આપે;
નામ લક્ષ્મીવરા કરે લાલચ સદા, આ રંકને રાય કયાં સંતાપે. ડગડગે૦
તાંદલા લઈ રિદ્ધ વિપ્રને મોકલી, ભુવન કીધું વૈકુંઠ સમું;
માહરે તો દાન તો ગાન છે તાહરૂં, નિત્ય પ્રીત ગુણ ગાઇ રમું. ડગડગે૦
મન મોટું કરી હાર મુજ કંઠ ધરી, હરખીને હરિ મારા રે આવો;
ભણે નરસૈંયો રજની સહુ વહી ગઈ, દુષ્ટને હાથથી મને મૂકાવો. ડગડગે૦

પદ ૧૨૧મું.

દેવા ટેવ તુજને સદા દીન પ્રતિ પાળવા, કંથ કમળા રહ્યો સંત સામો;
લાખો પાળે તેનો દોષ શો માનીએ, હાથ જમણો વળે મુખ સામો. દે૦
કામધેનુ કૃષ્ણજી કોડ કરતાં રહ્યાં, ગોપીના ગોરસ ચોરી પીધાં;
શબરીના બોરમાં સ્વાદ ઝાઝો જડયો, મુનિતણા વૃંદના માન લીધાં. દે૦
દ્રૌપદી કેરી લાજને કારણે, દ્વારિકાંથી ધસ્યો એક શ્વાસે;
પાંચ પાંડવ તણી લાંચ નોહતી જડી, દૂત થઇને ગયો દુષ્ટ પાસે. દે૦
ભૂપનું નોતરૂં ભાવ વિણ પરહર્યું, પ્રેમનો પારખું પરમ ડાહ્યો;
ભક્તના ઝુંપડી જગત ઊંચી કરી, ભાજીને ભોજને તું ધરાયો.
બિરદ તારૂં બહુ વિશ્વ જાણે સહુ, ના ચળે નાથજી વેદ વાણી;
નરસૈંયા રંકને ઝંખના તાહરી; આપ અલબેલડા દીન જાણી. દે૦

પદ ૧૨૨મું—રાગ આશાવરી.

ઓળખ્યો હરિ રાજ વેલીપણ, નામે નામની તારી રે;
કુબ્જાનું કષ્ટ હર્યું [illegible] ધર, અહલ્યા શ્રી [illegible] ઉગારીરે; ઓળ૦
દુષ્ટ દુશાસન [illegible]ન, સતીને સભા[illegible] આણીરે;
પંચાલીને પટકૂળ પૂર્યાં, સમરથ સાર[illegible]ાણિ રે. ઓળ૦
ધ્રુવ અંબરીખ રાજા રૂક્ષમાંગદ, પાંડવના પત રાખ્યા
સુદામાને નવેનિધ આપી, સુરીનર મુનિવર સાખા રે. ઓળ૦

સાંદીપનને સુત આપ્યો આણી, વદે વેદમાં સાચું રે;
મારો ઠાકોર શ્રી દામોદર, અન્યને હું નહીં જાચું રે. ઓળ૰
તારણ તરણ પૂરણ પુરૂષોત્તમ, નિરાકાર જે કહાવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, પુનર્પિ જન્મ ન આવે રે. ઓળ૰

પદ ૧૨૩મુ–રાગ પરજીઓ.

તુંને હું ભક્ત કેમ સાંભરે રે, સેવક જનના રાખણહાર;
તુંને દાસ કેમ વિસરે રે, સકળ વિશ્વના આધાર. તુંને૰
જેને સોલ સહસ્ત્ર પટરાણી, સાઠ લક્ષ સુત ગુણવંત;
તોએ તમને પ્રીતિ નહિ રે, વિનતિ કરૂં છું અનંત. તુંને૰
આગે અનેક ભક્ત ઓધારીયારે, તે વિમાસણ મુજને;
ભણે નરસૈંયો થાવ સાવધાન હરિ, ખોડ લાગશે તુજને. તુંને૰

પદ ૧૨૪મું–રાગ રામશ્રી.

મહા રંડનો સુખથી નહીં બોલે, જોતાં જૂઠો જદુનાથ રે;
ધુતારો ધરણીધર જાણ્યો, હઠિલો ન મૂકે વાત રે. મહા રંડનો૰
ગોકુળમાં ગોવાળીઓ થઈને, ચાર્યાં વનમાં ઢોર રે;
જાણ્યું બળ છગણજી તારૂં, નવનીત કેરો ચોર રે; મહા રંડનો૰
ચંચળ લંપટ લાડીઆ, સઘળે તે કરતો સોરરે;
ગોકુળ માંહે હેરણાં હેરતો, એણે અછડાં ચાખ્યાં બોરરે. મહા રંડનો૰
પરાધીન થઈને પેટજ ભરતો, જેમ કોઈ નઠાર નાદાનરે;
નરસૈંયા સાથે હારને કાજે, આવડું શું અભિમાનરે. મહા રંડનો૰

પદ ૧૨૫મુ–રાગ નારૂ.

તું તો ગોકુળ માંહે રેહતો, નવનીત ચોરી લેતો;
તું તો ગુજરને ઘેર જાતો, તેનો ટાઢો ઠુમરો ખાતો.
જસોદાજી બાંધતાં તાણી, હું મૂકાવતો સારંગપાણિ;
તમેં તે દહાડા સંભારો, એવું જાણીને ઉગારો.
માંહોમાંહે મોટાઈ ન આણો, મને પોતાનો કરી જાણો;
મારે તમારે રૂડું, માહરે ભૂંડે તમારે ભૂંડું.

મારી પત જાતાં તારી જાશે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રહેવાશે;
લોક વરૂવાં બોલે છે મારાં, ઢાંક મારાં ઉઘાડીશ તારાં.
નાગર બટકરલડાં બોલા કહીએ, તું તો કાંઈ ના આણે હઈએ;
એવું જાણીને ઓરા આવો, હાર આપીને મુજને મનાવો.
તને વ્રખુભાન સુતા રહી રાખી, તેણે આંનદથી જોતો ઝાંખી;
તારો નરસૈંયો રીસે ભરાય, મુજ વિના જશ કોણ ગાય.

પદ ૧૨૬મું-રાગ પંચમ.

ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ શામલીઆ રે;
ઘેલા ઘેલાઇ મુકો મારા વાહલા, ગાયોના ચારણ ગોવાલીઆ રે; ભાંગો०
આહીરડાંને આવડો શો મચકો, આપો મોગરડાંની માળા રે;
ખટકો ચિત્તમાં શાનો પેઠો, કે અટકો મારા વાહલા રે. ભાંગો०
હવાં ગાલ ન દેઉં મારા લાલા, નરહરિ નાધડીઆ રે;
બંધુ તમને બલવંતા જાણી, પ્રેમે અરપી ગાવડીઆ રે. ભાંગો०
શુક સનકાદિક ધ્યાન ધરે છે, તે નંદતણો પિંડારૂ રે;
તને લંપટ કહી હુલાવે, એવું છે ગાનું અમારૂં રે. ભાંગો०
આવોને આલિંગન દીજે, સુંદર મુખડું નિહાળું રે;
ભણે નરસૈંયો રજની વીતી, થયું ત્રિલોકે અજવાલું રે. ભાંગો०

પદ ૧૨૭મું-રાગ પ્રભાત.

જાગો જાગો જદુપતિ રજની વિહાણી, અવૈષ્ણવડાં મુને બિહાવેરે;
અરૂણ ઉદે થયો હરણિયો આથમ્યો, તોય તુને દયા ન આવેરે. જા०
વલોણાં વલોવાયે વેદ ભણાયે, ભામનીઓ ભરે પાણીરે;
આવી શકયા નહીં શ્રીહરિ મારા, શકે કોણે બાંધ્યા તાણીરે. જા०
કુંભકર્ણ મુચુકુંદ થકી રે, નિદ્રા અધિક તુંને વાધીરે;
જદુપતિ દીન હું કંઇ નવ જાણું, તારય તારય નરસૈંયો અપરાધીરે. જા०

પદ ૧૨૮મું-રાગ પ્રભાત.

શકે ખત વાચતાં હું રે ખંખાર્યો, તેણે ચઢી શું રીસ રે;
આવો આલિંગન દીજે માહરા વાહલા, ત્યારે હસીઆ જગદીશ રે. શકે०

સભા સર્વેકા જેમ સાંભળે, એવું હસીઆ નાથ રે,
લ્યો મેહેતાજી લ્યો મેહેતાજી, એવી બોલ્યા વાત રે. શકે૦
અમારે તમારે અંતર શાનો, હું તો દાસનો દાસ રે;
આંગળી મુખમાં ધરી નરસૈંયે, ત્યારે વાહરે આવ્યા અવિનાશ રે. શકે૦
દ્દઢ ભક્તિ દીઠી આસનથી ઉઠયા, ચાલ્યા શ્રી અવિનાશ રે;
ચરણ ચલાવ્યા હાર લઇ આવ્યા, ગિરિધર કુંજ વિલાસ રે. શકે૦
નરસૈંયાચો સ્વામી અંતરજામી, ધણી આરત જાણી નાથે રે;
સાક્ષાત સ્વરૂપ પ્રગટયા અંતરયામી, ભેટયા હરિજન સાથે રે. શકે૦

પદ ૧૨૯મું–રાગ વિભાસ.

દાતણ કરતી વેળાએ મારે વાહલે, વાચા પોતાની પાલી રે;
આપુલા ભક્તને લાડ લડાવવાં, એ આવ્યા વનમાલી રે. દાતણ૦
મુનિજનનો તેડયો નવ આવે, બ્રહ્માદિકને વશ ન થાય રે;
એ નરસૈંયો, એજ ગોપી, એક સ્વરૂપ કહેવાય રે. દાતણ૦

પદ ૧૩૦મું–રાગ વસંત.

કમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં રે, મંડળિકનાં મંદિર,
સાંકળ ત્રૂટી ને દ્વાર ઉઘડિયાં રે, સમરથ શ્યામ શરીર. કમાડ૦
ખડખડિયાં ઘર ને કોશીસાં રે, પડિયો પોળે પોકાર;
ધ્રુજે ભૂર સભામાં સહુકો રે, થઇ રહ્યો હાહાકાર. કમાડ૦
આસનથી ઉઠયા અવિનાશી રે, આવ્યા સભા મોઝાર;
સભા સર્વે દેખતાં આરોપ્યો રે, મહેતાજીને કંઠે હાર. કમાડ૦
પીતાંબર પ્રીતે ઓરાઢયું રે, કાને કુંડળ જોડ;
મસ્તક મુગટ મુકી નાચે રે, જે જે શ્રી રણછોડ. કમાડ૦
મુખે મોરલી મધુરી વજાડે રે, દીનાનાથ દયાળ;
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો રે, ફરે કુદડી દે તાળ. કમાડ૦
જે જે કાર વદે સહુ સખીઓ રે, ધન ધન ગોકુળ રાય;
નરસૈંયાને ભુજ ભરી ભરી ભેટે રે, હૈડે હરખ ન માય. કમાડ૦

પદ ૧૩૧મું-રાગ સામેરી.

આફ્ણીએ જેને દ્વાર ઉઘ્રડિયાં, હાર ગોપાળ રાયે દીધો રે;
રાજા હતો તે થર થર કાંપ્યો, કહે મહા અપરાધ મેં કીધો રે. આફ્ણીએ૦

દાતણ કરવાની વેળાએ, વાચા પ્રભુએ પાળી રે;
સંકટ સંઘારજ કીધો, વિપત સઘળી ટાળી રે. આફ્ણીએ૦

મુનિજનનો તેડયો ના આવે, બ્રહ્માને વશ ના થાયે રે;
તે પ્રભુએ પ્રત્યક્ષ આવી, નરસૈં ભક્તની કીધી સાહે રે. આફ્ણીએ૦

શ્રીપાત સંન્યાસી વિસ્મે પામ્યા, જોઇ રહ્યા ગોપાળ રે;
જેણે જેવા તેણે તેવા, દીઠા દીન દયાળ રે. આફ્ણીએ૦

રઘુનાથાશ્રમે રઘુનાથ દીઠા, નરસિંહાશ્રમે નૃસિંહ રૂપ રે;
અદ્વિતાશ્રમે અદ્વૈતરૂપ દીઠા, ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદ સ્વરૂપરે. આફ્ણીએ૦

સહચરાનંદે સહચરાનંદ દીઠા, માધવાશ્રમે માધવ જેહ રે;
અદ્‌ભૂતાશ્રમે અદ્‌ભૂતરૂપ દીઠા, અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત દેહ રે. આફ્ણીએ૦

કેશવાશ્રમે કેશવરૂપ દીઠા, પ્રસાદપુરીએ પ્રેરક પ્રભુ રે;
બ્રહ્માનંદાશ્રમે બ્રહ્મરૂપ દીઠા, શ્રીધરાશ્રમે સિદ્ધ વિભૂરે. આફ્ણીએ૦

વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વરૂપ દીઠા, વસુદેવે વાસુદેવ ત્યાંય રે;
વિશ્વંભરાશ્રમે વિશ્વંભર દીઠા, મુંકુંદે મુંકુંદ જ્યાય રે. આફ્ણીએ૦

રામાનંદાશ્રમે રામાનંદ દીઠા, ભીમડે દીઠા રામ રે;
રાજમાતાએ ચતુર્ભુજ દીઠા, રાણીએ સુંદર શ્યામ રે. આફ્ણીએ૦

પ્રલંબે પ્રલ્હે રૂપ દીઠા, મંડળિકે દીઠો કાળ રે;
શ્રીધર પંડિતે પંડિત રૂપ દીઠા, સભાએ સુંદર ગોપાળ રે. આફ્ણીએ૦

ચારે સખીઓએ ચતુર્ભુજ દીઠા, કુંવરબાઇએ દીઠો તાત રે;
નરસૈંયે રંગીલો છબીલો દીઠો, શ્રી ગોકુળનો નાથ રે. આફ્ણીએ૦

જેને જેવો ભાવજ હુતો, તેણે તેવો દીઠો દયાળ રે;
મહેતાજીને કંઠે આરોપી, મોહને મોગરાની માળ રે. આફ્ણીએ૦

પદ ૧૩૨મું-રાગ ધવળ ધનાશ્રી.

શ્રીપાત સંન્યાસી મંડળિકને કેહ છે, લાગો મેહેતાને પાય જી;
અંધ પ્રધાને કંઇ નવ જાણ્યું, આક્રંદ કરે છે રાય જી.

ભૂર ભીમડે ભલું નવ કીધું, રાય કરે વિલાપ જી;
રાણી મેહેતાને ચરણે લાગી, અમોને ઉગારો આપ જી.

ત્યારે રામાનંદ કેહ મંડળિકને, હીણ મતિ તું રાય જી;
ધિક ધિક જીવતર તારૂં રાજા ધિક ધિક તુજ પિતાય જી.

અસુર તણે હાથે મરણ પામજે, જાર જાતના તંન જી;
રામનંદે રાજા શાપ્યો, કહી બહુ ક્રોધ વચન જી.

રાજ્ય તારૂં જશે અપરાધી, તેં દુભ્યો હરિનો દાસ જી;
રિદ્ધ સિદ્ધ સંપત તારી જાશે, નહિ રેહ કોઇ તૃણ વાસ જી.

મેહેતાજી કહે એમ ન કીજે, ક્રોધ રામાનંદ મુન્ય જી;
રાય દામોદરે હારજ આપ્યો, તે રાય મંડળિકનું પુન્ય જી.

આપણ કોઇને દોષ ન દીજે, મને લાગે કલંક જી;
દામોદર રાયે લજ્જા રાખી, હું ઉગાર્યો રંક જી.

ત્યારે રાજા મન પસ્તાણો, આવીને દંડવત કીધો જી;
મેં કુમતિએ કહ્યું નવ માન્યું, એકે અરથ ન સિઝો જી.

આગે સોવર્ણની બ્રહ્મપુરી આપી, તે એક ન આવ્યું કામ જી;
કળિયુગમાં હરિ ભક્તિ મોટી, મોટું નારાયણ નામ જી.

એ વિતકતો કોને કહીએ, મલ્યા ભીમ પ્રધાન સંન્યાસી જી;
નારાયણનો જન દુભાયો, એણે નવ જોયું વિનાસી જી.

એવો શાપ સુણીને રાજા, કરજોડી લાગે પાય જી;
હું અજ્ઞાની કંઇ નવ સમજ્યો, અતિ થર્યો અન્યાય જી.

વૈષ્ણવ સાથે વિપરીત કીધું, દીધું દુઃખ અપાર જી;
પૂર્વેનાં પાપજ પ્રગટયાં, આવીઆ આડા આ વારજી.

એવી બુદ્ધિ કેમ થઇ મારી, તે સમજાવો વાત જી;
સ્વામી તમે કોહ કેઇ પેર જાણી, મારી જે જાર જાત જી.

ત્યારે રામાનંદ કેહ સુણ્ય રાજા, પૂછ મેહતાને એહ જી;
પ્રગટ કરીને તુજને કહેશે, જાત તારી છે તેહ જી.

પાગે લાગે મેહેતાજીને, પૂછે મંડળિક રાય જી;
જાર જાત મારી કેમ તે, કહોને વારતાય જી.

મેહેતાજી કેહે સાંભળ મંડળિક, તારી જાતની વાત જી;
સર્વે પ્રકારે તુજને સંભળાવે, જઇ પૂછને તારી માત જી.
મંડળિક આવ્યો મોહલજ માંહી, જયાંછે પોતાની માત જી;
પ્રણામ કરીને રાંક થઇને, માતને પૂછી વાત જી.
વલતી માતા એની પેરે બોલ્યાં, સાચું કહું છું હુંય જી;
રાજમહેલમાં એક મ્લેચ્છ રહેતો, તેની દ્દષ્ટે ઉપજ્યો તુંય જી.
તે દ્દષ્ટે ગર્ભમાં આવ્યો, થયો જન્મ આ તારો જી;
નરસૈંયો ભણે ભક્તિથી, મ્લેચ્છ બુદ્ધિનો એ ધુંજારો જી.

પદ ૧૩૩મુ–રાગ કેદારો.

જય જય શબ્દ સુરીનર ઓચરે, કુસુમતણી હોય વૃષ્ટિ અપાર;
ધન્ય ધન્ય આ નરસૈંયાને, જેણે હરીના કંઠનો પહેર્યો હાર. જય૦
દુંદભિ નાદ ગગડે નભ માંહીં, હરખ્યા હરિજન સર્વે અપાર;
દેવતણી દેવાંગના સરવે, ધન ધન વચન વદે મુખ સાર. જય૦
ધન્ય નરસૈંયા તું, ધન્ય આ સખીઓ, ધન્ય એ ભૂતળમાં અવતાર;
સુરીનર સહુકો એણીપેરે બોલે, ધન્ય નરસૈંયો ઉતર્યો ભવપાર. જય૦

પદ ૧૩૪મું–રાગ સિંધુડો.

શ્રીહરિ ઓચરે નરસૈંયો ચિત્ત ધરે, સાંભળે સર્વે સભારે ધીરી થઇરે;
હાર આપો હરી વિનયે વિનતિ કરી, સનમુખ શામળો જોડી ખૂબ બનીરે. આ૦
શ્રીહરી હરખે ઓચરે. વૈષ્ણવ જન મારૂં જીવન, દાખવે દામોદર દીન વાણી;
સંસાર પરહરે. પ્રેમ મુજપર ધરે, પૂરણ પરબ્રહ્મ કહે પ્રીત આણી. આ૦
દાસનો દીન છું, ભક્ત આધીન છું, કોણ લેખું મેહેતા હાર કેરૂં;
કહે બ્રહ્માંડપતિ કરૂં એ વિનતિ, નરસૈંયા વચન એ નહિરે ફેરૂં. આ૦

પદ ૧૩૫મુ–રાગ પ્રભાતિયુ.

કૃષ્ણ–પ્રાણપે મને વૈષ્ણવ વાહલા હરનિશ તેને ગાઉં રે;
તપ તીરથ વૈકુંઠપદ મૂકી, મારા ભક્ત બોલાવે ત્યાં જાઉં રે. પ્રા૦
અંબરીષ રાજા મને અતિ ઘણો વાહલો, દુર્વાસા માન ભંગ કીધું રે;
મેં મારૂં અભિમાન તજીને, ચક્રદર્શન વાળી લીધું રે. પ્રા૦

ગજને માટે ગરૂડે ચઢી પળિયો, હરિજનની સુધ લેવા રે;
ઉંચ ને નીચ હું તો કંઇ નવ જાણું, મને ભજે તે મુજ જેવા રે. પ્રા૦
લક્ષ્મીજી અર્ધાંગના મારી, પણ મારા સંતની દાસી રે;
અડસઠ તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટિ ગંગા કોટિ કાશી રે. પ્રા૦
સંત ચાલે ત્યાં હું આગળ ચાલું, ને સંત સૂએ તો હું જાગું રે;
મારા સંતની નિંદા કરે તેની, જીહ્વા સધળ કાપું રે પ્રા૦
મારા રે બાંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવે બાંધ્યા મેં નવ છૂટે રે:
એકવાર વૈષ્ણવ મને બાંધે તો, તે બંધન મેં નવ તૂટેરે. પ્રા૦
બેશી ગાય ત્યાં હું ઉભો ઉભો સાંભળું, ઉભા ગાય ત્યાં હું નાચું રે;
હું તો વૈષ્ણવથી ક્ષણુ નહીં અળગો, ભણે નરસૈંયો એ સાચું. પ્રા૦

પદ ૧૩૬મું-રાગ પ્રભાત.

કૃષ્ણ-ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રીહરિ, નરસૈંયા તું મારો ભક્ત સાચો;
મેલી પુરૂષપણું સખીરૂપે થઇ રહ્યો, તાહરા પ્રેમથી હું રે રાચ્યો. ધ૦
તુજ ને મુજમાં ભેદ નહીં નાગરા, માનજે એ મારી વેદ વાણી;
હજીરે જોને તને પ્રતિત ન ઉપજે, મેં તને મોકલ્યું ટાઢું પાણી. ધ૦
મામેરૂં મોકલ્યું તે કેમ વિસર્યું, આપીઓ હાર પ્રત્યક્ષ ભૂપ;
ત્રિભુવનમાં તુજ સમો કો નહીં નાગરા, તાહરૂં ને માહરૂં એક છે રૂપ. ધ૦
તારો અક્ષર જે ગાય ને સાંભળે, તે કુલ સહિત પવિત્ર થાય;
ભણે નરસૈંયો મીઠી બોલી શું રીઝવે, કરજોડી કૃષ્ણજી સમ ખાય. ધ૦

પદ ૧૩૭મું-રાગ પંચમ.

મેહેતા-મેં ગાયો બ્રહ્મ તે પરમ આનંદશું, કરમના જીવ તે મરમ બોલે;
ધરમ ધુરંધરા તમને જાણે નહીં, રત્ન ગુંજા કરે એક તોલે. મેં૦
નિગમ ને અગમ ને સુગમ તો તેં કર્યાં, ગોપી વિહારને કોણ જાણે;
લક્ષ્મીપતિ એ રૂચે નહીં કામના, ભોમીના ભૂર તેને મર્મ આણે. મેં૦
જ્યાં છે પ્રેમ ત્યાં પરમ આનંદ છે, અન્ય આનંદ ત્યાં અન્ય હોયે;
નરસૈંયો મહામતિ ગાય છે ગુણ કથી, કામી એ સમજે તો કામ નોયે. મેં૦

પદ ૧૩૮મું-રાગ કેદારો.

દેવા તું રે નાચે ને હું તાલ વાઉં, એ તાલને શબ્દે વૈકુંઠ જાઉં;
અનેક અઘટીત ગતિ પિંગળા પારખું, નાથ કહી ભેદ તુજ પુઠે ગાઉં. દેવા૦

દેવા તું ધર વાંસળી ક્ષુદ્ર ઘંટાવળી, કેશરી લંક કટિ જંત્ર સાઉં;
રાધિકા સંગ તુજ બાંય ગ્રીવા ધરૂં, રંગની રેલમાં હું તણાઉં. દેવા૦

જંત્ર વીણા રસ ઝાલરી ઝાંઝરી, ઘુઘરી પગ ધરી ઠમક થાઉં;
ભમર ચક્ષ ચાળમાં નેણુ લટકા કરે, જુવતીના જુથમાં હું સમાઉં. દેવા૦

કંચુકી હાર ને લટકે કૌસ્તુભમણિ, મુકૂટ મણિ મેખળા વારી જાઉં;
માનીતી સાથ જયારે પ્રેમ ભમરી ફરૂં, ચરણની રેણુમાં હું સમાઉં. દેવા૦

અતિ રે આનંદ ભેર સબળ બળ સિંચતાં, રીઝતાં દેખીને હું સરાઉં;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમરસ રમતાં, તુંને નિરખીને બલીહારી જાઉં. દેવા૦

પદ ૧૩૯મું-રાગ કાલેરા

માહારો ઠાકોર શ્રી દામોદર, સાર કીધી સંભાલી રે;
અનેક ભક્ત આગે ઉગારિયા, કૃપા કરી મોરારી રે. મારો૦

શુકસનકાદિક મુનિવર નારદ, નિગમ ચતુર મુખ ગાય રે;
પ્રહ્‌લાદ સરખા તાલ વજાડે, ગણના પુરા ન થાય રે. મારો૦

જેની સેવા સુરીનર વાંછે, સહસ્ત્ર અઠયાસી મુનિરાય રે;
રૂદ્રાદિક ગણગાંધર્વ અપસરા, નિતનિત નૃત્ય કરાય રે. મારો૦

ભક્તને વસ્ત્ર આભુષણ આપ્યા, વલી આપ્યા સર્વ શણગાર રે;
મંડલીક દેખતાં નરસૈંયાને, આ હરિ આપે છે હાર રે મારો૦

પદ ૧૪૦મું-રાગ પંચમ.

દશ તોલા સુવ્રણ રાજા આપ દહાડી, નાહતો ગંગા નીર રે;
વૈષ્ણવસું દ્વેષ કરવાથી થયું, તેનું કાલું શરીર રે. મારો૦

સઘલું સોરઠ નિરખી રહ્યું છે, પહોંચ્યા મનના કોડ રે;
શ્રીપાતનો થયો ભવાડો, મહેતાજી જીત્યા હોડ રે. મારો૦

કલિયુગમાં રે કઠણ માનવી, પામરને ન પતીજ રે;
ભણે નરસૈયો ન ભજે નારાયણ, મને ચરણ રાખો કરો રીજ રે. મારો૦

પદ ૧૪૧મું–રાગ વિભાસ.

શ્રીદામોદરજીએ કીધી મયા, મુગટ સહિત મુને આપ્યો હાર;
બાજુબંધ ને બેરખા આપ્યા, ત્રિભોવન વર્ત્યો જેજેકાર. શ્રી૦
રાજા તું તો ઘેલો થયો હતો, ખડ્ગ લઈને આવ્યો સંગ;
વાલાજીસું રંગભર રમતાં, તે ગોવાળીએ રાખ્યો રંગ. શ્રી૦
ભક્તપાલકને સાચા જાણો, હૃદયે રાખો દૃઢ વિશ્વાસ;
નરસૈંયાનો સ્વામી ભલે મલીઓ, સકળ મનોરથ પુરી આશ. શ્રી૦

પદ ૧૪૨મું–રાગ પ્રભાતિયું

મારો ઠાકોર શ્રીદામોદર, મારી સાર કીધી સંભાળી રે;
અંતર નવ રાખ્યો મન સાથે, હાર આપ્યો ઉતારી રે. મારો૦
રમઝમ કરતા હરિ પધાર્યા, આપ્યો દાસને હાર રે;
સખીઓ સહુકો હરિને વધાવે, બોલે જેજેકાર રે. મારો૦
શ્રીમુખ બોલે દામોદરજી, ધન ધન વૈષ્ણવ જાતરે;
અંતઃકરણનો સાક્ષી મારો, વેચાઉં તારે હાથ રે. મારો૦
શિવસનકાદિક નારદ શારદ, દેવતા તેત્રીસ ક્રોડ રે;
અંતરીક્ષ હરીને જે જે બોલે, નરસૈંયો જીત્યો હોડ રે. મારો૦

પદ ૧૪૩મું–રાગ આશાવરી.

સભા શીખ આ નરસૈંયાને આપે, વૈષ્ણવ મંદિર પધારો રે:
ધન ધન મેહેતા, ધન ધન સખીઓ, ધન ધન સ્નેહ તમારો રે. સભા૦
રાયે આજ્ઞા આપી મેહેતાને, મંદિર પધારો સ્વામી રે;
તમો ભક્ત હરિના સાચા, અમો કુબુદ્ધિયા કામી રે. સભા૦
તતક્ષણ પ્રણામ કરીને ઉઠીયા, કરમાં લેઇને તાળ રે;
સખીઓ સહુ પુઠે પલાયે, જય જય શ્રીગોપાળ રે. સભા૦
ગાઓ ગુણ ગોપાળજી કેરા, એ સંકટનો સ્વામિ રે;
નરસૈંયાનો પ્રભુ નકરો ન કરો, બાનાની પત રાખે એ નામી રે. સભા૦

પદ ૧૪૪મું-રાગ આશાવરી.

સરસ ગાન સુંદરીઓ કરે, વાયે ચંગ મૃદંગ ને તાળ રે;
નર નારી સહુ મોહ્યું નગરનું, જય જય દીન દયાળ રે.
સખીઓની કોટે બાંય ધરીને, મેહેતો કરે છે ગાન રે;
સોરઠ સહુકો જોઇ રહ્યું રે, અકળ ચરિત્ર ભગવાન રે.
મેહેતાજી આવ્યા મંદિર મધ્યે, હર્ખ્યો સંત પરિવાર રે;
હારજ લેઇ હરિ હોડજ જીત્યા, ધન વૈષ્ણવ અવતાર રે.
ધન્ય એ સોરઠ, ધન્ય એ માલા, ધન્ય આશાવરી, રાગ રે;
ધન્ય નરસૈયો ભલે અવતરીયો, શ્રીકૃષ્ણ ભજ્યાનો લાગ રે

પદ ૧૪૫મું

આ દામોદર મંદિરમાં આવ્યા, જઇ મેહેતાજી વધાવે રે;
નાગરી ન્યાતમાં દંડું ચઢાવ્યું, કંઠે હાર લટકતા લાવે રે.
કુંવરીએ ચરણે શીશ નામ્યું, બોલ્યાં ગલિત દીન વાણી રે;
આજ સંકટથી ઉગાર્યાં અમને, પ્રભુ પ્રીત્ય તમારી જાણી રે;
નિરધન ને વળી નાત નાગરી, હરિ ન આપીશ અવતાર રે;
ભણે નરસૈયો એ શુભ સાચું, હું માગું વારંવાર રે.
હરિ ભક્તિ વિના જે જન જીવે, તેનો જાયે અફળ અવતાર રે;
તુલસીની માળા તિલક વણ પાખે, બીજા જૂઠા સણગાર રે.

પદ ૧૪૬મું.-રાગ આશાવરી.

દશ માસ માતા મહા દુઃખ પામી, અકારજ ખર ભાર રે;
દેહ ધરીને હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેની જનુનીને ધિક્કાર રે.
હરિ ભક્ત જેને નહીં વાહલા, તેને કૃપા નહીં નિરધાર રે;
નરસૈંયાના સ્વામી વિના બીજા, અનેક ધર્મ વ્યભિચાર રે.

પદ ૧૪૭મું-રાગ ધનાશ્રી

તેણે નર જીત્યું રે જીત્યું. ટેક.

તેણે વેદ પુરાણ વદી તું રે, તેને મુક્ત વાહણ ઘેર છીત્યું રે છીત્યું;
રાખ્યા નાથ હ્રદેમાં જેણે, તેને અવતરવું ફરી વીત્યું રે વીત્યું. તેણે૦
લાલચ છાંડી નીરજ ભાક્ત માંડી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
ભણે નરસૈયો સત્ય કરી માનો, સફળ હવી તેની કાયા રે. તેણે૦

પદ ૧૪૮મું-રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઇ જાણે રે;
પર દુઃખે ઉપકાર કરે તે, મન અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ૦
સકળ લોકમાં સહુને વંદે, નિંદા તે ન કરે કેની રે;
વાચ કાછ મન નિશ્ચય રાખે તો, ધન્ય ધન્ય જનની તેની રે; વૈષ્ણવ૦
સમ દૃષ્ટિ અને તૃષ્ણા ત્યાગી, પર સ્ત્રી જેને માત રે;
જીહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન નવ ઝાલે હાથ રે. વૈષ્ણવ૦
મોહ માયા વ્યાપે નહિ તેને, દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે;
રામ નામ શું તાળીરે લાગી, સકળ તિરથ તેના તનમાં રે. વૈષ્ણવ૦
વણ લોભ ને કપટ રહિત છે, કામક્રોધને નિવાર્યા રે:
ભણે નરસૈંયો તેનું દરશન કરતાં, કુળ ઇકોતેર તાર્યા રે. વૈષ્ણવ૦

પદ ૧૪૯મું-રાગ આશાવરી.

સંવત પંદર બારોતરો, ચૈત્રી સપ્તમિ ને સોમવાર રે;
અતિ આનંદે માળા ગાઈ, નરસૈંયો ઉતર્યો પાર રે. સંવત૦
વૈધૃત વ્યતિપાત એકાદશી, વૈષ્ણવ મુખ સુણાય રે;
અગમ અગોચર તેનાં પાતિક, હેલામાં સૌ જાય રે. સંવત૦
જે જન સાંભળે ભાવ ધરીને, તે જન નારકી ન થાય રે;
ભણે નરસૈંયો તે હરિપદ પામે, ગરૂડે ચઢી વૈકુંઠ જાય રે. સંવત૦

II. સુદામા ચરિત્ર.

પદ ૧લું

જદુપતિ નાથ તે મિત્ર છે તમતણા, જાઓ વેગે કરી, કૃષ્ણ પાસે;
પ્રીત પૂરવતણી, હેત ધરશે હરિ, મનના મનોરથ સફળ થાશે. જદુપતિ.
ઘેર બાળક સહુ, દુઃખ પામે બહુ, અન્ન ને વસ્ત્રથી રહે છે ઊણાં;
નિઃધન સરજિયાં, પુણ્ય કીધા વિના, કર્મના દોષ તે આવી પૂણ્યા. જદુપતિ.
જદુપતિ જાદવો, ભક્તિવશ માધવો, કરશે કરૂણા પ્રભુ દીન જાણી;
ગોમતીસ્નાનથી, કોટી અઘ નાસશે, નિર્ખતાં કૃષ્ણને પ્રેમ આણી. જદુપતિ.
કૃષ્ણને હળિમળી, શિઘ્ર આવો વળી, જાણશે દુઃખ અંતરજામી;
વિનતિ મનમાં ધરો, આળસ પરહરો, સહાય થાશે નરસેનો સ્વામી. જદુપતિ.

પદ ૨જું.

સાંભળો ભામિની, કાન ધરિ કામિની, કવણ કહાવું હું કૃપણ પાપી;
ત્રિભુવન નાથ તે, મહિપતિ માધવો, કેમ બોલાય ત્યાં વાત ચાંપી. સાંભળો.
દિવસ ઝાઝા થયા, બાલપણને ગયા, નરપતિ નવ પ્રીછે પ્રીત જુની;
દુરબલ રંક હું, ભિક્ષુક બાપડો, નવ લહું ચોકશી બોટી ચુની. સાંભળો.
ઉગ્રસેન અક્રુર, ઓદ્ધવ છે ત્યહાં, બળિભદ્ર ને અનિરુદ્ધ પાસે;
કોટી જોદ્ધા જ્યહાં, ઉભો રહીશ ક્યાં? કોણ આવી મ્હારો હાથ સહાશે! સાંભળો.
જડિત રત્નો મણિ, કાંતિ ભાસે ઘણી, તિમિર નાવે તેની જ્યોત પાસે;
ત્યાં કેમ બોલી શકું, વેણ નરતો થકું, ધમણ ધમતો રહું શ્વાસોશ્વાસે. સાંભળો
મૌન બેસી રહો, સુખદુઃખ સહુ સહો, ભોગવો કર્મ જે ભાગ્ય ચોટ્યું;
હરિજન લોક તે, છોને લવતાં રહે, નરસૈંના સ્વામીનું બિરદ મોટું. સાંભળો.

પદ ૩જું.

સ્વામિ સાચું કહ્યું, બોલવું નવ રહ્યું, કંથનાં વચન તે વેદવાણી;
ભવતણું નાવ તે, ભક્તિ ભૂધરતણી, તેહ હું પીછવું સ્નેહ આણી. સ્વામિ.
નથિ હરિ વેગળા, ભક્તિ ભાવે મળ્યા રાય ને રંક જ્યાં એક ઘાટે;
લખપતી ક્રોટિધ્વજ, મંન નાણે રતી, શક્ર સરિખા ત્યાંહાં નહિરે સાહે. સ્વામિ.

બ્રહ્મણ્યદેવ, દયાળ શ્રીકૃષ્ણજી નિજ જન જાણિને સુખ લેશે;
પ્રીતની રીત તે, જાય નહિ વીસરી, બાળલીલાતણાં ચરિત્ર કહેશે. સ્વામિ.
નથિ કાંઈ ઓઢવા, ભેટ લેઇ જવા, કેમ કરી જાણશે કૃષ્ણ કામી;
દત્ત નથિ આપણું, વદન લજામણું, નિરખતાં લાજે નરસૈંનો સ્વામી. સ્વામિ.

પદ ૪થું

વિનતિ વળી કહું, ભેટ લાવી દઉં, પોતિયે તાંદુલ ગાંઠ બાંધો;
જાણશે થોડે ઘણું, ભાવ ભોજનતણું, ધન્ય કૃષ્ણસું સ્નેહ સાંધો. વિનતિ.
ભિલડીના બોર તે, ભાવે આરોગિયાં જૂઠું અન્ન આહિરનું લીધું;
ભક્ત વિદૂરતી, ભાજી ભાવે જમ્યા, ભૂપનું નોતરું પાછું કીધું. વિનતિ.
પેરે પેરે પાંડવ, કષ્ટ નિવારિયાં, ભક્ત કારણ કંઇ દુષ્ટ તાર્યા;
ઊંચ ને નીચનું, એને છે પારખું, પતિત અધર્મિ કંઇ કોટી તાર્યા. વિનતિ.
ભક્તિવશ વિઠ્ઠલો, સંત સાથે મળ્યો સમોવડને નવ ચૂકે ટાણે;
સંત સમરે ત્યહાં, આવી ઉભો રહે ભક્તના મનતણો ભાવ જાણે. વિનતિ.
જાઓ વેગે કરી, નિરખો મુક્તિપુરી, ધન્ય ધન્ય તારુણી સ્નેહ ન્યાળો;
નરસૈંના નાથને, નિરખો નિશ્ચય કરી, કામનિયે કંથને બાંહે ઝાલ્યો. વિનતિ.

પદ ૫મું.

ચાલિયો વાટમાં, જ્ઞાનના ઘાટમાં, મિત્ર મોહનતણું નામ લેતો;
ધન્ય એ નાર, અવતાર સફળ કર્યો, કૃષ્ણ હે કૃષ્ણ મુખ એમ કહેતો. ચાલિયો.
માગવું મૃત્યુ પ્રમાણ છે પ્રાણિને, લોભ કીધે ત્યાંહાં પ્રીત તૂટે;
કહ્યું મેં અબલા, સુખે બેસી રહો, માગતાં તો બધો મર્મ છૂટે. ચાલિયો.
માગિયું મેં નથી, શું મુખે કહું કથી, ભોગવું કર્મ જે ભાગ્ય લાવ્યો;
શ્રીપતિનાથે મને રંક સરજાવિયો, એમ કરતો દ્વિજ દ્વાર આવ્યો. ચાલિયો.
આવી ઊભો રહ્યો, કંઠ ગદ્ગદ થયો, કોટી સૂરજ શશિ જ્યોત ભાસે;
ઉર દયા આણિને, હરિજન જાણિને, પોળિયે જઈ કહ્યું કૃષ્ણ પાસે. ચાલિયો.
મંદિરે તેડિયા, ચાલીને ભેટિયા, ત્રિવિધિના તાપ તે સર્વ નાઠા;
હેમસિંહાસને, લેઇ બેસારિયા, તાણતાં વિપ્રનાં વસ્ત્ર ફાટા. ચાલિયો.

તેણે ફૂલેલ મર્દન કરાવિયાં, શુદ્ધ ઉષ્ણોદકે સ્નાન કીધું;
કનકની પાવડી, ચરણ આગળ ધરી, કૃષ્ણે ચરણોદક શીષ લીધું. ચાલિયો.
પુનિત પીતાંબર, પહેરવા આપિયું, કનક થાળે પકવાન દીધાં;
ભાવતાં ભોજન કૃષ્ણ હાથે કર્યાં, લીધું આચમન ને કાજ સિધ્યાં. ચાલિયો.
કૃષ્ણે પલંગપર, પોતે પધરાવિયા, દધસુતા વીંઝણે વાયુ ભરતાં;
સત્યભામાદિક, નારી નિરખી રહી, નરસૈંનો નાથ પદસેવ કરતાં. ચાલિયો.

પદ ૬ઠું.

ભાગ્ય જો જો બાઈ, કૃપણ ભિક્ષુકતણું, રુકિમણી આદિ સૌ નારી બોલે;
હળધર જોગ્ય તે, ભોગ પહોંચાડિયા, અજ અંબરીષથી અધિક તોલે. ભા.
આ કૃપણરૂપ, તે, પ્રગટિયું કયાં થકી, વસ્ત્ર મેલાં દિસે કર્મ ફૂટયો;
ત્રિગુણને દુર્લભ, સેજ રમાતણી, વશ કરી નાથને પાપ છૂટયો. ભા.
અંગ અતિ કમકમે, ધમણ મોઢે ધમે, ઉધરસે ને વળી નાક લૂતો;
જો જો કૌતક હરી, દેહ દશા ફરી, કૃપણ તે કૃષ્ણને સંગ સૂતો. ભા.
પહોડીને ઉઠિયા, સ્નાને બેસારિયા, વદન પખાળવા નીર દીધું;
કનક ઝારી ભરી, શીત જળ આપિયું, કનક કટોરે તે પાણી પીધું. ભા.
શ્રીમુખે બોલિયા, કહોને બાંધવ તમો, બ્રહ્મચારી કે ગૃહધર્મ કીધો?
કુશળ છે બાલગોપાળ સહુ તમતણાં, ભાગ્ય મોટું મને ચિત્ત લીધો. ભા.
ગૃહસ્થના ધર્મમાં, હુંય વળગી રહ્યો, હુંને મારી બધી ગત્ય ભૂલ્યો;
મિત્ર સુદામાની, શુદ્ધિ લીધી નહીં, કામિની કેફમાં હું જ ડૂબ્યો. ભા.
સાંદીપનિ ગોરને, ઘેર આપણ ભણ્યા, ધન્ય ધન્ય દિવસ તે સફળ કહાવ્યો;
એક રેણી રહ્યા, વન વિષે આપણે, સર્પશું ભાંગતાં મેઘ આવ્યો. ભા.
અન્ન લીધા વિના, ભૂખ્યા બેસી રહ્યા, ગોરાણીએ આપણી પીડ જાણી;
વિસરી ગયું છે કે, વીર તને સાંભરે, સાંદીપ ગોરની અચળ વાણી. ભા.
ભાભીએ ભેટ જે, મોકલી મુજ ભણી, ભાવશું ભાઇ તે લાગે મીઠી;
સંકોચાતો ગાંઠડી, વિપ્ર આઘી ધરે, નરસૈંના સ્વામીએ નજરે દીઠી. ભા.

પદ ૭મું.

છપ્પન ભોગ જ્યાં, કવણ તાંદૂલ ત્યાં, આપતાં ઉર સંકોચ આવે;
જો રે જોઇએ તે, આવી મળે કૃષ્ણને, તાંદૂલ ભેટ તે તુચ્છ કાવે. છ.

ધાઇ લીધા હરી, મૂઠી તાંદૂલ ભરી, પ્રેમે આરોગિયા તૃપ્તિ પામી;
ઇંદ્ર કુબેરથી, અધિક વૈભવ કર્યો, રૂકિમણી કર ગ્રહ્યો શીષ નામી. છ.
એક રહ્યા અમો, એક બીજા તમો, ભક્તને અઢળક દાન કરતાં;
પ્રેમદાએ પ્રેમનાં, વચન એવાં કહ્યાં, હાથ સહાયો ત્રીજી મૂઠી ભરતાં. છ.
વનિતા વચન તે, વિપ્ર સમજ્યો નહીં, ચાલવા ઘર ભણી શીખ માગી;
નરસૈંને નાથે દુર્બળપણું ટાળિયું, ભૂખના દુઃખની ભીડ ભાંગી. છ.

પદ ૮મું.

વિપ્ર ચાલ્યા વળી કૃષ્ણ સાથે મળી, ચિત્તમાં શોચી વિચાર કરતો;
આપ્યું તો કાંઇ નહીં, ત્રિઠ જાણી નહીં, તે તણો શોચ હૃદય જ ધરતો. વિપ્ર.
અષ્ટ મહા સિદ્ધિતણી રિદ્ધિ નવ નિધિતણી, સંપત્તિમાં રહ્યો ભાગ્ય માણી;
કામિની કંથને હું, દ્વારિકા આવિયો, અમત્રણી ત્રીઠ તો નવ જાણી. વિપ્ર.
બાલગોપાળ જે વાટ જોતા હશે, તેહને જોઇ અમો શુંય કહેશું?
મિત્ર મોહનતણું, હેત જ્યારે પૂછશે, કામનીને ઉત્તર કેમ દેશું? વિપ્ર.
એમ ચિંતા કરે, નેત્રથી નિર ઝરે, કર્મની વાત મનમાંહી ધારી;
નરસૈંનો નાથ તો, અતિ ઘણો લોભિયો પીતાંબરી પણ લીધી ઉતારી. વિપ્ર.

પદ ૯મું.

ધન્ય તું ધન્ય તું, રાય રણછોડજી, દીન જાણી મને માન દીધું;
નહિ મુજ જોગ તે, ભોગ પહોંચાડિયા, અજ અંબરીષથી અધિક કીધું. ધન્ય.
કનકને આસને, મુજને બેસારિયો, રૂકિમણી કૃષ્ણનો હાથ સહતાં;
હેત કરિ કરિ હરિ ચરણ તળાંસિયા, ખટ રસ ભોજન ખાંતે ખાતાં. ધન્ય.
બાલપણાતણો, સ્નેહ નવ વિસરિયો, મિત્ર મોહનતણી પ્રીત સાચી;
હેતથી હળી મળી, માન દીધું મને, રંક બેસાડિયો કનક માંચી. ધન્ય.
ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણજી, સંત સેવા કરી, ધ્યાન ધરતો હું નિજ દ્વાર આવ્યો;
રત્નજડિત મણિ, ભવન શોભા ઘણી, દેવ શું દ્વારિકા આહિ લાવ્યો. ધન્ય.
કનકની ભૂમિ ને રત્નના થાંભલા, અર્કની જ્યોત ઉદ્યોત દીસે;
ખાન ને પાન વિહાર સ્થાનક ઘણાં, કામની નિરખતાં કામ હીસે. ધન્ય.
સાત નવ વરસની દીઠી ત્યાં સુંદરી, નારી નવજોબના બહુ રૂપાળી;
સોલ શણગાર તે, અંગ સુંદર ધર્યાં, દેવ વિમાનથી રહ્યા નિહાળી. ધન્ય.

સહસ્ત્ર દાસી મળી, દીશે વીંટી વળી, કામિની કંથની પાસ આવી;
સ્વામી રે સ્વામી હું, દાસી છું તમતણી, ચાલો મંદિર વિષે પ્રેમ લાવી. ધન્ય.
ગોમતિ સ્નાન કરિ, કૃષ્ણજી નિરખિયા, પુણ્ય પ્રકટ થયું પાપ નાઠું;
તે થકી સમૃદ્ધિ આ, સફલ તે સાંપડી, મટી ગયું આપણું ભાગ્ય માઠું. ધન્ય.
કૃષ્ણ કહેતા તે નિજ ધામ પધારિયા, નવલ જોબન થયા નર ને નારી;
વિનતિ ઉચારતાં, રજનિ વીતી ગઇ, નરસૈંના સ્વામીની પ્રીતિ ભારી. ધન્ય.

III ગોવિંદ ગમન

રાગ સામેરી.

અવર્ણિય છો અવિનાશ, કૃષ્ણ કૃપાળ દયાળ રે;
તોય દાસાનુદાસ ગુણ ગાય, હોયએ વર્ણિય વિશ્વપાળ રે. કૃષ્ણ.
ઋષિપત્ની ઋષિ વચન પાળવા, મધુપુરમાં અવતરિયા રે;
મેદિનીમારણ મામા ભયથી, ગોકુળમાં જઇ ઠરિયા રે. કૃષ્ણ.
બક બકી ત્રણાવત કાલિ મર્દન, અગાસુર કેશી માર્યા રે;
પુરંદર પરમેષ્ટિ ગર્વ ટાળિયો, જદુરાયે સંકટ નિવાર્યા રે. કૃષ્ણ.
બાળલીલા દાણલીલા લાસે, રાસલીલા જળલીલા કીધી રે;
ગોકુળ કાજ પૂરું થયેથી, મામાને અવળી મત દીધી રે. કૃષ્ણ.
જગ્ન મખાંતર મામાએ કાઢી, અક્રૂર ગોકુળ મેલ્યા રે;
નિશાએ નંદ ઘરે રથ છોડી, કૃષ્ણને મળિયા વેહેલાં રે. કૃષ્ણ.
તેણે કૃષ્ણનું ગમન કરાવ્યું, તે પ્રાકૃત માંય કરિયે રે;
ભક્ત કવિ રખે એક જાણો, જેમ તેમ નરસંઇ તરિયે રે. કૃષ્ણ.

પદ ૧લું–રાગ મારુ.

જવ અક્રૂર આવ્યા વ્રજમાં, જુએ ગોપ ગોપીનાં ઘેલાં;
કૃષ્ણ મુખ નિરખ્યા કરે, જેનાં મન નથી મેલાં. જુએ.
સૂતાં બેસતાં ઉઠતાં, રમતાં જમતાં કરે કૃષ્ણ;
બાળ રૂએ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી, ન મટે કોની તૃષ્ણ. જુએ.
નંદ જશોદા નંદન વિના, નવ લે અન્યનું નામ;
ઠામ કામ ધામ કૃષ્ણજી, અવશેષે નામ રામ. જુએ.
એ વિધ વાટે નિરખતાં, અક્રર ભવને રે આવ્યા;
રથે રેવંદ રૂડા જોડીયા, અક્રૂર ક્રૂર સંદેશો લાવ્યા. જુએ.
ગોપિયોએ જઇ નંદને કહ્યું, મહારાજ કો રાજ પધાર્યા;
અક્રૂરને નંદે ઓળખ્યા, સામા લેવા સધાર્યા. જુએ.
માન પાન સનમાનશું, અર્ઘપાદ્યે રે પૂજ્યા;
નરસંઇયાના નાથે નિરખિયા, નિશ્ચે કાકા નહિ દૂજા. જુએ.

પદ ૨જુ'-રાગ સિંધુડો.

અક્રૂર જે આવિયા, નંદને ભાવિયા, હરિ ભલે આવ્યા કહી હાથ જોડયા;
કામ મુજ રંકશું, કોહોજી નિઃશંકશું, પ્રભુ પધારી મુજ પાપ છોડયા. ટેક.
કૃષ્ણને સાન કરી, પાગ લાગો હરિ, કિંકર એમના કૃષ્ણ ભયા;
લહીભક્ત જદુરાઇ, તેણે સમે ત્યાં જઇ, માબાપના દેખતાં ચરણ સાહ્યા. અ.
તેજ ઝળહળ થઇ, અક્રૂરની શુદ્ધ ગઇ, જેમ તેમ મન વશ કરી આશીશ દીધી;
ક્ષેમકુશળ પૂછિયું, સારું સુણી રૂચિયું, પછે પોતા તણી વાત કીધી. અ.
રાયે જગ્ન આરંભિયો, માટે હું આવિયો, દહીં દૂધ કૃષ્ણ લઇ ત્યાંય ચાલો;
નરસંઇનો નાથ જે, લેજો તમે સાથ તે, કાલને કાલ નંદરાય હાલો. અ.

પદ ૩જુ'-રાગ ધનાશ્રી

કૃષ્ણ જવાનું સાંભળ્યું ગોપિયોએ જ્યારેજી;
વાઘ દેખી અજા જેવી, તેમ થઇ સ્ત્રીયો ત્યારેજી. ટેક.
કોના સસરા સ્વામી પિતા ભ્રતા હુતાજી;
માટે ગળે ઝલાઇ ગઇ, ત્યાંથી સૌકો દુહિતાજી. કૃષ્ણ.
વળી ત્યાં ગોપ સખાએ સુણ્યું ગમનજી;
તિણે તો અક્રૂર મારવાનું કીધું મનજી. કૃષ્ણ.
ચેત્યા ચતુર્ભુજ ગોપ ચિત્ત જેહજી;
પુર પડો વજડાવી કહ્યું કેંણ નેહજી. કૃષ્ણ.
એમ કરતાં કરતાં થઇ મધરાતજી;
અક્રૂર જોઇ દંગ થાય નેહ તાતજી. કૃષ્ણ.
નેહીને વોળાવી વિઠ્ઠલ આવ્યાજી;
નરસંઇના સ્વામીને માયે પોઢાવ્યાજી. કૃષ્ણ.

પદ ૪થુ'-રાગ કાનુડો.

ગોપને શાંતિ થઇ પણ, ગોપિયો મન દુઃખ ધરે;
ચપળ ચપળા મધુપુરની, વશ વિઠ્ઠલને તો કરે. ટેક.
લાજ મરજાદા મૂકીયે પણ, હરિ ન જાવા દીજિયે;
એમ રંગ તરંગ કરે ઘણા, રમાનાથ વિણ કેમ રીઝિયે. ગો.

જુવતિયો ને વાતો કરતાં. મધરાત્ય વીતી છે;
સાસુ નણુંદી ગાળ ભણુતી, વહુવારૂ કેરી શું રીતી છે? ગો.

જીવ વોણ્યાં ખોળિયાં તે, ખીજી ખીજી ઘરે લઇ ગઇ;
રાઇ રાધા ચંદ્રભાગા, ત્યાંની ત્યાં બેશી રહી. ગો.

ઘરે ગઇ ગોપિયો સર્વે, પણુ નિદ્રા કો કરતી નથી;
સ્વામી મારે આંખડલી કાઢે, પણુ ડરાવી ડરતી નથી. ગો.

કોઇ બીકથી કોઇ લાજથી, ઘડી એક એતો સૂઇ રહી;
સ્વામી નરસંઇનો વસ્યો મનમાં, ચટપટી ચિત્તનિ નવે ગઇ. ગો.

પદ ૫ મું-રાગ આશાવરી.

મા બાપ ભરતાને ભૂલાવવા, સ્વલ્પ સૂઇ રહી બાળી રે;
વલુણુા ખીંચવા ઉઠી શામા, મધરાત્રિ જવ કાળી રે. ટેક.

કોઇ એક દિવસનું વલુવે, તેને સાસુ લઢવા ધાતી રે;
કો બગબગે વાસીદું કરવું, તે મધરાતે કરવા જાતી રે. સ્વ.

કોઇ વહાણું વાયે ગાય દોવી, તે રાત્યમાં જઇ દોતી રે;
તેમાં વચ્છ સાટે ગાય છોડી, કૃષ્ણુ વિરહે રોતી રે. સ્વ.

કો સેલે સ્વપાગ બાંધી, નિજ કુચને દોતી રે;
કો ભાજન અવળાં મૂકી, સેડ સામું નવ જોતી રે. સ્વ.

કો વાસીદામાં સુશળું લઇ, જઇને બાહેર નાખે રે;
મારો મારો અક્રૂરને બાઇ, ક્રૂરપણું જે દાખે રે. સ્વ.

કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ એમ કેહેતી ઊઠે, તિમર સોપાને પડતી રે;
કો પ્રભાત ગાયે મધ્યરાતે, ગમે તેમ બડબડતી રે. સ્વ.

આણી વિગતે પ્રભાત ગાતી, તે સુણીએ સહુ શ્રોતા રે;
સ્વામી નરસંઇ પ્રેમ નિરખે, ટગટગ ટશે જોતા રે. સ્વ.

પદ ૬ઠું રાગ પ્રભાત.

વલુંણુા વલોવતી હરણિયું નિરખતિ, પદ્મની આપ પ્રભાત ગાતી;
રાત પડી માસની શકે ખટમાસની, કેમે કરી નથી રાત જાતી. ટેક.

રાત્રિને કાઢવા પ્રભાતને ભાળવા, કૃષ્ણ ચરિત્ર સહુ ગાય બાળા;
કપટી છે કહાનડો ધાવતાં પ્રાણ જ હર્યો, શકટાસુર ત્રાડિયો પાદવાળી. વ.
આપણે પકડતી ત્યાંથી એ નાસતો વળી કૂપ ત્રઠે બહુ મર્મ ભાખે;
વાછરૂ ચારતાં વચ્છાસુરે મારિયો, જેને નિગમ કિંચિત્ કહી ન દાખે. વ.
કાલિ-મર્દન કરી આપણાં વસ્ત્ર હરી, કદમ ઊપર એક ચઢીય બેઠો;
બ્રહ્માનો ગર્વ મહાવાતો મદ મનથી હર્યો, આંજણિયા વૃક્ષથી નવ નેઠો. વ.
ગુણ ગણુ એહના કુણ કહે દેહના, નિગમ જેવા નેતિ નેતિ બોલે;
નરસૈંના સ્વામીને નિરખિ દુઃખ વામિયે, એહ ગુણ ઊપમા એહ તોલે. વ.

પદ ૭મું-રાગ પ્રભાત.

ચંન્દ્રભાગા વચન-

સુણ સાહેલડી, થઇ સહુ ઘેલડી, કો તણો બોધ મનમાં ન લાગ્યો;
પુત્ર પતિ પરહરિ, ધરી હૃદયે હરિ, કાત્યાયની પાસથી એજ માગ્યો. ટેક.
કૃષ્ણ જ્યાં જાય ત્યાં મિષ કંઇ કાઢીને ગોતવાને સહુ જઇએ ગોરી;
પૂઠે ફરિયે બાઇ, આબરૂ સર્વે ગઇ, શાસ્ત્ર પરાં કરી કરીયે ચોરી. સુણ.
એક દેહ એહની નિરખિયે નેહથી, ધારી ગુડ શર્કરા પિયૂષ ભારી;
વશ કરી ગોપિયો સર્વને એ વિધે, જીણે શુંનકાર દશ દીશ ધારી. સુણ.
ગારૂડી વશ કરે ગરૂડના ભક્ષને, મૃગ સુણી ગાન તેમ ગોપી હુઇ;
કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી વદનથી ભાખીયે, વાસના ગોપીની અન્ય મુઇ. સુઇ.
ડર નહીં કંસનો, તેમ મા બાપનો, નિંદ્ય અતિ થઇ પતિને ન ગણિયે;
આપણ જેમ થઇ, વ્રજ સૃષ્ટિ સહુ તેમ થઇ, કહો પછે કો તણો વાંક ભણિયે. સુણ.
તરૂણ છોકરડાં ઘરડેરાં વશ કર્યાં, જડ ચૈતન્ય વળી દેહધારી;
નરસંઇયો ચિત્ત ધરે, શી વલે તો થશે, સલિલ વિણ સૂકશે વેલ પ્યારી. સુણ.

પદ ૮મું-રાગ પ્રભાત.

રાધા વચન-

સાહેલિયો માહરી, વાત કરું જાહરી, તે તમે સહુ મનમાંય ધરજો;
નંદનંદન આવિયો મુને ઘણું ભાવિયો, વચનથી બાંધી કહ્યું મુને વરજો. ટેક.

વચન આપી ગયો વિસરી કંઇક રહ્યો, મેં પણ ચિહ્નથી ચોર પકડ્યો;
વિવિધ પેર પૂછિયું પણ એ છટકે ઝટ, મેં પણ આ વિધે ખૂબ ઝકડ્યો. સાહે.

વદને કાજળ કશું, હાર વિણ હાર જશું તાંબુલ લાગિયાં કંથ મારા;
આંખે ઊજાગરા, અંગ આળસ ભર્યાં, તો કહે ગયો જ્યાં હુતા જ વારા. સાહે.

એ શબ્દ સૂણી મન માંહ્ય ઘણી ઘણી, એ સાથ બોલાવ્યાનાં નીમ લીધાં;
માંડમાંડ એમ કર્યું એણે નક્કી ધર્યું, મુને મનાવાતણા ફંદ કીધા. સાહે.

હાવ ભાવ કટાક્ષ મુરલી ધણી વાઇ વળી, સખિની સાથ મુને કહેણ કહાવ્યાં;
મેં કંઇ નવ ધર્યું ગમતું મન વશ કર્યું, ફંદીના ફંદ બાઇ કંઇ ન ફાવ્યા. સાહે.

એક દી નીસર્યાં માટ સાથે ધર્યાં, દાવ જોઇ એણે કુંજે રોકયાં;
કુંજગલિ માંહિ સંતાઇ હું સસુંદરી, જે થકી ઇણે નવ અવલોકય. સાહે.

રહી સંતાઈ જહીં કેતકી કેવડો તહીં, એકલો આવિયો છાનોમાનો;
પોકાર પૂઠે રહી કરિયો આણી વિધે, મેં નહીં ઓળખ્યો એ જ કહાનો. સાહે.

કેવડા ઉપર કાલી જશો સર્પ એ, અલિ અલિ સર્પ એમ શબ્દ સુણિયો;
અંગ ધ્રુજી ગયું, કેશ વિખરાઇ ગયા, શરીર સારે પરસ્વેદ વળિયો. સાહે.

નાસતાં નાસતાં હું પડું આખડું, ત્રાસ પામી ઘણું મન માંહી;
વડાઇને વિસરી, હે કૃષ્ણ ! કૃષ્ણ ! ઉચરી, ગોપીનો નાથ મેં નિરખ્યો ત્યાંહી. સાહે.

વાલો દડબડ દોડિયો મુજને આલિંગયો, ડર નહીં ડર નહીં એમ ભાખ્યું;
નરસંઇના નાથનું કપટ કળી ગઇ, તોય બાઇ હેત એનું એજ રાખ્યું. સાહે.

પદ ૯મું-રાગ રામશ્રી.

આ વિધે કૃષ્ણ ચરિત્રનાં, ગાય મધરાતે પ્રભાત;
વિરહે કૃષ્ણ કૃષ્ણ ઉચરતી, જુએ વ્હાણું વાયાની વાટ. ટેક.

જો કો સામાન્ય સ્ત્રીઓ ગાયતો, મધ્યરાતે પ્રભાત;
ત્રાસનાં માર્યાં ઉઠે પંખીડાં, રાધા સ્વરની શી વાતાં. આ.

વૃંદાવનનાં વિહંગમ વિલાસિયાં, નિત રૂડાં સુણતાં ચરિત્ર;
તે શબ્દ સુણી કેમ શાંત રેહે, થયેલાં અંગ સર્વ પવિત્રાં. આ.

પંખી માત્ર નહિ, પણ પશુ જાગિયાં, સુણી સ્વામિની મુખવાણ;
ત્યાં સ્થિર જમુના લાગી ડોલવા, સ્વર થયો જળચરને જાણ. આ.

સ્વર સુણિયો સૂરજ દેવતા, પાળા ધાયા કરવા પ્રકાશ !
સ્વર સુણિ રે કમળ ખીલિયાં, ઉપન્યો પોયણીને ત્રાસ. આ૦
ઘુવડ રે ગભરાઈ નાશિયા, નાઠી નાથ પ્રથમ ખાનાર;
ચામાચિડિયાં ચીબડી નાશી ગઈ, પંખીયે મૂકયા ગૌજવા બાર. આ૦
શિયાળુએ શબ્દ છોડિયા, મીંદડાએ મૂકી શીકાર;
સૂર્ય વિણ સિંહ નાશી ગયા, ગયાં વાઘ વરૂ તેણી વાર. આ૦
માંકડ ચાંચડ રે ભૂખ્યા રહ્યા, મૂકિયો મચ્છરે શોર;
આ વિરહી પ્રાણી રે જાગ્યાં ઉઠયાં, ન જાગ્યા જાણી નંદ કિશોર. આ૦
હરિ જગાડવા આવી ગોપિયો, પૂછ્યો રાધાને સમાચાર;
બાઈ તુજને હરિ મળ્યા હશે, તારા પ્યારા નંદકુમાર. આ૦
રાધા કહે હું પણ બાઇ તમ જશી, નફ્ટ નથી દીઠા નંદલાલ;
સખી નિશ્ચે હવે તો ઉતારિયાં, નરસંઇના સ્વામીએ વ્હાલ. આ૦

પદ ૧૦મું-રાગ ગોડી.

પ્રભાત જાણી પંખીડાંરે ઉઠયાં, કાક કરે ત્યાં કાકા રે;
પપૈયા તો પિયુ પિયુ ઝંખે, શુડા કૌ કૌ કરે વડ શાખારે. પ્ર૦ટેક
મોર ટૌકાર કળા કરે સુંદર, આંસુ વહે ઢેલ વીણે રે;
પલાશપર રૂડા પોપટ બોલે, કાયલડી ટહુકે સ્વર ઝીણે રે. પ્રભાત.
ચકચક કરતી ચકલિયું આવે, જાણે વિયોગ તો ભાગે રે;
ખુશ ખુશ ખુશ ખીશકોલી કહેછે, રાધાને રૂડું ન લાગે રે. પ્રભાત.
વાછરુ ભાં ભાં શબ્દ જ ભણતાં, ગાયો બાં બાં શબ્દ બોલેરે;
શીતળ મંદ પવન સુવાસિત, વામા વસ્ત્ર ઉડાડી ડોલેરે. પ્રભાત.
તે ટાણે તો જાગિયા અક્રૂર જાણે ભઈ ગયો ભોર રે;
નરસંઇયાના સ્વામિ વિણ ન જાણે, કે છે ગોપિયોનો શોર રે. પ્રભાત

પદ ૧૧મું-રાગ ગોડી.

અક્રૂર ચિંતા કરતા જાગ્યા રે, હરિ દર્શને તાપ તો ભાગ્યા રે;
શોર બકોર અતિ સુણિયો રે, જાણે વેદપાઠની લાગી ધુનિયો રે.

નક્કી પ્રાતઃકર્મ તો ચૂકું રે, કેમ આળસ જતું નથી મૂકયું રે;
શોર બકોર તો રૂડો થયેરે, કેમ અજવાળું ન જણાય રે.
એમ વિચારી ઉઠી ફાંફાં મારે રે, ઝીણો શબ્દ સુણ્યો તેવારે રે;
હે કૃષ્ણ! કૃષ્ણ! તમે ઊઠો રે, અમો અબળાપર કાં રુઠો રે.
એમ વારા ફરતી ભણતી રે, સાસુ સસરાની લજ્જા ન ગણતી રે;
વળી એક કહે કૃષ્ણ જો આવે રે, તો આપણાં ધાર્યાં ફાવે રે.
એમ વિચારી દ્વારમાં જોતી રે, વળી તઇડ જોઈ સંશય ખોતી રે;
બીતે જાળીને માટે મરો મોતી રે, તઇડો મોટી નહીં, કહી રોતીરે.
એવે અક્રૂરજી તો આવ્યા રે, પડયા પડઘા ગોપીને ભાવ્યા રે;
આવી દ્વાર ધકેલ્યું અક્રૂરે રે, નરસૈંઇ સખિયે જાણ્યો સુરતશૂરે રે.

પદ ૧૨૨મું-રાગ દેશાખ.

અક્રૂરે દ્વાર ઉઘાડિયું રે, સ્ત્રિયોએ જાણ્યા સુંદરશ્યામ;
બાર દ્વાર રોકી વળી રે, શકે સંતાયા ઘનશ્યામ. અ.ટેક.
અક્રૂર આંખ્યો ચોળતા રે, નીકળિયા દ્વારની બાહાર;
અંધારાની ખાધી એ ભણી રે, મહિયારીએ જાણ્યા મોરાર. અ.
અસંખ્ય વૃંદ ગોપી તણાં રે, તેણે ઘરિયા શૂર અક્રૂર;
ગોપી કહે હરિ આવ્યા દાવે રે, લીજીએ રસ હવે ભરપૂર અ.
એમ બોલી મનમાં ડોલી રે, અક્રૂર પકડિયા તેણિ વાર;
સ્પર્શ સુખ માટે ઝાલ્યા રે, હાથ પગ શીર કેશ અપાર. અ.
જયમ કીડિયો કીટને પકડે રે, ત્યમ અક્રૂર વીંટી લીધા;
કુંજમાં લઈ જઇએ ચાલો રે, હવે મનોરથ સીધ્યા. અ.
અક્રૂર કહે નોય નોય કૃષ્ણ રે, અઅ કૂકૂ રરરર રે બોલાય;
શકે હશે સર્વે પિશાચણી રે, એથી ભક્તને દુઃખ ન થાય અ.
શું હશે સ્ત્રિયોનાં વૃંદ આ રે, મહીં કૃષ્ણ કૃષ્ણ સંભળાય;
મથુરા માંહે મેં સુણિયું રે, કૃષ્ણની સખી ગોપિકા થાય. અ.
અરે જો કદી એમ હશે રે, તો નિશ્ચે તજીશ હું પ્રાણ;
ભગવાન ભોગ જે ગોપી રે, તેને કેમ પરસે પાપી પ્રાણ! અ.

એમ ઘડભાંજ તો કરતા રે, દીનપણે મૂકો મૂકો ભાખે;
કિંકરનો કિંકર હું કૃષ્ણનો રે, થડ મૂકી વળગો કાં શાખે. અ.
ગોપી કહે છેલછબીલા જાણું રે, પછે હમે કિમ ચૂકું;
નરસંઇયા સ્વામી તમને રે, જાવા મરતાં લગ નહિ મૂકું. અ.

પદ ૧૩મું-રાગ સિંધુડો.

બાઇ હું હરિ નથી, કહું છું તમને કથી, મથી મરો શીદ તમે તોય મંથી;
મૂકો મૂકો મુને, પીયુષ નહિ ગરલ છું, ઇચ્છો હરિને પણ હું છું પંથી.
ગોપિયો કહે મુખે ગરલ છો રહ્યું સુખે, દુઃખે પી રીઝિયે શીવ રીઝયા;
પ્રભુનું કામ નહિ પંથ દેખાડશે, વારી મથિયે તેમાં શીદ ખીજ્યા.
અક્રૂર બોલે ઘણું, નવ કો સુણે તે તણું, બણ્યું દીન રૂપ હરિભક્ત કેરું;
સ્હાય મારી હરિ, કરો નહિતો નિશ્ચે મરું, હુંને ઊગારો તમે થઇને હેરું.
બરકેલું બંસીધરે સુણિયું રાધાવરે, કરે રખે દેહ મુજ ભક્ત તાજ;
નિદ્રાને પરહરી જાવું મારે તહીં, બાંધી આવું પાણી પહેલી પાજ.
ભક્ત દુઃખ મન ધરી સંકટ કાપ્યું હરિ, કરી કૃષ્ણની દેહ અક્રૂર બદલી;
અક્રૂર જઇ મૂકિયા ભવન નંદજ તણે, કુંજર રૂપ થઇ મરદી કદલી.
હરખી તવ ગોપિયો હરિ અંક લઇ ઓપિયો, રોપિયું બીજ પછે પ્રેમ કેરું;
નરસૈંનો નાથ કહે વેહેલા વેહેલા આવશું, વચન દીધેલું અમો નહિ જ ફેરું.

પદ ૧૪મું-રાગ સારંગ.

ગોપિયો કહે ઓળખીએ ભગવાન, ન કો ભાગ સાચો આપે વાન;
મૂળે જીભ ચર્મની તમારી, હરિ નિશ્ચે કયમ થાવ અમારી.
તમારે હાસ હમારે હરિ ત્રાસ, જાઓ અમ મારી ત્યાં વાસ;
જો કથન નહિ માનો કમળા કંથ, તો સંયમનાનો ચાલો પંથ.
મૂકો મધુપુર માધવ જાવું, તમે અહિં બેસો અમે કંઇ કહાવું;
અમ મૂર્ખની ચાતુરી નરખો, એવું કહાવું જે હરિ હૈડે હરખો.
ન લાગે નંદને કંઇ ખોટું, અક્રૂર માને તમારું વચન મોટું;
જાવું એવો હોય દદાવ, કરીએ જમપુરીમાં પડાવ.

કૃષ્ણ કેહે એક દિમાં અમે આવું, અશુભ મા બોલશો તમે આવું;
જવ મરણ નહીં તવ નહિ જઈયે, એક દિ જવા દ્યો તો કરગરી કહિયે.
મેં મધુપુર નથી નિરખિયું, માયિક વચન સુણીને મન ફરિયું;
જાવ જીવણ વેહેલા આવજો, આણી વિધે ત્યાંથી લાવજો.
સાડિયો કટોરિયો મોળિયાં મંગાવે, કસો કાંસકિ કુમકુમ જેને જે ભાવે;
લાવજો કાજળ રખે કરતા કાળું, અમે ગોરસ મિષે આવી ભાળું.
કૃષ્ણ કહે સર્વ લઇ અમે આવું, હવે જાવા દ્યો થયું અજવાળું;
ગોપી કહે જાઓ એમ ન બોલાય, હરિ કહે એમને એમ જાવુંશી ચિંતાય.
સ્ત્રીયો કહે શાણપણું અમે જાણું, કહો તમ વિરહે ધીર કયમ આણું;
હરિયે વિચાર્યું અહિથી ન જવાય, કરું કઇક હું રુડો દાય.
હળવે રહી ગોપીકાને કહ્યું, પેલા નંદજી આવે તમે લહ્યું ?
નંદ નામ સુણી ચોદિશ જોતી, નહિ કે કહી વળી સંશય ખોતી,
હરિ કહે આવે નક્કી મમ તાત, ભૂલી ગોપી માની ખરી વાત;
સ્ત્રીએ નંદ માની લજ્જા ધરી, નરસહીનો સ્વામિ નાંઠો મુઠિયો કરી.

પદ ૧૫મું રાગ મારૂ.

ભોર ભયો જાણી ભગવંત નાઠા, તે ગોપિયોએ જાણ્યું રે;
એ રસિયો કેમ રસ મૂકી આવે, વૃથા બોલે શાણું શાણું રે. ભો.ટેક.
ચાલો આપણુ ઘેર જઇયે, નહિં તો વળી અરિઠાં પીડે રે;
રાધા કહે બાઈ વહેલાં સર્વ આવો, વાટ રોકિયે ધીરે ધીરે રે. ભો.
એક દિવસ જો સર્વ દુઃખ સાંખો, તો પછે અતિ સુખ થાશે રે:
થોડાં હઈશું તો જાશે ભૂલી, બાઇ કપટી વિઠલો વ્હાશે રે. ભો.
જળ ભરવા જઇએ એમ કહ આવો, બેડાં સાથે વરેડું લાવો રે;
વધુ કરસે તે સહુ મળી બાંધું, વેહેલી આવ્યે બહુ ભાવો રે. ભો.
આ આવી કહી ચાલી ગોપિયો, જોઈ સાસુ લઢવા ધાતી રે;
ભર્યું પાણી શા ઢોળી વહુવર, સુણ્યું ન સુણ્યું કરી જાતી રે. ભો.
હેવે નંદે બારીમાં સાદ દેવડાવ્યો, મધુપુર જાવા સહુ હાલો રે;
ભોર ભયો રાજા રીસાશે, સજ અક્રૂર ઉભા ભાળો રે. ભો.

શકટ બાંધી રુડી સજ કરિયાં, સર્વે થયાં તૈયાર રે;
રામ કૃષ્ણને કહે થાઓ વેહેલા, તો કહે હાં શી વાર રે. ભો.
હરિ માયા બળ અતિ અગાધ છે, અક્રૂર રાતનું ગયા ભુલી રે;
માધવ માયામાં મોટા મુનિવર ભૂલે, નરસંઈ કહે જુવો ગોપી ઝુલી રે. ભો.

પદ ૧૬મું-રાગ કાનડો.

ઘરડેરા ગોપ સજ થઈ આવ્યા, આવ્યા બાળક વરણાગી કરતારે;
સુંદર પકટાએ કમરો રે બાંધી, ગાંઠયો વાળી છોગાં ધરતાં. ટેક.
માથાં માંહે તેલ લગાવ્યાં, પછે વાંકી શીખા વાળે રે;
કડિયો પેહેરી શીરપેચ બાંધી, કેવો દીસું કહી નિજને ભાળે. ઘર૦
કરણે કુસુમ વિધ વિધ ઘાલે, શીર માંહે ઘણાં ખોસે રે;
ગેડિયો હસ્તે ચાલે વાંકા રસ્તે, જોઇ રાધા ભરાય રોષે. ઘર૦
એક એકથી અતિ વાંકા ચાલે, વળી ચાલતાં અંગ તપાસે રે;
મનમાં જાણે હું સૌથી રૂડો, ઘણું હરખાય ફુલડાની વાસે. ઘર૦
ચમ ચમ ચમ મોજડિયું બોલે, ઉડે મૂકેલાં છોગાં રે;
યૌવન માતા એમ મંન ધારે, ક્યાંથી મધુપુરમાં આવાં લોગાં ઘર૦
નંદ ઉપનંદ વૃષભાણ આવ્યા, વૃદ્ધનાં આવ્યાં મળિ ટોળાં રે;
રાધારાણી કહે મેહેતાનો સ્વામી, ઠગે વ્રજ વાસી ભોળાં. ઘર૦

પદ ૧૭મું-રાગ ધનાશ્રી.

ચાલો વેહેલા થાઓ વેહેલા થાઓ, એવા શબ્દ સંભળાયજી;
જે શબ્દ સુણી શ્રવણરંધ્ર ફૂટીયાં, રાધારાણી અતિ કચવાયજી. ટેક.
શું કરવું તે નિશ્ચે ના સૂઝે, લજ્જા મૂકી કયમ મળાયજી;
સર્વેને નિશ્ચે મનમાં એવું, ન મળતાં ભૂલાવી જાયજી. ચાલો.
આપણો પણ એ સખી નિશ્ચે, જો કદી એ વાહાયજી;
એ બાપની હોયે તે જીવે, એને અરથે તજવી કાયજી. ચાલો.
એક કહે અલિ ખબર કરો કે, અમને મળજો વ્રજરાયજી;
જો ન મળો તો લજ્જા છોડું, વળી નક્રી નહિ રેહેવાયજી. ચાલો.

ગોવિંદ ગમનો

રાધા કેહે લાવ્ય એને જણાવું, પણ લખાય કે ન લખાયજી;
સર્વાનુમતે લખવું નિશ્ચે, રાધા લખે ગોપી હરખાયજી. ચાલો.
કમળ પત્રપર સ્વામિની લખે, ત્યાં ગોપિકા દોત સ્હાયજી;
પત્ર લઇ જનાર ન કોઈ, ત્યાં નરસંઇ સખી સજ થાયજી. ચાલો.

પદ ૧૮મું-રાગ રામગ્રી.

નરસંઇ સખી સજ થઈ નીસરી, હસ્તે ધરિયો છે પત્ર;
જઇ તે મળી જદુનાથને, વાટ જુએ ઉભી સર્વત્ર. ટેક.
કૃષ્ણ રામ બે સજ થયા, મધુપુર જાવાને કાજ;
એવે દૂતીએ લાવી આપિયું, પત્ર લીજીએ મહારાજ. નર૦
કમળે કમળ પત્ર હરિયે ધર્યું, વાંચવા માંડયું સ્યામ;
પૂજ્ય સ્વામી નવ વીસરું, એક ઘડી તમ નામ. નર૦
અમો અબુધ અબળા શું લખું, છો સર્વજ્ઞ ઘનસ્યામ;
કરગરી લખીએ કિંકરી, જાઉં જમડાને ધામ. નર૦
વળી નિશ્ચે મનમાં કર્યું, આવું જાઓ તે ગામ;
વધું લખું શુંરે વિઠ્ઠલા, મુઆ હાથ ન કરે કામ. નર૦
થોડે ઘણું કરી માનજો, રખે ધારો ખોટો દમામ;
નરસંઇને સાથે લઇ આવશું, જયાંહાં કરશો વિશ્રામ., નર૦

પદ ૧૯મું-રાગ બિહાગડો.

દૂતીને દયાળે મોકલી, જાઓ અમોરે મળશું;
ઘરડેરા ઘરેડે જશે, અમો કુંજની વાટે વળશું. ટેક.
દૂતીએ જઇને ત્યાં કહ્યું, પણ કહે વિશ્વાસ ન ધરિયે;
ઘરેડનો મારગ રોકીએ, હરિ પીલી જાય તો મરિયે. દૂતી.
અવિનાશે ઉંચા ચઢી નિરખિયું, ત્યાં દીઠી વ્યૂહ રચના;
જાણે તૃષાર્થી પંથી ઉભીઆં, ક્ષુધાર્થી ઉભાં અશના. દૂતી.
એવે નંદરાયે કહાવિયું, ભાઈ રથમાં બિરાજો;
ગાંઠડલડી રથમાં ધરી, બેઠા બેઠા રે સાજો. દૂતી.

કહાન કહે પિતા વાર નહીં, માતાને મળી આવું;
ધીમે ધીમે ચાલતાં થાઓ, અમે ઝટપટ આવું. દૂતી.
ચાલતાં વાર થાય વૃદ્ધને, ચાલતાં થાઓ તાત;
નરસંઇના સ્વામીને નંદજી કહે, વેહેલા આવો બે ભ્રાત. દૂતી.

પદ ૨૦મું–રાગ દેશાખ

હરિયે પિતાને વળાવિયા રે, જઈ માતાને મળિયા નાથ;
એક હસ્ત હસ્તે ગ્રહી રે, બોલ્યાં જશોમતી હરિની સાથ. ટેક.
લાડકડા વેહેલા પધારજો રે, કુશળ નવ થાશો રે દયાળ;
નહિ રાજ તહીં આપણું રે, વહાલા નવ ભણિયે કોને ગાળ. હરિ.
મુખ મયંક નિરખ્યા વિના રે, હુંતો ઘેલી થઇશ મોરાર
હરિ વેહેલા વેહેલા આવજો રે, મારા પ્રાણજીવન આધાર. હરિ.
શુભ કામે જાઓ હરિ રે, તોય હુને થાય અપશુકન;
મુજ નિર્ધનને એક દિકરો રે, મારું જીવન જગજીવન. હરિ
મિટ મેળાવો કયારે થશે રે, કયારે નરખીશું રે વદન;
કાલે નંદ રહે તોય આવજો રે, મારું દુઃખડું જાણી સદન. હરિ.
કાજળ ટપકું રખે ભુંસતા રે, તેમાં લાંછન નહિ અવિનાશ;
એમ કહી જનની ભેટિયાં રે, હદે લઇ કીધું મંદ મંદ હાસ. હરિ.
જશોમતી કહે બળરામને રે, કરજે કૃષ્ણતણું તું જતંન;
એમ કહી આંખલડી ભરે રે, જાળવજો રંકતણું રતંન. હરિ
શ્યામળા તું મુખે કહે રે, કયારે આવીશ મારા પ્રાણ;
સમય ગયે નિશ્ચે મરું રે, તુજને બરકી બરકી જાણ. હરિ.
હરિ કહે વેહેલા આવું અમે રે, તમે ચિંતા ન કરશો માય;
ભક્ત નરસંઇયો એમ ભણે રે, ઠગી માને ચાલ્યા વ્રજરાય. હરિ.

પદ ૨૧મું–રાગ સારંગ

આઉના ભાર વાળી ગાયો રે, મોટા ખૂંટાએ હરિ શર્ણે સાયો રે;
ગાયોએ જાવાનું જાણ્યું જયારે રે, મોટા હિસારવ કીધા તારે રે.

તોડી વરેડું ગૌશાળા ફોડી રે, નીકળી ગાયોની ઘણી જોડી રે;
ધેનુ પ્રેમ નિરખિયો નાથે રે, પેઠા ગૌશાળામાં અક્રૂર સાથે રે.
આવી ગાયોએ ગોવિંદ ઘેરયા રે, હરિયે વારા ફરતી કર ફેર્યા રે;
ચક્ષુથી ચોધારે અશ્રુ ખરતાં રે, બાં બાં શબ્દ વાછરું કરતાં રે.
જાણે ગાયો તેમજ ભણતી રે, લેઇ જાવાના શબ્દો સુણતી રે;
ન જાવા દેવા એવું દીસે રે, હિસારવ કરી માંહો માંહે હિસે રે.
હરિયે જનનીને ત્યાં બોલાવી રે, જશોમતી વ્હેલી વ્હેલી આવી રે;
બોલિયા હરિ મુખથી હસી રે, આવી જોઇ લેઓ ગાયો જશી રે.
કાળી કાબરી ખોડી બોડી રે, ધોળી પીળીની રૂડી જોડી રે;
હંસલી બગલી પોયણી રાતી રે, ગોમતી ટિલવી રખે કંઈ જાતી રે.
તેનાં વાછરુ સઘળાં જોજો રે, ગાયને કેહે કાલે ન આવું તો રોજો રે;
કમળ કર પીઠ ઉપર ધરી રે, ગાયો રીઝવી નીકળ્યા હરિ રે.
ઉંચી ડોક કરી કરી ભાળે રે, હરિને જોતાં ગાયો ન્યાળે રે;
અદર્શ થયા જ્યારે દયાળ રે, નિરાશી પડી ગાયો તતકાળ રે.
રામ કૃષ્ણને જાતા નિરખી રે, રોહિણી બોલ્યાં રામ શું હરખી રે;
વસુદેવને મળજો વીરા રે, ધીરા રહી આમ કેજો હીરા રે.
મારી માતા છે ત્યાં સુખી રે; અહિં રહું તમારી હોય રુચી રે;
એમ બોલી દુઃખ હૃદે ધરતી રે, સ્વામી દુખ સંભારી ઘણું રડતી રે.
મેહેતાનો સ્વામી બોલ્યો તે વાર રે, અમે દુઃખ ફેડીશું નિરધાર રે.

પદ ૨૨મું-રાગ ગોડી.

માતાની આજ્ઞા માગી પળિયાં, ન નિરખ્યા કે સૌ ધરણે ઢળિયાં;
અક્રૂર જોઇ જોઇ વિસ્મે થાય, આતો પ્રેમ કેવો કહેવાય.
પશુ પંખી નર ને નારી, ઇચ્છે હરિને ઝાડ પાન વારી;
ધન્ય ગોપ ગોપિને સર્વત્ર, બાળ પ્રેમ બધ દીસે અત્ર.
જેવા લોક તેવી હરિચેષ્ટા, છે એ બાળ ઉપર રુડી નિષ્ટા;
હશે એ બાળક કે હશે હરિ, એમ ભ્રાંતી અક્રૂરે ધરી.
રથ જોઇ નગ્રવાસી હરખાય, ગુપ્ત થાય કે સહુ મુંઝાય;
સંદેશા સાંઇ કરતા કરતા હરિ, ચાર ઘડીયે નગરી પરહરી.

ભાગોળે ગયા જ્યારે ભગવાન, કાળી ગોરી નારી ભીને વાન;
વ્યૂહ રચના રચી સહુ ઊભી, જેણે માત સાસુને ઘણી દૂભી.
બે કોશ લગ આડી સાત હાર, કાછડાવાળી ઉભી લારો લાર;
હરિ દેખી ખુશી ઘણી થઈ, રાધા ઉભી જેની આળસ ગઈ.
તારામાંહે જેવી ચંદ્રકાન્તિ, ચપળ ઉભેલી રહિત જેની શાન્તિ;
અક્રૂરને પૂછે નરસૈંઇનો સ્વામી, શાની હાર દીસે કાકા સામી.

પદ ૨૩મું–રાગ કાલેરા.

અક્રૂર કહે હું નવ જાણું પણ, સ્રિયો જેવું કંઈ દીસે;
ટકટક જોઈ રહી આપણ સામી, જોઈ જોઇને ઘણું હીસે. ટેક.
કૃષ્ણ કહે સુણો કાકા મારા, લૂટવા સર્વે ઊભી;
ધન નહિ પણ તન મન લૂટે, તમે જોજો કાકા ખૂબી. અ૦
રથ હાંકવામાં કુશળ સુણિયા, તેહ ખરું કે ખોટું;
આ લૂટથી ઉગારો કાકા તો, ન જોઉં તમારું જોટું. અ૦
અક્રૂર કેહે હરિ શું ઇમાં મોટું, જોત જોતાં રથ લઇ જઇયે;
અક્રૂર પણ સારથીએ ક્રૂર છું, વખાણ વધુ શું કહિયે. અ૦
હરિ કહે ચતુરાઈ દાખવો, જોજો રખે કોઇને લાગે;
ક્ષેમકુશળથી રથ લઈ જાઓ, સ્રીહત્યા નવ લાગે. અ૦
અમારે ગોકુળમાં વસવું, દહાડો રાત ઇમની સાથે;
માટે વાગ્યા ભાગા બીહું, ઇમ છેતર્યા મેહેતાને નાથે. અ૦

પદ ૨૪મું–રાગ મારૂ.

અક્રૂર કહે ઉની આંચ ન આવે, ને જાય જીવણજી રથ;
પળ વિપળમાં પેલી પાર ઉતારું, તો જાણો સારથી સમરથ. ટેક.
રાશજ ખેંચી ચાબક મારી, ઘોડાને સજ કરિયા;
ચક્રાકારે રથ ફેરવ્યો રે, ઘોડા ઘણું ચક્કર ફરિયા. અ૦
ઘોડા પાછળ ગોપી ફરીરે, દશ વિશ તેમાં ચેતી;
તે હાર વળી ઉભી સર્વે, પોશે પોશે ઉરાડે રેતી. અ૦

ચતુર સારથી રૈવંત તેવા, રેતી થકી કેમ શોભે;
ભક્તો ભાળો ભૂધરજીને, સંતને વિધ વિધ દૂભે. અ૦

મહાસાગરને મળવા જેવી, નદિ પૂર્ણ ત્વરાએ ચાલે;
ઉડતો પવન વેગે હારે તેને, અબળા ગોપી શું ખાળે. અ૦

પાછળ મૂકી જાણે અબળા, અક્રૂર હરિ પ્રતે ભાખે;
અબળા સબળા થવા ઇચ્છે, પણ તે બળ શું દાખે. અ૦

હરિ કહે તમે રથ હાંકો, જુઓ દોડતી આવે;
નારિયોથી મૂકાવી લેઇ જાઓ, તો સારથીપણું ભાવે. અ૦

મહા વેગમાં રથ ચાલ્યો જાએ, અક્રૂર મન ફુલાએ;
વીશ સખી દોડેને ભાખે, અલિ હરજી શું ફુલાએ. અ૦

જીવ જાય તો જાય ભલે પણ, જીવણ ન જાવા દઇયે;
મુખ્ય સ્વામિની આગે દોડે, તેની ત્વરાને શું કહીએ. અ૦

દોડતાં રેતી જે ઉડતી તે, દોડયા આગળ પાછી પડતી;
કાહીની ઘોડી જોડી કરું કેમ, વેગે તાજણ કંઇ આથડતી. અ૦

પકડો પકડો કહેતાં પકડયો, ક્રોધે રાશ પરોણો ને હાથ;
તોય રથનો વેગ ન મટિયો, હરિ કહે હાંકી લ્યો એમને સાથ. અ૦

એવે રાધાને એક મત સૂઝી, તણાતાં ચક્રની ખીલી કાઢી;
ચક્ર પડયે રથ સારથી પડયો, હરખી બોલી વીશ જણી ત્રાડી. અ૦

અક્રૂરને મારો બાંધો પછાડો, એ વીર કુંજે લીજે;
અબળાએ બળવંતા પકડયા, નરસંઇયો ઘણું રીઝે. અ૦

પદ ૮૫મું-રાગ નટીની દેશી.

મારો બાંધો શબ્દ કરતી, પાંચ સાત ગોપી ધાઈ;
રથની ઊધે રાશે બાંધ્યા, વસુદેવના જે ભાઈ ટેક.

પછે મધપુડાને મક્ષિ વીટે, તેમજ બંને વીંટયા;
મરું પણ જાવા ન દેઉં, કો ન દીઠા હદેના ધીટયા. મારો.

રથ દોડાવી જાવા ધાર્યું, પણ કેમ જાવા દીજે;
મારીને જાવું હોય તો જાજો, પ્રાણ દાન તો હરજી લીજે. મારો.

કૃષ્ણ કહે તમે દુઃખ દો છો, પણ અમે કાલે આવું;
હમણાં નિશ્ચે જાવા દીજે, વાર થયે પિતાને ન ભાવું. મારો.

ગોપી કહે જીવ જાયે તો જાયે, પણ જાવા ન દેઉં;
કુંવરજી કુંજમાં લેઇ જાઊં, રંમન ચુંબન અધરામૃત લેઊં! મારો.
કૃષ્ણ કહે રથમાંથી પડ્યો, તેથી પગે મુજને વાગ્યું;
અહીંથી ઉઠાય નહિ માગથી, જુઓ આ પગે લાગ્યું. મારો.
ગોપી કહે કહો તે વાહન લાવું, પણ તમને લઇ જાવું;
મેહેતાનો સ્વામી વિચારી બોલ્યો, હાથી હોય તો આવું. મારો.

પદ ૨૬મું-રાગ સામેરી.

ગોપીયો કહે હાથીજ જોઇએ, લ્યો હરિ આ રચ્યો હાથી રે;
રાધાએ રચના કરી સુંદર, હાથી કીધો સખી જે સાથીરે. ટેક.
ચાર સખી ચાર પાદ થઇ, બે ઉદર ઠામે સૂતી રે;
પેટ પોલ કરવા બબે બાજુ, એમ એક એક તો ખૂતી રે. ગો૦
પૃષ્ટ ભાગને પુછડું થઇ, ચંદ્રભાગા જે નારી રે;
હરિને કહે હસ્તી હુઓ, બિરાજીએ મુરલી ધારી રે. ગો૦
કૃષ્ણ કેહે નાસા રહિત ગજ, એના દશન વદન ક્યાં રે;
કુંભસ્થળ રહિત ગજ નિરખી, પ્રસન્ન કેમ થાય હિયાં રે. ગો૦
રાધા કેહે એવો ગજ આણું, પછે રખે વાંકું કાઢો રે;
ગજ માગો તો ગજ કરું હાજર, ન ઝીતું જ્યારે વાંકું પાડો ગો૦
એમ કહી રાધા ગજ ઉપર, ખાલી જગાએ સૂતી ચતી રે;
છૂટી વેણી શુંઢાકાર બની રહી, અર્ધ હસ્ત દંતુશળવતી રે. ગો૦
ચૂડા રુડા દાંત ચૂડ દીસતા, સ્વવદન તે મુખનું મૂળ રે;
કુંભસ્થલને સ્થાનક કુચ બે, હસ્તી ગંડસ્થલથી અતિ સ્થૂળ રે. ગો૦
રાધા કહે હરિ બિરાજીએ, હસ્તી સજ થઇ ઉભો રે;
કૃષ્ણ કેહે અંકુશ વિણ ન બેસું, રાધા કેહે હરિ કાં દુભો રે. ગો૦
હરિ અંકુશ આપું અમે આણિ, પછે તમે કંઇ માગો રે;
કાહાન કહે પછે કાંઇ ન જોઇએ, અંકુશ વિણ મનસ્વિ ભાગો રે. ગો૦
કઠિણમાં કઠિણ મૃદુમાં મૃદુ, એવો અંકુશ કીધો રે;
સર્વ પ્રેમ ભેગો કરી ઘડિયો, પછે અંકુશ હરિને દીધો રે ગો૦

ગોપી મન મનાવા કારણ, છેલવેલું સુખ દેવા રે;
પ્રેમાંકુશ પકડી ગજે ચઢિયા, નરખે હરખે સ્વર્ગે દેવા રે. ગો૦

હરિ ન નાસે માટે કરી રચના, પ્રેમ ભાલા સખી કર દીધા રે;
નરસંઇયાના સ્વામીનો હસ્તી, ગાયો સુણ્યો તેનાં કાજ સીધ્યાં રે. ગો૦

પદ ૨૭મું–રાગ મેઘ મલાર.

હરિ જે હસ્તી પર બેઠા, તેની શોભા શી કહીયે;
પંખી પેરે સાગરમાંથી, જળ લઇ સુખી થઇયે. ટેક.

ઉજ્વળ ઐરાવતપર શોભે, સુંદર મેઘશ્યામ;
ચપળા રંગ બેરંગી ચમકે, વેહેલી વાદળી જાય તમામ. હરિ.

તેમ ગૌર નારી કુંજપર શોભે, મેઘશ્યામ વત ઘનસ્યામ;
ભાલા વાળી વિજળિયો જાવા. ઉતાવળી વાદળી કામ. હરિ.

મનુષ્ય રુપ રમાપતિ કેરું, માટે ઇંદ્રોપમા રે અપાય;
નહિ તો બ્રહ્મા શિવ કિંકર જેના, પછે બીજા કુણ કેહેવાય. હરિ.

વાંયુવત્ તે હસ્તી ચાલ્યો, ઉભો કુંજની માંય;
હરિ ઉતારી અંકે લીધા, થેઇ થેઇ મચિ રહી ત્યાંય. હરિ.

કમળા સુખ આપો કમળાવર, મધુપુરની મેલો આશ;
એવા રમો હરિ અમ સાથે, જે ગુણ ગાય નરસંઇયો દાસ. હરિ.

પદ ૨૮મું–રાગ મેવાડો.

હરિ કહે સુણિયેરે, મારી વિનંતિ રે, તમને નમી નમી કહું એક વાત;
મુને જાવા દીજેરે, સર્વે સુંદરી રે, માત્ર આજની એકજ રાત. ટેક.

ગોપી કેહે ન મૂકું રે, મારા કંથજી રે, બરકયું બધું અવસ્થા જાય;
હરિ કહે વેહેલા આવું રે, સત્ય કહું સુંદરી રે, હવે રસ્તો કાઢોને રાણી રાધાય. હરિ.

રાધા બોલ્યાં રે, સુણીયે નાથજી રે, રમો રાસને વળતી જાવ;
આપના સમ ખાઓ રે, કે કાલે આવશું રે, વળી તહીં નહીં કરિયે કુભાવ. હરિ.

મારગ નવ લહ્યો રે, ત્યારે હા કહી રે, પછી આરંભ્યો ત્યાં રાસ;
જળ થળ લીલા રે, તે હરિયે કરી રે, કાઢયો હ્દયથી કામનો વાસ. હરિ.

તે નરસંઇયે ગાઇ રે, વિવિધ વિલાસમાં રે, નામ તેનું સહસ્ત્રપદનો રાસ.
તે અહીં વાંચ્યો રે, જેને ઇચ્છા વસે રે, પુનિપુનિ કહે નરસંઈ દાસ. હરિ.

પદ ૨૯મું-રાગ વેરાડી.

રસ અપરમિત રાસનો જામ્યો, કામ તાપ ત્રિયાનો વાર્ગ્યો;
ગોપી શિથિલ થઇ ઘણું જ્યારે, બરકયા હરિ મુખે ત્યાં ત્યારે.

નારી મુજને જાવા દીજે, વધુ વાર થયે નંદ ખીજે;
અમે કાલ નિશ્ચે આવું, ફરિ કો દિ હવે નવ જાઉં.

ગોપી કહે મૂકો આશ, એ શબ્દે ન દીજે ત્રાસ;
કાહાન કહે તમે શું ભાખો, નંદ ગયા પછે કેમ રાખો.

કહે નંદને કાહાનનું કામ, ગોપી થઇ જાઓ કૃષ્ણ ને રામ;
પણ તમને ન જાવા દીજે, પિતા ખીજે તો છો ખીજે.

મહિયર સાસરામાં દુઃખ પામું, વળી અરિને મસ્તક નામું;
નિત્યે અમે કષ્ટજ ખમિયે, તો હરિ અમ માટે દેહ દમિયે.

કૃષ્ણ કહે કરગરી કહું, જાવા દીજે સુખી રહું;
નરસંઇનો સ્વામી બોલ્યો મુખે; રીજી ન જાવાદ્યો તો જાઉં દુઃખે.

પદ ૩૦મું-રાગ ધનાશ્રી.

ગોપિયોએ જાણ્યું હરિ જાશે, ન દીજે હવે ત્રાસ જી;
કહો સ્વામી કેમ જાવ કહું, હરિ ગયે થાશે નાશ જી. ટેક.

કૃષ્ણ કહે કાલે અમે આવું, તમે રહો વિશ્વાસે જી;
ગોપી કહે તેમાં અમે જીવું, એક આવ્યા કેરી આશે જી. ગો૦

કહે કૃષ્ણ હવે વાર થાયે, તમે મુજને મૂકો જી;
ચતુર છો ચિત્તમાં વિચારો, ડાહ્યાં થઈ કેમ ચૂકો જી. ગો૦

ગમે તેમ જાવા કેરું, હરિયે મન કરિયું જી;
કપટ સમજ્યાં રાધા રાણી, જાવા દેવા ધરિયું જી. ગો૦

હે હરિ ધ્વજ કમળ અંકુશ, વજ્ર યવ વાટે નવ નરખું જી;
પગલાં આવી વેહેલાં દેખાડો, તો તો હઇડે હરખું જી. ગો૦

વેહેલા આવજો, વેહેલા આવજો, એમ ગોપી ભણતી જી;
નરસંઈયાનો સ્વામી તો ચાલ્યો, ગોપીયો ડગલાં ગણતી જી. ગો૦

પદ ૩૧મું-રાગ દેશાખ.

અરે હરિ ચાલિયા રે, અરે રે પેલી પુંઠ દેખાય;
મોટે બોલી એમ કહે રે, વેહેલા પધારો વ્રજરાય. ટેક.
હરિ રેન્ન લેઈ છૂટિયા રે, કે લિધું પવન કેરું રૂપ;
ઓ ગયા ગયા કેહેતામાં ગયા રે, દોડી અદર્શ થયા ત્યાં ભૂપ. અરે.
જહિં દીઠા નહિં નાથજી રે, કે ગોપી ચઢી ઝાડની ડાળ;
જઇ અક્રર છોડિયા રે, રથારુઢ થયા દીનદયાળ. અરે.
શીખ દિઉં કાકાને મળી રે, મળિયા જઇને નંદરાય;
અક્રૂર કહે અમે મેળવું રે, વેહેલા પોહોચાડું વ્રજરાય. અરે.
રથ વેગે વાજે ઘણો રે, તે ગોપી ટકટક જોય;
અરે સખિ હરિ તો ગયા રે, શી વલે આપણી હોય. અરે.
જેવા તેવા હરિ દીસશે રે, ચાલો ચઢિયે ઉંચી ડાળ.
જેમ જેમ હરિ જાય છે રે, તેમ તેમ ઉંચી ચઢતી બાળ. અરે.
પછે હરિ દિસતા રહ્યા રે, એક રથ દેખે સહુકો નાર;
ઓ રથ દિસતો રહ્યો રે, ટક ટકે ધજ જોઇ રહી નિરધાર. અરે.
ધજ પણ છૂપી ગયો રે, તહીં રજ જોતી તે કાળ;
તે જવ નવ લહી રે, તાડ ચઢી કીર્તિની બાળ. અરે.
તાડથી દીસતા રહ્યા રે, કે વૃક્ષથી પડી થઇ નિરાશ;
ત્રાસ ત્રાસ વરતઈ રહ્યો રે, રાધા જીવ્યાની મૂકી આશ. અરે.
લોથ્યો પડી એક એક પરી રે, કોઈ નવ લીએ તપાસ;
માધવને શું કહીયે રે, પ્રભુએ ઘણો કર્યો વિનાશ. અરે.
એને માયા લેપે નહીં રે, પણ માયિક જીવનો શા હાલ;
જેવાં ગોપી મૂકિયાં રે, મૂકયા વસુદેવ નંદલાલ. અરે.
દોષ કુણ એને દિયે રે, જે ગુણ દોષ તણો માબાપ;
હરિ રુચે તે કરે રે, નરસંઈ મિથ્યા બાંધે પાપ. અરે.

પદ ૩૨મું-રાગ બિહાગડો.

પરીક્ષિત્ રાયે પૂછિયું, શુકદેવને તેણી વાર;
કંસ દુષ્ટ માટે મારિયો, પ્રેમી લહી દુઃખ દીધું મોરાર. ટેક.

વાત્છલ્ય ભાવે માબાપને, સ્નેહ સખાને જાણુ;
અક્રૂર જેવા ભક્ત બંધાવ્યા, એનું કારણ કહીએ સુજાણ. પરી.

શુક કહે અક્રૂરે ધાર્યું કે, હશે બાળ કે ભગવાન;
રામ કૃષ્ણ બાળ વિચાર્યાં, માટે બંધાયું વાન. પરી.

રાય કહે પ્રભુ સંશય મટિયો, પછે કેમ થયું ત્યાંય;
શુકદેવ કહે હરિ ચાલિયા, તે ઉતર્યા જમુના માંય. પરી.

કાકાને ઓળખ દીધી, પછે કુબડી સમારી;
હાથી મલ્લને મામો મારી, નંદને દુઃખ દીધું ભારી પરી.

વિદ્યા ભણિયા ઉપવિત ધરિયાં, પછે મથુરાંથી નાઠા;
છેલ્લે જાદવાસ્થલી કીધી, કોઇએ ન કાઢયા લાડા. પરી.

પદ ૩૩મું-રાગ સામેરી.

પરીક્ષિત્ રાજા તમે સુણજો, એ છે સર્વને કરતા રે;
મોહ માયા એને નવ ભેદે, પળમાં કરતા પળમાં હરતા રે. ટેક.

ઉપરથી હરિ દુઃખડાં દેખાડે, પણ અંતે સુખ દાતા રે;
ભક્તને ભૂધર નવ વિસરે, વેદ પુરાણ વદાતા રે. પરી.

વચનપર રહે વિશ્વાસે, તેની આશા એ પૂરે રે;
દુઃખ સુખ વેઠી હરિ ભાખે, તે પછે નહિં અધૂરે રે. પરી.

હું ગાતાં ગાતાં વૃદ્ધ થયો, એક અંશ ગુણ ન ગાયારે;
આજ કાલ કરતાં જરા આવી, નથી મૂકાતી માયારે. પરી.

મરું તે વારે માયા મૂકાયે, બળતે બકાય તે બકું રે;
અવસર ગયો ફરી નાહિ આવે, માટે સમય નહિ ચૂકું રે. પરી.

એમ ધારી ગોવિંદ ગુણ ગાયા, ગોવિંદ ગમનમાં નહાયા રે;
હરિ ગુણમાં કો દોષ ન ભાળો, દોષ ભર્યા જે જાયા રે. પરી.

વળિયાં પળિયાં પડિયાં અંગે, ત્યારે તો મેં લખિયું રે;
નરસંઇને ગુણ ગાવા નિશ્ચે, તેથી એ દશામાં ભાખ્યું રે. પરી.

4. દ્વાદશ માસ.

પદ.

કાર્તક મહિને કૃષ્ણજી, મેલી ગયા રે મહારાજ,
રુદન કરે રાણી રાધિકા, નયણે આંસુની ધાર; શું રે જીવું સંસારમાં;
પાપી પ્રાણ નં જાય, લોભી જીવડો ન જાય. શું રે. ટેક

માગશર મહિને માન્યું નહિ, મારા મોહનલાલ,
સેજલડી રે સૂતી પડી, જડયા શોકયના શાલ. શું રે.

પોસ મહિને આવ્યા નહિ, જશોદાજીના કા’ન,
અધવચ મેલ્યાં એકલાં, મારા ઝુરતાં વાન. શું રે.

મહા મહિને મહારાજને, તેડી લાવો રે ઘેર,
મુખડું નિરખું મારા નાથનું, ઉલટી રંગડાની રેળ. શું રે.

ફાગણ ફુલ્યો હો સખી, ફુલ્યાં કમલાનો કંથ,
હૈયામાં રે હોળી બળે, કીમ કરી રમું રે વસન્ત. શું રે.

ચૈત્ર માસે ચિત્ત ચાલે નહિ, ઓઢવા આછાં રે ચીર,
કીમરે ઓઢું જાદવ વિના, મારું શોભે ન શરીર. શું રે.

વૈશાખે વન ફળ ફુલીયાં, ફુલ્યાં દાડમ દ્રાખ,
કોયલડી રે ટહુકા કરે, પાકી આંબાની શાખ. શું રે.

જેઠ મહિને રવિ તપે ઘણો, ઝીણી લૂથી બલતી રે રાખ,
સહસ્ત્ર ગોપી રે ટોળે મળી, ધોળે આંબાની શાખ. શું રે.

આષાડ માસ ભલે આવીયો, વરસ્યો ઘન અંધારું ઘોર,
ચહુ દિશ ચમકે રે વીજલી, મધુરા બોલે રે મોર. શું રે.

શ્રાવણ વરસ્યો રે સરવડે, નદીએ બહુ તો રે નીર,
સહસ્ત્ર ગોપી રે ટોળે મળી, ન્હાવા જમનાને તીર. શું રે.

ભાદરવો ભલે ગાજીયો, વરસ્યો ચારે રે માસ,
ભીંજે રાધાજીની ચુંદડી, ભીંજે સોળ શણગાર. શું રે.

આસો માસે હરિ આવીયા, આવ્યા અબલાની પાસ,
આશા પૂરી એણે મન તણી, વા’લે રમાડયાં રાસ. શું રે.

ગાય શીખે ને સાંભળે, તેનો હજો વૈકુંઠ વાસ,
બાર માસ પૂરા થયા, ગાય નરસૈંયો દાસ. શું રે.

5. જીવનસ્મૃતિ.

[In this Section are included certain poems of the Mehta which may be regarded as autobiographical]

પદ ૧લું.

એવારે અમો એવારે એવા, તમે કહો વળિ તેવા રે;
ભક્તિ કરતાં જો ભ્રષ્ટ કેહેશો તો, કરશું દામોદરની સેવા રે. એવારે.

જેનું મન જે સાથે બંધાણું, પેહેલું હતું ઘર રાતું રે;
હવે થયું છે હરિ રસ માતું, ઘેર ઘેર હીંડે છે ગાતું રે. એવારે.

સઘળા સાથમાં હું એક ભુંડો, ભુંડાથી વળિ ભુંડો રે;
તમારે મન માને તે કહેજો, સ્નેહ લાગ્યો છે મને ઊંડો રે. એવારે.

કર્મ ધર્મની વાત છે જેટલી, તે મુજને નવ ભાવે રે;
સઘળા પદારથ જે થકી પામે, મારા પ્રભુની તોલે નાવે રે. એવારે.

હળવાં કર્મનો હું નરસૈંયો, મુજને તો વૈષ્ણવ વાહાલા રે;
હરિજનથી જે અંદર ગણશે, તે ફોગટ ફેરા ઠાલા રે. એવારે.

પદ ૨જું.

ગિરિ તલાટી ને કુંડ દામોદર, ત્યાં મેહેતાજી નહાવા જાય;
ઢેઢ વરણમાં દઢ હરિભક્તિ, તે પ્રેમ ધરિને લાગ્યા પાય. ગિરિ.

કરજોડીને પ્રાર્થના કીધી, વિનતિતણાં બહુ વધારે વચંન;
મહાંત પુરુષ અમારી અરજ એટલી, અમારે આંગણે કરોરે કીરતંન. ગિરિ.

પ્રેમ પદારથ અમો પામિયે, વામિયે જન્મ મરણ જંજાળ;
કરજોડંતામાં કરુણા ઉપજી, મેહેતાજી વૈષ્ણવ પરમ દયાળ. ગિરિ.

પક્ષાપક્ષી ત્યાં નહિ પરમેશ્વર, સમ દષ્ટિ ને સર્વ સમાન;
ગૌમૂત્ર તુલસી વૃક્ષ લીપજો, એવું વૈષ્ણવે આપ્યું વાકયદાન ગિરિ.

મેહેતાજી નિશાએ આવ્યા, લાવ્યા પ્રસાદ ને કર્યો ઓચ્છવ;
ભોર થયા લગિ ભજન કીધું, સંતોષ પામ્યા સઉ વૈષ્ણવ. ગિરિ.

ઘેર પધાર્યા હરિ જશ ગાતા, વાતા તાળ ને શંખ મૃદંગ;
હસિ હસિ નાગર તાળિયો લે છે, આ શારે બ્રાહ્મણના ઢંગ ? ગિરિ.

મૌન ગ્રહીને મેહેતાજી ચાલ્યા, અધવધરાને શો ઉત્તર દેઉં;
જાગ્યા લોક નર નારી પૂછે, મેહેતાજી તમે એવા શું ? ગિરિ.

નાત ન જાણો, જાત ન જાણો, ન જાણો કાંઇ વિવેક વિચાર;
કરજોડીને કહે નરસૈંયો, વૈષ્ણવતણો મને છે આધાર. ગિરિ.

પદ ૩જું

વટલ્યો નાગર નરસૈંયો રે, ઓટયું આહીરનું ખાધું રે;
અવર રસ સઘળો ઢોળીને મહેલ્યો, અમૃત કચોલું લીધું રે.

ખાંધે કામળી ને હાથે લાકડી, ગૌ ચારવા જાયે રે;
નરસૈંયાને સાથે તેડીને, કરમલડો દહી ખાયે રે.

ધેન ચરાવીને ઘેર આવીયો, ભાભીએ મહેણું દીધું રે;
ભણે નરસૈંયો એ ગોરાણી, સકળ કારજ સીધું રે.

શેઠ શામળ થઇ હુંડી સ્વીકારી, ને પૂત્ર વીવાહ ભલી ભાત કીધો રે;
મામેરું પૂર્યું તે દાસ પુત્રી તણું, શ્રી દામોદર રાયજી હાર દીધો રે.

ધન્ય તે જંતુ જે ભૂતળ અવતરી, શ્રીકૃષ્ણ ચરણશું પ્રીત જોડી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્ત ને વશ સદા, ભક્ત આધીન રહે પાણ જોડી રે.

પદ ૪થું

ભાઈ મને હરી ભજવાની એ ટેવ પડી, મારા નાથજીને ન મૂકું એકુ ઘડી;
વિંધિલું મન રહે રે માહરું, હરિસું પ્રીત જડી. ભાઇ મને.

આખા દિવસનો રળી ખપી આવ્યો, ભાભીએ ના મૂકયું પાણી;
મેં જાણ્યું જો વેરણ મારે, ભાભી નહીં ને ગોરાણી. ભાઈ મને.

નાભાનું છાપરું છાઇ રે આપ્યું, સંતોની અવિચળ વાણી;
ભાભી ભાઇને રોસ ભરાણો, મને છબીલોજી મેલશે પાણી. ભાઈ મને.

ધન વૃંદાવન, ધન જમના ત્રટ, ધન રાધા રુખમણી રાણી;
ધન નરસૈંયાની જીભલડી, જે જપે છબીલાની વાણી. ભાઈ મને.

પદ પમું.

દુરમતિયા ડાહ્યા થઇ આવે, શાણા થઇ સમજાવે રે;
પ્રેમભક્તિમાં ભંગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવે રે. દૂર.

આપણા કુળમાં કોઇએ ન કીધું, તે આપણ કેમ કરીયે રે;
વેરાગી થઇ નાટક નાચીયે, તુલસી તિલક કેમ ધરીયે રે. દૂર.

જેવા તેવા હોય તે હરિગુણ ગાવે, તે આપણ કેમ ગાઇયે રે;
કૃષ્ણ નામની કથા થાય જ્યાં, ત્યાં આપણ નવ જાઇયે રે. દૂર.
આપ કલેશ ને ક્રોધના ભરીયાં, સવળાને ઉધું સમજાવે રે;
જમકિંકરના માર જ પડશે, ત્યારે આડે કોઈ નહિ આવે રે. દૂર.
કુળને તજશે ને હરિને ભજશે, સેહેશે સંસારનું મેહણું રે;
ભણે નરસૈંયો હરિ તેને મળશે, બીજી વાતે વાહશે વાહણું રે. દૂર.

પદ ૬ઠું

સુખ દુઃખ મનમાં ન આણિયે, ઘટ સાથે રે ઘડિયાં;
ટાળ્યાં તે કોઇનાં નવ ટળે, રઘુનાથનાં જડિયાં. સુખ દુઃખ–ટેક.
નળ રાજા સરખો નર નહીં, જેની દમયંતી રાણી;
અર્ધે વસ્ત્રે વનમાં ભમ્યાં, ન મળ્યાં અન્ન ને પાણી. સુખ દુઃખ.
પાંચ પાંડવ સરખા બંધવા, જેને દ્રૌપદી રાણી;
બાર વરસ વન ભોગવ્યાં, નયણે નિદ્રા ન આણી. સુખ દુઃખ.
સીતા સરખી સતી નહીં, જેના રામજી સ્વામી;
રાવણ તેને હરિ ગયો, સતી મહા દુઃખ પામી. સુખ દુઃખ.
રાવણ સરખો રાજીયો, જેની મંદોદરી રાણી;
દશ મસ્તક છેદાઇ ગયાં, બધી લંકા લુંટાણી. સુખ દુઃખ.
હરિશ્ચન્દ્રરાય સતવાદિયો, તારાલોચનિ રાણી;
તેને વિપત્તિ બહુ પડી, ભર્યાં નીચ ઘેર પાણી. સુખ દુઃખ.
શિવજી સરખા સતા નહીં, જેની પાર્વતી રાણી;
ભોળવાયા ભીલડી થકી, તપમાં ખામી ગણાણી. સુખ દુખ.
સર્વ દેવને જ્યારે ભિડ પડી, સમર્યા અંતરજામી;
ભાવટ ભાંગી ભૂધરે, મહેતા નરસૈંનો સ્વામી. સુખ દુઃખ.

પદ ૭મું.

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો ફોક કરવો;
આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવ સરે, ઉગરે એક ઉદ્વેગ ધરવો. ટેક.

હું કરું હું કરું, એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જેમ શ્વાન તાણે;
સૃષ્ટિ મંડાણ છે, સર્વ એણીપેરે, જોગી જોગેશ્વરા કોઇક જાણે. જે.
નીપજે નરથી તો, કોઇ ન રહે દુઃખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;
રાય ને રંક કોઇ દૃષ્ટે આવે નહીં, ભવનપર ભવનપર છત્ર દાખે. જે.
ઋતુ લતા પત્ર ફળ ફુલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોચે;
જેહના ભાગ્યમાં, જે સમે જે લખ્યું, તેહને તે સમે તેજ પોહોંચે. જે.
સુખ સંસારી મિથ્યા કરી માનજો, કૃષ્ણ વિના બીજું સર્વ કાચું;
જુગલ કર જોડી કરી, નરસૈંયો એમ કહે, જન્મ પ્રતિજન્મ હરિનેજ જાચું. જે.

[These last two pieces (6 and 7) are said to have been written in order to console his daughter, Kunvarbai, after his wife and his only son had died within a short interval of each other.]

પદ ૮મું.

હું રે વાણોતર તારો શામળિયા, હું રે વાણોતર તારો રે;
પેહેલે રે પાસે લખો લક્ષ્મીવર, અનંતનો દાતારો રે. શામ૦ હું૦
આ કલજુગમાં પેઢી તમારી, ના ધરો અંગ ઉધારો રે;
નરસૈંયાના સ્વામીને કહેજો, હુંડી મારી શીકારો રે. શામ૦ હું૦

પદ ૯મું.

શીકારજો શામળા આ સેવકની હુંડી, શામળશા શેઠ સુજાણ રે;
જો કાર જાશે વહાલા નરસૈંયા કેરું, તે પહેલા જાશે પ્રાણ રે. શીકા૦
તેલ કઢામાંથી તાર્યો રે સુધન્વા, ગુણકાને ઓધારી રે;
મંજારી બચ્ચાં વહાલે બળતાં ઉગાર્યાં, એવી લીલા છે તમારી રે. શીકા૦
ધ્રુવ પ્રહ્‌લાદ અંબરિષ ઓધારિયા, ગૌતમનારી તારી રે;
નારાયણનું નામ લેતાં અજામેળ તાર્યો, એવી લીલાપર મેં વારી રે. શીકા૦
અધમ ઓધારણ, દુષ્ટવિદારણ, ભક્તવત્સલતા ભલી તારી રે;
નરસૈંયાની હુંડી સ્વીકારી, લજ્જા રાખજો મોરારી રે. શીકા૦

સામળદાસનો વિવાહ.

પદ ૧લું.

મરમ વચન કહ્યાં મુજને ભાભીએ, તે મારા મનમાં રહ્યાં વળુધી;
શિવજી આગળ જઈ એક મનોરથ, સ્તુત્ય કીધી દિવસ સાત સુધી. મ૦
હરજીએ ધરી, દીન જાણી કરી, પ્રગટ દરશણ દીધું શૂળપાણી;
તારી ભક્તિ ઉપર હુંજ પ્રસન્ન થયો, માગરે માગ મુખે વદન વાણી. મ૦
ગદ ગદ હું બોલી શકું નહીં, મસ્તક કર ધર્યો મુગ્ધ જાણી;
અચેત ચેતન થયો, ભવતણો અઘ ગયો, સ્તુતિ ઉઠી માહરી આદ્યવાણી. મ૦
તમને જે વલ્લભ હોય જે દુર્લભ, આપોરે પ્રભુજી મુને દયા રે આણી;
ગોપનાથે મુને અભે પદ આપીયું, નરસૈં હરિરસ રહ્યો વખાણી. મ૦

પદ રજું.

ઉમીઆધીશની મુજને કૃપા હવી, જો જોરે માહેરું ભાગ્ય મોટું;
કીડી હુતો તે કુંજ થઇને ઉઠયો, પૂરણ બ્રહ્મશું ધ્યાન ચોહોટયું. ઉ૦
હાથ ઝાલ્યો મારો પારવતી પતે, મુક્તિ દરશન મુને સઘળી દેખાડી;
કનકની ભોમ વિદ્રુમના થાંભલા, રતન જડીત તાંહાં મોહોલ મેડી. ઉ૦
ધર્મસભા જહાં, ઉગ્રસેન તહાં, સંકરષણજી સંગ બેઠા;
તાંહાં વસુદેવ ને દેવકીનંદન, રાજરાજેશ્વર કૃષ્ણ બેઠા. ઉ૦
અક્રૂર, ઓધવ, વિદુર ને અરજુન, શીઘ્ર ઉભા થયા હરને જાણી;
સોળ સહસ્ર સાત આઠ પટરાણીઓ, મધ્ય આવ્યા તાહાં શૂલપાણી. ઉ૦
ધાઇને જઇ મળ્યા, આસનેથી ચળ્યા, કર જોડીને કૃષ્ણે સનમાન દીધું;
બેસો કહી આસને જોગ્યપતિને મળી, આજ કારજ મારું સકળ સીધ્યું. ઉ૦
ભકત આધીન તમો છો સદા ત્રિકમા, પ્રસન્ન થઇને શીવ બોલ્યા વાણી;
ભકત હમારો ભૂતલલોકથી આવીયો, કરો તેને કૃપા દીન જાણી. ઉ૦
ભકત ઉપર હવે દ્રષ્ટ કરુણા કરો, નરસૈંયાને નિજ દાસ થાપો;
તેજ વેળા શ્રીહરીએ મુજને કરુણા કરી, હસ્ત કમલ મારે શીશ ચાંપ્યો. ઉ૦

પદ ૩જું.

શીખ માગી પછી હરીહર બેઉ મળ્યા, મુજને શ્રીદ્વારકા માંહે રાખ્યો;
અંતરપુરમાં મુજને તેડી ગયા, વૈભવ કૃષ્ણનો સરવ દાખ્યો. શી.

શરદ પુનમતણો દિવસ તહાં આવીયો, રાસ મરયાદનો વેણુ વાધ્યો;
રુક્મણી આદિ સહુ નારિ ટોળે મળી, નરસૈંયે તહાં તાલ સાધ્યો. શી.

પુરુષ પુરુષારથ લીન થયું માહરું, સખા રૂપે થયો ગીત ગાવા;
દેહ દિશા સૌ ટળી, ગોપીમાં ગયો મળી, દૂતી થયો માનનીને મનાવા. શી.

હવે મેં ભાવ રસભેદના જાણીઆ, અનુભવના રસબસ થાતાં;
પ્રેમે પીતાંબર આપીયું શ્રીહરી, રીઝીયા કૃષ્ણજી તાલ વાહાતાં. શી.

વ્રજતણી લીલાનું આદ્ય દરશણ હવું, અરુણ ઉદે શંખનાદ કીધો;
રુક્મણી આદિ સહુ નારી તૃપ્ત થઇ, રામાએ કંઠથી હાર દીધો. શી.

ધન્ય તું, ધન્ય તું, એમ કહે કૃષ્ણજી, નરસૈં ભગત મુજ તોલ જાણયો;
વ્રજતણી નારી જે ભાવશું ભોગવે, તેહને પ્રેમશું સહેજ માણયો. શી.

પદ ૪થું.

નગર શ્રીદ્વારિકા રાય રણછોડજી, નિત નવા શુભ શણગાર સાજે;
તાંહાં વસુદેવ ને અક્રૂર ઉદ્ધવ, ભકતવત્સલ જાહાં બીરદ ગાજે. ન૦

કોટિ પ્રકાશનું તેજ વ્યાપી રહ્યું, રવિ શશી જોત ઉદ્યોત ભાસે;
દધિસુત અર્ક તે કોણ તાહાં બાપડા, કોટિ રવિ કાંતિ નખમણી પ્રકાશે. ન૦

માસ વીતી ગયો, જાણીએ પળ થયો, કીધી મેં પ્રાર્થના શીસ નામી;
જે રસ અનુભવ્યો ગાઉં તે નિત નવો, પ્રગટ ભૂતળ કરું અંતરજામી. ન૦

ધન્ય તું, ધન્ય તું, એમ કહે શ્રીહરી, ધન્ય તું નરસૈંયા ભકત મારો;
હું તું બે મધ્યમાં ભેદ નહિ નાગરા, શ્રીમુખે શું કહું ગુણ તારો. ન૦

જે રસ ગુપ્ત બ્રહ્માદિક નવ લહે, પ્રગટ ગાજે તું હુંને વચન દીધું;
નિશ્ચે રાખી નિરભય થઇ માનજે, દાસને અતિ સનમાન દીધું. ન૦

ભૂતલમાહે જે પાપવિણ માનવી, સુણે ભણે અનુભવે ભાવ આણી;
તે પદ દુર્લભ વઇકુંઠ પામશે, માન માહરું કહું વેદ વાણી. ન૦

તારી નિંદા તેણે મારી નિંદા કીધી, નરકના જીવ તે નરક વહેશે;
પુણ્યના જીવ તે ધન્ય જાણી કરી, નરસૈંયાનાં પદ પ્રેમે ગ્રહશે. ન૦

ગોમતી સ્નાન દરશન શ્રીકૃષ્ણનું, કોટિ અઘ ત્યાંય તો સઘ નાસે;
હેતશું રાખીયો નરસૈંયાને તાહાં, અક્રૂર ઉદ્ધવ દાસ પાસે. ન૦

પદ ૫મું.

શીખ દીયો હુંને શામળા શ્રીહરી, પરોક્ષ ભજન હું કરું તમારું;
સેવક સ્વામિનો ધરમ પણ એહ છે, તે થકી કાર્ય સરશે મારું. શી૦
નયણે આંસુ ભર્યાં જદુપતિ જાદવે, દીઉં શીખ મુજ પ્રાણ વાહલા;
રુકમણી પાસે તેડી ગયા ભુવનમાં, હસ્તે કમળીયે મારા હાથ ઝાલ્યા. શી૦
દાસ ચંચલ થયો, ઘર ભણી ચાલવા, જો તમે આગના દીઓ શામા;
કિમ કહું મુખથી, વાણી પોંહોચે નહીં, રાખજો સ્નેહ એમ વદતાં રે રામા. શી૦
હેતશું રુકમણી બોલીયાં મુજ ભણી, ગુપ્ત એક વાત હું કહું રે તમને;
પુત્રનું પગરણ કરી તેડજો સંગ હરિ, ભૂતલલોક જોવાતણી હોંશ અમને. શી૦
પાળિશ વચન માતાજી તમતણું, નિશ્ચે જાણી સોના ગાંઠ બાંધી;
શીસ નમાવીને ત્યાં થકી નીસર્યો, પૂરણબ્રહ્મશું પ્રીત સાધી. શી૦
સંકરષણ અક્રૂર ને ઉદ્ધવ, પારથ ભેટીયો હેત આણી;
મુહૂર્ત એકમાં ભૂતલ આવીયો, ભાભિ આવ્યા નરસૈંયો જાણી. શી૦

પદ ૬ઠું.

ધન્ય ભાભી તમે, ધન્ય માતા પિતા, કષ્ટ જાણી મને દયા રે કીધી;
તમારી કૃપા થકી હરિહર ભેટીયા, કૃષ્ણજીએ મારી સાર લીધી. ધ૦
સ્તુતિ કીધી ઘણી, સમરીયા શ્રીહરી, ગૃહસ્થના ધરમ મરમ આણી;
મંદિર લીધું જહાં નાત છે નાગરી, સુખદુઃખ કરમચા ભોગ જાણી. ધ૦
લક્ષ્મી નાથની નીત્ય સેવા કરું, સાધુનો સાથ જહાં આવે ધાઈ;
આણી દયા મન ભાવશું વીનવું, લેય પ્રસાદ કીરતન ગાઈ. ધ૦
પુષ્પ આપ્યું હુંને નાથ લક્ષ્મીતણે, સાચું સુપન મેંહે દ્રષ્ટ દીઠું;
લક્ષ સેવાતણાં નામ કીરતન કરો, નરસૈંયાને મન લાગ્યું મીઠું. ધ૦

પદ ૭મું

હરિ ગુણ ગાય ને ન મળે ખાવા તાંહાં, હરિની ઇચ્છાનો સંતોષ લાવી;
કરમચા ભોગ દેહે ભોગવે છૂટકો, નીપજે સરવથા હોય ભાવી. હ૦
ઘેર દારા એક સુંદરી સાધવી, હરિઅંશ તો એને અધીક વાહાલો;
નહીં કાંઇ વેગ વિચાર મનમાં ધરે, ન લહે પરપંચ સ્ત્રીનો ચાળો. હ૦

એક છે પુત્ર ને એક પુત્રી થઈ, તેનું મામેરું પુર્યું લક્ષ્મીનાથે;;
સુતતણું નામ તે દાસસામળ ધર્યું, વિવાહમાં કૃષ્ણજી રેહેશે સાથે. હ૦

દ્વાદશ વરશ વીતી ગયાં કુંવરને, કામની આવીને ઊભી પાસે;
આપણું ઘર તે આદી મોટું ઘણું, નિરધન વિવાહ તે કેમ થાશે. હ૦

દુઃખ મકર કામિની, વાત સુણ ભામિની, પુરેશે મનોરથ કૃષ્ણ કામી;
ધ્યાન ધર કૃષ્ણનું, રાખ મન કૃષ્ણશું, સાર કરશે નરસૈંયાચો સ્વામી. હ૦

પદ ૮મું.

મદન મેહેતો વડનગરમાં રહે, અધિપતિ રાયનો કહાવે નામી;
વાતના અવર જે કોટિ આવી મળે, થાય સામો ઉભો માન પામી. મ૦

ઘેર તેને એક નારી છે પતિવ્રતા, આગના સ્વામિની નિત્ય પાળે;
કરમચા વેહેવાર ને ધરમમાં નિત્ય રહે, નાગરી નાતની રીતે ચાલે. મ૦

એક સુતા તેને વલ્લભ અતિઘણું, નિત્ય પ્રત્યે બોલતી મધુર મીઠું;
આઠ વરસ વહી ગયાં બાળાને, રૂપ કન્યાતણું તો તે દીઠું. મ૦

ધાઇને તેડીયા દીક્ષિત ગોરને, સાંભળો સ્વામિ એક વાત માહરી;
કન્યા સમય વહી જાય પુત્રીતણો, ખોળી લાવો વર જોગ નારી. મ૦

નગર મધ્યે નથી જોગ કન્યાતણો, જીરણગ્રહ તમે જાવો ચાલી;
વેહેલમાં બેસીને સંગ સેવક લીયો, રુડી પેરે રહેજો હાલીચાલી. મ૦

સગપણ શોધજે એક ગોત્રજ વિના, હોય ઘટતું તહાં વાત કરજો;
મોટેરું ઘર ન હોય શમોવડી કુળનો, આચાર હોય તાંહાં સ્નેહ ધરજો. મ૦

ભણ્યો ગણ્યો વર ચતુર ને શોભતો, સામુદ્રિક લક્ષણ હોય જેને;
ગોર પિતા વચ્ચે ભેદ નવ આણીયે, મન વસે સહી કરજો તેને. મ૦

કીધા વીદાય તહાં દીક્ષિત ગોરને, ચાલીયા શીઘ્ર તે ગ્રહ આવ્યા;
નાગરી નાતના સરવ આવી મળ્યા, નરસૈંયાને મન ભલા રે ભાવ્યા. મ૦

પદ ૯મું.

આવ્યા છે દીક્ષિત વાત ચાલી તહાં, વર જોવાતણી ખાંત માટે;
એમ જાણી સહુ હેત રાખે બહુ, તેડી લાવે ને બેસાડે પાટે. આ૦

ખટરસ ભોજન નિત્ય કરે નવાં તહાં, એક બીજા માંહે તાણુતાણી;
તેડીને રિદ્ધ દેખાડતાં ઘર તણી, નાગરી નાતમાં રહ્યા છે રે માણી. આ૦
વર શણગાર તે નિત્ય નવલા ધરે, નવલ આભૂષણ અંગ પેહેરે;
ગોર પાસે જઇ સરવે ટોળે મળે, કામનીયો જેમ કંથ હેરે. આ૦
ધનવંત ત્યાંહાં કુલાચાર દેખે નહીં, નિરધન તે કુલવંત કહાવે;
સામુદ્રિક પણ નહીં તે પુરૂષમાં, કોહોજી દીક્ષિત મન કેમ આવે. આ૦
પાછા વળી તતપર થયા ચાલવા, બેસવા વાહન સજ્જ કીધું;
નષ્ટ ત્યાંહાં નાગરી કીધી ત્યાંહાં ડેકડી, નરસહીંયાનું નામ પ્રસિદ્ધ લીધું. આ૦

પદ ૧૦મું.

સાંભળો દીક્ષિત કહું એક વીનતી, મેહેતાજી નામ પ્રસિદ્ધ જાણે;
કુળપાવન સદા મોટપણું તહાં, ધર્મ આચાર ને ચતુર જાણે. સાં૦
ઘેર તેને એક સુંદરી તારુણી, સાધવી નારી કુળવંત કહાવે;
જાત નાગરથકી રહે ઘણું વેગળો, ભગત ઉપર ઘણો ભાવ લાવે. સાં૦
રાખે વેહેવાર સાચા કરી સરવશું, લીધે દીધે નવ ભાજે કોડી;
જોઇયે તે સહુ લાવી દીયે રોકડું, રાખે છે દ્રવ્ય ઘર માંહે જોડી. સાં૦
મેહેતાજી છે ભલો બાંધશે પોટલો, પુરશે મનોરથ સરવકેરો;
જુઓ વિચારી તપાસીને વારતા, સફળ થાય જેમ ગોર ફેરો. સાં૦
એક પુત્રી તેનું નામ તે કુંવરી કહે, પુત્ર પણ એક છે રતન તોલે;
ભણ્યો ગણ્યો ને ગુણવંત કીશોરવય, તાતને દુર્લભ મધુર બોલે. સાં૦
નાત નાગરતણી ઘડમાંહે છે ઘણી, પાછા વળી કેમ દઇએરે જાવા;
દીક્ષિત મન લલચાવીયું નાગરે, ધાઈ મેહેતાતણે ઘેર લાવ્યા. સાં૦
બેઠા હતા તે સઘળા ઊભા થયા, ભલે આવ્યા કહી માન દીધું;
નરસહીંયા તમે કરો કૃતારથ, આપી આસન ચર્ણોદક લીધું. સાં૦

પદ ૧૧મું.

દીક્ષિત મન પ્રસન્ન થયા ઘણું, સાંભળી મેહેતાતણી ભગતી જાણી;
એવડો મહાતમ નવ લહ્યો તમતણો, મેહેતાજી મંદિરના આવ્યા તાણી. દિ૦

ભલે નાગરે બાળ કહી તમતણી, હરિજન નિરખતાં મન રીઝે;
શીઘ્ર તેડો તમો તમ પુત્ર જોઇએ અમો, જેથકી સૌ એક કાર્ય સીઝે.. દિ૦

સુતને તેડાવીયો આવી ઊભો રહ્યો, વદનની કાંતિ તે અધિક શોભે;
દીસે વીચીક્ષણ સામુદ્રિક લક્ષણ, જોઇ દીક્ષિતતણું મન લોભે. દિ૦

ધન્ય મેહેતા તમો કુળ પાવન કર્યું, નાગરી નાતમાં રાખ્યું હેતું;
મ્હારું ને ત્હારુંમાં જગત બુડી રહ્યું, હરિ વિના વાત તે સૂત પ્રીછું. દિ૦

ભગત મહીમા કહ્યો ભાગવતમાં રહ્યો, પુરાણ ગીતા સુણી વેદ વાણી;
વિષ્ણુના ભગત તે અમલ હોયે સદા, સંગ કીધે શુદ્ધ થાય પ્રાણી. દિ૦

ભક્તના કારજ કૃષ્ણ બેઠા કરે, કષ્ટ પડે તાંહાં આવે ધાય;
અષ્ટ મહાસિદ્ધ તે ઘેર બેઠા ભરે, ભવતણા ભયથી એમ અભય થાય. દિ૦

મદન મેહેતો વડનગરમાંહે વસે, વજીર છે રાયના સુણોરે વાત;
પુત્રિ તેની ઘણી રતન છે સુંદર, તેને વિવાહતણી ઝાઝી ખાંત. દિ૦

જોગ કન્યા, વર દ્રષ્ટીમાં બેસીયો, શ્રીફળ આપીશું આજે તમને;
મેહેતાજી હા ભણો આજ દિન શુભ ઘણો, મુખ મીઠું કરાવોની અમને. દિ૦

સુણી ગદગદ કંઠે થયો નરસહીંયો, પાળ્યું વચન જે દીધું રામા;
ઘર બેઠે જોની વરનાં માગાં કરે, પૂરશે કોડ તે વચન શામા. દિ૦

પદ ૧૨મું.

મેહેતાજી કહે સુણો તમે દીક્ષિત, હા ભણવી કાંઈ નથીરે કામ;
અમે છું રંક ને રાયજી છો તમો, વિવાહ દીસે રુડો ખરચે દામ. મે૦

તેની મુને લવલેશ ચિંતા નથી, જેને માથે લક્ષ્મીનાથ ગાજે;
આવે અવસર અવસર નહીં ચૂકશે, કારજ કરશે પોતાની લાજે. મે૦

હા ભણ્યા મેહેતાજી તેજ વેળા તહાં, મનમાં હરખ પામ્યાં છે મેહેતી;
પહનોતું પગરણ કારમું આવીયું, જો જો ઇચ્છા હરી એમ કેહેતી. મે૦

તેડવું કુટુંબ ને જાન સહુ બહુ, આવી મળીયું સહુ ટોળે ટોળી;
તેલ ફુલેલ ને અતરનાં છાંટણાં, કેશર કુંકમ રહ્યાં છે રે ઘોળી. મે૦

શ્રીફળ લઇને આપ્યું છેરે હાથમાં, માનનીઓ મંગળરે ગાય;
વાજે વાજિંત્ર ને રંગ જામ્યો ઘણું, હરિજનને મન હરખ થાય. મે૦

વસ્ત્ર આસન કીધું મેહેતાજીએ, અમને મોટા તમે આજ કીધા;
નરસહીંયો મનમાં હરખ પામી રહ્યો, ફોફળ પાન વેહેંચીને દીધા. મે૦

પદ ૧૩મુ.

શીખ માગી તવ દીક્ષિતજી વળ્યા, વડનગરમાં જઇને પોહોંતા;
મદન મેહેતાને દીધી વધામણી, નાગરી નાતમાં થયા સમોતા. શી૦
પુછે મેહેતાજી મેહેતી મળી ભુવનમાં, કોહોજી દીક્ષિત વરનું શું નામ;
માતપિતા કુટુંબ વરજીતણું, કેહેજો જથારથ કેવું ધામ. શી૦
નાગરી નાતમાં આદ મોટું ઘર, કુળ પાવન ને સરવ જાણે;
કુળ પાવન ને ઉજવળતા અતિઘણી, મેહેતાજી નિત્ય આનંદ માણે. શી૦
ઘેર અબળા તેનું નામ માણક વદે, પુત્રી કુંવરબાઈ કહી બોલે;
સામળદાસ છે નામ કુંવરતણું, જોડ જોતાં કોઇ ના આવે તોલે. શી૦
ભણ્યોગણ્યો વર ગુણવંત કીશોરવયે, શોભતું સારું મધુરું બોલે;
ચતુર વિચક્ષણ સામુદ્રિક લક્ષણ, મુખ તણી કાંતિ તે શશિને તોલે. શી૦
કુટુંબ આવી મળ્યું સરવે વાંચે ભલું, જોઇ તપાસીને કામ કીધું;
મેળ મળ્યા પછી જોશિ તેડયા તહાં, મેહેતાજીને શ્રીફળ હાથ દીધું. શી૦
નરસહીં મેહેતા છે દાસ વિષ્ણુતણો, રાખે વેહેવાર ને બોલે સાચું;
જે જોઇએ તે પૂરે પુર્ણાનંદ, હરિજનનું મન નથીરે કાચું. શી૦

પદ ૧૪મું.

વાત કેહેતાં નરનારી ધરણી ઢળ્યાં, સાંભળી ચટકો ચિત્ત લાગ્યો;
કાંરે હે દૈવ તેં દુઃખ અમને કર્યું, ગોર માબાપ થઈ કીધો ઠાગો. વા.
લોકમાંહે હવે થાશે હસારથ, નાગરી નાતમાં થાશેરે મેહેણું;
રંક પાસે કેમ રાયજી બેસશે, કોડી સાટે થયું રતન વેણું. વા.
સામી સુણો એક વિનતી મુજતણી, નારી નયણાં ભરી એમ બોલી;
દીક્ષિત મોકલી ફોક વિવાહ કરો, આપવું રતન તે ગુંજા તોળી. વા.
તાળ કૂટે મળી સાધુ કિર્તન કરે, નાગરી નાતમાં થાય હાંસી;
ટાળો વિવાહ કાંઇ ખોટ લાંછન નથી, પુત્રી દીધાતણી કંથ ફાંસી. વા.
દીક્ષિત મનમાં રોષ ભર્યા વદે, લવલવાટ કરો તો હું ફાંસું;
મેળ્યો વિવાહ તાંહાં ના સરવે કહી, ફરી કહેતાં હવે થાય હાંસું. વા.
મેહેલી વિવાદને સુન બેસી રહો, કીધો વિવાહ હવે કેમ ફોક થાશે;
વાત સાચી કહું મિથ્યા હું નવ લહું, ગોર દીક્ષિતતણા પ્રાણ જાશે. વા.

શિવની કૃપા થકી વઇકુંઠ ભાળીઉં, હરજીએ મસ્તક હાથ મેહેલ્યો;
હરિજન લોક તે તેની નિંદા કરે, કોટિ ડહાપણુ છે નથી એ ઘેલો. વા.
નરસહીંયાને સમતોલ કોઈ છે નહીં, નાગરી નાતમાં જોતાં જોડે;
મદન મેહેતા પણુ કોણુ તાહાં બાપડો, એહ સરખા પણુ નાવે જોડે. વા.

પદ ૧૫મું

મદન મેહેતા તવ વારે છે તારુણી, જ્ઞાન સુણી મન શાંત કીધું;
દીક્ષિત ગોરને શીશ નમાવીયું, તમે કીધું તે અમો શીશ લીધું. મ૦
અમતણાં ભાગ્ય જે સારો સગો મળ્યો, વૈષ્ણવનો હવે સંગ થાશે;
જનમના કોટિ અચીત પાતક હશે, ભગતને ભેટતાં દુર થાશે. મ૦
થાવો ઉતાવળા તેડો નાગર ભલા, જોડી તેડો શુભ લગન મોટો;
લખો કંકોતરી તેડાવો વેહવાઇને, લાવશે જાન સામાન ગોટો. મ૦
તેડ્યું કુટુંબ વિચાર કીધો મળી, પેહોચશું લગન નીરધાર થાપો;
વિપ્ર એક નાતનો શીઘ્ર તેડી કહ્યું, જઇ જુનાગઢ હવે લગન આપો. મ૦
કંકોતરી જઈ હાથમાં આપજે, નરસહીં મેહેતાજી નામ જેહનું;
જાનમાં આવે તે સરવને લાવજે, કૃષ્ણજી અડયું નહીં રાખે કેહેનું. મ૦

પદ ૧૬મું.

સ્વસ્તશ્રી શુભસ્થાન જીરણગઢી, શ્રી દામોદર રાયજી કેરું ધામ;
જેતણા ચરણની રેણ દરશન કરે, સિદ્ધ થાયે સકળ અર્થ કામ. સ્વ.
અરચના આન ઉપમાં નહીં ભગતને, તે થકી અધિકતા શુંરે આપું;
હરિજન હરિતણી એક છે ઉપમા, ઇંદ્ર અજ ઈશથી અધિક થાપું. સ્વ.
તમો ઉત્તમોત્તમ છોટી રુડી નાતમાં, તમ ઉજ્વળતા હું શી વખાણું;
હરિતણા જન તે છે સદા નિર્મળ, અડસઠ તીરથ કેમ જોડ આણું. સ્વ.
પરમ પૂજ્યા જોગ છો જગતમાં, ધન્ય મમ ભાગ્ય છે પૂજ્ય કહાવો;
સરવ ઉપમા જોગ શ્રી કમળાપતિ, મમ વચન કરમગત ધ્યાન લાવો. સ્વ.
મેહેતાજી શ્રી પાંચની ઉપમા શી લખું, નામ નરસહીંયો શિષ્ટ ગાજે;
લખીતંગ સેવક દાસ મદનજી, વડનગર માંહે નીવાસ છાજે. સ્વ.
કોટી પરણામ સાષ્ટાંગ અવિધારજે, હુંને પોતાતણો દાસ જાણો;
સમાચાર દીક્ષિતજીએ કહ્યા, સાંભળી મન સંતોષ આણો. સ્વ.

અહીંઆં છે કુશળતા તમારી કૃપાથકી, ક્ષેમ કુશળતા હું નિત્ય વાંચું;
નાથ વિધાતાએ તમશું સગપણ કર્યું, ત્યારનો મનમાં મહત રાચું. સ્વ.

અંકીને લગન લીધું છે ઊતાવળું, માસ દિન ચાર રહ્યા છે આડા;
જાનમાં તેડીને સરવને આવજો, લગન આડા કાંઈ નથીરે દહાડા. સ્વ.

વઈશાખ સુદ દિન શુભ છે પંચમી, વાર ગુરુ લગ્ન નિરધાર કીધું;
વાંચી કંકોતરી કુટુંબ તેડી કરી, મેહેતાએ વિપ્રને માન દીધું. સ્વ.

લીધો પરસાદ મહારાજ મનભાવતો, શીખ આપી રળીયાત કીધો;
પત્ર પડો અંતર લખી મોકલ્યો, તે લઈ વીપ્રને હાથ દીધો. સ્વ.

વિપ્ર પહોંચ્યા જુનાગઢમાં જઈ, મદન મહેતાએ ઘેર વાત જાણી;
પત્ર આપી પાછો વળ્યો ઘર ભણી, નરસહીંએ સમર્યા સારંગપાણી. સ્વ.

પદ ૧૭મું.

મેહેતાજી પ્રત્યે તવ બોલીયાં કામની, વિવાહ આવ્યો હવે દિવસ થોડે;
ઘરનીમાંહે હુંતો કાંઇ દેખું નહીં, આવે સગાં રહ્યાં મુખ મોડે. મે.

કુંકુમ નાડાં સોપારી ને શ્રીફળ, નથી હજી કાંઇ નિરધાર શોધો;
નામ સ્મરો હરિ આળસ પરહરી, કાં બેસી રહ્યા બુદ્ધિ બોધો. મે.

મેં શેઠ ધાર્યો એક વૈષ્ણવજનને, લીધાદીધાનો વેહેવાર સાંધો;
અડચું રહેશે નહીં કામ વિવાહતણું, તેણે ચંચળ થઇ કેડ બાંધો. મે.

શેઠ મમ સાંભળો સરવથી છે ભલો, રાખ વિશ્વાસ તે દેશે આણી;
નરસહીંયો નાગર રંક છે બાપડો, કરશે સંભાળ પોતાનો જાણી. મે.

પદ ૧૮મું.

સાંભળો સ્વામી હું દીન વાણી કહું, કૃષ્ણે જે કાજ કીધાં છે કાહાના;
કહી દાખો જેણે ધીરજ રહે મુને, નામ મનોરથ કીધાં તેહનાં. સાં.

વેદ પુરાણથી મન સાચે લહો, પાતતપાવન એવું નામ જાણે;
ગ્રાહે ગ્રહ્યો ગજરાજ મૂકાવીયો, ભક્તવત્સલ પ્રભુ આવ્યો ટાંણે. સાં.

ભક્ત પ્રહ્‌લાદનાં કષ્ટ નિવારિયાં, રૂપ નરસિંહ થઈ સાદ દીધો;
શ્રાપ દુર્વાસાથી અમરિખ રાખિયો, ભગતને કાજ અવતાર લીધો. સાં.

વીષ ટાળી વીખીયા કરી વીષણુએ, દાસ ચંદ્રહાસને સઘ ઉગાર્યો;
વિપ્ર અજામીલ તે ઘેર ગુણકા રહે, નામ લેતાં તેને ટપક તાર્યો. સાં.

રાજકુંવર હતો પાંચ વરસતણો, માનાં વચને હરિ ધ્યાન કીધું;
વઇકુંઠ નાથ વેગે તાંહાં આવીયાં, અવિચલ રાજ તેનેરે દીધું. સાં.

ભીલડી વ્યાધ અધમ ઓધારીયાં, ભક્તવત્સલતણું બિરદ જાણી;
હજી પરતીત આવતી નથી તુજને, ભણે નરસહીંયો તે વેદવાણી. સાં.

પદ ૧૯મું.

રાખ વિશ્વાસ તું મન વિષે તારુણી, જાઉ દુવારીકાં શ્રીકૃષ્ણ પાસે;
શીખ મુજને દીયો ચાલવા સજ થયો, માહરે મન આનંદ થાશે. રા.

ધન્ય તે ભાગ્ય જે ધાઇ ભેટે જઈ, રાયરણછોડજીને શીશ નામી;
દુર્લભ ભગતને સુલભ થઇ મળ્યો, વાંછિત ફળ દિયે અંતરજામી. રા.

ચાલતાં સનમુખ મુક્તપુરી જહાં, પદેપદે કીલમીશ કોટિ નાહાસે;
ગોમતી સ્નાન જેણે કર્યું પ્રેમશું, યમતણા કિંકરા સઘળા નાહાસે. રા.

ભાગ્ય મોટું જોજો મૂરખાં માનવી, શ્રીકૃષ્ણ ધામ જાય છે ચાલી;
જીવનમુક્ત તે થઇ રહે સર્વદા, હરિને ભજે પરપંચ ટાળી. રા.

દીઠુંછે શીખર દેહેરાંતણું દૂરથી, નરસહીંયાને મન આનંદ વાધ્યો;
નાહી શ્રી ગોમતી નિરખવા શ્રી જદુપતિ, પૂરણ બ્રહ્મશું પ્રેમ સાધ્યો. રા.

પદ ૨૦મું.

અંતરજામીએ જાણી છે વારતા, આવીયો દાસ નિજ ભક્ત ચાલી;
ઉઠીને ધાયા છે ભગતને ભેટવા, હાથ ઝાલી તેડયો મંદીર ચાલી. અં.

પ્રેમશું મૂજને પાટ પધરાવિયો, ગદગદ કંઠે હું અચરજ પામું;
કનકઆસનપર મુજને બેસાડિયો, પાણ જોડી રહ્યો શીશ નામું. અં.

હરિતણા ચરણની રેણ મુસ્તક ધરું, કાંણ હું રંક રણછોડ જોડે;
ભક્તવત્સલ પ્રભુ ભક્ત આધીન છો, ભક્તના પૂરયા છે કોડ કોડે. અં.

રુકમણી આદિને ચરણકમળે નમ્યો, શ્રીમુખથી બોલીયાં મધુરી વાણી;
અમ સરખું કાંઈ કારજ ઊચરો, કેમ આવ્યા ફરી પ્રેમ આણી. અં.

દાસના પુત્રનું પગરણ આવીયું, વિવાહ કીધો વડનગર માંહે;
આવી કંકોતરી નાતને નોહોતરી, દિવસ થોડા રહ્યા જાવું ત્યાંહે. અં.

વચન આપ્યું કમલાપતિ મૂજને, તે હરી અવસર આજ પાળો;
લક્ષ્મીજી સહિત તહાં નાથ પધારીયે, દાસ નરસહીંયાની સાથ ચાલો. અં.

પદ ૨૧મું

રુકમણી સાંભળો દાસની વીનતી, મુખથી કહો તેવું કામ કીજે;
ભગતની ભીડમાં હુંરે મુઝાઈ રહ્યો, જે કહો તે અમો શીશ લીજે. રુ.

અંતરજામી પ્રભુ સરવ તમો લહો, કામ કીધાં ઘણાં સંત સાટે;
ધાઈ ઊકયા પરિયંકને પરહરી, ધ્રુવ પ્રહ્‌લાદ ગજરાજ માટે. રુ.

ભગતને કાજ પ્રભુ ઉદક કાવડ ભરી, નામાનું છાપરું છાઈ દીધું;
પારથસારથ થઇ રથ ખેડીયો, નાઈનું કામ વણ પૂછે કીધું. રુ.

વારી વાયુ થકી ગોકુળ રાખીયું, વૈદ નામ થકી રાખી મુને;
રાજસહી વિખે નીચ કારજ કર્યું, ત્યારે પૂછ્યું નહીં આવી હુંને. રુ.

ભગત તમારા ને છો તમે ભગતના, ભગત વિના પરપંચ ખોટો;
ભગત નરસહીંયાની ભીડ ભાંજો જઇ, નાગરી નાતમાં થાય મોટો. રુ.

પદ ૨૨મું.

શ્રીકૃષ્ણજી કહે ધન્ય રામા તમો, ધન્ય છે ભાગ્ય જે ભક્ત માનો;
ભક્તને તોલે કોઇ નથી ભામિની, તનમન પ્રાણથકી અધિક જાણો. શ્રી.

ભક્તને કષ્ટ તે અમારે કષ્ટ છે, સંત જાએ તહાં અમારે જાવું;
બોલ દીધો હરી નિશ્ચે કીધો ફરી, લક્ષ્મી સહીત હું સંગ આવું. શ્રી.

જાન જોડી તમો ગઢ થકી ચાલશો, શીઘ્ર આવું અમો દાસ તોલે;
ચઉદ ભુવનતણો નાથ શ્રીકૃષ્ણજી, ભક્ત આધીન થઇ એમ બોલે. શ્રી.

હેતે ઉઠાડીઓ દીન હું દાસને, તેલ ફૂલેલ મર્દન કીધું;
ઉષ્ણોદક લઇ સ્નાન કરાવીયું, પીતાંબર પેહેરવા આણી દીધું. શ્રી.

કનકની પાવડી રતન હીરે જડી મઢી, મેહેલીને દાસ રહ્યા છે અળગા;
છપ્પન ભોગ શ્રીકૃષ્ણ આરોગીયા, રસનાએ કોટિક સ્વાદ વળગ્યા. શ્રી.

હેતશું રુકમણી પ્રીછેછે મૂજને, મહાપ્રસાદ હું રહ્યો ચાખું;
ચઉદ ભુવનતણું સુખ તહાં શું લહૂં, કૃષ્ણનો વૈભવ સર્વ દાખું. શ્રી.

આચમન લેઇને શીઘ્ર ઉભો તાહાં, મુખનું તંબોલ શ્રીકૃષ્ણે આપ્યું;
ધન્ય મમ ભાગ્ય ભૂતલોકશું માનવી, રંકને લઇ જયમ રાજ થાપ્યું શ્રી.

પરયંક ઉપર મુજને પોઢાડીયો, શ્રીકૃષ્ણ વીજણો લઇને કરેરે સેવા;
ભણે નરસહીંયો એની સ્તુત્ય શું કરું, ભક્તવત્સલ એહેનેજ કેહવા. શ્રી.

પદ ૨૩મું.

ઊઠી ઉભો થયો પાણ જોડી રહ્યો, શીખ આપો પ્રભૂ ઘેર જાવા;
ચત્રભુજ ચાર સેવક લઈ આપીયા, દાસ મનોરથ પૂરણ થાવા. ઊ.

એક અન્નપૂર્ણા ઇચ્છા ભોજન દીયે, વસ્ત્ર વાહન દીયે એક બીજો;
રત્ન હીરા હેમ ચોથો તે આપશે, રીધ સીધનો પતિ છેરે ત્રીજો. ઊ.

સુંદર રથ એક શ્રીહરી સામળે, ભક્તને બેસવા સજ્જ કીધો;
વસ્ત્ર પ્રસાદિ શ્રીઅંગતું આપીયું, તુલસીની માલ પ્રસાદ દીધો. ઊ.

અંત્રીક્ષ મારગે અમો પણ આવશું, સધ ચાલો એમ કહ્યું હીયાંથી;
ગદગદ કંઠે દાસને વળાવીયો, સેવક સંગ દીધા છે ત્યાંથી. ઊ.

મુહુરત એકમાં આવીયો ઘર ભણી, કામની કંથની વાટ જૂએ;
મનમાં ફુલીને હર્ષ પામી રહી, તારુણી તનના તાપ ખૂએ. ઊ.

નવલ સ્થાનક હરિદાસ ઉતારીયા, નરસહીંયે અતિ સનમાન દીધું;
શીખ દીધી રથ સારથી લઇ વળ્યો, શ્રીલક્ષ્મીનાથને જાણ કીધું. ઊ.

પદ ૨૪મું.

સ્વજન કુટુંબને નાત તેડી સહુ, મંડપ રચનાના ઠાઠ સાંધ્યા;
ચંદરવા વિવિધ પ્રકારના શોભતા, લળકતાં તોરણ બહાર બાંધ્યાં. સ્વ.

ગાલીચા જાજમ તકિયા સકલાદના, મંડપ સુગંધના બેહેક છાજે;
માનની મંગળ ગાય ટોળે મળી, વાજિંત્રના નાદ બહુ ઘોર ગાજે. સ્વ.

કંસાર ખાજાં જલેબી ને ઘેબર, વિવિધ પરકાર પકવાન કીધાં;
સેવૈયા મોતૈયા દળીઆ લાડવા, ભાવતાં ઘૃત ને ખાંડ પીધાં. સ્વ.

મિષ્ટાન્ન ભોજન કુટુંબ સારુ કરે, દુરિજન લોક આશ્ચર્ય થાય;
જેહ જોઇએ તે સર્વ લાવી દીયે, જેને શિર છત્ર વઇકુંઠરાય. સ્વ.

કાલ સ્વામિ છે ગ્રહે દધિ શાંતિક દિન, ચોથો દિને સજ થાશેરે જાન;
નાત મહાજનને ઘેર તેડાં કરો, પ્રાણીપતથી તે બહુ દેઇને માન. સ્વ.

વણિક વેહેવારીયા સીમ ગરાસીયા, જાને ચાલ્યાની છેરે ખાંત;
વસ્ત્ર વાહન જેને જોઇએ તે મળે, નરસહીંયો સમરે શ્રીલક્ષ્મીકાંત. સ્વ.

પદ ૨૫મું.

કેશર અગર સુગંધનાં છાંટણાં, મંડપ રચના કહી નવ જાય;
નગરનું લોક તે સજ થયું જાનમાં, કોણ નરનારી ને રંક રાય. કે૦
અશ્વ સુખપાલ ને રથ મેગળ પુરી, વસ્ત્ર વાસણ લઈ ગાડે કસીયાં;
સુખડી મેવા પકવાન વિધવિધતણા, ડેહેરા તંબૂ કનાત તકીયાં. કે૦
સુગંધ તીલક કરી વરજી નવરાવિયા, વિવિધ આભૂષણ અંગ કીધાં;
તેજી ભલો તેને ધુઘરા ધમધમે, શ્રીફળ લેઈને હાથ દીધાં કે૦
શ્રી લક્ષ્મીનાથને ચર્ણે જઇ નમ્યો, આજ્ઞા માગીને તે અશ્વ બેઠો;
શીશ નમાવીયું તાત નરસહીંયાને, સ્વજન કુટુંબને નમ્યોરે હેઠો. કે૦

પદ ૨૬મું.

સમય વિના શું સુઈ રહ્યા શ્રીહરી, નથી રેણી ને મધ્યાને કહાવી;
પાછલો દિવસ તે ખટઘડી નમી ગયો, લીધી નથી કાંઈ ભગત ભાવી. સ૦
જાન જોડી રહી નગરના દ્વારમાં, સરવ મળી મારી વાટ જૂએ;
તમ વિના દાસના પ્રાણ તે કયમ રહે, ભક્તપત જાતે કેમ ખૂએ. સ૦
અમો છું રંક તમો રાય રણછોડજી, પ્રીત સમોવડ ચાલી જાય;
વિપ્ર હું દુરબળ લોક લજામણો, જોડો જગજીવન હાંસી થાય. સ૦
ભુવન દસ ચારના ઈશ છો ત્રીકમા, નિધ સિધ મુક્તિ જાંહાં ઘેર દાસ;
લક્ષ્મીના કાંત ને પૂરણ બ્રહ્મ તમો, અજ અમર સુરપતિ ઈશ આશ. સ૦
પ્રહ્‌લાદ નારદ સનક સનકાદિક, ઓધવ અરજુન ભગત સારા;
રંક જાણી પ્રભુ લાજો છો આવતા, નિરધન તોયપણ ભગત તારા. સ૦
તું ત્રિભુવન ધણી ભકત ચિંતામણી, આદ્ય તું અંત્ય તું સરવ કરતા;
તમ થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણ આવ્યાતણું દુઃખ હરતા. સ૦
માહરે સામળા શેઠ સમરથ ભલા, પ્રાણજીવન પ્રભુ ધન્ય સારું;
કરમના લેખ તે સહી મીટે તમથકી, નવ લહે બિરદ ગોપાલ તારું. સ૦
માત તું તાત તું નાથ નારાયણ, સ્વજન તું સામળા સરવ માહારે;
પુત્રનું પાગરણ કૃષ્ણ તમથી થયું, લાડ લડાવીયાં હાથ તાહારે. સ૦
મિત્ર તું માધવા કંથ કમલાવર, તુજ વિના નાથજી કોહોને જાચૂં;
કરમચા ભોગ તે ભોગવે છુટીએ, કૃષ્ણ કરુણાવડે મોદ માચૂં. સ૦

તવ હરી ધાઇ સેજા થકી ઉઠીયા, દારૂક દારૂક વદત વાણી;
ચાલ ચતુરા મુખ ચતુરભુજ એમ કહે, દુઃખ ધરે દાસ તે દોહલું જાણી. સ૦
કનક જડિત મણી રથ આગળ કર્યો, અશ્વ જોડી હરિ પાસ લાવે;
રુકમણી સહિત પધારીયા શ્રીહરિ, મુનિવર જોગીને ધ્યાન નાવે. સ૦
અંત્રીક્ષ મારગે પલકમાં પરવર્યા, રથ તણી ગર્જના સર્વે જાણી;
અવર બીજું કોઈ દ્રષ્ટે દેખે નહીં, નરસહીંયો નિરખે સારંગપાણી. સ૦

પદ ૨૭મું

શીઘ્ર સુખપાલ મેહેતોજી વેગે ચડી, વરજી શણગારીને અગ્ર કીધા;
જાન જોડી કરી ઘરથકી નીસર્યા, દુંદુભીના તવ ઘોષ દીધા. શી૦
પ્રથમ સમાગમ શુભ શુકન હવા, દાસના પુત્રની જાન જાય;
ખાન ને પાન પકવાન મોદક ઘણા, ખટરસ ભોજન વાટે થાય. શી૦
બાર દિવસ થયા જાનને ચાલતાં, આવી પહોંચી વડનગર પાસે;
મદન મહેતાને વધામણીએ કહ્યું, જાન આવી એક રાત વાસે. શી૦
તવ હશી બોલીયા મદન મહેતોજી ત્યાં, જાનની જુગતી તે કેવી ભાસે;
જોયું નીહાળીને સત્ય કહો વારતા, ઠાઠ કેવો રચ્યો વિષ્ણુદાસે. શી૦
નવ કહું અનરથ કહું છું જથારથ, રાજપુત્રીતણું ભાગ્ય મોટું;
તમ થકી વૈભવ અધિક દીઠો ઘણો, પૂરણ પુન્ય આવીને ચોહોટયું. શી૦
મલપતા કુંજર મસ્ત ચાલે તાંહાં, નવરંગ હોદ્દા નીશાન ફરકે;
શત સુખપાલ તે રતન ડાંડે જડી, માતા કોરીલ તુરી ચારુ ધરકે. શી૦
ત્રણસેં તીસ રેવંત ત્યાં પાખર્યા, વીશ તો ખારના રથ જોડયા;
નીલા પીલા વળી લાલ કસૂંબીયા, એક બીજા ઉપર પરદા ઓઢયા. શી૦
ઘુઘરુ ઘમઘમે ટોકટા ટમટમે, રમ ઝમ ધમ ધમ ધમ શબ્દ ઊઠે;
ભલે ઘોડે ચડયા શોભે સુભટ ઘણા, સ્વાર પાળા તણી ફોજ છૂટે. શી૦
જોડી નગારાંની ઊંટ ઊપર ધરી, અશ્વની જોડ ત્યાં ઝાંઝ વાજે;
તાળ મરદંગ સારંગી સોહામણી, જાનની જુગત તે સબળ છાજે. શી૦
નગરનું લોક તે કોઇક રહ્યું હશે, વણિક વેહેવારીયા લીધા ગોતી;
હાટ બેઠાં ભરી શેહેરની શેરીયે, સહુ મળે વસ્તુ જે હોય જોતી. શી૦

આજ સુધી નથી સાંભળ્યું શ્રવણેથકી, જુગતી જગતમાં જાન જોડી;
ઇંદ્રના વૈભવથી વૈભવ અતિ ઘણો, મળો વેહેવાઇને જાઓ દોડી. શી૦

સાંભળી વિપ્ર મન માન દીધાં ઘણાં, હરખીયા મન સંતોષ પામી;
નાતના અધિપતિ સરવ તેડાવીયા, તેડીયા રાયજી શીશ નામી. શી.

નગર વેહેવારીયા અવર ગરાસીયા, ચમરધર સુભટ સહુ સંગ લીધા;
કેસર કુંકુમ ને અત્તરના કળસીઆ, ફોફળપાન કર દાસ દીધાં. શી.

માનનીઓ નવલ સરવ ટોળે મળી, મંગળ ગાય છે રથ બેઠાં;
ગડગડે દુંદુભિ સામૈયું સજ થયું, ખાય તંબોળ મુખ બોલે મીઠાં. શી.

આવી પહોંચ્યા ત્યાંહાં જાન શોભે જહાં, મદન મેહેતો મનમાંહે હરખ્યા;
ધાઈ ચર્ણે નમ્યા વેહેવાઇ મન ગમ્યા, નરસહીં મેહેતો દિઠા સિદ્ધ સરખા. શી.

પદ ૨૮મું.

કર જોડી મદન મેહેતો કરે વીનતી, સ્વામિ સ્વામિ હું સેવક તમારો;
દુર્વચન હસી મુખથી કીધાં હશે, તે ક્ષમા કરોને અપરાધ મારો. ક.

સ્તુતિ કીધી ઘણી, પ્રાર્થના પેરતણી, મેહેતાએ નમીને દીધું છે માન;
જેમ ઘટે તેમ મળ્યા અવર સહુ સાથને, હેતશું આપ્યાં ફોફળ પાન. ક.

કરી પ્રણીપત નગરમાં આવીયા, લોક જોવા મળ્યા ટોળે ટોળે;
જોઇ શોભા હરિદાસની એમ વદે, મદન મેહેતો નથી એહની તોલે. ક.

અંત્રીક્ષ મારગે હરિ મળ્યા ભાવતા. મેહેતાજી જાણે છે તેજ મર્મ;
દુરીજન લોક તે સહુ લહે વારતા, આડી અંત્રાઇના બંધ કર્મ. ક.

સુંદર રથથી ઉતારી છે જાનને, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
વાહાણું વાશે ત્યારે લગનનો દિવસ છે, જાન મોહોટી તેની બીક લાગી. ક.

રાખશે શરમ ને ધરમ આડું થશે, હરિતણા દાસની સેવા કરતો;
જે જોઇએ તે સર્વે વસ્તુ આણી દીયે, મદન મેહેતો રહ્યો ફેરા ફરતો. ક.

પ્રેમે પૂજા કરી લક્ષ્મીના નાથની, નવલ મંદિર પધાર્યા અહેઠા;
ગદ્દગદ્દ કંઠે નરખીયો નરસહીંયો, કનક સિંહાસને કૃષ્ણ બેઠા. ક.

પદ ૨૯મું.

તું મારો પ્રાણજીવન ધન સ્યામળા, લક્ષ્મીના નાથશિર નાથ માહારા;
ભકતથી કાંઇ અધિક નથી તાહરે, દાસને અધિક છે ગુણ તાહારા. તું.

વઇકુંઠ ધામમાં સાદ શ્રવણે સુણી, દ્રુપદ સુતાતણી લાજ રાખી;
ભગત તિલોચન ઘેર કાવડ ભરી, વ્યાધ તાર્યો તેનો વેદ સાખી. તું.

ભક્ત કારણ પર્યંકને પરહરી, ગજ ઉગારીયો હાથ ઝાલી;
દાસ જાણી પ્રભુ આ કળીકાળમાં, લક્ષ્મી સહીત ત્યાં આવ્યા ચાલી. તું.

પાદર જમણ કીધું ત્યાંહાં અતિ ભલું, રાવને રંક ત્યાંહાં સર્વ આવ્યું;
લાડુ પકવાન જલેબી વિવિધતણી, શ્રીલક્ષ્મીનાથને મન ભાવ્યું. તું.

દીન દયાળ કરું એક વીનતી, દાસનો દાસ વરઘોડે ચઢશે;
રુકમણી સહીત ત્યાંહાં સંગે પધારીયે, શ્રીમુખ સમરતાં કાજ થાશે. તું.
પુત્ર આવ્યો ત્યાંહાં અગ્ર શ્રીકૃષ્ણનો, કોટિકંદર્પ લાવણ્ય દેહી;
ગદ્‌ગદ્ કંઠ મુર્છાગત થઈ રહ્યો, મદન મોહન તણે રુપ મોહી. તું.

મસ્તક હાથ મેહેલ્યો મધુસૂદને, પાણ જોડી રહ્યો સ્તુતિ કરવા;
પ્રદ્યુમ્ને અંગના આભ્રણ આપીયાં, મકરાકૃત કુંડલ કાન ધરવા. તું.

માણેક મેહેતી ત્યાંહાં આવી ઇચ્છા થકી, ધન્ય મમ ભાગ્ય ધન્ય ધન્ય સ્વામી;
દેહ દીશા તવ નવ રહી નિરખતાં, ચરણ કમળે રહી શીશ નામી. તું.

દંપતિ કર લહી મસ્તકપર ધર્યા, ત્રિવિધના તાપ તે ગયારે નાસી;
રુકમણી હાર શણગાર સહુ આપીયા, રુપ શોભા જાણે દેવદાસી. તું.

આજ્ઞા લીધી છે રાય રણછોડની, ગદ્‌ગદ્ કંઠે હું મોદ પામી;
કૃષ્ણે આભૂષણ આપ્યાં નરસહીંયાને, અઢળક ઢળીઓ અંતરજામી. તું.

પદ ૩૦મુ.

આજ લગન તણો દિવસ સોહામણો, મંડપમાં માનુની ગીત ગાયે;
મદન મેહેતો ગ્રહશાંતિકે બેસીઆ, મેહેતીને મન આનંદ થાયે. આ.

કલુવો કરવો નવલ વરરાયને, નાગરી નાતની રીત જાણી;
મેહેતાને મંદિર મંડપમાં માનની, ગાય છે ગીત સહુ પક્ષ તાણી. આ.

વરઘોડા વેળા વરને થઈ તે સમે, નાત માહાજન સહુ લીધા સાથે;
અષ્ટદશ ઘડી ઉદીયાત દિનકર સમે, જોશી ઘડી માંડી તે નીજ હાથે. આ૦
આજ્ઞા લીધી મેં લક્ષ્મીના નાથની, ગદ્‌ગદ્ કંઠ હું ઊભો ત્યાંહે;
પ્રેમ ભરાણો હુને બોલી તે નવ શકું, હાથ સાહી મારો રુદીયા માંહે. આ૦

હું તારા પ્રેમને વશ થયો નાગરા, વૈકુંઠમાં નથી તોલે તારે;
ભક્તને કષ્ટ તે મૂજને કષ્ટ છે, તું સમોવડ નહીં કોઈ મારે, આ૦

બોલ મીઠા સુણી નરસહીંયો રાજીઓ, ધન્ય શ્રીકૃષ્ણની અચળ વાણી;
ભક્તવત્સલ પ્રભુ બિરદ રાખો સદા, સંતને સૂત પોતાનો જાણી. આ૦

પદ ૩૧મું.

નવલ વરરાયજી નવલ ઘોડે ચડયા, કુંકુમ રોલને અત્તર મેહેકે;
સોઘો ચૂવા મોગરેલ ફૂલેલ ત્યાંહાં, પુષ્પ સુગંધના હાર બેહેકે. ન૦
શ્રીફળ ફોફળ પાન કુંકુમ સહી, વરજીના હાથમાં દીધાં આણી;
તેજી ભલો તેને અધિક શણગારીયો, પાખર જર કસી મેહેલ્યાં તાણી. ન૦
ભૂષણ વસ્ત્રની શી રે શોભા કહું, લક્ષ્મીકાંત મમ છત્ર માથે;
વદન જોતાં મહીપતિ શોભે નહીં, સાંબેલા પાંચસેં પાંચ સાથે. ન૦
ચારસેં રથ રેવંત મેગલ તુરી, નવલ નીશાનની જોડ ફરૂકે;
નાત મહાજન ને નાત છે નાગરી, ગડબડ દુંદુભી નાદ ધરૂકે. ન૦
મસ્તક મોહોડ તે મેહેતીજીએ ધર્યો, કાંતિ રામાતણી દાસી જાણે;
મદન મેહેતાતણે ભીડ મંડપ ઘણી, તોરણ સોહે એક વરને દાણે. ન૦
ચાર સોહાસણો સંગ શોભે ભલી, મદન મેહેતી ત્યાં આવ્યાં ચોકે;
ધાટ ધાલી નીચાં નમીયાં લેશ તે, નાક સાહુું હસ્યા મંડપ લોકે. ન૦
ભાવસું પોંખીને વિધિગત કરે ત્યાંહાં, માહે રે વરજીને પોંખી લીધાં;
વેદના શબ્દ વિપ્ર તે મુખથી વદે, લગન સમે કન્યાદાન દીધાં ન૦
અંતરપટ દઈ પાણવટ હસે, વાજે દુંદુભી દેવ નાદે;
પુષ્પની વૃષ્ટિ અંત્રીક્ષથી સુર કરે, ગુણીજન ગાય છે મધુર સાદે. ન૦
મધુપર્ક સમય તવ થયો તે સમે, વેવાહી વેહેવાણ તેડયાં સજોડે;
મદન મેહેતો કર કનક ઝારી લઈ, પગ પખાળે છે બહુ કોડ કોડે ન૦
વરવધૂ દંપતી જોડ શોભે ઘણું, અવર પાસે નહીં જન કોય;
કન્યાને સ્વસ્તિ ભણાવતાં તે સમે, નરસહીંયો ચતુર્ભુજ રૂપ જોય. ન૦

પદ ૩૨મું.

મોરના પીછનો મુગટ મણિમય જડયો, મકરાકૃત કુંડલ શ્રવણ ઝળકે;
કૌસ્તુભ મણિ શિવલાંછન ઉર કર્યું, વૈજયંતિ મોતી માળ લળકે. મો.

પીતાંબર પટ કટિપર મેખળા, કંચન નેપૂર કર ખળકે;
કોટિ કંદર્પ લાવણ્ય જોઇ રૂપ ને, મુનીવર જોગીનાં મન સળકે. મો.

શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ આયુધ ધર્યાં, પરિબ્રહ્મ દેવ છે નામ જેહેનું;
કોટિ સૂરજ શશિ જોતી નવ ચંદ્રકા, કોટી બ્રહ્માંડ એક રોમ જેહનું. મો.

મેહેતીનું રૂપ દીઠું કમળાતણું, વદન જોતાં કોઈ નથીય જોડે;
ઇંદ્રાણી બ્રહ્માણી ને રૂદ્રાણી, નિરખતાં નિરખતાં હાથ જોડે. મો.

ચાર ભુજ ને ચપલ છે ચાતુરી, નવલ તત્વલતા શર શોભાવે;
નિમિશે કટાક્ષમાં જગત મોહિત થયું, વદન જાણે વૈકુંઠ નામ કહાવે. મો.

ત્તરતણું વદન તે પ્રદ્યુમ્ન નિરખીયા, કુંવરીનું રૂપ તે રતિનું દીઠું;
દેવચક્ષુએ નરસહીંયો રવિ નિરખીયો, રૂપ સુંદર જોઈ લાગ્યું મીઠું. મો.

જોઈ લીલા પ્રદ્યુમ્ન વિસ્મય થયા, પાણ જોડી બેઉ ચરણે નમીયાં;
ગદ્‌ગદ્ કંઠ થયા વાણી ચાલે નહીં, કંથ કમળાતણે નમ ગમીયાં. મો.

ત્રિભુવનપતિ તવ પ્રસન્ન થઈ બોલીયા, એક હું મેહેતાજી તોલ થાશે;
મસ્તક કર ધરી અંતર્ધ્યાન થયા શ્રીહરિ, મદન મેહેતો રહ્યા મન વિમાસે મો.

જોયા તાંહાં મેહેતાજી બેઠા છે એકલા, મદન મેહેતો જઇ ચરણે વળગ્યા;
ધન્ય મમ ભાગ્ય જે કુળ પાવન કર્યું, નરસહીંયે સ્નેહ શું કીધા અળગા. મો

પદ ૩૩મું.

બહુ મોહોજોણું સરવે લાવે તાંહાં, મદન મેહેતાનો ગયો છે ગર્વ;
મેહેતાજી મંદિર નાર ટોળે મળી, મુખ જોઇ આપે શણગાર સર્વ. બ.

વિપ્ર વદે તમો સરવ ચોહોરી રચો, મંગળ શુભ વરતોને ચાર;
દંપતી હરખે કંસાર* આરોગીયાં, સાસુજી પીરસે છે ઘ્રુત ખાંડ. બ.

માનુની ગાય મંગળ ટોળે મળી, વિવાહનાં ધોળ બોલે છે વાણી;
જય જય શબ્દ મંડપ મંડળ વિખે, વર વહુ બેઉ રહ્યાં છે પરણી. બ.

અશ્વ ભલા રથ રેવંત પાલખી, મદન મેહેતો ત્યાંહાં દેછે દાન;
સોળ શણગાર બેહુ દંપતી આપીઆં, જરકસી વસ્ત્ર દઈ આપે માન. બ.

* છાપેલી પ્રતમાં (બૃ. કા. દો, ગ્રંથ ૩ જો, પૃ ૫૮) આ ઠેકાણે "ઘૃત ખાંડ" શબ્દો છે. આ લીટીમાં કાંઇક ગડબડ થએલી લાગે છે.

સસરાજીને દીધાં જામો ને પાઘડી, કુંવરબાઇને સુંદર સાડી;
જ્યાં જોઇએ ત્યાં તેવી કીધી પેહેરામણી, દીએ વાણોતર ટીપ માંડી. બ.

ગૌવિયોગતે દાન દીધાં ઘણાં, મહિષ આપી છેરે દૂધ પીવા;
સાત દિવસ તે લગન માંહે રહ્યાં, લોક જાણે તે નિત નિત વિવા. બ.

શીખ દીધી પછી જાન તત્પર થઈ, ખટરસ ભોજન સરવે લીધાં
વાગ્યાં નીશાન ને જાન ચાલી ત્યાંહાં, સ્વજન કુટુંબને વીદાય કીધાં. બ.

ચાર જોજન લગી રાયજી આવીયા, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
પુત્રી વીજોગથી નીર નયણે ભર્યાં, વેહેવાઈ નાંખે છે રંગ રાગી. બ.

તેર દિવસ થયા પછી પૂરણ, જાન જૂનાગઢ આહાર આવી;
ચૂરી પૂરી પકવાન ભોજન કર્યાં, નરસહીંયાને મન સઘ ભાવી. બ.

પદ ૩૪મું.

સહસ્ત્ર પાંચ મશાલ ઊજ્જ્વલ કરી, ગાજતે વાજતે જાન ચાલી;
નગરના લોક તે ટોળે ટોળે મળ્યા, નિરખે છે વરજીને મીટ ઘાલી સ.

માનની હરખથી ગાય ટોળે મળી, સરવને ફોફળ પાન દીધાં;
વરજીને પોંખીને ઘરમાં પધરાવીયા, શ્રીલક્ષ્મીનાથનાં નામ લીધાં. સ.

સેવક ચાર વળાવીયા હેતશું, પૂરી રહ્યા દાસના કોડ કોડે;
અંત્રીક્ષ મારગે અંતરજામી વળ્યા, નરસૈંયો રહ્યો તે પાણ જોડે. સ.

૬. બાળલીલા.

——•◆•——

પદ ૧લું

જસોદાજીને ખોળે બેઠા, સુંદર વ્રજનો નાથરે;
ભોજન કરતાં મેહેતે દીઠા, જેના જુઠડા હાથરે. જસોદાજી.

ભોજન કરી રમવા સંચરયા, જનુનીએ બીડી બાથરે;
આભ્રણ સઘળાં એઠાં કીધાં, અંગે વળગ્યો ભાતરે. જસોદાજી.

મુખ કેરાં મરકલડાં જૂવે ગોપી જનનો સાથરે;
ભણે નરસૈંયો આનંદ વાધ્યો, ગોવિંદના ગુણ ગાતરે. જસોદાજી.

પદ ૨જું

જમો જમોરે નહાના લાડકડા, માતા જસોદાના બાલકડા;
રાડ ના કીજે સામળીઆ વહાલા, તારી જનુની કરે કાલાવાલા. ટેક.

મધુરો શો કોળીઓ મેહેલો મુખમાંહી, વાહાલા હળવે હળવે લીજેરે;
કઢયાં દૂધ સાકર સંગાથે, એક ઘૂંટડે પીજેરે. જમો.

વેણુ વાગે વાગે વાહાલાજી તમારી, બલભદ્રપે મોટી થાયરે;
ભક્તશિરોમણી જનુની વાહાલાને, એવે એવે વચને વાયરે. જમો.

કૌતક જોતાં વ્રજની ગોપી, તન મન ધન ત્યાં વારેરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું મુખડું, ફરી ફરી જસોદા ન્યાલેરે. જમો.

પદ ૩જું

જલકમળ છાંડી જાને બાળા, સ્વામી અમારો જાગશે;
જાગશે તને મારશે, મને બાળહત્યા લાગશે. જલ. ટેક.

કહે રે બાલક તું મારગ ભૂલ્યો, કે તારા વેરીએ વળાવીયો;
નિશ્ચય તારો કાળજ ખૂટયો, અહિંઆં તે શીદ આવિયો. જલ.

નથી નાગણ હું મારગ ભૂલ્યો, નથી મારા વેરિએ વળાવિયો;
મથુરા નગરીમાં જૂગટું રમતાં, નાગનું શીશ હું હારિયો. જલ.

રંગે રૂડો રૂપે પૂરો, દીસંતો કોડીલો કોડામણો;
તારી માતાએ કેટલા જન્મ્યા, તેમાં તું અળખામણો. જલ.

મારી માતાએ બેહુ જન્મ્યા, તેમાં હું નટવર નહાનડો;
જગાડ તારા નાગને, મારું નામ કૃષ્ણ કહાનડો. જલ.
લાખ સવાનો મારો હાર આપું, આપું રે તુજને દોરિયો;
એટલું મારા નાગથી છાનું, આપું તુજને ચોરિયો. જલ.
શું કરું નાગણ હાર તારો, શું કરું તારો દોરિયો;
શાને કાજે નાગણ તારે, કરવી ઘરમાં ચોરિયો. જલ.
ચરણ ચાંપી મૂંછ મરડી; નાગણે નાગ જગાવિયો;
ઉઠોને બળવંત કોઈ, બારણે બાલક આવિયો. જલ.
બેઉ બળિયા બાથે વળગિયા, કૃષ્ણે કાલિનાગ નાથિયો;
સહસ્ત્ર ફેણા ફુંફવે જેમ, ગગન ગાજે હાથિયો. જલ.
નાગણ સૌ વિલાપ કરે જે, નાગને બહુ દુઃખ આપશે;
મથુરા નગરીમાં લેઇ જશે, પછી નાગનું શીશ કાપશે. જલ.
બેઉ કર જોડીને વીનવે, સ્વામી, મૂકો અમારા કંથને;
અમે અપરાધી કાંઇ ન સમજ્યાં, ન ઓળખ્યા ભગવંતને. જલ.
થાળ ભરી શગ મોતિયે, શ્રીકૃષ્ણને રે વધાવિયો;
નરસૈંયાના નાથ પાસેથી, નાગણે નાથ છોડાવિયો. જલ.

પદ ૪થું.

આવડી રાઢ શી વિઠ્ઠલા તુજને, ગગનથી ઇંદુ કેમ આપું આણી;
કુંવર કાંઈ નવ લહે, વાત અવીનવી કહે, નોહે કાંઇ ટોપરું ગોળ ધાણી. આવડી.
આંખે આંસુ ઢળે, ઇંદુ દેખી ચળે, ટળવળે મા કને માન માગે;
રહે રહે રોતો તું રે જોતો ઘણું, રમને રમકડાં છે જે આગે. આવડી.
ઇંદુ થયો અસ્ત ને રહે નહિ રાખીયો, દુદધિસુત પ્રગટ કરી આણી આપે;
નરસૈંઆચો સ્વામિ માંખણે ભોળવ્યો, સકળ વૈભવ તણો બંધ કાપે. આવડી.

પદ ૫મું.

માતા આગળ મોહન નાચે, આંગળીએ હરી વળગ્યા રે;
વદન સકોમળ નિરખે જનુની, ક્ષણ નવ મેલે અળગા રે. માતા.

મંદીરમાંથી મોદીક લાવી, માતા મુખ મેલતી રે;
નાસી જાએ આઘો આવે, વાહી વાત કરતી રે. માતા.

એમ કરી જુવતી જન આવ્યાં, શાવ કુંવરીની કરવા રે;
નરસૈંઆચો સ્વામી નયન નચાવે, માનનીનાં મન હરવા રે. માતા.

પદ ૬સું.

ગાએ ગોપી ગોવિંદના ગુણ, ઉલટ અંગ ન માએ રે;
શાવ મશે તે શામળીઆનું, મુખડું જોવા જાએ રે. ગાએ.

દુધ દહીં આગળ કરી રાખે, માખણ સાકર માંહે રે;
ઘરનાં દ્વાર ઉઘાડાં મુકે, જો આપે તો ખાએ રે. ગાએ.

ધન ધન ગોકુલ ધન ધન ગોપી, કૃષ્ણના ગુણ ભાવે રે;
નિશદિન ધ્યાન ધરે મન હરિનું, એમ જાણે ઘર આવે રે. ગાએ.

જેનું ધ્યાન ધરે મહા મુનિજન, તે સ્વપને ના દેખે રે;
તે શામલીઓ પ્રગટ થઇને, પ્રેમદા પ્રેમે પેખે રે. ગાએ.

યત્ન કરે ત્યાંહાં પ્રગટ ન થાએ, તે ગોપીના ઘર માંહે રે;
ભણે નરસૈંયો ગોરસ ગમતું, માખણ ચોરી ખાએ રે ગાએ.

પદ ૭મુ.

જુઓ રે આ બાળકની ગતી, આંગણડામાં રમતો રે;
માતા આગળ બોલી ન જાણે, તે માનુનીનાં મન હરતો રે. જુઓ.

ધન ધન માતા જશોમતિ, ઓછંગે આવતો રે;
બ્રહ્માદિક જેનો ભેદ ન જાણે, તે ભામિની મન ભાવતો રે. જુઓ.

વાછલડાનું પુચ્છ ગ્રહીને, ઉઠી ઉભો થાએ રે;
ભણે નરસૈંયો ધન એ ગોપી, ભીડે હદિયા માંહે રે. જુઓ.

પદ ૮મું.

જશોદા તારા કાનુડાને, સાદ કરીને વાર રે;
આવડી ધુમ મચાવે વ્રજમાં, નહીં કોઇ પુછનાર રે. જશોદા.

શીંકુ ટોડયું ગોરસ ઢોળ્યું, ઉઘાડીને બાર રે;
માખણ ખાધું ઢોળી નાખ્યું, જાન કીધું આ વાર રે. જશોદા.

ખાંખાં ખોળાં કરતો હીંડે, બિહે નહીં લગાર રે;
મહી મથવાની ગોળી ફોડી, આ શાં કહિએ લાડ રે. જશોદા.

વારે વારે કહુંછું તમને, હવે ન રાખું ભાર રે;
નિત ઉઠીને એમ કયમ સહિયે, વસી નગર મોઝાર રે. જશોદા.

મારો કાનજી ઘરમાં હુતો, કયારે દીઠો બ્હાર રે;
દહીં દૂધનાં માટ ભરયાં છે, બીજે ચાખે ન લગાર રે. જશોદા.

શાને કાજે મળીને આવી, ટોળી વળી દશ બાર રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી સાચો, જૂઠી વ્રેજની નાર રે. જશોદા.

પદ ૯મુ.

બાલક બાહુવા રે, પરવત મૂક પાછો ધરણી;
કોમળ કર દુખાશે તારો, શી કીધી કરણી. બાળક.

ટચી આંગળી ત્રસક નાંખશે, બાંહે નથી બળવંત;
વ્રિજવાસીને કાજે વ્હાલા, આ શી આવડી ખંત. બાળક.

સહુ રહેશે ત્યમ આપણુ રહેશું, કોને કાજે કીજે;
કોડી માત્ર દધીને કાજે, ગાળ દએ નીત બીજે. બાળક.

કહે કૃષ્ણજી સુણો રે માતા, પર ઉપગારાં પુન્ય;
નરસૈંયાચા સ્વામી ગિરિવર ધરીઓ, વિસ્મય થયા મુનિજન. બાળક.

પદ ૧૦મુ.

જમો જમોરે નાના બાલકડા, માતા જશોદાજીના લાડકડા;
રોષ ન કીજે શામલિયા વા'લા, તારી જનુની કરે કાલાવાલા. ટેક

મધુરસ કોળિયો મૂકે મુખમાં, તેને હળવે હળવે લીજેરે;
કઢીયેલ દૂધમાં સાકર ભેળી, તેનો એક ઘુંટડો પીજેરે. જમો.

ઈશારો કરી બળભદ્ર દેખાડે, જા પેલો ખાઇ જાયરે;
મુકુટ શિરોમણિ જનની વા'લાની, એવાં એવાં વચને વાયરે. જમો.

કૌતક જુએ ત્યાં વ્રજની નારી, તન મન પ્રાણ નિવારેરે;
નરસૈંયાના સ્વામિનું મુખ દિઠડે, અતિ આનંદે ઓવારેરે. જમો.

પદ ૧૧મું.

જસોદાજી જમવાને તેડે, નાચતા હરી આવે રે;
બોલે મીઠડા બોલડીઆ ને, અંગો અંગ નચાવે રે. જસોદાજી.

મુખથી શોભા શી કહું જાણે, પૂનમચંદ બીરાજે રે;
નેત્ર કમળના ચાળા જોઈ જોઈ, મન્મથ મનમાં લાજે રે. જસોદાજી.

અંજન બેઉએ નયણે સારયાં, ઉર લટકે ગજમોતી રે;
તિલકતણી રેખા અતિ સુંદર, માતા હરખે જોતી રે. જસોદાજી.

સ્નેહ જણાવીને પુત્રને માર્યો, આવીને કોટે વળગ્યો રે;
લાડકડો અતિ લાડ કરે છે, ક્ષણું ના મેહેલું અળગો રે. જસોદાજી.

ખોળે બેસાડીને ભોજન કરતાં, માતા આનંદ પામી રે;
ભક્તવચ્છલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી રે. જસોદાજી.

પદ ૧૨મું.

ઓ પેલો ચાંદલિયો, આઇ મુને રમવાને આલો;
નક્ષત્ર લાવીને માતા, મારા ગજવામાં ઘાલો.

રુવે ને રાતરડો થાએ, ચાંદા સાંમુ જૂવે;
માતારે જશોદાજી, હરિનાં આંસુડાં લૂવે.

લોકનાં અનેરાં બાળક, ઘેલો તું કાં થાએ;
ચાંદો આકાશે વહાલા, તે કેમ લેવાએ.

વાડકામાં પાણી ઘાલી, ચાંદલિયો દાખ્યો;
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળીઓ, રડતો તવ રાખ્યો.

પદ ૧૩મું.

વાહીને જમાડે, માતા કુંવર કહાન;
નાશી જાયે આઘો આવે શામલેવાન.

જુવંતી જોતી રે, મોહન મનમાંહે ભાવે;
છેડલો સાહીને, માતા આગળ લાવે.

માતા જાણે મારો પુત્ર કાંય ન જાણે;
ભણે નરસૈંયો ગોપી ઉરસું આણે.

પદ ૧૪મું.

આંગણુડે આવતો દેખી, શામળીયાને સુખડી લાવી રે. આં૦ ટેક
આનંદે ઉછરંગે લીધો, ચાંપી ચુંબન દેતી રે;
માખણુ સાકર વહાલા મુખમાં, મોહી મોહીને મેલતી રે. આં૦
મંદીરમાં આવીને માતા, દુધ કઢું તે પાયે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જેમ જેમ નાશે, માતા કેડે ધાયે રે, આં૦

પદ ૧૫મું.

માતારે જસોદા હરિને ધુમણુ ઘાલે;
આનંદે ઉલટે ઉભી વદન નિહાલે.

ધમધમ ધમકે ઘુઘરી હુંકારા કરે;
જોઇ જોઇ જનુનીનું મનડું ઠરે.

જેહને કાજે મહામુનિ દેહ રે દમે;
તે તો કૃષ્ણજી પારણામાં રંગે રે રમે.

સુંદર વદન જોઈ ચુંબન દીધું;
નરસૈંયાચો સ્વામી જોતાં કારજ સીધું.

પદ ૧૬મું.

મંગલ ગાયેરે માતા મંગલ ગાયે;
પારણા માંહે પોઢયો રે પુત્ર, જોતી તૃપ્ત ન થાયે.

હીંચોલે ઉભી આનંદે ઘુઘરડી ધમકે;
માખણ સાકરે ભેળી મુખ માંહે મૂકે

મીઠડાં કરીને માતા ખાંતે ખવરાવે;
ભણે નરસૈંયો મુનિજનના ધ્યાને ન આવે.

પદ ૧૭મું.

જુવોની જશોદા કહાનાએ ગોળી રે ફોડી;
તમને કહીયે તો કહો છો, ગોવાળણી કોડી. જુવો૦

વાછરુંને છોડી મેલ્યાં, કીધું છે જાન;
માખણ ચોરીને ખાધું છે, એ શામળવાન. જુવો૦

આવો તો દેખાડું કૃષ્ણે કીધાં જે કામ;
બાળક થઇને ખોળે બેઠો, શું જુએ સુંદરશ્યામ. જુવો૦

બાઇરે બાળુડો મારો, કાંઇએ ન જાણે;
ભણે નરસૈંયો લીલા, વેદ વખાણે. જુવો૦

7 ચાતુરી ષોડશી.

પદ ૧લું

લલિતા–સુણોજી સલુણા સેણજી, સાને ભરો છો નેણજી;
શું દુઃખ છે તમારે નાથજી, વહાલા કહોને અમને વાતજી.

ઢાળ.

વાત કહોને વહાલા અમારા, કાં થઈ રહ્યા આસન;
શાને કાજે શામળા તમો, મુકો છો નિશ્વાસન.
વદન તમારું વાલમા, કરમાણું તે શાને માટ;
કપોલ કર કાં દઇ રહ્યા, ઉપનો તે શો ઉચાટ.
મહાવજી તમારું વદન જોતાં, જનમ દુષ્કૃત જાય;
નાથજી તમારું નામ લેતાં, પતિત પાવન થાય.
જેને કરુણા હોય તમારી, તેને સ્વપને ન શોક હોય;
તમે એમ કાં મૂઢ થઈ રહ્યા, અમને તે અચરજ જોય.
સુદ્ધ બુદ્ધ તમારી શામલા, શાને હરિ કહોને શ્યામ;
નયને તે આંસુ કાં ભરો, વૈષ્ણવના વિશ્રામ.
અંગે કોટી અનંગ શોભા, રોમ રોમ અભિરામ;
તમે કલા પાડી કયમ રહ્યા, સમરથ શ્રી ભગવાન.
સુખતણો સાગર સુકાયો, આનંદ કંદ અવિનાશ;
કેશવ કારણ કહોને અમને, હું છું તમારી દાસ.
માધવ તમારા મન તણી, કહોને કરુણાનિધાન;
હું તેડીને લાવું તેહને, જે તમારું જીવનપ્રાણ.
નિમિષ માત્રમાં નાથજી, લાવી કરું પ્રસન;
વાત કરતાં કરતાં વ્રજપતિ, ટળશે વડું વિઘન.
મહીધર મનમાં ધરો ધીરજ, નહિ અકળાયાનું કામ;
નરસૈંયાના નાથજી, મને કહોને તેનું નામ.

પદ ૨જું

કૃષ્ણ–વળતા બોલ્યા જુગજીવંનજી, પ્યારી રાધામાંહે છે મનજી;
છે બ્રખુભાનની કુંમારજી, તે મારા નયનનો શણગારજી.

ઢાળ.

શણગાર મારા નયનનો, ઉરતણો એ છે હાર;
તન મન જોબન જુવતી, મારા પ્રાણનો આધાર.

અબલા તે નેહે અવતર્યો, મારો વ્રજ વિષે અવતાર;
વસે તે વ્રજની નારમાં, એમ નિગમ કહે નિરધાર.

શ્રી વિશ્વ ધાયે મુજને, વ્રજનાર મારૂં ધન;
સર્વમાં શ્રેષ્ઠ સુંદરી એ, વેદ વાયક માન્ય.

લલીતા તેસું રંગે રમતા, શ્રી વૃંદાવન મોઝાર;
અંગનાને ઉરે લેઇને, ભુજ ભીડયા તેણીવાર.

રસ રીતે પ્રેમ પ્રીતે, કરતા સુધારસ પાન;
તે મટયા પછી શું થયું, માનુનીને વાધ્યું માન.

રાધા–લંપટ મેલી દેને મુજને, નિર્લજ સાથ શું નેહ;
મુજથી વહાલી વાલમા, ઉર વિષે રાખી છે તેહ.

કૃષ્ણ–કર મુકાવ્યા પાણથી, રમા ભરાણી રોષ;
વનિતા તે વન છોડી ગઈ, મુજને દઇ ગઈ દોષ.

ચતુરા ચિત્ત ચોરી ગઇ, પ્રેમદા લઈ ગઈ પ્રાણ;
મદનશર મારી ગઈ, કામની તે કામબાણ.

ક્યમ કરૂં કહાં જાઉં હવે, ક્યમ ધરૂં ધીરજ મન;
તારા સમ જો તારુણી વિના, ત્રૈલોક લાગે શૂન્ય.

અપરાધ નહિ કંઈ માહરો, વિણ વાંકે કીધો ત્યાગ;
દોષ કોને દીજીએ લલીતા, એવાં અમારાં ભાગ.

સુખ દુઃખ હોયે મનમાં, તે તો સજ્જનને કહેવાય;
માનુનીને મળવાને કીજે, કાંઈક કરો ઉપાય.

આધિન છું હું તાહરો, તું જશ લેને જુવતી;
નરસૈંયાનો નાથ કહે, કરજોડીને એ વીનતી.

પદ ૩જું.

લલિતા-વળતી બોલી લલીતા વાણીજી, તમે સાંભળો સારંગપાણીજી;
પ્રભુજી હું તમારી દાસજી, માધવ રાખો મન વિશ્વાસજી.

ઢાળ.

વિશ્વાસ રાખો મન વિષે, ધરણીધર ધરો મન ધીર;
હું મનાવું એ નારને, તમો ચૈતન્યમાં રાખો શરીર.
નિઃશંક થાઓ નાથજી, તમો ભક્તના આધાર;
તમને જે વહાલી વાલમા, લાવું તે વન મેઝાર.
અંબર લઇ આંસું લુવો, કાં થઈ રહ્યા આસન;
તમને દેખું દોહેલા, તારે દાઝે મારું મન.
માવજી રે મને સમ તમારા, કુંજે લાવું જુવતી;
શોક નિવારી સુખ કરું, તો જાણજો દૂતિ હતી.
પ્રભુજી તમોને પ્રાણ સુંપું, વિવિધ વન ક્રીડા કરો;
કહોતો હું લાવું જુવતી, તમો શોક સઘળો પરહરો.
નિઃશંક થાઓ નાથજી, નહિ અકળાયાનું કામ;
કવિ-લલીતા ચાલી વન વિષે, શ્રીકૃષ્ણને કરી પ્રણામ.
વિનતા તે વન જોતી ગઈ, જ્યાં કામનીનું ભૂવન;
શોક સાગર અંગે આતુર, રહી રહી કરે રુદંન.
હાર ચીર શણગાર ભૂષણ, કાંકણ કંકણ જેહ;
શણગાર સર્વે અંગ થકી, અબલાએ ઉતાર્યા તેહ.
તે સોળ કળાએ શોભતી, (ત્રૈ)લોકય તારુણી સુંદરી;
શોકસાગરે પડી શ્યામા, લલિતાએ દીઠી અણુમણી.
કમળ સરખાં નયન દીઠાં, નિઃશ્વાસ મહેલે નાર;
નરસૈંયાના સ્વામી તે પ્રતે, લલીતા બોલી તે વાર.

પદ ૪થું.

લલિતા-સુણો શ્રીખુભાન કુંમારીજી, સુંદરી તું વિનતી મારીજી;
માનુની મન અવિધારજી, મહા વન ચાલો કરવા વિહારજી.

ચીર ચંપક સાડી પટોળી, ઓપતાં ને પહેર્યાં અંગ;
ઘુંઘટમાં મધુરું હસતી, નારી નેણ કુરંગ.
શીશ ફુલી રાખડી, નેણે તે કાજળ રેખ;
લીલવટ સોહે ચાંદલો, વેણીએ તો વળગ્યો શેષ.
નિરમલ મોતી નાકમાં, શ્રવણે પેહેરી ઝાલ;
અધર અરુણ ઓપતાં, ત્રાજવું શોભે ગાલ.
મોતીઆળી ઝરમર કંઠે, ઉર એકાવળ હાર;
ચોળી પહેરી કસકસી, કર કંકણનો ઝણકાર.
ચુડલો હાથે સોહામણો, બીડી મુખમાં જાણ;
કાંકણ સર્વે સોહામણાં, શાં શાં કરું વિખાણ.
ચરણે નેપુર ઘુઘરી, વીછુઆ અણવટ સોહે;
નખ શિખ જોતાં સુંદરી, મુનિ જનનાં મન મોહે.
હંસાગમની ગજગતિ, કટી કેસરીનો લંક;
ઉર અંબુજ બે ઓપતાં, મુખડું જાણે મયંક.
મુખડે તે મધુરું બોલતી, હલવે શું મોડે અંગ;
પત્નીને પ્રેમ વાધ્યો ઘણો, મળવાને શ્રીભગવંત.
અબળા તે સજ થઈ, પુરિયાં તે ખટ બાણ;
નરસૈંયાના નાથને કાજે, લલિતાએ મુકાવ્યું માન.

પદ ૬ ઠું.

રાધા–લલીતા સાંભળ મહારાં વચનજી, અંગમાં પ્રગટ્યો છે અનંગજી;
તેણે કરી દાઝે મારું તનજી, વેગે કરીને ચાલો મહાવનજી.

ઢાળ.

કવિ–વેગે કરીને મહાવન ચાલી, મદનદલ લઈ હાથ;
જાયે લલીતા જાણ કરવા, સજ થાયે તહારો નાથ.
લલિતા–અનેક અબળા અનુભવી, પણ નાર મળી કોય;
સુરપણું હું શિખવું, તું રહેને ત્યાં જોય.
પૂર્વ દિશાથી પ્રકટ્યો, સોળ કળાનો ચંદ;
નયણે તે દેખી નારને, ડગવા લાગ્યા દિગ્ગજ.

મયંક મન ઝાંખો થયો, શશી તે તેણીવાર;
એ કલંકી કેમ થાય, તહારું તેજ અપાર.

મહાવન અતિ રળિયામણું, શોભા તણો નહિ પાર;
હાસ્ય કોકીલા શબ્દનો, મધુકરનો ગુંજાર.

ત્યાં મોર શબ્દ સોહામણા, ચાત્રક નવલ વીર;
ત્યાં અનેક પક્ષી શબ્દ કરે, શીતલ જમુના નીર.

ત્યાં કદમ અતિ રળિયામણું, તેની તે શીતલ છાંય;
હું માન વધારું તહારું, તું બેશ મારી માંય.

કવિ–ત્યાં સમિર ત્રિવિધ પ્રકારનો, લાવિયો તે બહુ સુગંધ;
કુંજભોવનમાં ગઈ ચાલી, ધ્યાન ધર્યું મુકુંદ.

મહામતિએ જપે જોગી, તેનું ધ્યાન ધર્યું મન ધીર;
તતકાળ તેનું ધ્યાન ધર્યું, સુધ ના રહી શરીર.

રાધે રાધે કરે માધવ, જપે તે સારંગપાણ;
નરસૈંયાના નાથને, લલિતાએ કીધું જાણ.

પદ ૭મુ.

લલીતા–લલીતા કહે સાંભળો મારા વાલાજી, સુંદરી છે મહા રિસાલાજી;
પેરે પેરે લાવી છું નાથજી, આવો સોંપુ તમારે હાથજી.

ઢાળ.

આવો તમારે હાથ સોંપુ, સાંભળોને મારી વાત;
મત્સર છે ઘણો નારને, તમે નમીને તેડો નાથ.

કવિ–એવાં વાયક સાંભળી, આનંદ પામ્યા મન;
ચિંતામાંથી ચાલી આવ્યા, જુવતીના રે જીવન.

સામસામા ચાલી આવ્યા, નયણે તે નિરખી નાર;
કૃષ્ણજીએ લલીતાને આપ્યો, કૌસ્તુભ મણીનો હાર.

લલીતા–કુંવરીને કરમાં આપી, લોને તમારું તન;
સલુણી છે કુંવરી શામળા, કરજો એનું જતન.

બહુ પેરે સુખ દેજો, કરજો તે વિવિધ વિહાર;
ઇચ્છા તે એની પૂરજો, રમી રજની માસ અપાર.

કવિ—કુંજ સમિપે આવિયા, કુંવરીને તેડી કુમાર;
એકાંત સ્થાને રચી શૈયા, મળી કરે રે વિહાર.

ભુદર તે ભીડી હૃદેશું, ચુંબન લીધું ગાલ;
રસિઓ તે રસ પ્રીતે પીએ, કંદ્રપ રસ રસાલ.

તેજ સમે રસ તેજ સ્થાને, ઉપજ્યો તે અધિક આનંદ;
રસિક જનને પાન કરવા, મુકીઓ તે વ્રજ રાજન.

મૂર્ખ જડ પામે કહાં થકી, અન્ય ઉપાસીક જેહ;
જેને કૃપા હોય નાથની, નિઃશંક પામે તેહ.

રસિકના રસ આગળે, અમૃત શું લેખાય;
નરસૈંયો જુગો જુગ અવતરી, વિહાર ચરિત્ર એ ગાય.

પદ ૮મું.

મહાવન શ્યામની ને શ્યામજી, કરતાં કોટી કલા કામજી;
નંદનંદન પુરે મનની હામજી, ભુજ ભરી રમે ચારે જામજી.

ઢાળ.

ભુજ ભરી ચારે જામ રમે, ભોગવે રસ જામિની;
અબળા તે ઉર બળ કરી પિયુને, કુચપર લીધો કામિની.

સરોજ સકોમલ સુંદરી, માલતીની પેરે મુકુંદ;
ભમર થઇ પીયુ ભોગવે, સુધારસ ગોકુલચંદ.

સુરત સાધના સઘળી રાગિની, રમે કોટી કલા કરી;
મુદિત થઇ ત્યાં માનુની, લજ્જા પિયુની પરહરી.

મૃગાનયની કરે મરકલા, મોહની પિયુનું મન હરે;
અતિ નિકટ નાગર નાગરી, વિવિધ વન ક્રીડા કરે.

પ્રેમદા સાથે પ્રેમસું, પિયુડો અતિ રંગે રમે;
અધર ડસી કુચ કર ગ્રહી, કૃષ્ણ કંદ્રપને દમે.

ભુજ બલ ભીડી બાથશું, કસકસે બહુ કામિની;
કનકવેલ કેસમાંહે લપટી, જાણીએ ઘન દામિની.

ચુંબન ચારુ કપોલ પામી, પ્રેમસું પિયુડો દિયેઃ
સુડીસો તે થઇને શ્રીહરી, અમૃતપે રસ મુખમાં દિયે.

સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાલમાં, બ્રહ્મલોક ને કૈલાસ;
વૈકુંઠમાં સાગર સુતા તે, કરે રસની આશ.

ધન એ દિવસ ધન એ શોભા, ધન ધન તે રાધિકા નાર;
ધન ભોગવે વ્રજ વિનતા, કહે કૃષ્ણ સાથે વિહાર.

શ્રી વૃંદાવન જમુના તીરે, બંસીબટે રસ જામિયો;
પ્રેમે પીયા રાસ રમિયા, ત્યાંહ નરસૈંયો ઝુલી રહ્યો.

પદ ૯મું.

સુંદરી પામી અતિ ઉલ્લાસજી, કરતાં કામ રસ ભોગ વિલાસજી;
વિલસાવવા બેહુ વાસજી, હુતો નરસૈંયો પાસજી.

ઢાળ

પાસ રહીને નયમ નિર્ખ્યો, અનુભવ રસ થયો જેહ;
જેવી લીલા નજરે દીઠી, મુખડે તે ગાઈ તેહ.

દીવી તે મહારે હાથ દીધી, કહે નરસૈંયો આ નિધ જોઇ;
વિલાસ ગોકુલનાથનો, ભૂતલ ગાયો સોઇ.

બલ અધિક કરી કરુણા, આપીયો કરતાલ;
હું સુખે લાગું ગાન કરવા, પ્રસન્ન થયા ગોપાલ.

ભામીનીમાં ભળી ગયો, જેમ સાગરમાં રતન;
મહારસમાં ઝીલીયો, આનંદ પામ્યો મન.

ભાવ જણાવ્યો નયનમાં, ઉપંજયો મનમાં નેહ;
માનુનીને રુડી મનાવી, દૂતી થઇ તેહ.

જે રસ શંકર કોઈ ન દેખે, હું ઝીલી રહ્યો તે માંહે;
મહારસમાં મહાલિયો, તે શંભુ કેરી સાહે.

કૃપા હવી ભોળાનાથની, તેણે દીધી તે મુજને આશ;
રંકને રિધિપત કીધેલો, કાપયો તે ભવનો પાશ.

અનાથ હુંને સનાથ કીધો, પાર્વતીને નાથ;
દિવ્યચક્ષુ આપ્યાં મુજને, મસ્તક મેલ્યો હાથ.

તેના ચર્ણ પ્રતાપથી, પામ્યો તે પ્રેમ નિધાન;
પછી ગોપેશ્વર નાથનું, અવનીપે શું કરું ગાન.

ભાભીએ ભાગ્ય ઉદે કર્યો, મને કહ્યાં તે કઠિણ વચન;
ત્યારે નરસૈંયો નિરભય થયો, પામ્યો તે જુગજીવન.

પદ ૧૭મું

લલિતા-બેહેની તું સાંભળ માહારી વાણીજી, બોલી ત્યાં સખી શહાણીજી;
રસ ભર્યાં દીસે તારાં નેણજી, શિરથી છુટી તે તારી વેણજી.

ઢાળ.

વેણ છુટી કસણુ ત્રુટી, ઉલટાં તે દીસે અંગ;
સાચું કહેને સૈયર મહારી, કયમ રમી પીયુની સંગ.

હાર તણાં તે ડંસણુ હૈયે, અંગ છે કુમકુમ રોલ;
અંગે તે રેખા અતિ ઘણી, મુખ ભર્યાં છે તાંબોલ.

કપોલ તારા હસી રહ્યા, મુખડે તે પ્રગટ્યું નૂર;
દસન નખ દીસે ઘણા, અબલા તે તારે અધૂર.

પિયળ પુરી રહી અધુરી, ટળી તે કાજલ રેખ;
બોલ અભિનવ બોલતી, વનિતા તું રે વિશેક.

તીલક પીયુનું લલાટ તારે, દરપણુ લઈ મુખ જોયે;
પીતાંબર કહાં પલટ્યું, નીલાંબર તારું ન હોયે.

કૌસ્તુભમણિ તું કેનિ લાવી, નહિ એકાવલ હાર;
પાલટી આવી પ્રેમદા, મુજને કહેને વિચાર.

ચુવા ચંદન કુસુમ પરિમલ, અંગ માંહે સુગંધ;
હું જાણું છું હે સખી, તુંને મળ્યો તે નંદનો નંદ.

સ્વેદ શીતળ અંગ તાહરું, તે દેતું હશે મનસાખ;
સંકોચ શાને કરે સ્યામા, મુજ આગળ તું દાખ.

ઉચું જોને અંગના, કયાં ઢાળે નીચાં નેણ;
વણ કહે સર્વે લહું, તું સંતાડે જોને વેણ.

સુરતનું સુખ કહેને મુજને, મા ધર મારી લાજ;
નરસૈંયાનો નાથ તુજસું વિલસીયા છે આજ.

પદ ૧૧મું.

રાધા–સજની સુરતનું સુખ જેહજી, સાંભળ તુજને કહું તેહજી;
જે અનુભવ્યો રસ આજજી, કહેતાં મુજને આવે લાજજી.

ઢાળ.

કહેતાં મુજને લાજ આવે, એવી લીલા થઈ જેહ;
તુજને કહું છું તારુણી, તું ગુપ્ત રાખજે તેહ.
રખે કોને જણાવતી, વ્યભીચારીની એ વાત;
સ્યામ સંજોગી રસનો ભોગી, વનમાં મળ્યો વ્રજનાથ.
કર ગ્રહ્યો મારો કામીએ, કે ભલે આવી ભામિની;
આત્ર અબલા આપણ બેહુ, ક્રીડા કીજે કામિની.
અમૃત એના નયનમાં, એવો એ ઘનસ્યામ;
હું અંગ ફુલી થઈ ઘેલી, કામીએ જગાડયો કામ.
કસણ તે ચોલીતણાં, ઉર બળે ત્રુટયા તેહ;
મેં નિલાંબર નવ જાણિયું, કટીથકું ખસીયું તેહ;
પ્રેમતણો સાગર ઉલટયો, વાધ્યો કામ અપાર;
જઇ કામીને કંઠે વળગી, મારું ચિત્ત ચલ્યું તે ઠાર.
ઉછંગે લીધી વાલમે, વિવિધ વિલાસ્યા શ્રીહરી;
જેણે ગોવરધન કર ગ્રહ્યો, તે મેં રાખીયો ઉર ધરી.
આલિંગન દીધું શામળે, કરે ભીડયું તન;
અંતર ટાળી એક કીધી, મનાવ્યું તે મારું મન.
શ્યામ સુકોમલ અંગ પીયુનું, કઠણ કુચ ફૂલ માહેરાં;
નાથજીની ભુજે બાથ ભરતાં, ખુચ્યાં કુચ ફૂલ બેહેરાં
ચુંબન ચારુ કપોલ સરસી, અધર ડશી કરે પાન;
રતિપતિ રણજોધ જીત્યો, મદને તે મુકયું માન.
આજનાં સુખતણી શામા, સંક્ષેપે કહું તુજ સુંદરી;
વિસ્તાર તેહનો નરસૈંયો, ભૂતલ કહેશે અવતરી.

પદ ૧૦મું.

રાધા—સજની સાંભળો મ્હારાં વચનજી, ધીર રાખજે તારું મનજી;
જે સુખ પામી આણે તનજી, આજ હું ગઇ હતી મહાવનજી.

ઢાળ.

આજ મહાવન હું ગઈ હુતી, મુસ્તક મહીનો ભાર;
કારમો તે આવ્યો કુંજમાં, નટવર નંદકુમાર.
વહાલમાં એણે રોકી વનમાં, હું કરું તે કુણ ઉપાય;
આજ તે જાણી એકલી, માહાવજી મા કરશો અન્યાય.
મળવું તે ખોટું મન વિના, ઘેલા ન થઇએ ગોવિંદ;
ચીર મ્હારું ફાટશે, તુટશે તે ચોળી બંધ.
વળગો મા રહો વેગળા, ફુટશે તે મહિનું માટ;
માણસમાં મ્હારે મ્હાલવું, તમને તે નહિરે ઉચાટ.
કૃષ્ણ—મેલ મહીડું શિરથકી, તું ધીરજ રાખજે મન;
આવ અહીં દેખાડું તુજને, મારું તે કુંજભુવન.
રાધા—શીતલ શૈયા પાથરી, રચ્યો તે રંગ વિલાસ;
અનેક રસ પીએ અનુભવી, કરે મન ઉલ્હાસ.
હું હુતીરે જોબન સમે, કુચ ફલ પીયુડા જોગ;
કોમલ કર લઇ સોંપીઆં, કરવાને રસભોગ.
અમર ફલ લઇ અર્પિયું, મેં પીયુના મુખ માંહે;
રસ પીએ રસીઓ પાય મુજને, આનંદ પામી ત્યાંહે.
કંઠ ઘાલી બાંહેડી, ચુંબન લીધું કપોલ;
સંગ્રામનું સુખ શું કહું, કરતાં તે રંગ કલોલ.
વદન સુકોમલ શ્યામનું, કરતાં તે નયને પાન;
નિર્ખતાં ધીરજ ટળે, કંદ્રપ કોટી સમાન.
રમતાં રંગીલે એમ કહ્યું, જુવતી તું પ્રાણ જીવન;
સર્વેમાં તું વડી સુંદરી, તું માન વેદ વચન.
અકળગતી એની કોઇ નવ જાણે, નહિ કોને આધીન;
વન આવી વચન બોલે, મુજ આગળ થાય દીન.

સાહી લીધી શામળે, એની વાત કહી નવ જાયે;
જાવા ન દેતા મહાવજી, કર ગ્રહીને લાગે પાયે.
એટલા દિવસ હું નવ જાણુતી, રહેતી હુતી અસન;
હાવે તે ક્ષણું મેલું નહીં, વેધાણું મારું રે મન.
સંસારનું સુખ શું કરું, ન ગમે ઘરની વાત;
નરસૈંયાનાં નાથ સાથે, વિલસી દિન ને રાત.

પદ ૧૩મું.

રજની આવી જુગનીધાનજી, ઇચ્છા હુતી રમવાને મનજી;
સજની આજ મહારે મનજી, પ્રેમે પધાર્યા પ્રાણજીવનજી.

ઢાળ.

પ્રેમે શું પધરાવીઆ, મેં તો સાંજ સમે તે શ્રીહરિ;
ચરણ ધોયા પ્રેમશું, મેં તો સેજલડી ફુલની કરી.
કૃષ્ણની તે કપુર લઇને, અગરે કીધી આરતી;
પ્રેમે પીયુનું વદન જોતી, તન મન ઉપર વારતી.
પ્રથમ સંગમ પીયુજીશું, રમવાનેરે મારું મન થયું;
લજ્જા તે લોપી નવ શકું, મુખડે તે નવ જાએ કહ્યું.
જોબન મારું જાગીયું, કામાતુર અંગે હું થઇ;
ભાવ નયનમાં જણાવીઓ, ત્યારે પ્રેમે મુને કરે ગ્રહી.
લજ્જા લોપી અંગ સુંપી, પ્રેમે પીયુજીને મળી;
રમતાં તે રસબસ એક થઇ, જેમ દૂધમાં સાકર ગળી.
મહિયર હું બોલી શ્યામને, સંભળ અંગ તાહરું;
અનેક રામા સંગ રમિયો, પણ આજ જો પ્રાક્રમ માહરું.
સનમુખ થાને શામળા, કરવાને રણસંગ્રામ;
આજ તહારા મન તણી, પુરું તે સઘળી હામ.
મુજ અબળાની આગળે, કાયર ન થઇએ શામળા;
સાવધાન થઇને શીખવું, રતીરણની સઘળી કળા.

ઉરપે લીધો વાલમો, કુચ બંધન તુટયાં તડતડી;
સુરતની સાધન સાંધવા, હું જોદ્ધા સાથે આથડી.

નાથ સાથે બાથ ભરતાં, ધસીને રે લીધો ઊર;
અધર ડંસ ડસીને મુકીયો, ત્યારે લડથડયો મહાશૂર.

બાલપણામાં અતી બળીઓ, ગોવરધન કર તોલીઓ;
તે સુભટને મેં તરુણિરૂપ, રંગમાં તે રોળીઓ.

ભ્રકુટી ચઢાવી નયન જોડી, મેં મારીયાં તે મોકના બાણ.
કામિનીની આગળ કાયર થઇને, માગવા લાગ્યો માન.

કૃષ્ણ–શરણ રાખો સુંદરી, હું તુજ આગળ ઓચરું;
દીન જાણી દયા આણી, પ્રેમશું ઊરપર રમું.

રાધા–આજ પછે હે વાલમા, મોટપણું આણેશ ન મન;
લઘુવેશ જાણી દયા આણી, મુકું છું પ્રાણજીવન.

શ્વાસ ભરાણો હે સખી, સ્વેદકણ અંગે ઝરે;
મુજને તે જીત્યો જુવતી, કાયર થઇ પીયુ કરગરે.

કૃષ્ણ–અમળા તે મારું અંગ દુખે, ભીડીશ મા રે ભામિની;
કઠણ પયોધર તાહરાં, મુજને તે ખુંચે કામિની.

અમૃતપે અદકું હતું, મુજ કને ફળ જેહ;
પછે પીયુના મુખમાંહી, પ્રેમશું મુકયું તેહ.

પ્રસન્ન થયા પીયુ પાન કરતા, રસીયાને મન તે રસ ગમ્યો;
ચુંબન લીધું હસી હસી, પ્રગટ થઈ રંગે રમ્યો.

કુસુમ પેરે રાખીઓ, ઉર ઉપર ચારો જામ;
હોંસ હતી મનમાં પિયુના, પુરી તે સઘળી હામ.

સફળ તે રજની આજની, ધન ધન મારો આવતાર;
નરસૈંયાના નાથશું, રંગ રમ્યા તે વિહાર.

પદ ૧૪મુ.

રાધા–સજની સાંભળ મારી વાતજી, ધન ધન આજની રાતજી;
હસતા ડોલતા આવે સાથજી, ભોજન પધાર્યો મોરો નાથજી.

ઢાળ.

ભૂવન પધાર્યો નાથ મોરો, અબલાને સુખ આપવા;
કોટી કંદ્રપ થયા કામી નાથજી મુજ વશ હુવા.
નવલ સજ્જા પુષ્પની, ભુવન અતિ રલીઆમણું;
ચોદશ દીપક જલહલે, હરખ ઉપનો મન ઘણું.
શણગાર કીધો શોભીતો, નયને કાજલ સારીઆં;
કટાક્ષ સરખાં કસણુ કસીને, કામીના ઊરમાં મારીઆં.
શ્યામ સુંદર વદન જોતાં, અનંગ અંગે સજ થયો;
રતિપતિ રણયુદ્ધ કરવા, સુભટને તે મેં કર ગ્રહ્યો.
નાથજીને ભુજ બાથ ભીડી, હૃદયામાં લઇ ચાંપીઓ;
સુભટ નરમાં શૂર કહાવે, તે મારી આગલ કાંપીઓ.
મદનમાતી શ્યામ સંગે, રતિ રંગ રસમાં રમી રહી;
પીન પયોધર પ્રાણ પિયુને, અધર મુખડે રહી સહી.
તૃપ્ત ન થયો પિયુ પીતાં, પછે તે હું લાજી રહી;
ચોળી તણાં બંધ ત્રુટયા, શરીરે શીતલ થઈ.
મેહેલ મહાવા હું માલ માગું, મારા નાથ હું તૃપ્ત થઇ;
ચાર જામ સંગ્રામ કરતાં, રજની સઘળી વહી ગઈ.
દરપણ લઇને વદન જોતાં, અધર દંસ દીસે ઘણા;
નિર્ગુણ તારા જોને કામી, નિર્લજે કાંઈ ન રાખી મણા.
કહ્યું ન માને હો સખી, ભુજબાથ ભીડીને રહ્યો;
સુરતનો સંગ્રામ સજની, બાળપણનો તુજને કહ્યો.
એણી પેરે રસ પાન કરતાં, નાથ નયણે નિહાલતી;
પિયુને અંગે પ્રેમ વાધ્યો, પલક પાછી ન વાળતી.
અનંગ આપદા અંગ ટાળી, તન તે શીતલ થઈ રહ્યું;
તે સમાન સુખડું સજની, મુખથી નવ જાએ કહ્યું.
મારા સમ કોઇને મા કહેશ, એ વાત મનમાં જાણજે;
વિહાર ચરિત્ર વિહાર લીલા, નરસૈંયા થઈ માનજે.

પદ ૧૫મું.

રાધા–રસનિધાન આજની રાતજી, જાગો મ્હારા પિયુજી હવો પ્રભાતજી;
દીપક જોત ક્ષણું ક્ષણું થાયજી, પંખીડાં રાગ પંચમ ગાયજી,

ઢાળ.

પંચમ ગાએ પંખીઆ, પૂર્વ દિશાએ રવી પ્રગટિયો;
સારી જામ સંગ્રામ કરતાં, હજી તે તૃપ્ત નવ થિયો.
રવી ઉગ્યો ને ઇંદુ આથમ્યો, ગૌ દોહ્યાની વેળ થઈ;
સાસુ ને નણંદ પુછશે, મારો કંથ કહેશે કયાં ગઈ.
તેને ઉત્તર આપવો. ને રાખવો કુલનો ધર્મ;
પરવેદના જાણો નહિ, શામળા તુજને શર્મ.
હજુએ તાહારા મનમાં, જાણુને શું થયું શ્રીપતિ;
ભુજ બાથ શું ભીડી રહ્યો, મુકતો તે મુજને શે નથી ?
કંઠ વહુંધી બાંહેડી, પિયુ પોઢીઆ નિઃશંક;
લક્ષણ તાહરાં રે શાં કહું, ભુડાં દીસે છે ઢંગ.
પૂરવે હતું પોતાતણું, એમ નિર્ગુણ નાથ ના રહી;
આજુની શીખામણ શામલા, નહી આવું ફરી વેચવા મહી.
હું તુજ સરખી નવરી નથી, મારે ઘેર ઘણેરું કાજ;
પ્રાતઃસમે પિયા ભોવન જાતાં, આવે છે મુજને લાજ.
રેણી સમે રસ ઉપજે, સંયોગે રંગની રેલ;
કર જોડીને માન માગું, મહાવા તે મુજને મહેલ.
વાટે જાતાંરે વાલમા, મુજને દેખે દુરીજન;
નરસૈંયાના નાથજી, મારું દૂર છે ભોવન.

પદ ૧૬મું.

રાધા–કૃષ્ણ પ્રત્યે રંગે રમીઆં તે કયાં રેણુજી, અરુણ ઉજાગરાં રાતાં નેણુજી;
અધર ભર્યો રંગ તંબોલજી, કાજલ રેખા તારે કપોલજી.

ઢાળ.

કાજળ રેખો કપોલ સોહે, તિલક ખંડિત તાહેરું;
વ્યભિચારી બોલ મા વાલમા, તો મન માને માહેરું.
અટપટી શીર પાઘ લટકે, કેસર ને ફુલે ભરી;
અબીલ ગુલાલ ને ચુવા ચંદન, શોભે નાભી શ્રીહરી.
કંકણ કોમલ અંગે ખુંચ્યાં, રેખા દીસે નખ તણી;
જેશું રંગે રમ્યા રજની, વેગે પધારો તે ભણી.
આ નીલામ્બર કોઈ નારનું, તમો સાચું કહોને સમ તેહના;
આધીન થયા પ્રભુ તેહને વહાલા, લાવ્યા ને કયાંથી રેણમાં.
કોસ્તુભમણિ આ કયાં વિસારી, નવસેરો પેહેર્યો નારનો;
રીસ મા આણો મન વિષે, મુને કહોને સુખ વિહારનો.
કોઈ ભામનીએ ભોગવ્યા, રજની તે ચારે જામ;
કોમલ અંગે કેમ ખમ્યાં, રતિપતિ રણસંગ્રામ.
વેગે પધારો ભુવન તેને, હું આવું તમારે સંગ;
શ્રીહરી સુખ દેખાડ તારું, રમીઆ તે જેશું રંગ.
હાવે તેને પ્રસંન થઇને, હું આપીશ ઉરનો હાર;
નરસૈંયાના નાથજી, મારી વિનતડી વારંવાર.

૮ શ્રૃંગાર

The શૃંગાર poems are many and widely scattered. Very many of these are probably the work of later poets. These are collected together into four main groups. રાસ સહસ્રપદી, વસંતના પદ, શૃંગારમાળા and હીંડોળાના પદ. A great many of them repeat the same idea over and over again. They all refer to the *Rāsa-Līla* of Krishna and the Gopīs. Occasionally they are very voluptuous both in language and in imagery but the poet never for a moment loses the central idea that Krishna is the Supreme Being and that the Gopīs are the human souls yearning for union with the Divine. The first twelve of the following selections clearly strike the keynote to the whole set.

પદ ૧લું.

ગોપી-કોણ પુન્યે કરી, નાર હું અવતરી, શ્રીહરિ દીન થઇ માન માગે ;
અમર અવિગતિ કહે, અકલ કો નવ લહે, તે કમલાવર કંઠ લાગે. કોણ.

યજ્ઞ યાગે યજી, યોગ ધ્યાને ધરી, બહુ વ્રત આદરી દેહ કષ્ટે ;
તોય તે શ્રીહરિ, સ્વપ્ને ન પેખીએ, તે હરિ નિરખીએ પ્રેમદષ્ટે. કોણ.

શેષ સુખાસન, શેજ સોહે સદા, ભુવન જસું વૈકુંઠ કહાવે ;
તેથેં અધિક જે, મંદીર માહરૂં, પ્રેમે પીતાંબરો પલંગ આવે. કોણ.

ભક્તવત્સલતણું બિરદ પોતે વહે, વેદ પુરાણ એમ શાસ્ત્ર વાણી ;
નરસિંહાચો સ્વામી ભલેરે મળીયો, કીધી કૃપા મુને દીન જાણી. કોણ.

પદ ૨જું.

ગોપી-સારમાં સાર અવતાર અબળાતણો, જે બળે બળિભદ્ર વીર રીઝે;
પુરુષપુરુષાતન, શું કરું હે સખી, જેથી નહિ માહરૂં કાજ સીજે. સાર.

મુક્તિ પર્યન્ત તો, પ્રાપ્તિ છે પુરૂષને, સત્ય જો સેવકભાવ રાખે ;
રસભરયું રુસણું, નાથ નોહરા કરે, તે નહીં નારી અવતાર પાખે. સાર.

ઇન્દ્ર આદિક અજ ઇશ ને મહામુનિ, ગોપિકા ચરણરજ તેહ વંદે;
ગોપીથી આપનું, અધમપણું લેખવે, નરપણું નવ રૂચે આપ નંદે. સાર.

વેદ વેદાંત ઉપનિષદો ખટ મળી, જે મથીને રસ પ્રગટ કીધો ;
તે રસ ભાગ્યનિધિ ભામની ભોગવે, અહોનિશ અનુભવ સંગ લીધો. સાર.

સ્વપ્ન સાચું કરે, ગિરિધર સ્યામળો, પ્રણમું હું પ્રાણપતિ પાણ જોડી;
પંથનું જેમ પશુ, પુંઠળ વળગ્યું ફરે, નરસૈંયા નાંથજી નાથ તોડી. સાર.

પદ ૩જું.

અનુભવીયાં રસમાં માણે, તે જે જાણે તે જાણે મહારી સજની. ટેક૦

એ અનુભવ બ્રહ્માદિક દુર્લભ, સનક સનંદ રસ ભોગીરે ;
તે વ્રજનાર નિરંતર માણે, તે માણે નંદનંદન રસ ભોગીરે. અ૦

ચૌદ લોકથી અપાર જેહને કહીએ, સદા આનંદો સુખ રાશીરે ;
તે પુરુષોત્તમ ગોકુળ પ્રકટયો, નંદગોપી નિરખે રહેવાશીરે. અ૦

જ્યાં આનંદ ત્યાં પરમાનંદ છે, વેદ કરે રે વખાણરે ;
આનંદ નંદ જસોદા જનુની, આનંદ વરતે છે આણરે. અ૦

આનંદ શ્રી ગોવરધન પર્વત, વંદ્રાવન સુખ ધામરે ;
નરસૈંયાચા સ્વામી અંતરજામી, આનંદ ગોપી પૂરણકામરે. અ૦

પદ ૪થું.

જાઓ રે મદન ગોપાલ, ગુણ ગર્જન. ટેક.

અધમ નર ઓધાર્યો પ્રેમ પાતો ;
સુપેર શ્રદ્ધા કરે, સનક શુકદેવસુ રાતો ;
નિરંતર હરિ તારૂં નામ લેતો ;
કોટી જપ કોટી તપ, કોટી સાધન કર્યાં રે તેણે. ગુણ.

કોટી યજ્ઞાદિક હવન કરે ;
ગંગા આદે લેઈ સકલ તીર્થ કર્યાં;
જેણે પ્રેમસું કૃષ્ણ નામ લીધાં,
એ જન શાસ્ત્ર સકળ આરાધન કર્યાં. ગુણ.

અનુસરે નામ ગોવિંદ કેરૂ ;
નરસૈંયો એમ કહે ભવ ફેરા ટળ્યા ;
કૃષ્ણ થકી નથી દુજો કોઇ રે ;
જોયા મદન ગુણ ગર્જન. ગુણ.

પદ ૫મું.

લડસડતી કાંહાં જા'છે રે અબળા, કોણ પુરૂષે તને ભોળવી રે ;
કહેરે સખી તને ગરડરસ લાગ્યો, કે વિષ પીધું ઘોળવી રે. લડસડતી૦
અશનપણામાં સૂતીરે હુતી, શ્યામ ભુજંગે ચટકાવી રે ;
હરિ મંત્ર જાગ્યો તેણી વારે, તો જીવનડી ઘર આવી રે. લડસડતી૦
એ ડંખ બેઠો જે નરનારી, તે ભૂતળ દેહ નહિ ધરશે રે ;
નરસૈંયાના સ્વામી સંગે રમતાં, વહાલો આપ સરીખડાં કરશે રે. લડસડતી૦

પદ ૬ઠું.

સાંભળો કામની કૃષ્ણ કામી કેહે, તાહરા મંદિરથકો નહીરે જાઉં ;
અવર કો નાર નહીં તુજ સારખી, જેહને ફૂલ કરી હુ બંધાઉં. સાં૦
તું વનવેલડી, હું વનમાળી, સીંચવે સમર્થ દૃષ્ટિયે કરૂં ;
તુજ પાસામાં લે રાખું શીતલ, પાણિ ધરી પ્રેમની વાડ કરૂં. સાં૦
સાંભળો સુંદરી એમ કહે શ્રીહરિ, જેની ફૂલમાળા કરી હું રે બાંધ્યો ;
ચૌદ ભુવનતણાં બંધન છોડવું, મેં જાણ્યું તેં મોહિની મંત્ર સાધ્યો. સાં૦
માન તું માનની, માન માગી કહું, નહીં તજું મંદિરમાં બોલ દીધો;
નરસૈંયાચો સ્વામી, સર્વે રસ લહ્યો, સુરતસંગ્રામે આધીન કીધો. સાં૦

પદ ૭મું.

જેવો ને તેવો રે તમારે, પાલવડે બાંધો ;
અણછતો હું તો તમારો, વધાવી લીધો. જે.
અનતેડાયો આવું રે, હું તો તાણ્યો નવ ત્રૂટું ;
તમારા પ્રેમની સાંકલીએ બાંધ્યો, છોડયો ન છૂટું. જે.

રમાડયો રમું રે, તમારો જમાડયો જમૂં;
તમારે સમુંરે સજની, બીજું નવ અમારે સમૂં. જે.

હુંકારે આધેરો જાવું, તમારે દુંકારે રાચૂં;
નરસૈંયો જહાં ગાન કરે, ત્યાં પ્રેમ ધરી નાચૂં. જે.

પદ ૮મું.

ધન્યરે ધન્ય મહાપુણ્ય જશોદાતણું, પુત્રભાવે પરિબ્રહ્મ રાજે;
નંદનો નંદ આનંદ થઇ અવતરયો શેષ બળિભદ્ર સંગે બિરાજે. ધન્યરે

અમર આહિર, અરધાંગ ગોપાંગના, વૃક્ષવેલી સર્વે ઋષિરાણી;
ભક્તિ તે રાધિકા, મુકિત જશોમતી, વ્રજ વૈકુંઠ તે વેદવાણી. ધન્યરે

નિગમ વસુદેવજી, ગાય ગોપી ઋચા, દેવકી બ્રહ્મવિવાદ કહાવે;
બ્રહ્માકર લાકડી, વેણુ મહાદેવજી, પંચવદન કરી ગાન ગાવે. ધન્યરે

ઇંદ્ર અર્જુન અહંકાર દુર્યોધન, દેવતા સર્વે અવતાર લીધો;
ધર્મ તે રાય યુધિષ્ઠિર જાણજો, દાસનો દાસ નરસૈંને કીધો. ધન્યરે

પદ ૯મું.

સાંભળ સહિયર સુરત ધરીને, આજ અનોપમ દીઠો રે;
જે દીઠો તે જોવા સરખો, અમૃતપેં અતિ મીઠો રે સાંભળ.

દષ્ટે ન આવે નિગમ જગાવે, વાણી રહિત વિચારો રે;
સત્ય અનંતજ જેહેને કહીએ, તે નવધાથી ન્યારો રે. સાંભળ.

નવધામાં તો નહીં નરવેડો, દશધામાં દેખાશે રે;
અચવો રસ છે એહેની પાસે, તે પ્રેમી જનને પાશે રે. સાંભળ.

અદ્વૈત બ્રહ્મ અનોપમ લીલા, અસંખ્ય જુગનો એહેવો રે;
જોગ જગન જપ તપ મુનિ દુર્લભ, માને તેહેવો મેવો રે. સાંભળ

જ્યાં લગી જ્યમ છે ત્યમનો ત્યમ છે, વધે ઘટે નહીં વહાલો રે:
આવે ના જાએ, જાએ ના આવે, નહીં ભર્યો નહીં હાલો રે. સાંભળ.

પૂર્ણાનંદ પોતે પુરુષોત્તમ, પરમ ગત છે એની રે;
એ પદ ક્ષર અક્ષરની ઉપર, તમે જો જો ચિત્તમાં ચેતી રે. સાંભળ.

હું તું મટશે દુગ્ધા ટળશે, નિરભે થાશો નરખી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાચો સ્વામી, હું હૈડામાં હરખી રે. સાંભળ.

પદ ૧૦મું

કૃષ્ણ કહે કામની સુણ સાચું કહું, તું મુજને અતિ વાહાલી રે;
અનેક સુંદરી છે મળવા, તે સુખ નહી તીહારી રે.

કહે તો ઊભો વેણુ વજાડું, કહે તો મધુરું ગાઉં રે;
કહે તો આપણ રંગભર રમીએ, મંદિરથી નવ જાઉં રે.

શામા વચન સુણી વહાલાના, હસી હૈયામાં લીધો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, અધરઅમૃતરસ પીધો રે.

પદ ૧૧મું.

ત્રિભુવન જે પતિ તે પતિ તાહરો, જોની તું ભામની ભાગ્ય તારું;
મુનિવર યોગીને સ્વપ્ને આવે નહિ, તે કહે સુંદરી પ્રાણ મહારું.

માનની માનુની વલ્લભ સ્વામીની, ભજને શ્રીકૃષ્ણને ભેદ ટાળી;
ચૌદ ભુવનતણો નાથ વશ તાહરે, તુજ સમાન નથી રે કોઈ વહાલી

તવ હશી કામની, હતી ત્યાં જામની, ભૂધર ભેટવા સંગે ચાલી;
નરસૈંયાચા સ્વામીમાં અંગ મેળાવીયું, પ્રેમશું રુદીયામાંહે ઘાલી.

પદ ૧૨મું

ગોપી–ટળતો ટળતો હીંડીશ મા રે, આલિંગન દીધા વિના કયમ સરે રે
આગે અમ ઘર નણદલ જુઠી, ઉઠીને અદેખી હરે રે. ટ.

સાસુ સસરો માત પીતા રે, જે બોલે તે સહીએ રે;
પૂર્વે એશું અનુભવ છે રે, તો મૂકી કયમ જઇએ રે. ટ.

એ રસ જાણે જવલ્લે રે જોગી, કે વળી મુનીવર જાણે રે;
શુક સનકાદિક નારદ જાણે, જેણે વેદ વખાણે રે ટ.

એ રસ જાણે વ્રજની રે નારી કે દેવે પીધો રે;
ઉગરતો રસ ઢળતો હુતો, નરસિંહીએ ઝોંટીને લીધો રે. ટ.

પદ ૧૩મું.

ગોપી–કુમકુમને પગલે પધારો, રાજ કુમ કુમને પગલે;
મસમસતા મોહનજી પધાર્યા, ડગમગતે ડગલે, પધારો.

મસ્તક પાઘ પીતાંબર સોહિયે, લીલાં અંબર રંગ લે; પધારો.
મુખ ઉપર શ્રમજળનાં રે મોતી, જોતાં મન હરી લે; પધારો.
સાકર કેરા કરા પડયા છે, આંગણિયે સઘળે; પધારો.
દૂધડે મેહ વુઠયો નરસૈંયાને, રસ વાધ્યો ઢગલે; પધારો.

પદ ૧૪મું.

ગોપી–તું મારે ચાંદલીએ ચોંટયો, રાજ સારા મુરતમાં શામળિયો;
ક્ષણું એક વહાલા અળગા ન થાઓ, પ્રાણજીવન વર પાતળિયો. તું મારે.
ખડકીએ જોઉં ત્યારે અડકીને ઉભો, બારીએ જોઉં ત્યારે બેઠોરે
શેરીએ જોઉં ત્યારે સન્મુખ આવે, વહાલો અમૃતપેં અતિ મીઠોરે. તું મારે.
જમતાં જોઉં ત્યારે જોડે બેઠો, સૂતા જોઉં ત્યારે સેજડીએરે;
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, આવીને વળગ્યો બેલડીએરે. તું મારે.
પ્રીત કરે તેની કેડ ન મેલે, રસ આપે અતિ રસિયોરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, મારા હૃદયકમળમાં વસિયોરે. તું મારે.

પદ ૧૫મુ.

ગોપી–ખંમખંમ રે ચાંદલા મા કરીશ વહાણલું, મારા પ્રાણજીવન ઘેર આવ્યા રે
પૂરવ જનમની પ્રીત જે હુતી, પુરુષોત્તમ પધાર્યા રે. ખંમખંમ રે.
પેલા ભવનો વાલમીઓ રે, ચૌદ ભુવનનો સ્વામી રે;
જનમ કોટી કોટી તપ કીધાં, ત્યારે વિઠ્ઠલ વર પામી રે. ખંમખંમ રે
પપૈયા પિયુ પિયુ કરે રે, કોયલ મધુરે વાસે રે;
હું તને વારું કુકડલા રે, રખે વહાણલું પ્રકાશે રે. ખંમખંમ રે.
ચંદ્ર વિંટયો જેમ ચાંદરણીએ, તરુવર વિંટયો વેલી રે;
ગોવિંદ વિંટયો ગોવાલણીએ, હસાગવની હેલી રે. ખંમખંમ રે.
સાહર સોહીએ લેહેરે લેહેરે, જેસી લેહેર તુરંગ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, ગોપીવર ગોવિંદ રે. ખંમખંમ રે.

પદ ૧૬મું.

ગોપી–જાગો રે જશોદાના જીવન, વાહાણેલાં વાયાં;
તમારે ઓશીકે મારાં, ચીર ચંપાયાં. જાગોરે.

પાસું રે મરડો તો વહાલા, ચીર લઉં રે તાણી;
સરખી સમાણી સૈયરો સાથે, જાવું છે પાણી. જાગો.

પંખીડાં બોલે રે વહાલા, રજની રહી થોડી;
સેજલડીથી ઉઠો વહાલા, આળસડાં મોડી. જાગો.

સાદડી પાડું તો વહાલા, લોકડીઆં જાગે;
અંગુઠો મરડું તો પગના, ઘૂઘરા ગાજે. જાગો.

સાસુડી જાગે રે વેરણ, નણદી જાગે;
ઓ પેલી પાડોસણને ઘેર, વલોણું વાગે. જાગો.

જેને જેવો ભાવ હોય તેને, તેવું રે થાએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી વિના રખે, વહાણલું વાએ. જાગો.

પદ ૧૭મું.

ગોપી--જશોદાના જીવન ઊભા, જમનાને તીરે;
મોરલી વજાડે મોહન, મધુરી ધીરે. જશોદાના ટેક.

પીતાંબરની પલવટ વાળી, ઉર લેહેકે માળા;
કાનબીચ કુંડળ લળકે, દીસે રૂપાળા. જશોદાના.

પરભાતે ઉઠીને ગોપી, ગૌને હેરાવે;
ઓ કાનુડા ! ઓ કાનુડા ! કહીને બોલાવે. જશોદાના.

આજ તો અમારી ધેને, દૂધ થોડેરાં દીધાં;
રખે રે શામળિયે વહાલે, દોહીને પીધાં. જશોદાના.

કૃષ્ણ—સાંભળ રે સલૂણી શ્યામા, વાતલડી મારી;
તુજ સરખી સલક્ષણી છે, ગાવલડી તારી. જશોદાના.

કવિ---એવાં એવાં વચન સુણી, ગોપી આનંદ પામી;
ભકતવત્સલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહેતા નરસૈંના સ્વામી. જશોદાના.

પદ ૧૮મું.

કવિ—-ભોળીરે ભરવાડણ હરિને, વેચવા ચાલી;
સોળ સહસ્ત્ર ગોપીનો વહાલો, મટુકીમાં ઘાલી. ભોળીરે.–ટેક.

અનાથના નાથને વેચે, આહીરની નારી;
શેરીએ શેરીએ સાદ પાડે, લ્યો કોઇ મોરારી. ભોળીરે.

મટુકી ઉતારી માંહે, મોરલી વાગી;
વ્રજનારીને સેજે જાતાં, મૂરછા લાગી. ભોળીરે.

બ્રહ્માદિક ઇંદ્રાદિક સરખા, કૌતક એ પેખે;
ચૌદ લોકના નાથને કાંઇ, મટુકીમાં દેખે. ભોળીરે.

ગોવાલણીના ભાગ્યે પ્રગટયા, અંતરજામી;
દાસલડાંને લાડ લડાવે, નરસૈંયાચો સ્વામી. ભોળીરે.

પદ ૧૯મું.

ગોપી–વહાલાને જોતાંયે, મહારી ભૂખલડી ભાંગી;
ઘરમાં રહીને શું કરું, મહારી આંખડલી લાગી. વહાલાને.–ટેક.

શામળી સુરતે મન, મોહીને લીધું;
કાંઇક શામળિયે વહાલે, કામણ કીધું. વહાલાને.

સંસારીનું સુખ હું તો, તજીને બેઠી;
મધુરી મૂરતી મારે, પાંજરીએ પેઠી. વહાલાને.

સોનાની સાંકળીએ, મુને બાંધીરે તાણી;
મનડાની વાતો રે, પેલે મોહનિયે જાણી. વહાલાને.

તુજ મુજ વચ્ચે વહાલા, અંતર નથી;
નરસૈંયાચા સ્વામીની, લોકે કથની કથી. વહાલાને.

પદ ૨૦મું.

ગોપી–હવે કેમ વસીયે વૃન્દાવનમાં, લૂટાલૂટ મંડાણી;
નંદતણો નાનડીઓ નરહરી, થઈ બેઠો છે દાણી. હવે.

એકનું ઢોળે ને એકનું ફોડે, એકનું મહિ માથેથી પાડે;
એકને તો વહાલો અણઘટ બોલે, એકને તો વઢાડે. હવે.

એકને આપે ચીર પાટી, એકને આપે ચોળી;
એકને વહાલો ધક્કાજ મારે, એકને નાંખે ઢોળી. હવે.

સકળ સૈયરો ટોળે મળિને, રમવા ભમર ભોળી;
નરસૈંયાચો સ્વામી નવલ રંગીલો, તે રમે છે હોળી. હવે.

પદ ૨૧મું.

ગોપી--એક ગમે ગોપીનો વહાલો, અવર બીજાનું મારે કામ કશું;
બાપતણા સમ ખાઇને કહું છું, નંદલાલ વસ્યે ગામ વસ્યું. **એક.**

શામળિયો સુંદર વર સજની, તેને દેખી મારું મન વિલસ્યું;
એને મૂકી જે બિજાને ભજશે, તેનું કાળે લાળે કરમ ઘસ્યું. **એક.**

છેલછબીલો ને છોગાળો, ગોઠડિયાળો ગુણ ભંડાર;
નરસૈંયાચો સ્વામી શામળિયો, વૈષ્ણવ જન કેરો દાતાર. **એક.**

પદ ૨૨મું.

ગોપી--હળવે હળવે હળવે હરજી, મારે મંદિર આવ્યારે;
મોટે મોટે મોટે મેં તો, મોતીડે વધાવ્યારે. હળવે.

કીધું કીધું કીધું મુજને, કાંઇક કામણ કીધુંરે;
લીધું લીધું લીધું મારું, ચિતડું ચોરી લીધુંરે. હળવે.

જાગી જાગી જાગી હું તો, હરિ મુખ જોવા જાગીરે;
ભાગી ભાગી ભાગી મારા, ભવની ભાવટ ભાગીરે. હળવે

ફૂલી ફૂલી ફૂલી હું તો, હરિમુખ જોઇને ફૂલીરે;
ભૂલી ભૂલી ભૂલી મારા, ઘરનો ધંધો ભૂલીરે. હળવે.

પામી પામી પામી હું તો, મહા પદવીને પામીરે;
મળિયો મળિયો મળિયો મેહેતા, નરસૈંયાચો સ્વામીરે. હળવે.

પદ ૨૩મું.

આવો રે અલબેલા વહાલા, મોહન મારા રસિયા રે;
આવડી વારો કયાંહાં રે લગાડી; કોને તે મંદિર વસિયા રે. આવો.

તમને ટેવ પડી પરઘરની, હવે તે શી પેર કરીએ રે;
સંસારમાં કાંઈ સાર ન દીઠો, કેને તે જોઈ જોઈ ઠરીએ રે. આવો.

આજ પછી હરિ એવું ન કરીએ, લોકહસારત થાશે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી હમને તજશો, બિરદ તમારું જાશે રે. આવો.

પદ ૨૪મું.

સાચું બોલો શામળિયા વહાલા, કહો કયાં ગયાતા રે;
માનીતીને ભવન તજીને, કોને મહેલ રહ્યાતા રે. સાચું.

આજ રજની રડતાં વીતી, કંથ વિના કયમ રહીયે રે;
તલપાપડ થઈ રજની ગાળી, એવું થાય તે કયમ સહીયે રે. સાચું.
હમણાં હેત ઉતાર્યું હરજી, પેલી નવલ નારશું મન મોહ્યું રે.
તમો વિના અમો તલસી મરિયે, તોલ તમારું જોયું રે. સાચું.
ભલે પધાર્યા મારા મંદિર માંહી, ભાવે ભામણાં લીધાં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, દુઃખ ફેડી સુખ કીધાં રે. સાચું

પદ ૨૫મું.

નંદના ગોવાળિયા રે, તારો રસીલો સનેહ. ટેક,
ગ્વાલણ પાણીડાં સંચર્યાં રે, જળમાં ન બોળે પાય;
કદમ કેરે છોડવે રે, ઉભેલા દીસે જાદવરાય. નંદના.
સહસ્ત્ર કોટિનો મારો કંચવો રે, તે સાહી નવ તાણ્ય;
લાખના બંધ મારા ટુટશે રે, તારે હસવું ને મારે હાણ્ય. નંદના.
કહાનજી કેસર ના છાંટીએ રે, ભીંજે અમ અબળાના કેશ;
ભીંજે જાદવરાય લોબરી રે, હુંતો ઘેર શો ઉત્તર દેશ. નંદના.
કહાનજીને મુકુટ બિરાજતો રે, રાધાજીને એકાવળ હાર.
નરસૈંયાચો સ્વામી મળ્યાં રે, વાહાલે ઉતાર્યા ભવપાર. નંદના.

પદ ૨૬મું.

શાને કાજે તમો સહુ મળી આવ્યાં શું છે તમારે કામ રે;
પતિવ્રતાનો એ ધરમ નોહેરે, ગોપી જાઓને તમારે ધામ રે. શાને.
મોહન કેરાં વચન સાંભળી, નીચું નીહાળે બાળી રે;
મુખમાં આંગલડી ને મનમાં વિમાસે, તમો એ શું બોલ્યા વનમાળી રે. શાને.
ગદગદ કંઠે ગોપી વચન પ્રકાશે, તમે સુણજો દેવ મોરારી રે;
મોહન નહી રમો અમ સાથે, તો તજીશું દેહીડી અમારી રે. શાને.
અંતર પ્રીત જોઇને હરી હસિયા, રૂદિઆ ભીતર લીધાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, વાહાલે આપ સરખીડાં કીધાં રે. શાને.

પદ ર૭મું.

ધન્ય ધન્ય રે વન્દાવનની શોભા, ધન્ય ધન્ય રૂડો આસો માસ રે;
ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ તણી જે લીલા, ધન્ય ગોપિઓનો રાસ રે. ધન્ય.

શણગટડામાં સાન કરીને, માનુની મોહ ઉપજાવે રે;
અળવે અંગ મોડ અતી અબળા, નેહ નેણાંમાં જણાવે રે. ધન્ય.

કંઠ કોકિલા સ્વર ઉચ્ચરે, ગાંધર્વ ગાન હરાવે રે;
વચન મીઠાં મધુરાં ઉચરતી, વા'લાને સુખ મનાવે રે. ધન્ય

અમર લોકના જૂથ મળ્યાં ત્યાં, મુનિવર જોવા આવે રે;
સુર નર જય જયકાર કરીને, ઇંદ્રાણી પુષ્પ વધાવે રે. ધન્ય.

ધન્ય એ ગોપીને ધન્ય એ લીલા, ધન્ય જે રાસ રમાડે રે;
ગોપીશ્વરની કૃપાથકી રે, નરસૈંયો તાળ વજાડે રે. ધન્ય.

પદ ર૮મું.

મધરાત્રીએ મધુરી રે વાહાલેજીએ, વાંસલડી રુડી વાઈ રે;
કામની કામઘેલડી થઇને, સૌ વૃંદાવનમાં ધાઇ રે. મધરાત્રી.

સાસુ નણંદીની લાજ તજીને આભુષણ અવળાં સજિયાં રે;
રેણી રાસ રમવાને કારણ, જઈ જાદવને ભજિયાં રે. મધરાત્રી.

નયણાં ભરી નિરખ્યો લક્ષ્મીવર, આનંદ અબળા પામી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી વૃન્દાવનમાં, ખેલ કરે બહુનામી રે. મધરાત્રી.

પદ ર૯મું

અમને રાસ રમાડ વહાલા,
ગોકુલથી વંદ્રાવન રુડું, તે મુજને દેખાડ વહાલા

જલ જમુનાને કાંઠડે રે, વાયો વેણ રસાલ; વહાલા.
નાદે મોહી ગોપીકા રે, ઘેર રોતાં મેલ્યાં બાળ. વહાલા.

એક એક લોચન આંજીયાં રે, કૃષ્ણ કરે સનમાન; વહાલા.
અવળાં આભ્રણ પહેરીઆં રે, તેણે નેપુર ઘાલ્યા કાન. વહાલા.

સનમુખ ઉભી રહી રે, નયને નીરખ્યા નાથ; વહાલા.
તન મન ધન સહુ સોંપીયું રે, ગોપી ઉભી જોડી હાથ. વહાલા.

અમેરે આહીરડાં સદાએ સુંઆળાં, કઠણ કઠોર પેલો કાનુડો;
નંદરાયની આણ ન માને, જસોદાનો કુંવર લાડકડો. નહિ.

સાન કરે દેહી પરવશ થાએ છે, છાંનાં છાંનાં વાહે વહાલડો;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, વૃન્દાવનમાં એકલડો. નહિ.

પદ ૩૩મું

કેશુડાં રાતાં ને ઋતુ રાતીજીરે, કોયલડી વનવાસી રે;
માનુની જોબન મદમાતી, માધવ ચરણ ઉપાસી રે. કેશુડાં.

મોરાં તો સહેકાર મનોહર, મોરી અતિ દ્રુમવેલી રે;
ક્રીડા કારણ શામ મનોહર, મળી છે સરખી સાહેલી રે કેશુડાં.

ધન ધન રે જમુનાં તીરે, ધન બંસીવટ શોહે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, દેખી સુરી નર મોહે રે. કેશુડાં.

પદ ૩૪મું.

હાં હાં રે રત આવી રે આવી, ફુલ્યો ફાગણ માસ;
નિઃશંકપણે નંદજીનો કુંવર, પુરે તે અબળાની આશ. હાં હાં.

મન ગમતો શણગાર સજીને, કરીશું હાસ્ય વિલાસ;
સુંદરીનું ભૂષણ શ્રી વ્રજજીવન, અમો તમારી દાસ. હાં હાં.

કામણગારો કાહાન ગોવાળો રે, વસે વ્રજમાં વાસ;
નરસૈંયાચા સ્વામીએ રે વીંધી, પડી પ્રેમની પાશ. હાં હાં.

પદ ૩૫મું.

ચાલો સખી વૃંદાવન જઇએ, ગોવિંદ ખેલે હોળી;
નટવર ભેખ ધર્યો નંદનંદન, મીલી હે ભાવતી ટોળી. ચાલો૦

એક નાચે એક ચંગ બજાવે, એક છાંટે કેસર ઘોળી;
એક અબીલ ગુલાલ ઉડાડે, ગાયે ભમ્મરભોળી. ચાલો૦

કરો શણગાર હાર અનોપમ, પેહેરો ચરણા ચોળી;
સેંથો સિંદૂરે સમારો રે, કુમકુમ કાજળ રોળી. ચાલો૦

એક છાના છંદ કરાવે, વગર બોલાવી બોલી;
માંહોમાંહે કરતી મરકલડાં, હસી હસી દે કર તાળી. ચાલો૦

વસંત ઋતુ વૃંદાવન શોભે, પ્રફુલ્યો ફાગણ માસ;
ગોવિંદ ગોપી હોળી રે રમતાં, જુવે નરસૈંયો દાસ. ચાલો०

પદ ૩૬૬મું.

ઓ સખી શ્રાવણ આયોરે, ઓ શ્રાવણ આયોરે. ટેક.
ચાલો સખી ઝુલિયે સુવર્ણ હિંડોળે, કીજે શ્યામ મન ભાયો;
હાવ ભાવ ખંજન મનોહર, કંચુકી કંકન સોહાયો. ઓ સખી.
કામ જપત વૃષભાનનંદિની, રસિક રાય વર પાયો;
મનમાન્યો દેખી મન મોહી, જઇ હાથ હરિનો સાહ્યો. ઓ સખી.
શ્રાવણ માસ સોહામણો, સોહામણો સહુ વ્રજ સાથ;
પરમ સોહાગી સ્વામીજી, કોડામણા છો પ્રાણનાથ. ઓ સખી.
સદા રમણ વૃન્દાવન સોહિયે, નિત્ય પ્રતે રાસવિલાસ;
શ્રી જમુનાજીને કાંઠડલે કંઈ, કીધો આહીંરડે વાસ. ઓ સખી.
સખી મળી છે નાની મોટી, દોડી આવી છે રમવા રાસ;
મધ્યે વિરાજે શ્રી સ્વામિજી, જેનું સદા નિરંતર રાજ. ઓ સખી.
એ શોભામેં કેમ રે કેહેવાયે, કદી શંકર પૂછે વાત;
કહેનાર શેષ સરખા હારે, ત્યાં પામરની કોણ જાત. ઓ સખી.
રે વૃન્દાવનની કુંજગલનમાં, હીંડોળે રે હીંચાય;
મારા વહાલાજી ઘાલે ઘુમલડી, સહિયેરો માંહોમાંહી ગાય. ઓ સખી.
મારા વહાલાજીશું વાત કરતાં, ઘુમરી થઈ દશ વીશ;
વેણુ વછુટી ને હારજ ત્રુટયો, અંબર ખશિયાં શીશ. ઓ સખી.
હીંડોળો રાખો મારા વહાલા, અંગ ઉઘાડાં થાય;
સહિયેર સર્વે હાસ્ય કરે છે, તેમાં તમારું શું જાય. ઓ સખી.
હવે નિર્લજ થયા છો તમે, જાણ્યા લાડકવાયા નાથ;
નહિ બોલું નહિ ચાલું વહાલા, આજ પછી તમ સાથ. ઓ સખી.
એવાં એવાં વચન સુણીને હરિ હસિયા, રસિકવર સુકુમાર;
પ્રસન્ન થયા શ્રી સ્વામિજી, નરસૈંને આપ્યો હાર. ઓ સખી.

પદ ૩૭મું.

ઠમ ઠમ રે વરસે મેહ સોહામણો જો, કાંઇ હીંચે હરખે હીંડોળે અતિ રંગ જો;
શ્યામા ને સ્વામિ બેહુ શોભતાં જો, નીલામ્બર પીતામ્બર શોભે અંગ જો. ઠમ.

ધ્રુમલડી ઘાલેરે ગોપી રસ ભરી જો, કાંઇ શામળીઆ સનમુખ કરતી સાન જો;
મરકલડા કરતીરે માતુની મોદશું જો, નાચે ને વળી ગાયે મધુરાં ગાન જો. ઠમ.

મધુરે બોલે કોયલ મોર સોહામણા જો, કાંઇ ગાજે ગાજે ગગનમાં ગંભીર જો;
વૃંદાવન તે શોભે અતિ સોહામણું જો, શોભે શોભે સુંદીર જમુનાતું નીર જો. ઠમ.

વાયે વહાલો વેણુ મહુઅર વાંસળી જો, કાંઇ વાજાં વાજે તાળી તાલ મૃદંગ જો;
કાંઇ મગન થઇ વહાલો સહુને નિરખતો જો, કાંઈ ઉલટ વાધ્યો અબલા અંગ જો. ઠ.

ઉપરથી તો કુસુમ વરસી રહ્યાં જો, સુરીનર મુનિવર બોલે જેજેકાર જો;
નરસૈંયો નિરખીને હરી ગુણુ ઓચરે જો, ધન ધન કામિની કૃષ્ણ વિહાર જો. ઠમ.

પદ ૩૮મું.

છાની કેમ રહું, વન વેણું વાજે;
સાંભળતાં અંગે અનંગ જાગે.

કાનનાં કુંડળ પાછલે ઘાલી;
વ્રેહની વેધી, ગોપી વન ચાલી.

વ્રેહ નીછરાએ, વિઠ્ઠલો પામી;
ભક્તવત્સળ મળ્યો નરસૈંયો સ્વામી.

પદ ૩૯મું.

આ જોની આ કોનું પગલું, પગલે પદ્મતણું એંધાણ;
પગલાં પાસે બીજું પગલું, તેરે સોહાગણ નૈતમ જાણ. આ જો૦

પૂરણ ભાગ્ય તે જુવતી કેરૂં, જે ગઈ વહાલાને સંગે;
એકલડી અધર રસ પીશે, રજની તે રમશે રંગે. આ જો૦

અડવડતી આખડતી ચાલે, દેહ દશા ગઈ ભૂલી;
નિશ્ચે હરિ આવ્યા આ વનમાં, જો જો કમોદની ફૂલી. આ જો૦

પુછે કુંજ લતા દ્રુમવેલી, ક્યાંઈ દીઠો નંદકુમાર;
વૃક્ષ તણી શાખા ફૂલી રહી, અભિષેક કીધો નિરધાર. આ જો૦

નયણે નીર ને પંથ નિહાળે, કહાન કહાન મુખ બોલે;
ચાલી ચતુરા સરવ મળીને, નંદકુંવરને ખોળે. આ જો૦

જોતાં જોતાં વનમાં આવ્યાં, દીઠી એક સાહેલી;
ધુતારાનાં લક્ષણ જો જો, ગયો એકલડી મેલી. આ જો૦

ન દીઠા નાથ ગોપી પાછાં આવ્યાં, જળ જમુનાને તીર;
બાળલીલા કીધી તે વારે, પ્રગટયા હળદર વીર. આ જો૦

રાસ આરંભ્યો સર્વે શામા મળી, સુરીનર જેજે કીધો;
ગોપીમાં હું તો નરસૈયો, પ્રેમ સુધા રસ પીધો. આ જો૦

પદ ૪૦મું.

પંથડો નિહાળતી રે, જોતી પીતાંબર પગલાં;
મદનરસ ઘેલડી રે ભરતી, લડસડતાં ડગલાં. પંથડો.

ચતુરા ચાલતી રે જાણે, વન ત્રાઠી હરણી;
શુદ્ધ બુદ્ધ વીસરી રે, વહાલા તે તારી કરણી. પંથડો.

શામા શામને રે, હીંડે મારગડે જોતી;
નેણે નીર ઝરે રે, ચતુરાં ચીરવડે લહોતી. પંથડો.

શામા સહુ મળી રે, કીધો એક વિચાર;
ચાલો સખી ત્યાં જઈએ રે, જ્યાં રમતા નંદકુમાર. પંથડો

ચાલ્યાં ચાલ્યાં ત્યાં ગયાં રે, આવ્યાં જમુનાજીને તીર;
આ આંહી હરી બેસતા રે, જમતા કરમલડો ખીર. પંથડો.

વહાતા વાંસળી રે, ગોપી સહુકો ગાતાં ગીત;
તે કેમ વીસરે રે, વહાલા પુરવ જનમની પ્રીત. પંથડો.

પુછીયું હમને રે, કયાંઈ મહારા નાથતણો ઉપદેશ;
અમ તજી ગયો રે, ધુરત ધાબળીઆળો વેશ. પંથડો.

જતને જાળવ્યું રે, જોબન ભુદર ભેટ કરેશ;
જો હરી નહી મળે રે, મહારા પાપી પ્રાણ તજેશ. પંથડો.

આણે આણે મારગડે રે આવ્યા લખ ચોરાશી વાર;
મનખા દેહ ભલો રે, જેણે પામ્યા નંદકુમાર. પંથડો.

વરોવર પુછ્યું રે, ક્યાંઇ નટ નાગર કેરી ભાળ;
નરસૈંયાચા સ્વામિ રે; મળ્યો દીનાનાથ દયાળ. **પંથડો.**

પદ ૪૧મું.

આપણ રમશું રે રમશું રે, રંગ રસાળી હોળી;
શામળીયો વશ કરવાને, ભરશું કેશર ઘોળી.

અબીલ ગુલાલ અગરરસ ઉત્તમ, ઘર ઘરથી નીસરશું;
નંદકુમારનું મુખ માંજીને, હો હો હોળી કરશું.

જાવોરે આ ઋતુ રઢીયાળી, કોયલ ટહૂકા બોલે;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, ઠરશું ઝાકમઝોળે.

પદ ૪૨મું.

આજદીન રૂડો રે, રૂડો રે રૂડું ગોકુળ ગામ;
રૂડી રામા રંગે રમતી, રૂડા સુંદરશામ.

રૂડી વટ સોહે રંગે રાતી, રૂડા જમના તીર.
રૂડું વન વંદ્રાવન ફુલ્યું, રૂડા હળધર વીર.

રૂડો રસ આવ્યો નરસૈંને, પીતાં તૃપ્ત ન થાય;
રૂડે રૂડું તો મળે જો, પૂજીએ જાદવરાય.

પદ ૪૩મું.

રાતી મોલ ધરો મોહનજી, રાતી ઋતુ રૂડી;
રાતે દાંતે હસે રાધાજી; રાતી કરમાં ચુડી.

રાતાં ફુલ ખરે ખારનાં, રાતી રજ રૂડી;
રાતી ચાંચે પોપટ રમે, પક્ષીડાં સુડલો ને સુડી.

રાતા સાળુ સહીયર સહુને, શિર છુટી જુડી;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સંગ રમતાં, રહી તે રસમાં બુડી.

પદ ૪૪મું.

ગોપી આવી રે આવી રે, વહાલાનું મુખ જોવા;
અદ્દભૂત ખેલ રચ્યો પુરૂષોત્તમ, માનનીનાં મન મોહવા.

રાતી ચુડી કરે કામનીયાં, રાતાં છરણા ચુંદડીઆં;
રાતી આડ કરી કુંકુમની, તે તળે રાતી ટીલડીયાં.
રાતા ગુલ કલેવરે કમખે, રાતી ચોળી હૃદે ભલી;
રાતાં તંબોળ ઓપે મુખે અબળા, તવ નરસૈ ત્રીકમને ત્રીયા મળી.

પદ ૪૫મુ.

વસંતરૂતુની હું બલીહારી, નર નાર સહુકો ફાગ રમે;
માધવ સખા સહીત ગૃહ ગૃહ પ્રતી, જળ વન અંબુજ ભમર ભમે.
મનભાવતાં વચન પરસ્પર, વનિતા વૃંદ વશેક કરે;
લડસડતો લક્ષ્મીવર લઘુવેશે, ધાઇ ધાઇ સહુકો બાથ ભરે.
કનક કળશ કેશર ભરી હરિ, પૂઠે રહી મસ્તકે ઢોળે;
કરતલ ભરી શીખંડ અધરરસ, મુખલોચન ઉપર રોળે.
સાસુ નણદી ડાહ્યાં ડમરાં, મરજાદાએ અનુસરતાં;
તેશું સહુ કહે વહુ ચાલો, રમીએ આડો શણગટ ધરતાં.
નરસૈંયા સ્વામી નિત નવલી પરેં, વિચિત્ર લીલા કેલી કરે;
લેહેરીઓ જડમાં જે આવે, પુરુષપણું વેગે વિશરે.
કામા કૃષ્ણ મળીરે કૃષ્ણ મળી રે, હસતી મુખડું જોતી;
અબીલ ગુલાલ કેશર રસ છાંટે, તરુણી તાળી દેતી.
ફરતી ફરતી નાચે નારી, વહાલો વેણુ વજાડે;
માનની મોહી મોહન સાથે, લઇ હૃદયાશું ભીડે.
સુર બ્રહ્માદિક કૌતુક જોતાં બોલે જેજેકાર;
ભણે નરસૈંયો મરમ ન જાણે, વરસે કુસુમ અપાર.

પદ ૪૬મુ.

શરદ નિશાએ શ્રી મહારાજ, કે વનમાં આવીયારે લોલ;
મધ્ય નિશાએ વજાડી વેણુ, કે ગોપીકા ચાલીયાં રે લોલ.
શ્રવણે સુણી મોરલીનો નાદ, કે સહુ બ્યાકુળ થયાં રે લોલ;
જે જેમ હતુ પોતાને ધામ, કે તેમ નીસર્યાં રે લોલ.
જોયો પૂરણ નંદ પરિબ્રહ્મ, કે સુધબુધ સર્વે ટળી રે લોલ;
જુએ નયણાં ભરી ભરી નાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ.

વચન બોલ્યા શ્રી મારાજ, કે કહો કેમ આવીયાં રે લોલ;
વળતી બોલી વ્રજની નાર, કે તમ આશ્રયે આવીયાં રે લોલ.

રંગભર રાસ રમાડો નાથ, કે શરદ સોહામણી રે લોલ;
ઉગ્યો સોલ કળાનો ચંદ્ર, કે હાલડી રળીયામણી રે લોલ.

પૂરણ પ્રીત જોઈ પરિબ્રહ્મ, કે રુદીયા ભીડીયાં રે લોલ;
રંગભર રમવા માંડયો રાસ, કે કારજ સીજ્યાં રે લોલ.

વાજે તાલ પખાજ ને ઝાંઝ, કે વિણા વાંસળી રે લોલ;
નાચે નરસિંહ નંદકુમાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ.

ચોકમાં ફરતી વ્રજની નાર, કે વચ્ચે રાધા હરિ રે લોલ;
નવ સત સજ્યા કે શણગાર, કે પાવલે ઘુઘરી રે લોલ.

હમચી લે હરજીની સાથ, કે તાલી લે હાથમાં રે લોલ;
નાચે નટવર મદન ગોપાલ, કે જુવતીના સાથમાં રે લોલ.

અંતરીખ દેવતા રહીને જુએ, કે પુષ્પે વધાવતા રે લોલ;
રૂપે રૂડો નરસૈંયાનો નાથ, કે મનમાં ભાવતા રે લોલ.

પદ ૪૭મું.

વાંસલડી વેરણ મારી રે, હાં રે વશ કીધા તેં વૈકુંઠનાથ રે; ટેક. નાર ધુતારી.

ક્યાં રે ઘડાણી બંસી ક્યાં રે કટાણી, કોણ દાન તપ કીધાં રે,
વાંસલડીનો શબ્દ સુણીને, હો રે મારાં મનડાં હરીએ લીધાં રે; નાર ધુતારી.

પોતે પોતાનાં ગોપી તન રે છેદાવીને, વાલાજીના મુખ પર આવી રે,
સોક્લડીનું સાલ જગાવી, હાં રે વાહાલાને તો મન ભાવી રે; નાર ધુતારી.

વૃંદાવનનાં તે વન જ મોહ્યાં, ત્યાં પશુઓ પ્રાણી રે,
સોલ સહસ્ર ગોપીજન વલ્લભ, તેમાં તું પટરાણી રે; નાર ધુતારી.

કામણગારી તેં કામણ કીધાં ને, કર્મે હમારે જાગી રે,
નરસિંહના સ્વામીની વાંસલડી, કર કંગન થઇ વાગી રે; નાર ધુતારી.

પદ ૪૮મું

વાંસલડી વા'તો રે, કાનો મોરલી વા'તો.

હાથમાં ગેડી ને ઘેન ચરાવે, વૃંદાવન જાતો રે, કાનો.
ગોપી તણાં ગોરસડાં જોઇને, દુર થકી ધાતો રે, કાનો.

મોર મુગટયા ને કાને રે કુંડળ, ગોપીઓમાં ગાતો રે, કાનો
ભલે મળ્યો મેતા નરસિંહનો, સ્વામી રંગમાં રાતો રે, કાનો.

પદ ૪૯મું.

તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે, વૃંદાવન મોરલીવાલા,
મેં તો ઘરનાં કામો ખોયાં રે, વૃંદાવન મોરલીવાળા
હું તો દોતાં દોણી ભૂલી રે, વૃંદાવન.
મેં તો પ્રેમે વાછરડાં ધવડાવવા રે, વૃંદાવન.
હું તો જમના ગઈતી પાણી રે, વૃંદાવન.
તારું મુખડું જોઇ જોઈ ફુલાણી રે, વૃંદાવન.
મેં તો અવળાં આભ્રણ હોડયા રે, વૃંદાવન.
મેં તો માથે છેડા મેલ્યા રે, વૃંદાવન.
કાનુડો કાળો ને છોગાળો રે, વૃંદાવન.
મને કાંઇ એક કામણ કીધાં રે, વૃંદાવન.
મારાં ચિત્તડાં હરી મન લીધાં રે, વૃંદાવન.
મેં તો રોતાં જ બાળક મેલ્યાં રે, વૃંદાવન.
મેં તો ધાવતાં બાલ વછોડયાં રે, વૃંદાવન.
મને મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી રે, વૃંદાવન.

પદ ૫૦મું.

મારે પ્રભુજી પરણા ઘેર આવ્યા રે;
મેં તો મોતીડાં ને ધૂપે વધાવ્યા રે.
મારો વાલોજી બોલાવે વારે વારે રે;
મને ભવ જળ ડૂબતી તારે રે.
મારે રસીયા સંઘાતે રંગ લાગ્યો રે;
મારે જન્મ મરણનો ભો ભાગ્યો રે.
વાગ્યાં પ્રેમનાં તે બાણ કેમ રૂઝે રે;
તાલી રંગની રસાળી વાલી લીજે રે.
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી રે;
સર્વે ગોપીકા આનંદ પામી રે.

પદ ૫૧મું.

લગારેક નંદના છોરા, આવ મારી ગાવડી દો'વા. ટેક.

ગાવડી મારી તુજને હળી, તુજને દો'વા દે;
મહીં ને ટકો જે ઘટે, તે હાથમાં પે'લો લે; લગારેક.

આવડું અવર કાવું રે, મારે જાવું ગોકુળ ગામ,
આવડું કેવું જઈ પડે, મારે તમ સરીખું કામ; લગારેક.

આવડું કેવું તે પડે, પોતાનો જાણી જોઇ,
ગામમાં મારે સહુ સગાં છે, તમ સરીખું નાહિ કોઈ; લગારેક.

મનનું હોય તે મનમાં જાણે, ઘણું કહે શું થાય;
નરસૈંયાના સ્વામી વિના, ઘણું વિમાસણ થાય; લગારેક.

પદ ૫૨મું.

મને ના બોલાવે, વા'લો મને ના બોલાવે;
કઠણ હૈયાનો વા'લો મને ના બોલાવે. ટેક.

જોજે જોષીડા તારી પોથીમાં શું આવે;
સારા જોશ જોજે મને મહીગરીએ વળાવે. કઠણ.

* * * *

સહુ સખી મળીને વા'લાને મનાવે. કઠણ.

સાસુ હઠીલી મ્હારી નણદલ ધૂતારી;
વીરલાને કેજો મારે આણલે આવે. કઠણ.

સહુ સખીઓમાં વા'લો સુઘડ કેવાય;
નરસૈંયાના સ્વામીને ન ખોટું ભાવે. કઠણ.

પદ ૫૩મું.

મને કૃષ્ણ જોયના કોડ, સહીયર ચાલો રે;
હું તો લાગું તમને પાય, હરિવર આલો રે. ટેક.

જાદવ જમનાને કાંઠલે રે, વાહે વિણા રસાળ;
નાદમાં મોહી ગોપી નિસર્યાં રે, ઘેરે રોતાં મેલ્યાં બાળ. સહીયર.

દે'રે દે'રે દીવા કરું રે, પૂજું સઘળા દેવ;
શામળીઓ વર જો મળે, તો, શંભુ કરું રે તમારી સેવ. સહીયર.

એ જળ જમના ઝીલતાં રે, ન્હાતા નિર્મળ નીર;
વસ્ત્ર હરિ ગયો વિઠલો રે, શેને ઢાંકું શરીર. સહીયર.

સાસુ હમારી જશોમતિ રે, સસરો શ્રી નંદરાય;
કૃષ્ણ કોડીલો કાનજી રે, મારું સાસરું ગોકુળ ગવાય. સહીયર.

ગોકુળ ગામની ગોવાળણી રે, આવે મુરકતી ગોર;
મુખ પર માવજી મોહી રહ્યાં રે, એના ઉર પર નાચે મોર. સહીયર.

ગાય શીખે ને સાંભળે રે, હરિ રાધાનો રાસ;
તે નર વૈકુંઠ પામશે રે, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. સહીયર.

પદ ૫૪મું.

મોહીની લગાડી રે મા મને મોહને રે.
રસીએ દેખાડી રંગની રે રેલ;
જીવતર સુધાર્યું રે સખી મ્હારું શામળે રે,
નિત્ય નિત્ય થાય વૃંદાવન ખેલ. મોહની.

આડી આડી દૃષ્ટે રે જુએ વાલો અમો ભણી રે,
જુએ મ્હારા નખ શિખના શણગાર;
મેણું‌ને દે છે રે સાસુડી સાસરે રે,
વહુ તારે ગિરધરસું ઘર વેવાર. મોહની.

રાધા ને માધવ રે એક વળગ્યાં બેલડી રે,
અંગો અંગ નયણામાં લપટાય;
સોલ વરસની રે શોભે સુંદરી રે,
અંગે સજી શણગાર હરખાય. મોહની.

ધન ધન લીલા રે લક્ષ્મીવર તણીરે,
ધન ધન ઉત્તમ રંગ વિલાસ;
ધન ધન ગોપી રે ગોકુળ ગામની રે,
ધન ધન ગાય નરસૈંયો દાસ. મોહની

પદ ૫૫મું.

શરદની રાતે રે વ્હાલે વાહી વાંસલી રે,
વ્હાલે મ્હારે માર્યાં મોહનાં રે બાણ;

શ્રવણે સુણી રે અમે સહુ નિસર્યાં રે,
વ્હાલે મ્હારે હર્યા અમારા પ્રાણ. શરદની.

લોકડીયાંની લજ્યા રે અમે સર્વે પરહરી રે,
દરશન કરવા દિન દયાળ;
જમનાને તીરે રે અમે સહુ ઉભાં રહ્યાં રે,
વ્હાલે મ્હારે સામી ચઢાવી આળ. શરદની.

અરધ નીશાએ રે તમે કેમ નિસર્યાં રે,
તમે તોડી પરણ્યા કરી પ્રીત;
તમે ગુણવંતા રે એવું કેમ કરો રે,
એ તો નોય તમારા કુળની રીત. શરદની.

એવાં એવાં વચન રે વનમાળી ઓચર્યાં રે,
વેણુ સુણી અબળા થઇ રે નિરાશ;
અમો અબળાને રે નવ તરછોડીએ રે,
વ્હાલા રે આવ્યા તમારી રે પાસ. શરદની.

દીન વચન રે શ્રવણે સાંભળી રે,
હસીને કર ગ્રહ્યો શ્રી રણછોડ;
નરસૈંયાના સ્વામી રે ભાવે ભેટીયા રે,
વ્હાલે મ્હારા પૂર્યા મનનાં કોડ. શરદની.

પદ ૫૬મું

કણી પેરે ભરીયે આછાં નીર રે, જમનાને આરે, વ્હાલા;
ધૂતારા છે ગોકુળીયાના લોક રે, શામળીયા, વ્હાલા.

સોના રૂપાનો મારો ઘડયો રે ઘડુલો, વ્હાલા;
ઊઢણીએ છે રતન જડાવ રે, શામળીયા, વ્હાલા.

તાણ મા તાણ મા હાર મારો ટૂટે, વ્હાલા;
મોતીડાં વેરાશે ગિરધર લાલ રે, જમનાને આરે વ્હાલા.

માથે મટુકી ગોપી વનડામાં રોકી, વ્હાલા;
જાય છે મારી સહીયરોનો સાથ રે, શામળીયા વ્હાલા.

નરસૈંયાનો સ્વામી મને મળીયો, વ્હાલા;
ઉતાર્યાં છે ભવ પાર રે, શામળીયા વ્હાલા.

પદ ૫૭મું.

ઘેલી રે ગોવાળણી, કરગર ના ગોરસ સારુ;
આજ તારું ગોરસ ચાખવું મારે, મન ઇચ્છે મારું રે. ઘેલી રે.

આજ ગોવાલણુ કહુંછું તુજને, તારી ધેને દોહવા નવ દીધું;
કુશળ રે' રોજ ધેનજ તારી, કાલે કારજ ન સીંજ્યુ રે. ઘેલી રે.

આપ ગોવાલણુ આ જ ધેન જ જાણજે, કઠણુ મન કમ કીધું;
વાગી ઠેસ વાટડીએ જાતાં, ગોરસ સઘળું ઢોળી પીધું રે. ઘેલી રે.

સુરનરને સ્વપ્ને ના આવે, મુનિજન દેહ દમે;
નરસૈંયાના સ્વામી શું કરીએ તમને, પીતાં ગમે અમનેરે. ઘેલી રે.

પદ ૫૮મું

લો સહીયો જોવાને રે જઇયે, વિનતિ તે જઈ વાલાને કહીયે;
સુખ દુઃખ તો હૈડામાં રે સહીયે, કોને જોઇને તે રે રહીયે. ચાલો.

આજનાં સુંદર રે સુખડાં, વાલાજીનાં જોવા સરખાં મુખડાં;
દુઃખનાં દાણા રે દરીએ, ભોજન લેઈ વાલાને ધરીએ. ચાલો.

સાંભળ મોરીરે સજની, આવી રુડી રમવા સરખી રજની;
મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, ગોપી સહુ આનંદ રે પામી. ચાલો.

પદ ૫૯મું.

ભલે રે સર્જ્યાં અમો લોક ભરવાડાં, નિત્ય વલોણું વલોવતાં રે લોલ. ભલે.
લખ ધેન ગો બાવા નંદ ઘેર દુઝે, મેરુ રવૈયો ઘાલી રે લોલ. ભલે.

એકી પા ઘુમે રાધીકા રે ગોરાં, એકી પા કાનજી કાળા રે લોલ. ભલે.
હળવા હળવા ઘુમજે રે કાનજી, ગોળી નંદાશે મ્હારી રે લોલ. ભલે.

ગોળી નંદાશે ને ચોળી છંટાશે, ટુટશે મોહન માળા રે લોલ. ભલે.
કાળી નાગનાં નેતરાં રે કીધાં મેરુ કીધો રવૈયો રે લોલ. ભલે.

સાત સાહેરની ગોપી રે કીધી, ને ચંદો સૂરજ બે સાખી રે લોલ. ભલે.
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, સાત સાહેર વલોવતાં રે લોલ. ભલે.

પદ ૬૦મું.

રાસ રમીને રે કહો ક્યાંથી આવીયા રે, બળવંતા બારણીયું ના ઠેલ;
રીસને ચઢાવી રે, મુજ પર શામળા રે, જાઓ જ્યાં કરી હોય રંગની રેલ. રજની.

રાતાં રાતાં નયણાં રે, અતિ નિદ્રા ભર્યાં રે, રાતી અધર કુંકુમની રેખ;
કસુંબાના હાર રે, અતિ કરમાઇ ગયારે, અધુરો ધૂતારા તારો વેશ. રજની.

મસ્તકના માર રે, દીસે મોકળા રે, શીતળ થયું છે સઘળું અંગ;
કોણ મલ્યું'તું રાતે રે, તમને ભોળવ્યા રે, રસ સઉ લીધો સઘળો રંગ. રજની.

પહેર્યાંને પીતાંબર રે, કાંહાં વ્હાલા પાલટયાં રે, પારકી પટોલી પાછી આલ;
હાંરે મંદિર પધાર્યા રે, પેલી સોકયના રે, અમ ઘેર આવજો હરિ કાલ. રજની.

કસુંબાને ચીરે રે, સેજ સૂતી રહી રે, અબોલા લીધા રે શા માટ;
ચાંદલીઓ ને ઉગ્યો રે, હરણીયો તો આથમીઓરે, ત્યાં સુધી જોઇ તમારી વાટ રજની

પ્રેમને આલાપે રે, પંખી સઉ સોર કરે રે, પ્રકટ થઇને રહ્યો પ્રભાત;
નરસિંહના સ્વામી રે મંદિર પધારીયા રે સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની.

પદ ૬૧મું.

લોક લડાવે છોકરડાં ને, મારે તો છેલ છબીલો રે;
નંદકુંવર હરિ નાંધડીયોવર, ઘડી એક ન મેલું વીલો રે. લોક.

બારે માસ મારે બારણે તોરણ, કુંકમ કેસર ઘોળું રે;
રંગભેર રાધા ને માધવ, હર્ખે ભરી હિંડોળું રે. લોક.

છપન ભોગ છબીલાજી તમને, વસ્ત્ર આભુષણ પહેરાવું રે;
સેજ તળાઇ ને પુષ્પ પીછોડો, પ્રેમ કરીને પોઢાડું રે. લોક.

માનુની મળીને મંગળ ગાઇએ, જાણે મંડપમાં માલું રે;
માથેથી માંડ હેડો નવ મેલું, મલપતી વળી ચાલું રે. લોક.

સંત સખા સાંબેલા હરિના, પૂજીને પધરાવું રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી અતિ રે લાડકડો, નટવર ઘોડે ચઢાવું રે. લોક.

પદ ૬૨મું.

જોની એની ગોવાળામાં ગોવિંદજી રે, કરમદડો જમતા રે;
જગન કરે તેને સ્વપ્ને ના આવે, વ્હાલો આહીરડામાં રે રમતાં રે. જોની.

આપ આપણાં હરિ પાળા લેઇને, જાદવરાય આગળ દાખે રે;
નાના વિધનાં શાક પાક રે, તે લેઇને જાદવરાય ચાખે રે. જોની

બ્રહ્માએ મનમાં એવું વિચાર્યું, આપણ મીન તણું રૂપ લેઇશું રે;
જળ જમનાના ચારુ દેશે, ત્યારે મહા પ્રસાદ પામીશું રે. જોની.

અંતરજામીએ તતખણ જાણ્યું, બ્રહ્મા મીન તણું રૂપ લાવ્યા રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી ચતુર શિરોમણિ, તે કામળીએ કર લોવડાવ્યા રે. જોની.

પદ ૬૩મું.

રંગ લાગ્યો મુને તારો, રંગીલા રંગ લાગ્યો મુને તારો. ટેક.
જન્મો જન્મ શામળીયા વા'લા, સંગ ના છોડું તારો. રંગીલા.

રજની થોડી ને રંગ ઘણેરો, જોબન લ્હેરે જાએ. રંગીલા.
પારકું ચિત્ત ચોર્યાની રે વિદ્યા, કાંહાં શિખ્યો એ ચાલો. રંગીલા.

તેં મારા મનડાં વશ કીધાં, કર્યો નેણનો ચારો. રંગીલા
આવો તો મન મેલીને મલીએ, પ્રીતતણાં ફૂલ ઠારો. રંગીલા.

ચૂવા ચંદન ઓર અર્ગજી, કસ્તૂરી રંગ રોરો. રંગીલા.
ભલે મળ્યો નરસિંહનો સ્વામી, નિત્ય નિત્ય જાગે કયમ જોરો. રંગીલા.

પદ ૬૪મું.

જાણી જાણી તમારી જાત, જાવજી જાણી રે; જાવજી ટેક.
એવી ન હોય મોટાની રીત, કોને ઘેર માણી રે.

રાસ રમી ઘેર આવીયારે, રવિ ઉગમતે સૂર;
સુખડાં આપ્યાં પેલી નારને રે, વાલે હમને તે મેલ્યાં દૂર. જાવજી.

શેરીએ સામા મલ્યા રે, નીચાં ઢાળ્યાં નેણ;
બોલાવ્યા બોલે નહીં રે, પ્રભુ વિપ્રીત તમારાં વેણ. જાવજી.

વિસાર્યા વિશરે નહી રે, પળ એક અળગા ના થાય;
નરસૈંના સ્વામી અંતરજામી, વાલો ભીડ પડે ત્યાં ધાય. જાવજી.

પદ ૬૫મું.

વિઠ્ઠલ રહ્યો રે વસી, મારે મન વિઠ્ઠલ રહ્યો રે વસી.
ગોવિંદ સાથે હેરે ગોઠડી રે, મને લાગ્યો સાકરશી. મારે ટેક

ઓસડીયા અળગાં કરો રે, મને શાને રે પાઓ ઘસી;
કાનુડો કળીઓર નાગ છે રે, મારા રુદીયે રે રહ્યો ડસી. મારે.

આજ મળીયા મને એકલા રે, મારા રુદીયા માંહે હસી;
નરસૈંયચા સ્વામી મળ્યા રે, ભ્રાંત ના રહી રે કશી. મારે.

પદ ૬૬મું.

આવ્યા અમો આશ ભર્યાં, વાલાજી અમો આવ્યા રે આશ ભર્યાં;
વેધાણું મન નહિ વળે પાછું. તારી મોરલીએ પ્રાણ હર્યાં. વા.

સુતને મેલી અમો પતિને મેલી, મેલી કુળની મરજાદ;
માત તાત વીસાર્યાં વલ્લભ, શ્યામ તમારે કાજ. વા.

એવાં એવાં વચન સુણીને, હરિ હસીયા આપણ રમશું રાશ;
મોટા કુળની તમો માનુની, પૂરું તમારી આશ. વા.

સુંદર રાત શરદ પુનમની, સુંદર આસો માસ;
નરસૈંયાના સ્વામી સંગ રમતાં, રજની થઈ ખટ માસ. વા.

પદ ૬૭મું

છાનો માનો આવ્યો કહાન, પાછલી રે રાતે;
વેણમાં જઇ રવ ગાયો, આવીને પ્રભાતે. છાનો૦

સમ ખાઇ સુતી હું, નહીં બોલું જાતે;
દ્વાર ઉઘાડી પાય લાગી, મોરલીને નાદે. છાનો૦

તમે તો પ્રાણાધાર. પેલી શોકલડીને આવે ખાર;
ઓળખ્યા હૈયાનો હાર, દીઠો તો પડો વાદે. છાનો૦

વાયદો કીધો તો આવીશું ગાવલડી રે દોતાં
નરસહીંયાચા સ્વામી પધાર્યા, વલોણું વલોતાં. છાનો૦

પદ ૬૮મું.

ભલેને પધારો કાહાન, વાટડી રે જોતાં. ટેક.

ઝાંઝરનો ઝણકારો, જાણે સીતનો સણકારો રે;
વાજેરે ભણકારો, અંધી રેણુ ગઈ રોતાં. ભલે૦

ઉગ્ર તપ કીધું મેં તો, આહીરડાંની જાતે;
નરસૈંયાચા સ્વામી, મોહ્યા અબલાની વાતે. ભલે૦

પદ ૬૯મું.

નહિ મેલું નંદના લાલ, છેડલો નહિ મેલું.
પાતલીઆ પ્રાણાધાર, છેડલો નહિ મેલું,
મીઠી લાગે રે તમારી ચાલ, છેડલો નહિ મેલું. ટેક.

રસીઆ હૃદય કમલમાં વસીઆ, હવે કેમ થાશો અલગારે;
છો બલીઆ અમ અબલા ઉપર, બલ કયાં પલકો રે. છેડલો.

ત્રિકમ તમારી પાઘડીએ રે, કાંઇ લલકે મોતી સેર રે;
સાંકડી શેરીમાં સામા રે મળીઆ, બેઠીલ્લાની શી પેર રે. છેડલો.

એકવાર આવજો વૃંદાવનમાં, આપણે કરીશું ખેલ રે;
તારૂં મુજને લઘરું લાગ્યું. નરસૈંયો રંગ રેલ રે. છેડલો.

પદ ૭૦મું.

વારી જાઉરે સુંદર સ્યામ તારા લટકાને. ટેક.

લટકે રઘુવર રૂપ ધરીને, વચન પિતાનાં પાળ્યાં રે;
લટકે જઇ રણે રાવણ રોળ્યો, લટકે સીતા વાળ્યાં. તારા લટકાને.

લટકે ગિરિ ગોવર્ધન તોલ્યો, લટકે વાયો વંશ રે;
લટકે જઇ દાવાનલ પીધો, લટકે માર્યો કંસ. તારા લટકાને.

લટકે ગૌઓ ગોકુળમાં ચારી, લટકે પલવટ વાલી રે;
લટકે જઇ જમુનામાં પેઠા, લટકે નાથ્યો કાલી રે. તારા લટકાને.

લટકે વામન રૂપ ધરીને, જાચ્યા બલીને દ્વાર રે;
ત્રણ ડગલાં પૃથ્વીને કાજે, બલિ ચાંપ્યો પાતાલ. તારા લટકાને.

એવાં એવાં લટકાં છે ઘણાં રે, લટકાં લાખ કરોડ રે;
નરસિંહાચા સ્વામી સંગે રમતાં, મહીડું મોડા મોડ. તારા લટકાને.

પદ ૭૧મું.

હાં રે શામળીઆજી સઉ દેખતાં, સામાં તે નયણાં નચાવીશ મા;
હાં રે ઓ પેલા દુષ્ટ દુર્જન દેખે, તે રે સાંભળતાં બોલાવીશ મા. શામળીઆજી.

હાં રે અદેખા લોક તેં અદકા બોલે, હાંરે તેને તે વચમાં લાવીશ મા;
હાં રે સાને સંતલસ કરી સંભલાવે, તે સાથે કંઇ કાવીશ મા. શામળીઆજી.

હાં રે હું તુજપર રીસાઉ મારા વા'લા, તું મુજપર રીસાઇશ મા;
નરસૈંયાના સ્વામીને રાસ મંડપમાં, તે ચરણ કમળથી વિસારીશ મા. શામળીઆજી.

પદ ૭૨મું.

આજ સપરમો દહાડો, મારા વાલા રે;
હરિ આવ્યા મારે ઘેર, કાહન છોગાલા રે.

શેરી વળાવું સોહામણી, મારા વાલા રે;
ફુલડીયાં વેરાવું, કાહન છોગાલા રે.

સેજ પાથરણાં પાથરુ, મારા વાલા રે;
તે ઉપર બેસો પ્રાણાધાર, કાહન છોગાલારે.

કુંકુમ કેશર છાંટણુ, મારા વાલા રે;
તોરણ બંધાવું હું વર, કાહન છોગાલા રે.

અગર કપુર કરું આરતી, મારા વાલા રે;
તન મન ધન નીવારું, કાહન છોગાલા રે.

પીતલ લોટા જલ ભર્યા, મારા વાલા રે;
દંતી દાતણ દઇશ, કાહન છોગાલા રે.

તાંબા કુંડીઓ જલે ભરું, મારા વાલા રે;
મોગરા મર્દન દઇશ, કાહન છોગાલા રે.

ખાનપાન પકવાન પડાવું, મારા વાલા રે;
બીડલે બાસઠ પાન, કાહન છોગાલા રે.

પુષ્પે પાથરણાં પાથરું, મારા વાલા રે;
હું તો વીંજણે ઢોલું વાય, કાહન છોગાલા રે.

નરસિંહાનો સ્વામી મળ્યો, મારા વાલા રે;
વાલે રમાડયાં રાસ, કાહન છોગાલા રે.

પદ ૭૩મું.

મનોહર ગયો રે વનમાં વાહીને રે, હવે કેમ જીવું રે મોરી માય;
કાલજું નખે વિદારું કપટી કાનુંડો રે, તેણે સમે ઘરમાં ન રહેવાય.

જીવણજીને જોતાંરે મરી અમે નવ ગયાંરે, રહ્યાં રહ્યાં ગત રંગ લેવા કાજ;
બાલ બતાવે રે કોય ભુધર તણી રે, સખી હવે કહું છું મૂકી લાજ.

વૃંદાવન શોધ્યું રે શ્યામા અમે સૌ મળી રે, જોયું જોયું જમુનાજીનું તીર;
કાનુડો છોગાલો રે કોઇએ દીઠો નહિ રે, આંખડીએ તો ભરી ભરી આવે નીર.

મનનો મેલાપી રે કોઈ અમને મેળવે રે, તેને આપું હૈડા કેરો હાર;
નરસિંહાનો સ્વામી રે સુંદર શામળો રે, સઘળી સહીયરનો શણગાર.

પદ ૭૪મું.

કર નખ રાતા કામનીઆ રે, રાતા અધર સુદંત;
રાતા અબીલ ઉડાડે ગોપી, રાતો નવલ વસંત. કર.

રાતી ચોળી કસણુ કસી, ને મુખ ભર્યાં તંબોલ;
રાતા ચરણા પેહેરણે રંગ, રાતી કુંકુંમ રોલ. કર.

કૃષ્ણજી રાતા કામિનીએ રે, કામિની કૃષ્ણ ગુણે રાતી;
સરખા સરખે બહુ ગુણ રાતા, નરસિંહો સંઘાતી. કર.

પદ ૭૫મું.

ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયું ગામ રે, મારે વા'લે કર્યો વિશરામ રે.
ધન્ય ધન્ય જશોદા માડી રે, હરિને હાલેરા ગાય દાડી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગલીયો રે, મારો વાલો કાઢે નિત્ય હડીઓ રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગાય રે, મારો વાલો ચરાવાને જાયરે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગોપી રે, હીરે રત્ન જડીત છે ટોપી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાનો ઘોડો રે, હરિને મસ્તકે મોતીનો તોડો રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાના મોર રે, પ્રભુજીનો મુગટ બન્યો રંગ ચોર રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીનાં નીર રે, મારો વાલો પખાળે શરીર રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીના ઘાટ રે, મારો વાલો વાંચે નિત્ય પાઠ રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીની રેતિ રે, હરિને ચરણ કમળ રોજ રે'તી રે.
ધન્ય ધન્ય નરસૈંયો દાસ રે, મને રાખો ચરણની પાસ રે.

પદ ૭૬મું.

ગોકુળ વેલા પધારજો, મથુરા જાવ તો મારા સમ રે લાલ; ગોકુળ વેલા પધારજો. ટેક.
અક્રુર આવ્યા તેડવા, તે તો મારા દુઃખડાનો દેનાર રે લાલ; ગોકુળ.

બળીભદ્ર બેઠા રથમાં, હરિ હળધરનું જુગતે જોડું લાલ; ગોકુળ.
આણી આણી શેરડીએ પ્રભુ મારા, રથ પાછા લાવો લાલ; ગોકુળ.
રાણીરાધા બેઠાં આડાં થઈ, પ્રભુ મ્હારા રુદીયાપર રથ ખેડો લાલ; ગોકુળ.
વા'ણામાં જોતી વાટડી, પીયુ મળશે હમને તજ્યાં લાલ; ગોકુળ.
ગોકુળ મથુરા છે બે ગામડાં, વચમાં જમનાજી ભરપુર રે લાલ; ગોકુળ.
મથુરામાં મામાને મળવા જતાં, વા'લા કેમ રાખ્યું ન હેત લાલ; ગોકુળ.
જીગજીવન મારો જીવાડો, મથુરામાં જાવ તો પ્રાણ નાખું કાઢી લાલ; ગોકુળ.
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળો, વા'લે મારે ફરી રમાડયાં ન રાસ લાલ; ગોકુળ.

પદ ૭૭મું

ચંપો મોર્યો રે વૃંદાવન ચંપો મોર્યો રે. ટેક.
એ ચંપો ઉતારવાને હું ગઇતી, દીએરીઓ રખવાળ,
ચંપો ઉતારી પાછા વાળ્યાં રે, પાયે નેપૂરનો ઝમકાર. વૃંદા૦
એ લીલો હતો ત્યારે લળજતો, સૂકાઈ સલવરો છાર,
વેડનારો વેડી ગયો રે, એ તો ઝુડાઇ ગયો નિર્ધાર. વૃંદા૦
એ વૃંદાવનમાં ચંપો મોર્યો, કરનારો કરતાર,
ભલે મળ્યો મે'તા નરસિંહનો સ્વામી, વાલે ઉતાર્યાં ભવપાર. વૃંદા૦

પદ ૭૮મું.

રામને વાલો સુગ્રીવ, સીતાને વાલા શ્રી રામ,
ઇશ્વરને વાલાં પાર્વતી, જેમ ગોપીને વાલો કાન;
કોઈ મને કૃષ્ણ બતાવો રે, આલું રે વધામણી,
હઇયા કેરો હાર આપું રે, માથા કેરી દામણી; રે કોઇ.
વા'લો મારો હમણા જોયું, ત્યારે ગયા મુને વાહીને;
પાંપણીઓ ખરી ગઇઓ છે રે, આંસુડાં લોહીને,
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી રે, ગોપીસરવ આનંદ પામી; રે કોઇ.

પદ ૭૯મું.

માઠડા માણસને નવ ધીરીયે, તેનું કપટ કળ્યું નવ જાયે;
મધુરી વાણી મુખે મોરલા બોલે, વિષ હળાહળ પાયે.

ક્ષણું આગણ ક્ષણું મંદીરમાંહે, દોહલે ઉભા રેણી ગઇ;
આશાલબ્દ મનોરથ કરતા, કુસુમે રચી સેજ સુનીય રહી.

નારી નહોરા કરે, નાથ મન નવ ધરે, પરમ આનંદ શું પ્રેમ વાધ્યો;
નરસૈંનો સ્વામી ભલે મળીઓ, હળોહળ પ્રેમનો ગ્રંથ બાઝયો.

પદ ૮૦મું.

જાઓ જાઓ રે મીઠા બોલો બોલો, ધૂરતપણું મેં જાણ્યું નાથ;
સેજ રચી રચી પંથ નિહાળું, રંગે રમી આવ્યા શોકને સાથ.

વહાલા કયમ વાત કરોછો, તો તમને શું કહીએ રે;
તનનો તાપ તો જાયે માહરો, સાંઇડું લઇને મલીયે રે.

તહારી પ્રીત વશી મહારા મનમાં, તેણે કરંતા હું આવી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીમાં નિંદાઇને, દે મદન વધાવી રે.

પદ ૮૧મું.

જુઠડા બોલા જાદવા ધૂરત, હવારે નહિ માનું તમારા બોલડા;
વાચા દઈ તું ગયો રે વાહી, નિરગુણ ગોરીના હો નિહારડા.

જુઠડા માણસને નવ મલીયે, તે તણું કયુ ન મનાગે;
મધુરી વાણી સુખ મોરલા બોલે, પછે હાલાહલ સર્વ પાગે.

નાથ નહોરા કરે, નાર ચંત નવ ધરે, પરમાનંદશું પ્રેમ લાગે;
ભણે નરસૈંયો, ઘણા દિવસનો, આવાગમન તણો રે ફેરો ભાગે.

પદ ૮૨મું.

રાસ રમણ કરે કામની, ક્રીડા કૃષ્ણને સંગ;
શરદની રેણુ સોહામણી, મચ્યો મેલા રંગ. રાસ૦

સુંદરી સર્વ ટોળે મળી, આવ્યાં જમુનાને તીર;
ઉલટ અંગે સમારીઆં, પહેરયાં નૌતમ ચીર. રાસ૦

ચકાકાર ચતુરા થઈ, ફરતા ફરતી નાર;
મોર મુગટ મસ્તક ધરી, મધ્ય સોહે મુરાર. રાસ૦

કાછી કાછની કામની, ઉર લહેકતા હાર;
પીત પટોલાં બાંધીયાં, સજ્યા શકલ શણગાર. રાસ૦

માનની મલી મંડળ રચ્યો, રમતાં રંગ વિલાસ;
શરદ રેણુ શોહામણી, પૂરણકલા પ્રકાશ. રાસ૦

ઘણાં ઘણાં હંમ હંમ કરે, વાજે ચરણનાં પ્રહાર;
નારદ કરે નાદ નેહશુ, થૈ રહ્યો થૈકાર. રાસ૦

પરસપર શબ્દ શુણે નહી, ગાય નૌતમ ગીત;
રાગ માલવ આલાપીઓ, કરે ગોપીકા પ્રીત. રાસ૦

રમતાં રમતાં રંગશું, વાધ્યો પરમ ઉલાસ;
સ્થંભિ રહ્યો શરદચંદ્રમા, રેણી થઇ ષટ્ માસ. રાસ૦

બ્રહ્માદિક આદિ દેવતા, લીલા જોયે નાથ;
બડભાગી ભામની રમે, કેલી કૃષ્ણને સાથ. રાસ૦

કોટીક કલ્પ વહી ગયા, નાવે મુનીને ધ્યાન;
નરસૈંયાચા સ્વામી પ્રગટીયા, પુરણ શ્રીભગવાન. રાસ૦

પદ ૮૩મું.

જય જય નટવર વેષા, આરતી ઉતારું જદુવર જગદીશા. જયદેવ જયદેવ.

મોર મુકુટ મસ્તક પર રાજે, કંઠે વનમાળા (૨)
શ્રવણે કુંડળ લળકે, સંગ લીએ વ્રજબાળા. જયદેવ જયદેવ.

નૃત્ય કરે નારાયણ વૃંદાવન, ઘુઘરડી ઘમકે. (૨)
નાચે રાધા માધવ, પાયલ ઠમકે. જયદેવ જયદેવ.

ઘમઘમઘમ ઘુઘરડી ઘમકે, તાળ પખાજ વાજે;(૨)
સુંદર સ્વર અતિ સારો, ઉંચે સ્વર ગાજે. જયદેવ જયદેવ

તાતા થેઈ તાતા થેઇ, શબ્દ થાય આજે;(૨)
નૂપુર ભ્રૂકુટી વિરાજીત, કૌસ્તુભમણિ રાજે. જયદેવ જયદેવ.

ઉંચે સ્વર ગાજે ગિરધારી, ઉંચે સ્વર ગાજે;(૨)
મન મોહનની શોભા, મનમથ બહુ લાજે. જયદેવ જયદેવ.

રાસ રચ્યો વૃંદાવન, જોવાને જઇએ; (૨)
માધવ મુખ નિરખીને, નરસંઈ દીવડિયો લઇયે. જયદેવ જયદેવ.

પદ ૮૪મું.

દીપકડો લઇશ મા રે ચાંદલિયા, સ્થિર થૈ રહેજે આજ;
વાહલોજી વિલસ્યો હું સાથે, લોપી સઘળી લાજ.
સોંપ્યું અંગ શામળિઆ સાથે, કરવા કેલિવિલાસ;
રખે જોત્ય તું ઝાંખી કરતો, પીયુડે માંડયું હાસ્ય.
અનેક ઉપાય કરી કરી વાહલો, આણ્યો મંદિર માંહે;
નરસૈંયાચો સ્વામી કહું તુજને, રખે ક્ષણું અળગો તું થાયે.

પદ ૮૫મું

ષોડશ ચહેન સોહે, પગલાંને ખોળે રે;
અજવાળી રાતે ગોપી, જેમ દહાડે ઘોળે રે. ષોડ૦
પ્રેહની વિંધાણી ગોપી, મળી ટોળે ટોળે રે;
કૃષ્ણ હું કૃષ્ણ હું, કૃષ્ણ તન્મય થૈ બોલે રે. ષોડ૦
કોઇ ઉભી વાંસળી વાએ, ગાઈ ગાઈ ડોલે રે;
કો કહે મેં કાળી નાગ નાથ્યો, પર્વતને તોલે રે. ષોડ૦
કોઇ તો દાન મિષેથી, મહીનાં માટ ઢોળે રે;
પ્રેમ પ્રેમ મગ્ન થઇ, રંગ રસ રોળે રે. ષોડ૦
કૃષ્ણ તો છળીને બેઠો, હૃદયાને ઓળે રે;
પ્રગટયો નરસૈંયાનો નાથ, રીઝી ભાવ ભોળે રે. ષોડ૦

પદ ૮૬મું.

મારો વાહલોજ વગાડે રુડી વાંસલડી, કહોજી કેમ રહીયે;
હું તો ભૂલી પડી વનમાંહે, એકલડા કેમ રહીયે. મારો.
મને ઘરમાં ઘડી ન સોહાય, ઢુંઢું સારી કુંજ ગલી;
મને મળ્યો રે નરસૈંયાનો નાથ, રમાડયા રાસ વળી. મારો.

પદ ૮૭મું.

પ્રાણનો પ્રાણ તે, આજ મુજને મળ્યો, તેણે કરી મારે રુદે હર્ષ વાધે;
પીયુતણી સેજ તે, કુસુમ સુત્રે રચિ, નવી નવી ભાતનો સંગ સાધે.

નેણે અંજન કરી, નરસૈંયા શ્રીહરિ, પ્રેમશું આવીને સાંઇ લીધું;
અધર ચુંબન કરી, કુચપર કર ધરી, સ્નેહશું શામળે ગુન્હ કીધું.
ધન ધન આજની, રાતડી કૃષ્ણજી, સાથે રમી ગોપી લાજ લોપી;
નરસૈંયાચા સ્વામી, ધન એ વશ આણિયો, શું કરે સાસુડી અધિક કોપી.

પદ ૮૮મું.

વાંસલડી વાહી મહારે વહાલે, મંદિરમાં ન રહેવાયે રે;
વ્યાકુલ થઇ વહાલાને જોવા, શું કરું ઉપાયે રે. વાસ.
જલ જમુના ભરવા જાઉં, ત્યાં શામલિયો હોયે રે;
વદન નિહાલી હરખું મનમાં, જેમ જીવને સુખ જોયે રે. વાંસ.
શાન કરીને હું સાંચરું, પાતળીયો પાછળ આવે રે;
ભણે નરસૈંયો ભાવે વહાલો, વ્રેહેતાપ સમાવે રે. વાંસ.

પદ ૮૯મું

જેમ જેમ વહાલો વેણુ વજાડે, તેમ તેમ નાચે નારી રે;
સરવે સાદે ગાયે ગોપી, રીઝવીઓ મોરારી રે. જેમ०
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપુર વાજે, વાદે વેણા વાહે રે;
તાલ મેલાવે મહારસ માતી, માનની મોદ ન માયે રે. જેમ०
સન્મુખ થઇને શામળિયો તે, અબળા આગળ નાચે રે;
સુરીનર મુનીજન ધ્યાન ન આવે, બ્રહ્મા એ પદ જાચે રે. જેમ०
તે વ્રજ વનિતા નંદકુંવરશું, એક થઈ અનુભવતાં રે;
ભણે નરસૈંયો સર્વશ સોંપી, ગોવિંદને વશ કરતાં રે. જેમ०

પદ ૯૦મું.

મહારે વહાલે વેણુ વગાડી, આકુલ વ્યાકુલ થાઉં રે;
મંદિર માંહે મેં ન રહેવાયે, કેમ કરી જોવા જાઉં રે. મહારે०
હું વેંધાણી મધુરી નાદે, અનંગ ઉલટયો અંગે રે;
નેણ ભરી નિરખું શામળીયો, સાંઇડા લીજે સંગે રે. મહારે०
મારું મન મોહ્યું એણે વહાલે, દીઠા વિન ન સોહાયે રે;
ભણે નરસૈંયો ધન તે નારી, રાખ્યો રુદીયા માંહે રે. માહરે०

પદ ૯૧મું.

મહારા વહાલાજીમાં કુસમચો ભાર નહી રે;
તે કારણ મને કહોને, સજની. ટેક. મ૦

સાત સાગર ને નવ ખંડ પૃથ્વી, મેર શીખર મુખ માંહે;
એટલા સહેત વહાલો ઉરપરિ રાખું, ભ્રમર કમલ સમ હોયે રે. સજની. મ૦

દિવ્ય વસ્ત્ર મેં શીરપર ઓઢયું, તે મને દસ્તુર થાયે રે;
જેટલે મારો વહાલોજી સંગમ આવે, કુચ ઉપર ચિત્ત ચલાવેરે. સજની. મ૦

તાચા ગુણ લક્ષ્મીવર જાણે, જેણે આ સૃષ્ટ નિપાઈ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, સુખકરો ગોકુલ રાઈ રે. સજની. મ૦

પદ ૯૨મું.

શામળીયા રાસ રમાડો, જે સુખ હેત લીજે તમ સાથે, ધન ઘડી ધન દહાડો. શા૦
મોરલીને નાદે મોહ ઉપજાવ્યો, આનંદ સિંધુ પમાડો શા૦
નરસૈંયાના સ્વામી કંઠ બાંહે ધરી, અમને પ્રેમ પીછોડી ઓઢાડો. શા૦

પદ ૯૩મું

શાને કાજે સહુ મળી આવ્યાં, શું છે તમારું કામ રે;
પતિવ્રતાનો નહી રે ધરમ, એ ગોપી જાઓ તમારે ધામ રે.

મોહન કેરાં વચન સુણીને, નીચું જોયું બાલી રે;
મુખ આંગલી ને મન વિમાસે, આ શું કહે વનમાળી રે

ગદગદ કંઠે ગોપી વચન પ્રકાશે, તમે સાંભળો દેવ મોરારી રે;
ભૂધર અમને નહી ભજો તો, તજશું દેહ હમારી રે.

અંતર પ્રીત જોઇને હરિ હસીયા, રુદયા ભીતર ભીડી રે;
પ્રેમ ધરીને નરસૈંયો નિરખે, સરખા સરખી જોડી રે.

પદ ૯૪મું.

શંકર હસે રે જેહને જોઈ, રાધાવર રમે જોને;
ગોપેશ્વરે ગોકુળની લીલા, દેખાડી મુને રે.

ધન ધન ભાભી તેં વચન પ્રકાસ્યાં, ભેટયો ભૂધરને;
યુવતિ જૂથ મળી જ્યાં રંગે, મોહી રહ્યો ગાને રે.

ચકિત થયાં ત્યાં વનનાં પક્ષી, નાદ સુણી શ્રવણે;
ધન નરસૈંયો ઉભો નીરખે, સદા શિવ શરણે રે.

ગંગાધર ને ગોકુળપતિ વચ્ચે, જે કોઇ આણે ભેદ;
ભણે નરસૈંયો વૈશ્ણવ નહી તે, અધમ તેને કહે વેદ.

પદ ૯૫મું.

નિર્ગુણગારો નાહોલીયો તે સગુણ થયો; નિર્ગુણગારો૦ ટેક
જનમની કોટાન કોટ લાગે, વહાલો અમશુ અબોલડો રહ્યો રે. નિર્ગુણ૦

આજનો દીન રળીયામણોરે, રંગભેર રમશું રજની રે;
વહાલાને આલિંગન લેશું પછે, તે સુખ કહેશું સજની રે નિર્ગુણ૦

એહજ મનમાં ચિંત્યા હુતી, તે મારે વહાલોજીએ ટાળી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, નહીં અવતરીએ વલી રે. નિર્ગુણ૦

પદ ૯૬મું.

આવ્યો આવ્યો રે ઋતુનો રાય અતિ ઉલટ થાય,
ઘડી રે લાખેણી જાય, વેગે પધારો;

હિયર સમાણી ટોળી, પહેરો નવરંગ ચોળી,
કુંકુમ કેસર ઘોળી, ભાજન ભરો.

ચાલોને સાહેલી વહેલી, જોયે કોણ પહોંચે પહેલી,
અબીર ઉછોળી રહી, આ કરે;

હેતે હરિ કંઠે લાગો, મન વાંછિત માગો,
અબીલ ગુલાલ, અતિ ઝુરઝુરે.

આનંદે આવે ગોપી, લાજ મરજાદ લોપી,
કેસુરીયા વસંત પેહરી, મુનિ ચિત્ત હરે;

નરસૈંયાનો સ્વામી રુડો, પેહેરાવે અખંડ ચુડો,
તે જોની સંસાર કુડો, પ્રભુ પ્રેમે ભરે.

આવ્યો આવ્યોરે ઋતુનો રાય૦

પદ ૯૭મું.

જમુનાને તીરે શામળો, જુવતી જુથ મોઝાર;
મહારસ માંહે મહાલતો, ઉલટ અંગ અપાર.

વહાલો વેણુ વજાડે રે, નાચે નારી સંગ;
ઝાંઝર નેપૂર રણઝણે, તાળી તાલ મૃદંગ.
ગાયે ગીત સોહામણાં, શામા સરવે સાદ;
તારુણી તાન મેલાવેરે, વેણા વાહે નાદ.

અબિલ ગુલાલ ઉછાળે રે, ચુવા ચંદન સાર;
કેશરભરી પીચકારી રે, કરે પરસ્પર માર.
હલધર ગોપ તહાં આવ્યા, કુસુમ લતા લઇ હાથ;
બળવંત બાળી ઉલટી, છોડી સઘળો સાથ.
માર પરસ્પર કીધો રે, ઉલટી વ્રજની નાર;
કોઇ હાર ન માને રે, હરખે નંદકુમાર.

ચુવા ચંદન છાંટે રે, કેશર ઘોળી રંગ;
અબિલ ગુલાલ ઉછાળે રે, વાધ્યો મહારસ રંગ.
જુવતિ જૂથ મહાબળ વાધું રે, નાઠા ગોપ ગોવાળ;
હોહો કરીને ગાયે રે, વાયે તાળી ને તાલ.
ધસમસતી હલધર સાહ્યા રે, કુંકુમ કરદમ લીધાં;
મુખડું માંજીને હસીઆ રે, કાજળ નેણે કીધાં.

મનમાં મોદ ભરાણી રે, ફુલી અંગ ન માયે;
આવોજી વદન નેહાળીએ, કર લઈ દરપણ માંહે.
શશિવદની સોંડી કરી, તારુણી ટોળી માંહે;
નાચે ગાયે ગમતું રે, મહુયરની ધ્રુન થાયે.
પ્રાણજીવનને ઘેરી કરી, બળીઓ બીડયો બાથે;
કેશર ગોળી ઢોળીને, સાહી રહ્યાં બે હાથે.

પીતાંબર પટ લઇને, હાસ્ય કરે સર્વ નાર;
ગમતો ગમતો કરશું રે, શામલા સકલ શણગાર.
નલવટ ટીલી કીધી રે, નેણે કાજળ સાર;
શીષ ફૂલ રાખડી ઝલકે રે, મોતી માંય અપાર.
નાકે વેસર ઘાલતાં, રમતાં નાના ભાવ;
કંકણ ચૂડી ખલકે રે, હાર હેમ જડાવ.

પટોળી અતિ ઓપતી, કુમક ફરકે માંહે;
કુંદુક કુસુમ બે લઇને, મેલ્યાં ચોલી માંહે.

નેપૂર પાયે રણુલણે, કટી મેખલા ઝણુકાર;
લટકે બાહુ લોઢાવેજી, ઝાંઝરને ઝમકાર.

મુખડું જોતાં માતુની, મોહી રહી મનમાંહે;
એક આવી આગળ ધરે, નીરખોજી દર્પણ માંહે.

શામલાનો વેષ શામાને, કીધો અતિ આનંદ;
શોભા કહી નવ જાય રે, જોડે નંદાનંદ.

વાજાં વાજતે ચાલ્યાં રે, જુવતી જીવન સંગ;
આવ્યાં નંદજીને આંગણે, માતાજી ફૂલ્યાં અંગ.

જોડું સુંદર શોભતું રે, ગોપી મંગળ ગાય;
મુક્તા થાળ વધાવીને, મીઠડા કીધા માય.

અંબર ભૂષણ આપ્યાં રે, શામા શોભતાં અંગ;
નિત્ય નિત્ય રમવાને આવજો, મહારા મોહન સંગ.

સર્વસ્વ વારીને વારણે, ચાલી ચતુરા નાર;
નેણા સફળ કરી નરખે રે, નરસૈંયો કૃષ્ણ વિહાર.

પદ ૯૮મું.

માતા મોહનને મોહનને રે, જઇ ઉચ્છંગે લીધો રે;
અબીલ ગુલાલ મહા રસરંગે, માનની મનોરથ સીઝ્યો રે. માતા૦

ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ, ધન્ય એ ગોપી, ધન ધન જશોદા માય રે;
પૂરણ પ્રીતે તૃપ્ત થઇને, વશ થયા જાદવરાય રે. માતા૦

સુરીનર મુનીવર ભરમે ભૂલા, લીલા ભેદ ન જાણે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ નિત્યે રસમાં ઝીલે, કૃષ્ણલીલા રસ માણે રે. માતા૦

પદ ૯૯મું.

હાંરે હાંરે કાંકરડીરે કાંકરડી, મુજ ઉરપર નાંખેરે;
કરશું રાવ જશોદા આગળ, એવડું કોણ સાંખે રે. હાંરે૦

શામાટે શામળિયા વહાલા, અધર સુધારસ પીધો રે;
શામાટે શામળિયા વહાલા, હાર હૈયાનો લીધો રે. હાંરે૦

સાંઘકું દેતાં શામળિયાને, ફાટી નવરંગ ચોળી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, અમો નથી કાંઈ ભોળી રે. હારે૦

પદ ૧૦૦મું

લાવ લાવ રે માલણ વેલ મરવો,
મારે પૂજવો છે ગોપીનો નાથ ગરુવો. લાવ. ટેક.

જાઈ જુઇ કેતકી ને કમળ સાર,
લાવ ફુલ ગુલાબ ચાર ગુંથીએ હાર. લાવ.

આવી છે માલણ ભાવ જાણી,
પ્રેમે પૂજવા સમરથ સારંગપાણી. લાવ.

આવી છે માલણ લટકાળી,
મેહેતા નરસૈંયાચો સ્વામી વનમાળી. લાવ.

પદ ૧૦૧મું.

રજની રમીને રે વહેલા ઘેર આવીઆ રે, બળવંતા બારણીયું મા ઠેલ,
રજની વિહાણી રે, અમો આશા ભર્યાં રે, જાઓ જયાં કીધી હોય રંગની રેલ. રજની.

મંદિરે પધારો રે ઓલી નારને રે, વાહલા મારા અમ ઘેર આવજો કાલ;
ચાંદલીઓને ઉગ્યો રે, હરણી આથમી રે, ત્યાં લગી જોઇ તમારી વાટ. રજની.

નિદ્રા તો આવે રે, સુંદર તારેબારણે રે, વેરણ જાતાં ન જાણી રાત;
નયણાં દીશે રે, અતિ નિદ્રાલવાં રે, રાતી રાતી અધર તણી છે જાત. રજની.

માથાનું મોળાયું રે, તેલે ટબકી રહ્યું રે, પારકી પટોળી પાછી આલ;
અંબર છોડો રે, વિઠ્ઠલ માહરું રે, પરણ્યો આલશે નીત નીત મોટું આલ. રજની.

પંચમ આલાપ્યો રે, પંખીડાં સોર કરે રે, વાહલા મારા પ્રકટ થયો પ્રભાત;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, મંદિર પધારીયા રે, વાહલાજીનો સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની

પદ ૧૦૨મું.

ચાલો હરજીને જોવા બેલ બેલ, પટ વસ્રમાં સર્વે તેલ તેલ;
અબીલ ગુલાલની રંગ રેલ રેલ, માનુની તું માનજ મેલ મેલ. ચા૦

ચાલતી ગજની ચાલ ચાલ, લટ છૂટીને આવે ભાલ ભાલ;
એને શ્રવણે ઝબૂકે ઝાલ ઝાલ, ચાલતાં ચળકે ગાલ ગાલ. ચા૦

સખી સાત પાંચ મળી સાથ સાથ, હસી તાળી દે બેઉ હાથ હાથ;
પહેર્યાં પટ ભૂષણુ ઘણી ભાત ભાત, વન પંખી બોલે બહુ જાત જાત. ચા૦
સુંદર જળ ભરિયાં ઠામ ઠામ, શોધતી શ્યામા શ્યામ શ્યામ;
એનું પલક ના મેલું નામ નામ, મળ્યો નરસૈં સ્વામી પૂર્ણકામ કામ. ચા૦

પદ ૧૦૩મું.

વાહાલા મારા વૃંદાવન રે ચોક કે, વહેલા પધારજો રે લોલ; વા૦
ગોકુળની વ્રજનાર કે, વેગે બોલાવજો રે લોલ. વા૦
અમને રાસ રમ્યાના કોડ કે, નાથ સંગ ખેલડી રે લોલ; વા૦
લેવા મુખડાના મુકરંદ કે, મલી તેવતેવડી રે લોલ. વા૦
રુડો વંસીવટનો ચોક કે, કુંજ શોભા ઘણી રે લોલ; વા૦
રૂડું જમુનાજીનું તીર કે, ત્રટ રળીઆમણું રે લોલ વા૦
મળીઓ વ્રજ વીનતાનો સાથ કે, તાલી દે હાથશું રે લોલ; વા૦
માનની મન્મથ ભીડે બાથ કે, કોમળ હાથશું રે લોલ. વા૦

પદ ૧૦૪મું.

વ્રેહ તાપ ટલે તો મુજને, શામલિયો સંગ પામું રે;
સકલ શણુગાર કરીને આવું, મારો જીવન જોયે સામું રે વ્રેહ.
સેજ સમારૂં ભાવ ધરીને, પ્રેમલ પુરણુ ભાવું રે;
અળવેશું આલિંગન લીજે, જો વહાલાના મનમાં આવું રે. વ્રેહ.
પ્રેમ ધરીને મહારા પીઉ, હું તો અંતર ટાળું રે;
ભણે નરસૈંયો હેત કરીને, કંઠે બાહુડલી વાળું રે. વ્રેહ

પદ ૧૦૫મું.

વરિયો મેં કૃષ્ણુ વર વરીયો, બીજો તો હું નવ જાણું રે;
સાસરિયામાં સાદ પડાવું, નણુદીનો ભે ન આણું રે. વરિયો.
ગાજે ઢોલ વગાડતી હીંડું, શામલિયાશું થઉ સાચું રે;
વાંસલડી વાહતો ઘેર આવે, મનડા માંહે રાચું રે. વરિયો.
સણુગટડો ટાળી મેં મહેલ્યો, જેમ જાણું તેમ વિલશું નાથ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સબલ સ્નેહી, પ્રેમ ધરીને ભીડું બાથ રે. વરિયો.

પદ ૧૦૬મું.

વ્રજનો વિહારીરે, અમો ઘેર પ્રાહુણલો રે;
હાં રે હું શા શા સજું શણગાર. વ્રજનો.
માંગ સમારું રે, સજની મોતિએ રે;
ચાંદલીઓ માગું રે, મહારાજ. વ્રજનો.
પ્રભુજીની બાંહે રે, બાજુબંધ બેરખા રે;
મારે ગળે રે, ગુંજાનો હાર. વ્રજનો.
પહેરું પટોળી રે, પાએ શેરતી રે;
કંચુકી કસી કરી, અતિસાર. વ્રજનો.
રમઝમ રમઝમ રે, વાગે વિછુવા રે;
ઉપર નેપુરનો, ઝણકાર. વ્રજનો.
જમનાને તીરે રે, હરિ સામા મલ્યા રે;
મસ્તક બેડલીઆનો ભાર. વ્રજનો.
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, બાઈ મને ત્યાં મલ્યો રે;
વાહલે મારે પ્રેમે લડાવ્યાં લાડ. વ્રજનો.

પદ ૧૦૭મું.

સખી તારા નેપુર રે, સુંદર વાગતાં રે, વાગ્યા મહાજમ રાત;
નાનું સરખું નગર રે, સુતેલું જાગીયું રે, જાગ્યું ત્યારે ઝાંઝરનો ઝમકાર. સખી.
વાડીમાં પાક્યો રે, સુંદર આંબલો રે, તેની તે મીઠી મીઠી ઉતરે શાખ;
કામિની વેડાવે રે, આરોગવા રે, મારા હરિને કહું કે ચાખ. સખી.
આંગણીએ રોપાવું રે, સુંદર એલચી રે, ઠામ ઠામ રોપાવું નાગરવેલ;
નરસૈંયાચા સ્વામી રે, બાઇ મને ત્યાં મલ્યો રે, હરિ મારો શોભે ઉરની વેલ સખી.

પદ ૧૦૮મું.

લોચન એનાં રે, ન તુલે કોઈ આવે, જાણું જઇને મલીયે રે;
નિત નિત એણે મારગ જતાં, નિરખી વિષયી થઇએ રે.
દાણુ મસે આગળ આવીને, વેણુ મધુરી વાહે રે;
મહીની ગોળી ધરણે ઢોળી, માંકલડાંને પાયે રે.

ઉરવર નેહાલી રૂદીયા ભીડી, મેં તો નવ બોલાયે રે;
ભણે નરસૈંયો શામળીયાને, જોયા વિના ન રહેવાયે રે.

પદ ૧૦૯મું.

લોચન માંહે કાંય કામણ ભરીયું, તે તો હુને શું રે કરીયું;
કેમ કરી મંદિર જાઉં મારી સજની, મારું મન એણે હરીયું રે. લોચન.
રૂદિયા સરસો કેમ કરી ભીડું, હું સર્વાંગે રહી ડૂલી રે;
ચર્ણું ન ચાલે મારગ માંહે, મુખડું જોતાં ભૂલી. લોચન.
આકુળ વ્યાકુળ વેદના વ્યાપી, તે તો મેં ન સેહવાયે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી આવી ભેટે, રૂદિયા ટાઢું થાયે રે. લોચન.

પદ ૧૧૦મું.

ઉરવર ભીડી રહો રે સજની, રમતાં સંગે રહો રે, સજની. ટેક.
અધુર અમૃતરસ પીતાં પીતાં, વહાલોજી અલગો ન થાય રે;
નયણે નયણાં મેલતા રે, ઉલટયો પ્રેમ ન સમાય રે. સજની
મહારા મનની વાત હુતી તે, મારે વહાલોજીએ જાણી રે;
ભણે નરસૈંગો અંતર ટાળી, સેજડીએ લીધાં તાણી રે, સજની.

પદ ૧૧૧મું.

સાંભળ બહેની વાતલડી, મીઠામાં અતિ મીઠી રે;
જમુના પાણી હું ગઇતી, તહાં નંદને કુંવરે દીઠી રે.
આગળ આવી ઉભો રહ્યો, હુને ઘાલી પગ માંહે આંટી રે;
મારા વાહલા એમ જોર ન આણો, અમે અબલા તમો માટી રે.
અધુર અમૃતરસ ગ્રહીને દાબી, મારી નવલ પટોલી ફાટી રે;
આલિંગન લીધું અતિ પ્રેમે, કેશર લઈ લઈ છાંટી રે.
જાદવરાય શું સ્નેહ સબલો, પીઠ ધરુ ઉપર નમેલી છાતી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, હુંને આપી હાથે વીંટી રે.

પદ ૧૧૨મું.

સાંભળ સખી, આજની વાતડી, માજમ રાતડી હું રે જાગી;
મેં જાણ્યું પીઉજી, મંદિરે આવીયા, લઇ આલિંગન કંઠડે લાગી.

મ્હારો જો ઉતારો નેહે, ન દેખું તમને, ટલવલું ને અંગે તાપ લાગે;
દીન જાણી કરી, સેજ આવ્યા હરી, વળતાં વિલસતાં વ્રેહ ભાગે.

અમે અબલા તણી, પ્રીત મનમાં ધરી, રંગ ભરી રમતાં થયું રે વેહણું;
નરસૈંયાચા સ્વામી, ઉરપર લીધો, સાસુ નણંદનું ટાળ્યું રે મેહણું.

પદ ૧૧૩મું

આવડો શો આસંકો રે, બાઈ તારે શામળિયા સાથે;
કાંઇએક એને અક્ષત મેલ્યા, મંત્ર ભણી માથે રે. બાઇ૦

જમનાજીમાં ઘડુલો ભેળાવે, મસ્તકપર મેલાવે રે;
ઉંચા કરાડા ચઢતાં ઉતરતાં, વાહલો બળ કરી બાંવડી ઝલાવે રે. બાઈ૦

ગાય દોહી ગાગર ભરાવે, ઘર લગી સાથે તેડે રે;
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, ક્હાન પડયો બાઈ કેડે રે. બાઇ૦

વાહલો ઘેર આવીને માથું હોરાવે, લાંબી વેણ ગુંથાવે રે;
સેંથામાંહે સિંદૂર ભરાવે, લીલવટ ટીલડી સોહાવે રે. બાઈ૦

એક સમે મારા ખોળા ઉપર, મસ્તક દઇને પોઢે રે;
પહેર્યાનો પીતાંબર મારો, તેનો પાલવ સાહીને ઓઢે રે. બાઈ૦

નાનું સરખું રમકડું કીધું, નાહના નાચ નચાવે રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી નાનકડો, વણ તેડયો ઘેર આવે રે. બાઇ૦

પદ ૧૧૪મું.

આવો હરિ ભલેને રે પધાર્યા, મારા તનડાના તાપ સમાવવા,
તમે સકળ લોક સહજ તાર્યા. આવો૦

પૂજી અર્ચા દંડવત્ કીજે, તારી સેવાનાં ફળ લીજે,
હમથી સીજે તેવાં કામ દીજે. આવો૦

મેહલો મેહલો મરડની વાણી, તમે રાધિકાને કીધી રાણી,
સોલસેંઅષ્ટમેં તે પટરાણી. આવો૦

જોયો જોયો સ્યામજીનો મચકો, એહુ મલીને કીધો લટકા.
ત્યાં તો નરસિંહે ભાગ્યો ભચકો. આવો૰

પદ ૧૧૫મું.

મ્હારે ઘેર આવે તો હુને મ બોલાવીશ, સાસુડી છે સરડી મ્હારી રે;
જણ જણ આગળ જુઠું બોલે, વાત કહે છે વધારી રે. મ્હારે૰
જેઠ જેઠાણીયે જીવવું બાળ્યું, સાસરડાનું સુખ ટાળ્યું રે;
દેયરીઓ હુંને અણઘટ બોલે, વહુવર એહવાતણ રોળ્યું રે. મ્હારે૰
તિચકારી નણદી પલપલ પૂછે, પેલા કા'નનું શું કાજ રે;
અણ તેડાવે આવે છે અમ ઘેર, નિર્લજને નહિ લાજ રે. મ્હારે૰
ઠામ ઠામથી ઇમ સહુ ઠપકાવે, એકલડી ઓશીયાલી રે;
વહુવર માટે સાંખી રહીએ, વેણ જન જન કુથારી રે. મ્હારે૰
રીસાવ્યાં અમો પીહેરે જાશું, નિર્લજ નાર કહેવાશું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને કહેશું, જઇ અમરાપુર રહેશું રે. મ્હારે૰

પદ ૧૧૬મું.

દેઇશ જો આળ તો દેશું ગાળ, કહોની કહાનજી એ ક્યાંની ચાલ;
વણ બોલાવ્યો વણ ચલાવ્યો, ધાઇ ધાઇ ચુંબન દે રે ગાલ.
દહીઆં મહીઆં વેચી નેજી, હું દીઠડે મારગ જાઉં રે;
થાએ અસુરુ ને સુર ચડે માથે, ફુલડાં જિમ કરમાઉં રે.
ઘેર બેઠાં કર કંસને ન આપું. અંગ કહેને નવ દાખું રે.
કરશું રાવ જસોદા આગળ, તમારા કુંવરનું શું દાણમાં દાપું રે;
હું ગુજર સોઘોજાની ગેયડી, મ્હારું નામ ધનાઇ રે.

....

અમોએ જાત આહીરડા, જહાં ખાઉં ત્યાં લોહું હાથ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી હવે મેલો, જાએ અમારો સહીઅર સાથ રે.

પદ ૧૧૭મું.

નહિ આપુંરે નંદજીના લાલા રે મહિડાં મારાં રે;
હાં રે તમે વળગો મા વિઠ્ઠલરાય, હમે નહિ તારાં રે. ટેક.
વહાલો મારો ઉભો છે જમના તીર રે, નેણ બાણ માર્યાં રે;
આવી વાગ્યાં છે રુદિયા મોઝાર, તે મને સાલ્યાં રે. નહિ૰

કહાના કાંકરડી ના માર રે, માટ મારી ફુટશે રે;
ફુટે ફુટે નંદજીના લાલ, મહી મારૂં ઢળશે રે. નહિ૦
વહાલે મારે મારી છે અવળી દોટ રે, ઉતારીને લીધાં રે;
લીધાં મહી તે નંદજીના લાલ, ઉતારીને પીધાં રે. નહિં૦
એમ જિત્યા જાદવરાય રે, ગોપીકા હારી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો નાથ, બાલો બ્રહ્મચારી રે. નહિ૦

પદ ૧૧૮મું.

ના આવે, ના આવે રે, નાથજી ના આવે;
એને મથુરામાં મળી મોહીની નારરે, ગોકુળ કેમ ભાવે; નાથજી૦
મથુરામાં છે સાલ દુશાળા, ને નાના વિધના વાગા રે;
ગોકુળ મેલી નાસી ગયા, કાળી કામળ ઓઢતા ભાગા; નાથજી૦
આગળ હુતા ગોવાળીયા, ને થયા મથુરાના રાય રે;
કહો બાઈ ગોકુળ કેમ ગમે, એને નિત્ત ઉઠી દોહવી પડે ગાય; નાથજી૦
કંસરાયની દાસી કુબજા, ખુંધી ને વળી ખોડી રે;
કાળો કાહનો કાળી કુબજા, સરખી મલી છે જોડી રે; નાથજી૦
વૃંદાવનની કુંજગલીમાં, હમને રમાડયાં રાસ રે;
નરસૈંયાના સ્વામી હમને, કરી ગયા છે નિરાશ રે; નાથજી૦

પદ ૧૧૯મું.

સાંધડાં શી પેરે લીજે મારી સજની, એ નાવલીયો નાહનો રે;
એઠો બાળક બોલ ચઢાવે, શી પેરે રાખું છાનો રે. સા૦
વેશ ચઢી વિચિક્ષણુ બોલે, નર નારી નહીં જોડું રે;
વિધાતાએ શું સરજાડયું, કલયુગમાં કજોડું રે. સા૦
આ ભવનું ઊધાર થયું તે તો, લક્ષ્મીવરનું લેણું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સેવા વણુ, સંસાર સુખ કેમ માણું રે. સા૦

પદ ૧૨૦મું.

રાતલડી નવ પહોંચે રસીયાને, પ્રેમાને આળસ નાવે રે;
પીચુશું પ્રેમ ઘણો રે બેહેની, મનમથ માન છંડાવે રે. રાત૦

માઝમ રાતે હું પીઉ સાથે, કંઠે વિલાઇ સૂતી રે;
પીયુનો કર કુચ ઉપરે ધરીને, એણીપેર નિશાએ રમતી રે. રાત૦

જાદવરાય મારું કહ્યું નવ માને, પરસ્પર સંગમ પીડે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, રુદયાશું લૈ ભીડે રે. રાત૦

પદ ૧૨૧મું

રાધે તું કુંજ ભુવનમાં બિરાજે, રાસવિનોદ કરે તે છાજે; રાધે૦
હરિને ઉર તો મણિનો રે હાર, દષ્ટે નિર્ખ્યો રાધાએ નાથ;
નિરખી મનમાં આણી ભ્રાંત, તજીને રે ચાલ્યાં હરિનો સાથ. રાધે૦
હરિએ મનશું કર્યો રે વિચાર, દૂતી તેડાવી તેણીવાર;
જો રે દૂતી તું મારે મન ભાવે, જઇ રાધાને મનાવી લાવે. રાધે૦
પ્રભુનાં વચન સુણી દૂતી ચાલી, જઈ રાધાની બાંવડલી ઝાલી;
રાધે તમે હરિશું કેમ રીસાયાં, વણુ કહે ઉઠી શું આયાં. રાધે૦
ચાલો સખી મારો લાલ બોલાવે, તુજ વિના ઓર ત્રિયા નહિ ભાવે;
દૂતી પરાક્રમ પીયુના ન તું જાણે, મુજ આગળ તું શું રે વખાણે. રાધે૦
જ્યારે દૂતી હમારે વિના જ્યાં ચાલે, પ્રભુનું મન માને ત્યાં મહાલે;
રાધાનાં વચન સુણિ દૂતી આવી ચાલી, કુંજસદનમાં જ્યાં બેઠા વનમાળી. રાધે૦
પ્રભુ રાધે મનાવ્યું નવ માને, જાણે બેઠા યોગી મુનિ ધ્યાને;
એમ ભણે નરસૈંયાચો સ્વામી, એકવાર જઇ મનાવો શિર નામી. રાધે૦

પદ ૧૨૨મું.

તું નહિ માણુસા રે, ગોવાળિયા, તું નહિ માણુસા રે;
તું નહિ ગામ ગરાસીયો રે, તું નહિ રાજ કુમારરે; ગોવાળિયા૦
રાક્ષસ માર્યા ઘાત કરી રે, દેવતાને આલ્યાં દાન;
નંદ આહીર વસે વ્રજમાં, તું શાનું માગે છે દાણરે; ગોવાળિયા૦
અમો ગોકુળ કેરી ગોવાલણીરે, ને તું રે મથુરાનો કહાન;
નાત જાતમાં કોણ પત તારી, અમો નહિ આલીએ દાણરે; ગોવાળિયા૦
માસી મારી પય પીતાં રે, મામાનો કાઢયો વંશ;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં, નોહે રાવણ નોહે કંસરે; ગોવાળિયા૦

પદ ૧૨૩મું.

કાંબળી ઓઢાડો રે કાહાન, મારી સુંદડી ભીંજે;
નહીં કાં મુને રદિયા બીડો, અંગ ઉઘાડું થાય રે; મારી૦
સ્નેહ ધરી શામલીયા વાહલા, રંગભર સાંમ્ડિાં લીજે;
કંઠ ધરીને બાંહેલડી રે, અધુર અમૃત રસ પીજે રે; મારી૦
ઝરમરીઓ આ મેહુલો વરસે, દાદુર જોરે ટહુકે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગમમાં, મેઘ ને વીજ ઝબુકે રે; મારી૦

પદ ૧૨૪મું.

એકવાર આખા દીન માંહે વાહલા, તમશુ વાત ન થાય;
કામકાજ મારે ચિત ના આવે, મંદીરમાં ન સોહાય રે; એક૦
જાહેર તમશું પ્રીત બંધાણી, તે કહે તે સોહાયે;
છાનો સ્નેહ તે મીઠો લાગે, પ્રગટ થયે પત જાયે રે; એક૦
એકવાર એકાંતે રમતાં, બાંહેલડી કંઠ સોહાયે;
વાળી વાળીને આલિંગન લીજે, તવ રુદીયા ટાઢું થાયે રે; એક૦
સુંદરીયાચા સ્વભાવ એવા, પીયુજી વિના ન સોહાયે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનો સ્નેહ મ જાશો, લાગું તમારે પાયે રે; એક૦

પદ ૧૨૫મું.

નીત નીત લછીવર લક્ષણ રૂડાં, મોટેરાં થઇએ રે ત્યમ બોલીએ કૂડાં.
માત યશોદા જાણેરે માહારો લાડકો પુત્ર, વાહાલાજીએ ઠામ ઠામ માંડયાં ઘરસૂત્ર.
જેહનું બ્રહ્માદિક ધ્યાન ધરે સુર મુનિ ગાયે, દૃષ્ટે પડી નારય વિના રમી ન જાયે.
શીખ દેતાં દુભાશો માં શામળા કાહાન, નરસૈંયાએ એ નાર્યને દીધું સનમાન.

પદ ૧૨૬મું.

વહાલાજી તમો રે નહાનડીઆ, અમોારે નહાંનડલાં, સરખે સરખી જોડ મળી;
પહેલું આલિંગન દો મારા વાહલા, પછે અમો દેઇશું લળીલળી.
સુંદરીયાચો સ્વભાવ છે એવો, પીયુને મળવા હિંડે ઘણું;
આલિંગન એણીપેર દો મહારા વહાલા, રખે હમ દેખે હબક જણું.

તમે નહાના; હું હજી નહાની, નણુદી આધાં પાછાં કરે;
સાસુને ઘેર એ લાડકડી વહાલા રે, તે અમ વારી કયમ ઓસરે.
શું કરે સાસુ શું કરે નણુદી, જેહના હૃદેમાં હું રે વસ્યો;
નરસૈંયાચા સ્વામી મુજશું રમતા, સંસારમાં તેને ભેય રે કશો.

પદ ૧૨૭મું.

પાછલી રાતના પધારિયા નાથજી, ઘુમતે લોચને અંગ ડોલે;
બેહુ પાસા સુંદરી, બાંહે કંઠે ધરી, શોભિત ભવન કો નહી રે તોલે. પા.
હું રે સન્મુખ હુઇ, રીસ મનની ગઇ, ઉભી રહી ચકિત ગતિ પ્રેમ નિરખું;
પ્રભુને રસભરી, સુખદાજ શર્વરી, નાર સૌભાગ્યતા જોઇરે હરખું. પા.
ચોકતણા ચાર, ચરણશું મુકિત ધરી, પ્રભુને પધરાવિયા પલંગ પીઠે;
ભોગ સંજોગથી, અધિક સુખ ભોગવ્યું, એ રે સુરત એણીપેર દીઠે. પા.
ભણે નરસૈંયો નિત નેહ તે નવનવા, જાહારે ગોવિંદ ગુણની સમાધી;
શું જાણે બ્રહ્મા સુર સ્નેહની વારતા, ભર્યા અધિકારની આધિવ્યાધી. પા.

પદ ૧૨૮મું.

પલંગ પાયે તને કુસુમમાળાવડે, બેહુ કર બાંધ્યો લાજ લોપી;
માહરે મંદિરથકી કોણ મુકાવશે, શું કરશે સહુ શોકય કોપી. પ.
તું વનમાળી કાહાવે, હું કુસુમ વનવેલડી, નીર નિત સીચતો કાં અરોપી;
ભમર જાએ ફુલ, ફુલ મકરંદ વશ, કમળમાં હેત ન રહ્યોરે રોપી. પ.
પ્રીતનો કરનાર પ્રેમના પાત્રશું, તન મન પ્રાણ ત્યાં મેલે સોંપી;
ભણે નરસૈંયો જિમ રીસ ઉતરે, તિમ તું શિખ શાની દે રે ગોપી. પ

પદ ૧૨૯મું

મેહેલ પીતાંબર, અંબર માહરું, સુરજ ઉગ્યો સુઈ કયમ રહીએ;
અમ ઘર સાસુ નણંદ જાુઠી વસે, કંથ પુછે ત્યારે શું રે કહીએ. મે.
સાવજ શબ્દ કરે અતિ સુંદર, દીપક તેજ તો ક્ષીણ થાએ;
કંઠથી કુસુમના હાર કરમાઇઓ, બાહેર રાગ પંચમ ગાયે. મે.
તું તારે મંદિરે, પ્રેમશું પોઢીઓ, માહરે મંદિરીએ દૂર જાવું;
લોકની લાજ લોપી રે લક્ષ્મીવરા, હું રે વળતી હવે નહીં રે આવું. મે.

ધેન દોહોવી ઘેર રે. વાછરૂ વલવલે મહી રે વલોવવું આજ માહારે;
કંઠથી બાહાર કાઢિ કમલાપતિ, કાલ આવે હવે કોણ તારે. મે.
સુરતસંગ્રામની, શાંતિજ હુઈ, રહી રે ઉજાગરી, શીશ નામી;
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખસાગર પોઢિયો, વિરહની વેદના ત્યારે વામી. મે.

પદ ૧૩૦મું.

કેસર બીના કહાનજી, કસુંબે બીની નાર;
લોચન બીનાં ભાવશું, ઉભાં નંદદ્વાર.
એમાં સુંદર કોને કહીએ વનિતા ને બ્રીજનાથ;
પરખી પરખી ધરો તમને, માણકડાં બેહુ હાથ.
વેગે કુંજે પધારીયા, તો લચકે થઇ ઝગઝોળ;
નરસૈંયાયો સ્વામી ભલે મળિયો, રંગતણા બહુ રોળ.

પદ ૧૩૧મું.

સફલ રજની હુઇ આજની અભિનવી, પલંગ બેસાડી વાહાલે હાસ્ય કીધું;
કર દર્પણ ધરી, વદન અવિલોકવા, પ્રેમનું ચુંબન ગાલે દીધું. સ.
કુસુમના ટોડર, કંઠ ભૂષણ ધરી, ભુજ ભીડી ભૂધરે રુદિયા સાથે;
સુરતસંગ્રામશું, હું એને જઇ ભીડી, જીત્યો યદુનાથ દ્વય બાહુ બાથે. સ.
મદનના સૈન્યશું, માન માગ્યું ઘણું, જુદ્ધ જીત્યું રણ હાથ આવ્યું;
ચૌદભુવનતણો નાથ મેં વશ કર્યો, અજિત જીત્યાતણું બિરદ કહાવ્યું. સ.
જેમ ગજયુવતિ, માતંગ મદગલીતા, સુંદરી સેજ હરિસિંહ આવ્યો;
નરસૈંયાચો સ્વામી, સુભટ સુરાસુર, કેસરી કા'ન સાહી નચાવ્યો. સ.

પદ ૧૩૨મું.

પ્રાત હવો પ્રાણપતિ, ઇંદુ ગયો આથમી, કાં રહો બાહુડી કંઠ ઘાલી.
નાથ મુકો બાથમાંથી, મુજને વળગો નહીં, શું કરશો હજુ હાથ ઝાલી. પ્રાત.
આ જુવો અરુણ, પુરવ દસા ઉગિયો, તેજ તારાતણાં ક્ષીણ દીસે;
શબ્દ સોહામણા, સાવજાં ઓચરે, વચ્છ ધેન ઘણું ઘેર હીસે. પ્રાત.

લલિત સ્વર સુંદરી, લલિત આલાપતી, ઘેર ઘેર દધિ મથન ઘોષ થાયે;
ઉઠ આલસ તજી, કાનજી માહરા, સાસુ જસોદા સાદે સાહે. પ્રાત.
કમલ વીકાસીયાં, મધુપ ઉડી ગયા, કુરકુટા બોલે પીયુ પાય લાગું;
સૂર્ય ઉગ્યા સમે, લાજીએ ઘર જતાં, નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગું. પ્રાત.

પદ ૧૩૩મું.

ઝાંઝર ઝમકે, હું ઝબકીને જાગી, જાણું મારા પીયુજીને કંઠડે હું લાગી. ઝાં.
પછી તો લજાણી રે, આલિંગન દેતાં, મારે વહાલેજીએ પૂછ્યું સખિ તુંને વર્ષ કેતાં. ઝાં.
મારાં રે વરસ વહાલા, હું શું રે જાણું, માસ તો થયા છે મુને એકસો બાણું. ઝાં.
ભણે નરસૈંયો, મેં સુખ દીઠું, કાહાને કહ્યું તે મુંને કેવું લાગું મીઠું. ઝાં.

પદ ૧૩૪મું.

કુંજનો વિહારી રે, અમ ઘેર આવશે રે, શા શા હું સજું રે શણુગાર;
માંગને સમારું રે, પ્રભુ મારું મોતીયે રે, કંઠે સોહીએ એકાવળ હાર. કું૦
શામલડીને ચોળી રે, અંગે સોહીએ ચુંદડી રે, રંગ ભેર રમીશું રે સેજ;
ભાવ કરીને રે, વહાલાજીને ભેટશું રે, આપીશું તે હયડા કેરાં હેજ. કું૦
નિશા ને અજવાળી રે, ચાંદા તારી ચાંદની રે, ચાંદલીયા તું જાજે રે પેલે પાર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યો રે, વહાલે મારે ઉતાર્યાં ભવપાર. કું૦

પદ ૧૩૫મું.

ઓધવ કહેજો રે, હરીને એટલું રે, કે અમને તમારો આધાર;
વિખડાં પાઇને રે, વહાલોજી શે નવ ગયા રે, કે દુઃખ દેખાડયાં દીન દયાળ. ઓ.
દુખડાંની દાઝી રે, કે ઓધવ દેહ કેમ વળે રે, કે હરી વિના હોળી હયડા માંહે;
કે વ્રેહતણા ભડકા રે, ઓધવ જો સમે રે, કે બળવંત આવી ઝાલે બાંહે. ઓ.
મહારા મન વિષે રે, હરિની દાસ છું રે, કે ઘણુ તમો સાધો મા નવ સાર;
કે જીવે તેને રે, જોવા આવજો રે, કે મુવા પછી લેજો રે સંભાળ ઓ.
કે સાધુને વળાવી રે, ઓધવ આવીયા રે, મથુરા નગરની મોઝાર;
ગોપીજન નિત્ય રે, નરસૈંના સ્વામીને કહીએ રે, કે નયણે વેહ આંસુડાંની ધાર. ઓ.

પદ ૧૩૬મું

કુબજાને કહેજો રે, ઓધવ એટલું રે, હરી હીરો આવ્યો તાહરે હાથ;
માન કરીને રે, એહને તું લજાવે રે, કહું છું શીખામણની વાત. કુ૦
પ્રાતે ઉઠીને રે, પ્રથમ પૂછજે રે, જે માગે તે આપજે તતખેવ;
બીજું કાંઇ રે, ભુધરને ભાવે નહીં રે, માહાવાને છે મહિ માખણની ટેવ. કુ૦
રાજને દીપે રે, માળ રુડા પુષ્પની રે, નિત નિત ધરજે નવલાં વેશ;
ઝાઝું ન જગાડીશ રે, જાદવરાયને રે, કોમળ કરમાશે એનો સુવેશ. કુ૦
એહેને તે આધો રે, ઘડી નવ કીજીએ રે, ઘેલી નવ કરીએરે અહંકાર;
શિવ ને વિરંચી રે, મહા મોહ્યા મુનિ રે, જેને નવ જડયો એહેનો પાર. કુ૦
કંસ ઘેર દાસી રે, પેલી કૂબજા રે, સુંદર શામળીઓ ભરથાર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, સખિ મુને મળ્યો રે, વહાલા મારા આવાગમન નિવાર. કુ૦

પદ ૧૩૭મું.

સુખડાના સિંધુ રે, સજની વહી ગયા રે, દુઃખના દરિયા આવ્યા પૂર;
મોહન મૂર્તિ જાતાં રે, કાંઇ નવ રહ્યું રે, નયણે વેહે છે સાગર પૂર. સુ૦
વહાલાજીને જાતાં રે, કાંઇ નવ ઉગર્યું રે, હવે તે હાથ ઘસે શું થાય;
વહાલાનો પાલવ રે, ગ્રહી અમો નવ રહ્યાં રે, કહે હવે મારી રોતાં રજની કિમ જાય. સુ૦
પીડ નવ જાણી રે, હે પ્રભૂજીએ રે, કરી ગયો નહાનપણાનો સ્નેહ;
સ્નેહની સાંકળ રે, શામળીયો તોડી ગયો રે, એણે છોગાળે આપ્યો છેહ. સુ૦
ગોપીજન કીધાં રે, ગોવિંદે ઘેહેલડાં રે, કમળાના કંથ પધારો ઘેર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, સખી મુને જો મલે રે, ટાળે મારો જનમ મરણનો ફેર. સુ૦

પદ ૧૩૮મું.

સુખડલાંના દહાડા રે રાજ નિત સાંભરે રે, કે રમતાં શામળીયાની સમ;
મોરલીની ટેર રે, સંભળાવતા રે, કહો કેમ કીધા વીસરે રંગ. સુ૦
સુખે મીટ મીટ રે, હરી સુખ હસતું રે, કે તાળી લેતી હાથોહાથ;
હરીને જમાડી રે, અમો જમતાં રે, કરતાં વિંજણો કર લઇ હાથ. સુ૦
પાન બીડી વાળી રે, મેલતાં મૂખમાં રે છબીલોજી છાંટતા તંબોળ;
શરદ સમાણી રે, રજની શોભતી રે, શશિયર સોળ કળાએ રસરોળ. સુ૦

શિવ સનકાદિકને રે, સ્વપ્ને નાવ્યા હરિ રે, તે હરી રમે અમારી સાથ;
એકવાર રમાડે રે, આંખ મીંચામણી રે, આંખડલી નચાવે રે નાથ. સુ૦

કહેવા સરખું રે, કાંઇ કીધું નહીં રે, અમોને વળગાડયાં વૃક્ષની ડાળ;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યો રે, વહાલે મારે ઉતાર્યાં ભવપાર. સુ૦

પદ ૧૩૯મું.

કઠણ થયા મોહન મથુરાં જઇ, કાગળ નવ લખ્યો કટકો રે–ટેક.
ગોકુળમાં સહુ વાત કરે છે, કાહાન કુબ્જાશું અટકયો રે કઠણ૦
કુબ્જા કાળી ને અંગે કુબડી, શું કરતી હશે લટકા રે. કઠણ૦
ચતુર હોય તે ચિત્તમાં ચેતે, મુરખને શો ચટકો રે, કઠણ૦
નરસૈંયાચા પ્રભુ તમને ન ઘટે, નીચ સાથે શીદ ભટકો રે. કઠણ૦

પદ ૧૪૦મું.

જમના કાંઠે ઉભો સુંદર શામળો જો;
મીઠી મોરલીમાં મધુરી વેણુ વજાતો જો.

ગોપી જમુનાજી ન્હાવાને નીસરયાં જો;
ન્હાવા નીસરયાં ને અંગનાં આભ્રણ વિસરયાં જો.

ગોપી આકુળ વ્યાકુળ થઇ છે ઉતાવળી જો;
મ્હારા અંગના આભ્રણ કહોની સખી કયાં વળી જો.

વહાલે વનમાં વજાડી. ઝીણી વાંસળી જો;
વાગી વાંસળી ને ફોરી મારી પાંસળી જો.

મેહેતા નરસૈંના સ્વામીને વીનવું જો;
મારી ચુંદડી આપો તો પાયે પડું જો.

પદ ૧૪૧મું

ગુણની વીધી રે, ગોપ ગાય દોવે;
વીપરીત રવૈએ, કાંઇ રાધા વલોવે.

રાધાજીએ માધવજીનું, મુખડું જોયું;
ગોળીને વરાંસે, મહીડું ધરણી ઢોળ્યું.

ગોકુળ માંહે ગોવિંદ રાજા, રાધિકા રાણી;
દોહતાં દોહતાં ધેન, જાતી ન જાણી.
સોળ સહસ્ત્ર સુંદરી મળી, અચરજ પામી;
ભક્તવત્સળ મળ્યો, નરસૈંનો સ્વામી.

પદ ૧૪૨મું.

ભલે રે ભગવાન પ્રગટ્યા, અમારે કાજે;
આટલા દહાડા છાંના રહ્યાતા, મુનીવરની લાજે. ભ૦
ગોકુળીયામાં કોટિક નારી, શણુગાર સાજે;
ચાલે રે ગજગતિ ચાલે, પાયે નેપૂર વાજે. ભ૦
અહેવા માનરૂપે રહેવું, તને ન રાજે;
કામરસ ભોગ ભોગવ્યા, નીશાનાં વાજે. ભ૦
નારીરૂપે જુગત મોહે, લીલા સમ વાદે;
નરસૈંયો ભવસાગર ઝીલે, પ્રેમની પાજે. ભ૦

પદ ૧૪૩મું.

દુરિજન કેરું કાંઇ ન ચાલે, હું મલપતી મહાલું રે;
તન મન મહારું વારી વારી, ઉરવરથી હું નવ ટાળું રે.
સણગટડા હું શાને રાખું, પ્રીત બંધાણી પિયુશું રે;
મહારો પ્રાણજીવન પાતળીયો, આનંદે અનુભવશું રે.
કંઠ વિલાગી કહાનજીશું, વાત રસાળી કરશું રે;
ભણે નરસૈંયો સુખની લેહેરે, ભુજબળ ભીડી રહેશું રે.

પદ ૧૪૪મું.

લોચન અબળાનાં આધાર, મેં જોઉં વારંવારે રે;
દાણ મશે આવીને વહાલો, ઉરવર મહારું નિહાળે રે.
મહારા મનમાં મોદ ભરાણી, જેમ કહાનજી લઇ કર ઝાલે રે;
હસી હસી ભુજમાં ભીડી મુજને, કંઠે બાહુલડી ધાલે રે
મહીની ગોળી મસ્તકે લઇને, હળવે હળવે જાઉં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી મહા સંગે મળતાં, જોતી તૃપ્ત ન થાઉં રે.

પદ ૧૪૫મું.

મોહ લાગ્યો હુંને મોહ લાગ્યો, નિરખતાં નંદકુમાર રે;
મહી મશે મારગમાં જાતાં, નંદતણે ઘેર દ્વાર રે.
શી પેરે એહને મળીજે, દોહલો લોક વહેવાર રે;
સાન કરીને સ્નેહ જણાવે, સુંદર નેણુ વિશાળ રે.
કોય લીલાએ કરી અવતરીયો, કોય ન જાણે પાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી મુખ દીઠે, વિસાર્યાં પતિ પરિવાર રે.

પદ ૧૪૬મું.

મરકલડો કરીને શું હસો છો, વાત તમારી જાણી રે;
મનમાન્યા પાખેં મારા વહાલા, પ્રીત ન હોય પરાણી રે.
તમો આઘા આઘા આવો છો, જાણો છો જે સાહું રે;
નાના ભાવ કરો અમ દેખીને, વાહ્લી કોહેની ન જાઉં રે.
નીત એણે મારગડે આવું, તે વાહ્લા કહોના ન જાઓ રે;
દાણુ મશે મહારો પાલવ સાહ્યો, છમકલડે તે વાહો રે.
અમો સુંદરી કોયને વશ ન આવું, જો કરો ક્રોડ ઉપાય રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું મુખ દીઠે, સર્વે દુઃખ વિસરી જાય રે.

પદ ૧૪૭મું.

અમારે તમશું પ્રીત બંધાણી, દીઠા વના ન સોહાયે રે;
એકવાર આખા દિવસમાં, શે ન આવો ઘેર મહારે રે.
સકળ શણુગાર કરી હું નિહાળું, જાણું જીવન આવે રે;
પ્રેમ ધરીને રુદયાશું ભીડું, શામળીયો ઉર સોહાવે રે.
ગ્રેહ ઘણો મળવાને મોહનશું, પણુ મનમાં જાણી રહીયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી વહેલા પધારો, આપણુ રજની રમીયે રે.

પદ ૧૪૮મું.

એક વાર સામું જુવો મહારા વહાલા, તનડાનો તાપ તે જાયે રે;
તહારી નેણે અમી ઠરે મહારા વહાલા, મહારી નવપલ્લવ દેહી થાયે રે.

તહારી કૃપા વિના ક્યાંય સુખ ન હોયે વહાલા, બીજા કોજે કોટ ઉપાયે રે;
સ્વામિની શરણુંગત પાખે મહારા વહાલા, બીજા અનેક દેવ આરાધાયે રે.

દુર્લભ દેહિ માનવી પીછું મહારા વહાલા, વળી અવતાર અરની માંયે રે;
કૃપા કરો તમે નરસૈંયાને મહારા વહાલા, ગુણ તમારા ગાયે રે.

પદ ૧૪૯મું.

માયલું મન ત્યાં ટલકું સહીયો, ઇંદા કૃષ્ણુજી જોતી રે;
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મંદિર માયલે, કૃષ્ણ કૃષ્ણ ભણુતી રે.

ગાંજે મુંશે ગમે નહીં, શામલિયા શેણુ પાખાં રે;
મંદર માયલે આવા મોહન, માયલે ઉરવર રાખાં રે.

કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ માયલો, મારગડે કીં દીઠડો રે;
ભણે નરસૈંયો વાંસલડી વહાતો, મીઠડા માંહે મીઠડો રે.

પદ ૧૫૦મું.

ગોવિંદ ગોઠડી કરતાં મીઠડી, મીટડી માંડી જોતા રે;
મરકલડો કરી મોહન માયલું, ચિતડું ચોરીને લેતા રે.

વાલી વાલી ઘોલી ઉપર, વાંસલી વહાતા જોઇ રે;
હૈડા સરસો બીડી રાખ્યો, મુખડે એણે મોહી રે.

તન મન માયલું શામલો સહિયો, આંખડી આગલ રાખાં રે;
ભણે નરસૈંયો ભાવતાં ભોજન, કહાનજી શી કરાવશાં રે.

પદ ૧૫૧મું.

કાંઈ કરાં હું સહીયર મોહીલી, મોહીલી મારગ જાતાં રે;
અંગોઅંગે વેંધાણી હું, મોહન મીટડી મેલાતાં રે.

ક્ષણુ આંગણે ક્ષણુ મંદર માંહે, પાંજરે પીડા ચાલી રે;
માયલા સુંદરવરને બીડી, કંઠે બાહુડલી વાલી રે.

માયલો મોહન આવે સહીયો, ઉઠી ઉરવર લેશાં રે;
ભણે નરસૈંયો વેદના વામી, સરવશ શામળિયાને દેશાં રે.

પદ ૧૫૨મું.

માયલે ગાંજે આવની ગોવિંદ, ગોઠડી મીઠડી કરવા રે;
સુંદર રે શામલિયા તાયલું, દુર્લભ દર્શન દેવા રે.

આછી પોળી ધીયે ઝબોળી, સુખડલી દીયાં સારી રે;
જીવના જીવનશીં જોઇને, જાઉં નેણાપર વારી રે.

સરસી સાકર ભેલી મેલાં, સથરુ દહીં રાખ્યાં રે;
બોલડીયો બાપનોરે વીઠલા, વળી વળી વેણે ભાખ્યાં રે.

મનડું મળવા કાજે તલખે, હૈડું માયલું હીશે રે;
એકલડો એ આવ એકાંતે, મનછા શુદ્ધ મલીશે રે.

બોલડીયા બહુનામી તાયલા, રુદેયા માંહે રસીયો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, વેદ પેદાચો વશીયો રે.

પદ ૧૫૩મું.

ઘણે ઘણે દહાડે ઘેર પધાર્યા, હવે કરી રહો મન હેઠું રે;
સગુણ શામલિયો સહેજે પામી, તો દોહેલા દંન શે વેઠું રે.

સફલ કીધી ને સમરથ સ્વામી, માયલા અંતરયામી રે;
મંદર માંહે પ્રેમ ધરીને, થિર થૈ રહો બહુનામી રે.

માયલા મનમાંહે ને ચિત માંહે, નોતું તે પરમાનંદ પામી રે;
અણચિંતવાં આવી આલિંગન લીધું, મલ્યો નરસૈંયાચો સ્વામી રે.

પદ ૧૫૪મું.

શે ન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી, જે અધુર અમૃત રસ પાન કરતે. શે ન.

જને કોટાણુકોટ ઇશ્વર ઓલગા, અગન આફલડી દેહ દીધી;
પૂરવ જનમનું સુકૃત્ય શું એહનું, તે તારા મૂખની હામ લીધી. શે ન.

રાઈ રુકમણી લાછ ચંદ્રાવલી, અધિક નારાયણી પેર બોલે;
સોલ સહસ્ર અંતે હરી તાહરે, નહીં કોય વલ્લભ વંસ તોલે. શે ન.

વનતણી વાંસલી કયમ ગમી તમને, જે પૂરવ જન્મની શોક માહરી;
ભણે નરસૈંયો શામલો શ્રીહરી, કૃષ્ણમાં વેણું કામણગારી. શે ન.

પદ ૧૫૫મું.

આજ મૂહને કાંઇ કાંઇ થાયરે બેહેની, જાણુ જાણુ રદેથી ન મેલું;
રંગભર રમતાં કરું મનગમતાં, અંગોઅંગે ભેલું રે બેહેની. આ૦
કૂર કુકડારે તું કને માનજ માગૂં, મહારો વહાલોજી રસ માંહે રાતો;
નરસૈંયાચા સ્વામી ઉરવરે માહાલે, રખે તું વચણ ઉચરતો રે બેહેની. આ૦

પદ ૧૫૬મું.

કહાનજીને કો લાવો રે, મારા તનની પીડા તે જાણે રે;
મદન સંતાપે મુને, વહાલો મન ન આણે રે. કહાન.
ચિતડામાં ચટકાવી સહિયો, ત્રણ ધર એને કાલે રે;
વખની વેંધી ગોવાલણી રે, તે વખ વિઠલ વાળે રે. કહાન.
ઓસડીયા મા કરશો સહિયો, ઘણું ઘણેરું થાશે રે;
આણી આણી લહેરડીએ, જીવડલો મારો જાશે રે. કહાન.
સકળ સહિયરો મળીને, સમર્યો અંતરજામી રે;
ભગતવત્સલ મલ્યો રે, નરસૈંયાચો સ્વામી રે. કહાન.

પદ ૧૫૭મું.

આજ મેં દીઠો દેવ, જમુનાને તીર રે;
ભરતાં ભરતાં ઘડુલે, કોયે ન આવે માંહે નીર રે. આજ.
માય ને બાપ મા વઢશો, ને મા વઢશો માહરા વીર રે;
આજનું મ્હારું મન સવશ નહિ, વિકળ થયું શરીર રે. આજ.
શીર ઉપરથી ખસીયાં, નવરંગા ચીર રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, હેરુ હૈયાનું હીર રે. આજ.

પદ ૧૫૮મું.

કહાન દેવને કોડામણે ભામણે, મહીડું વલોવી જાણે રે;
ગોળો રવાઇયો ગુણિયલ ગોવિંદો, તરત નેતરું તાણે રે.
બ્રાહ્મણ કોઇ ભગતને ભેલે, મહેલે મહી અજ માણે રે;
જે રસ બ્રહ્માદિકને દુર્લભ, તે અલવે આહીરડાં માણે રે.

મધ વિચાર વધારે વિઠ્ઠલ, માંખણુ અતિ ઘણું આણે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, જેહને વેદ વખાણે રે.

પદ ૧૫૯મું.

આંખલડીથી અલગો રે, માહારા વિઠ્ઠલ મુ જાઇશ વલી રે;
મનમાન્યું મહાવાશું મલતાં, તતક્ષણુ લાગી તાળી રે.
અમે ભરવાડાં ભુધરા, ઓઢણુ કંબલ કાળી રે;
મ્હારા જીવના જીવન રે જાદવા, હું ન શકું કાંયે સંભાળી રે.
કામણુગારા કહાનજી, તારા ચર્ણું ઉપર ચિત્ત વાલી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, ભવસાગર ભે ટાળી રે.

પદ ૧૬૦મું

આજ મેં નયણે નીરખ્યો નાથ,
અભે કર આપ્યો કરુણા શ્રી, નયણા મ્હોવાં મારા નાથ રે. આજ.
પારવતી તે પતિ શ્રી બોલ્યાં, સુણીએ સ્વામી વાત;
દયા કરો આ સુત જાણી, પ્રગટે ત્રિભોવન નાથ રે. આજ.
શંભુએ શરણાગત રાખી, મુખ કમળ કર વાહો;
માગ માગ શંકર એમ બોલે, મધુર અમૃતરસ પાયો. આજ.
હું માગું છું મહારા સ્વામી, હૃદે તારા રસગુણગાન;
સંકટ તો સાધારણુ થાજે, કરતાં હરિ ગુણુ ગાન. આજ.
વંદ્રાવનમાં મધ્યે મોહનજી, ગોરી કરતી ગાન;
કહે કમળાવર તું માગ નરસૈંયા, પુરી આશ આપું માન રે. આજ.

પદ ૧૬૧મું

સુંદરી તનમુખ ચંદ્ર અવિલોકવા, સનમુખ શામળે દ્રષ્ટિ કીન્હી;
નયણુ નયણાં મલ્યાં, વિરહાતુર ટળ્યાં, અવલ મોરે નાથે અર્ધાંગ લીધી
કંઠે બાંહે ગ્રહી, સનમુખ ગુણુ ઉચરે, તુમસી મમ જીવન ઇમ નાથ બોલે;
તુમસી શૃંગાર ઉર હાર મમ ભૂષણુ, તુમસી મમ મગન ચિત્તસંગ ડોલે.
પ્રીતપૂરણુ કરી, એમ કહે શ્રીહરી, માન મૃગલોચની વચન માહરૂં;
યદ્યપિ મુખથકી વીસરયો વલ્લભા, હૃદયામાંહે સખી ધ્યાન તહારૂં.

ધન કુલકામિની કૃષ્ણ તેને કહે, જેહેનું ધ્યાન સૂર બ્રહ્મ રટતાં;
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખતણો સાગર, એહની સુકૃતને અરજ કરતાં.

પદ ૧૬૨મું.

નયણ સલુણાનાં રે રતિ રસ ઘેલાં, સોમ સમુદ્ર તરંગે ભેલાં
અધમેલાં અલશાણાં ડોલે, તું ન બોલે પણ એહજ બોલે
માહરી રે લાજ હજી તુને સજની, મેં અર્પું આતમ ગતિ રજની.
નાચે નારસૈંયો એ સુખ જોઇ, બેહુ તાંહાં અવર બીજો ન કોઇ.

પદ ૧૬૩મું.

માનની માન ન કીજીએ, શામલડી પહેરો શણગાર રે;
વિલસે વનમાં આવીને, સેજડીએ દેવ મુરાર રે.
વળતી વનિતા એમ વદે, દૂતી કહુ સુણ એક વાત રે.
સહિ સમાણી સાંભળો, દુરીજન વાધે ખ્યાત રે.
બ્રહ્માદિક પાવે નહિ, મુનીશ્વર નાવે ધ્યાન રે;
તે તામેશું રંગ રમે, કહે તું તો રૂપનિધાન રે.
મહેલો રે માન મનમાં ધરી, મૂકી રે હૈયાનો રોષ રે;
અધુર સાંપી ભાવશું મળીને, ટાળ્યો હૃદયનો રોષ રે.
પહેર પટોળી પદ્મિની, ચોલીશું ચિત્ત લગાડ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી વિના, તુંને કોણ લડાવે લાડ રે.

પદ ૧૬૪મું.

નવલ અંબુજશાં નયણ નાગરી, રયણી ઉજાગરી આંખ દીશે;
કાજલ ગેરેલાં ને વેણી શર લટકે, માન તું માનની જો અરીશે.
અધુર ખંડન થયો હાર ઉરપર રહ્યો, અલશાણા થઉં સખી અંગે ડોલે;
શશી વદનશું મદન સકલશો સૂભગ, ભોગવી ભામની મધુર બોલે.
સગુણ સહેજે મલો ચતુર નર શામલો, સરવરી પૂરણ ચંદ્ર રીતે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું મહા સંગ્રામ રમણ, માનવા ધુસરી વચ્ચે ન જીતે.

પદ ૧૬૫મું.

સાસરીયાં શું કરશે મુને, ગોવિંદશું મન માનું રે;
નણદી સબળે લવતી હીંડે તો, હું શા રાખું છાનું રે.

નિરભે થઇ વાહાલે ઉર લીધો, જે સહુ કહેશે તે સેહશું રે;
પીઉજી મહારો પ્રગટ પધારે, પ્રેમ ધરી વહાલો ભજશું રે.

અંગોઅંગે અમીરસ વાધો, નયણે નયણાં મેલતાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી અલગા મ થાશો, આ યૌવન રહો રેલતાં રે.

પદ ૧૬૬મું.

વહાલો વાંસલડી વાહે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર માંહે. વહા.

કોણ મીલાવે મારા પીયુને, તેને લાગુ પાયે રે;
તનમન વારી શામળિયાને, ભીડું રુદિયા માંહે રે. વહા.

વાટ જોઉં નિત વહાલા કેરી, સકલ કરી શણગાર રે;
અલગ ગઇ હું આલિંગન લેવા, ખણું આંગણ ખણ વાર રે. વહા.

સર્વસ સાંપું શામળિયાને, શું આવે ઘર માંહે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મેલાં વણ, વેદના કેમ જાયે રે. વહા.

પદ ૧૬૭મું.

ઓરો આવ અલબેલડા, સગુણ ગુણ ઘેલડા, લાજ લોપી રુદેમાંહે ચાંપું;
દેવને દુર્લભ, પેર પામે નહિ, પ્રગલ અધર રસ પાન આપું.

નવલશાં રંગરાં, અમલ અમૃત ભર્યાં, તુજ વિના ચતુર નર કોણ ચાખે;
કામ રસ કેલીને, કારશે મુજ વિના, જતનશું જાગવી કોણ રાખે.

ગાલ કોમળરું, કળેવર કમલ તાહરું, અધિક કોમલ વપુ સેજ મહારી;
રંગ રમતાં રખે, અંગ અલગું થતાં, મુક્ષ મોહ્યું પુનર નાહો નારી.

રસિક જન લહે, રસના રસને, અવર કોઇ નવ લહે, વિષય વાહ્યાં;
નરસૈંયાચા સ્વામી, અંતરયામી, સંગમાં વિલસતાં તે જ ડાહ્યાં.

પદ ૧૬૮મું.

વાંસની વાંસળી, અમ થકી થઇ ભલી, હેતે શું શામળે અધુર રાખી;
જે રસ પ્રેમદા, દુલભ છે સદા, તે રસ દિન નીશ રઢી રે ચાખી.

વાલમા વશ કર્યો, તેણે કાં રે કરે પરો, અધુર અમૃત રસ પાન કરતી;
શોક જોડે થઇ, કેમ રહીયે સેહી, હરનીશ નાહોના શ્રવણ ભરતી.
કોણ તપ કીધલાં, પુણ્ય આવી મળ્યા, તેણે કરી નાથને અસંખ્ય વહાલી;
નીચ ને ઉંચનું, ત્યાં નથી પારખું, પ્રેમ દીઠો તેને રહ્યોરે ઝાલી.
ઘેર લગે કામની, શ્રવણે જોને સુણી, સીદ લીધા તેના પ્રાણ તાણી;
નરસૈંયાચો સ્વામી, શોકને વશ થયો, કામની કૃષ્ણને વશ જાણી.

પદ ૧૬૯મું.

તું કયાંનો દાણી રે ધગડમલ્લ, તું કયાંનો દાણી રે;
તુંને જાશું મથુરા તાણી રે ધગડમલ્લ, તું કયાંનો દાણી રે. તું.
નહિ તું ગામ ગરાશીયો રે, નહિ તું રાજકુમાર રે;
નંદ આહીર ગોકુળમાં વસે તે તણો પીંડાર રે. તું.
મોટપણું મનમાં અણો, જાણુંછાં એ જાત તારી રે;
રાવણે જેને રાજ કરેશું, કહી ન શકું તુને વારી રે. તું.
જગ્નપુરૂષ તું જાદવારે, મધુરો વાયો વંશ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, જેમ રાવણ તેમ કંસ રે. તું.

પદ ૧૭૦મું.

મહી વલોવે રે ગોપી, મહી વલોવે રે ગોપી
પરવશ થઇને પ્રેમે ભરાણી, તન મન હરિને સોંપી. ગોપી મ.
ભરજોબન માંહે કામની ઘેલી, નાદે નેપુર વાજે;
વલોણું અતિ વાયે ભરાણું, મેઘ પેરશી રહી ગાજે. ગોપી મ.
હૈયા ઉપર હાર હુલાવે, પાછળ કુમકુ ફરકે.
કામા કૃષ્ણતણે રંગે રાતી, શીશ રાખડલી ઝળકે. ગોપી મ.
કટી માંહે તો ઘુઘરડી ઘમકે ઝાંઝરીયા ઝમઝમકે;
ગાયે ગુણ ગોવિંદતણાં રે, વિંછીડાને ઠમકે. ગોપી મ.
મગન થઇ ગોરસ ભૂલી કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ બોલે;
શીશફુલ વેણી લટ લટકે, જાણે મણીધર ડોલે. ગોપી મ.

મહી વલોવે માખણું કાઢે, જાણે વહાલો આવે;
માખણુ સરસુ સાકર ભેળું, જેમ જીવનને ભાવે. ગોપી મ.
પ્રેમદાની પ્રીતે નાથ પધાર્યા, વાંસલડી રે વા'તા;
નરસૈંયાચો સ્વામી વનિતા સાથે, મોહે જેને સુરીનર ધાતા. ગોપી મ.

પદ ૧૭૧મું.

આજ પીઉડો રીસાણો સજની,
મનડું મહારું ઈમ જાય ન રહ્યુંરે;
નાહોલીયો રંગ ભરી ભરી રમ્યો,
આવો રમીએ તાં ઇમ કાંઈ કહ્યુંરે.

એક વચન ઉતું ઉઘાડું, તે મેં કહેતાં કહેવાણું રે;
મેં જાણ્યું પીયુને હસીને હસાવું અવળું થાતું ન જાણું રે.
એક અપરાધ અમારો સજની, જે મેં કહ્યું હોય કાંઇ રે;
તનનો તાપ જાયે જુકતે, હસી હસી દો વહાલા સાંઇ રે.
પીતામ્બરીયાને પાયે લાગું, કૃપા કરો જદુરાઇ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જેટલે રીઝયા, તેટલે રેણી વિહાઇ રે.

પદ ૧૭૨મું.

મારે દેહ ધર્યાનું ફળ, એક લ્હાવો દર્શનનો. ટેક.
નંદતણે ઘેર આવું ને જાઉં, નંદ કરે ન કોઇની સેવ રે;
જશોદાજીને કરુંરે વિનતિ, મારે શામળીયાશું સ્નેહ રે. લ્હાવો.
નીત નીત નવલા નેહ ધરું ને, સજું મુજ અંગ શણગાર રે;
પ્રેમતણો ભોગી પાતલીયો, તે તો લટકે આવે બાર' રે. લ્હાવો.
જમના જળ ભરવાને જાઉં, વાહલા ન કરું કોઇનો સંગ રે;
એક વાર પાણી અદકુંરે જાવું, મારે તેમ તેમ અતિ આનંદ રે. લ્હાવો.
ધન્ય વૃંદાવન ધન્ય આ વસવું, ધન્ય અબળાના અંગ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, મારો અવિચળ વાધ્યો રંગ. લ્હાવો.

પદ ૧૭૩મું.

બોલાવીશમા હું નહિ બોલું, મારા વા'લા વા'લજી વારું વારોવાર;
અમો છું કુલવધુઆં નારી, તમે છો નંદતણા કુમાર. બોલા.

પરપુરુષોસું વાતુંઉ કરંતાં, મારા વીરજી આવે અમને લાજ;
દુરીજન લોકડાં કાંઇ વિચારેલા, એહને એ સાથે શું કાજ. બોલા.

કામ તણે જે સંગ વલુંધ્યા, તે નર મોહોના શૂઠા;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી તમ સરીખડા, ભૂતલમાં કો નવ દીઠા. બોલા.

પદ ૧૭૪મું.

કુંજનો વિહારી રે, મા મુને સાંભરે રે,
હવે ક્યાં દેખું દીન દયાળ;
મોળીડુંને બાંધે રે, મોહન મલપતો રે,
આંગણીએ વા'તો વિણુ રસાળ. કુંજનો.

મધુવન જાતાં રે, માખણુ મહી વેચવા રે,
માર્ગે આવીને માગતો દાણ;
હાસ્ય વચન રે, વા'લો મારો સાંખતો રે,
ભાખે મીઠડાં વેણુ કરે વખાણ. કુંજનો.

સુખના વિસરામ રે, અમને તો આપતો રે,
નીત નીત ઉત્તમ નવલો રે નેહ;
નરસૈંયાના સ્વામી રે, વિના હું તો વ્યાકુળી રે,
તેણે મારી દુર્બળ થઇ છે રે દેહ. કુંજનો.

પદ ૧૭૫મું.

મેઉલો ગાજે ને માધવ નાચે, રુમઝુમ વાજે ઘુઘરડી;
આછાં ચીર ચરણાં ને ચોળી, માથે લીલી લોબરડી ટેક.

તાળ પખાજ વજાડે ગોપી, શ્યામ વજાડે વાંસલડી;
દાદુર મોર બપૈયા બોલે, મીઠે સ્વરે બોલે કોયલડી. મેઉલો.

ધન વૃંદાવન ધન જમુના ત્રટ, ધન કૃષ્ણે અવતાર લિયો;
ધન નરસૈંયાની જીભલડીરે, ધન ધન રાગ કાલેરો કહ્યો. મેઉલો.

પદ ૧૭૬મું.

ગાળ કોઇને નવ દિજે મારા વહાલા, ગાળ કોઇને નવ દીજે;
હું રે ગોરી ને તું રે શામળિયો, આલિંગમે અંગ કાળું થાયે ગાળ.

અમો ઉત્તર શો દીજીએ, અબળા ઘણું બીજીએ, રીજીએ વળી જ્યારે મુખ જોઇએ.
નાથ કહો કયમ કરું, જનનીથી હું ડરું, વરું વર આપને કેઇ સોઇએ.
દુઃખ અબળાતણું, લાગ્યું મનમાં ઘણું, બન્યું દીન રૂપ દયાળ કેરું;
નરસૈંયાનો નાથ જે, બોલ્યો જોડી હાથ તે, સાથ મારો કરો દુઃખ ફેડું.

પદ ૧૮૨મું.

વાંસલડીને વારો રે વારો, વહાલા વાંસલડીને વારો રે;
ઓછાનો કાંઇ સંગ ન કીજે, એ પાખે તમો સારો રે. વહાલા.
તમારા અધર વિષે છે અમૃત, એમ કાં છુટું રાખ્યું રે;
પોતે પીયે બીજાને પાયે, તો રેલછેલ કરી નાખ્યું રે વહાલા.
પશુ પંખી તરૂવરને પાયે, લાંબી થઇને બેઠી રે;
કોહેલું પાણી જેમ પીએ, ભેંશ ખાબડે પેસી રે. વહાલા.
જાંહાં જોઉં ત્યાં આસને બેઠી, અમને ઠામ ન આપે રે;
નિર્લજપણે સંગી થઇને, માથે છાણાં થાપે રે. વહાલા.
બાપતણી મીરાંત હોએ જો, તે ઉપર મન ચરકે રે;
ધણી રણી દાતાર થઇ છે, હાથ પીયે રે હડકે રે. વહાલા.
એટલે કીધે નવ સરે, અમ ઉર અમલ ચલાવે રે;
મધ્ય નિશાએ મન આકરષી, ઘેર ઘેર વાત છોડાવે રે. વહાલા.

પદ ૧૮૩મું.

તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે, ઘેલી થઇ ગિરધરીયા, ટેક.
દોણી વિના હું દોવા રે બેઠી ને સાડી ભીંજી નવ જાણી;
વાછડાંને વરાંસે બેઠા, મેં તો બાળક બાંધ્યાં તાણી રે. ઘેલી થઇ.
સાસુ કહે વહુવરને વંતર વળગ્યું, અખેતરીયા ઉતરાવો;
દીએર કહે ભાભીને બાંધો, એને સાટકડે સમજાવો રે. ઘેલી થઇ.
નણદી કહે હું નિત્ય નિત્ય દેખું, કા'ન કા'ન મુખ બોલે;
પાડોસણ કહે એની પેર હું જાણું, વ્રજ વનિતા વન ડોલે રે. ઘેલી થઈ.
તાવ્યાં ઘી સાકરમાં ભેળ્યાં, ને પ્રેમે ભેળ્યાં પાણી;
નાવલીયાને મેં નેત્ર બાંધ્યો, ઘરનો ધારણ જાણી રે. ઘેલી થઇ.

ધન રે વૃન્દાવન ધન એ લીલા, ધન ગોરસ આ ગોપી;
ધન નરસૈંયા તારી જીભલડીને, આવ્યાં વૃન્દાવન રહ્યાં ઓપી. ઘેલી થઇ.

પદ ૧૮૪મું.

જેને જેમ્રુ રંગ રે સજની, જેને જેમ્રુ રંગ રે;
હુંને ન ગમે બીજાનો સંગ રે સજની, જેને જેમ્રુ રંગ રે. સજની.
કપુર હોય જોને ઉજવળ રે, વળી વિશેષે સુગંધ રે;
તેનું કારણ મન માન્યાનું, બાંધ્યું મરીયાં સાથે બંધ રે સજની.
નૈણા હોય જેને નિરમળા રે, સરવ દેખાડે વાટ રે;
અંજન વિના ઓપે નહિ રે, નવ ચઢે સોના ઘાટ રે. સજની.
વદ વિખ્યાત જાણે સહુ રે, સાયર ખારા નીર રે;
જેનું કારણ મન માન્યાનું, સરીતા સુકવે શરીર રે. સજની.
ગુણ અવગુણ જાણવા વિના રે, કાંઈ ન જાણે આપ રે;
શંકરદેવે સરવ તજીને, કંઠે આરોપ્યો સાપ રે. સજની.
શામળિયાસુ સ્નેહ હમારે, કદી નવ થાશો ભંગ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગે રમતાં, નીત નીત નવલા રંગ રે. સજની.

પદ ૧૮૫મું.

પરિબ્રહ્મ ગોવાલા સંગ રમે, તેને જોવા જોગેશ્વર દેહ દમે. પરિ. ટેક.
વાહલા વૈકુંઠ લોકથી સંચરો, જેને લીલા માનવ દેહ ધરો;
વાહલો ચૌદ લોક ભાંગે ઘડે, માવો માખણ માટે રડવડે. પરિ.
વાહલો અકલીત નવ જાએ કળ્યો, જેને વામનરૂપે બલી છળ્યો;
ત્રિકમજી ત્રણ ડગલાં ભરે, તે તો ઉમર ચઢતાં રડવડે. પરિ.
વાહલો ધરતે ધ્યાનમાં નાવીયો, એવો જનની જસોદાને ધાવીયો;
જેને રૂપ ધરું સચરાચરું, જેણે ગોકુળ ચાર્યાં વાછરું. પરિ.
વાહલો વચન પાળવા અવતર્યો, તે તો શેરીયે શેરીયે સંચર્યો;
નરસૈંયાનો સ્વામી મીઠલો, તે તો વૃંદાવનમાં દીઠલો. પરિ.

પદ ૧૮૬મું.

રજની સોહાગી વહીરે ગઇ, ભાણ સોહાગી ઉગ્યો રે;
નંદ સોહાગી શામલીયો, કુસુમ કલી લઇ પૂજ્યો રે. રજની.

ગોપ સોહાગી ગણુ ઉભા, વેણુ સોહાગી વાગે રે;
માતા સોહાગી નાદ કરે રે, કુંવર સોહાગી જાગો રે. રજની.

ધેન સોહાગી વત્સ ધવરાવે, સ્નેહ સોહાગી બાંધો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મુખ દીઠે, ભવસાગર તો ભાગો રે. રજની.

પદ ૧૮૭મું.

ધરણી ધરસુ લાગું મારું ધ્યાન રે,
લોક કહેશે ગોપી ઘેલી રે થઇ છે;
માથે છે મહિ કહે છે કાન રે. ધરણી.

વેચતી વેચતી ચાલી નગર મુઝાર રે;
મટુકી માંહે આવી રહ્યા દેવ મોરાર રે. ધરણી.

ચૌદલોક એના મુખમાં સમાય રે;
એવો વૈકુંઠનાથ કેમ મટકીમાં માય રે. ધરણી.

નરસૈંયાચો સ્વામી ભકત આધીન રે;
આપ સરીખડા કીધા આહીર રે. ધરણી.

પદ ૧૮૮મું.

ક્ષિતિરસ તરૂ શાખાએ પસર્યો, મનસિજ નૈણે વસિયા રે;
હદેભાવ કુચમંડળ પૂર્યો, આવ્યો રતિપતિ રસિયો રે. ક્ષિતિ૦

અતલીબળ વનસ્પતિ નાથે, ઉલટપાલટ કીધું રે;
અખીલ બ્રહ્માંડનું અમૃત લઇ, જુવતી વદને પીધું રે. ક્ષિતિ૦

અદ્દભુત બળ આપ્યું અબળાને, નરવર કાયર અંગે રે;
હસવું વનવેલીને આપ્યું, કોકીલા સ્વર મકરંદે રે. ક્ષિતિ૦

રોગ વિમુખ જન સર્વને આપ્યું, ભોગ ભક્તિ ભગવાને રે;
તાપ તપસાક્રમ જડ તેહેને, નરસૈંયાને ગુણ માને રે. ક્ષિતિ.

પદ ૧૮૯મું.

ચાલો ચાલો રે આપણ સહુ સાથ, વૃંદાવન જઇએ;
જો કહો તો શામળિયા, વહાલા જનુનીને કહીએ. આપણ.

હું નાનકડો બહુ તમો ગોપી, કહો કઈ પેરે કીજે રે;
રમતાં રમતાં રાત થાએ, માતા મુજને ખીજે રે. આપણ.

કહ્યું અમારૂં માનો રે કાનજી, ગોપી પાયે પડતાં રે;
જીભલડી તુટે મારા વહાલા, રાવ તમારી કરતાં રે. આપણ.

હરખ્યા નાથ હસાવી ગોપી, કંઠ બાહુલડી વાળી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી હોળી રમવા, વન ચાલ્યા વનમાળી રે. આપણ.

પદ ૧૯૦મું.

બ્રીજવાસી કનૈયાલાલ, મોહન જાવા દે. ટેક.

ગોકુળથી આવી ગોવાળણી, મથુરાથી આવ્યો કાહાન;
મારગમાં ઝગડો મચ્યો, કાહનો માગે દધીનાં દાણ. મોહન.

કોણ રાયનો તું બેટડો, શું છે તારૂં નામ;
નંદરાયના હું બેટડો, કાહાનજી મારું નામ. મોહન.

કોણ રાયની તું બેટડી, શું છે તારૂં નામ;
બ્રખુભાનની હું બેટડી, પ્યારી રાધા મારૂં નામ. મોહન,

ઉત્તરથી આવી બાદલી, વરસી જમુના તીર;
કાનજીનો ભીંજે કામલો, રાણી રાધાનાં ભીંજે ચીર. મોહન.

આજ લગી દાણ આપ્યાં નથી રે, રીત નવી નવ હોય;
જોર જુલમ કરીએ નહિ કાહના, ગોરસ સામું શું જોય. મોહન.

મોર મુગટ શીર પર ધર્યો, મુખ મોરલી ઘનઘોર;
કાનજી મનાવે કામની રે, કંઇ રાસ રમવાના કોડ. મોહન.

ગાય શીખે ને સાંભળે રે, તેનો થાયે વૈકુંઠવાસ;
કરજોડીને વિનવે સદા, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. મોહન.

પદ ૧૯૧મું.

રાતી ચૂડી કરે કામની, રાતા ચરણાં ચુંદડીઆ;
રંગે રાતી કુંકુંમની પીયળ, તે તળે રાતી ટીલડીઆં;

રાતા કણેર ફલીના ટોડર, રાતી ચોળી હૃદે ધરી;
રાતાં તંબોળ ઓપે અતિ અબળા, રાતી સિંદુરે માગ ભરી. રાતી.

કાળી કોરે પેહેરી સાડી કાળો કમખો કસણ કસ્યા;
કાળી દોરી ગોફણુડે ગુંથી, કાળા દાંત મુખ ભમર જસા;
કાળા કાજળ નૈણે સાર્યાં, કાળો ભેખ ધર્યો વિવિધ વળી;
કાળા કૃષ્ણ કાલિંદી તીરે, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. કાળી

નીલા નેહે પેહેરણ પેહેર્યાં, નીલા કોલી પાન ઘણા;
નીલી ઝુલ કમળ કર કમખે, નીલાં ટોડાર તુલસી તણાં;
નીલા ગિરિ ગોવરધન તરુવર, નીલું વૃંદાવન વળી;
નીલા પોપટ કરે પદ્મણી, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. નીલા.

પીળાં વસ્ત્ર પેહેરણે પેહેર્યાં, પીળાં આભુષણ અંગ ધરી;
પીળાં ચાંપા ચોસર કોટે, પીળી કેશર આડ કરી:
પીળાં અંગ ઓપે અતિ અબળા, પીળી સોને સર્વ વળી;
પીળી આંબા શાખ ગળી રે, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. પીળી.

ઉજવળ શ્વેત સાહેલાં પહેર્યાં, ઉજવળ ચોળી ભરત ભરી;
ઉજવળ જાઈ વેલના ટોડર, ઉજવળ સુંદરી તીલક કરી;
ઉજવળ ચંત રાખ્યું હરિચરણે, પુંડરીક વિકુલો હૃદે ધરી;
ઉજવળ ગંગાજીનો પ્રવાહ, ઉજવળ વાણી નરસૈંયા તણી. ઉજવ.

[This last piece is said to describe the five-fold *līlā* in five colours which the poet saw in a divine vision. The whole story is given as follows in the introduction to **નરસિંહ મેહેતા કૃત કાવ્યસંગ્રહ** (Gujarati Press ed):—

ધ્યાનસ્થ નરસિંહને આશીર્વાદ આપી **वरं ब्रूहि । वरं ब्रूहि ।** કહીને નરસિંહને માથે હાથ મૂકી, બીજા હાથ વડે તેનો હાથ પકડી ભોળા શંભુએ તેને ઉઠાડયો. નરસિંહ તો પાર્વતીપતિને જોઇ ગદ્‌ગદિત થઇ ગયો, અને એકમને તેની સ્તુતી કરવા લાગ્યો શંકરે પુનઃ કંઇ વર માગવાને કહ્યું, ત્યારે એણે ઉત્તર દીધો કે, "આપનાં દર્શન પછી મારે માંગવાનું શું રહે છે? આપ સર્વાંતર્યામી પ્રભુ તો છો." આ ઉત્તરથી સંતોષ ન પામતાં વળી એકવાર ભોળાનાથે વર માગવાનું કહ્યું, ત્યારે નરસિંહે માંગી લીધું કે "તમને જે વલ્લભ, હોય જે દુર્લભ, આપો રે પ્રભુજી દયા રે આણી"

(શામળશાહનો વિવાહ). શિવના હૃદયમાં વિષ્ણુ અને વિષ્ણુના હૃદયમાં શિવ બિરાજે છે, એવો ઉમાપતિ અને રમાપતિ વચ્ચે અભેદ છે, એ રહસ્ય એક નરસિંહ સારી રીતે જાણતો હતો, અને જો ભેદ હોય તો તે માત્ર અજ્ઞાની જનોના ઉરમાંજ હોય છે, એ પણ તે સારી રીતે સમજતો હોવાથી, તેણે એક પંથ દો કાજ સાધેલાં જોઇ સદાશિવ તેની આવી મનઃસ્થિતિથી પ્રસન્ન થયા, અને નરસિંહને દિવ્ય દેહ ધારણ કરાવી, ચક્ષુ મીંચાવી, મનોગતિએ તત્ક્ષણ શ્રી દિવ્ય દ્વારિકામા લઇ ગયા. પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રે પોતાના હૃદયસ્થ શંકરને પધારેલા જોઈ આવકાર આપી આસન ઉપર બેસાડયા, અને નરસિંહ સંબંધી પ્રશ્ન પૂછ્યો. શંકરે ઉત્તર આપ્યો કે, "એ આપણો ભકત છે માટે તમારી પાસે રાખો".

આ સમયે રાસનો આરંભ થવાનો હતો, અને રાસેશ્વરી શ્રીરાધા કૃષ્ણને રાસ રમવાને તેડવા આવી હતી. તે નરસિંહને જોઇ ચમકી અને કચવાતા હૃદયે બોલી કે "શિવજી તો નિત્યના પ્રેક્ષક છે તે ઠીક છે, પણ પ્રાકૃત મૃત્યુ લોકનો માનવી આપણી લીલા જોય, એ ઠીક નહિ." રાધિકાનાં આવાં વચન સાંભળી તેની પરીક્ષક શક્તિની ન્યૂનતાને લીધે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રને હસવું આવ્યું, અને નરસિંહ મેહેતો પ્રાકૃત નથી પણ દૈવી જીવ છે, આત્મરૂપે તે અને પોતે એકજ છે અને એ કેવો પરમભક્ત છે, તે યથાર્થ દર્શાવવાને માટે એક યુક્તિ રચી. વિચાર કરીને નરસિંહને પૂછ્યું કે "તારે શી જોવાની ઇચ્છા છે" નરસિંહે એમ કહ્યું કે, "આપને પ્રિય હોય તે." કૃષ્ણે કહ્યું કે "આ મશાલ ધરો અને પ્રકાશ પાડી સર્વ લીલાઓ જુવો."

તે પછી શ્રીકૃષ્ણે તેના હાથમાં એક મશાલ અને તેમાં પૂરવાના તેલની કુંભી આપી. દીવેટીઓ નરસિંહ તો એટલા બધા આનંદમાં આવી ગયો કે, અત્યંત પ્રકાશ પાડવાને તે વારંવાર મશાલ ઉપર તેલ નાંખતો, શ્રીકૃષ્ણનું શ્યામસુંદર લલિત ત્રિભંગ સર્વ શણગારોથી આભૂષિત મનોહર સ્વરૂપ અને રાસ ખેલતી ગોપીકાઓ અને અન્ય રાણીઓનું સ્વરૂપ જોવામાંજ તે તલ્લીન થઇ ગયો; અને શ્રીકૃષ્ણે પણ રાસમાં રંગ ઝમાવવા રકત, શ્યામ, નીલ, પીત, અને શ્વેત એવા એવા પાંચ જૂદા જૂદા રંગમાં સમગ્ર રાસક્રીડા તેને બતાવી. આ વખતે નરસિંહ પ્રાકૃત જીવ છે, એવો જે ખોટો ભાવ શ્રીરાધીકાના મનમાં ભરાયો હતો, તે દૂર કરવાને માટે તેના નાકની નથની શ્રીકૃષ્ણે અદશ્ય કરી દીધી, એટલે રાધા નથનીની

શોધમાં પડયાં અને કૃષ્ણને પૂછ્યું કે, "મારી નથની એટલામા નાકમાંથી ક્યાં ગઇ?" કૃષ્ણે કહ્યું કે, "આટલામાંજ હશે, જૂવો, શોધો."

આમ શ્રીકૃષ્ણ અને રાધિકા વચ્ચે વિનોદવચન ચાલતાં હતાં, તેવામાં આખી રાસક્રીડા રક્ત રંગમાં નરસિંહને દેખાવા લાગી. રાધાજીને તેની નથની હજી પણ જડી નહિ, એટલે પુનઃ પૂછ્યું, અને કૃષ્ણે પણ તેનો તેજ ઉત્તર આપ્યો, અને પછી શ્યામે ઘનશ્યામ–ઝાંખા ભૂરા–રંગમાં રાસક્રીડા નરસિંહને બતાવી. આ દિવ્ય દર્શન જોવામાં નરસૈંયો એટલો તો એકતાર થઇ ગયો કે, તે હાથમાં પકડેલી મશાલ ઉપર જરા પણ તેજ ઝાંખું ન પડે, તે માટે અખંડ તેલધારા રેડતોજ ગયો. તેના પરિણામે ચોથાં પીત દર્શન વખતે તે તેલધારાનો રેલો તેના ઉર્ધ્વબાહુ ઉપર આવ્યો, અને અગ્નિજવાળા સ્વાભાવિક ધર્મ પ્રમાણે તેલ પાછળ ચાલતી તેના હસ્તને ભડભડાટ બાળવા લાગી અને અદ્વિતીય પ્રકાશ આપવા લાગી. તે છતાં આનંદમાં આવી ગયેલો નરસિંહ જરા પણ અચકાયા વગર પોતાનો હાથ જાણે કે મશાલનો કાકડોજ છે, એમ ધારીને તે ઉપર સતત એક સરખી તેલધારા રેડતોજ ગયો. આ વખતે શ્વેત દર્શન પૂર્ણ થયું હતું, અને રાધાજી નથની શોધી કાઢી શકયાં નહોતાં. શોધવાની ખટપટમાં પડેલી રાધાની દ્રષ્ટિ એકાએક નવીન પ્રકાશ ઉપર પડી અને તત્કાળ સ્ત્રીહૃદયની સ્વાભાવિક અનુકંપાથી તેણે શ્રીકૃષ્ણને નરસિંહનો હાથ સત્વર ઠારવાની આજીજી કરી, અને નરસિંહ મેહેતા માટે પોતે જે ખોટો અભિપ્રાય બાંધ્યો હતો, તે માટે ક્ષમા માગી તેની અચલ ભક્તિ ઉપર પ્રસન્ન થયાં.

શ્રીકૃષ્ણે તદનંતર ઠપકો આપી શ્રીરાધિકાને કહ્યું કે "નથની તો આ તમારી પાસે છે તેની શોધાશોધ કરવામાં ગુંથાઇ વૃથા રાસક્રીડાની મઝા ગુમાવવાથી શું ફળ મેળવ્યું?" રાધાજી શરમાઇ ગયાં, નથની શા માટે સંતાડી દેવામાં આવી હતી તે મનમાં સમજ્યાં, શ્રીકૃષ્ણની ક્ષમા માંગી, અને નરસિંહને પોતાની પાસે રાખવાની માગણી કરી. કૃષ્ણે તે માન્ય રાખી, નરસૈંયો તેને સોંપ્યો.

His first verses – those which he was singing when he returned home after experiencing this divine vision also describe this event of the disappearance of Rādhā's *Nathani*, The verses are to be understood as spoken by her between each of the coloured visions the poet had.]

પદ ૧૯૨મું.

નાગર નંદજીના લાલ, રાસ રમતાં રમતાં મારી નથની ખોવાણી; ટેક.
એક એક મોતી માંહે સોના કેરો તાર,
સોળશત ગોપી માંહે કાહના રાખો મારો ભાર, ભાર, ભાર. નાગર.
નથની કાજે હું તો ઢુંડી વૃન્દાવન,
નથની આપોને મારા પ્રાણજીવન, વન, વન. નાગર.
નાનેરી ઘડાવો મારે નાકે ન સોહાય,
મોટેરી ઘડાવો મારા મુખ પર ઝોલ્લાં ખાય, ખાય, ખાય. નાગર.
વૃન્દાવનની કુંજગલનમાં ટૌકા કરે છે મોર,
રાધાજીની નથનીનો શામળિયો છે ચોર, ચોર, ચોર. નાગર.
નથની આપો પ્રભુજી લાગું તમારે પાય,
નરસૈંયાચા સ્વામીપર વારી જાઉં બલિહાર, હાર હાર. નાગર.

પદ ૧૯૩મું.

[The following exquisite lyric by Narsinha Mehtā has been imitated by Bhālaṇ and by Dāyarām as well. The original of Mehtā has not yet been published in his collected works but has been given by Mr. R. C. Modi in his biography of Bhālaṇ (pp. 119 ff.)]

સાંભળ રે તું સજની મોરી! રજની કેઇ પેરે રમીએજી?
મોહનજીએ મંદિર છાંડયાં—એ દુઃખ કેને કહીએજી? સાંભળ.

સાંભળ સજની વાત કહું એક, પ્રેમની મીઠા મીઠીજી;
સરોવર પાણી અમે ગયાંતાં, નંદને કુંવરે દીઠી. સાંભળ.

પૂંઠેથી હરિ હસતા આવ્યા, પગની ભરાવી આંટીજી;
પાછું ફરીને જોવા લાગી, મુખ તંબોલે છાંટી. સાંભળ.

હવડે વેણુજ ગુંથી હુતી, આવડી કાં વેરાણીજી?
એવડો રસીઓ કોણ મળ્યો, તારી વેણજ નાંખી વેરી? સાચું બોલોની.

ઝાડ તળે જઇ જોવા ઉભી, મસ્તક ભમરો બેઠોજી;
તે ભમરો ઉડાડતાં રે, માહારી ઝાપટે લટ છુટીજી. સાભળ.

હવડે કાજળ સાર્યાં હુતાં, આવડાં ક્યાં રે લોહ્યાંજી ?
એવડો રસીઓ કોણ મળ્યો, તારે નયણે નીર ઢાળ્યાં ? સાચું બો.

વૃંદાવનમાં મારગ જાતાં, ખેસે આંખ ભરાણીજી;
ચોળી-રેળી કાઢતાં માહરાં, કાજલીઆં રોલાયાં. સાંભળ.

આહવી તાહરી કોમળ કાયા, હૈડે હાર હરખી ઉઠયાજી;
એહવો રસીઓ કોણ મળ્યો, તાહરા રૂદયે નહોર દીધા ? સાચું બો.

સુંદર પોપટ આવ્યો હુતો, દીઠો નોતો મેં સાહ્યોજી;
તે પોપટે મુને ડંખજ માર્યો, તે ઉડતાં નહોરજ વાગ્યા. સાંભળ.

કાળી અતલસની ચોળી શીવડાવી, આવળી ક્યાં રોલાણીજી ?
એવો રસીગો કોણ મળ્યો, તાહરી ચોળી ચંચોળાણી ; સાચું બો.

દરજી રે મુઓ ભંગી ચંગી, ચોળી શીવી તંગીજી;
ભર જોબનમાં રે પહેરતાં, ચોળી તડાક દઇને તુટી. સાંભળ.

અવળો ચરણો- પહેર્યો સુંદરી ! જયમ ત્યમ સાડી વીંટીજી ?
એવડી ઉતાવળી શી હુતી, તે વસ્ત્ર પહેર્યાં વાળી ? સાચું બો.

સરખી સૈયરોમાં સાદજ પડીઓ ને ભર નિદ્રામાંથી જાગીજી;
સૈયર કેરે કારણે મેં વસ્તર પહેર્યાં વાળી. સાંભળ.

આવડાં પુષ્પો ક્યાંથી લાવ્યાં ? ક્યાં તમે બહેકી આવ્યાંજી ?
એહવો રસીઓ કોણ મળ્યો, જે ફુલમાં પોઢાડયાં ? સાચું બો

પ્રથમ પોળે પેસતાં રે અમને, સાહામા મળીઆ વનમાળીજી;
ફુલ લઇને માહરે મસ્તક મેહેલ્યું, વાચા તેની પાળી. સાંભળ.
હરિ કાજે હાર ગુંથાવું, ને ઝીણુ વેહ પડાવુંજી;
વનમાળી માહરે ચિત્ત હોય તો, શર્ણે જઇને પહેરાવું. સાંભળ.

જે પુછ્યું તેનો ઉત્તર આપ્યો, ને બોલતાં બંધાણીજી;
સહુ સહીઅરમાં સમોતી થાત્રા, સઘળે વાત વંચાણી. સાંભળ.

ગાય શીખે ને સાંભળે રે, એહવી પ્રેમી જનની વાણીજી;
નરસૈંયાચા સ્વામી ને રે ભજતાં, પાવન થાએ પ્રાણીજી. સાંભળ.

---

૭ મોહીની સ્વરૂપ.

પદ ૧લું.

કવિ—આ જોને કોઇ ઉભી રે, આળસ મોડે
બાંધે બાજુબંધ બેરખા પુંચી, મનડું મોહ્યું છે એને મોઢે; આ જોને.
ઝાંઝર ઝમકે ને વિછુવા ઠમકે રે, હિંડે છે વાંકે અંબોડે; આ જોને.
સોનરણુ ઝ.રીને અતિ રે સમારી રે, માંહી નીર ગંગોદક તોલે; આ જોને.
નરસૈંયાનો પાણી પાવાને કારણ, હરજી પધારયા કોડે; આ જોને.

પદ ૨જું.

કવિ—ગોરી તારે તાજુડે રે, મોહ્યા મોહ્યા મુનિવર રાયા રે;
રૂપ સ્વરૂપ કળ્યું નવ જાયે, મેં તો જાણી છે ઇશ્વરી માયા રે; ગોરી.
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપૂર બાજે, પાવલે તે ચીર અતિ ચાંપે રે;
ઘુંઘટમાં મુખ એણીપેર શોભે, મોટા મુનિજનનાં મન કાંપે રે; ગોરી.
ગોરૂં વદન ને ગળસ્થળ ઝળકે, ઉપર દામણી લળકે રે;
સાળુયાની કોર એણીપેર શોભે, જાણે ગગનમાં વીજળી ચળકે રે; ગોરી.
વશીકરણ વેણુ તમે કયાં રે ગુંથાવી, સુંદરી શણગટ વાળી રે;
આ ચોળી તમે કયાં શીવડાવી, જેને મોહી છે વ્રજની નારી રે; ગોરી.
ચંચળ દ્રષ્ટે ચોદેશ ન્યાળે, માંહી મદનનો ચાળો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જોવા સરિખડો, કોઇ સુંદરીનું વદન નિહાળો રે; ગોરી.

પદ ૩જું.

કવિ—હરિ આવ્યા છે નારીના વેશે રે, એને કોઇ જુવો રે;
શિવ બ્રહ્મા જેનું ધ્યાન ધરે છે, તેને જોઇ જોઇ દુઃખડાં ખુવો રે. એને.
બંધવ એનો તતક્ષણ ઉઠયો, આવ્યો મંદિર જાણી રે;
રતનબાઇ ઘણું વ્યાકુળ ફરે છે, તમો લ્યોને મેહેતા જળ પાણી રે. એને.
પરમેશ્વરે પુત્રી કરી જાણી, સભામધ્ય આણી રે;
અંતરધ્યાન થયા અલબેલો, વાત સહુકોએ જાણી રે. એને.

જેજેકાર થયો જગમાંહી, હરખ વાધ્યો છે હઇએ રે;
નરસૈંયાચોસ્વામી ભલે મળીયો, એનાં ચરણ કમળ ચિત્ત લઇએ રે. એને.

પદ ૪થું.

કવિ—આ શો ચતુરાનાં ચિત્તનો ચાળો રે, એને કોઇ ન્યાળો રે. ટેક.

બ્રહ્માએ તો નથી ઘડી ભામિની, એ તો આપે બનીને આવી રે;
ત્રણ લોકનું તેજ તારુણી, એ તો છબિ છબિલે બનાવી રે. એને.

ઘડયું ઘરેણું એને રે હાથે, હાથે ભરી છે ચોળી રે;
સાળુડે ભાત નવ નારી કુંજરની, કસુંબાના રંગમાં બોળી રે. એને.

વાસ પુર્યો એણે વૃંદાવનમાં, ગોવરધન થકી આવે રે;
એ નારીની જાત કોઇ જાણે, તેનો ફેરો ફાવે રે. એને.

કહીએછીએ પણ કહ્યું ન માને, એ તો નારી નહિં ગીરધારી રે;
બ્રહ્મા ઇન્દ્ર શેષ શારદા, એના ચરણતણા અધિકારી રે. એને.

અંતર હેત પોતાનું જાણી, એ તો આવે છે અંતરજામી રે;
વ્યભિચાર મૂકી જુવો વિચારી, એ તો નરસૈંઆચો સ્વામી રે. એને.

These four *padas* probably refer to the events narrated in the હારમાળા. When Mehta was entreating his God to give him the garland it is said that his throat became quite parched and not having any of his own people near to give him water he was in great trouble. Krishna taking the shape of a beautiful woman appeared before the assembly with a jar of water to quench the thirst of his devotee and to keep the flow of his devotions uninterrupted. After giving him water the woman disappeared.

10 શ્રી કૃષ્ણ જન્મ

પદ ૧લું.

શ્રી ગુરુને પ્રણામ કરીને, વર્ણવું શ્રી જદુરાય;
શ્રી કૃષ્ણની લીલા સાંભળતાં, પાતિક દૂર પલાય.

ઢાળ.

અસુર વાધ્યા ભૂમિપર, સાધુ દુઃખ પામ્યા ઘણું;
અમર લોકે સહુ ટોલે મલીને, સ્મરણ કીધું શામળીયાતણું.
સાહ્ય થાજે શ્યામળા, વ્હારે ચઢજો વૈકુંઠરાય;
કષ્ટ જાણી દેવનું, પ્રભુ અમર પાસે જાય.
અંતરીક્ષ રહીને ઉચરે, હરિ અમર પ્રત્યે બોલ્યા વાણી;
જાઓ ગોકુલમાં અવતરો, અવતાર લેઈશું નિર્વાણી.
ભાર ઉતારી ભૂમિતણો, તમોતણી પુરશું આશ;
અવતાર લેઈશું વસુદેવ ઘેર, રહીશું જશોદા પાસ.
વચન આપી દેવને, હરિ હવા અંતરધ્યાન;
અમર નરસેંગે અવતાર ધર્યો, જહાં ગોકુલ વૃંદાવન,

પદ ૨જું.

મથુરા નગરીનો કંસ રાજા, મહા મોટો રાજન રે;
ભગિની દેવકી વાસુદેવને દીજે, એવો વિચાર કીધો મન રે. મથુરા.
ગર્ગાચાર્ય ત્યાં જોષી તેડાવ્યા, લગ્ન લીધાં નિરધાર રે;
દેશ દેશના ભૂપ તેડાવ્યા, તે મથુરા મધ્યે અપાર રે. મથુરા.
ચૈત્ર શુદી દ્વાદશી સોમવાર, મંગળ વરત્યાં ચાર રે;
ભગિની દેવકીને સાસરે વળાવી, કંસ હરખે અપાર રે. મથુરા,
આકાશ વાણી અગોચર ઉપની, રાજા માનજે નિરધાર રે;
અષ્ટમો ગર્ભ ભગિની કેરો, તુજને કરશે ઠાર રે. મથુરા.

કાઢી ખડક કંસ રાય ઘણું કોપ્યો, તારૂણી ચોટલે ત્યાં સાહી રે;
પ્રથમ મારું ભગિની દેવકી, પછે મુને ભય નાહી રે. મથુરા.

વસુદેવ કંસને પાયે પડીયા, સ્ત્રીનો શો વાંક રે;
અષ્ટ બાલક તુને આણી આપું, એ તો અબળા રાંક રે. મથુરા.

કંસે કહ્યું માન્યું વસુદેવનું, એને કારાગ્રેહેમાં નાખ્યો રે;
ભણે નરસૈંયો એટલું જાણો, રહોની ભોગળ * * * રે. મથુરા.

સાખી.

કારાગ્રેહેમાં રાખીયાં, ત્રિલોકની જે માત;
સાધુ જન સહુ કોઇ પીડીયા, તેનો થયો માહા ઉત્પાત.

પદ ૩જું.

કારાગ્રેહેમાં કંસ રાય આવ્યો, વસુદેવ દેવકીને તેડી રે;
કારાગ્રેહેમાં બંનેને બેસાડી, ત્યાં લોહની ભોગળ ભીડી રે. કારાગ્રેહે.

બંદીગીરી કીધી બંનેની, સહસ્ર મૂકયા રખવાલ રે;
ભાઇઓ ખેપ કરી સાચવજો, આવતું કહેજો બાલ રે. કારાગ્રેહે.

અખાડ શુદિ અગીઆરસ રવિવાર, દેવકીએ પુત્ર જાયો રે;
કારાગ્રેહેમાં બાલ રોવા રે લાગ્યું, તે સુણી અનુચર ધાયો રે. કારાગ્રેહે.

કંસરાય આગળ જઇને પોકાર્યો, ભગ્નિએ જાયો બાલ રે;
કંસરાય ઉઠીને ધાયો, હું છું એનો કાળ રે. કારાગ્રેહે.

કંસે ભાગી ભોગલ લોહની, વસુદેવને બોલાવ્યા રે;
લાવ દેવકી સંતાન તાહરું, ત્યાં વસુદેવ લેઇ આવ્યા રે. કારાગ્રેહે.

જઇને કુંવર કંસને સોંપ્યો, કંસે કીધો વિચાર રે;
પાપી પંડે મેં મહા દુઃખ દીધું, આ બાલ મને શું માર રે. કારાગ્રેહે.

કંસે કુંવર વસુદેવને આપ્યો, તું લેઇને મંદિર પધાર રે;
મહા દુઃખે મેં બ્હેન સંતાપી, ધિક ધિક મુજ અવતાર રે. કારાગ્રેહે.

તે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, વચન કહ્યું તે દહાડે રે;
કંસ કહે તે અષ્ટમો ગર્ભ, ત્યાં નારદ ગણી દેખાડે રે. કારાગ્રેહે.

કંસે કુંવરને ફરી મંગાવ્યો, લેઈ શલ્યા સાથે પછાડયો રે;
કહે નરસૈંયો કુંવર માર્યો કંસે, ત્યાં નારદે મર્મ દેખાડયો રે. કારાગ્રેહે.

સાખી.

નારદે મર્મ દેખાડીયો, કુંવર માર્યો કંસરાય રે;
વહારે ચઢજો વિઠ્ઠલા, ઘણું દુઃખ પામે તુજ માય રે.

પદ ૪થું.

ત્રાહે ત્રાહે સઉકો કરે નગર લોક, ભલો ભલો તુજ અવિચાર રે;
સાહે થાજો શ્યામળા, મુખે વદે તે નર ને નાર રે. ત્રાહે ત્રાહે.
દુષ્ટે દેવકીને મહા દુઃખ દીધું, એવો પાપી વિખની જવાલ રે;
દુષ્ટે દયા ના આણી મનમાં, ખટ માર્યાં ત્યાં બાલ રે. ત્રાહે ત્રાહે.
મહા દુઃખ પડ્યું વસુદેવ દેવકીને, દુઃખે સુકાઈ બેઉની કાય રે;
એટલું દુઃખ પડે પૃથ્વીપર, ફાટીને રસાતળ જાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.
સ્તુતિ કરતાં શામળીયાની, સાહે થજો શ્રી મહારાજ રે;
વહારે ચઢજો હો વિઠ્ઠલા રે, લજ્જા રાખજો શ્રી જગનાથ રે. ત્રાહે ત્રાહે.
દુઃખ જાણ્યું રે માત પિતાનું, ક્ષય આણું કંસરાય રે;
કહે નરસૈંયો સાતમો ગર્ભ, તે બળીભદ્ર કહેવાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.

સાખી.

સાતમો ગર્ભ બળીભદ્ર કેરો, વહારે વિઠ્ઠલજી ધાય રે;
કષ્ટ જાણી વડા વીરનું, પ્રભુએ આરાધી જોગમાય રે

પદ ૫મું.

વડા રે વીરની રક્ષા કરવા, આરાધી જોગમાય રે;
માત પીતાનાં બંધન છોડું, કોડ પુરૂં કંસરાય રે. વડા વીરની.
સ્મરતાં આવ્યાં ઉમિયાજી, દો આજ્ઞા હું દાસી રે;
કહે સ્વામી જાઓ કારાગ્રેહેમાં, જાઓ દેવકી ઉવાસી રે. વડા વીરની.
ગર્ભ ગાળજો દેવકી કેરો, રખે દેતાં દુઃખ રે;
ગર્ભ લઇને જાવું ગોકુલમાં, જઈ મૂકો રોહિણી કુખ રે. વડા વીરની.
સ્વામી ગર્ભ ગાળતાં સ્ત્રી કેમ જીવે, તે માનજો નિર્માણ રે;
કહે પ્રભુજી એ માયા મારી, તેનો કોઇ ન જાણે મર્મ રે. વડા વીરની.

ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાજીએ, નારી પામી સુખ રે;
કહે નરસૈંયો ગર્ભ લેઇને, મૂક્યો રોહિણી કુખ રે. વડા વીરની.

સાખી.

ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાજીએ, નારી પામી સુખ ઘણું રે;
કંસે નવ જાણ્યું ગર્ભ ગળીયો, તે પરાક્રમ ન જાણ્યું પ્રભુતણું રે.

પદ ૬ઠું.

કારાગ્રેહેમાં તેજ ઘણું વ્યાપ્યું. ઉદય થયા મહારાજ રે;
કહે દેવકી જાગો પીયુડા હમારા, શીદ રાખો છો અહિં લાજ રે. કારાગ્રેહેમાં.

નહિ પીએરમાં માતા મારી, નહિ સાસુ નણંદ જેઠાણી રે;
દોહેલી વેળાએ નહિ કોઇ પાસે, શાને રહ્યા છો લાજ આણી રે. કારાગ્રેહેમાં.

લાજ મૂકી રાય પાસે આવ્યા કહો ભામની સમાચાર રે;
કહે દેવકી પુત્ર આવ્યો તમારો, અધુરીએ અવતાર રે. કારાગ્રેહેમાં.

કુંવર લેઈ વસુદેવ બોલ્યા, પુત્ર શીદ હમારૂં ઘર વાસ્યું રે;
પાપી મામા તમને મારશે, એમ કહી ઢાળ્યાં આંસું રે. કારાગ્રેહેમાં

ધરીયું રૂપ ત્યાં શ્રી મહારાજે, અમો કરીશું મામાનું કામ રે;
ચિન્તા ન કરો ઘણું સુખ પામશો, લેઈ જાઓ મને નંદને ધામ રે. કારાગ્રેહેમાં.

મુને ત્યાં મૂકીને ભગ્નિને લાવજો, કહેજો જે આ તુજ સંતાન રે;
પાપી મામો બહેનને મારશે, ઉડી જાશે આ કાંત રે. કારાગ્રેહેમાં.
ચિન્તા ના કરશો માતા મારી, અમો છું નાનું બાલ રે;
વરસ અગીયાર રહીશું ગોકુળમાં, પછી આણીશું મામાનો કાળ રે. કારાગ્રેહેમાં.

એવાં વચન સુણી બોલ્યાં માતા, પુત્ર વેલી લેજો સંભાળ રે;
ભણે નરસૈંયો વચન દીધું માતાને, પ્રભુ થયા ન્હાનું બાળ રે. કારાગ્રેહેમાં.

પદ ૭મું

કહે દેવકી સુણો કુંવર હમારા, હમો દુઃખીયાંની લેજો સંભાળ રે;
રખે પુત્ર હમોને વિસરતા, નહિં તો આવશે હમારો કાળ રે. કહે.

દુઃખે દાઝી માતા તમારી, દુઃખે દમીયા છે તાત તમારો રે;
પાપીનો ભે ભાગ્યો પુત્ર વળાવું છું, ઘણું દાઝે જીવ હમારો રે. કહે.

પર ઘેર પુત્રને કોઈ ન વળાવે, જેની માતા હોય મોઈ રે;
પરવશ પિંડ પડ્યો હમારો, તો રાત દિવસ રહું છું રોઇ રે. કહે.

કારાગ્રેહેમાં સુખ માતપિતાનું, તમે જોજો નયણે નીહાલી રે.
આ સુખ જોઇને નિરાંતે રહેજો, હમો રહીશું ગોકુલ સામું ભાળી રે. કહે.

પુત્ર ધન કમાઇ જશોદા કેરી, માતા તે કહેવાશે રે;
મિથ્યા માતા હું પુત્ર તું મારો, પર ઘેર તોરણ બંધાશે રે. કહે.

પુત્રને આપી માતા આંસુડાં ઢાળે, પુત્ર છેલી અરજ હમારી રે;
ક્રોડ વરસ આયુષ્ય હોજો પુત્રને, માતા લૂણ નાંખે ઉતારી રે. કહે.

પ્રભુપે અમર લોક અંતરીક્ષથી, પુષ્પની વૃષ્ટા કરાવે રે;
ભણે નરસૈંયો ગયા ગોકુલમાં, ત્યાં વૃજનારીઓ વધાવે રે. કહે.

પદ ૮મું.

વસુદેવ કુંવર દેવકીએ જાયો, આઠમ દિન જન્મીયા રે;
લોહની ભોગળ ભીડી દ્વારે, દોદશથી ઉત્રડીયા રે. વસુદેવ

આંગણે ચોકી કંસરાયની, દ્વાર રોકીને બેઠી રે.
વસુદેવ કુંવરને લેઇ સધાર્યા, પ્રભુએ અઘોર નિંદ્રા મેલી રે. વસુદેવ.

વસુદેવ કુંવર લેઇ સધાર્યા, અંધારીયું ઘનઘોર રે;
માથે મેવલીઓ ધાર નાંખે છે, જમના વહે ભરપૂર રે. વસુદેવ.

જોઇને જમના વિસ્મય પામ્યાં, હાવે કોણુ કરવી પેર રે;
મનમાં વિચાર કરી પાછા વળીયે, ત્યારે જમનાએ દીધો સેર રે. વસુદેવ.

જેમ તેમ કરીને પદ રજ પામું, અહિં થઇ જદુપતિ જાય રે;
ધાયું નીર કુંવર લીધો રે ઉંચો, ત્યારે પ્રભુએ ચાંપ્યા પાય રે. વસુદેવ.

જઇને કુંવર નંદને સોંપ્યા, બાઈ વીજળીને લીધાં રે;
લેઇને વસુદેવ પાછા વળીયા, જઈ દેવકીને કન્યા દીધાં રે. વસુદેવ.

દોદશથી તે દ્વાર દેવાયાં, જેવું હતું તેવું કીધું રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી નાશી ગયો, જઇ ગોકુલમાં દર્શન દીધું રે. વસુદેવ.

પદ ૯મું.

ધાયો કંસરાય વધ કરવાને, કારાગ્રેહેમાં જાય રે;
આડો વિષધર ઉતર્યો કંસને, તો પણ ધાયો જાય રે. ધાયો.

કંસે દ્વાર હાથે ઉઘાડ્યાં, ભાંગી લોહની તાલ રે;
લાવ દેવકી બાલ તાહરું, નહિ તો આણીશ કાળ રે. ધાયો.

કહે દેવકી સુણો વીરા મારા, દીકરી દીલો રેહ એવું ધારો રે;
બાઇ વીજળીને લેઇ કરીને, પાયે ઝાલી ભૂપ ભાડો રે. ધાયો.

લેઈ શલ્યા સાથે પછાડતાં, એક વચન વીજળીએ કહ્યું રે;
છટકીને ગઇ આકાશમાં, તારો વૈરી પ્રકટ્યો ગોકુળ મયું રે. ધાયો.

* * * * *

સૂણી કંસરાયને ત્રાસજ પડીયો, થઇ મુર્છા ને ઢળીયો રે. ધાયો.

કંસરાય મન ભે ઘણું પામ્યો, વચન વીજળીએ જે કહ્યાં રે;
કહે નરસૈંયો ગોકુળમાં વસ્યા, તે પરાક્રમ કંસે ના લહ્યાં રે. ધાયો.

પદ ૧૦મું.

કારાગ્રેહેમાં વસુદેવ દેવકી, છોડયા તે કંસરાય રે;
મહાદુઃખ પાડ્યું મેં ભગ્નિ મારી, તે દુઃખ ન આણશો મનમાય રે. કારાગ્રેહેમાં.

હું અપરાધી મહા અજ્ઞાની, પાપી મહા અહંકારી રે;
મહા પાપે મેં બેહેન સંતાપી, પાપે અવધ આવી હમારી રે. કારાગ્રેહેમાં.

મનમાં વિચાર કીધો કંસરાયે, ધન્ય મારી કમાઇ રે;
મરે પાપે દુઃખણી કરી ભગ્નિ, દર્શન દે જદુરાઇ રે. કારાગ્રેહેમાં.

જંમ તંમ કરીને દર્શન પામું, કરુ મહા જુદ્ધનો ઉપાય રે;
જાદવ સરવે દુઃખ પમાડું, સધમુક્તિ જંમ તંમ થાય રે. કારાગ્રેહેમાં.

ઝેર ચોળીને પૂતના રે મોકલી, તે રહી જઇ ગોકુલ ગામ રે;
પડી પૂતના નંદ છાપરે, કાયા દીપે કોટીક કામ રે. કારાગ્રેહેમાં.

સુણી કંસરાય ત્રાસ બહુ પામ્યો, મોકલ્યો શકટાસૂર રે;
કરી કીલકલાટ પગ પ્રહારે, મારી કીધો ચકચૂર રે. કારાગ્રેહેમાં.

લીલા કવિતા વિસ્તારી, લીલા ધર્મ અપાર રે;
કૃપા કરો હવે નરસૈંયાને, રાખો શરણ આધાર રે. કારાગ્રેહેમાં.

પદ ૧૧મું.

કંસરાય મન તો ઘણું દુઃખ પામ્યો, વચન વીજળીએ કહ્યું રે;
વેરી તારો પ્રગટયો ગોકુલમાં, પરાક્રમ કંસે ના લહ્યું રે. કંસરાય.

બકી ભેદી ને શકટ ભેદ્યો, તૃણાવત તત્ક્ષણ હણ્યો રે;
વૃક્ષ ઉપર પ્રલભ નાખીને, અંત આણ્યો તેહ તણો રે. કંસરાય.

બકાસુરની ચાંચ મરડીને, વન ઘેરીને વેડાવ્યો રે;
ઉદરમાં ઘણું વૃદ્ધી થઇને, એમ અઘાસુર માર્યો રે. કંસરાય.

એક સમે પ્રભુ વૃંદાવનમાં, ચારે નવ લખ ગાય રે;
એક અસુર ગોવાલો થઇ આવે, સાથી કર્યા આવતા વિદાય રે. કંસરાય.

એક સમે પ્રભુ ગોકુલમાંહી, બેઠા નંદજી સહિત રે;
બંભારવ કરતો રે આવ્યો, આવ્યો કેસી દઇત રે. કંસરાય.

કરડે દંત, ખુરને મારે પગસું, પરાક્રમ કોઇ ના જાણે રે;
ઝેર ચોળીને હાથ મૂક્યો મુખમાં, પુછડે પછાડી છોડ્યા પ્રાણ રે. કંસરાય.

એક સમે દાવાનળ આવ્યો, વન પ્રજાલી દીધો રે;
ગોપી ગોવાલાની આંખ મીચાવી, ધીરજ ધરીને પીધો રે. કંસરાય.

બંબાસુર હતો કદલી વનમાં, જાવા ન પામે કોઇ રે;
ઝાલી વન ઢંઢોળ્યું શામળે, ગોપી ગોવાલા રહ્યા જોઇ રે. કંસરાય.

બહુ ગર્જના કરી ઉછાળ્યો, બધું વન ઢંઢોળીને કાઢયો રે;
ઘણું એક રંગે રમાડીને, ઝાલી પુછડે પછાડયો રે. કંસરાય.

તેરે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, છાની વાતો હરિસું કરીઓ રે;
કંસે મોકલ્યા કાકા તેડવા, અક્રૂરે રથ જોતરીઓ રે. કંસરાય.

સ્નાન કરવા જમનાજીમાં ગયા, રથ છોડયો રાજન રે;
અક્રૂરજીને પરાક્રમ દેખાડ્યું, માંહી દેખાડ્યું ચૌદભુવન રે. કંસરાય.

પહેલી પોળે માર્યો પર્યટને, પછી લીધી કુબ્જાની અર્ચા રે;
બીજી પોળે માર્યા ગજને, ત્રીજે પોળે મલ્લ મસળ્યા રે. કંસરાય.

ચોથે મહારથી ઝાલ્યો મામાને, બાંહે ઝાલી બહાર કાઢયો રે;
લાવ પાપી મારાં માત પિતાને, કંઠ ઝાલી કંસ પછાડયો રે. કંસરાય.

વેર જમાઇનું લેવા જરાસંધ, આવ્યો તેની વાર રે;
સત્તરવાર તો નાશી ગયો, આવ્યો અઢારમી વાર રે. કંસરાય.

કારાગ્રેહેથી માત પિતાને, છોડયાં શ્રી મહારાજ રે;
યાદવકુળમા આનંદ હુવો, ઉગ્રસેનને આપ્યું રાજ રે. કંસરાય.

કંસને મારી ભાર ઉતાર્યો, દેવ સહુ નમીયા માવ રે;
ભણે નરસૈંયો જાદવકુળને, દ્વારામતિ લેઇ જાવ રે. કંસરાય.

॥ શ્રી કૃષ્ણ જન્મ વધાઇ.

—•◆•—

પદ ૧લું.

આનંદ વાધ્યો અતિ ઘણો રે, હર્ખ્યાં સુર નર લોક રે;
જાદવકુળમાં જીવન જાયો, માતાના ટળીયા શોક રે. આનંદ.

મનમાં વિસ્મય થયાં માતાજી, કારણ કુંવર આવ્યો રે;
દુષ્ટ વિદારણ સંકટ તારણ, ગોકુળમાં પધરાવ્યો રે. આનંદ.

દુંદુભી નાદ અંતરીક્ષ વાગે, પુષ્પની વૃષ્ટી થાય રે;
નરસૈંયાના સ્વામી જશોદા ખોળે, વસુદેવ મૂકીને જાય રે. આનંદ.

પદ ૨જું.

મનમાં વિસ્મય થયાં માતા જશોદા, પાસામાં દીઠો બાલ રે;
ચૌદભુવનનો લીલાકારી, અવતર્યો કંસનો કાળ રે. મનમાં.

પ્રથમ નયણે નિરખું કુંવરને, પછે જગાડું નંદરાય રે;
જાગો પ્યારા સબળ સારુ, જાગ્યું ભાગ્ય તમારું વરણાય રે. મનમાં.

જાગ્યા નંદજી આનંદ પામ્યા, જોયા જગદાધાર રે;
કોટી રવિશશી પ્રગટ્યા, કોટી કોટી દીવડાની હાર રે. મનમાં.

શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ વિરાજે, નિરખી મોહ પામ્યાં નરનાર રે;
નંદ કહે સુણો ભામની મારી, દીસે છે લીલાકાર રે. મનમાં.

વ્રજલોકનું પ્રતિપાલન કરવા, અસુર હણવાને કાજે રે;
ભણે નરસૈંયો લીલા વખાણું, અવતાર લીધો મહારાજે રે. મનમાં.

પદ ૩જું.

ધન્ય ધન્ય દિવસ આજ અનોપમ, ધન્ય ધન્ય શ્રી ગોકુલરાય રે;
ધન્ય ધન્ય નંદજશોદા, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાય રે. ધન્ય ધન્ય.

ઘેર ઘેર સાદ જ દઇને ગોપી, જમના ઝીલવા જાય રે;
તરીયા તોરણ દ્વારે શોભતાં, માનુની મંગળ ગાય રે. ધન્ય ધન્ય.

જશોદા રોહિણી કુંવરને નિરખી, આનંદ ઊર ન માય રે;
અંતરીક્ષ રહીને જુવે દેવતા, દુંદુભી વાજાં સોહાય રે. ધન્ય ધન્ય.

ધન્ય ધન્ય શ્રાવણ વદી અષ્ટમી, ધન્ય શ્રીગોકુલ ગામ રે;
નરસૈંયાના સ્વામીની સંગે રમતાં, પૂર્યાં તે મનનાં કામ રે. ધન્ય ધન્ય

પદ ૪થું.

નંદને આંગણે નર ઘોષ વાધ્યો, પંચમ શબ્દના પૂર્યા નાદ રે;
ધોળ મંગળ આલાપે બાલા, શ્રી ગોકુળમાં પડીયો સાદ રે. નંદને.

ઘર ઘરથી નિસરી રે ગોપી, સરખા સરખી ટોળી રે;
દધીકીચ મચ્યો નંદ આંગણે, શીરથી ઢોળી ગોળી રે. નંદને.

શ્રાવણ માસ અષ્ટમી અંધારી, ભાગ્ય રોહિણીએ રુડાં કીધાં રે.
નરસૈંયાના સ્વામી મધ્ય રેણીએ, જઇ ગોકુલ દર્શન દીધાં રે. નંદને.

પદ ૫મું.

જશોદાના આંગણીએ, સુંદર શોભા દીસે રે;
મુકતાફળનાં તોરણ બાંધ્યાં, જોઇ જોઇ મનડું હીસે રે. જશોદાને.

મહાલા મહાલ કરે માનુની, આનંદ ઊર ન માય રે;
કેસર કુંકુમ ચર્ચે સહુને, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાય રે. જશોદાને.

ધન ધન લીલા નંદભુવનની, પ્રકટયા તે પૂરણ બ્રહ્મ રે;
રંગ રેલાયો નરસૈંયો ગાયે, મન વાધ્યો આનંદ રે. જશોદાને.

પદ ૬ઠું.

ચાલો સખી આપણ જઇએ, નંદકુંવરને જોવા રે;
કંચન થાળ ભરી મુકતાફળની, મંગળ ગાન કરેવા રે. ચાલો.

ધન જશોદાએ જીવન જાયો, પૂર્વે મહાતપ કીધાં રે;
પૂરણ બ્રહ્મ અવિલોકી જોતાં, મનવાંછિત ફળ દીધાં રે. ચાલો.

ભકતતણું સુખ પૂરું કરવા, નારાયણ અવતરીયા રે;
કૃપા કરો હવે નરસૈંયાને, ગુણ તમારા ઉચરવા રે. ચાલો.

પદ ૭મું.

પારણે પોઢયા પુરુષોત્તમજી, માતનો હર્ખ ન માય રે;
આનંદ વ્રજવાસી સહુંકો, માનુની મંગળ ગાય રે. પારણે.

સાવ સોનાનું રે પારણું, માણક મોતીએ જડીયું રે;
ચોદશ રત્નની કાન્તિ વિરાજે, ઝાઝા હીરલે મઢીયું રે. પારણે.
હિંડોળે ઉભલાં રે ઉલ્લાસે, ઘમઘમ ઘુઘરી ઘમકે રે;
કુંવર કનૈયો અલૌકિક નાનો, માતુનીનું મન ઠમકે રે. પારણે.
ધન ધન માતા જશોમતિ, ધન ધન ગોકુલ ગામ રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળીયો, પૂર્યા તે મનનાં કામ રે. પારણે.

પદ ૮મું.

નાનું શું ગોકુળિયું મારે, મારે વાહલે વૈકુંઠ કીધું રે;
બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને ન આવે, આહીરને દર્શન દીધું રે. નાનું.
ખટદર્શને ખોળ્યો ન લાધે, વેદ પુરાણ એમ ગાયે રે;
અવનવી લીલા વૃન્દાવનમાં, વન વન ધેન ચરાવે રે. નાનું.
પુરુષોત્તમ લીલા અવતારી, દેહ ધર્યા અવિનાશી રે;
કર જોડીને કહે નરસૈંયો, ગોવાળિયા વૈકુંઠવાસી રે. નાનું.

12 નીતિ ભક્તિ

—•◆•—

પદ ૧લું.

ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું, બ્રહ્મલોકમાં નાહી રે;
પુણ્ય કરી અમરાપુરી પામ્યા, અંતે ચોરાસી માંહી રે. ભૂતળ.

હરિના જન તો મુક્તિ ન માગે, માગે જન્મો જન્મ અવતાર રે;
નિત્ય સેવા નિત્ય કીર્તન ઓચ્છવ, નિરખવા નંદકુમાર રે. ભૂતળ

ભરતખંડ ભૂતળમાં જનમી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
ધન ધન રે એનાં માત પિતાને, સફળ કરી એને કાયા રે. ભૂતળ.

ધન વૃંદાવન ધન એ લીલા, ધન એ વ્રજના વાસી રે;
અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આંગણીયે ઉભી, મુક્તિ છે એમની દાસી રે. ભૂતળ.

એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કે જાણે શુક જોગી રે;
કાંઇએક જાણે વ્રજની ગોપી, ભણે નરસૈંયો ભોગી રે. ભૂતળ.

પદ ૨જું.

ધન્ય જીવિત વૈષ્ણવ કેરું, જે જન હરિ ગુણ ગાયે રે;
સકળ સભામાં પહેલી પૂજા, નરનારી તે વૈકુંઠ જાયે રે. ધન્ય.

વૈષ્ણવ જનનાં કીયાં રે લક્ષણ, છાપા તીલક તુલસીની માળ રે;
તે વૈષ્ણવ જનનાં ભેખ દેખીને, જમ કિંકર ત્રાસે તતકાળ રે. ધન્ય.

જન્મ મરણનો ફેરો છૂટે, તે જનમ જોખથી રાખે અંગ રે;
તે નર છૂટયા સંસારમાંહે, જેને હોય વૈષ્ણવનો સંગ રે. ધન્ય,

માતા પિતા કુળ તારે વૈષ્ણવ, તારે પાડોશી પરિવાર રે;
ભણે નરસૈંયો એટલું માંગું, પુનરપિ નહિ અવતાર રે. ધન્ય.

પદ ૩જું.

કોણ એ સમાના કામની, દત્ત કળિયેલ રામા;
દ્રૌપદીની લજ્જા રાખવા, હરિ ઉભા છે સામા. કોણ.

વહાલોજી ગયાતાં વાડિયે, સર્વે સુંદરી સાથે;
શેલડીની છોઇ ઉતારતાં, છરી બેઠી છે હાથે. કોણ.

માનની મંદિર સધાવિયાં, ચીંથરડું રે લેવા;
દ્રૌપદીએ ચીર વધેરિયું, હરિને હાથે બંધેવા. કોણ.

ત્રિકમે તેના તાંતણા, લખી રાખ્યા છે લેખે;
નવસે નવાણું ચીર પૂરિયાં, સઘળી સભા રે દેખે. કોણ.

ગરુડે ચઢીને ગોવિંદ આવિયા, આવ્યા અંતરજામી;
ભક્તઉદ્ધારણ ભૂધરો, મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી. કોણ.

પદ ૪થું

તું તારા બીર્દ સાંહાંમું જોજે શામળા, ન જોઇશ કરણી હમારી રે. ટેક.

હીરણ્યાકશીપુને હાથે હણીયો, માસી પૂતના મારી રે;
પ્રલ્હાદ કારણ સ્થંભમાં વસીયા, પ્રગટયા દેવ મોરારી રે. તું તારા.

લાખાગ્રેહેમાં જેમ પાંડવ ઉગાર્યા, બ્રહ્માંડ જ્વાળા વ્યાપી રે;
અર્ધવચને ગજ ગુણકા તારી, જયદેવને પદ્મિનિ આપી રે. તું તારા.

દુષ્ટ સભામાં જેમ ચીરજ પૂર્યાં, લાજ પંચાળીની પાળી રે;
તેલ કઢા જેમ શીતળ કીધી, વેળા સુધન્વાની વાળી રે. તું તારા.

રુપિશ્વરે જેમ અહલ્યા શ્રાપી, બ્રહ્મ શલ્યા થઇ ભારી રે;
તે પણ તારે ચરણે રઘુવર, થઇ અનોપમ નારી રે. તું તારા.

મીરાંબાઇનાં વિખ અમૃત કીધાં, વિદુરની આરોગ્યા ભાજી રે;
શવરીના તમે બોરજ પ્રાશ્યાં, તેની પ્રિતે થયા રાજી રે. તું તારા.

અનેક ભક્ત આગે ઉગાર્યા, સહાય થયા મોરારી રે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી લક્ષ્મીવર, મોટી ઓથ તમારી રે. તું તારા.

પદ ૫મું.

ભજરે ભજરે તું ભૂતળમાં, જેની જશોદા માવડલી;
શ્યામવર્ણ મનોહર મુખડાં, ચરાવે ગોકુળ ગાવડલી. ભજરે.

મુસ્તક મુકુટ કુંડળ હરિ કાને, ઓઢણ આછી ધાબડલી;
દાણ મિષે ગોપીને ગ્રેહતો, લાવે નિત્ય નિત્ય રાવડલી. ભજરે.

વૃંદાવન વાછરુઆં ચારે, રત્ન જડિત પાય પાવડલી;
ઠમકડે ચાલે નરહરિ, મુખ મરકડલાવે માવડલી. ભજરે.

ઉર વનમાળી સોહિયે માવને, રમતા માજમ રાતડલી;
બાંધવ શ્રીબળદેવનો અજીયો, ઘેર ઘેર કરે સઉ વાતડલી. ભજરે.

પોંઢારે પરવરીઆ કાનડ, વાયે મધુરી વાંસડલી;
કહે નરસૈંયો સેવો નંદનો નંદન, કાઢે કુળની કાસડલી. ભજરે.

પદ ૬ઠું.

ઘેલા મન ગોવિંદને ગાની રે, ઘેલા ગાની ગોવિંદ ગાની રે. ઘેલા મન. ટેક.

શુકલ તીર્થને ઉમરે રે, આલ્યાં જમણે હાથ;
આલ્યાં હશે તો પામશો રે, નહિ આવે તારી રે સાથ. ઘેલા મન.

ખાઓ પીઓ ધન વાવરો રે, પહેરો કપડા સાર;
પ્રાણી તે સરખો આત્મા રે, નહિ મળે વારો વાર. ઘેલા મન.

ભીડ પડયા ભાગ્યા રે, નહિ મા ને નહિ બાપ;
ચેતી શકે તો ચેતજો રે, ફરી કશાય ન દેય રે જબાપ. ઘેલા મન.

ચોખ્ખી કરની ચાકરી રે, ખરો મહિનો ખાની;
જ્ઞાન ખડ્ગ લે હાથમાં રે, જમનો શિર લે ન ધાની. ઘેલા મન.

બાંધી શકો તો બાંધજો રે, પાણી પહેલી પાળ;
છેલ્લે જ્યારે જળ વળ્યું રે, ગુણ ગાયે નરસૈંયો દયાળ. ઘેલા મન.

પદ ૭મું.

પ્રાતઃ સમે સુર ઉગ્યા પહેલાં, જો રે રસના મુખ રામ કહે;
હાં રે હાં રે કૃષ્ણને તું ભજ નામે, જગમાં તારું નામ રહે. પ્રાતઃ.

રામ નામનો મહિમા મ્હોટો, શિવ સનકાદિક ધ્યાન ધરે;
મેરુ થકી મ્હોટું હોય પ્રાયશ્ચિત્ત, નારાયણના નામે તરે. પ્રાતઃ.

કેસરી ઘુરે જયમ મૃગજ ત્રાસે, રવિ ઉગે જયમ તિમિર ટરે;
પૂરણબ્રહ્મ અકલ અવિનાશી, કુબુદ્ધિના તાપ તરત હરે પ્રાતઃ.

કોટિ કલ્યાણ ફળ ઉદય ભાગ્યે, પાપ આપકું કયાં રે રહે;
અધમ નીર ગંગામાં ભળ્યું ત્યારે, ગંગા સરખું થઇને વહે. પ્રાતઃ.

એ રસને શુકદેવજી જાણે, કોઇક વિરલા સંત લહે;
ભણે નરસૈંયો તમે પ્રભુ ભજી લો, આવાગમનનો ફેરો ટળે. પ્રાતઃ

પદ ૮મું.

સંતો હમે રે વેપારીયા શ્રી રામનામના;
વેપારી આવે છે બધા ગામ ગામના. સંતો.

હમારૂં વસાણું સાધુ સહુકોને ભાવે;
અઢારે વરણ જેને હોરવાને આવે;

હમારૂં વસાણું કાળ દુકાળે ન ખૂટે;
જેને રાજા ન દંડે, જેને ચોર ના લૂટે. સંતો.

લાખ વિનાનાં લેખાં નહિ, ને પાર વિનાની પુંજી;
હોરવું હોય તો હેરી લેજો, કસ્તુરી છે સોંઘી. સંતો.

રામ નામ ધન હમારે, વાજે ને ગાજે;
છપ્પન ઉપર ભેર ભેરિ ભૂગળ વાજે;

આવરો ને ખાતાવહીમાં, લક્ષ્મીવરનું નામ;
ચીઠીમાં ચતરભુજ લખીયા, નરસૈંયાનું કામ. સંતો.

પદ ૯મું.

જાગને જાદવા, કૃષ્ણ ગોવાળિયા, તુજ વિના ધેનમાં કોણ જાશે?
ત્રણસે ને સાઠ ગોવાળ ટોળે મળ્યા, વડો રે ગોવાળિયો કોણ થાશે? જા.

દહિતણાં દૈથરાં, ઘીતણાં ઘેવરાં, કઢિયલ દૂધ તે કોણ પીશે?
હરિ તાર્યો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, ભૂમિનો ભાર તે કોણ લેશે? જા.

જમુનાને તીરે, ગૌધણ ચરાવતાં, મધુરીશી મોરલી કોણ વહાશે?
ભણે નરસૈંયો તારા ગુણ ગાઇ રીઝિયે, બૂડતાં બાંહેડી કોણ સહાશે? જા.

પદ ૧૦મું

રાત રહે જાહરે, પાછલી ખટ ઘડી, સાધુ પુરૂષને સુઇ ન રહેવું;
નિદ્રાને પરહરી, સમરવા શ્રીહરી, એક તું એક તું એમ કહેવું. રા.

જોગિયા હોય તેણે જોગ સંભાળવા, ભોગિયા હોય તેણે ભોગ તજવા;
વેદિયા હોય તેણે વેદ વિચારવા, વૈષ્ણવ હોય તેણે કૃષ્ણ ભજવા. રા.

સુકવિ હોય તેણે સદ્‌ગ્રંથ બાંધવા, દાતાર હોય તેણે દાન કરવું;
પતિવ્રતા નારિયે કંથને પૂછવું, કંથ કહે તે તો ચિત્ત ધરવું. રા.

આપણે આપણા ધર્મ સંભાળવા. કર્મનો મર્મ લેવો વિચારી;
નરસૈંના સ્વામિને સ્નેહથી સમરતાં, ફરી નવ અવતરે નર ને નારી. રા.

પદ ૧૧મું.

નંદના નંદશું નેહ જેને નહીં, તે રે માનવ ખર શ્વાન તોલે;
ભૂતળ ભાર કરવાને એ અવતર્યા, પ્રેતની પેરે સંસાર ડો'લે. નં.

દૃષ્ટીથકી ટળો ભોગ તેના બળો, શિલા પડો તેના મુખ માથે;
જીવતા જન તે તો જમ જેવા જાણવા, પ્રીત નહિ જેહને કૃષ્ણ સાથે. નં.

કીર્તિ શ્રીકૃષ્ણની જીભથી નવ ભણે, તેરે મુખે દેવરાય તાળું;
નરસૈંયો જેણે હરિને જાણ્યા નહીં, તેહનું કુટુંબ સદાય કાળું. નં.

પદ ૧૨મું.

ઉઠ ઉતાવળો, ચાલ્યને વિઠ્ઠલા, ગોવિંદ ગાયને વચ્છ ધાવે;
જાગને જાદવા, જનની જશોદા વદે, કહાન કાં ઘણી તને નિદ્રા આવે. ઉઠ.

દંતધાવન કરો, આળસ પરહરો, રજની તિમિર ગયું પોહો ફાટ્યું;
કરમળો ફૂરને, શે ન શીરાવતો, દહિં રે દામોદરા થાય ખાટું. ઉઠ.

બારણા બાહાર બળિભદ્ર ઉભા રહ્યા, જો રે વાહાલા તારી વાટ જોયે;
નરસૈંના સ્વામિનું મૂખડું દીઠડે, માતાનું મનડું અતિ રે મોહે. ઉઠ.

પદ ૧૩મું.

સાધુ સાચે ભજો ચરણ ગોવિંદનાં, માનવી દેહ તે તત્ત્વ કહિયે;
કૃષ્ણ કહો કૃષ્ણ કહો વળિ વળિ કૃષ્ણ કહો, કૃષ્ણ કહેતાં સર્વ સુખ લહિયે. સાધુ.

કૃષ્ણ સેવાતણી અમર ઇચ્છા કરે, મૂઢમતિ માનવી કાંઈ ન જાણે;
કૃષ્ણનું નામ રખે હૃદયથી વીસરે, ધન્યમાં ધન્ય કૃષ્ણજ પ્રમાણે. સાધુ.

જેને જોવા મહા મુનિજન વન ભમે, તે વિઠ્ઠલો વનમાં ગાયું ચારે;
ભણે નરસૈંયો જે ચતુર નર તે ખરો, અહરનિશ કૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ ધારે. સાધુ.

પદ ૧૪મું.

કૃષ્ણ કીર્તન વિના નર સદા સૂતકી, વિમળ કીધે વપૂ શુદ્ધ ન થાયે;
સકળ તીરથ શ્રીકૃષ્ણ કીર્તન કથા, હરિતણા દાસ જેને હેતે ગાયે. કૃ.
પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નવલ રંગી તજી, અન્ય દેવે જેનું મન મોહે;
કોટી ચિંતામણિ કામધેનુ તજી, મહિષિના પુત્રનું દુધ દોહે. કૃ.
ગર્ગ જોશી જશ ગાય જેનો સદા, નારદ નામ મુખથી ન મૂકે;
તે બ્રહ્મ દ્વાર આવીને ઉભા રહ્યા, ગોપિકા મુખ જોવાને ટૂકે. કૃ.
અજ ભવ સુરપતિ સ્વપ્ને પેખે નહીં નેતિ નેતિ કહી નિગમ વામે;
નરસૈંયો રંક, જશ ગાઇને રીઝવે, સહસ્ત્ર મુખે શેષ પાર ન પામે. કૃ.

પદ ૧૫મું.

હરિ હરિ રટણ કર કઠણ કળિકાળમાં, દામ બેસે નહીં કામ સરશે;
ભકત આધીન છે શ્યામસુંદર સદા, તે તારાં કારજ સિદ્ધ કરશે. હરિ.
અલ્પ સુખ સારૂ શું મૂઢ ફુલ્યો ફરે, શીશ પર કાળ રહ્યો દંત કરડે;
પામર પલકની ખબર તુજને નહીં, મૂઢ શું જોઇને મૂછ મરડે. હરિ.
પ્રૌઢ પાપે કરી બુદ્ધિ પાછી ફરી, પરહરી થડ શું ડાળે વળગ્યો;
ઇશને ઇર્ષા છે નહીં જીવપર, આપણે અવગુણે રહ્યો રે અળગો. હરિ.
પરપંચ પરહરો સાર હદિએ ધરો, ઉચરો હરિ મુખે અચળ વાણી;
નરસૈંયા હરિતણી ભકિત ભૂલીશ મા, ભક્તિવિના બીજું ધૂળધાણી. હરિ.

પદ ૧૬મું.

બાપજી પાપ મેં કવણ કીધાં હશે, નામ લેતાં તારું નિદ્રા આવે;
ઉંઘ આલસ્ય, આહાર મેં આદર્યાં, લાભ વિના લવ કરવી મન ભાવે. બાપ.
દિન પુઠે દિન તો વહી જાય છે, દુરમતીનાં મેં ભર્યાં રે ડાલાં;
ભકિત ભૂતલ વિષે નવ કરી તાહરી, ખાંડયાં સંસારનાં થોથાં ઠાલાં બાપ.
દેહ છે જૂઠડી કરમ છે જૂઠડાં, ભીડભંજન તાહરૂં નામ સાચું;
ફરિ ફરી વરણવું શ્રીહરિ તૂજને, પતિતપાવન તાહરૂં નામ જાચું. બાપ.
તારી કરુણા વિના કૃષ્ણ કોદામણા, કળ અને વિકળનું બળ ન ફાવે;
નરસૈંયો રંકને તાહરી જંખના, હેડ બેડી ભાગો શરણ આવે. બાપ.

પદ ૧૭મું.

તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગતવિના, ભ્રષ્ટ થાય ભૂધરા મન મારૂં;
દુષ્ટની સંગતે દુષ્ટ મતિ ઉપજે, શ્રવણ કીર્તન નવ થાય તારૂં. તા.

પૂર્ણ વિષપાનથી દુરિજન દોહેલા, વિષ પીધું તન તેનું મરશે;
તુજથકી વેગળા તેહની સંગતે, જન્મ કોટીતણાં સુકૃત હરશે. તા.

અમૃતની ઉપમા સાધુને નવ ઘટે, રાહુની દુષ્ટતા ન ટાળી તેણે;
પ્રહ્‌લાદ નારદે ગર્ભસંગત કરી, વશ કર્યા વૈકુંઠનાથ જેણે. તા.

ચતુરધા મુક્તિ છે, જૂજવી જુક્તિની, તાહરા તે તેહને નવ રાચે;
બેહુ કરજોડીને નરસૈયો વીનવે, જન્મોજન્મ તારી ભક્તિ જાચે. તા.

પદ ૧૮મું.

પ્રેમરસ પાને તું મોરના પીછધર, તત્વનું ટુંપણુ તુચ્છ લાગે;
દૂબળા ઢોરનું કૂશકે મન ચળે, ચતુરધા મુક્તિ તેઓ ન માગે. પ્રેમ.

પ્રેમની વાત પરિક્ષિત પ્રીછ્યો નહીં શુકજીએ સમજી રસ સંતાડયો;
જ્ઞાન વૈરાગ્ય કરિ ગ્રંથ પૂરો કરયો, મુક્તિનો માર્ગ સુધો દેખાડયો. પ્રેમ

મારીને મુક્તિ આપી ઘણા દૈત્યને, જ્ઞાની વિજ્ઞાની બહુ મુનિ રે જોગી;
પ્રેમને જોગ તો વ્રજતણી ગોપીકા, અવર વિરલા કોઇ ભક્ત ભોગી. પ્રેમ.

પ્રેમને મુક્તિ તો પરમ વલ્લભ સદા, હેતુના જીવ તે હેતુ ત્રૂટે;
જન્મોજન્મ લીલારસ ગાવતાં, લહાણનાં વહાણ જેમ દ્વાર છૂટે. પ્રેમ.

મેં ગ્રહ્યા હાથ ગોપિનાથ ગરવાતણો અવર બીજું કાંઇયે ન ભાવે;
નરસૈંયો મહામતી ગાય છે ગુણ કથી, જતિ સતિને તો સ્વપ્ને ન આવે. પ્રેમ.

પદ ૧૯મું.

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું, જેથકી અખિલ આનંદ પામે;
અષ્ટ મહાસિદ્ધિ તે દ્વાર ઉભી રહે, દેહનાં દુકૃત તે દૂર વામે. ધ્યાન.

મોરનાં પીછનો મુગટ મસ્તક ધરે, કુંડળ મકરાકૃત શ્રવણ લળકે;
નીલવટ તિલક તે સુભગ કેસરતણું, કંઠ મુક્તાફળ હાર ઢળકે. ધ્યાન.

પીતાંબર પલવટ કટિતટ રુચિર છે, લલિત ત્રિભંગી વાહાલો વેણુ વાયે;
કદમનાં દ્રુમતળે રાધિકા રસ ભરી, હરજીને સંગ આલાપિ ગાયે. ધ્યાન.

મોરલીની ધ્રુની સુણી વનિતા વ્યાકુળ થઈ, ગોપિકા કેરડાં વૃંદ આવે;
નરસૈંયાને મન આનંદ અતિ ઘણો, પુષ્પ મુકતાફળ લેઇ વધાવે. ધ્યાન.

પદ ૨૦ મું

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર, નેત્રમાં નાથ છે, અંતર ભાળની એક સુરતી;
દેહીમાં દરસશે, પ્રેમથી પરસશે, અજબ અનોપમ અધર મુરતી. ધ્યાન.
મોરલીના નાદમાં, શ્રવણના સાદમાં, ઝાંઝરી ઝાલરી ડમક વાજે;
તાલ મૃદંગ ને ચંગ ઉપમા ઘણી, ભેરીનો નાદ બ્રહ્માંડ ગાજે. ધ્યાન.
મન પરસન થશે, કર્યાં કર્મ નાસશે, ભાસશે બ્રહ્મ વ્રજ વન વેલી;
કુંજલલિત માંહે શ્રીકૃષ્ણ લીલા કરે, નિરખની નૌતમ નિત્ય કેલી. ધ્યાન.
સુરતસંગ્રામમાં, વીલસે રંગમાં, દરસશે દેહીનું માન મરતાં;
નરસૈંયાચા સ્વામી સર્વે સુખ આપશે, દુષ્કૃત કાપશે ધ્યાન ધરતાં. ધ્યાન.

પદ ૨૧ મું.

હરિતણું હેત તને કયમ ગયું વીસરી, પશુ રે ફેડીને નરરૂપ કીધું;
હાડ ને છેડ હરિ સહુ તને હાંકતું, આજ વધારીને માન દીધું. હ.
ઘાંચીનું ગાળિયું કંઠથી ટાળિયું, નેત્રના પાટા શ્રીનાથે છોડ્યા;
તેતણાં ચરણને નવ ભજ્યો કૃતઘ્ની, તેં ન ગુણ પાડના હાથ જોડ્યા. હ.
પગ ઠોકી કરી માગતો મૂઢમતી, ઘાસ પાણી કરી શબ્દ ઝીણા;
આજ ગોવિંદ ગુણ ગાઇને નાચતાં, લાજ આવે તને કર્મહીણા. હ.
લાંબીશી ડોક ને કાંકોલ ચાવતો, ઉંટ જાણી ઘણો ભાર લાધે;
આજ અમૃત જમે હરખે હળવો ભમે, વૈકુંઠનાથને નવ આરાધે હ.
પીઠ અંબાડી ને અંકુશ માર સહી, રેણુ ઉડાડતો ધરણી હેઠો;
આજ ચુવા ચંદન આભ્રણ અંગ ધરી, વેગે જાય છે તું વેલે બેઠો હ.
અન્ન ને વસ્ત્ર ને ભૂષણ સર્વ જે, તેહનો તુજને હતો ઉધારો;
નરસૈયાના સ્વામિએ સર્વ સારૂં કર્યું, તે પ્રભુને તમે કાં વિસારો. હ.

પદ ૨૨ મું.

મારા નાથજી મૂજને ભક્તિ દેજો સદા, દીન જાણીને સંભાળ લેજો;
ભક્તિ આપી ભલા ભાવથી ભૂધરા, અંતે આવી અહોનીશ રહેજો. માર.

ભક્તિ કારણ મારો દેહ દુર્બલ હશે, દેહ કારણ રખે સ્નેહ જાયે;
આજ મન સાથ જદુનાથ જો વીસરે, વળતી વલે મારી કુણ થાયે. મારા.

કર્મ કૂડાં કરી ખાણ ચારે ભરી, નાસવા નીસર્યો નામ બારી;
કૃષ્ણ કીર્તન વિના જામ જાએ વૃથા, જેમ રહે જુગટે સિદ્ધિ હારી. મારા.

હું ગર્ભે નાના ફર્યો નિત્ય ઉજાગરો, નવ ઠર્યો નાથજી શરણ પાખે;
ભવ વિષે બૂડતાં વાહર ને તુમ નહિં, બાંહ્ય ગ્રહી મુજને કોણ રાખે. મારા.

અલ્પ આયુષ્યમાં કલ્પના મનુષ્યને, આજ કીધું વળી કાલ કરવું;
શ્વાસનો શો વિશ્વાસ નહિ નિમિષનો, આશ અધુરી અને એમ મરવું. મારા.

ઉત્તમ મધ્યમ વરણ તું વિઠ્ઠલા, પ્રકટ થઇને દરશન પમાડો;
નરસૈંયા રંકને રંક કરુણા કરો, દીનબંધુ વજ્યો આંક આડો. મારા.

પદ ૨૩મું.

અનેક જુગ વીત્યા રે, પંથે ચાલતાં રે, તોયે અંતર રહ્યો રે લગાર;
પ્રભુજી છે પાસે રે, હરી નથી વેગળા રે, આડો રે પડયો છે અહંકાર. અ.

દિનકર રુંધ્યો રે, જેમ કાંઇ વાદળે રે, ગયું અજવાળું થયો અંધકાર;
વાદળું મટયું રે, ને લાગ્યું જેમ દીસવા રે, ભાનુ કાંઇ દેખાયો તેવાર. અ.

લોકડીયાની લાજ રે, બાઇ મેંતો નાણીગો રે, મેહેલી કાંઈ કુળતણી વળી લાજ;
જાદવાને માથે રે છેડો લઇ નાખીગો રે, તારે પ્રભુવર પામી છૌં આજ. અ.

નાવને સ્વરૂપે રે, બાઇ એનું નામ છે રે, માલમી છે વળી સરજનહાર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, જે કોઇ અનુભવે રે, તે તરી ઉતારે ભવપાર. અ.

પદ ૨૪મું.

ધ્યાન ધર હરિતણું અલ્પમતિ આળસુ, જેથકી જન્મનાં દુઃખ જાયે;
અવર ધંધો કરે અરથ કાંઇ નવ સરે, માયા દેખાડિને મૃત્યુ વહાયે. ધ્યા.

સકળ કલ્યાણ શ્રીકૃષ્ણનાં ચરણમાં, શરણ આવે સુખ પાર હોયે;
અવર વેપાર તું મેલ્ય મિથ્યા કરી, કૃષ્ણનું નામ તું રાખ મ્હોંયે. ધ્યા.

પટક માયા પરી અટક ચરણે હરિ, વટકય મા વાત સુણતાંજ સાચી;
આશાનું ભવન આકાશ સુધી રચ્યું, સુઢ એ મૂળથી ભીંત કાચી. ધ્યા.

અંગ જોબન ગયું પલિત પિંજર થયું, તોય નથી લ્હેતો શ્રીકૃષ્ણ કહેવું;
ચેતરે ચેત દિન ચાર છે લાભના, લીંબુ લ્હેકાવતાં રાજ લેવું. ધ્યા.

સરસ ગુણ હરિતણા જે જને અનુસર્યા, તે તણા સુજશ તો જગત બોલે;
નરસૈંયા રંકને પ્રીત પ્રભુશું ઘણી, અવર વેપાર નહિ ભજન તોલે. ધ્યા.

પદ ૨૫મું.

તારા દાસનાં ચરણની રેણુ મસ્તક ધરૂં, જેથકી કોટિ કલ્યાણ પામું;
નિરખતાં નેહશું નેત્ર અમૃત ઠરે, ભવતણાં પાપ તે ક્ષણમાં વામું. ટેક
ભક્તને ભેટતાં કિલ્બિષ નવ રહે, જ્ઞાનદીપકથકી તિમિર નાસે;
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય જે સાધુ સંગત કરે, કૃષ્ણ કીર્તનથકી કૃષ્ણ ભાસે. તારા.
એક ક્ષણવાર જે સંતસંગત કરે, ધન્ય ઘડી જંતુની તેજ જાણો;
ભણે નરસૈંયો ભવસાગર બૂડતાં, હરિજન નાવ નિશ્ચે પ્રમાણો. તારા.

પદ ૨૬મું.

સમર શ્રીહરી મેલ્ય મમતા પરી, જોને વિચારીને મૂળ ત્હારું;
તું અલ્યા કોણ ને કોને વળગી રહ્યો, વગર સમજે કહે મ્હારૂં મ્હારૂં. સ.
દેહ તારી નથી જો તું જુગતે કરી, રાખતાં નવ રહે નિશ્ચે જાયે;
દેહ સંબંધ તજે નવનવા બહુ થશે, પુત્ર કલત્ર પરિવાર વહાયે. સ.
ધનતણું ધ્યાન તું અહોનિશ આદરે, એજ તારે અંતરાય મોટી;
પાસે છે પિયુ અલ્યા કેમ ગયો વિસરી, હાથથી બાજી ગઇ થયો રે ખોટી. સ.
ભર નિદ્રા ભર્યો રૂંધિ ઘેર્યો ઘણો, સંતના શબ્દ સુણી કાં ન જાગે;
ન જાગતાં નરસૈંયા લાજ છે અતિ ઘણી, જન્મો જન્મ તારી ખાંત ભાગે. સ.

પદ ૨૭મું.

પારકી હૂંશે મહતા કરે પ્રાણિયા, પુણ્ય પાખી સર્વ વાત ખોટી;
કે તેં તો કર્ષણ કોદરા વાવિયા, ક્યાંથી જમે તું તો દાળ રોટી. પારકી.
કે તેં તો દાન કદી આપ્યું અજાતણું, ક્યાંથી દૂહે તું તો ઘેર ઝોટી;
કે તેં તો કથિર સોનારને આપિયું, ક્યાંથી પેહેરે તું તો કનક ટોટી. પારકી.
પુણ્યથી રિદ્ધિ છે, પુણ્યથી સિદ્ધિ છે, પુણ્યથી પેહેરશો ડગલો ડોટી;
ભણે નરસૈંયો તું, પુણ્ય કર પ્રાણિયા, પુણ્યથી પામવી પદવી મોટી. પારકી

પદ ૨૮મું.

વર્ણના ધર્મ તે કર્મ કરવાં ટળ્યાં, મર્મ જાણ્યો ત્યારે ભર્મ ભાગ્યો;
શ્રી રાધિકા કૃષ્ણ ભજ સચ્ચિદાનંદને, તેથી નથી કાંઇ ધર્મ આઘો. વર્ણ.

મનુષ્યને કર્મ કરવાં ઘટે જ્યાં લગી, ત્યાં લગી, ભક્તિનો ભેદ અળગો;
ભાવે ગોવિંદમાં ભજન ભેદી રહ્યો, એક ઉપાસના જઇને વળગો. વર્ણ.

જાગ ને જોગ જગન નરથી ટળ્યા, ભૂખ વેઠી સીદ વ્રત કરતો.
તીર્થની સોચના મે'લ મનથી પરી, દેહ દમીને કાં જંજાલ કરતો. વર્ણ.

સકલ સાધનનું શ્રીહરી નામ છે, પાર પામ્યા કોઇ સંત પૂરા;
શાસ્ત્રરૂપી એ સમુદ્ર તરે જેટલા, જાલ કાપી ગયા જન શૂરા. વર્ણ.

મારે તો આશરો એક હરિ નામનો, છેક આવ્યો હવે ક્યાંરે જઇએ;
ભણે નરસૈંયો એ નામને આશરે, નામ ને મૂર્તિમાં લીન રહીએ. વર્ણ.

પદ ૨૯મું.

અલ્યા ભૂલ્ય મા ભૂલ્ય મા ભક્તિ ભૂધરતણી, કારમી માયા જોઇ કાં રે હરખો;
સ્વપ્નની વાર્તામાં શું રે રાચી રહ્યો, પ્રેમ દૃષ્ટે કરી હરી નરખો. અ.

શાને તેં દેહ ધરી સમરને શ્રી હરિ, આવ્યો સંસારમાં શું રે કરવા;
માયાની જાળમાં મોહ પામી રહ્યો, અવનિપર અવતર્યો ભાર ભરવા. અ.

ભક્તિ કારણ જેને ભૂધરે દેહ ધરી, ભાવે ભરવાડની છાશ પીધી;
શંકર ઉગારીને ભસ્માંગદ મારિયો, આપી કૈલાસ ઉમિયા રે દીધી. અ.

લોકની લાજ મરજાદ તે પરહરો, નીરભે થઇને હરી ગુણ ગાવો;
મનના મનોરથ પૂરશે માવજી, તજી સંસાર વૈકુંઠ જાવો. અ.

દેહ દમન ષટ્કર્મથી વેગળો, સાધનવાળો જો જમ જાગે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સબળ વશ ભક્તિને, અવર ઉપાય નહીં દેહ તાગે. અ.

પદ ૩૦મું.

અલ્યા નામ પામ્યો પણ રામને નવ લહ્યા, વૈષ્ણવપદ કેરૂં બિરદ ઝાલે;
પુત્ર વિના જેમ ઘર મધ્યે પારણું, વર વિના તે જેમ જાન મહાલે. ૧

વ્યાધિની વેદના વિશ્વની ના ટળે, ઠાલો ગગનમાં મેઘ ગાજે;
હરિને જાણ્યા વિના હરિ કેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભૂખ ન ભાગે. ૨

તું એમ જાણે જે હરિજન હું થયો, વિષ્ણુપદ ગાઇ થયો ભકત ભરમાં;
કરણી તો કાગની હોડ કરે હંસની, હંસને તો હસી કાહડે લવમાં. ૩
પિંડમાં પ્રભુ પણ પ્રગટ પેખે નહીં, ફોકટ ભમે તે દૂર ભાળે;
અગણિત બ્રહ્મનું ગણિત લેખું કરે, દુષ્ટ ભાવે કરી માળ ઝાલે. ૪
જો નિરાકારમાં જેહનું મન ગળે, ભિન્ન સંસારની ભ્રાંતિ ભાગે;
દાસ નરસૈંયો કહે તેને ચરણે નમું, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જોત જાગે. ૫

પદ ૩૧મું.

નીરખને ગગનમાં કોણ ઘુમી રહ્યો, તેજ હું તેજ હું શબ્દ બોલે;
સ્યામના ચરણમાં ઇચ્છું છું મરણ રે, અહીંયાં કોઇ નથી કૃષ્ણ તોલે. ની.
સ્યામ શોભા ઘણી બુદ્ધિ ના શકે કળી, અનંત ઓચ્છવમાં પંથ ભૂલી;
જડ ને ચૈતન રસ કરી જાણવો, પકડી પ્રેમે સંજીવન મૂળી. ની.
જળહલ જ્યોત ઉદ્યોત રવિ કોટમાં, હેમની કોર જ્યાં નીસરે તોલે;
સચ્ચિદાનંદ આનંદ ક્રીડા કરે, સોનાનાં પારણાં માંહી ઝૂલે. ની.
બત્તિ વિણ તેલ વિણ સૂત્ર વિણ જો વળી, અચળ ઝળકે સદા અનળ દીવો;
નેત્ર વિણ નિરખવો રૂપ વિણ પરખવો, વણ જિભ્હાએ રસ સરસ પીવો. ની.
અકળ અવિનાશી એ નવજ જાએ કળ્યો, અરધ ઉરધની માંહે મહાલે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સકળ બ્યાપી રહ્યો, પ્રેમના તંતમાં સંત ઝાલે. ની.

પદ ૩૨મું

અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રીહરી, જૂજવે રૂપે અનંત ભાસે;
દેહમાં દેવ તું તેજમાં તત્ત્વ તું, શૂન્યમાં શબ્દ થઇ વેદ વાસે. ટેક.
પવન તું પાણી તું ભૂમિ તું ભૂધરા, વૃક્ષ થઇ ફૂલી રહ્યો આકાશે;
વિવિધ રચના કરી અનેક રસ લેવા, શિવ થકી જીવ થયો એજ આશે. અ.
વેદ તો એમ વદે, શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડલ વિષે ભેદ નોહોય;
ઘાટ ઘડિયા પછી નામ રૂપ જુજવાં, અંત્યે તો હેમનું હેમજ હોય. અ.
ગ્રંથ ગડબડ કરી વાત ન કરી ખરી, જેહને જે ગમે તેને પૂજે;
મન કર્મ વચનથી આપ માની લહે, સત્ય છે એજ મન એમ સૂજે. અ.
વૃક્ષમાં બીજ તું બીજમાં વૃક્ષ તું, જોઉં પટંતરો એ જ પાસે,
ભણે નરસૈંયો એ મનતણી શોધના, પ્રીત કરૂં પ્રેમથી પ્રગટ થાશે અ.

પદ ૩૩મું.

શરીર શોધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે, પંડિતો પાર નહિ પામો પોથે;
તાંદુલ મેલીને તુષને વળગી રહ્યો, ભૂખ નહિ ભાગે એમ ઠાલે થોથે શ.
રસના સ્વાદમાં સર્વ રૂંધાઇ રહ્યા, વિગતિ ગુરુ જ્ઞાન વિના રે ગુંથે;
વાણી વિલાસમાં વિવિધ વાણી વડે, પરહરી વસ્ત્રને વળગે ચુંથે. શ.
શબ્દ શીખે ખરો સકલ વિદ્યા ભણે, અધ્યાત્મ ઊચરે આવી ઓથે;
પ્રપંચ પિંડમાં રહ્યો અહંકાર નવ ગયો, આથડ્યો એમ અનંત કોડે. શ.
શાસ્ત્ર કથા કહે રજનિમાં આથડે, એમ અજ્ઞાનમાં શીશ ગોડે;
ભણે નરસૈંયો જે ભેદ જાણી જુઓ, મેં તો રચી કહ્યું પદ ચોથે. શ.

પદ ૩૪મું.

જાગીને જોઉં તો જગત દીસે નહીં, ઉંઘમાં અટપટા ભોગ ભાસે;
ચિત્ત ચૈતન્ય વિલાસ તદ્રૂપ છે, બ્રહ્મ લટકાં કરે બ્રહ્મ પાસે. ટેક.
પંચ મહાભૂત પરિબ્રહ્મ વિષે ઊપન્યાં, અણુ અણુમાંહિ રહ્યાં રે વળગી;
ફૂલ ને ફળ તે તો વૃક્ષનાં જાણવાં, થડથકી ડાળ તે નહિ રે અળગી. જા.
વેદ તો એમ વદે શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડળ વિષે ભેદ નોએ;
ઘાટ ઘડયા પછી નામ રુપ જૂજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે. જા.
જીવ ને શીવ તો આપ ઇચ્છાએ થયા, રચી પરપંચ ચૌદ લોક કીધાં;
ભણે નરસૈંયો એ તેજ તું તેજ તું, એને સમર્યાથી કંઇ સંત સીધ્યા. જા.

પદ ૩૫મું.

જ્યાં લગી આતમા તત્ત્વ ચિન્યો નહીં, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જૂઠી;
માનુષ દેહ તારો એમ એળે ગયો, માવઠાંની જેમ વૃષ્ટિ વૂઠી. જ્યાં.
શું થયું સ્નાન સેવા ને પૂજાથકી? શું થયું ઘેર રહિ દાન દીધે?
શું થયું ધરિ જટા ભસ્મ લેપન કરે? શું થયું વાળલોચન કીધે? જ્યાં.
શું થયું તપ ને તીર્થ કીધાથકી? શું થયું માળ ગ્રહી નામ લીધે?
શું થયું તિલક ને તુલશી ધાર્યા થકી? શું થયું ગંગજળ પાન કીધે?
શું થયું વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે? શું થયું રાગ ને રંગ જાણે?
શું થયું ખટદર્શન સેવા થકી? શું થયું વરણના ભેદ આણે?

એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવા તણા, આત્મારામ પરિબ્રહ્મ ન જોયો;
ભણે નરસૈંયો કે તત્ત્વ દર્શન વિના, રત્નચિંતામણિ જન્મ ખોયો. જ્યાં.

પદ ૩૬મું.

શા સુખે સૂતો સંભાર શ્રીનાથને, હાથ તે હરિ વિના કોણ સ્હાયે;
તાત ને માત સુત ભ્રાત ટોળે મળ્યાં, દોહલી વેળા સૌ દૂર જાયે. શા.

ઉંધે મસ્તક હતો ઉગ્ર તપ આચરી, ભક્તિ કીધી ભગવાન કેરી;
અવતરી પાશ બંધાયો માયાતણે, લંપટી લાલચે લીધો ઘેરી. શા.

દિવસે ચોદશ ભમ્યો રાત નિદ્રા વિષે, સ્વપ્નમાં સાંભરે મોહટી માયા;
પલક પરવાર નહિ હરિ ભજવાતણો, જ્યાં લગી જીવ સંજેગ કાયા. શા.

ધન ધામે કરી મોહિ રહ્યો લોભિયો, વેદના વીસરી ગર્ભ કેરી;
નાથ ત્રિલોકના હરિ ન સંભારિયા, જાહરે રાખ્યો તો જઠરામાં ઘેરી. શા.

જાગરે જીવડા વાજ આવ્યો ઘણું, કેટલોએક પ્રતિબોધ દીજે;
નરસૈંયાના સ્વામીને નિત્ય સંભારતાં, દેહનાં દુકૃત દૂર કીજે. શા.

પદ ૩૭મું.

રઝળતી રાંડના રવડતાં છોકરાં, કોણ શિક્ષા દઇ ઠોર આણે;
અંધ ગુરુએ વળી નિરંધ ચેલા કર્યા, બ્રહ્મની વાત તે શું રે જાણે? ર.

ભરમે ભૂલા ફરે આનંદે આથડે, પૂર્ણ બ્રહ્મ પોતે ન જાણે;
સ્વપ્નાનું સુખ સાચું કરી લેખવે, પાસેથી પ્રભુને દૂર વખાણે. ર.

મૂરખ મમતા કરે ભૂતળ ભમતા ફરે, જોને રીઝાય તે કર્મકાંડે;
શ્રીમંતનું સુખ નિર્ધનને ન મળે, વાદ કરે ને વિષે વખાણે. ર.

નિરગુણ નાથને નરખી તે નવ શકે, સિરગુણને સરતે ન જાણે;
ચેતન નીંદા કરે જડની વંદના કરે, અચેત ભૂલ્યો ફરે ભિન્નભાવ આણે. ર

અગમ ગુરુથકી નિગમ શિષ્ય નીપન્યા, તે બ્રહ્મની વાતનો ભેદ જાણે;
પાસેથી અન્ય અળગો રે દેખે નહિ, નરસૈંયો પાસુ તે કોણ તાણે. ર.

પદ ૩૮મું.

એક તું એક તું એમ સૌકો સ્તવે, કોણ હું તે નહિ કો વિચારે;
કોણ છું ક્યાં થકી આવીયો જગ વિષે, જઇશ ક્યાં છુટશે દેહ ત્યારે. એક.

પ્રતિદિને જડ કને જઇ કરી માંગતો, ઇશ તું સાહ્ય થાજે સદા રે;
તોય પણ દુઃખ તો લેશ ટળતું નથી, થાકતો નથી તું કદા રે. એક.

કોઇ તો ઉદધિ ગગનમાં તાકતા, ભાખતા જાઉં હું નમ્ર વાણી;
કોણ હું કોની કને, માગુ શા હક થકી, તે નથી જાણતા મૂર્ખ પ્રાણી. એક.

એમ કરતા કદી લાભ જો પામીયો, તો કહે હરિતણી સાહ્ય થઇ રે;
કામ કથલ્યા થકી ભવિષ્યને ભાંડતો, પૂર્વના કર્મનું નામ લેઇને રે. એક.

પૂર્વના કર્મ જો હરિ ભજે નવ ટળે, તો કહો કોણ તે કામ કરશે;
સત્ય સમજી કદી પરમ પદ પરખશે. ભવ ભય ભ્રમને તેજ હરશે. એક.

આકના વૃક્ષથી અમૃત ફળ તોડવા, મૂર્ખો જો કદી આશ ધરશે;
શ્રમ વૃથા તેહનો તો જઇ જગ વિષે, જ્ઞાનહીનો સદા તેજ ઠરશે. એક.

જીવ ઇશ્વર અને બ્રહ્મના ભેદમાં, સત્ય વસ્તુ નહિ સદ્ય જડશે;
હું અને તુંપણું તજીશ નરસૈંયા તો ગુરુ તને હર્ષથી પાર પાડશે. એક.

પદ ૩૯મું.

રાખ્ય ભવસિંધુમાં અતિ મહા ભય થકી, નામ નારાયણ નાવ મેહેલી;
ઘોર ભવસિંધુની વેલની રેલમાં, મેહેરના પવનને મહેલ ઠેલી.

વિષય તૃષ્ણા પરો મોહ મન ના ધરો, હું ને મહારું જક્ત તેમાં બુડો;
તું થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણ આવ્યા તે તો અખંડ ચૂડો.

સુખડું અલ્પ ને દુઃખ સાગર જસું, જનમીયો જંતુ તે જન્મ રોગી;
એક નિશ્ચે તહારા નામને આશરે, રેહ કોય જો વીરલો તેજ ભોગી.

કલે દસ વીસના તાપ નિવારવા, મંગલ શ્રીકૃષ્ણજીનું નામ જાણો;
એક કરજોડી નરસૈંયો વિનવે, ભવજળ બુડતાં બાંહ્ય તાણો.

પદ ૪૦મું.

જેને દ્વારે બ્રહ્મા દિન રાત કરતા, સમજ મૂઢ તું માન વિકાર લાજે;
શ્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર તે પતિત પાવન સદા, જેનું કોટિ બ્રહ્માંડમાં નામ ગાજે.

ચાર વેદ જે જસ મુખ ઓચરે, સરસ્વતી પ્રેમે આલાપી પદ ગાયે;
શુક સનકાદિક વ્યાસ મુનિ દુર્લભ, નારદ તુંબરુ તાલ વાહે.

તેની કીર્તિ કરતાં જુગ વહી ગયા, જાણીયે રસ નીરક્ષ ન હોય;
નરસૈંયાચા સ્વામી નર મોક્ષદાતા સદા, શ્રીકૃષ્ણજી સમો કોઈ દેવ નોય.

પદ ૪૧મુ

આદ્ય તું મધ્ય તું અંત્ય તું ત્રિકમા, એક તું એક તું એક પોતે;
અખિલચો બ્રહ્મ બ્રહ્માદિક નવ લહે, ભૂરચા માનવી અન્ય ગોતે. દેવા.
રવિ શશી કોટિ નખ ચંદ્રિકામાં વસે, દૃષ્ટિ પહોંચે નહીં ખોજ ખોળે;
અર્ક ઉદ્યોત જ્યમ તિમિર ભાસે નહીં, નેતિ નેતિ કહી નિગમ ડોળે. દેવા.
કોટી બ્રહ્માંડના ઈશ ધરણીધરા, કોટિ બ્રહ્માંડ એક રોમ જેનું;
મર્મ સમજ્યા વિના ભર્મ ભાગે નહિં, સગુણ સ્વરૂપ નિર્ગુણ એનું. દેવા.
એ નથી એકલો વિશ્વથી વેગળો, સર્વવ્યાપક છે શક્તિ સ્તુત્ય જેની;
અખિલ શિર આદ્ય આનંદમય કૃષ્ણજી, સુંદરી રાધિકા ભક્તિ તેની. દેવા.
વેદની વાતનો ભેદ લાધે નહીં, તેનું હારદ તે કોક જાણે;
શિવ સનકાદિક દેવમુનિ નારદ, પૂરણ બ્રહ્મતું ધ્યાન આણે. દેવા.
તે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રેમદાશું રમે, ભાવશું ભામની અંક લીધો;
જે રસ વ્રજતણી નાર વિલસે સદા, સખીરૂપે તે નરસૈંયે પીધો. દેવા.

પદ ૪૨મું.

પૂરૂં ના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના, એક આણું ત્યારે અનેક ખૂટે;
પાપ દૃષ્ટે કરી દ્રવ્ય સંચય મલી, આગ્ન દગ્ધે કે રાજા ચોર લૂંટે. પૂરૂં.
મનતણા મનસુખા મનમાં રહી ગયા, સાત સાંધું ત્યારે તેર તૂટે;
નરસૈંયાના સ્વામી તમારી કૃપા વિના, રંક મનાવું ત્યારે રાય રૂઠે. પૂરૂં.

પદ ૪૩મું.

જુવાનીને દહાડે રે, હરિને જાણ્યા નહિ રે, મોહ્યું પરદારા સાથે મન;
કાંઇક તે મોહ્યો રે, કામિનીનાં કલ્પમાં રે, કાંઇએક જોડવા ધાયો ધન. જુ.
પચીસ ને પચાસ રે, પરપંચમાં ગયાં રે, દોહલા આવ્યા સાઠ વર્ષના દન;
સિત્તેરને સુધી રે, કાંઇ સમજ્યો નહી રે, પછે ચાલ્યો સાધન કરવા વન. જુ.
આંખડીએ ન સૂઝે રે, ગળે બહુ નાસિકા રે, બોલે તે તો સંભળાય નહી કરણ;
માયા તો ન મૂકે રે, તુટે નહીં તૃષ્ણા રે, ઓળખાયા નહીં અશરણશરણ. જુ.

હાથમાં લાકડી રે, ચરણ ચાલે નહી રે, તૂટીને શિથિલ થયું છે તન;
મુખમાંહી દંત રે, એકે દીસે નહી રે, તોય પાપીયું ઉદર માગે અન્ન. જુ.
ભાગ્ય જેનું ભલું રે, આ અવસરને ઓળખ્યો રે, તે તો પ્રાણી કહેવાય હરિના જન;
નરસૈંયાના સ્વામીને રે, સુખમાં સંભારજો રે, જો હોય પેલા ભવનું પુણ્ય. જુ.

પદ ૪૪મું.

ગુમાનના ઘે'લા રે, આવરદા તો વહી ગઇ રે, હવે તારે ચેતવું હોય તો ચેત;
પ્રથમ પાપીયા રે, પ્રભુ ઓળખ્યા નહી રે, હવે કયમ આવે હરિશું હેત. ગુ.
કાળાને ફીટી રે, ધોળા કેશ થયા રે, શરીર થયું શીતળ પગે ન ચલાય;
આંખે નવ સૂઝે રે, શ્રવણે સુણે નહી રે, તોયે લઈ રે તૃષ્ણા નવ મૂકાય. ગુ.
સગાં સ્નેહી ને વા'લાં રે, તેં તો બહુ કર્યાં રે, તેને કાજે કીધાં કુડાં કામ;
વરતીને વ'વાયો રે, વચન વિનતા તણે રે, મુખથી ભજ્યા ન કેશવરામ. ગુ.
વિખનો વીંટયો રે, કરમ બહુ કર્યાં રે, તોયે તારો ન આવ્યો પાર;
એમને કરતાં રે, કાલ આવી પહોંચશે રે, પછે તારા મુખમાં પડશે માર. ગુ.
ભણ્યા તે ભૂલ્યા રે, ભવમાં આથડે રે, ભણી ભૂલ્યા પંડિતે ન પાડયો ઉજાસ;
શીખામણ માનશો રે, મહા સુખ પામશો રે, એમ કેહ છે નરસૈંયો દાસ. ગુ.

પદ ૪૫મું

ગુરુપદ વંદી રે, વાણી ઓચરૂં રે, હું છું બાળક અજાણ;
અપરાધ સામું રે, મા જોશો દયાનિધિ રે, બોલ્યું અબોલ્યું કરજો પ્રમાણ.. ગુ.
ભવસાગરમાં રે, ગુરુ નાવે હું ચઢયો રે, સેહજમાં આવ્યા સાગર પાર;
હોડા હિલ્લાં તો તે, મુજને નવ નડયા રે, સદ્‌ગુણ સાવધ હાંકણહાર. ગુ.
વેપાર તો કીધો રે, હરિ નામનો રે, કીધો ગુરુ રૂપી દલાલ;
માલ હોરાવ્યો રે, સુગમ સોંઘો કરી રે, આ ભવમાં કીધો ન્યાલ. ગુ.
ગુરુ મહિમાનો રે, પાર કયમ લહું રે, થાકી સરસ્વતી થાકા વેદ;
શિવ સનકાદિક રે, વરણી નવ શકયા રે, એવો ભારે ગુરુગુણનો ભેદ. ગુ.
ગોવિંદથી અદકા રે, સદ્‌ગુરુ ગુણનિધિ રે, અધમઉધારણ કહાવે નામ;
તન મન અરપી રે, સેવા સદા કરૂં રે, નમી નરસૈંયો કરે પ્રણામ. ગુ.

પદ ૪૬મું.

દુરમતિયાં ડાહ્યા થઈ આવે, શાણા થઇ સમજાવે રે;
પ્રેમભકિતમાં ભંગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવે રે. દુર.

આપણા કુળમાં કોઇએ ન કીધું, તે આપણ કેમ કરીયે રે;
વેરાગી થઇ નાટક નાચીયે, તુલસી તીલક કેમ ધરીયે રે. દુર.

જેવા તેવા હરિગુણ ગાયે, તે આપણ કેમ ગાઇયે રે;
કૃષ્ણ નામની કથા થાય જ્યાં, ત્યાં આપણ નવ જાઇયે રે. દુર.

આપ કલેશ ને ક્રોધના ભરીયાં, સઘળાને કહ્યું સમજાવે રે;
જમકિંકરના મારજ પડશે, ત્યારે આડે કોઇ નહિ આવે રે. દુર.

કુળને તજશે ને હરિને ભજશે, સેહેશે સંસારનું મેહણું રે;
ભણે નરસૈંયો હરિ તેને મળશે, બીજી વાતે વાહશે વોહણું રે. દુર.

પદ ૪૭મું.

ભક્તિ વિના જે જન જીવે, તે કેયમ કહીયે માનવ દેહ રે;
મન કર્મ વચને હરિ નવ સેવ્યા, ભુલ્યા ભવમાં ભટકે તેહ રે. ભક્તિ.

દશ માસ ઉદરે દુઃખ પામ્યો, કરતો ખરનો ભાર રે;
દેહ ધરી હરિનો દાસ ન કહાવયો, તેહની જનનીને ધિક્કાર રે. ભક્તિ.

વૈષ્ણવ જન જેને નહીં વહાલા, તેહને ન હોય કૃપા નિર્ધાર રે;
નરસૈંયાના સ્વામીની નિશ્ચય લીલા, બીજા વિવિધ ધર્મ વ્યભિચાર રે. ભક્તિ.

પદ ૪૮મું.

ભૂતલ અવતારનું સફલ એહ, જો મહારા વહાલાશું ધરીએ સ્નેહ.
ભગતિ સરીખા જેહને ઘેર દાસી, તો શું કીજે અવર ઉપાસી.

જપતપ તીરથ દેહડી ન દમીએ, જો મહારા વહાલાશું રંગભેર રમીએ.
જનમ જનમની હરી દાસી થાશું, નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા ગાશું,

પદ ૪૯મું.

વાસ નહિ જ્યાં વૈષ્ણવ કેરો, ત્યાં નવ વસીયે વાસડીયાં;
શ્વાસોશ્વાસ હરિ સ્મરણ ન કરે જો, શ્વાસ ધમણ કરી શ્વાસડીયાં વાસ

જીભલડી જપમાળા ન જપે તો, જીભલડી નહિ ખાસડીયાં
જનમ તેનો નહિ લેખામાં, જે ન કહેવાય હરિ દાસડીયાં. વાસ.

મોહનજીની માયા પાખે, અવર માયા જમ ફાંસડીયાં;
ભણે નરસૈંયો ભારે મરી, માવલડી દશ માસડીયાં. વાસ.

પદ ૫૦મું.

નારાયણનું નામજ લેતાં, વારે તેને તજીયે રે;
મનસા વાચા કર્મણા કરીને, લક્ષ્મીવરને ભજીયે રે. નારાયણ.

કુળને તજીયે કુટુંબને તજીયે, તજીયે માને બાપ રે;
ભગિનિ સુત દારાને તજીયે, જેમ તજે કંચુકી સાપ રે. નારાયણ.

પ્રથમ પિતા પ્રહ્‌લાદે તજીયો, નવ તજીયું હરિનું નામ રે;
ભરત શત્રુઘ્ને તજી જનેતા, નવ તજીયા શ્રીરામ રે. નારાયણ.

ઋષિપત્ની શ્રીહરિને કાજે, તજીયા નિજ ભરથાર રે;
તેમાં તેનું કાંઇએ ન ગયું, પામી પદારથ ચાર રે. નારાયણ.

વૃજવનિતા વિઠ્ઠલને કાજે, સરવ તજી વન ચાલી રે;
ભણે નરસૈંયો વૃંદાવનમાં, તે તો ઘણું મહાલી રે. નારાયણ.

પદ ૫૧મું.

બાલા રે વરની પાલખી, જોતાં વનિતાને થાય ઉલાસ. બાલા. ટેક.

નાહી ધોઇને પોઢીયા રે, તીલક કીધાં ભાલ;
વરના જાનૈયા શોભી રહ્યા રે, માથે નાખ્યાં છે અબીલ ગુલાલ. બાલા.

લીલા તે વાંસની પાલખી રે, તેના ઉંચકનારા ચાર;
માથે તે બાંધ્યાં ભીનાં પોતીયાં રે, મોઢે રામ રામ નામ પોકાર.
ચોરી તે બાંધી ચોકમા રે, છાંણું તે લાવ્યા બે ચાર; બાલા.

ગોલપાપડી દેખે કુતરાં રે, તે તો મનમાં ઘણું મલકાય.
બાલા રે આગળ ચાલે લોકડાં રે, પાછળ ચાલે રે લાય;
જમાઇ તો ચાલ્યા સાસરે રે, એની સાસુને હરખ ના માય. બાલા.

તોરણે તનખા ઉડીયા રે, માંડવે લાગી રે લાર;
ઉઠ રે સાસુ શંખણી રે, તારો જમાઇ આવ્યો બા'ર. બાલા.

પંદરસે પેરામણી રે, મસાણુ ગામનું નામ;
લાલબાઇની દીકરી રે, ચિતા કુંવરી એનું નામ. બાલા.

જમાઇ તો રહ્યા સાસરે રે, જાનઇઆ આવ્યા ઘેર;
ટકો પૈસો સર્વે ખાઇ ગયા રે, વિવાહ કીધો છે રુડી પેર. બાલા.

બાર ઘડા બાર કોડીયાં રે, ઉપર પૈસો મેલો રોક;;
જઇને કહો એના બાપને રે, હવે તાણીને મેલો પોક. બાલા.
જીવને જમડા લઈ ગયા રે, દેહીનો કીધો એ હવાલ;
નરસૈંયાનો સ્વામી મલ્યો રે, તે તો ઉતરીઆ ભવ પાર. બાલા.

પદ પરમું.

ઘડપણ કેણે મોકલ્યું, જાણ્યું જોબન રહે સૌ કાળ; ઘડપણ. ટેક.
ઉમરા તો ડુંગરા થયા રે, પાદર થયાં પરદેશ;
ગોળી તો ગંગા થઇ રે, અંગે ઉજળા થયા છે કેશ. ઘડપણ.
નહોતું જોઇતું ને શીદ આવીયું રે, નહોતી જોઇ તારી વાટ;
ઘરમાંથી હળવા થયા રે, એની ખૂણે ઢળાવોને ખાટ. ઘડપણ.
નાનપણે ભાવે લાડવા રે, ઘડપણે ભાવે શેવ;
રોજને રોજ જોઇએ રાબડી રે, એવી બળી રે ઘડપણની ટેવ. ઘડપણ.
પ્રાતઃકાળે પ્રાણ માહરા રે, અન્ન વિના અકળાય;
ઘરના કહે મરતો નથી રે, તને બેશી રહેતાં શું થાય. ઘડપણ.
દીકરા તો જૂજવા થયા રે; વહુઓ દે છે ગાળ;
દીકરીઓને જમાઇ લઈ ગયા રે, હવે ઘડપણનાં શા રે હાલ. ઘડપણ.
નવ નાડો જૂજવી પડીને, આવી પહોંચ્યો કાળ;
બૈરાં છોકરાં ફટફટ કરે રે, નાનાં બાળક દે છે ગાળ. ઘડપણ.
અંતકાળે વળી આવીઆ રે, દીકરા પધાર્યા દ્વાર;
પાંસળીએથી વાંસળી રે, પછી છોડીને આપી બા'ર. ઘડપણ.
એવું સાંભળી પ્રભુ ભજો રે, સાંભરજો જગનાથ;
પરઉપકાર કીધે પામશો રે, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. ઘડપણ.

પદ પ૩મું.

ચાંદની રાત કેસરીયા તારા રે, પોઠી ભરવા ચાલ્યા વણઝારા રે.
વણઝારે આડત કીધી રે, કાયા નગરી ઇજારે લીધી રે.
દાણી દાણ ઘટે તે લેજો રે, પોઠી હમારા જાવા દેજો રે.
જેવા વાડીના ફુલાં મરવા રે, તેવા પોઠી હમારે ભરવા રે.

ભલે મલીયા ભલે મલીયા રે, તારા ગુણો ન જાયે કલીયા રે.
મહેતા નરસૈંયાના સ્વામી રે, સર્વે ગોપીઓ આનંદ પામી રે.

પદ ૫૪મું.

જે કુળ હરિની ભક્તિ ન સાધી, તે અપરાધી જીવ કશા રે;
ભૂતળ ભાર ભરે શબ સરખા; જીવતડાં નર નરક વસ્યા રે.
જે જન હરિને રંગે રાતો, લેશે હરિનું નામ રે;
સકળ પદારથ હોય તે, તે પામે વૈકુંઠ ધામ રે.
કૃષ્ણ ભજી ભજે ભૂદરને, લંપટ લોભ વિસારી રે;
પુરણરૂપ પુરુષોત્તમ પામે, ધન તે નર ને નારી રે.
મનનો મેલ તજી મળીયે તો, કૃષ્ણતણો રસ માણે રે;
ભણે નરસૈંયો ભુલ્યાં હીંડે, કૃષ્ણ વના નવ જાણે રે.

પદ ૫૫મું.

જાય છે જુવાની, તારી જાય છે જુવાની;
હરિના ભજન વિના જાય છે જુવાની. ટેક.
કાયા તારી કંચન જેવી, મોતી જેવા પાણી;
મુવા કેડે બાળી મુકશે, ઉડી જાશે કા'ની. જાય છે.
જાતી રે'શે જુવાની ને, પછી થાશે હાની;
છાના માના જમડા આવશે, લેઈ જાશે તાણી. જાય છે.
માટે તમો માયા તજી, થાઓને જ્ઞાની;
નરસૈંયાનો સ્વામી સાચો, દુનિયા દીવાની. જાય છે.

પદ ૫૬મું.

તારી કેમ કરી પૂજા કરૂં શ્રીકૃષ્ણ કરૂણાનિધી, અકલ આનંદ કહ્યો ન જાય;
સ્થાવર જંગમ વિશ્વવ્યાપી રહ્યો, કેશવા કંડીયે કેમ સમાએ. તા.
બાર મેઘે*કરી સ્નાન શ્રીપતિ કર્યાં, શંખની ધારે હરિ કેમ રીઝયા;
ઓગણપચાસ તુને વાયુ વંજન કરે, સૂક્ષ્મ વાયુ તુને કેમ ગમી જા. તા.
સૂરજ રૂપે કરી ત્રણ ત્રિભોવન તપ્યાં, ચંદ્રરૂપે કરી અમૃત ડાર્યાં;
મેઘ રૂપે કરી વરશો રે વિઠ્ઠલા, વાયુ રૂપે કરીને વધાર્યાં. તા.

અરાઢ ભાર વનસ્પતિ હરનિશ પીમળે, માળી તે પાંતરી શારે લાવે;
ચુવા ચંદન કરી પ્રભુ તુને પૂજીએ, રંગના એકની તુલ્ય ના'વે. તા.
તારે નિત અવનવા નૈવેદ કમળા કરે, સૂક્ષ્મ નૈવેદ કેમ તુલ્ય આવે;
ભણે નરસૈંયો જેણે કૃષ્ણ રસ ચાખિયો, પુનરપી માતને ગર્ભ ના'વે. તા.

પદ ૫૭મું

ગાજે ગગન ધરા અતિ ધ્રુજે, પરછંડે પર્વત પડીયા રે;
હિરણ્યકશ્યપ રિપુને વિદારવા, શ્રી નૃસિંહજી કોપે ચઢીયા રે.
ભકતતણાં દુઃખ દહન કરવા, સંધ્યા સમે હુવો સ્થંભ ફોટ રે;
ઉગ્રરૂપ ત્યાં પ્રગટયું મોટું, પડ પડીને હરિ દીધી દોટ રે.
વદન વિકાશ હાસ બગાઇ, સિંહ સ્વરૂપે કીધો સાદ રે;
દશ દિશ દિગપાલ ડોલિયા, સમુદ્રે મૂકી મરજાદ રે.
દાઢ કડકડે દુરિજન ઉપર, નેત્રે પાવક પરજલે રે;
સોળે સાંધા કીધા જૂજવા, આંતરમાલા લઇ ઘાલે રે.
અમર કોટી તેત્રીસ મલ્યા, ત્યાં જાણ્યું કરશે કલ્પાંત રે;
વિકટ રૂપ સંતોખો હરિ, કપટ કમળા દેખી કંપાત રે.
કેશવ ક્રોધ મૂકો કરુણા કરી, પ્રહ્‌લાદ જઇને લાગ્યો પાયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી શ્રીનરસિંહરૂપ, સમાયું ત્રિભુવનમાંયે રે.

પદ ૫૮મું.

ભોળા ભોળા શંભુ તમને, વિશ્વ વખાણે રે;
મૂળની વાતો તમારી, કોઇ નવ જાણે રે. ટેક.
જોગીંદ્રપણું શિવજી, તમારૂં મેં જાણ્યું રે;
જટામાં ઘાલીને શિવજી, આ કયાંથી આણ્યું રે; ભોળા.
કોઇ લાવે કેડે ઘાલી, કોઇ લાવે હાથે ઝાલી રે;
માથામાં ઘાલીને શિવજી, કયાંથી તમે આણી રે. ભોળા.
પીળી પટોળી ને, અંગે છે ગોરી રે;
સીદને છુપાવો શિવજી, છતી થઇ છે ચોરી રે. ભોળા.
નારે માનો તો શિવજી, જટાઓ છોડાવું રે;
જટામાંથી નીકળે તો, ફરી ના બોલાવું રે. ભોળા.

ભભુત ચોળીને શિવજી, વાળ્યો આડો આંક રે;
એવાં એવાં લક્ષણે, પાણી ના પાઉં ટાંક રે. ભોળા.

આકડો ધતૂરો શિવજી, વિજયાના ભોગી રે;
મહેતા નરસૈંયાના સ્વામી, તમે જૂના છો જોગી રે. ભોળા.

પદ ૫૯મું.

સંસારનો ભય નિકટ ન આવે, શ્રીકૃષ્ણ ગોવિંદ ગોપાળ ગાતાં;
ઉગર્યો પરિક્ષિત શ્રવણે સુણતાં, તાલ વેણુ વિષ્ણુના ગુણ ગાતાં. સં.

બાલક ધ્રુવ દૃઢ ભક્ત જાણી, અવિચળ પદવી આપી;
અસુર પ્રહ્‌લાદને ઉગારી લીધો, જનમ જનમની જડતા કાપી. સં.

દેવના દેવ તું કૃષ્ણ આદિ દેવા, તારું નામ લેતાં અભેપદ દાતા;
તે તારા નામને નરસૈંયો નિત્ય જપે, સાર કર સાર કર વિશ્વખ્યાતા. સં.

પદ ૬૦મું.

શો રે ચઢાવું પાડ મારા વાહલાજીને, મનુષ્યા જનમ જેણે આપ્યો રે;
ઉત્તમકુળમાં દેહ ઉપજાવી, બ્રાહ્મણ કરીને થાપ્યો રે. શો.

એક અધિકાર મને અદકો આપ્યો, હરિ વાહલા તે ક્યાંથી રે;
પૂર્વજન્મનું પુણ્ય હોતું તે, ઉગી નિસર્યું ત્યાંથી રે; શો.

પશુ પક્ષીને ઘણું હરિ વાહાલા, મુખથી રામ ન કહેવું રે.
ક્ષુધા તૃષા તો ટાળી ન ટળે, કહો કષ્ટ ઘણેરું સહેવું રે. શો.

મનુષ્યા જનમનો મોંઘો મેળો, જે જન હરિ રસ ચાખે રે;
ભણે નરસૈંયો જન જનમ મરણ નહિ, ફરી જેમ ગર્ભવાસ ન દાખે રે. શો.

પદ ૬૧મું.

હરિ નામ વિના નર સદા સુતકી, તેને આભડવા અધિકાર નહી;
કૃષ્ણને મૂકી જે અવર ઉપાસે, ધીક ધીક અવતાર તેનો સહી. હરિ.

હરિ ગુણ ગાતો ને રેહે રંગ રાતો, કરતો તે પ્રભુજીનું ગાન;
સદા સોહાગી શામલિયો, તેનું નિશ દિન ધરતો રે ધ્યાન. હરિ.

જપ તપ તીરથ કોટ કરે પણ, ના આવે હરિ નામ લેતો;
ભણે નરસૈંયો જે ધન્ય આ દેહને, શ્રીકૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ બોલે તે તો. હરિ.

પદ ૬૨મું.

તાહરી મેહેરમી મેહેર જો પલક પામું, તો ત્રિવિધિના તાપ તે જાય નાશી;
અષ્ટમા સિદ્ધિ નવનિધિ જે મહામતિ, દ્વાર ઉભી રહે થૈને દાસી.
રસિક શિરોમણી રાજીવલોચન, વદન પ્રસન્ન શ્રીકૃષ્ણ તહારું;
કરોને કૃપા હરિ દૃષ્ટ કરુણા ભરી, જે થકી કારજ થાય મહારું.
શરણ આવ્યા તેને નથી તમે પરહર્યા, પતિત પાવન એવું વ્રત રાખી;
ઉંચ ને નીચ કે અધમ ન ધારીયા, ભકતવચ્છળ તેના વેદ સાખી.
દીનબંધુ દીનાનાથ શ્રીકૃષ્ણજી, નાથ અનાથનો તું રે સ્વામી;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્ત છું તાહરો, ભક્તને વશ સદા અંતરજામી.

પદ ૬૩મું.

પઢો રે પોપટ રાજા રામના, સતી સીતા પઢાવે;
પાસે બાંધી પાંજરું, મુખે રામ જપાવે. પઢો રે.
પોપટ તારે કારણે, લીલા વાંસ વેડાવું;
પોપટ તેનું ઘડાવું પાંજરું, હીરે રતને જડાવું. પઢો રે.
પોપટ તારે કારણે, શી શી રસોઇ બનાવું;
સાકરના કરી ચુરમા, ઉપર ઘી પીરસાવું. પઢો રે.
પાંખ પીળી ને પગ પાંડુરા, કોટે કાંટલો કાળો;
નરસૈંયાના સ્વામીને ભજો, રાગ તાણી રૂપાળો. પઢો રે.

પદ ૬૪મું

મેહેતા છઉં અમો માધવજીના, મહીનો આપે આગળથી;
રામકૃષ્ણ ગોવિંદ ગુણ ગાતાં, કરમ કપાએ કાગળથી. મેહેતા.
રમવું જમવું ગધાવરસું, પીતાં છબીલા છોગળથી;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, ભો ભાગો તે ભોગળથી. મેહેતા.

પદ ૬૫મું.

જીને દિન દીનકરનંદ ન દીસે, તીને દિન રાધાવર રહેજો ઉશાસે. જીને.
જીને દિન સાન નવાણુ નવાણી, સાર કરો રે વહાલા સારંગપાણી. જીને.
જીને દિન શૃંગારે સહોદર વેઢા, તીને દિન રાધાવર તમો રખે વેઢા. જીને.

જીને દિન આવે જમકિંકર લેવા, કરો રે કૃપા વહાલા દેવાધિદેવા. જીને.
ભણે નરસૈંયો હું એટલું માંગું, જન્મોજન્મ તીહારે ચરણે લાગું. જીને.

પદ ૬૬મું.

તારા વદન પંકજપર ભ્રમર એસો ભમે, વારની વિઠ્ઠલા વિકળ કરતાં;
આંખડી પાંખડી ચપળ ગત્ય ચાલવા, નૃત્યમાં મત્તમાં ધુર્ય ધરતા. તારા.
તારા અધર અમૃત વિષે વંશની વાંસળી, નાદ કરતી સુખ સ્વાદ આપે;
કુળવતી લાજને કાજ છોડાવતી, જડ તથા ચૈતન્ય ત્યાં ન તાપે. તારા.
તારી કટીતણી લંકપર અંક આડો વળ્યો, વંક શો કેસરી વન નાઠા;
સુંદરી ઘેલડી એક એકપર પડી, ધીર ને ધર્મ કયાં ચીર ફાટયા. તારા.
હા હરી ચાલ ચતુરજ પર ચતુર, દશભોવન તે ડોલતાં ડોલતાં ગાત્ર પોતે;
વેદ વેદાન્તના વાદ થાકી રહ્યા, અટક સહુ લીન થઇ લટક જોતે. તારા.
મારી કોણુ ગત આખર ઓચિંતુ, સંચરુ સ્વાદમાં કુટીલ કામી;
નરસૈંયો ભવોભવ ભામણે તાહરે, ચિત્ત રીત તુઠો તુજ સ્વામી. તારા.

પદ ૬૭મું.

જ્યાં રે જાવું ત્યાં હરિ મારા રુદીયા માંહે રહેજો,
રુદીયામાં રહેજો, પ્રભુ મારા ચિતડામાં રહેજો;
જન્મોજન્મ હરિ તારી ભાક્ત મુને દેજો. જ્યાં રે.
અમે રે પતિત તમે પતિતના પાવન વહાલા,
અમને સરજાવ્યાં હરિ ગુણ તમારા જ ગાવા;
જશવંત કુંવર, જશોદાના જીવન વહાલા. જ્યાં રે.
આજ તો દીઠો મારો હરિ રંગડામાં ભીનો,
નેહ લાગ્યો તારો, રસ પ્રેમે લીનો;
બ્રેહના વિંધાયા અમો ભૂધર મન ભાવ્યા વહાલા. જ્યાં રે.
કુળ તો તજીને વહાલાજી વૈષ્ણવ કહાવ્યા,
દેહ તો જાજો, પણ સ્નેહ મ જાજો વહાલા;
નરસૈંયાના સ્વામી ભવોભવ ભલેરા થાજો વહાલા. જ્યાં રે.

પદ ૬૮મું.

વૈષ્ણવને ઘેર બેઠાં ગંગા, નિર્મળ હરિગુણ ગાય રે;
કોટી કોટી તીરથ તાંહાં આવે, જ્યાં સંત સમાગમ થાય રે. વૈષ્ણવને.
હરિથી વિમુખ તેને શું કરે ગંગા, જેમ બગ ગંગામાં નાહાય રે;
* * * * * વૈષ્ણવને.
ગંગાજી એણી પેરે બોલ્યાં, હું ત્રણ લોકને તારું રે;
હરિના જન તે મુજને તારે, કહે નરસૈંયો હું વારું રે. વૈષ્ણવને.

પદ ૬૯મું.

વૈષ્ણવ જનને વિષયથી ટળવું, હળવું મંહીથી મન રે;
ઇંદ્રિય કોઇ અપરાદ કરે નહિ, તેને કહીએ વૈષ્ણવ જન રે. ટેક.
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેતાં કંઠજ સૂકે, તોયે ન મૂકે નિજનામ રે;
શ્વાસોશ્વાસે સમરે શ્રીહરિ, મન ન વ્યાપે કામ રે. વૈષ્ણવ.
અંતરવૃત્તિ અખંડ રાખે હરિસું, ધરે કૃષ્ણનું ધ્યાન રે;
વ્રજવાસીની લીલા ઉપાસે, બીજું સુણે નહિ કાન રે. વૈષ્ણવ.
જગસું તોડે ને જોડે પ્રભુસું, જગસું જોડે પ્રભુસું ત્રુટી રે;
તેને કોઇ વૈષ્ણવ નવ કહેશો, જમડા લેઈ જાશે કુટી રે. વૈષ્ણવ.
કૃષ્ણ વિના કાંઇ અન્ય ન દેખે,, જેની વૃત્તિ છે કૃષ્ણાકાર રે;
વૈષ્ણવ કહાવે ને વિષય ન જાવે, તેને વાર વાર ધિક્કાર રે. વૈષ્ણવ.
વૈષ્ણવને તો વલ્લભ લાગશે, કુડિયાને લાગશે કાચું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિને લંપટ નહિ, ગમે શોભશે સાચું રે. વૈષ્ણવ.

પદ ૭૦મું.

વૈષ્ણવ જનને વિરોધ ન કોઇસું, જેનાં કૃષ્ણચરણે ચિત્ત રહ્યાં રે;
કાવાદાવા સર્વે કાઢ્યા, શત્રુ હતા તે મિત્ર થયા રે. વૈષ્ણવ.
કૃષ્ણ ઉપાસી ને જગથી ઉદાસી, ફાંસી તે જમની કાપી રે;
સ્થાવર જંગમ ઠામ ન ઠાલો, સઘળે દેખે કૃષ્ણ વ્યાપી રે. વૈષ્ણવ.
કામ કે ક્રોધ વ્યાપે નહિ ક્યારે, ત્રિવિધિ તાપ જેના ટળિયા રે;
તે વૈષ્ણવનાં દર્શન કરીએ, જેના જ્ઞાને તે વાસનિક ગળિયા રે. વૈષ્ણવ.

નિસ્પૃહી ને નિર્મળ મતિ વળી, કનકકામિનિના ત્યાગી રે;
શ્રીમુખ વચનો શ્રવણે સુણતાં, તે વૈષ્ણવ બડભાગી રે. વૈષ્ણવ.

એવા મળે તો ભવ દુઃખ ટળે, જેનાં સુધા સમાન વચન રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને નિશદિન વહાલા, એવા તે વૈષ્ણવ જન રે. વૈષ્ણવ.

પદ ૭૧મું.

મારા હરજીસું હેત ન દીસે રે, તેને ઘેર શીદ જઇએ રે,
તેને સંગે શીદ રહીએ, મારા હરજીસું.

હેત વિના હુંકારો ન દેવો, જેનું હરખસું હૃદ્દું ન હીસે રે;
આગળ જઇને વાત વિસ્તારે, જેની આંખમાં પ્રેમ ન દીસે રે. તેને.

ભક્તિભાવનો ભેદ ન જાણે, ભુરાયો થઈ ભાળે રે;
લલિતલીલાને રંગે ન રાચે, ઉલચી અંધારું ટાળે રે. તેને.

નામતણો વિશ્વાસ ન આવે, ઉંડું ઉંડું શોધે રે;
જાહ્નવી કેરા તરંગ તજીને, તટમાં જઇ કૂપ ખોદે રે. તેને.

પોતાના અંગ સરખી કરી માને, પુરુષોત્તમની કાયા રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, મતિમાં ભમાવ્યાં છે માયા રે. તેને.

પદ ૭૨મું.

કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી, કહેતાં ઉઠો રે પ્રાણી;
કૃષ્ણજીના નામ વિના જે બોલો, તે મિથ્યા રે વાણી. કૃષ્ણજી.

કૃષ્ણજીએ વાસ્યું રૂડું, ગોકુળીઉં રે ગામ;
કૃષ્ણજીએ પૂરી, મારા મનડા કેરી હામ. કૃષ્ણજી.

કૃષ્ણજીએ અહલ્યા તારી, ગુણકા ઓધારી;
કૃષ્ણજીના નામ ઉપર, જાઉં બલિહારી. કૃષ્ણજી.

કૃષ્ણજી માતા કૃષ્ણજી પિતા, કૃષ્ણ સહોદર ભાઇ;
અંતકાળે જાવું એકલડા, સાથે શ્રીકૃષ્ણની સગાઈ. કૃષ્ણજી.

કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં, કૃષ્ણ સરીખા થાશો;
ભણે રે નરસૈંયો સેહેજે, તમે વૈકુંઠે જાશો. કૃષ્ણજી.

2. Bhālan (1434-1514, A. D.) *

Bhālan has long been regarded as a poet of minor note but in many respects he is one of the great poets of the earlier times. A contemporary of Narasinha Mehta, his fame has suffered a considerable eclipse owing to the greatness of the Devotee of Junagadh. In language he is certainly the superior of Mehta, because he was well read in Sanskrit literature and had a keen appreciation of the finer beauties of the ancient " language of the Gods." Probably this very atmosphere of learning investing his works has made him forgotten uptil quite recently.† The main reason is that some of his best works are yet only in manuscript form and are, therefore, unknown except to their possessors. ‡ His most remarkable work is the Gujarati rendering of *Kādambari*, the famous Sanskrit romance. Here he fully shows his great command over the language of the original and his rendering is by no means a slavish translation. He also wrote the famous story of Nala twice, because apparently the first one was lost. § Bhālan also wrote about the ever popular theme of Krishna's life and he also gave a Gujarati version of the दशमस्कन्ध of the *Bhāgavata*. But his devotion was more for Rāma and his later and more mature works deal with his

*See Bhalan by Ramlal Chunilal Modi (Sri Sayāji Sāhityamālā)

† Even Jhaveri in his *Milestones in Gujarati Literature* dismisses him in a few lines.

‡ Out of his fifteen works known to us by name only six have been till now published. See Modi, op. cit., pp 75ff. Modi has quoted from some of the unpublished ones and I have used them in these Selections.

§ This was rediscovered accidentally, (see Modi op. cit., p. 99.)

favourite પ્રભુ રઘુનાથ. His last work is entitled રામબાલ-ચરિત્ર and in some respects it is the finest of his works. In depicting the beauties of childhood and the mother's joy for her offspring the poet has few equals Bhālan is here at his best. In his recent excellent study of the poet Mr. Ramlal Chunilal Modi of Pātan has very well summed up the main characteristics of Bhālan in the following words :—

જો કવિનાં કાવ્યો ઉપરથી તેનાં સ્વભાવ, શીલ, ગુણ, આદિની પરીક્ષા થઇ શકે તેમ હોય તો આપણે ભાલણ સંબંધી કહી શકીએ કે, તે સ્વભાવે ધીર અને મિલનસાર પણ તપી જાય એવો, સાધારણ રીતે નિરભિમાની પણ જ્ઞાન અને કવિત્વનો કંઈક ગર્વ ખરો; ભોળો નહિ પણ ભલા સ્વભાવનો વખતે છેતરાઇ જાય; હૃદયનો ઉદાર; વાત્સલ્ય ભાવથી ભરેલો; કુંણાં હૈયાંનો; જીંદગીનો તડકોછાંયડો જોયલો એવો; પરદુઃખે દુઃખી; સારાસારનો વિવેકી; ગુણજ્ઞ છતાં મહત્વના દોષો તરફ આંખમીંચામણું ન કરે; અનુભવથી ઘડાયલો; મનુષ્ય હૃદયનો જ્ઞાતા; સ્ત્રીહૃદય (સંવિશેષ માતૃહૃદય) નો પૂરો પરીક્ષક; રસિક છતાં પણ નીતિનો હીમાયતી; વૈરાગ્ય તરફ અભિરુચિ નહિ, તેમ વિલાસમાં બહુ નિમગ્ન નહિ, વિદ્યાનો વ્યાસંગી; શાસ્ત્રજ્ઞ; કર્મકાંડ પ્રત્યે પ્રીતિવાળો, પણ કર્મઠ નહિ; ભાષાભિમાની અને ધર્માભિમાની; નહિ શઠ, નહિ દંભી, નહિ સ્વાર્થપરાયણ; તોછડો નહિ છતાં પણ કોઈની પરવા રાખે નહિ એવો; સાધારણ રીતે ગંભીર પ્રકૃતિનો પણ પ્રસંગવશાત્ ટીખલી ખરો; વાણીમાં સ્પષ્ટ પણ છટા નહિ, મનનો મેલો નહિ; તેમ મોઢે આવ્યું બકી નાખે એવો કમઅક્કલનો પણ નહિ; એક રંગી અને અટંકી, પણ એકલપેટો અને અતડો નહિ; વિદ્વાનોમાં માગ મુકાવે, પણ કોઇના ઉપર છાપ પડે તેવાં ભવ્ય વ્યક્તિત્વવાળો નહિ; પાછલા વયમાં સાચા દિલનો ભક્તરાજ.

These words of a sound and sympathetic critic are enough to prove that Bhālan has by no means deserved the oblivion under which he has so long suffered.

1. શિવ ભીલડી સંવાદ.

પ્રથમે ગણપતિ વરણવું, જેના જશ છે પ્રૌઢ;
સુરરાય સેવે સદા, દેવતા તેત્રીસ ક્રોડ.

વામાંગે ફરસી ધરી, કરે મોદીક આહાર;
લક્ષ લાભ સુત જેહના, શુદ્ધ બુદ્ધ ઘેર નાર.

શિવ સેવતા શોભિયે, ત્રિલોક વિખ્યાત,
માત ભવાની મયા કરો, શ્રીશંભુ મુજ તાત.

શિવ ઉમિયાને તજી કરી, તપ સાધ્યું જૈ વન;
આદ્ય ઈશને અનુભવી, સ્થિર રાખ્યું જૈ મન.

પાંચે ઇંદ્રિ વશ કરી, બેઠા આસન વાળી;
સંપ્રટ નેત્ર શંભુએ કર્યાં, ધ્યાનની લાગી તાળી.

પ્રબળ તપ જે ઈશનું, બ્રહ્મા વેદ વખાણે;
ઇંદ્ર વિરંચી શ્રમ કરી, કારણ કો નવ જાણે.

અગમ ઉત્તમ જે ઈશનું, ઉમયા હુતાં કૈલાસ;
ત્યાં આવ્યા નારદ ઋષિ, ઉમયા કેરી પાસ.

અર્ઘ્યપાદ્ય પૂજા કરી, ઉમયાજી લાગ્યાં પાયે;
દીન જાણી દયા કરી, આવ્યા ઋષિરાયે.

નારદ-ખેમ કુશલ ઋષિયે પુછીયું ઉમયા કહાં છે ઈશ;
પાર્વતી-ઉમયા કહે શિવ તપ ગયા, ભૂમિ ધરીયુંજી શીશ.

નારદ-નારદ કહે ગિરિજા સુણો, તમને ગયાજી વાહી;
જટા મધ્ય ઝીલી જાહ્નવિ, તપ શાનું રે બાઇ.

ભાવે ભજે છે જેહને, તે તો સૌ કો જાણે;
અહો દિવસ ક્રીડા કરે, તું કો દિવસ ન જાણે.

પુણ્ય પવિત્ર જલ ઝાહ્નવી, ગંગા પાતિક ટાળે;
મન માન્યું મહાદેવનું, તે તું સામું શાનું ભાળે.

અતિ મનોહર માનુની, મન મોહ ઉપજાવે;
શંભુ વન ક્રીડા કરે, તે ઘેર શાને આવે.

એક વાર કૈલાસમાં, બેઠા શ્રીત્રિપુરારી;
તવ મેં પૂછ્યું તે સમે, વ્હાલી કવણ છે નારી.

ત્યારે ત્યાં કહ્યું હતું, મુજને વહાલી ગંગ;
સ્પર્શ કરવું નહિ ગમે, પારવતી કેરે અંગ.

એ દ્રષ્ટાંત મળ્યું સહિ, મન જોતાંજી આજ;
દુભણ તું માને રખે, કહું છું તુજના કાજ.

એવું કહી નારદ ગયા, ત્યારે માંડયોજી ખેદ;
સત્ય જોવા મહાદેવનું, ભલો કીધોજી ભેદ.

ભીલડીનો વેશ લેઇ કરી, હું તો જાઉંજી વન;
ધીરજ જોવા જુગદીશની, વીમાસુંજી મન.

એવું કહીને સુંદરી, માંડયો છે શણગાર;
પ્રીત્ય વસા વનફૂલ પહેરી, ગુંજ્યા મણિના હાર,

બાંહે બાજુબંધ બેરખા. શોભિત કંકણ ગાજે;
અણવટ પાયે વીંછુડા, ભલા છંદે વાજે.

શિર ઓળિ સિંદુરે ભર્યું, ભર્યું કાજલ આંખ;
હાય અરિસા કર ધરી, સુની હાલેજી મુખ.

સોવ્રણ ઝાલ પીતલ તણી, કર મુદ્રિકા ઘાલી;
તેજ આણી ત્રણ લોકનું, ચતુરા વનમાં ચાલી.

પાયે નેપુર અતિ શોભતાં, ઘૂઘરડી બહુ ઘમકે;
શંકર પાસે આવતાં, ચાલતી અતિ ઠમકે.

નયણા તણા ચાળા માંહે, જોતી ત્યાં જુગતંબે;
ઇંદ્રપુરીની સુંદરી, મોહી સ્વર્ગે થંભે.

સુરપતિ બ્રહ્મા સાંભળે, ભાળે તેત્રીસ ક્રોડ;
ધન્ય ધન્ય અંત્રીક્ષથી, વાત કરે કર જોડ

નાટારંભ માંડયો રંગશું, ઉમિઆજી આણંદે;
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, સૌ મોહ્યાં અતિ છંદે.

મણિધર મોહ્યો મહિ સ્થળે, રહ્યો મસ્તક ડોલે;
શૂન્ય રે શબ્દ પંખી થયાં, મુખથી નવ બોલે

..

શંભુ પાસે આવીને, વળી પાછી ફરતી;
તાન માન રમા રંગશું, ત્રિપુરારિનું મન હરતી.

મોહિની રૂપે કામિની, દીઠી જેણી વાર;
મુર્છાગત શંભુ હવા, સ્થંભ્યો શ્વાસ તે ઠાર.

આસપાસ ફરી પ્રેમદા, આળખ્યો રાગ મલ્હાર;
કોમળ કર જાણ્યો કામિની, જાગ્યા શ્રીત્રિપુરાર

પાંચે બાણુ ભેદ્યાં તદા, મોહ્યા કામ્યની સારી;
શિવની સંઘાથે છળ કરી, રામા આણી વધ નારી;

શિવ--તારે શંભુ કહે સુણુ સુંદરી તું આવિ કવન કાજ;
સફળ કરો મુને પ્રેમદા, ભજો મુજને આજ.

દેવી કે દેવાંગના, ઇંદ્ર કે ઇંદ્રાણી;
રમા કે ઉર્વશી, કહો છો સાચી વાણી.

કોણુ સ્થાનક છે તાહરૂં, કવણુ તુજ ભરથાર;
શિવ વાણી વદી રહ્યા, પછે બોલી તે નાર.

પાર્વતી-ભીલ ભરથાર છે માહરો, તે તો શંભુ સમાન;
આદ્ય અંત કો જાણે નહિ, તું તે સાચું જાણ.

મહા બળિઓ તે તહાં છે, કો નહીં સમ તોલે;
તે તણી છઉં કામિની, વિચારીને બોલે

શિવ–શંકર મુખ બોલ્યા તદા, જોને વાત વિચારી;
મુજ આગળ બળ ભીલનું, શું વખાણે નારી

અણુગણ્યાં મસ્તક હણ્યાં, જીત્યો મેં ત્રિપુરાર;
અનેક દૈત બીજા હણ્યા, તે તો કર્યા સંહાર.

હું તો બાળીને પ્રલ્યે કરું, કહે તો સહસ્ત્ર વિદારું;
પિનાક તણે ત્રાસે પડે, કહે તો ત્રિશૂળે મારું.

ભીલ મલ ભમતા ફરે, કરે વન ફલાહાર;
રાજ્ય જોગ્ય તું કામિની, છાજે મુજ દ્વાર.

નાહં સ્વર્ગપુરિ બ્રહ્માસને, વૈકુંઠે એક કમળા;
ત્રૈલોકે નથી સુંદરી, તેવી છું તું અબળા.

રવિ શશી જે તપે તેજથી, દીસે ઝાક ઝમાળ;
ભીલ તણી સુણી સુંદરી, ઉઠી મુજને જવાળ.

પાર્વતી-અરે વેગળો રહેજે જોગટા, અડકિશ મા મુજને;
પતિવ્રત મુજનું ભાંગશે, સાચું કહું છું તુજને.

તું ઘરડો થૈ લાજે નહિ, મુખ બોલતો એમ;
હું છું કુલવંતી સુંદરી, તો શું બોલુંજી કેમ.

તું તો વૃદ્ધ થૈ તપ આચરે, આવીને આ વન;
પણ સ્ત્રીને દેખી તાહરૂં, સ્થિર નવ રહે મન.

તું બ્રાહ્મચારીશું બોલતાં, મુજને આવે લાજ;
તું તો ફરે વનમાં રહ્યો, મારે ઘેર છે કાજ.

એવું કહીને માનિની, કરે નેત્ર ચાળા અનેક;
તે દેખીને શિવ તણું, મન સાલે છે વિશેખ.

તુચ્છકાર કરીને નીસરી, ભીલડી તે તણી વાર;
અંગ અતિશે મોડતી, ચાલી તે નિરધાર.

પાછળથી જઇ શંભુએ, કર સાહી રાખી નારી;
શિવ-ઉભી રહે રે કામ્યની, ક્યાં જાય છે આ વારી.

હું ઇશ તું ઇશ્વરી, મળી સરખી જોડ;
ધન આણી કુબેરનું, પોંચાડું તુજનાં કોડ.

તે માટે સુણ સુંદરી, આપણ જૈયે કૈલાસ;
સેવા કરશે તાહરી, મારે છે બે દાસ.

ભીલનું સુખ શું ભોગવે, જોને મન વિચારી;
સેવક થૈ સેવા કરું, હું આગનાકારી.

સિદ્ધિ સંપત્તિ છે ઘણી, તે તો તારી જાણ;
હું વશ વરતીશ તાહરે, માન મન નિરવાણ.

એક મુક્તામણિ હાર છે, તે તુજને આપું;
ઉમિયાથી અદકી કરૂં, વેગે લૈને થાપું.

પલંગ સુખ છે અતિનવા, ત્યાં બેસી રહેજે;
કામ કાજ જે ઉપજે, આવી મુજને કહેજો.

અહો દિવસ ક્રીડા કરો, મન ગમે તે રંગે;
તેથી સુખ પામીશ ત્યાં, ભીલડાં કેરે સંગે.

આ વનમાં વ્યાઘ્રસંગ છે, વાસ રૂડો નહિ વાસી;
મેરુ તણે મસ્તકે રહીએ, જવું સ્થાનક કાશી.

પાર્વતી-ત્યારે ભીલડી વાણી ઓચરી, સાંભળ વ્યભિચારી;
ત્યાં આવીને શું કરું, તાહરે છે એ નારી.

લાભ શો ઘેર સોક બે, વળી આવી કરણી;
શ્વેત થયો નખશિખ લગી, હજુ દિસે છે તરણી.

ગિરિસુતા ગિરિજા સતી, તે તો ધરી અરધાંગ;
વૃંદા વલ્લભ કૃષ્ણને, તેમ તૂજને ગંગ.

શિવ-તું કહે તો તેને તજું ક્ષણુંએ ન વિલંબ લાવું;
દેવ સહુ દેખતા, અધરા સમ ખાઉં.

પાર્વતી-હું કેમ કહું તેને તજો, જિહ્‌વા શતખંડ થાય;
અબળાને ઉવેખતાં, ભૂમિ રસાતલ જાય.

પરણીને જે પરહરે, તેનુ મોટું પાપ;
નીરગમ નરકે પડે, વિચારોને આપ.

શિવ-શંકર કહે રે કામ્યની, સાંભળને કહું મર્મ;
આ જુગમાંહે એવા ઘણા, ક્યાં ગયાં છે કર્મ.

આગે રામે જાનકી, મેલ્યાં વન વિસારી;
શ્રાપીને શલ્યા કરી, ગૌતમને ઘેર નારી.

નૈષધ કેરો ભૂપતિ, તજી દમયંતી વન;
પાપે ન હોય તેહને, જો જો વિમાસી મન.

શિવે તો નારી તજી, હિત માત ને તાત;
તુજ કેરે કારણે, બેને તજું હું સાક્ષાત.

પાર્વતી-ઉમયા ગંગને પરહરિ, રહેશો અમ પાસ;
માન અપમાન પામશો, તો થાશે ઉપહાસ.

શિવ-કામ બાગી પ્રલયે કરૂં, જુવો વિચારી નારી;
શંકર ખોળા પાથરે, નારી કરે નકારી.

.છે પ્રગટ પાર્વતી થયાં, જાગ્યા છે ત્રિપુરારી;
વસ્ત્ર લઈ આડું ધર્યું. રહ્યાં તે ઘુંઘટ વાળી

ઉમયા હરયાં મહાદેવશું, દેઇ કરમાં તાળી;
શિવ સનમુખ જોઈ રહ્યાં, નયણાં નીચાં ઢાળી.

તપ જાણ્યું ત્રિભુવન ધણી, ચાલોને ઘેર જૈયે;
કામરૂપ જે કામ્યની, કહે તે બોલ સહિએ.

સુર સાહેર પારાશર ઋષિ, શશી સરખો જાણ;
એ વિષયી એવા ઘણા, માર્યા છે મોહબાણ.

દીન વચન ઉમિયાજી કહે, હું તો માગુંજી માન;
ગૃહસ્થ તણાં સુખ ભોગવો, શું જાવુંજી રાન.

તે માટે ઉઠો જૈયે, ચાલો શ્રીકૈલાસ;
ખાન પાન નાના ભોગવો, કરો લીલા વિલાસ.

શંકર એવું સાંભળી, ઉઠીઆ તતખેવ;
પુષ્પવૃષ્ટિ સુરપતિ કરે, અંત્રીક્ષથી દેવ.

ગિરિ કૈલાસે આવિયાં, ઉમિયાજી ને ઈશ;
ગિરિજા કહે છે સ્વામી મહારા, રખે ધરતા રીશ.

શિવ ને શક્તિ એક છે, જુવો મન વિચાર;
એવું સાંભળી શિવ હસ્યા, વરત્યો જેજેકાર.

હર સંવાદ પૂરો થયો, જે શીખે ને ગાય;
સુખ પામે સંસારમાં, અંત્યે વૈકુંઠ જાય.

એકે મને સાંભળે, તેની પ્હોંચે આશ;
ભાલણને પ્રભુ રાખજો, નિત્યે ચરણની પાસ.

2. *From* ચંડી આખ્યાન.

[This is based on the सप्तशती in the *Mārkandeya Purana.*]

(1.) Introductory Salutation.

શૈલસુતા સુત પ્રણમું રે, સિદ્ધિ બુદ્ધિનો ભંડાર;
સિંદુરે ચર્ચિત સદા રે, સોહે સેવંત્રાનો હાર.
હાર સોહે સેવંત્રાનો, ઘંટા ફરસી પાણ;
મોદક પ્રિય ને મૂષક વાહન, દેવ પ્રતિહાર પ્રમાણ.
સર્વ વદિત કાર્ય સિદ્ધ કરે, દુઃખ હરે હરસુત સદા;
સુંઢા દંડ વિશાળ મંડિત, સેવક મન પૂરો મુદા.
બ્રહ્મસુતાને કરૂં વિનતિ, સરસ્વતિ માતા મન ધરો;
અજ્ઞાન અંધકાર હરી, શુભ જ્ઞાન ભાનુ ઉદે કરો.
અલ્પમતિ હું કાંઇ નવ જાણું, આણું અહંબુદ્ધિ કવિ તણી;
દયાનિધિ સિદ્ધિ આપીએ, વાગ્વાણી તું ધણી.
ગુણ ગાવા ઇચ્છું ભગવતીના, જેને જાણે નહિ કો રેષ;
મોટા મુનિજન જેહનો, પાર નહિ પામે લેશ.
મંમાયા છે આદ્યશક્તિ, દેવ સઉ તેના દાસો;
મંમાયાનો મહિમા ગાવું, વિષ્ણુ પૂજે આશો.
બ્રહ્મા રુદ્ર આશ રાખીને, રહે સમીપ તેને;
મંમાયા સંતુષ્ટ થાય ત્યાં, કાર્ય સરે છે સેને.
તેનો મહિમા શો કહું, મુજ મતિ મનમાંહે ભમે;
કાલું ઘેલું બાળક બોલે, તે વચન માતાને ગમે.
અખિલ આઈ તમારો, તે પાર કોઈ પામે નહીં;
આપ આપથી બુદ્ધિમાન, મોટા કવિ સ્તવે સહી.

તોએ હુંય મારી બુદ્ધિમાને, ગાઉં ગુણ આઈ તણા;
જે માર્કંડેય પુરાણમાંહે, સુમેધસ વદ્યા ઘણા.

લઘુ દીર્ઘ તાલ પ્રબંધ માત્રા, શબ્દ છંદ બહુ મર્મ;
ભાષા ભેદ જાણું નહિ જે, નાના પેર કવિ ધર્મ.

ભોળે ભાવે ભક્તિ આણી, આઈના ગુણ મધે રમું;
નિર્વિઘ્ન પણે એ ગ્રંથ રચવા, શૈલસુતા સુત પરણમું.

(2) Invocation to the Mother.

આઈ વિશ્વેશ્વરી તું જગની ધાત્રી, કરાં સૃષ્ટિ સંહાર રે;
નિદ્રા વિષ્ણુની તુને સ્તવું છું, જેનું અતુલ તેજ અપાર.
આઈ સાર કરી લીજે.

તું સ્વાહા સ્વધા ને વષટ્કાર, તું સ્વર અક્ષર પ્રમાણ રે;
તું સુધાને નિત્ય ત્રિધા, સ્વરાત્મિકા કહીએ વાણ. આઈ.

અર્ધમાત્ર સ્થિતિ સંધ્યા તું, સાવિત્રી સુરમાત રે;
ત્વં પરા ત્વં જગદ્ધરા, ત્વં સર્વ પાળાં વિખ્યાત. આઈ.

અંત સદાએ સાહ તું સૃષ્ટિ, વિસૃષ્ટિ તું અપાર રે;
તું મહાવિદ્યા મંમાયા તું, મહામેધા સ્મૃતિ વ્યાપાર. આઈ.

મહામોહા ભગવતી તું, મહેશ્વરી સંસાર રે;
શ્રેય શક્તિ પ્રકૃતિ રૂપ તું, ગુણ ત્રય વિસ્તાર. આઈ.

કાળ રાત્રિ તું મહારાત્રિ તું, મોહ દારૂણ રાત્રિ રે;
જળ સ્થળ અંતરે સ્થાવર જંગમ, તું વસાં છાં ગાત્રી. આઈ.

તું શ્રી તુંહીં બુદ્ધિ બોધી લક્ષણા, તું ઇશ્વરી લજ્જા તુષ્ટિ રે;
તું શાન્તિ ક્ષાન્તિ ને કાન્તિ રૂપે, તું સદાએ પુષ્ટિ. આઈ.

ખડ્ગ શૂલ ગદા ચક્ર ધરે, શંખ ચાપ ને બાણ રે;
ભુશુંડી પરિઘ્ર નામ આયુધ, સૌમ્યાસૌમ્ય પ્રમાણ. આઈ.

પરાપર થકી અપરંપર, સકળ વસ્તુની શક્તિ રે;
કોઈ પેરે સ્તવિ શકું આઈ, ન જાણું ભક્તિ. આઈ.

જગત સૃજતાને નિદ્રા પમાડયા, તો તારો મહિમા કો જાણે રે;
હું હરિ શિવને દેહ ધરાવ્યા, પછે સ્તુતિ કરી કોણ વખાણે. આઈ.

અસુર બેહુને મોહ પમાડો, જગાડો જગદાધાર રે;
એ પાપી મુને પીડે છે, તેનો કરો સંહાર. આઈ વહારે વધોરે.

(3) Single combat between the Goddess and the Demons.

સૈન્ય માર્યું નિરખિયું, ચિક્ષુર સેનાપતિ જેહ;
તે કોપે ચાલ્યો યુદ્ધ કરવા, અંબિકા સંગ તેહ.
ધરી કોપ શર વૃષ્ટિ કરે, જાણે ગિરિધનની ધાર;
દેવીએ તેનાં બાણુ છેદ્યાં, માર્યો સારથી તોખાર.
ધનુષ્ય ભાંજ્યું ધ્વજા છેદી, ભેદિયું શરીર;
ખડ્ગ ખેડુ ધરી ચાલ્યો, વાળો તે વઢવા વીર.
સિંહને મસ્તકે ખડ્ગ માર્યું, દેવીને શર પ્રહાર;
પછે ક્રોધે અરુણ લોચન થઇને, શૂળ લીધું સાર.
દેવી ઉપર મેલિયું, બીજું સામું મેલ્યું માત;
તે શૂળ ભાંજ્યું અસુર મારી, કર્યો પૃથ્વી પાત.
સેનાપતિ હણ્યો સુણ્યો, ચામર નામે દુષ્ટ;
ગજ ચઢીને આવિયો, મૂકે સાંગ પાપિષ્ટ.
હુંકારે તેજહીન કીધો, પડ્યો પૃથ્વી તૂલ;
ક્રોધ ભરી તે દેવી ઉપર, અસુર મેલે શૂળ.
તેહ ચંડીએ છેદિયું, સિંહ ઉતપત્યો તત્કાળ;
ગજ ઉપર ચઢી બેઠો, બાહુ યુદ્ધ કરે ભૂપાળ.
ગજ ઉપરથી ભૂમિ ગરિયો, યુદ્ધ કરે સિંહ સંગ;
કેસરી અંતરિક્ષ ઉતપત્યો, ગ્રહીને તેનું અંગ.
અસુરનું મસ્તક છેદ્યું; ઉદગ્ર જે બળવંત;
શિળાં વૃક્ષ પ્રહારે તેનો, ચંડીએ આણ્યો અંત.
દંત મુષ્ટિ તલે કરીને, મારિયો ત્યાંહ કરાળ;
ઉદ્ધત ગદાએ ચૂર્ણ કીધો, આણ્યો તેનો કાળ.
બાષ્કલ ને ભિંદિપાલે, માર્યા તામ્ર અંધક બાણ;
ઉગ્રાસ્ય ઉગ્રવીર્ય મહાહનુ, હણ્યા તેના પ્રાણ.

ત્રિનેત્ર ત્રિશૂળે ભેદિયા, આણી અંતર રીસ;
લઇ ખડ્ગ બિડાલનું, તન થકું છેદ્યું શીશ.
દુર્ધર દુર્મુખ બાણે માર્યા, સૈન્યનો સુણી નાશ;
મહિષ રૂપે આવિયો, પાડતો ગણને ત્રાસ.
કોને મુખે કોને ક્ષુર પ્રહારે, લાંગુલ ઝપટે જાણ;
વેગ નાદે ભ્રમણ શ્વાસે, પાડે અતિ ભંગાણ.
પાડી સેના ગણતણી, ચાલ્યો સિંહનો કરવા ઘાત;
આવતો જોઈ કરીને, કોપ કીધો માત,
અસુર કોપે શૃંગ ચઢી, પર્વત તોળે પ્રૌઢ;
ઉછાળી નાખે અને, નાદ કરે અતિ ઘોર.
વેગે ભ્રમણે તેહને, વિશીર્ણ પૃથ્વી હોય;
પૂછ હણ્યાથી સમુદ્ર સર્વે, ડૂબાવા લાગ્યા સોય.
શૃંગે હણ્યા ઘનખંડ થયા, મુખ થકો ચાલ્યો શ્વાસ;
અતિ શીર્ણ થયા પર્વત તે, ધડહડી પડે આકાશ.
એણી પેર ત્યાં આવતો તે, દેખીને મંમાય;
ક્રોધ કરી ચંડીએ કીધો, તેના વધતણો ઉપાય.
ભગવતીએ પાશ મેલી, બાંધીઓ તે ભૂપ;
મહિષ દેહ છાંડી કરી, થયો સિંહ સ્વરૂપ.
જેટલે ચંડી શીશ છેદે, થયો પુરુષાકાર;
ખડ્ગ પાણે ધરી રહ્યો, આઈ બાણુના કરે પ્રહાર.
ક્ષણ એકમાં નરદેહ તજીને, થયો ગજ વિકરાળ;
સુંઢે ગ્રહીને સિંહ તાણ્યો, ગાજીઓ તતકાળ.
ખડ્ગ પ્રહારે સુંઢ છેદી, દેવીએ તેણી વાર;
દુષ્ટ મહિષ રૂપે થયો, ત્યારે ધ્રુજીઓ સંસાર;
એટલે માતા કોપિયાં, કરવા વારુણી પાન;
વારે વારે હાસ્ય કીધું, રક્ત લોચન માન.
અસુર શૃંગે ચંડી પર, પર્વત ચઢાવી ઉછાળે;
મદ વીર્ય ઉદ્ધત નાદ કીધો, નાખીને તતકાળે.

તે આદ્યશક્તિએ ચૂર્ણ કીધા, બોલિયાં ત્યાં વાણ;
ત્યાં લગી તું ગાજ પાપી, ક્ષણ માત્ર અજાણ.
જ્યાં લગે હું મદ્ય પીઉં, પછે તુને મારીશ એવ;
તુને માર્યા પછી હવણાં, ગાજશે સહુ દેવ.
વારુણીને હાથ ધરી, પીએ માતા ત્યાંય;
રણ રોળવા જોધને, માતા ચઢે રણમાંય.
પાન કરીને ઉત્પતિયાં, પગે આક્રમ્યો દેહ;
શૂળે કરીને મારીઓ રે, કંઠ માંહે તેહ.
આક્રમતાં તેનાં મુખ થકી, નિસર્યો બળવંત યોદ્ધ;
ખડ્ગ ચર્મ ધરી રહ્યો, કરવા તે કારણ રોધ.
દેવી સંઘાતે જુદ્ધ મંડાણું, ખડ્ગ લઇને ગાત;
શીશ છેદ્યું તેહનું, વેગે કીધો ઘાત.
એણીપેર ત્યાં મહિષાસુર, સહિત સહુ પરિવાર;
ભવાનીએ નિંપાત્યો, આનંદ હુઓ અપાર.
દૈત્ય સૈન્ય હાહાકાર કરતું, ચોદિશ ભાગ્યું જાય;
અમર આનંદ પામિયા ને, શબ્દ જય જય થાય.
મહર્ષિ દેવ સ્તવે ઘણું ને, ગંધર્વ કરે ત્યાં ગાન;
અપ્સરા નાચે પુષ્પવૃષ્ટિ હોય, પુણ્ય વા વાય તે સ્થાન.
દિવાકર ઉજ્વળ થયો, પાવક તેજ પ્રકાશ;
દિશા દશ નિર્મલી થઇ, સુર મુનિ અતિ ઉલ્લાસ.

(4.) The Gods Praise Devi.

અમર સહુકો સ્તુતિ કરે રે, એકવીશ નામ ત્યાં ઉચ્ચરે રે;
વિસ્તરે છે, **नमस्तस्यै, नमस्तस्यै,** રે.
વિસ્તરે છે **नमस्तस्यै,** શ્લોકે શ્લોકે વચન;
એણીપેર ત્યાં સ્તુતિ કરે છે, દેવતા આનંદ મન.
જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વિષ્ણુ માયા કહેવાય;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો મંમાય.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, ચેતનારૂપ બોલાય;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો મંમાય.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, બુદ્ધિ રૂપે વાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, નિદ્રા રૂપે શ્વાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, ક્ષુધા રૂપે નાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, છાયા રૂપે પાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, શક્તિ રૂપે અવિનાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, તૃષ્ણા રૂપે હાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, ક્ષાંતિ રૂપે અવિનાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, જાતિ રૂપે તાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, લજ્જા રૂપે વિલાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, શાંતિ રૂપે વિકાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, શ્રદ્ધા રૂપે નિવાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, કાંતિ રૂપે ઉજાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, લક્ષ્મી રૂપે સુખરાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વૃત્તિ રૂપે કર પ્રાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, સ્મૃતિ રૂપે પ્રતિભાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, દયા રૂપે નહિ નાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, તુષ્ટિ રૂપે સંકાશ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, માતૃ રૂપે સંવાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, ભ્રાંતિ રૂપે મનહાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યાપ્ત રૂપે અનુપ્રાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યાપક રૂપે વિશ્વાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યક્તિ રૂપે ઘટશ્વાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, ધર્મ રૂપે ઉલ્લાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

જે દેવી સર્વભૂતે વસી, કર્મ રૂપે ત્રાસ;
તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.

ઇંદ્રિય સકળ તણી અધિષ્ઠાત્રિ, સર્વભૂતમાં ઠામ;
ચિત્તરૂપે રહી ત્યાં વ્યાપી, તેને કરું પ્રણામ.

(5) The Slaying of Sumbha and the Song of Victory.

નિશુંભ હણિયો જ્યારે દીઠો, શુંભને ચઢિયો ક્રોધ જી;
રહે ઉભી હમણાં મારું કહેતો આવ્યો, યુદ્ધ કરવાને યોદ્ધ જી.

યુદ્ધ અતિ ઘોર ત્યાં થાયે, દેવી અને રાજાનજી;
અભ્ર મધ્યે અમર ચઢી જુએ, વિવિધ બેશી વિમાનજી.

દેવી કહે છે રહેજે ઉભો, હવણાં આણું અંત;
પ્રાક્રમ સઘળું જણાશે, કહાવે મહા બળવંત. જોજે પ્રાક્રમ મારૂં.

શસ્ત્રાસ્ત્ર મૂકે માંહોમાંહે, વરતે હાહાકાર;
જગદંબા આયુદ્ધ સર્વ છેદે, વેગે કરી હુંકાર; શુંભને ત્યાં પછાડે.

તેનું ધનુષ્ય છેદ્યું ચંડીએ, શક્તિ ગ્રહીને ધાય;
ચક્રે કરી સાંગજ છેદી, ખડ્ગ ગ્રહી પળાય, જોજે પાક્રમ મારૂં.

છેદ્યું ખડ્ગ અશ્વને માર્યા, સારથી વીણ હવો રથ;
પાળો મુદ્ગર ગ્રહીને આવ્યો, યુદ્ધ કરવા સમર્થ, શુંભને ત્યાં પછાડે.

મૂક્યું એટલે મુદ્ગર છેદ્યું, તત્ર મુષ્ટિ ઉગામી આવ્યો;
દેવી હૃદેમાં મારે જેટલે, કરતલે મારી ચલાવ્યો. જોજે પ્રાક્રમ મારૂં,

તળ પ્રહારે ફેંક્યો મહી પડયો, ઉડયો તે તત્કાળ;
ચંડીને ગ્રહી ઉત્પતિયો, નભ ગયો ભૂપાળ; શુંભે કીધી ગર્જના.

નિરાધાર ત્યાં યુદ્ધ કરે છે, પરસ્પર મહાઘોર;
પ્રહાર માંહોમાંહે મૂકે, ક્રોધ કરી કઠોર; ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

દેવીએ ઉપાડી ભમાવ્યો, નાખ્યો મહી મોઝાર;
ઉઠી મુષ્ટિ ઉગામી ધાયો, કરતો મારો માર; શુંભે કીધી ગર્જના.

આવતો જોઇ અંબાએ, હૃદે શૂળવડે ત્રાડયો;
પ્રાણ રહિત કીધો દાનવ, પૃથ્વી ઉપર પછાડયો, ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

પડતાં દ્વીપ સહિત ચળી પૃથ્વી, ધ્રુજ્યા પર્વત પ્રૌઢ;
પછે સ્વસ્થ થઇ સૌ કો હરખ્યા, માર્યો જાણી મૂઢ. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

ઉલ્કાપાત મેઘ શાંતિ પામ્યો, નદી વહે મારગ નીર;
દેવ સહુ અતિ આનંદ પામ્યા, મર્ણ પામ્યો વીર. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

પટહ વજાડે ગંધર્વ ગાયે, નાચે અપ્સરા નાર;
વહે પવન નિર્મળ શાંત પાવક, તપે ઉજ્વળ સૂર્ય અપાર. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

પુષ્પવૃષ્ટિ કરે સુર અંતર, વાજે બહુ વિશાળ;
મુદિત થઇ સહુ એણીપેર બોલે, જય જય જયવાણ. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

દેવીએ અસુર સર્વ માર્યા, હરખ્યાં ઇંદ્રાદિક દેવ;
કાત્યાનીની સ્તુતિ આરંભી, મુદિત વચન તત્ખેવ.
દેવી પ્રસન્ન થઇ હશે આરતી, તું ઇશ્વિરી વિશ્વાધાર;
પૃથ્વી ઉદક સ્વરૂપ તે તારૂં, બીજા રૂપ ધરો સંસાર. જય જય મહાદેવી.
વિદ્યા ક્રિયા સર્વે તું દેવી, તેં પૂર્યાં છે બ્રહ્માંડ;
કેણુ સ્તુતિ કરી શકે તારી, તું ઇશ્વિરી વસે નવ ખંડ. જય.
નારાયણી નમો સ્તુતિ તમને, શ્લોકે શ્લોકે ઇમ કહી વચન;
ઇંદ્ર વન્હિ વાયુ મળીને, કરે ભગવતીનુ સ્તવન. જય.

બુદ્ધિરૂપે સહુને હ્રદે વસ્યાં, સ્વર્ગ મુક્તિ આપો ભગવતી;
કલા કાષ્ટાદિક રૂપે તે તું, સર્વ સુખ પૂર્યાં તેં સતી. જય જય નારાયણી.
સર્વ મંગળમાં મંગળ રૂપ તું, સર્વ અર્થ સાધે શર્ણું;
સૃષ્ટિ સ્થિતિ વિનાશ શક્તિ તું, ગુણાશ્રય ગુણમય આવર્ણું જય.
શરણાંગત દીનને રાખો, આરતિ સહુની કરો તત્કાળ;
હંસે ચઢી બ્રહ્માણી રૂપ તું, કરમાં કુસુમની માળ. જય.
માહેશ્વરી વૃષભે ચઢી તું, ચંદ્ર ત્રિશળ ધરો વ્યાળ;
કૌમારી કર શક્તિ ધરોને, મયૂર કુર્કુટ વૃત્ત વિશાળ. જય.
વૈષ્ણવી શંખ ચક્ર ગદા ને, સારંગ ધનુષ્ય ધારો પાણ;
વારાહિ ધરો દંષ્ટ્રા વસુધા, નારસિંહી નખ મોટા જાણ. જય.
ઐંદ્રિ કરમાં વજ્ર ધરો ને, સહસ્ત્ર નયનાં નાર;
વદન કરાળ દંત અતિ પ્રૌઢા, ચામુંડા ઉર શીરહાર. જય.
શિવદૂતિ મહા ઘોર શબ્દને, લક્ષ્મી લજ્જા વિદ્યા પુષ્ટિ;
ધ્રુવા સ્વધા ને મહારાત્રી તું, મંમાયા આદિ શક્તિ. જય.
સર્વાર્થ પાણિ પાદાંત તું, અક્ષિ મસ્તક શ્રવણ ને ધ્રાણ;
સર્વશક્તિ અમને ભયથકી રાખો, દુર્ગાદેવી તને પ્રણામ. જય.
લોચન સૌમ્ય ત્રણ તે તારાં, જ્વાળ કરાળ અસુર કર્યાં નાશ;
ત્રિશૂળે રાખો આઈ અમને, ભદ્રકાલી નમો પ્રકાશ. જય.
ઘંટાશબ્દે અસુર જે મોહ્યા, તેણે અમારી રક્ષા કરો;
ખડ્ગાદિક આયુદ્ધ રાખો, નમિયે શુંભ દૃષ્ટિ ધરો. જય.

પ્રસન્ન થઇ સવ રોગને ટાળો, પૂરો મન મનોરથ કામ;
તુને જે આશ્રય હોયે, તેને આપે ઉત્તમ ઠામ. જય.

નિકંદન વેરીનું કીધું, ધર્મદ્રેશી હણિયા સહી;
મહાવિદ્યા મંમાયા તું, સર્વ વિશ્વ ભમાડો રહી. જય.

આદ્યશક્તિ, ત્રિભુવનતારક, મંમાયા માક બળવંત;
પાર તારો પામે નહિં, દેવ અસુર અને મુનિજંન. જય.

દાવાનળ વૈરીદળ અહિબળ, તેણે ઠામ કરે તે સાર;
વિશ્વવિદ્યા ભગવતી તું માતા, નામ માત્ર ટાળે સંસાર. જય.

તું સરજ્યાં ધર્યાંને પાળે, સચરાચર તું વિશ્રામ;
શર્ણે આવ્યાને તું ઉગારે, નમ્ર થઇ કીજે છિયે પ્રણામ. જય.

3 *From* કૃષ્ણ વિષ્ટિ.

The following few lines full of bitter and fiery words of Draupadi while she complains to Krishna about the helplessness of her five consorts. One can almost see the five Pāndavas standing abashed before the outraged queen. It is from the unpublished poem **કૃષ્ણ વિષ્ટિ**

હરજી, સાંભળો રે દ્રૌપદી બોલે વાણ—
હસ્તિનાપુર તહમો જાઓ છો, વાહાલા વિષ્ટિ કરવા રે;
પિયુડા માહારા કાયર થઇને, બીડે છે ઉગરવા રે. હરજી.

દેશ આપશે, ધન આપશે, પાંચે સુખીઆ થાશે રે;
પણ હૈયે હોળી લાગી છે મારે, તે કહો કેમ હોલવાશે રે. હરજી.

દુઃશાસને ચીર તાણીઆં, ને કર્ણ કઠણ બહુ ભાખે રે;
એ બળતું તે ક્યમ હોલાશે, સઘળા માર્યા પાખે રે. હરજી.

માહારા સમ જો મેળ કરો તહમો, માગું છું દેવ મોરારી રે;
એ કામ જો કરવું હોય તો, મુજને જાજો મારી રે. હરજી.

ક્ષત્રી કોએ કાયર નો હોએ, તે માટે હું માગું રે;
યુધિષ્ઠિર બ્રાહ્મણ થયા એ તો, થડ થયું વાંકું રે. હરજી.

બાપ ભાઇ માહારા બલીઆ છે, તે આગળ થઇને વઢશે રે;
એમ કરતાં જીતશે તો, જશ તહમને ચઢશે રે. હરજી.

જેણે પહેરી કાંચળી, ધનુષ બાણ તે મેહેલી રે;
તેહેની આશા શી કરો, વાત કહું છું રેલી રે. હરજી.

મેળ કરીને તમે આવશો, તો છાંડીશ પ્રાણ રે;
દુર્યોધન જીવે જીવું તો, તહમારા ચર્ણની આણ રે. હરજી.

સભામાં સહુ દેખતાં હું, ગાઢે સાદે રોઇ રે;
વીર કહાવીને પાંચે બેઠા, તેહવારે સામું જોઇ રે. હરજી.

માત તેની વાંઝણી જે, વીરવ્રત ન પાળે રે.
પરણી હોયે નાર તેહનું, દુઃખડું તો નવ ટાળે રે. હરજી.

કેશવજી, હું શું કરૂં પ્રીત પાંચશું માંડી રે;
ઓડૂં જોતાં માહારૂં, સુખે સુએ છે રાંડી રે. હરજી.

વિષ્ટિ કરવા મોકલે છે, શામસુંદર તહમને રે;
એવા જો નિર્બળ હુતા તો, શાંહાંને પરણ્યા મુજને રે. હરજી.

રાજ્યનું કશું છે નહિ, અહમારે કાંઇ કામ રે;
ત્યમ કરજો જ્યમ રાવણનું, કર્યું ભાલણ પ્રભુ શ્રીરામે રે. હરજી.

4. *From* મૃગી આખ્યાન.

This charming little poem is based on a story from the Sivapurāna about how a Bhil savage got the reward of the Sivarātri vow, which he kept unwittingly while out hunting on that particular night.

(1.) The true wife.

નારી વિના મિથ્ય અવતાર; સ્ત્રી પાખિ સુનો સંસાર;
નારી વિના સૂનું શ્મશાન; નારી વિના મંદિર ઉદ્યાન;
દોહિલિ દિ આધાર કલત્ર; સ્ત્રી સમો કો નહિ મિત્ર;
વ્યાધિ તણિ વૈદ્ય સુંદરી, અનાથનિ સાથી તે ખરી;
ગૃહકાર્ય નારી પ્રધાન; ધર્મ તણું તાં મૂલ નિદાન;
નારી વિના નર જીવે જેહ, દૈવિ શન્યો તેહનો દેહ;
સ્ત્રી નહિ ત્યાં નહિ અધિકાર; દીઠી મીટિં આવે મહાર.

(2.) The true husband.

કંથ વિના જે કામની, જીવે એકે દીન;
ધિક જીવ્યું તેહનું, બળ્યું તેહનું તન.
અન્ન આપે બાપ ભાઇ, પુત્ર ને પરિવાર;
ભર્તાર કો આપે નહિ, જે અમૃતનો દાતાર.
નારીને બહુ પુત્ર હોએ, ધન ને શૃંગાર;
કંથ પાખે સર્વ સૂનું, વૃથા પણ ઘરબાર.
વસ્ત્ર ભૂષણ રત્ન શય્યા, ગંધ ને પુષ્પહાર;
કામનીને કંથ વિના, નિષ્ફળ સર્વ સાર.
ધન્ય તે તો ભામ્યની, ભરથાર પહેલી મરે;
સિદ્ધ હોય અતિ ધણી, પણ પિયુ વિના શું કરે ?
સુંદર તાં શતપુત્ર, તોહે દુઃખ ન જાય;
દુર્બલ તાં પતિ ભલો, શોભા જેણે થાય.
કૃપણ રોગી અધમ વ્યસની, વૃદ્ધ ક્રોધ સ્વભાવ;
પ્રિયુ સ્ત્રીને સેવતાં, સંસાર સાગર નાવ.

5 *From* નલાખ્યાન (પ્રથમનું)

This was the first (and as yet unpublished) version of the famous story. The poet had to re-write it in a hurry and the second version was very much inferior to the first and more carefully written poem

(1.) The Glory and the Fame of Nala.

ચંદ્ર સૂરજ પાખલે કુંડાલુ થાએ છે વરસાતે,
તાંહાં કલ્પનામહા કવિને મને એહેવી આવી વાતે.
નળના તેજ રૂપીઓ સૂરજ, જશ રૂપે શશી દેખી,
બ્રહ્મા સાચું જૂઠું જોઇ, અંતર ગતિ ઉવેખી.
જમ નામું જૂઠું જાણીને વણીક લઇને વાળે;
ત્યમ વિધાતા જૂઠા જાણી રવિ શશાને કુંડાળે.

This is an exceedingly clever and original simile. In the old-fashioned account books the items entered on the wrong side of the ledger are marked by a circle drawn round them. So also having created the Sun and the Moon to be the luminaries of the world and afterwards discovering that the real luminaries were the Glory and the Fame of King Nala, the Creator to point out his mistake surrounded these two—the Sun and the Moon—with the watery halo.

(2.) Damayanti after hearing ths swan's praises of Nala.

હંસ વાણી હ્રદે આણી, પ્રાણ પરવશ થયો ઘણું;
ભૂખ ભાગી પ્રીત લાગી, જાગી તો મન દામણું.
દુઃખ ધરવું સહી અ મરવું, કરવું કાંઈ સુઝે નહિ;
ઇંદુ ખાળે દેહ ગાળે, ટાળે તે સુકે નહિ.

રાહુ દ્વિજપતિ ગ્રસવા માટે, કોડેથી કાળો ટળે;
મુખચંદ્ર ગ્રહેવા માહારૂં, ઊતાવળો આવી મળે.

રાહુનું શિર હરિ છેદ્યું, પુરાણિક કથા કહે;
વિરહિણીનું છેદિયું તે, મર્મમાંહે નવ લહે.

જઠર રહેત રાહુને તો, ઇન્દુ બળતો પાપીઓ;
વિરહિણીને પીડવાને વિધાતાએ આપીઓ.

અગસ્તે જે વારાં ઉદધિ પીધો, શશી શે નવ જડયો?
મંદરાચલ પડયો તે વારાં, પૂરણ કાં ભઇ નવ કર્યો?

પૂછ સખી જઈ ઇંદુને એ વિદ્યા તેં કયાંથી ભણી?
ઉદધિ મહા વડવાનલથી કે શિવગલાના વિષ તણી?

હાર ગ્રહીને કહે કામની, ગુણવંત છે તુને નવ ઘટે;
પરનારના એ પયોધરશું, દંશ કરે છે શા માટે?

ઇન્દુ આવી ઝંઘાને, અડે છે નિર્લજ થઈ,
કલંકી શું કરે નહિ? જે લાજ તો તાહારી ગઈ.

પુષ્પશર એ કામનાં, તે સખી શાને પાથરે?
બાણસેજે પોઢયો તે, શ્રમ કહો કયાંથી કરે?

અંગથી આ ચંદન લુઓ, દેહ માહારાને કસે,
પ્રત્યક્ષ જુઓ પારખુ, ઘણગર બહુ તેણે વસે

(3) Damayanti's lament on losing Nala

હા! માહારા નાથજી! ક્યાં ગયા રે, હુંને એકલી મેહેલીને વન રે?
વજ્રપેં કઠિણ કયમ થયું રે, વાહાલા તમારૂં મન રે?
નલરા, નલરા, એમ ઓચરે રે.

* * * * *

વાંક કશો પ્રભુ માહારો રે આવી કહો માહારા નાથ રે,
દુઃખસાગરમાં બુડતા રે, કંથજી દીજે હાથ રે. નલરા.

ધર્મરાય તહમો કાહાવિયા રે, તે મિથ્યા કરશો નામ રે,
આવી આલિંગન દીજીએ રે, મારા મનડાના વિશ્રામ રે. નલરા.

ચોરીમાંહે જે કહ્યું રે, એક આપણું ચિત્ત રે,
તે જુદું નવ કીજીએ રે, શું થયું જુજુઉં ચિત રે? નલરા.
મીટ આગળ દેખું નહિ રે, ઉત્તર નાપો આજ રે,
ક્રિયા કાજમાં નાશી રહ્યા રે, મુકને ચાહોછો મહારાજ રે! નલરા.
પ્રાણ ન જાએ પાપીઓ રે, વાંછું નાવે મર્ણ રે,
કંથ તજીને જો ગયા રે, તો જઈએ કોને શર્ણ રે? નલરા.
આ વન ગહન બીહામણું રે, એકલી અબલા દરે રે,
કીધાં પૂરવ ભવતણાં રે, કેમ ન આવે દેહ રે? નલરા.
મુખ સુકાએ માહારૂં રે, જળ પાઓ રાજાન રે;
મેં તો એવા હીણા જાણ્યા નહિ રે, વીરસેનના તન રે! નલરા.
માહારૂં દુઃખ મુને છે નહિ રે, દુઃખ તમારૂં થાય રે,
થાકયા થઇ જહ વારાં બેસશો, કોણ ચાંપશે પાય રે? નલરા.
હું વનફળ આણીને આપતી રે, પિયુ શિતળ નીર રે,
સેવા સ્વામીની કરૂં રે, મન રાખીને ધીર રે. નલરા.
વાઘ સિંહ ને વાનરા રે, બીહાવે બળવંત રે,
ક્રોએ પણ કરતો નથી રે, આણી વેળા અંત રે. નલરા.
(એણીપેરે તે ટળવળે રે, ઢળીઢળી પડે મહીમાંહ રે,
વનવને શોધે કંથને રે, દેખે નહિ તે કયાંય રે). નલરા.
ઇન્દ્ર તજી મેં તું વર્યો રે, તેહેને ચઢીઓ ક્રોધ રે,
વૈરીનાં હૈયાં નવ ઠારીએ રે, તમો બળી છો જોધ રે. નલરા.
માહારો પિતા પાસે નહિ રે, એકલી આણે ઠાર રે
તમ વિના કો પરહરે રે, કઠિણ થઇ ભરથાર રે? નલરા.
આજ્ઞા મેં લોપી નથી રે, કીધો નથી અન્યાય રે;
પાપ જે પૂરણ ભવતણાં રે, તે નીકળ્યાં ન જાય રે. નલરા

કરે કલ્પના અનેક પેરે પૂરણ સર તે જોઈ,
શું ભઇ, અમરે ભર્યું છે અમૃત પૂરણ શશી અવિચોઇ?
દેવે સિંધુ મથન તાં કીધો, અમૃત તાં નીસરીઉં;
શુભ ઈ ઉત્તમ સ્થાનક જોઇ, આંહાં આણીને ભરીઉં;

સિંધુ થકી સર અધિકું દીસે, મિ મન સાથે દીઠું;
જેહનું જળ કંઇ અર્થ ન આવે, આ તો અમૃત મીઠું !

શ્રી હરિ જઇ સાગરે સુએ છે, સહી સર એ નવિ જાણ્યું;
નારાયણ આગળે નારદજી, આંસુએ સર નથી વખાણ્યું.

કુંભી સુતે જળ આચમન કીધું, કોટી વરસ રહ્યા ઠાલા;
અનેક કુંભે ઉલેચતાં રે, ઘટે નહિ સર ચાલ્યા !

6 *From* નલાખ્યાન (બીજું.)

(1) The Svayamvara.

બૃહદશ્વ ઋષિ એમ બોલિયા, સુણો રાય રે;
શુભ લગ્ન મુહૂર્ત, કરી રચનાય રે.

મોકલ્યાં આમંત્રણ જાણ, તેડયા રાય રે;
કામવાસનાવાળા સર્વે, સજ્જ સહુ થાય રે.

દમયંતીને વરવા તણી, છે મન ઇચ્છાય રે;
પુષ્પસારૂ માળા પેરી, મણિ જડિત કુંડળ શોભાય રે.

આમંત્રણ સુણી આવિયા, જ્યાં મંડપની રચનાય રે;
સ્થંભ સુવર્ણના મનોહર, મણિ તોરણ શોભાય રે.

પર્વત કેરા વિવર માંહે, પેસે જિમ વનરાય રે;
મંડપ માંહે પેઠા સર્વે, વરવાને કન્યાય રે.

કન્યા વરવા પેઠા સર્વે, નળને વળી પંચદેવ;
અદ્ભુત શોભા થઈ રહી, દેવ થંભ્યા તત્ખેવ.

વિધ વિધ આસન ગોઠવ્યાં, બાજઠનો નહિ પાર;
તે ઉપર જઇ બેઠા ઘણા, કરે સારાસાર વિચાર.

પરિઘ સરખા પુષ્ટ છે, પંચ ફણાળા મુકટ;
આકૃતિ હસ્તની છે મનોહર, મનમાં ઘણો છે દર્પ.

કેશાગ્ર શોભે શરાગ્ર ત્યાંહી, નાસિકા કીર જાણ;
નેત્ર પંકજ મનોહર ભ્રકુટી, તણાં શા હોય વખાણ.

આકાશમાં નક્ષત્ર શોભે, તેવા શોભે રાય;
દમયંતી ત્યાં સજ થઇ, સભા માંહે જાય.

સ્વરૂપ શોભા અતિ ભલી, તેણે મોહયાં સૌના મન;
જોનાર સહુ મનમાં ધરે, નારી મળે શુભ જીવન.

કાઇક લીયે આખડી, જો મળે દમયંતી નાર;
અખંડ આરાધું શિવને, કરે કંઇક શકિત વિચાર.

કો વિષ્ણુની આરાધના, મન માહે કરે બહુ;
કો કાલિકા અંબા આરાધે, વરવા ઇચ્છા દમયંતી સહુ.

એવી અલૌકિક નારીએ, કર્યો મંડપ પ્રવેશ;
દૃષ્ટિ સંમીલન થઈ, થયો ઘણો ઉજેશ.

તૃપ્તિ થાય ન કોઇને, નર નામધારી જે;
દમયંતીને નિરખતા, ઢળ્યા નૃપતિ પૃથ્વીએ.

દમયંતીએ નિરખિયા, પંચાકૃતિ નળ એક;
વારંવાર અવલોકિયું, નવ રૂપમાં મીનમેખ.

નળરાય ન ઓળખ્યો, નારી પામી દુઃખ;
નળ તણું ચિંતવન કરે, દેવ પમાડો સુખ.

દેવ નળ હું કિમ લહું, એમ કરે તર્ક અપાર;
ચિંતવન કરતી ચતુરા વળી, વળી ગ્રહે ન સાચો સાર.

વૃદ્ધ સાધુ મુનિથકી, સુણ્યાં સુરનરનાં ચિન્હ;
પંચમાં તે નવ જણાયે, નવ જણાયે કોઈ ભિન્ન.

વારંવાર નિશ્વાસ મૂકી, કર્યો ઘણો વિચાર;
શરણ જાવું દેવને ધરી, કર્યો છે નમસ્કાર.

થરથર કંપે કામિની, દીન સ્વરે બોલી બાળ;
હે દેવના સહુ દેવ આવ્યા, દેખાડો નળ ભૂપાળ.

હંસપક્ષીએ જે કહ્યો, હું વરી નળ નિઃસંદેહ;
મન વાણીથી ન અન્ય ઇચ્છું, સત્ય કહો મનિસા જેહ.

સ્વયંવરનું વ્રત લીધું, પામવા નળ ભૂપ;
પૂજન કરી હું દેવ પ્રણમું, પ્રસન્ન થાઓ અનુપ.

વ્રત કેરી પ્રાપ્તિમાં, આપો નળ નરેશ;
નળરાયને હું ઓળખું, એમ કરો સર્વેશ.

સ્વરૂપ ગ્રહો સ્વય સ્વયતણાં, તો થાય મન પ્રસન્ન;
બૃહદશ્વ મુનિ ઉચરે ઇમ, સુણો ધર્મરાજન.

દીનવાણી સુણી દેવ, થયા મન રળિયાત;
શાસ્ત્રમાં જે વિધ કહ્યાં, તે રૂપ ધર્યા સાક્ષાત.

પ્રસ્વેદ નહિ અંગે વસે, નહિ મિષોન્મિષ નેત્ર;
કરમાઇ નહિ માળા ધરી, પ્રફુલ્લિત સુક્ષેત્ર.

નીરજ શરીર નિર્ઝર તણું, પૃથ્વીથી ઉંચા જાણ;
દેવ એવા નરખિયા, કરૂં નળ તણું વિખાણ.

દેહકેરી છાંય પડતી, કરમાયા પુષ્પની માળ;
રજ સંયુક્તે અંગ શોભે, જોઈ હરખી બાળ.

નેત્ર મિષોન્મિષ થતાં, પ્રસ્વેદ કણ મૌક્તિક;
મનહરણ જોયો ભૂપતિ, નળશોભે સહસ્રાક્ષ સૌઉક્તિક.

દેવ ને નળરાય નિરખી, થઇ વરવા સજ;
ઉત્તરીય સાંધ્યું નળ તણું, જેમ વર કરિણીએ વર ગજ.

કંઠમાં વરમાળ અર્પી, સ્વામી કીધો જાણ;
હાહાકાર ત્યાંહિ થયો, વાગ્યાં અન્ય નૃપને બાણ

ઋષિવર આનંદ પામિયા, સાધુ હરખ્યા ત્યાંહી;
સારૂં સારૂં મુખ વદે, ક્ષીરનીર મળિયાં આંહી.

ભીમ નૃપ આનંદ પામિયો, સંજોગ સારો જાણી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથના, શું શું કહું વખાણી.

(2) Epilogue.

ગુણ ગાયે ગુણ ગાયે, નળ કેરા જેહ જાણેજી;
ભાગ્યનિધિ સુખ તેહ ભોગવે, ચાર પદારથ સુખ માણેજી.

શ્રોતા વક્તા ગાય સાંભળે, તે પામે ભવ પારેજી;
ઇચ્છિત અર્થ ને લક્ષ્મી મળશે, નળકથા શુદ્ધ વિચારેજી.

ભાવે કુભાવે સાંભળે, નળરાયનું આખ્યાનજી;
ગર્ભવાસમાં તે નવ આવે, રીઝે શ્રી ભગવાનજી.

સંસારનાં સુખ ભોગ ભોગવે, પુત્ર કલત્રને પામેજી;
પર્વણિએ વા રાત્રી દિવસે, કથા શ્રવણ કરે દુઃખ વામેજી.

કિંચિત બુદ્ધિ જેવી નહિ, મારી મતિ છે મંદજી;
સમુદ્ર માંહે ચંચ ભરી છે, જાણું નહિ પ્રબંધ કે છંદજી.

વાંકાચૂંકા ગોધૂમનો રોટલો, ક્ષુધિતપણું તો જાયજી;
કથામૃતને પીવું પ્રીતે, અમૃત પીતાં કોણ ધરાયજી.

નાગર કાજે શ્રમ દુવેળા, કવિને કરમે લાગ્યોજી;
ધ્રુવાખ્યાન ને નળાખ્યાન બે, પુનરપિ કરી અનુરાગ્યોજી.

ગાંધીને કેવું મરી માટે, મૂર્ખ જાણે નહિ મરીની ખોટજી;
ગુરુકૃપાએ કવિતા સાગરમાં, આવે ગ્રંથરૂપી ભરતી ઓટજી.

કૂડા કરમીને કૂડું હોશે, સુખિયાને હોયે સુખજી;
નળની કથા ગાઇ મનોહર, જાયે દુઃખિયાનાં દુઃખજી.

હય કર જોડી ભાલણ વિનવે, કરે કૃપા સંત મહંતજી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથના, નિર્મળ કરે મમ ચિંતજી.

7. *From* દશમ સ્કંધ.

(a) The Child Krishna.

(૧)

આંગણુડે રમો, મનમોહન! તો મન માને માહારૂ રે.
પ્રાણુપેં મુજને અધિકું વહાલું સુંદર મુખડું તાહારૂં રે.

શરીર મેલું થયું છે, સ્વામી! પડખો તો ન્હવરાવું રે.
દ્રાક્ષ ચરવી ને ચારોળી—કહો તે આપું ખાવું રે.

ક્ષણું એક બેસો તો મનમોહન! ગુંથું તાહારી ચોટી રે;
કેવડેલ ઘાલીને ગુંથું જેમ તે થાએ મોટી રે.

નયણે કાજલ સારી, નિલવટ તિલક કરૂં કેસરનું રે.
એને ઘેર કન્યા છે સુંદર, તે નામ લે છે વરનું રે.

મારા સમ છે, હો, મનમોહન! માંખણ રોટી ખાઓ રે;
ઉપર સાકર દૂધ શીરાવો, જ્યમ તમ મોટા થાઓ રે.

શેલડી તાં અતિશે સુંદર, કહો તો આપું છોલી રે.
દાડમ પાકાં છે અતિ રાતાં, આગલ મેહેલું ફોલી રે.

આઘા પાછા જાઓ જેટલે, હૈડું મારૂં કાંપે રે.
જાણું રખે કો વૃષભ આવે, પ્રાણજીવનને ચાંપે રે.

કહ્યું કરો જો કુંઅર મારા, તો તમને પરણાવું રે.
રાધા સરખી રૂપે રૂડી, વહુવર વહેલી લાવું રે.

તું તો સર્વસ્વ છે રે માહારે; બીજું ન ગમે કાંઈ રે.
ભાલણ પ્રભુ રઘુનન્દન દીજે એકવાર મુજને સાંઈ રે.

(૨)

મહાવજી પૂછે વાત માતને, મુખ શ્યામ શરીર રે;
રોમાંચિત તમો શું થયાં, નયણે પ્રગટ્યું નીર રે. મહાવજી.

યસોદા એણી પેરે ઉચ્ચરે, મુખડું જોતાં તારું રે;
અતિ આનંદે કરી થયું છે, પુલકિત તન ત્યાં મહારું રે. મહાવજી.

વચન મનોહર સાંભળી, હરજીએ લીધો આડો રે;
એવું સુંદરી જે કહો છો, આઈ મુજને દેખાડો રે. મહાવજી.

જે કો'છો તે તણી કાંતિ તણું, કહ્યું ન જાયે લેખું રે;
હું એમ મનમાં જાણું છું, એકવાર હું દેખું રે. મહાવજી.

વળતી માતા એમ વદે છે, તે તું ક્યમ દેખે તન રે;
મેં તો એવું કીધું છે તેવું, તારે નથી તેવું પુણ્ય રે. મહાવજી.

બોલ સાંભળી જનુનીના, હઇડા માંહે હસિયા રે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનંદન ત્યારે, સામું જોઇ મન વસિયા રે. મહાવજી.

(૩)

માતાને મોહન ધાવે, અતીશે લાગે મીઠું રે;
ચુલે પય ઉભરાવા લાગ્યું, યશોદાએ તે દીઠું રે. માતાને.

અધ ધાવતો મૂક્યો અવની, જનની વેગે ચાલી રે;
આંખે અતિ ખરતાં આંસુ, હરજીએ છેડલે ઝાલી રે. માતાને.

અતિ આકળી થઈ નીસરી, બળ કરી વછોડી રે;
ડંસ લેઇ ગોવિંદે તે વારે, મહીની ગોળી ફોડી રે. માતાને.

પૂર નદીની પેરે ચાલે, હરજી સુખે માખણ ખાય રે;
ઊતારીને આવે જેટલે, તેટલે કૌતુક દીઠું માય રે. માતાને.

બાલક માંકલડાંને ખવરાવે, નાચે પ્રેમે મુદિત થાય રે;
જનનીને આવતી જાણી, ભયભીત થઈ નાસી જાય રે. માતાને.

કામિની કર માંહે લઇ, ચીમટા પુંઠે થાય રે;
સાસ ભરાયે ભાલણ પ્રભુ, લીલા બ્રહ્માદિક ગાય રે. માતાને.

(૪)

નાસીને જાશો કેટલે રે, હવડાં સહાશું કહાન;
હૈડું દાઝે છે મારું રે, ઘણું કર્યું છે જાન. નાસીને.

કરમાં લઇ કામડી રે, કુંવર પૂંઠે ધાય;
રીસ લોચને રાતડાં રે, યશોદાને સાસ ભરાય. નાસીને.

મુખડુ માખણ ખરડ્યું રે, ખરડયા છે બે હાથ;
નારીને નયણે નીર ઝરે રે, ચૌદ ભુવનનો નાથ. નાસીને.

જોવા આવી ગોવાલણી રે, ઘર ઘરની બહુ નાર;
ગોળી ફોડી ગોવિંદજી રે, મહીડું વહે છે અપાર. નાસીને.

અંતરીક્ષ અમર તે આવિયા રે, ચઢી દેવ વિમાન;
કૌતક જોવા કૃષ્ણજીનું રે, લક્ષ્મીપતિ ભગવાન. નાસીને.

આંગણે ફેરવે માતને રે, સુત તે કહે વચંન;
મને સાહી શકે નહીં રે, જો શ્રમ કરે મહામુન્ય. નાસીને

સ્વાસ ભરાઈ યશોમતી રે, હાથ ન આવે તંન;
હાસ્ય કરે સર્વે ગોવાલણી રે, દુઃખે દાઝી મંન. નાસીને.

માંખણ મારું લુંટીયું રે, પોતાને નવ ભાવ્યું;
વહેંચી આપ્યું બાળને રે, માંકલડાંને ખવરાવ્યું. નાસીને.

દહાડી કહેતી ગોવાલણી રે, માનતી નહિ હું તેહ;
આજ પ્રત્યક્ષ દેખિયું રે, ભાંગ્યો મનનો સંદેહ નાસીને.

નાનડીયું એક મહારે રે, સહુનું મારે કાજ;
શિખામણ દઉં અતિ ઘણી રે, જો કર આવે આજ. નાસીને.

થાકી જાણી માતને રે, બેઠા સુંદર શ્યામ;
જશોદાએ આવી બાંધિયા રે; ભાલણ પ્રભુજી રામ. નાસીને.

(૫)

જશોદાજી છોડો સુંદર શ્યામને હો, કઠણ દામણું ખુંચે કોમળ અંગ હો;
નયણે હો આંસુ બહુ ઝરે હો, દેખી અતિ દાઝે મારું મંન હો. જશોદા.

દોહિલે કુંવર આવ્યો લાડિકો હો, તે ઉપર એવડી ન કીજે રીસ હો;
સુંદીર છે બાલિક અતિ ઘણું હો, એવા બીજા નથી દશ વીશ હો. જશોદા.

વહાલો છે એ આખા ગામને હો, કહો કેટલું કીધું છે એણે જાન હો;
અમો સર્વ મળીને આપીએ હો, જે વણુસાડ્યું હોય શ્યામ હો. જશોદા.

એના પગ પૂંઠે તમો પામિયાં હો, ક્યાં તમારે એવડી હુતી ઓથ્ય હો;
નવનિધ આવી છે એણે કરી હો, પૂજો શેં નહિ એના પાય હો. જશોદા.

એવડી રીસ કરીએ નહિ હો, દયા ન આવે દેખી સુંદર બાળ હો;
અમને દુઃખ લાગે છે ઘણું હો, રોતો દેખી મહાવજી શ્રીગોપાળ હો. જશોદા.

એને નામે બંધન છુટીએ ભવતણાં હો, તે લેઇ બાંધ્યો ઉખળ સાથ હો;
આંખડી ચોળે છે આપણા કરે હરિ હો, ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ હો. જશોદા.

(૬)

આવો રે ભાઇ કૌતક જોવા, જન્મ કોટીનાં પાતિક ખોવા. આવો રે.
નંદજીનો કુંવર નાનડિયો, ઉખલ બાંધી ઉર પર ચડિયો. આવો રે.
ચોરપણું એનું લેખાણું, દોહોણીએ કીધું કાણું. આવો રે.
શીકું હાલે તેમ મુખ ડોલે, ઉપમા શી ત્રિભુવન તોલે. આવો રે.
જેને ઘેર નવ લખ દૂઝે, તેને એવી મતિ સૂઝે. આવો રે.
મુખડાં ઉપર છાંટા દીસે, નીરખતાં મારૂં મનડું હીસે. આવો રે.
આવ્યા જાણશે તો પીતો રહેશે, તો ત્યાં મારૂં હૈડું હીસે. આવો રે.
માતા કને તો કાંઇ ન માગે, આપણા જનનું મીઠું લાગે. આવો રે.
જેનો મહિમા વેદ ગાયે, ભાલણ જન પીતો ન ધરાયે. આવો રે.

(૭)

બાલમુકુંદને નીરખીએજી, આનંદ અંગ ન માયજી;
આવે રે આવ ઉતાવળી, કોણે પીલ્યો તારો પાય. લીલા નૌતમ છે.

રૂગે રીખે આંગણે રે, કરમાંહે નવનીતજી;
પ્રાગવટને પાંદડે પોઢે, દીસે તેણી રીત્ય. લીલા.

મસ્તક મુગટ મણી જ્યોતરે, જાણીએ ઉગ્યો ભાણજી;
પાછળ કચ લટકંતો રે, કૌસ્તુભને છે વાન. લીલા.

સુંદર વદન સોહામણું રે, નાનડીયા શા દંતજી;
જાણે કમલમાંહે પ્રગટે રે, ફુલકલા વિકસંત. લીલા.

કટી કહર તે લટકંતો રે, કૌસ્તુભને આકારજી;
મુખમુદ્રા સોહામણી રે, જાણીએ ગંગા વાર. લીલા.

હાથે સાંકળાં હીરે જડયાં રે, પહોંચી સોહ્યે પાણ્યજી;
કાંઈ કાલુંસું બોલતો રે, અમૃત મુખથે જાણ્ય. લીલા.

કટી કંકણુ મેખલા રે, ચરણે ઘુઘરી નાદજી;
શ્યામલડાના શબ્દ સાંભળી રે, ઉપજે અતિ આહ્લાદ. લીલા.

ચાલ દેખી આપણી રે, ચાળા કરે અનેકજી;
રીઝે રમતો મનસું રે, સામો જોઇ વિવેક. લીલા.

પુછડું સાહી વચ્છનું રે, ઉભો થાય બાળજી;
જાણે ત્યારે કુંજતો રે, મૂકી બેસે તત્કાલ. લીલા.

જેની માયાએ મોહ્યા રે, બ્રહ્મા હરી મોરારજી;
ખેલે નંદને આંગણે રે, પુણ્યતણો નહીં પાર. લીલા.

ધન તે માતા જસોમતી રે, બેસે હરી ઉચ્છંગજી;
ચુંબન કરે મોહન મુખનું રે, રોમાંચિત થઇ અંગ. લીલા.

દે આલિંગન પ્રેમસું રે, હૈડું ટાઢું થાયજી;
શાં તપ કીધાં કામિની રે, થઇ સુંદરશ્યામની માય. લીલા.

ઘરનાં કારજ વીસર્યાં રે, જોતાં એનું રૂપજી;
એવો કો દીઠો નહિ રે, જાણે ચૌદ ભૂવનનો ભૂપ. લીલા.

ક્ષણું અળગાં થઇએ નહિ રે, જોતા દિન ને રાતજી;
સુધા તૃષા લાગે નહિ રે, કરતાં એની વાત. લીલા.

જાણું લઇએ ભામણા રે, ઉપર ઉતારું દેહજી;
ભવ ભવ વાંચ્છું એહવું રે, ચઢતો વાઢે નેહ. લીલા.

સુર નર મુનિ જુઓ આકાશથી રે, લીલા કળી ન જાણુજી;
મનમાં જાણી રામને ભાલણ, જન ગુણ પ્રભુના ધાય. લીલા.

(૮)

આવ આતા હું દુધ પાઉં, પારણે પોઢો નંદનંદન હરખે હાલરું ગાઉં. ટેક.

માખણ ચોર કહે આવી, શ્યામ સુંદીર હું ઝાંખી થાઉં. આવ.
નવ લખ ધેનુ દુઝે મહારે, લોકમાંહી રહો કેમ સમાઉં. આવ.
ઓળંભે આવે સર્વે આહીર, તે આગળ શ્યામ સમ ખાઉં. આવ.
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ રમાધર, પ્રાણજીવનને હું વારણે જાઉં. આવ.

(૯)

સખી હું શું કરું રે, ઘડીએ ન રહે ઘેર રે;
બ્રહ્માદિક જાણે નહિ રે, મારા પુત્રતણી તો પેર રે. સખી.
કહાન કહાન કરતી હીંડું રે, ઘેર ઘેર હીંડું જોતી રે;
કહાં ગયો મારો નાનડીઓ રે, જેને નાકે નિર્મળ મોતી રે. સખી.
જાણું કોની દૃષ્ટી લાગશે રે, રૂપ જોઇને રૂડું રે;
ગાલે કરું કાજળનું ટબકું રે, મનમાં આવે કુડું રે. સખી.
ભુખ્યો છે નથી શીરાવ્યો રે, માખણ ભક્ષ નથી કીધું રે;
ઘણું હું તો ટળવળી રે, પણ એક ટાંક ન પીધું રે. સખી.
રખે ગયો હોય એકલો રે, જમુનાની તીરે શ્યામળીઓ રે;
કહે સખી તું ક્યાંથી આવી રે, મારો પ્રાણજીવન મળીઓ રે. સખી.
જાણું કો ઉપાડી જાશે રે, જેમ પૂતના આવી આગે રે;
દેખાડે તેને હું આપું રે, જે કાંઇ મારી પાસે માગે રે. સખી.
ઘેર ઘેર બાલક છે ઘણાં રે, બીજો કો નહિ એવો રે;
આલીગાળો દેખાડો રે, મારા શ્યામસુંદીર વર જેવો રે. સખી.
જળ વિના જેમ માછલી રે, તેમ હું ટળવળતી રે;
સામું જુએ સુંદરી રે, ઉત્તર નાપે વળતી રે. સખી.
ઓળંબે ભાગી થઇ રે, વશ નાવે વનમાળી રે;
કો કહે મારું ચોરી ખાધું રે, હું થઇ રહું ઓશીઆળી રે. સખી.
ખીજવવાને કોણે રાખ્યો રે, એને લઇને છાનો રે;
હૈડું મારૂં દાઝે છે રે, બાઇ તે તો મોઢે માનો રે. સખી.
માંકડાં વહાલાં છે એને રે, હીંડે છે પરવરીઓ રે;
શું દશરથ નંદન જાણીઓ રે, ભાલણ પ્રભુ અવતરીઓ રે. સખી.

(૧૦)

જુઓરે જશોદા પુત્ર તમારો, કૌતુક કીધું રે;
દાણ મિષે કરી વનમાં રાખી, મહીડું મારૂં પીધું રે. જુઓ.
કહો રે બાઇ શું કીજે, વારે નહિ ત્યાં કોએ રે;
ઘર માંહી લઇ જાઉ વનમાળી, દીસે સચરાચર એ રે. જુઓ.

ક્ષણું એક માંહી બાળક થઇ છૂટે, ક્ષણું એકમાં અધિકારી રે;
જે દહાડાને નયણે નિરખ્યો, ગૃહ કારજથી વારી રે. જુઓ.

કયારે જાણું કર ગ્રહી બાંધું, મુખ દીઠે મોહ લાગે રે;
ત્યારે જાણું જે ભાગ્ય મહારૂં જે નંદકુંવર મહી માગે રે. જુઓ.

નાઠા પુંઠે કાને નવ લાભે, દેવ મળી જો પેખે રે;
ભાલણ પ્રભુની અદ્‌ભુત લીલા, કો પાસે નવ દેખે રે. જુઓ.

(૧૧)

ઉદ્ધવ કહેજો ઉદ્ધવ કહેજો, દેવકીને એક વાત રે;
પુત્ર તણા સુખ અમો ભોગવ્યાં, હવે તમે થાઓ માત રે.

ખોળે બેસારી મેં ધવરાવ્યો, હસતું વદન મેં દીઠું રે;
એ સુખ તો તમો નથી પામવું, અમૃતપેં અતી મીઠું રે.

કરે કરી નવનીત માગતો, પ્રેમે કરતો લાડ રે;
એ સુખ તો તમો નથી દેખવું, જો હીમે ગાળો હાડ રે.

* * * * *

આંખ આંજતી ને તીલક કરતી, વાહાલો જાતો નાશી રે;
એ સુખ તો તમો નથી દેખવું, જો કરવત મૂકો કાશી રે.

* * * * *

ગોળી જે વારે ઓલંભે આવતી, જૂઠું રોતો રે;
તે કૌતક બ્રહ્માદિક આવી, વીસ્મય પામી જોતા રે.

(૧૨)

કપટે આવી કામિની, સજી સર્વ શૃંગારજી;
બાળકને ભોળાવવા ઇચ્છે, ધર્યું રૂપ આપાર. હરિને નવ જાણું.

આવી તે પ્રેરેલી કંસે, કાળ તણો જે કાળજી;
હણતી હીંડે જયાં ત્યાં સઘળે, ઘર ઘર નાનાં બાળ. હરિને.

છૂટી લટ કુચ પર સોહંતી, ચાલતી અતિ લટકેજી;
વ્રજ જન કેરાં ચિત્ત ચોરતી, અંગ મરોડે મટકે. હરિને.

વેણી માંહે માલતી ઘાલી, ગજેન્દ્ર ગતિની ચાલજી;
કર કંકણ સોહે મુદ્રિકા, નથની ઝાક ઝમાળ. હરિને.

પ્રૌઢે અંગે સાડી પહેરી, કટી કિંકણી ઝણકારજી;
સુંદરી મલપતી ચાલે ચાલે, ડગમગ ભૂપર ભાર. હરિને.

મંદ હાસ્ય ને મુખ મરકલડે, ચંચળ નયન નિહાળેજી;
પાગે વીંછીયાં રણઝણે, ચહો દીશ મીટડી ઘાલે. હરિને.

ઉર સ્તન તે વિષે ભર્યાં, મલપંતી તે આવીજી;
વિસ્મે પામી ગોપીકા, કોણે નવ બોલાવી. હરિને.

વ્રજ વિનતાએ ચિંતવ્યું, નારાયણને જોવાજી;
લક્ષ્મી ચાલી આવે છે, વિરહ વેદના ખોવા. હરિને.

સુંદરી સહુ સામું જુએ, તે આવી નંદને ઘેરજી;
યશોદાજી વિસ્મે થયાં, ન લહી એહની પેર. હરિને.

પારણા માંહે પોઢીઆ, સ્વામી જુગજીવનજી;
મળવાને આવી જાણી, મીચ્યાં ત્યાં લોચન. હરિને.

પાવક ભસ્મે ઢાંકિયો, ત્યમ ગોપવ્યું તેજજી;
શ્યામાએ શ્યામજી તેડયા, અંતર અવળું મુખ હેજ. હરિને.

પડીઆરે જેમ ખડ્ગ ઢાંક્યું, ત્યમ બોલે મધુરી વાણીજી;
માતા તેને વારે નહિ, ઉત્તમ સ્ત્રી કો જાણી. હરિને.

જયમ જાણી દોરડી, સુતો લે ભૂજંગજી;
તેમ તેણીએ કાળ આપણો, લીધો ત્યાં ઉચ્છંગ. હરિને.

કહે એ નાનકીઓ નિરખતાં, અતિશે લાગે મીઠોજી;
મેં તો કોટિક બાલક નિરખ્યાં, પણ એવો નથી દીઠો. હરિને

દુર્મતિ રતન વિષથી ભરિયાં, મુખમાં મેલે નારજી;
એક કર ભીડીને ધાવે, પીએ પ્રાણ મુરાર. હરિને.

મૂકો મૂકો મહાવજી, કરતી અતિ આક્રંદજી;
ચરણ પાણ ચહોદીશ નાખે, શબ્દ ગાત્ર મતિ મંદ. હરિને.

આંખ ફાટી રઇ કેશ મોકળા, વિકલ થયાં સહુ ગાત્રજી;
જીવ ગયો પડી તે પૃથ્વી, પોઢી પર્વત માત્ર. હરિને.

ગાય વાછરુ ચૂરણ કીધાં, પડતાં તેનો દેહજી;
શબ્દ દેશ સઘળી વળી, ગ્રહ તારા ગણ જેહ. હરિને.

શબ્દ સાંભળી તેહનો, આવ્યો સઘળો સાથજી;
ઉર ઉપર રમતા દીઠા, ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ. હરિને.

(૧૩)

આવ રે આવ ઉતાવળી, હરિ જોવાને જઇએ રે;
મન ત્યાં પ્રેમે ભેળાને, પછે નિર્લજ્જ થઇએ રે.

નંદતણો જે નાનડીઓ, મારે હૈયે વસીઓ રે;
તે કોની નિન્દા નહિ કરે, જોયાનો છે રસીઓ રે.

અમીએ ભરી એની આંખડી, અતિ છે અણીઆળી રે;
અધર જોઇએ એના રાતડા, જાણીએ પરવાળી રે.

સામું તે જુઓ સુંદરી, વહાલે તે મીટડી માંડી રે;
ચાંચ જાણે પોપટતણી, એની નાકની દાંડી રે.

એને મસ્તક મોળિયું રે, તે છે કમળને વાન રે;
પહેરી છે તે ઝુલડી, મોતી ઝળકે કાન રે.

મન તે માહરૂં મોહ્યું, મોરલીને નાદે રે;
કાળી ધોળી બોલાવતા, હરિ શરૂએ સાદે રે.

એને આછી લોંબડી રે, કોટે મોતી માલ રે;
એક જિહ્વા શું કહું, એના અંગની ચાલ રે.

એવો તે નર નવ સાંભળ્યો, નથી નયણે દીઠો રે;
સનકાદિક સેવા કરે, એહનો રસ મીઠો રે.

સામું જોઇ નીરખતાં, લાગે અતિ મીઠો રે;
ઘરકાજને શું કરું, એ સંસાર જુઠો રે.

લોક ભયે હું બીહું નહિ, મારું ચિત્ત તે બાંધ્યું રે;
માણસ જન્મ પામી ભલે એવું, રત્ન અમુલિક લાધ્યું રે.

કૃષ્ણજીની સંગત કરતાં, ગર્ભવાસથી ટળીએ રે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથસું, અંતરગત મળીએ રે.

(૧૪)

નંદકુંવરનું મુખડું, જોતાં ફિમે નિંદ્રાઉં;
નયન કમળનું અમૃત, પીતાં પૂરણુ કેમ થાઉં. નંદ.

વૃન્દાવનથી આવતાં, જાણું હું સાથે જાઉં;
પ્રેમે કરી વહાલો પીએ, તો દૂધ દહીં પાઉં. નંદ.

ક્યારે વાંસળી પ્રેમે વાસે, ઘેર બેઠી ધ્યાઉં;
શ્રવણે શબ્દ સાંભળું, જ્યારે ઉઠી જાઉં નંદ.

સાસુ નણદી દીયર પૂછે, તો ઉત્તર પાઉં;
કહ્યું ન માને જો તે મારું, તો જૂઠા સમ ખાઉં. નંદ.

એનો હશવાનો મરકડલો, સંભારી ધાઉં;
દુરીજન આડે દેખી ન શકે, તો અતિ અવરાઉં. નંદ.

એની હું થઇ દાસ, વિણુ મૂલે વેચાઉં;
ભાલણુ પ્રભુ રઘુનાથ તણા હું, શા શા ગુણુ ગાઉં. નંદ.

(૧૫)

નાનાં મોટાં વાછરુ રે, ચારવાને હરિ જાય;
લુણુ ઉતારે યશોમતિ રે, ભામણાં લે છે માય. નાનાં.

મુસ્તક નવરંગ મોળીયું રે, કેડ પર પીળું પટકૂલ;
ઉદણુ આદર લોંબડી રે, વેદ વૃક્ષનું મૂલ. નાનાં.

પાગે વાગે ઘુઘરી રે, જાણે હસ્તીનો નાદ;
પનહીક થાક્યાં નીચે હેરણુ, મંદ ગતિ આહ્લાદ. નાનાં.

પહોંચી પટરંગ પાટણી રે, રંગીત પટકા હાથ;
કેડે ખોસી છે વાંસળી રે, ચૌદ લોકનો નાથ. નાનાં.

એવે ને આવી ગોવાલણી રે, ઘરઘરથી બહુ નાર;
આવો નયને નીરખીએ રે, જન્મ સફલ અવતાર. નાનાં.

કોએક કુસુમે વધાવતી રે, કોએક વધાવે લાજ;
કોએક મોતીડે માતુની રે, વધાવે મહારાજ નાનાં.

મળિયાં તેવડ તેવડે રે, રંગે રમતાં રીત;
ઘરથી ભાતથી જે ગ્રહ્યા રે,વાત કરતાં અતિ પ્રીત. નાનાં.

આગે અગાસુર આવીઓ રે, તેનો કીધો નાશ;
બાલક વચ્છ ઉગારિયાં રે, તેજ કીધું પ્રકાશ. નાનાં.

કાલંદીએ આવીઆં રે, નીર પાયું વચ્છ;
બેઠાં કુદડી ફરતાં બાલ રે, ચરતાં મૂકયાં વચ્છ. નાનાં.

અન્યો અન્યે આણિયાં રે, અન્નતણાં ત્યાં પાત્ર;
મધ્યે માધવ બેઠડા રે, સુંદીર શ્યામળ ગાત્ર. નાનાં

હરજી દેખાડે ડોળીઆ રે, આ મીઠું દધી ભાત;
ચાખી ચખાવી મિત્રને રે, મોહન પ્રેમે આપે પાત્ર. નાનાં

એક કહે હરજી ચાખો મારૂં રે, આ કેવું છે કહાન;
બોટયું પ્રાશે આહિરનું રે, જે પુરુષોત્તમ ભગવાન. નાનાં.

બ્રહ્માજી જોવા આવિઆ રે, વિસ્મે પામ્યા મન;
પારખું જોવાને કારણે રે, હર્યાં વાછરૂ વન. નાનાં.

બહાર શોધવાને નિસર્યા રે, પોતે દીન દયાલ;
કરમાં લીધી કામળી રે, બેઠાં મૂકયાં બાલ. નાનાં.

વિધિએ સાથી સર્વે હર્યા રે, રાખીઆ માયા માંહે;
હરજીએ આવી નીરખિયું, રે, મિત્ર ન દીઠા ત્યાંહે. નાનાં.

મોહને મન વિમાસિયું રે, જાણી અજની પેર;
સાથી સર્વે હરાવિઆ રે, કેમ જાઉં એકલો ઘેર. નાનાં.

બાલક વચ્છ રૂપે થયા રે, પોતે શ્રીગોવિન્દ;
ઘેર ઘેર પ્રીત અતિ ઘણી રે, ગૌ ગોપ આનંદ. નાનાં.

ચતુરાનન ચાલી આવીઓ રે, વર્ષ થયું જ્યાં એક;
રંગે રંગ ત્યાં નીરખીઆં રે, આવે નહિ વિવેક. નાનાં.

જાણે તે શું આવિયાં રે, પુનરપિ જોવા જાય;
હરિની માયાએ મોહીઆ રે, લીલા જોઇ વિસ્મે થાય. નાનાં.

બ્રહ્માજીને દેખાડિયું રે, શ્વેત ચતુર્ભુજ રૂપ;
ભાંગ્યો ભર્મ તે મનતણો રે, અંતર જાણ્યું ભૂપ. નાનાં.

પગે લાગીને સ્તુતિ કરે રે, ઓળખ્યા નહિ મેં સ્વામ;
એ અપરાધ ક્ષમા કરો રે, ભાલણ પ્રભુ શ્રીરામ. નાનાં.

(૪)

ગોપીકાનાં કૃષ્ણ પ્રત્યે વચન:

જશોદાના જીવન મારે ઘેર આવો, જે માગો તે આપું;
ઇચ્છા જે જે હોયે તમને, હરી આગળ થાપું. જશોદા.

જે દીઠે મોહ વણુસાડે, તેહેને ઘેર ન જઇએ;
લોક દેખતાં રાવ કરે, તેણી વાતે હળુવાં થઇયે. જશોદા.

પ્રીતતણું પાણીએ મીઠું, સ્નેહ વિનાં શું દુધ;
નયણા માંહી નેહ જણાવે, વચન કહુંછું શુધ. જશોદા.

મન ઓળખે નહિ જે મુરખ, માન વિના શું મળવું;
મોહે મીઠું ને મનમાં મેલાં, તેથી અળગાં ટળવું. જશોદા.

મેં તો તમને સર્વે સોંપ્યું, તજી લોકની લાજ;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ કહુંછું, સત્યારથ જે આજ. જશોદા.

(૫)

કાંબલી મે'લો કાનજી રે, શું માગો છો નાથ;
મહીડું મથુરામાંહે વેચવું રે, જાય છે સહીઅર સાથ. કાંબ.

આણી વાટે કોઇએક આવશે રે, ફોકટ દેશે આળ;
કરશે નામ તે નંદનું રે, સાંભળશે ભૂપાળ. કાંબ.

જન્મ તમારાથી અતિ ઘણી રે, મોટમ વાં[illegible] જેહ;
થોડે કાજે સાંભળશી રે, નિર્ગમશો [illegible] તેહ. કાંબ.

એવડી આળ ન કીજીએ રે, સુનું નથી આ વન;
લોક વહેવાર તે રાખવો રે, દોહિલું છે દુર્જન. કાંબ

કહો તો મેલું માટલી રે, ડાલી જાઉં ઘેર;
યશોદાજી આગળ કહું રે, જુઓ પુત્રની પેર. કાંબ.

મોટો મહિમા છે નંદનો રે, તેની રાખું લાજ;
કોડી એક આપું નહિ રે, તે નિશ્ચે જાણજે આજ. કાંબ.

રાખો સઘળી ગોવાલણી રે, સહુ કને લ્યો દાણ,
અથવા જાવા દો મુને રે, કંસરાયની આણ. કાંબ.

સાંભળશે તો અહીં આવશે રે, તાત મારો વૃખભાન;
નંદજીની જોડનો જેહ છે રે, વારુ દેશે માન. કાંબ.

લક્ષણ ચતુરાનાં એ નહિ રે, જે માર્ગ કરતી આળ;
વ્રજપતિ તાત તમારડો રે, તેને લાગશે ગાળ. કાંબ.

શાને રાખો છો એકલી રે, હું તે વાલી નહિ નાર;
પરાણે પ્રીત ન ઉપજે રે, મારે માથે છે ભરથાર. કાંબ.

મન તો પોતાનું રાખીએ રે, નાલ કરે જમ નીર;
કાને નિર્લજ ન કીજીએ રે, સુંદર શ્યામ શરીર. કાંબ.

ધણીઆતાંને નવ બોલાવીએ રે, ઠગતો જોઇએ ઠાર;
કુલ મરજાદા તે રાખીએ રે, ભેદ તણો વેહેવાર કાંબ.

શીખો સુંદર શ્યામજી રે, ચતુરાઇની રીત;
કામી કો કરે નહિ રે, પંચ દેખતાં પ્રીત. કાંબ.

મોહન મળવું તે ભલું રે, જે બેઉનું માને મન;
કેમ ન માને તે માનું રે, જેનું ચિત્ત ન હોએ ભિન્ન. કાંબ.

પ્રેમ તે ઝાલ્યો રહે નહિ રે, નદીતણું જેમ પૂર;
હવાં જાવા દ્યો મુને રે, થાય છે મુને અસૂર. કાંબ.

(૬)

વૃન્દાવનની વાટે, હરજી ઉભા છે ઘાટે;
માથે મહીની ગોળી, આવી ગોપિકાની ટોળી.

ટોળી આવી ગોપિકાની, મુખ્ય રાધા સુંદરી;
નંદ નંદન હાસ્ય કરતા, જ્યેષ્ટિકા આગળ ધરી.

કમલ લોચન કહે વાણી, અબળા તું આવી ભલી;
અવરનું મહી પીધું છે, પણ તું રહી એકલી.

ઘણી થાઇશ ઘાવુડી, મેં જાણી તારી ચાતુરી;
આજ પય તારું પીયું તો, પ્રતિજ્ઞા મારી ખરી

મન તલપે મારૂં તું, આણે મારગ નવ આવતી;
આદર ને ઉપદેશ દઇને, નવે પંથ ચલાવતી.

દાણ માંગે તું મારૂં, ઘણા દીન થયા હઠ ચડી;
આજ સર્વે જાણશે, જે એકલી ખાવી પડી.

રસ રાખી પ્રીછવાં તો, સખી કો જાણે નહીં;
મનતો માને માહરૂં, તુંને જાવા દેઉં સહી.

ચતુર હોય તે એક ચિત્તે, બાંધી મુઠી એક ભરે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, એમ પ્રીત રીતે ઉચ્ચરે.

(૭)

નારી નયણુ નચાવે, અંતર ભય નવ આવે;
મરમે કહે મૃગ નયની, પ્રેમે વદે પિક વયણી.

પિક વયણે પ્રેમે વદે, વેગળો રહે ગોવાળીઆ;
કંસ સરખાને દાણ ન આપું, અમો નહિ તે બાળિઆં.

જાણું છું તું જેહ વાંચ્છા, વાત તારી મેં લહી;
વડાઈ શી કરો છો, પોતાની જીભ્યાએ કહી.

ગાય ચારે નંદની, તુંને દાણી કોણે કર્યો;
ચોરીને દહીં દૂધ પીતાં, પરાણે તું ઉછર્યો.

માગવું તો માનસું રે, ગર્વ ઘેલો આણવો;
અલુઆઇ શી કરો છો, કંસ રાજા જાણવો.

તમો ચતુરાઈ કરો છો સખી, જુએ ત્યાં અતિ ઘણી;
તમારાથી એક વિદ્યા, આજ હું અધિકી ભણી.

બીહવો તે બીજાને જે, ભોળી હોયે ભામિની;
તું થકી હું અધિક છું રે, કુટિલ વિદ્યા કામિની.

બીહે તે તો બળે આપે, મારે બીક છે કશી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથને કહે, પ્રીત રીતે મન વસી.

(૮)

હરજી કહે એમ વાણી, જેવી છે તેવી જાણી;
વચન કહું છું છેલ્લું, વિણ લીધે નહિ મેલું.

લીધા વિણ મેલું નહિ, આપ તારો આવશે;
કોણ છે જે બળ કરીને, મુજ આગળ મુકાવશે.

દૂધ દહીં નવનીત ઉત્તમ, ગોપિકા આપે બહુ;
આરોગે ગોવાળિયા તે, ગોકુળમાં જાણે સહુ.

પિયુ તારો શું કરશે, લાગતું લેઉં અહીં;
પાસે પુછો પ્રેમદાને, આપ્યા વિણુ જાએ નહીં.
ઘણા દિન થયા ભાગી જાતી, આજ મુજ મીટે પડી;
સઘળા દિનનું વાળી લેઉં, જત્ન કરતાં જો જડી.
શ્રમ શું મુજ ફોક થાશે, દિવસ પ્રત્યે જે કરું;
આણી વાટે ઉતરો તો, મન આવે તે હરું.
રાવ કરી જઇ કંસ આગળ, શું કરશે તે મુને;
સહી કરીને જાણુ જોજે, જાવા નહિ દઉં તુને.
સંતોષસુ તમો થોડું, આપી જાઓ રીત્યસું;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, કહે કાર્ય મહારે પ્રીતસું.

(૯)

બીજી સખી કહે લાગો, આપો ને ચરણે લાગો;
કાઇ બોલ પ્રભુનો થાગો, થોડું ઘણું કાંઇ આપો.
થોડુસું રસ કરી આપો, નંદકુંવર લાડિકો;
કેટલું એક કહાન પાસો, ભરી મહિ લ્યો વાડિકો.
માતા રીસ નહિ કરે, અમો શાખ દઇને થાપશું;
એમ કહેતાં કોપશે તો, અમો બમણું આપશું.
હઠ કરે છે કૃષ્ણજી તો, વચન એનું પાળીએ;
શ્યામ સુંદીર પ્રાણ માંગે, તોહે બોલ ન વાળીએ.
રાધા કહે હું તે નહિ જે, હઠ ચઢે આપું રતી;
સોડ ભલાઇ શી કરો છો, પ્યારી થાવા સતી.
મારા બાપને ઘેર ઘણા જાચક, આવી પય પીએ સદા;
કરગરીને કૃષ્ણ માગે તો, હું પય આપું મુદા.
બીહે તે તો બળે આપે, મારે બીક છે કશી;
વિનય કરીને પ્રારથે તો, દૂધ દહીં પાઉ હસી.
પ્રીતે કોટિક કામ થાયે, મન જો માને ખરું;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથસું, એક ચિતે અનુસરું.

(૧૦)

ભેદ સખી કહે ભાંગો, યાચક થઈ હરિ માંગો;
તો એ આપશે નારી, હઠે ભરી ભરાણી ભારી.

હઠ ભરાણી ભામિનિ એ, આંટી આવી નવ ટળે;
બીજાંની ને એહની કહો, વાત સરખી કયમ મળે,
વૃખભાન કુંવરી લાડકી, એ રૂપ યૌવન ભરી;
માન એનું રાખીએ, કૃષ્ણજી માગો કરગરી.
શ્યામ સુંદર હસ્યા ત્યારે, વચન શ્યામાના સુણી;
કેશવજીએ કર જોડીઆ, ને પ્રીત વાધી અતિ ઘણી.
આજ્ઞાકારી હું તહારો તું, જયમ રાખે ત્યમ રહું;
જાચવાનું શું ગજાું, મન માને તે હું કરૂં.
યાચક જાણો તાહરો, સંદેહ સઘળો મેં હર્યો.
સ્નેહ સાચો જાણજો, અવતાર આણે અવતર્યો.
સ્નેહ જાણી પ્રેમ આણી, પાણીએ પાયું ઘણું;
મનનું જલ માનુની તે, દૂધથી અધિકું લહ્યું.
એણીપેર થયા એક રસે, ચિત્ત બેહુ અનુભવ્યું;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથસું, જયમ રત્ન કુંદનસું મળ્યું.

(૧૧)

સજની ત્યાંહાં મુને લઇ ચાલ, જયાં જગજીવન નંદજીનો લાલ;
વહાલો વેણુ વાય રસાળ, ત્યાં હું જઇ રહું રે.
હરિ વિણુ આતૂર મારું અંગ, કહીએ દેખીશ રૂપ ત્રિભંગ;
મૂને સામળીઆનો સંગ, રહી શકું નહિ રે.
હરી વિના આતૂર ચંદ્ર ચકોર, જેમ ચકવીને હરનિશ ભોર;
તેમ મૂને વહાલા નંદકિશોર, હરિ વિણુ હું મુઇ રે.
જો હું દેખું દેવ મોરારી, તો હરિને રાખું હૈડાપર વારી;
વારું તન મનથી ઓવારી, અળગિ રહું નહિ રે.
પ્રભુ મને શાને શાહી હાથ, હવે કાં વિસારો નાથ;
પ્રેમે તેડો મૂને સાથ, ક્ષણુ જુગ થઇ રહી રે.

સખી મેં હવે મેલ્યું માન, કો દેખાડે મૂને ક્હાન;
એટલું દીજે જીવનદાન, તો તું સાચી સહી રે.

દૂતી કહે સુંદીરશ્યામ, પ્રેમદાને અંગ ઉપન્યો કામ;
પ્રભુ વંદ્રાવન છે આમ, ત્યાંહાં રાધા ગઇ રે.

હરી ત્યાંહાં રંગે રમીયા રાસ, પ્રેમદાના મનની પહોંતી આશ;
ગુણ ગાય ભાલણદાસ, પણ ન શકે કહી રે.

(૧૨)

શ્રાવણ આવ્યો જો રે સજની, શું કીજે નવ જાએ રજની;
શ્યામ સુંદીર તો ન આવ્યા રે બાઇ, લંપટ સાથે શી રે સગાઇ.

તેહેને ત્યાં તો ઘણીએ મળશે, હૈડું અમારું વિરહે બળશે;
બપૈયો પીયુ પીયુ પોકારે, મનમથ પાંચે બાણે મારે.

વીજલડી તણો ચમકારો, મહારા મનડાને અંગારો;
કોઇ નહિ જે એને વારે, કાય મારી અમૃત ઠારે.

મોર બોલે છે બહુ એ પાપી, સઘળે મળીને હુંને સંતાપી;
વેલ કેવડા જાઈ જૂઇ, ફૂલતણી ગંધે હું મૂઇ.

સઘળાં વહાલાં તો લાગે, રમાણુય રમતાં ત્યાં આગે;
વંદ્રાવનમાંહિ હરી સાથે, ફૂલ વીણીએ વળગી હાથે.

હરજી હાર ગુંથી પહેરાવે, તો મુજ મોર નાચતો ભાવે;
ફેરાં લાગે કાયા કાંપે, સુંદીર વર હૃદયાશું ચાંપે.

વિરહિણીને બાળે તે વળતું, ઊલ્હાતું નવ દીસે બળતું;
વરસાવો વહાલો ત્યાં તેને, વશ હોવે મન માને જેને.

ક્હો છો જે નંદસુતને લાવો, મહારા હ્રદેનો તાપ સમાવો;
અથવા મારા ચિત્તને વાળો, પીતાંમ્બર શું પ્રીતજ ટાળો.

તેણે કરી હું ઘણું વિગુતી, એ કો દિન સુખે નવ સુતી;
એ વિરહે મરવું તો વારું, આશા જુઠી આવ્યા સારું.

ત્યાં તો ચાલી નવ જવાયે, એવાં નિર્લજ કયેમ થવાયે;
ભાલણ પ્રભુ રાખે કે ન રાખે, જેને ચાલતું સર્વે પાખે.

(૧૩)

ગોપી વચનઃ—

વાંસલડી વાઇને એણે ભોળવ્યાં રે, તેડી મુને વંદ્રાવન મોઝાર હો;
નયનના ચાળા કીધા મુને અતિ ઘણા રે, મનડું મારું ન રહ્યું તેણે ઠાર હો. વાંસ.

વાંસલડી ચતુરાઇ દેખીને હું તો ઘેલી થઇ રે, વશ થતાં ક્ષણુ ન લાગી વાર હો;
તન મન સજની એને સોંપિયું રે, પટંતરો કાંઇ રહ્યો નહિ લગાર હો. વાંસ.

સતીપણું રહે જાણું એના રૂપમાં રે, ન જાણીહે તે કાંઇ થયો વિકાર હો;
લજ્જા તે કુલતણી કહીં ગઇ રે, પાપ પૂણ્યનો વિસારો વિચાર હો. વાંસ.

જાણું જે મેં આજ યુગ જીતીયું રે, મીત્ર થયો મારે નંદકુમાર હો;
એહવારે બીજા કોએ નહિ રે, ન જાણીએ કો મનમથનો અવતાર હો. વાંસ.

હરખ હૈડામાંહે માતો નથી રે, ઉલટીને કાંઇ આવે છે બહાર હો;
છાની તે વાત ત્યાં મનતણી રે, તે તું આગળ કહી મેં વિસ્તાર હો. વાંસ.

હરજી મારે વશ હશે સર્વદા રે, માનુષ દેહનું ફળ પામી સંસાર હો.
જનનો વહાલો એ મળ્યો છે રે, ભાલણુ પ્રભુ જે વૈદેહી ભરથાર હો. વાંસ.

(૧૪)

મોરલી વાય છે વૃન્દાવનમાં શ્રીગોપાળ, મોરલી સાંભળવા જઇએ.

ગૌ તૃણ ચરતી રહી, સાંભળે માંડી કાન;
આકાશે ચાલે નહિ, થંભી રહ્યાં વૈમાન. મોરલી.

મૃગલાં મીટ માંડી રહ્યાં, વૃક્ષ તણાં ન હાલે પાન;
મોરલી રાગ રંગે સાંભળીને, યોગેશ્વર મૂકયા ધ્યાન. મોરલી.

ગુણીજન લઇ શકે નહીં, અનેક રાગ રંગ તાન;
મોરલી રંભા મેનકા ઉર્વશી, વિધાતાએ મૂકયાં માન. મોરલી.

યમુના જળ હાલે નહિ, સૂર્ય રહ્યો સ્થિર સ્થાન;
મોરલી સુણતાં મોહી રહ્યાં, સાંભળી સુંદીર ગાન. મોરલી.

અંબર તે સુર નારીનાં છૂટે, અતિ વિકલ દેહ;
મોરલીએ મણિધર ફેણુ માંડી, ન હાલે ચાલે જેહ. મોરલી.

મેં તો રહ્યું જાય નહિ, કામ બાણુના વાગ્યા પ્રહાર;
મન તો ચોર્યું મહાવજીએ, વિસરીયાં ધન વ્યાપાર. મોરલી.

નયણે જઇને નિરખીઓ, સાંભળીઓ સુંદીર સાદ;
નટવરજીનું લટકું દેખી, મૂકી કુલ મરજાદ. મોરલી.

લોક લાજ મેં પરહરી, સોંપ્યું રે શરીર;
મોરલી પરવશ થયો આતમા, રાખ્યો તે ન રહે ધીર. મોરલી.

એ મારે હૈડે વસ્યો, રહ્યો દિન ને રાત;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, અંતરગત મળીઓ સાથ. મોરલી.

(૧૫)

સખી વચન:-

ઘેલી થઇ તું કામિની, તું શા માટે રીસાવીજી;
ઘર સજ્જનની લજ્જા લોપી, જે ને કાજે આવી—હઠ નવ કીજેજી. ટેક.

ચતુરપણું ભલું તાહારૂં, જેણે નંદકુંવર વશ કીધોજી;
લહાવો મનુષ્યા દેહતણો, તે સઘળો તેં લીધો. હઠ.

ધણી વશ છે એહને, પણ એ વશ નહિ કોયજી;
તે તારે ચરણે લાગે છે, અંતર આણી નેહ. હઠ.

એ શું રુસણડાં કરી પછિ, ગોઠડિ કોણશું કરશોજી;
હૈડું વિરહે દાઝે છે, ઝૂરી ઝૂરીને મરશે. હઠ.

એવો બીજો કો નથી, જે તાપ તનનો હરશેજી;
તુંને રીસાવી જાણીને પેલાં, દુરીજનનાં મન ઠરશે. હઠ.

માને તો થોડું ભલું, ને ઘણું કીધે સુખ જાયજી;
એ વિના આનંદ ઉપજે, એહવો નથી ઉપાવ. હઠ

સાચું કહું છું સુંદરી, અતિ તાણે તો ત્રૂટેજી;
હાર તણી જે ગાંઠડી, તે છેદી નવ છૂટે. હઠ.

સામું જોઇ કાં શું કરશો, નયનતણા તો ચાળાજી;
તેશું મન માન્યું નહિ, જેની કોટે માળા હઠ

વહાલાશું વઢીએ નહિ, સાચી એ ચતુરાઇજી;
જેને તન મન સોંપ્યું, તેસું શી ઠગાઇ. હઠ.

ચાર દહાડા યૌવનના, તે કાલ વહીને જાશેજી;
હસવું રમવું નહિ ગમે, જરા જ્યારે થાશે. હઠ.

તે કાયા શું કીજીએ, હરજીથી રહે અળગીજી;
નિમિષ માત્ર નહિ મેલીએ, જે પ્રીતિ ધરથી વળગી. ૯૯.

જેને વશ સંસાર સઘળો, તે તું જ આગળ જાચેજી;
વેદ વાણીએ જે રીઝે નહિ, તે તારી ગાળે રાચે. ૯૯.

સ્વપ્ન માંહી પામે નહિ, શુકજી સરખો જોગીજી;
તે તારી પ્રીતે થાય છે, આણે જન્મે ભોગી. ૯૯.

પૂર્વજન્મ પ્રતાપથી, પુન્ય કરીને પામીજી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ એવો, કેમ થયો છે કામી. ૯૯.

(૧૬)

સખી વચન:

સામું જો રે સુંદરી વીજળી ઝબુકે, મેઘ અંધારી આવીઉં હલુએ ખુકે.
રીસાવ્યા રહિએ નહિ વહાલાશું ઘહિલી, શાને કીધી એવડી પ્રીતજ પહેલી.
રીસાવીએ નહિ પપૈઓ ગાજી પોકારે, માન કરે જે મિત્ર શું તે આને વારે.
ઘણા દિવસનાં રુષણાં શ્રાવણમાં ભાજે, હૈડું ફાટે વિરહણી જ્યારે ઘન ગાજે.
મનમથ વીંધી માનુની કેવડાને કાંટે, આણે દાડે કેમ ચાલશે વહાલા શું આંટે.
મોર કરે ટહૂકડા મેઘ કહે છે ગાજી, પરાણે જંપ પીયુને મળે માનુની મદમાતી.
કદાચ પરાણે વિસરે મન વારી રાખે, એક ઘડી ચાલે નહિ મન માતા પાખે.
કહ્યું માન રે કામિની જાય છે રજનિ, ગયો અવસર આવે નહિ સુખનો તો સાજનિ.
સેજ રચી છે ફુલની ત્યાં સુંદર શ્યામે, તારે કાજે઼ ઓ કામિની ભાલણ પ્રભુ રામે.

(૧૭)

કૃષ્ણપ્રત્યે રાધા વચન:

મારા સમ જો માધવ જો જો, મુજને હાથ અરાડો રે;
જેવા છો તેવા ઓળખ્યા, કોરુટ ભોમે પાડો રે.

વહાલા વેગળા રહો, આળ ન કીજે આજ; વહાલા. ટેક.

પહેલે હું ભોળી થઇ, વચને હું વહવાણી રે;
જે જે મીઠા બોલ કહ્યા તે, સાચી માની વાણી રે. વહાલા.

અળગા રહી ને કરો વાતડી, અળગાં રહી સાંભળીએ રે;
પટંતરાની પ્રીત છે હવે, નયણે નયણાં મળીએ રે. વહાલા.

સમ દઈને અતિ ઘણા સખી મૂજને લાવી રે;
સુંદીર વેર એમ જાણજે, મુખડું જોવા આવી રે. વહાલા.
કાંઇ વાંક અમારો છે નહિ, બોલ અમારો દાખો રે;
હું માગું છું મુજ સાથે, મીટ સગાઇ રાખો રે. વહાલા.
અનુકુલ હતા તે શઠ થયા, મેં વાત તમારી જાણી રે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, એશું દેહડી પલટાણી રે.. વહાલા.

(૧૮)*

કહે રે મુને. કામિની, તું ક્યાંહાં સાસ ભરાણીજી;
પરશેવા એમ ક્યાંહ વળ્યો, તારી ભમર બેહુ ભીંજાણી, સાચું બોલોજી.
રાધા કહે ભૂલી પડી, વાટ મેં નવ જાણીજી;
વનમાં બહેની એકલી, અતિસે ત્યાં ઊંગાણી, સાંભળ સજનીજી.
આજ વેણી ગુંથી હુતી તે, છુટી કેમ વિખરાણીજી;
ઉતાવળ એવડી કેહે શી, જુડી નવ બંધાણી. સાચું.
ભમરો આવીને બેઠો, ઉરાડતાં શીર છુટયુંજી;
જતન કરીને બાંધતાં, વચેથી નાકું ત્રુટયુંજી. સાંભળ.
અતલસની ચોળી નવી સીવડાવી, સહીઅરે વખાણીજી;
તે ચોળીની કસ કયાં તૂટી, આવડી કયાં ચોળાણી. સાચું.
મહારું હૈયું આવ્યું દુઃખવા, વાય કરીને કાંપ્યુંજી;
પીડ ટાળવાને મેં ચોળ્યું, કરે કરીને ચાંપ્યું. સાંભળ.
ફુલ આવડાં કહાંથકાં, મારગ કોણે આપ્યાંજી;
એવો રસીઓ કોણ મળ્યો, જેણે પ્રીત સહીત કરી થાપ્યાં. સાચું.
વાડીથી ઘેર આવતાં, મુહને મળીઓ ત્યાં વનમાલીજી;
સમ દેઇ તેણે આપ્યાં, વાચા તેની પાળી. સાંભળ.
મુખ તંબોલ દીસે ઘણો, લાગ્યો છે લોચનજી;
સુખ સરખું અતિ ભાસે છે, દીધું છે ચુંબન. સાચું.

* Compare the same theme treated by Narasimha Mehta (pp.--ff. above). See Modi, *Bhālan*, pp. 119 ff. This is the best known of Bhālan's songs. A similar song is also written by Dayārām.

નીસરતાં માતાએ મુજને, બીડી લઇ ખત્રાણીજી;
તંબોલ લઇને આંખ ચાંપ્યો, ખરખર વાતે આવી. સાંભળ.
હાર હૈયે ઉઠયો છે, કોમળ તારું તનજી;
જાણીએ છીએ જે વહાલો મળીઓ, દીધું છે આલિંગન. સાચું.
સ્ફટીક મણિની માળા હુતી, દીઠી તે મેં લીધીજી;
શીતળ જાણી હૃદયા ચાંપી, તત્ક્ષણ નાખી દીધી. સાંભળ.
અધર ડંક આ કયાં બેઠા છે, શરીરે નખ લાગ્યાંજી;
તરુણી તારા તનમાં, કામ બાણુ શાં વાગ્યાં. સાચું.
પોપટ અતિસે મીઠું બોલતો, દીઠો ને મેં ઝાલ્યોજી;
અધર ડંક નખ દેઇ વછુટયો, તત્ક્ષણુ નાશી ચાલ્યો. સાંભળ.
કસ્તુરી એ કયાંહાં અડી, પરિમળ અતિ ગંધાયેજી;
મેં કહીંએ દીઠો નથી, એનો આવે વાય. સાચું.
શલાએ મૃગ બેઠો હશે, હું તાંહાં જઇને બેઠીજી;
પ્રસ્વેદ થકી તે વાસના, મારા તનમાં પેઠી. સાંભળ.
ચરણો અવળો કિમ પહેરયો છે, જીમ તીમ વીંટી ફાલીજી;
સ્વસ્થ થઇને સુંદરી, વસ્ત્ર પહેરે વાલી. સાચું
સાદ સહીઅરે કર્યો, ઉતાવળી અત્ય કરીજી;
જીમ તીમ વીંટી નીસરી, હવે પહેરશું ફેરી. સાંભળ.
પાછળ શામાટે પડીને, ગઇ તું હુતી વહેલીજી;
સાથ અમારો મહેલીને, ગઇ હુતી ત્યાં પહેલી. સાચું.
વનમાંહે ભુલી પડી, બેઠી એક ઠારજી;
જાણું પકડી પાડશું તમને, તેણે લાગી વાર. સાંભળ.
શ્યામ સુંદીર તમને મળ્યો, એવી દીસે સજાયજી;
ઉત્તર જે તું આપાછાં, જાણો તુજ ચતુરાઇ. સાચું.
જેણી વાટે હરિ હોયે, તેણી વાટે નહિ જાવુંજી;
આજ જો હરિ દીઠા હોય તો, કહો તેના સમ ખાઉં. સાંભળ.
સમ તો તેને સુખડી, જે ચાલે વ્યભીચારજી;
સાચું તે કયાંહાંથી બોલે, જેને મળીઓ યાર. સાચું.

જે જેવું હોય તે તેવું જાણે, મારે નહિ કાંઇ છાનુંજી;
પોતાનું જુઠું કરો તે, પરંતુ સાચું માનું. સાંભળ.
એ કામ ત્યાંહાં એહવું છે જે, કોઇએ ન બોલે સાચુંજી;
હૈડાં માંહે જાણું છું, પણ તહારે બોલે રાચું. સાચું.
નેમ મહારે એવો છે જે, પર પુરુષ ભાઇ બાપજી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજીને, નામે જાયે પાપ. સાંભળ.

(૧૯)

કહો રે મુને કામિની, તું કયાંહાં શીખી ચતુરાઇજી;
આહીરડાં માંહે ઉછરી, તું ગોપતણી છે જાઇ; સાચું બોલોજી.
કવિ ગોકુળમાં કો નથી, તો કોણે તુને ભણાવીજી;
કામશાસ્ત્રની કળા એવડી, તુજમાં કહાંથી આવી. સાચું.
રાજહંસ દીઠા નથી, તો ચાલ્ય કહેની લીધીજી;
બ્યંગ બોલવુ આવડું, એ મત્ય કોણે દીધી. સાચું
હાવભાવ કયાંથી પ્રીછ્યા છે, આંખડલીના ચાળાજી;
કામી નરને બાંધવા, હીરતણા જાણે ગાળા. સાચું.
ઉત્કંઠા મનમાં ધરીને, ધરવું અતિ અભીમાનજી;
સંકેતે ચાલીને જાવું, અને પ્રીછવી સાન સાચું.
વહાલા વેરી જાળવવાને, મરમે ઉત્તર દેવોજી;
સમો જોઇને સરખો, વેષ પાલટી રહેવો. સાચું.
સહુશું મીઠું બોલવું, ને રાખવું સૌનું મનજી;
જુઠાં તે સાચાથી રૂડાં, કાંહાં શિખ્યા વચન. સાચું.
સુરત ભેદની ભાવના, તે કોણ કનેથી આણીજી;
થોડી વયમાં કયાંથી શિખી, વાંકી મીઠી વાણી. સાચું.
લોક વેદના પરીવારની, મર્યાદા કેમ લોપાણીજી;
બુધ્ધિ ભલી બાઇ તહારી, જે કહે છે મુખનું પાણી. સાચું.
જેણે વહાલો વશ કીધો, ચિત્તડું તેણે હરિયુંજી;
જે વિધ મુજને શીખવો, જે તેં કામણ કરિયું. સાચું.

સઘળી એ શ્યામા રહી ને, નંદકુંવર તાહરોજી;
વચન કહીને ટાળીએ, સંદેહ મનનો મહારો. સાચું.

હાસ્ય કરીને કહે મૃગનયની, સત્ય વચન હું ભાખું;
તું મન માની માહરે તો, ગોપ્ય કાંઇ નવ રાખું; સાંભળ સુંદરીજી.

તેં પ્રેમ કરીને પ્રીછિયું તો, વાત કરું તમ સારુંજી;
અંતર બેઠો શીખવે છે, મનમથ જે અપ્યારું. સાંભળ.

યૌવન ને પગની ચંચળતા, લઇ મહેલી લોચનજી;
કટી કીધી અતિ પાતળી, ઉર કર્યા અતિ ઘન. સાંભળ.

એ બેહુ જણે મળીને, શીખામણ દીધી મુજનેજી;
લજ્જા એણે લોપાવી, સત્ય કહું છું તુજને. સાંભળ.

વય પલટાણી જેટલે, મેં દીઠા સુંદીર શ્યામજી;
ત્યારે મેં મનમાં જાણ્યું, જેવારે પ્રગટયો કામ. સાંભળ.

મર્યાદા તેહની કીધી, તે તેણે લોપાવીજી;
લોક વેદ સહુએ હવા સર્યા, એ વાત મન ભાવી. સાંભળ.

સર્વસ્વ જેહને સોંપીએ, તે વશ મન થાએજી;
આત્મા સ્મરપણ ઉકરો, બીજે નથી ઉપાયે. સાંભળ.

હું એહની થઇ રહીછું, જાણીએ કો વેચાણીજી;
ફરી આડો થાએ નહિ, જેહમાં પડીયું પાણી. સાંભળ.

આણે ભવે એ મહારે, બીજો નથી કો સ્વામીજી;
મન ગમે તેહવા થાઓ, ભાલણ પ્રભુ શિરનામી. સાંભળ.

(૨૦)

ઘર થકી વહાલી કરું વાત પેલા દિનનીજી;
જેણે પ્રકારે હું થઇ, દાસી જગજીવનની;
સુખ પામી ઘણું નંદકુંવરને સાથ. ટેક.

ભુલી વંદ્રાવનમાં ગઇ, જયાંહાં એકલા કુંજવિહારીજી;
સુંદીર વરે સમ ખાઇને, મટકી મુજ ઉતારી. સુખ.

નંદજીના સમ જો તમ સાથે, કાંઇ કરું આલિજી;
દુધ દહીં તહારું નહીં પીઉં, એ સંદેહ મનથી ટાળી. સુખ.

વિનય કરીને બેસારી, માહરા હૈડા માંહે પેઠાજી;
ઊંધા પગ ધાલીને આગળ, પ્રીત કરીને બેઠા. સુખ.

કર ઝાલીને વળતી મુજને, માયામાંહે પાડીજી;
આ અતિ કોમળ આંગળી, કહી ટાચકા વજાડી. સુખ.

શું વખાણું સુંદરી, પહોંચો ગોરો તહારોજી;
ત્રાજુડાં ન પડાવશો, ભાવ મનનો મહારો. સુખ.

એક ચુંબકી એક ગાલે છે, એણે બેહુ સરસેજી;
જે કો નયણે નિરખશે, તે પાસા માંહે પડશે. સુખ.

મેલી પગની આંગળી, પછે ચરણે ઘાલ્યો હાથજી;
મેં તવ પાણુ સાહીઆ, તમો અમારે નાથ. સુખ.

પગ રંગુ હું પદમનીજો, ખોડ ખાલા ગારજી;
પછે તહમો પધારજો, ક્ષણું નહિ લાગે વાર. સુખ.

એહવું કહીને ચરણ તલાંશે, મુખ સામું નીહાળેજી;
જાણીએ કોએ દેવતા, તે નયન નીમેષ ન વાલે. સુખ.

હાર જુએ ને ઉર ઉઘાડે, ગલગલીઆં કરે પ્રીતેજી;
ગાલે ત્યાં ચુંબન કરે, રમતિ તણી રસરીતે. સુખ.

વેસરનું મોતી જોવાને, હાથ ફેરવે ગાલેજી;
વાટ જોઇ મેં અતિ ઘણી, કામિની તારી કાલે. સુખ.

સાસુ જોઅંતાં માહરી, ચોળીતણી કસ તૂટીજી;
કાયા ત્યાંહાં વિવ્હળ થઇ, કટિથી ફાલી છૂટી. સુખ.

રોમાંચિત ત્યાં હું થઇને, ધ્રુજે મહારો દેહજી;
વળી વળી કહે શા માટે, મુજ શું આણો નેહ. સુખ.

સાચું કહું છું સુંદરી, આણો મન વિશ્વાસજી;
મોટીમતા મેં પરહરી, હું છું તહારો દાસ. સુખ.

મેં કર્યું તે તમો કરીને, વેર શું હવે વાળોજી;
એ અપરાધ ક્ષમા કરો, જે મેં કીધો ચાળો. સુખ.

ખિસતાં ખિસતાં ફુલતણી, સેજા ઉપર બેસારીજી;
મુખ માંહે બીડી મેહેલી, લવંગ એલચી સારી. સુખ.

ચાવતાં અધર ડસી, કાયા મ્હારી કંપેજી;
ના ના મા મા રહો અળગા, કહેતા હૃદયા સાથે ચંપે. સુખ.

પછે વાત હું શી કહું, મેં લાજે નવ કહેવાયજી;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજીને, તત્ક્ષણ સોંપી કાય. સુખ.

(૨૧)

મથુરામાં એક આહીરડી, મહી વેચવા આવીજી;
દેવકીએ તે નયણે દીઠી, પ્રેમ કરી બોલાવી;
આવો ગોવાળણી, દુધ દહી આજ આલો ગોવાલણી. ટેક.

મટકી ઉતારી માથથી, આપ્યું ત્યાં આસનજી;
કુશળ પુછવા કુંવરનું તેમને કહે વચંન. આવો.

નંદરાયજી શું કરે છે, તેહને શું સંતાનજી;
કહેવાં છે તેનાં કામિની, સુખતણું નીધાન. આવો.

સંતતિ વિણ જીવવું કશું, મનુષ્યનો અવતારજી;
અમ સરખું કોને ન હશો, વેરીડાને સંસાર. આવો.

વ્રજમાં રીદ્ધિ કેવી છે, કેવા સુખીઆ લોકજી;
જાણે ને જીવે નહિ તેનો, ક્ષણું ક્ષણું શો શોક. આવો.

વળતી સનમુખ થઇને શ્યામા, અમૃત વાણી બોલીજી;
નંદજીને એક કુંવર છે, એનો ચૌદ ભુવન નહિ તોલી–
સાંભળો માતા દેવકી.

ગોરાને શું કીજીએ, વર એ છે સામળીઓજી;
બ્રહ્મા હર ઇંદ્રાદિક આવે તોયે ન જાએ કળીઓ. સાંભ.

બહુ સોહે અમૃત ભરી, આંખડલી અણીઆળીજી;
કીકી અતિ જોતાં હસે, અધરજશ પરવારી. સાંભ.

નહાનો પણ પ્રાક્રમે મોટો, જેણે દમીઓ કાલીજી;
ગોવરધન ગિરી અંગુલિ ધરે, ઇંદ્રતણો ભય ટાલી. સાંભ.

જશોદાજી હુલામણે, તેનું નામ કહે છે કહાનજી;
કૃષ્ણ દામોદર કો કહે કેશવ, ગિરધર કો ભગવાન. સાંભ.

વૃંદાવન માંહે રહે તે, લે છે મહીનું દાણજી;
હા ના તેને કોણ કહે જે, સોંપ્યાં તન મન પ્રાણ. સાંભ.

કંસ લોએ બીહે નહિ, જદપી છે તે બાળજી;
મોટમ જોતાં મનતણી, જાણીએ કાળનો કાળ. સાંભ.
વનમાંહે વાંસલડી વાએ, અમૃતપે અતિ મીઠીજી;
એહને વશ આવે નહિ તેવી, સતી કો ન દીઠી. સાંભ.
નર એવો કો હવો નથી, નથી ત્રીલોકની માયેજી;
જેણે એને દીઠો નહિ, તેનાં નયણાં એળે જાયે. સાંભ.
ધીક એ મધુપુરના વારી, જેનું મુખ નવ નિહાળેજી;
કરુણાનિધ કટાક્ષ કરીને, ભવન પાતિક ટાળે. સાંભ.
ગુણનો પાર આવે નહિ તો, કેટલુંએક વખાણુંજી;
ક્ષણું એક અળગાં થઇએ નહિ, હું એવું મનમાં જાણું. સાંભ.
વાત સાંભળી સુતતણી, નયણે તે ચાલ્યાં નીરજી;
આહીરડી તે એમ કહી; થઇ રોમાંચિત શરીર. આવો ગોવાલણી.
ધન તે માત જશોમતી, જેણીએ ધવરાવ્યોજી;
પુણ્ય પોતે વ્રજવાતીનું, જ્યાંહાં એ રમવા આવ્યો. આવો.
વાત રહેવા દો એ તણી, કંસરાય સાંભળશેજી;
વેર એ શું આણે છે, તે હૈડાં માંહે બળશે. આવો.
શું આપું બાઈ તુને, કહી મનોહર વાતજી;
જેહને એવો દીકરો, તે ધન માત ને તાત. આવો.
જા બાઇ તું મંદીર તારે, ધન્ય જીવ્યું જે જોશોજી;
કોટી જન્મનાં કીધાં કલ્મષ, દરશન કરતાં ધોશો. આવો.
મારે એવું પુણ્ય કહાંથી, જે હું તેને દેખુંજી;
મન મનોરથ અતિ ઘણાં, કરતાં નાવે લેખું. આવો.
સંતોષી શ્યામા વળી, ચાલી નીજ વ્યાપારજી;
જાતાં વળતાં આવજો, પુનરપી આણે ઠાર. આવો.
માતા આનંદ પામીઆ, સાંભળતાં ગુણગાનજી;
ભાલણ જન એ જાનકીને, કથા કહી હનુમાન. આવો.

(૨૨)

રાત દિવસ હું ટળવળું, પણ સ્વપ્નમાંહે નવ દેખુંજી.
એક જીહવાએ શું કહું, તે દુઃખ તણું તાં લેખું ?

આંગણુડે ઉભી રહું; જાણું આણી વાટે આવેજી.
નયન કટાક્ષે નીહાળતાં તનનો તાપ સમાવેજી.
મોહન મુખના મરકલડા સંભારી સંભારૂંજી;
જોવા જીવ તપે ઘણું, પણ સ્વજન રાખે વારી.

* * * *

ગૌ દોહતાં એમ જાણું, આ દૂધ હરિને પાઉંજી.
વળી વિમાસણુ એમ કરૂં, કયમ દુર્જન માંહે સમાઉં ?

* * * *

લાજે કહી શકું નહિ, એનડી તુજને કાંઇજી;
એક વાર જાણું ઓચિંતાં, સુંદર વર દે સાંઇ.
મનમાં ઇચ્છા અતિ ઘણી, કહું નહિ પ્રકાશીજી;
વિધાતાએ શે નવ સરજી, નન્દના ઘરની દાસી.
આશા કીજે અતિ ઘણી, પણુ દૈવતણે વશ પ્રાણીજી;
એવું વાહાલું કો નથી, જે હરીને આપે આણી.

(c) The departure of Krishna from Vraj

(૧)

આજ મારે ઘેર આવો રે, મારા લાડકડા કુંઅર !
તાત કહી બોલાવો રે, શામળીઆ સુંદર !
આતા ! એમ ન કીજીએ હો ! મારા લાડકડા કુંઅર !
તુ વિના કઇ પેર રહીએ હો ! શામળીઆ સુંદર !

* * * *

ટાળી વ્રજનાં ઝુંપડાં, મંડાવું રે અવાસ;
સાત ભૂમિનાં માળીઆં, જાણીએ શું કૈલાસ !
તારા સમ જો મોકલું, કહીએ ચારવા ગાય;
ગૌ દોહવાનું નહિ કહે, તુજને તારી માય.

હળધર રહે તો અહિં રહે, તમે મ દેશો છેહ;
તમ સાથે છે અતિ ઘણો, વ્રજ વાસીને નેહ.

*   *   *   *

માત પિતા કયમ ટળે, જેથી ઉપન્યું અંગ?
ફાટે પણ ફીટે નહિ, ચોલ તણો જયમ રંગ.
હું ઘર જાઇશ એકલો, મરશે તારી માય;
હું એ પણ જીવું નહિ, તું વિણ ઘડીએ ન જાય.
જો દયા મન આવે નહિ, તો મારો હાથે શ્યામ!
કંસ જેણી પેર મારીઓ, તેમ વ્રજનો ફેડો ઠામ.

*   *   *   *

કાલાવાલા શું કરૂં, જો નહિ કારમી પ્રીતિ?
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી! જાણો દશરથ રાયની રીતિ.

(૨)

મીઠડા માવજી રે, મારે મંદિર આવો;
પ્રેમે પીરસું પરમાનન્દ, કૂર ને દૂધ શીરાવો.
મથુરા રિદ્ધિ પામ્યા ધણી, વાધ્યું છે અતિ તેજ રે;
સહી જાણજો મારા સરખું, કો નહિ આણે હેજ રે.
ધવરાવીને હૈડે ચાંપતી, તેમ દેવકી નહિ ચાંપે રે;
રોમાંચિત મારી દેહડી થાતી, તેમ તેની નહિ કાંપે રે.
માતા નહિ થાવું તમારી, ધાવ કહીને જાણો રે;
મેં બાંધ્યો જે માખણ માટે, તેણે રોષ ભગાણો રે.
કાલિંદી માંહે તમ ઉપર, જે હું નવ ઝંપાતી રે;
જાણું તેં વાત સંભારી, રીસ મનમાંહે આવી રે.
તેં દીધો તેમ કો દે નહિ, પ્રીત કરીને છેહ રે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ, સંભારો એક ઘડીનો નેહ રે.

(૩)

કૃષ્ણ વચન:

ગોકુળિયે પધારો રે મારા નંદજી રે, જસોદાજી જોશે વાટ રે;
ટળવળશે મારી માવડી રે, દુઃખ ધરશે મુજ માટ રે. ગોકુળિ.

કોમળ તે હૈડું તેહનું રે, જાણીએ તે નવનીત રે;
ક્ષણ વાર હે સહે નહિ રે, ઘરથી વાધી પ્રીત રે. ગોકુ.

મુગટ તે મયુર પુચ્છનો રે, આપ્યો છે આઇજીને હાથ રે;
રૂડી પેરે રાખજો રે, જેમ નીરધનને આથ રે. ગોકુ.
કણ્ઠે મેં પરોવિયો રે, ગુંજા કેરો હાર રે;
યત્ને તે જાળવજો ઘણું રે, વાંસલડી તે પ્રાણાધાર રે. ગોકુ.

લાખી રંગની ઓઢણી રે, ચોલડી તે લલીત શું અંગ રે;
તેને મોંખીક રખે લાગતા રે, કોમળ લાગે અંગ રે. ગોકુ.

કમળ વરણું મોળિયું રે, તે હું બાંધતો શિશ રે;
સાથે તે લાવ્યો નથી રે, જાણ્યું જે કરશો રીસ રે. ગોકુ.

શીકૂં સ્વહસ્તે મેં ગુંથીયું રે, પાટતણું પચરંગ રે;
તેહ રખે વળી વિણસતું રે, લીધું નહિ મેં સંગ રે. ગોકુ.

વાંસુલી જે વારે જડી રે, સુંદીર મારૂં શૃંગ રે;
રખે હરે તે ગોવાળીયારે, વાળી છે તાન તુરંગ રે. ગોકુ.

ગાય ચારીને મેં સાચવી રે, રખે તે દુબળી થાય રે;
દુધ જેનું મુને ભાવતું રે, પ્રેમે તે પાતી મારી માય રે. ગોકુ.

આઇજીને કહેજો એટલું રે, તમ કને મારા પ્રાણ રે;
એવું કો વહાલું નથી રે, સાચી કહું છું વાણ રે. ગોકુ.

મ્હારે અહીં રહેવું નથી રે, વહાલું વૃંદાવન રે;
ચાર દહાડા રહી આવશું રે, સહુનું મનાવી મન રે. ગોકુ.
વેગે હવે તમે સંચોરો રે, લ્યોને સઘળો સાથ રે;
તમથી હું અળગો નથી રે, કહે ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ રે. ગોકુ.

(૪)

નંદ વચન:-

શા માટે નથી આવતા રે, કાંઇ કાઢો અમારો વાંકજી;
રહેશો તો અમારૂં શું ચાલશે, તમ પ્રત્યે અમો રાંક.

મારા જીવન લાડકા. ટેક.

મેં તમને ક્યારે કહ્યું, ચારવા જાઓ ગાયજી;
રમવાની ખાંતે જાતા, ઘણુંએ વારતી માય. મારા જી.

શીકૂં સ્વે ઉપાડવા, ઘણુંએ કરતો રીસજી;
પોતાની ઇચ્છાએ ઉપાડયું, ચઢ્યું અમારે શીશ. મારા જી.

ઓલંભા બહુ લાવતા, હું કદીએ ન ધરતો રીસજી;
તો ધોખો શાને વસો, એ સઘળો મનથી ટાળીશ. મારા જી.

પ્રાણજીવન છું માહરો, શું કહું વારોવારજી;
આંધળાને જેમ લાકડી, તેમ તુજ મુજ આધાર. મારા જી.

વાંક એટલો તેહતણો, જેણીએ બાંધ્યા તનજી;
તેને ઓસીકલ કીજીએ, જનુની જાણી મન. મારા જી.

માત પિતાને કારણે, વેચાણો રોહીદાસજી;
ધરમાંગદે મસ્તક સોંપ્યું રામ ગયા વનવાસ. મારા જી.

ભીષ્મ વ્રત ગાંગેવ પાળ્યું, તાત તણે ત્યાં કાજજી;
પુરુએ જરા ગ્રહી, પોતાનું યૌવન કીધું ત્યાજ. મારા જી.

જો તમો આવો નહીં તો, અમો જાશું કાશીજી;
ગા ગૃહો સર્વે પરહરી, ને થઇ રહિશું સન્યાશી. મારા જી.

પુન્ય ત્યાંહાં જઇ એવું કરશું, પુનરપી આહિં અવતારજી;
માતા પિતા અમો તું અજ કુંવર, વિરહ નહીં લગાર. મારા જી.

કરવું મોહે કામ કહું એ, મર્ણ દૈવને હાથજી;
દશરથની પેરે પ્રાણ ન જાએ, ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ. મારા જી.

(૫)

ગોપ વચનઃ—

હાં હરી સે ન કરો સવાઈ;
આવવાને શું નથી હીંડતા, ગોકુળીએ કેમ ભાઇ. ટેક.

વાટ જોતાં હશે વનવાસી, તેપે જસોદા માડી;
દરશન તમારું જગજીવન, સર્વ જનને સુખ દાડી. હાં હરી.

વાંસલડી વજાડી વનમાં, રાગ રંગ રસ ગાઇ;
મન હરી લીધાં મનમોહન, કામાક્ષર બજાય. હાં હરી.

અમો જાણું છઉં ઘણું, જોડી એહુ કર નાથ;
કુડ કપટ તમારું કો નવ પ્રીછે, કીજે પ્રભુ ભલાઇ. હાં હરી.

ભલે કંસ માર્યો થયા મોટા, અપરિ વિભૂત તે પાઇ;
તોએ નંદકુંવર એમ ન ઘટે, વહાલાશું વેડાઇ. હાં હરી.

ગૌ ગોવાળ ગોગણી, સાથે શી કરી સગાઇ;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ, ન કીજે મળતાંશું ઠગાઇ. હાં હરી.

(૬)

નંદ વચનઃ-

હાંરે મારા ગોવિંદા, તું ગોપીનો પ્રાણ;
તુંજ વિના કિમ જીવશે, તેહને મન પડ્યું ભંગાણ. હાંરે.

કાળી ધોળી કાબરી રે, દોહીને પીજીએ દૂધ;
માતા ખીજી શું કરે રે, ઘેર ન કહીએ સુધ. હાંરે.

કંસ ભલે તમો મારીઓ રે, વર્તો જય જયકાર;
જરાસંધ અહીં આવશે, થાશે યુદ્ધ અપાર. હાંરે.
આવો આપણ ચાલીએ, રમીએ વૃંદાવન;
વાંસલડી વજાડીએ રે, મોહ્યાં સહુનાં મન. હાંરે.

કંસરાય તમો મારીઓ રે, ટાળ્યું સર્વનું દુઃખ;
વસુદેવજી છોડાવીઆ રે, દેવકીને દીધું સુખ. હાંરે.

કમળ કેરે પાંદડે રે, જમીએ દહીં ને ભાત;
અહીં કેમ શું બેસી રહ્યા રે, વાટડી જુએ માત. હાંરે.

તું તો જીવન મ્હારો રે, દેહડીનો આધાર;
એક ઘડી નવ જીવીએ રે, તું વિના લગાર. હાંરે.

વાટ જુએ જસોમતી રે, ગોકુલની સર્વ નાર;
જળ વિના જેમ માછલી રે, ટળવળે વારંવાર. હાંરે.

અહીં આપણું શું છે રે, એ પીયારું ગામ;
વૃંદાવનમાંહી રમીએ રે, ભાલણ પ્રભુ શ્રીરામ. હાંરે.

(૭)

યશોદા વચનઃ-

યદ્યપી મેં ધવરાવિયો, દેવકી તમારી માત રે;
નંદજી તે નિશ્ચે નહીં, વસુદેવ તમારો તાત રે.
વહાલા આવો રે કુંવર કોડામણા રે, વેગે વેહેલાં આવો રે. ટેક.

મારા કુંવર આવો, જોને ગોકુલ ગામ રે;
જહાં તમો ક્રીડા કરી, તે શુના દીસે ઠામ રે. વહાલા.

મેં તો એમ જાણ્યું, નહીં રે, લીલા ધરશો લોક રે;
સાંણે સુખ દીધું ઘણું રે, જાગી તો થયું ફોક રે. વહાલા.

તારા શા ગુણ સંભારીએ રે, ગણતાં નાવે પાર રે;
અવગુણ શાશા અમો કર્યા રે, તે કહીએ પ્રાણાધાર રે. વહાલા.

જાણું છું મેં બાંધીઓ, તેનો રાખ્યો રોષ રે;
જો કીધું હાથે આપણે, તો કશો દૈવનો દોષ રે. વહાલા.

ગુણ અવગુણ ન વિચારીએ રે, જેમની ધરી પ્રીત રે;
ભાલણ પ્રભુ શું કરું, તમો જાણો છો સર્વ રીત રે. વહાલા.

(૮)

એકવાર આવો આણે આંગણે રે, રમવાને જાદવરાય રે;
મુખડું જોવા મહાવ રે, નહીં થાઉં તારી માય રે. એક.

ધાવ કહીને ખોલાવજો રે, મીઠાં કહીએ વચન રે;
તારા સમ છે ત્રીકમા રે, નહીં દુભાવું મન રે. એક.

નંદકુંવર કો નહીં કહે રે, કહે તેને દેજો ગાળી રે;
પીતામ્બર પગલાં કરો રે, લાડ તે મારૂં પાળી રે. એક.

મન ગમે તે આરોગજો રે, દામોદર દહી ભાત રે;
એક ઘડી બેસી કરો રે, ત્યાંના સુખની વાત રે. એક.

ટળવળે છે ત્યાં ગોળણી રે, આવી દો દરશન રે;
સરવસ જેણીએ સોંપિયું રે, જાણી મારો તન રે. એક.

વાંક તમારો છે નહીં રે, નવનીધ પામ્યા રાજ રે;
દુરબલ સાથે ગોઠડી રે, કયમ ગમે ત્યાં આજ રે. એક.

પિયારો જાણ્યો નહીં રે, ટાંણે નાવ્યો હાથિ રે;
માયા બંધાણી ઘણી રે, ધવરાવે તુજ સાથિ રે. એક.

મૃગયા મિષે પધારજ્જો રે, સહજે આણે ઠામ રે;
અળખામણું એમ કાં થયું રે, વહાલું ગોકુલ ગામ રે. એક.

વૃંદાવન વિસારિયું કે, સાંભરે ન સુંદીર શ્યામ રે;
એવી પેરે છેહ ન દીજે, ભાલણ પ્રભુ શ્રીરામ રે. એક.

8 *From* રામલીલા.

The childhood of Rāma.

(૧)

થયા મંગળ તેજ પ્રકાશ, એ રૂપ કુણ કળે;
અવનિકારણ શ્રી અવિનાશી, મહારૂપ કુણ કળે.

કિરીટ મુકુટ શિર સાર, એ. શોભે દિનકરનો ઝળકાર, મહા.
શોભે મૃગમદ તિલક લલાટ, એ. સુદ અષ્ટમી સોમનો ઘાટ, મહા.
શોભે અંબુજ નેણ વિશાળ, એ. ભરી ભૃકુટી તે ધનુષ્ય આકાર, મહા.
મકરાકૃત કુંડળ લલકે કાન, એ. અંગ ઇંદુ હળદરવાન, મહા.
શોભે લાલ પ્રવાળી અધૂર, એ. હાસ્ય વદનમાં અમૃત પૂર, મહા.
નાસિકા શુદ્ધ શુકની ચંચ, એ. ઝળકે હીરાકણીશા દંત, મહા.
ભૃગુલાંચ્છન કૌસ્તુભ હાર, એ. ઉર હાર સહીત શણગાર, મહા.
શુદ્ધ શંખ સરીખી કોટ, એ. જાણીએ અધર્મ ઉપર દોટ, મહા.
પેટ પોયણી કેસરી લંક, એ. કસ્યાં પીતાંબર પીળે રંગ, મહા.
જંઘા કોમળ કદળી પાય, એ. જેમાં મુનિઓનાં મન લલચાય, મહા.
કર આનંદકંકણ પાણ, એ. શંખ ચક્ર ગદા અંબુજ જાણ, મહા.
ચરણે ચિન્હ પડયું સંજુગત, એ. ધજા ચર્મ ને પદ્મ અંકુશ, મહા.
માતા દેખી થયા દિગ્મૂઢ, એ. જવ ઓળખ્યા ગરૂડારૂઢ, મહા.
પ્રભુ ભાગીએ મનની ભ્રાંત, એ. રઘુલાલ ખેલવાની ખાંત, મહા.
તત્ક્ષણ થયા પ્રભુ લઘુરૂપ, એ. ધણી ભાલણના સુરભૂપ, મહા.

(૨)

કરે સ્તુતિ કૌશલ્યા માત, આગે તપ તપ્યાં વિખ્યાત;
જે પૂરણ પ્રેમ અખંડ, સચરાચર સકળ બ્રહ્માંડ. પ્રભુ નમું નમું.
જે ભૂમિતણા ભૂપાળ, કેમ માનું હું નાનું બાળ;
તારી માયાએ ભૂલે બ્રહ્માય, ગુણ નેતિ નેતિ કરી ગાય. પ્રભુ.

શિવ સનકાદિક ધ્યાનમાં ધ્યાય, જેની માયામાં સહુ ભૂલાય;
મુને અચરજ અદકું થાય, મુખડું જોઇ મનડું હરખાય. પ્રભુ.
વિશ્વંભર તને શું ધવાડું જગકર્તાને શું રે રમાડું;
માતા ભ્રમાકાર થઇ જયારે, મેલી વૈષ્ણવી માયા ત્યારે. પ્રભુ.

* * * *

ઉઆ ઉંઆ સુણતાં જાગી, ઘણી ભાલણની ભ્રાંતિ ભાગી; પ્રભુ.

(૩)

રાજા દોને વધાઇ, પ્રભુ પ્રગટ્યા છે ઘરમાંઈ. ટેક.
તતક્ષણ ત્રંબાળું વાગ્યાં, ઘડિયાળા ઘણુઘણુાય;
ચરણ ચોપે ચતુરા, કર મોતી થાળે વધાય. રાજા.
ધીનકિત ધીનકિત મૃદંગ બાજે, ગુણકા કરતી ગાન;
કનકપાત્રમાં ઘૃત ભરીને, આપ્યાં ભૂમિદાન. રાજા.
કુંકુમકેરા પૂર્યા સાથિયા, આંગણે કેળના થંભ;
તરીઆ તોરણ બાંધ્યાં બારણે, થઇ રહ્યો નાટારંભ. રાજા.
નવપલ્લવ ફળી રહી પૃથ્વી, દિનકર તેજ અપાર;
સુત સનકાદિક ઓર બ્રહ્માદિક, વેદ વદે મુખ ચાર. રાજા.
પવન પાવક અતિ ઉજવળ, દિનકર તેજ અપાર;
સુર કારણ સારૂ અવતરિયા, હરવા ભૂમિ ભાર. રાજા.
જાણુા જોષી જુગતે તેડ્યા, જન્માક્ષર જોવરાય;
પળમાં પરાક્રમ એવું ભાસે, તતક્ષણ ત્રિભુવનરાય. રાજા.
ભૂપતિ કે'છે જુઓ વળી, નિરમો એવું નામ;
રોમ રોમ વ્યાપી રહ્યો છે, મહારા જીવલોચન રામ. રાજા.
દેછે આદર વેંચે સાકર, શણગાર્યાં સહુ બાળ;
નગરનિવાસી જોવા આવ્યાં, નાનાં મોટાં વૃદ્ધ બાળ. રાજા.
રૈયત સહુકો જોવા આવે, દશરથજીને દ્વાર;
એ સુત બાળક સબ જુગ પાળક, ભાલણ ભય હરનાર. રાજા.

(૪)

હેલી હીંડો હીંડો મારા લાડકડા લઘુ વેશ, રૂડા રામને તેડે. ટેક.

કાળો છે પણ કળ્યો ન જાય, નૌતમ નવલે રંગ;
નીલમણિશો શોભે છે રાઘવ, કૌશલ્યા ઓછંગ. હેલી

બંદીજન બારણીએ બોલે, જાચક જે જે વાણ;
લૂણ ઉતારે માવડી, ત્યાં દશરથ દે છે દાન. હેલી.

મહીમંડળના મુનિ સૌ આવ્યા, પ્રભુને નામે પાગ;
રાયે તો તપ પૂરણ કીધાં, આખી અવધનું ભાગ્ય. હેલી.

મુખડું જોતામાં મોહ પામે, મનડું ગળ્યું અમારૂં;
સર્વે કળાએ શોભે શ્રીવર, કોટિ કામ ઓવારૂં. હેલી.

માનનીઓ મોતીએ વધાવે, સજીને શણગાર;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ મહારો, મુક્તિનો દાતાર. હેલી.

(૫)

એવા દશરથના બાળ, લાલ પારણે ઝૂલે;
શ્યામસ્વરૂપ દેખીને, મહારૂં અંગડુ ફૂલે. એવા

મૈયા ઢળકતી ઢળકતી, તાણે દોરી;
રહ્યા સુત સનકાદિક, કર જોડી. એવા.

હવે મૈયા હાલરૂં ગાશે, ને મનમાંથી હસે;
વળી શેષને શારદા, ગ્રહેવા ધસે. એવા.

મૈયા હાલો હાલો, મુખે હાલ કહે;
વળી શ્રુતિ ને વેદ, જેને કંઠે રહે. એવા.

અડપડિયાળી આંખડી, મીંચીને ઉઘાડે;
બાળક બહાર કાઢીને, મૈયા પોઢાડે. એવા.

ખાંતે ધાવે ખેલણી, વળી પડી રહે મૂકે;
એવા રમતા રામ નામ, શામ ના ચૂકે. એવા.

ઝડપ નાખેજ રમતે તો, પાયેવતી તોડે;
કહે ભાલણ રામજી મહારો, જન્મના બંધ છોડે. એવા.

(૬)

રામ રંગે રીખે એવા કૌશલ્યા કુંવર, લાલા રંગે રીખે. ટેક.
છબ છબ કરતા છેડા પલળે, પાયે ચાલે ચતુર;
ચાર મળીને ઉધાડા દોડે, રંગે દશરથ કુંવર. રામ.
કર ગ્રહીને લાવે કૌશલ્યા, પરસાળે મેલે;
ગોત્રજ માનો ઘૃતદીવડો, તે મુઠીમાં ઘાલે. રામ.
સુમિત્રા તો લાવે શેરડી, બાળકને આપે;
કટકા તો કોરણું ફેંકે, પાળી લઇ ચાવે. રામ.
ઘુઘરા ઘસે ને ખડખડ હસે, ત્યારે બોધ કરે માતા;
બાલપણાને બલિહારી, જાય શંકર વિધાતા. રામ.
ઘુઘરા ધમકે અાત ઘણા ચમકે, ને ઉતાવળા ચાલે;
પગતણી જે કોમળ આંગળીઓ, ચણીઆરે ઘાલે. રામ.
અતિ આકુળિત થઇને રે મૈયા, બારણીએ બેસે;
રાયતણા મરતાના મેગળ, તેના વચ્ચે જઇ પેસે. રામ.
અતિ અડપલા કુંવર આપણા, કહો દિન કેમ જાશે;
ભાલણ પ્રભુને પકડી, બાંધ્યા પ્રેમને પાશે. રામ.

(૭)

દેવ ડગલાં ભરે, પ્રભુ પગલાં ભરે. ટેક.
ડગમગ કરતાં પગલાં ભરતાં, ઉતાવળા ચાલે રાજકુમાર,
લથડતા સિંહાસન ઝાલે, બીતા અપરમપાર. દેવ.
સિંહાસન મૂકાવે રાજા, છૂટા મૂકાવે હાથ;
થરથર ધ્રૂજે કાંઇ નવ સુઝે, ઝાલી રહે કોઉ સાથ. દેવ.
આદાણુયે વળી ઉભા થાયે, ઉલાળે અલંકાર;
સદાએ અર્ધાંગે કમળા, શો કરશે શણગાર. દેવ.
મનમાન્યા મરતાના ચાલે, જેમ માહલે માતંગ;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ મારો, સદાએ રહે સતસંગ. દેવ.

(૮)

રામ બાળા બોલો, બોલોને અછલાલ, રઘુ બાળા બોલો. ટેક.
કર જોડીને કહે કૌશલ્યા માત, કોઇ બોલાવો રામ એકવાર.
કહેતા સારૂં સૌનાં કામ. રામ બાળા બોલો.

ચતુરા એક ચકલું લઇ આવી, મુખમાં પડાવ્યો નાદ;
આદિતવારે કર્યો ટુચકો, જેમ બોલે રઘુનાથ. રામ બાળા બોલો

હસતે મુખે કરે હુંકારા, લખારા અપાર;
શિશુપણું સંપૂરણ ભાસે, આદ્યપુરૂષ અવતાર. રામ બાળા બોલો.

જ્ઞાનદષ્ટિથી ગુરૂ નમે છે, ઉત્તર અળગો આલે;
વિરંચિ તારો વડો દીકરો, આ શા મંડયા ખ્યાલે. રામ બાળા બોલો.

પળમાં બ્રહ્માંડ ભાંગો સરજો, વાણી ન પહોંચે વેદ;
અગમને તારી ગમ નહિ, તો કુણે કળાએ ભેદ. રામ બાળા બોલો.

વશિષ્ઠ સામું વેગે જોતાં, મુખેથી કહ્યું માત;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ મારો, મુક્તિનો છે દાત. રામ બાળા બોલો.

(૯)

નાચો નાચો નિર્મળ નામ, રામ લાલા ટેક.

શીશ ઘુઘરીઆળા ઘૂમતા કેશ ફરકે; નાથ નાચે ને દુષ્ટનાં મન થડકે. નાચો.
કાને મકરાકૃત કુંડળ ઝળકે; રામ નાચે ને દુશ્મનનાં મન ભડકે. નાચો.
કંઠે કૌસ્તુભમણિ માણુક અનંત; ઘૂઘરીઆળી ગોફણીને કરડે તીણે દંત. નાચો.
ઉરલગુ ભૃગુ લાંચ્છનમાળા; નાચો થેઇ થેઇ જગતપ્રતિપાળા. નાચો.
પ્રભુ ઢળી પડે ને બેઠા થાય; મૈયા ચુંબન કરી ચાંપે પાય. નાચો.
પાયે રૂમઝુમ નેપુર વાજે; કટિકંદોરે મેખળાના ઘોર ગાજે. નાચો.
ચાલો સખી જોવા જઇયે; ભાલણપ્રભુને ચાંપું હઇયે. નાચો.

(૧૦)

મૈયા લાલને શણગારે, ચાલો જોવા જઇએ. ટેક.
શીશ સાંકડે રાખીને, ધાલે માથે ચાક;
ઘુઘરીઆળી ગોફણી ને માથે મોતી લાગ. મૈયા

કાને મકરાકૃત કુંડળકેરી જોડ;
નાકે બુલાખ ને મુખમાં તંબોળ. મૈયા.
મૈયા મુખડું ધોઇને કરે કેસરની આડ;
વળી નેત્ર સમારીને કરે ટબકડું ગાલ. મૈયા.
બાંહે બાજુબંધ બેરખામાં સોનાની સાંકળ;
વીંટીએ જડિયા હીરા જેમ તારામંડળ. મૈયા.
કટિ ત્રોટી કંદોરે ઘૂઘરીના ઘોર;
ફેરી પેરી ઝાંઝરી ને પાની રાતી ચોળ. મૈયા.
રાજનીતિના રમકડાં એ માગે ધનુષ્ય ચાપ;
ભાલણના પ્રભુ તારી ગહન ગતિ અમાપ. મૈયા.

(૧૧)

બાઇ કોઈ બતાવે રામ લાલા. ટેક.
મેં તો કેડેથી ઉતાર્યો, કશું કામ પડ્યું;
મારી નજર ચૂકી ને રૂડું રતન રડ્યું. બાઇ.
હાં હાં ઊઠો અનુચર જુઓ પાણી પીજો પછી;
બાઇ બ્રહ્માંડે ભરાણો એને ખમા ખચીત. બાઇ.
મુનિ વશિષ્ઠ વેદમાંથી કરે મન વિચાર;
બાઈ રોમ રોમ એ રામ રમે સકળ સંસાર; બાઇ.
હાં હાં ઉઠો અનુચર જુઓ જઇ ચારે દેશ;
બાઇ રામ તારો શોધે વળી શેષ ને મહેશ; બાઇ.
રાજા રાતા તાતા થાયે, ને કરે સરજૂમાં શોધ;
ભાલણપ્રભુ રઘુનાથ ભરાણા, કૌશલ્યાની ગોદ. બાઇ.

(૧૨)

મૈયા બાવરી થઇ રે, મૈયા બાવરી થઇ;
પ્રભુને લૂગડે લપેટયા, લાલ દીઠા નહિ રે, મૈયા.

હેલી ગોદમાં ઘાલીને, હીંડે બા'ર માનો;
એવો ચંચળ ચકોર, રહ્યો કેમ છાનો. મૈયા.

હેલી આશ્ચર્ય એવું, તે શું કહેવું તુંને;
આવો ચંચળ ચકોર, બાળ વરશે કોને મૈયા.

પરબ્રહ્મ પરાક્રમ, નથી જાણ્યું થોડું;
એવું સરજ્યું હશે, વિરંચીએ વિશ્વમાં સીડું. મૈયા

શિવસનકાદિક ઇમિચવે, જે બ્યાપ્યો ચૌદે લોક;
વળી કેશ આવે નેત્રમાં, તો ઉંથ્યા કરે કોક. મૈયા

હેલી શાં તપ કીધાં માતાએ, આ ઓછંગે મહાલે;
ભાલણપ્રભુ રઘુનાથ, માતાનો પાલવ ઝાલે. મૈયા.

(૧૩)

પ્રીતે પાડે કૌશલ્યાજી શોર, રઘુબા મારો ક્યાં રે રમે;
મારો કોમળ બાળ કિશોર, રઘુબા મારો ક્યાં રે રમે.

નથી લાડકડો લક્ષ્મણ સંગ, રઘુબા. આનંદમાં ઉઘાડે અંગ, રઘુબા.
માતા શોધી વળ્યાં ધામોધામ, રઘુબા. છપ્યા ભગતના ભીતર રામ, રઘુબા.
દેશ દેશ દોડાવોને ભૂપ, રઘુબા. શકે હરિ ગયા બારે ભૂપ, રઘુબા.
જેને હોય કુંવારી કન્યાય, રઘુબા. પ્રીત કારણ પરપંચ થાય, રઘુબા.
કોઇ શોધે રે શિવજીનાં મન, રઘુબા. જેને લગ્ન લાગ્યાં નિશદન, રઘુબા.
મૈયા ઊભી થાય ને ઢળે ધરણ રઘુબા. ઋષિના હૃદયમાં ખુંચ્યાં ચરણ, રઘુબા.
ગઇ મિથુલા તે મેહેલ માંય, રઘુબા. પોહોડ્યા પારણે પુરૂષપુરાણ, રઘુબા.
મહા નિદ્રામાં છે મારો નાથ, રઘુબા. ધણી ભાલણના સુખ સાથ, રઘુબા.

(૧૪)

મૈયા કાંય કરો ચિંતાય, ઝૂલે પારણે રાઘવરાય;
પોઢયો પારણે રાઘવરાય, મૈયા.

પારણે પોઢયા પુરૂષપુરાણ, જાણયે કોટિ ઊગ્યા ભાણ. મૈયા.
દાબ્યા નીચે લક્ષ્મણે છેક, જાણે નારાયણ પર શેષ. મૈયા.
શીશે શિથિલ થઇ છે વેણ, કુંકમ ખરી પડ્યાં છે નેણ. મૈયા.

નાસિકા નિદ્રામાં ભરપૂર, વેરી વિઘ્ન રહ્યાં જેમ દૂર. મૈયા.
કૌસ્તુભ ઘૂઘરૂં ખુંચ્યું બાંહ્ય, જાણીએ ભેટયાં ચારે ભાય. મૈયા.
દુશાલો ઝુલી રહ્યો ચરણ, કમળા ચાંપતી હોય ચરણ. મૈયા.
કટિ કંદોરો ખુંચ્યો ખેલ, જાણીએ વિરંચીએ પાડી વેલ. મૈયા.
ઉઘાડી અડપડિયાળી નેણ, ભાલણ ભવ ભવ ભજશે વેણ. મૈયા.

(૧૫)

કરૂં થાપટ થાપટ પાણ, કરૂં થાપટ થાપટ પાણ.
રમો રમો રઘુબા રામ, કરૂં થાપટ થાપટ પાણ. કરૂં થાપટ.

થાપ્યા બ્રહ્મા થાપ્યા શંકર, થાપ્યા નિગમ ચાર;
વિશ્વાસુ ને વસુધા થાપી, કોઇ ન પામે પાર. કરૂં થાપટ.

ત્રણ ભ્રાત ને માત પિતારે, ગાય ઘણી ઘર માંય;
અગમ અગોચર અતિશે ઉંડા, કરતા નાં ઘર કાંય રે. કરૂં થાપટ.

પાંપણમાં પરઠે ને સંહરે, તેને હુલાવે માત;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, સર્વને કરે શાંત. કરૂં થાપટ.

(૧૬)

કરમાં લીધી ઝુલડી, ને પાડે કૌશલ્યા સોર;
રામ! આવો રંગ મહોલમાં, હું આપું કનકનો મોર.
ઉષ્ણકાળનો ઉન્હો વાયુ, કરમાય કોમળ અંગ;
પાયે પહેરાવું મોજડી, તમો રમો સખાને સંગ.

* * * *

ઘુંઝે ઘાલુ સુખડી, ને મેવા લ્યો મ્હોં માગ્યા.
ભૂમંડળના ભૂપતિ કહેશે, નાહાના નરપતિ નાગા!
કૌશલ્યાએ કર ગ્રહીને, પહેરાવી બે બાંહ્ય;
કસકશી કૌસ્તુભમણી સરખી, જેમ ન ભૂલે ક્યાંય.
ઝળકતી શી ઝુલડી પહેરાવી, માતા કરે ચુંબન;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ માહરાને, સોંપું તનમન ધન.

(૧૭)

આજ રૂડો દહાડો, રંગીલા રામે લીધો આડો. ટેક.

આડો કરે છે અતિ ઘણો, ને પછાડે બે પાગ;
આકાશને ઉતરડી જનની, આદિત મુજને આપ.

દિનકરથી આ દેહ તમારો, મહા મોહોટો સંબંધ;-
સમજાવ્યો સમજે નહિ, અર્ભક વસમાં કરતો ધંધ.

દશરથ દહાડી દુખ ધરતા, જે બાલ વિના બલ્યું રાજ;
આજ તો ભૂપતિ અતિ અકળાણા, માતા આવ્યાં વાજ.

હિરલા કેરી ગુંથી કેઢાણી, મણિ મુક્તા ચોપાસ;
કૌશલ્યાએ કરમાં આલી, હરિને આવ્યું હાસ.

આડો જોવા આદિત થંભ્યા, વિસ્મે પામ્યા સુર;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ ભરાણા, બ્રહ્માંડે ભરપુર.

(૧૮)

ઝાંઝરનો ઝમકારો વાગે, નેપુરનો ઠમકાર રે;
આવ્યો છે અવધતણો, ધણી અધમ ઉધાર રે.
ઈંદીવર અંગે સુંદર, ભાનુ કુળ ભૂપ રે;
કોટિ કામ વારી નાંખું, જોતાં તેનું રૂપ રે.
મુખ જાણે કોટિ શશી, ફરકે બાળા કેશ રે;
કાને કડાં અને ઝુમખાં, હતો બાળે વેશ રે.
ભ્રુકુટીમાં બ્રહ્માંડ ભાગે, નેણ બે વિશાળ રે;
કંઠે ઝલકે ઘુલરૂ, ગુંચવાણી મોતી માલ રે.
બોલી બોલે કાવલી ને, વાણી છે રસાળ રે;
અધર રંગ પરવાળી, જરા ફુલેલા ગાલ રે.
બાજુબંધ ને બેરખા, ને કનકકડાં પાણ રે;
કટિ નટે કંદોરામાં ખોસ્યાં ધનુષ ને બાણ રે.
પાએ પહેરી ઝાંઝરી ને દડબડ દડબડ દોડે રે;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથ, માહારો ભવ થકી છોડે રે.

(૧૯)

નેત્ર સરોજ અંજાવતાં દોડી દૂર પ્રભુ જાય;
કાજળ ખરડી રે આંગળી જનની અતિ રે અકળાય.
આતા! આંખ અંજાવીએ, નૌતમ! દુખે નહિ નેણ;
આંખથી આદિત ઉપજ્યા, માતું મિથ્યા છે વેણ.
પાએ ઉરાડે રેણુકા, માતા મન ધરે રીસ;
એ રજ શિવજી શોધે સદા, વિરંચી ચઢાવે શીષ.
મહેલો માંહ્ય મસ્તી કરે, કુંઅર દોડયા રે દોડય;
હોડે પડયા હારે નહિ, જોવા સરખી જોડય.
ખાંતે ખોળામાં ખેલતાં, વળી કરે પયપાન;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, ઓળખ્યા અંતરની માંહ્ય.

(૨૦)

કરમાં લીધો છે લાડવો, વીંટી વળ્યા છે કાગ;
સુરપતિ જુએ આકાશથી, ધન્ય ધન્ય દશરથનાં ભાગ્ય!

* * * *

બહાર ના જાશો રે બાળકા! રાક્ષસનું સબળ છે જોર;
જાગ ને જગન ઝંપાઇ ગયાં, મુનિને કષ્ટ છે કઠોર.
રાક્ષસ માહારાં રમકડાં, મારૂં તેઓને તીર;
દશશીશ દળવાને દોડશું, ધરાવું ધરણીને ધીર.
વાણી સુણી વિસ્મે થયા, કાંઇક કરશે ધંધ;
બહુ ફળ બેઠાં શેલડી, સોને વળગ્યું સુગંધ.
દૂરથી આવે હરિ દોડતા, જનની બેઠી હોય જ્યાંહ;
કાજળે લુંસે છે કાંચળી, બેશી ખોળાની માંહ.
ધાવી ધરાઇ કરે કોગળા, સૌને છાંટે શરીર;
એંઠા થઇએ જો આપણે, ધર્મધુરંધર ધીર!
છેડો ઝાલી માતનો, ઢોળી પાડે છે ધર્ણ;
ભાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, રાખો સદા તમ શર્ણ.

(૨૧)

જોઇ મોહ પામ્યા મુનિ મન, વન આવ્યા ગૌતમના;
બોલે શુક હંસ ચકોર, શુદ્ધ સરોવરના.
માંહે ભ્રમર કરે ગુંજાર, હાર શોભે કમળતણી;
મીન મકર કરે જળપાન, માછ્ય મસ્ત બણી.
ઉપર પુષ્પ લતાની વેલ, ફેળ ભારે ઝૂલી રહી;
વળી ઝમરખ જાંબુને જામ, નામ નારંગી રહી.
અખોડ બદામ દ્રાક્ષ, સાખ ભલી આંબાતણી;
આંગણીએ છે આગ્નહોત્ર, કુંડ પાસે મઠી બણી.*

* This fine poem, the last and the best written by the poet, was never finished, for his son has noted at the end.

પિતા સ્વર્ગ પામ્યું નિ અધવચિ રહ્યું, ઉત્તમ આખ્યાન.
રસિક જન મનમાં દુઃખ આણિ, અધવચિ જોઇ પ્રબંધ.

9. *From* રામવિવાહ.

1. The ferryman's dilemma.

નાવિક વળતો બોલીઓ, સાંભળો માહારા સ્વામ;
સાથ સહુકો નાવે બેસો, નહિ બેસારૂં રામ.
વાર્તા મેં સાંભળી છે, ચરણ રેણુથી અપાર;
અહલ્યા તાં થઇ સ્ત્રી સહી, પાષાણ ફીટી નાર.
આજીવિકા માહારી એહ છે, જુઓ મન વિવેક;
સ્ત્રી થાતાં વાર ન લાગે, કાષ્ટ પાષાણ એક.
આજીવિકા ભાગે માહારી, આગે એક સ્ત્રી છે ઘેર;
બે મળીને શું જમે? શી કરૂં તાં પેર?
હશી વિશ્વામિત્ર બોલિઆ, ચરણ રેણે સ્ત્રી થાય;
તે માટે ગંગાજલ લેઇને પખાલો હરિ પાય.
હશીને હરિ હેઠા બેઠા, રામ અશરણ શર્ણ;
નાવિકે ગંગાજલ લેઇને, પખાલ્યા તાં ચર્ણ.

2. Quality-not size.

અલ્પ અંકુશ હોએ સહી, તેને ગજ રહે મહા ગૂઢ;
તિલમાત્ર તાં પાવક દહે, ઇંધણ ભાગ જે પૂઢ.
વજ્રને પ્રહારે ગિરિ પડે, વજ્ર છે સૂક્ષ્મ અપાર;
દીપક તાં નાહનો હોએ, પણ ટલે સર્વ અંધકાર.
વયનું કારણ નથી, (પણ) તેજનું કારણ;
તેજવત્ નાહનો એ મોહોટો, તું છો ચતુર સુજાણ.

3. Padmanābh (wrote circa A. D. 1456).

In the year 1875 Dr. Bühler brought from Tharad a manuscript copy of an old historical poem entitled ***Kānhad De Prabandh.*** The manuscript itself is dated Samvat 1606 (A. D. 1550) and it had been lying long neglected in a Jaina *bhāndār* (library). The work was published in the *Sālāpatra*, but owing to the ignorance of the printer the work was done very badly; especially since at that time the belief was universally held that the most ancient form of Gujarati was not appreciably different from the modern form.* It was only recently that Dr. Keshavlal H. Dhruva compared it with another manuscript copy in the Deccan College Library at Poona; and then Mr. D. P. Derasari edited it with a modern Gujarati version.†

The poem is thus remarkable as being the earliest authenticated specimen of old Gujarati hitherto known to us.‡ The language is appreciably different and is thus valuable for the historian of the language. It deals with the Moslem invasion of Gujarat by Alaf Khan, the brother and Commander-in-Chief of Sultan Ala-ud-din Khilji. The invasion began in A. D. 1297. Gujarat was at that

* This belief was first started by Dalpatram Dayabhai who laid down the dictum, that ચારસેં વર્ષ પર બોલાતી અને હાલ બોલાતી ભાષામાં કશો ફેર પડયો નથી. For most of the classical poets, judging merely by their works as preserved in *later* manuscripts, this seems true on the surface. But people forgot that the copyists were mainly responsible for changing the older language to what they could understand themselves: and the more popular poets like Narasimha and Mīrān got changed in the mouths of the people just as the language itself did. The કાન્હડ દે પ્રબન્ધ was saved from this through having been lying neglected during these centuries.

† The latter read a paper on this work at the 3rd સાહિત્ય પરિષદ્ at Rajkot in 1909.

‡ Some of the Parsi writings were probably earlier.

time ruled by king Karan of the Vaghela dynasty, who was surnamed Ghelo (the Mad). He abducted the wife of the brother of his Chief Minister, Madhav*; and the husband of the lady, Kehsav, was slain in trying to defend her. Madhav took a terrible revenge; for he went over to Delhi and induced the Sultan, Ala-ud-din Khilji, an insatiable conqueror, to invade Gujarat. After the invasion had been planned and the army had got ready the Sultan requested the Rajput Chief of Jhalor, Kānhad De Chohān, to allow the army to pass through his territories. The Rajput Chief, however, stood by his Hindu brethern and stoulty refused to grant passage to the army of Islam. The Sultan pocketed this insult, however, with the best grace possible and sent on the army by another route. The whole of the campaign of the invading army and all the ravages committed by it are described in some detail in the poem. After conquering Gujarat and Sorath (Kathiawar) Alaf Khan turned his attention to the Chief of Jhalor, who had defied him, and he determined to return to Delhi through the territories of this Chief. The Rajput Chief at first successfully resisted the onslaught of the Moslems, but after several years of guerilla warfare Kānhad De was slain in battle and Jhalor was captured in Samvat 1368 (A. D. 1312).

Such is the history described in this poem. The language is vigorous and the spirit of heroism (वीररस) pervades it throughout.

* The story is exceedingly well told in the famous book કરણ ઘેલો by Nandashanker Tuljashanker Mehta. There he says that the lady abducted was Madhav's own wife.

કાન્હડદે પ્રબંધ

1. Madhava's treason and the preparations of the Sultan.

તિણિ અવસરિ ગૂજરધર રાઇ સારંગદે નામિ બોલાઇ.
તિણિ અવગણિઉ માધવ બમ્બ તાંહિ લગઇ વિગ્રહ આરમ્ભ.
રીસાવીઉ મૂલગુ પ્રધાન કરી પ્રતિજ્ઞા નીમ્યૂં ધાન;
'ગુજરાતિનૂં ભોજન કરૂં જુ તુરકાણું આણું અરહૂં.'
માધવ મહિતઇ કરિઉ અધર્મ, નવિ છૂટીઇ આગિલાં કર્મ.
જીહાં પૂજીઇ સાલિગ્રામ, જીહાં જપીઇ હરિનૂં નામ,
જીણિ દેસિ કીજઇ જાગ, જીહાં વિપ્રનઇ દીજઇ ત્યાગ,
જીહાં તુલસી પીપલ પૂજીઇ, વેદ પુરાણુ ધર્મ બૂઝીઇ,
જીણિ દેસિ સહૂ તીરથ જાઇ, સ્મૃતિ પુરાણુ માનીઇ ગાઇ.
નવખણ્ડે અપકીરતિ કહી, માધવિ મ્લેચ્છ આણિયા તહિં.
ચાલિઉ માધવ ઢીલી ભણી, ભેટી અપૂરવ લીધી ઘણી;
વિષમ ઘાટ ઉલ્લંઘ્યા દેસ, નયર-યોગિની કીધ પ્રવેસ.
પહિલું જઈ મિલીઉ દીવાણુ, સાચી વાત સુણી સુરતાણિ.
અલાવદીન વડુ સુરતાણુ, ઘણિ દેસી વરતાવી આણુ.
ધરી ભેટિ ઘોડાની લાસ મીર ઊંબરે કરી અરદાસઃ-
"વડુ મુકદ્દમ માધવ નામ પાતસાહનિ કરિ સલામ".
જાણ્યૂં પરદેસી પરધાન; અસપતિ રાઇં દીધૂં માન
પૂછઇ વાત પાતસાહ હસીઃ-"ગૂજરાતિ તે કહીઇ કિસી?
કિસ્યૂં ખમ્ભાયત, અણુહલપુર? કિસ્યૂં દીવગઢ, માંગલહુર?
ઝાલાવાડિ, સૂરઠ છિ કિસી? એહ રાઉત સુણીઇ સાહસી".
ઇસ્યૂં સાંભલી સરુઇ સાદિ માધવ બમ્ભ કરઇ ફરીઆદિઃ
"ખિત્રી તણુ ધર્મ લોપીઉ, રાઉ કરણદે ગહિલુ થયૂં.
એહવુ અંગુ તણુ અનુરાગ, નિતુ નિતુ ભચ્છ કરઇ વછનાગ.
વિણુ પડીઆર પડુ કર વહઇ; ન કો અંગરખ જમલુ રહઇ.
મરણુ તણિ ભયિ ભોજન વાર વાસી ચાટૂઉ ધરઇ સુઆર.
પહિલુ રાઇં હૂં અવગણિઉ; માહરુ બન્ધવ કેસવ હણિઉ.

તસ ધરણી ધરિ રાખી રાઇ. એ વડુ રોસ ન સહિણ્ જાઇ.
ગૂજરાતિ સ્યું માંડિસિ કલહુ માહારઇ સાથિ કટક મોકલુ.
કુડી હીંદૂ ઘાલૂ રાનિ, એક મારૂં એક ઝાલું બાન;
ખૂનકાર તૂં સાચૂં જાણિ, ગૂજરાતિ લઈ આપૂં પ્રાણિ."
તતાખણુ તૂઠઉ અસપતિ રાઉ; તસ આપ્યુ પંચાંગ પસાઉ.
દીઆ ઊતારા પાણી ધાન. તિડયા પાતસાહઇ પરધાન.
જાલહુર ભણી સીખામણિ દીઇ:–"ચાહુઆણ જઈ ઇમ પૂછીઇ.
તૂં તાહરું ભોગવિ પાટ, લસકર આલઇ સૂધી વાટ ?"
સુરતાણની વાણી સુણી ગ્યા પરધાન કાન્હડદે ભણી.
પાતસાહની પિહિરામણી તવ ધરાવુ સિમ્ભરનુ ધણી.
કહઇ પ્રધાન "ઊધારુ રાઇ ! ભણી સૂરઠ તુરકાણૂં જાઇ.
બીજી ભૂમિં દોહિલા ઘાટ; પાતસાહ માગઇ આ વાટ.''
સભા સિદ્ધ રા બોલઇ મર્મ:–"એતાં નહીં અહ્મારુ ધર્મ.
ભાજીઇ ગામ ઝાલીઇ બાન, અબલા તણા ત્રોડીઇ કાન.
જિહાં પીડીઇ વિપ્ર નઇ ગાઇ, તિહાં વાટ નવિ આપઇ રાઇ."
વલ્યા પ્રધાન, ન સીધૂં કાજ, હઈઅડિ ધણી ઊપની લાજ.
વીનવીઆ જઈ નઇ સુરતાણ:–"કાન્હડદે નવિ માનિ આણ.
ચડી વાત ઘણેરઇ પ્રાણિ.'' નીસાસુ મેહલુ સુરતાણિ.

2. Conquest of Gujarat and Sorath.

દીધી વાટ સમરસી રાઉલી; આવ્યા કટક બનાસિ;
ગૂજરાતિ બૂંબીઆ પહુતા, તતખિણ પડીઉ ત્રાસ.
ઊડી ખેહ થયૂં અન્ધારૂં, ગયણિ ન સૂઝઇ ભાણ.
ચાલી દલ મુહડાસિ આવ્યા, ઢમઢમીઆ નીસાણ.
આવ્યા સુણી મ્લેચ્છ મૂછાલા રણિ રાઉતવટ કીધી.
બતડ ભણઇ "સાહમા ઘા લેસીઉં,'' અજ પ્રતિન્યા લીધી.
"આગઇ અહ્મ વંસ સૂં વીતૂં,'' છયલ ભણઇ 'નવિ છાંડૂં."
અસપતિનાં દલ સાહમુ ચાલુ લેઈ ઊઘાડૂં ખાંડૂં.
દીઠા તુરક રહ્યા રણિ થોભી, પિહુલુ કામ જ સારી;
રોસિ ચડીઉ રણિ પેરણુ માંડઇ, મારી માગ દેવારિ.

ઘડી બિ ચારિ ઘણૂં દલ થોભ્યૂં; વીર વાવરઇ લોહ;
તુરક બચા મૂંગલ કરકટીખા ઊપરિ પડિ સમોહ.
મારી મ્લેચ્છ પડન્તુ દીઠૂ બતડ, વખાણીઉ ખાનિં;
જય જયકાર હૂઉ, સરગાપુરિ બઇસી ગયુ વિમાનિ.
ઘર્યાં બાન, મુહડાસુ ભાગુ, ગામે ઘાલી લાઇ;
ગમે ગમે લૂસાલૂસિ હૂઇ; દહદહિ ધાડાં ધાઇ.
ચડયા કટક, ડણ્ડાહિ ચિડોત્તર ધાણુધાર ધન્ધોલિ.
ઊડિ વીવી આવ્યા વાસી દીધી પાટણુ પોલિ.
દીધા રખત જઇ દરવાજઇ; સર્જ્જ થયા ઝૂઝાર;
માધવ મહિતુ આગલિ કીધુ, જાણુઇ માગનીસાર.
ભેલૂં નગર, રણા ગઢ થોભી, સાહમા તીર વિછૂટઇ.
માધવ ભણુઇ "કર્ણુ! જા નાસી, કાં મરઇ અણુખૂટઇ ?"
પાડી છીંડું કર્ણુ રા નાઠઉ; પાલી જાઇ રાણી.
પાએ નવી ડાભસી ખૂચઈ; રહી ન પીઇ પાણી.
કિસ્યા રૂખ ફલ્યા ? રાઉ ! ઊધારિ; નાણિુ મનિ સંદેહ;
બીલાં બોર કિર નિ ગોહોલાં માધવના ફલ એહ.
નાઠઉ કર્ણુ પછઇ ગઢ ભેલીઉ, ભર્યા લીયા ભણ્ડાર.
અલૂખાનિ આવી છોડાવ્યા વાલી તણુા તોખાર.
એહવી વાત ન હૂઈ, ન હૂસિઇ; અણુહલપુર મઝારિ.
જેણિુ ઠામિ હૂતૂં દેહરાસર બાંગ દીઇ સેલાર.
અલૂખાનિ પાટણુ ગઢ દીઠઉ, પૂઠિ કરૂં વખાણુ.
અલાવદીન પાતસાહ કેરી તુ વરતાવી આણુ.
ભણી કટક ઊપડયાં અસાઉલિ, ગઢ માંહિ મેહલૂં થાણૂં.
ગૂજરાત દેસ હીલોલ્યૂં અતિ કીધું તરકાણું.
અસાઉલિ, ધૂલકૂં, ખમ્ભાયતિ સૂરતિ નઇ રાનેર,
બીજાં નગર કેતલાં કહીઇ ? કમ્પઇ ચાંપાનેર.
તડીઆં નગર સવે ધન્ધોલાં; દીઠાં સાયરપૂર;
સોનાં રૂપાં અનઇ સાવટૂં લીયા કાચ કપૂર.
મારઇ દેસ, ફિરઇ ઘણુ ફોજિ, અનઇ લૂસઇ ધાન,
વાલઇ ઢોરઢાર, સપરાણા માણુસ જાલઇ બાન.

ગૂજરાતિ માંહિ તાખતિ કીધી, સહૂ સામટી લીધૂં;
વાજી સાન; ખાન સોમઇઆ ભણી પિયાણૂં કીધૂં.
સોરઠ માંહિ મયગલપુર મહૂવા વલી ઉના નિ દાઠા;
પડી ઢાક, નીસાણુ પ્રસૂકા, લોક દહોદિસિ નાઠા.
રાખી જીવ દીવ માંહિ પયઠા, વરતઇ હાલકલ્લોલ;
તુરક પાસિ દેવ મ પાડસિ, વરિ ઘાલે દ્રહબોલ.
હઇઆ ઢક્ક કોલાહલ સુણીઇ, દીસઇ ધૂમ વિરાલ;
પડઇ બૂંબરણુ, કાહલ વાજઇ, જાણે કુપીઉ કાલ.
ખારકી, દ્રાખ, નાલીયર નીલાં, ફોફલ નઇ બીજોરાં;
વારૂ વાડ શેલડી કેરા, વાડીના કેલેહરા.
આદૂં, સૂરણુ નઇ પિણ્ડોલૂં, વલી પોસાતાં પાન;
કટક માંહિ જુ તાખતિ આવઇ; કોઇ ન ખાઇ ધાન.
સોરઠ માંહિ સહૂકો નાઠતૂં, ભરીઉ દેસ લૂસાઇ;
ભાજઇ નગર દેસ-આગલીઆં, આડુ કોઇ ન થાઇ.
કીધઉ કૂચ, ઊપડીઆં સાહણુ, ઘણૂં નીસાણુ વજાવ્યા;
ભાજી દેસ દેવકઈ પાટણિ દલ દેખન્તા આવ્યા.
નગર નિવેસ બારગઇ દીધી, નવા સરાચા ઊભ્યા;
ઘોડા તણી પાયગઇ કીધી, તરુઅરિ મયગલ થંભ્યા.
દાધી પોલિ; હૂઉ ગઢરોહુ; કીધુ ઘણુ પરાણુ;
નગર માંહિ પોસાતા પાયક, તેહ ન મૂકઇ માણુ.
આવી પાદ્રિ સિઇફલૂં કીધૂં, લીધા ચઉપટ ઘાય,
સોરઠીઆ રાઉત સપરાણુા ન દીઇ પાછા પાય.
વાલા, વાજા અનઇ જેઠુઆ, ચુડાસમા સે આવઇ;
અસપતિ સેન સમુદ્ર ઊલટીઉ ઉપરિ ચાંપી જાવઇ.
કટક માંહિ હાથી પાખરીઆ; પટા દન્તૂસલિ ઘાલ્યા;
વીટઊં નગર; તુરી હણુહણીઆ; પોલિ પાધરા ચાલ્યા.
પાદ્ર થકા ઊસરીઆ રાઉત; કાંઇ ન લાધુ લાગ;
દીધી પોલિ; ફારુકી ચડીઆ મ્લેચ્છ મહલાવિ માગ.
કટક ઊલટયાં; ઢોલ પ્રસુકયાં, થરહર ધરતી કાંપી;
કરીઊં પરાણુ ઊઠવ્યા હાથી, તુરક ચડયા ગઢ ચાંપી.
વરતી ભેલ દેવકઇ પાટણિ, પાડી પોલિ પગાર;
નગર માંહિ જુ લંકા લૂસિ ખાન તણુા અસવાર.

દેવ તણુઇ પ્રાસાદિ ચિહુ દસિ રાઉતિ દીધા હાથ;
કરી સનાન, ધરી સરિ તુલસી, સરણિ કિઉ સોમનાથ.
દેવ તણે મઢવાઇ ચુરાસી તેહ પડાઉ થાઇ;
વાજી હાક, ઊડવ્યા હાથી, આવ્યા ચૂપટ ધાઇ.
રણિ વાઉલા દોટિ ઉછીના વલતિ સાહમા ચાલ્યા;
કરકટિયા હબસીએ પાખલિ ફેરી કુંડઇ ઘાલ્યા.
રોસાલા રાઉત રણિ સૂંડયા, નડી નાદ ઊતારિઉ;
અનરથ તણૂં મૂલ બીજી દીહિ માધવ મહિતુ મારિઉ.
કિમ ગોહર સાહિ દેવરાઇ, અંગિ એતલી આહિ;
મારી મ્લેચ્છ માંકડા મૂંગલ પછઇ પડયા રણ માંહિ.
જે પદ નહીં યાગ નિ તીરથ ધણિ દાનિ, ત્રૈલોકિ.
સોમનાથ નિ ચાડિ મરતાં તે પુહતા સુરલોકિ,
પડી ભેલ પ્રાસાદિ દેવનઇ; ભાગાં કુંચી તાલાં
હલહલ કરી પોલિ માંહિ પયઠા; લીયા ઢોલ કંસાલા.
છડિ ચઢયા અસુર આરહડા; વેગી વાવરઇ ઘાણુ;
પાસા તણી પૂતલી ભાંજઇ, ભૂમિ પાડઇ પાહાણ.
સંધિ સંધિ જૂજઈ કીધી; ઘર પાડેવા લાગા;
ઊપરિ થિકા જે હાથી ઘોડા ઘણુ તણે ઘાઇ ભાગા.
તલિ પરઠઇ સાંગિ લોહડાની, પ્રાણ કરેવા લાગઇ;
હલહલ કરિ બિહું પખિ વલગઇ, મૂડા મૂરતિ નાંગઇ.
વિરૂઈ વાત વરતેવા લાગી; કલિજુગ કરઇ વિલાસ;
પ્રથવી તણૂં પીઠ મેહલી નઇ દેવ ગયા કૈલાસ.
અલૂખાનિ એહવૂં ફરમાયૂં, મઢ રહાવુ સૂનુ;
ઢીલી ભણી ભૂત ચલાવઉ; તિહાં કરેસિઊં ચૂનુ.
લોહડા તણી ફલક અણાવી, વલી અણાવુ ગાડા;
સોમનાથનૂં લિંગ ચડાવઉ, આણી ઓડાં આડાં.
કાલા ભૂંછ તેડીઆ ભોઇ; ગાડે લિંગ ચડાવૂં;
આગલિ ધણી જોતરી ત્રીયલ; ઢીલી ભણી ચલાવૂં.
આગઇ રુદ્ર! ઘણુઇ કોપાનલિ દૈત્ય સવે તિહઇ બાલા;
તિહઇ પ્રથવી માંહિ પુણ્ય વરતાવીઊ; દેવલોકિ ભય ટાલ્યા;
તિં બાલિઉ કામ; ત્રિપુર વિધ્વંસિઉ પવનવેગિ જિમ તૂલ;
પદ્મનાભ પૂછઇ સોમઇયા! કેથઊં કરુ ત્રિસૂલ?

બાલ્યાં ગામ, દેસ ઊજાડિઉ, ઘણા નગર વિધ્વંસ્યાં;
સોરઠ માંહિ કોલાહલ કીધઉ, લોક તણાં ધન લૂશાં.
સાહ્યા લોક બંભ નઇ બાલક નારી વરણ અઢાર;
આલે વાધ્રે હાલરાં કીધાં; બાન ન લાભઇ પાર.
બન્દીખાનૂં સાથિ ચલાવીઉં, તુરક કર્યા તસલીમા;
વાજી સાન; ખાન ઊતરીઉ સોરઠીયાની સીમા.

3. The dream of Kānhad De.

તેણિ દિવસિ હૂઉં સુપનન્તર હૂંતઇ પ્રગટ વિહાણુઇ;
પાઉ-ધારાં ગંગા નઇ ગોરી, કાન્હડદે ઇમ જાણુઇ.
પૂછઈ વાત, "રાજ કિણિ દીધૂં ?" કાહન ભણઇ, "ઈશાનિ;"
ગોરી ભણઈ, "તાહરુ સ્વામી તેરા ગ્રહીઉ બાન."
ગંગા ભણઇ, "ઊઠિ, અજરામર ! અજિ વિમાસણ કાંઇ ?
તાહરા દેસ માંહિ સોમઈઉ અસપતિ લીધઇ જાઇ.
એક વાર આગઇ દૈત્ય થિકુ રામિં રુદ્ર મૂંકાવીઉ;
બીજી વાર વલી વૈરોચનિ ભગતિ વિશેષ જણાવીઉ.
ત્રીજઇ મોર બિહુ ઊડાણે; જાણે કાહાનડદેઉ !
મ કરિ જેડ વીર !" ઇમ બોલઇ ગંગા ગોરી બેઉ.

*બે અબલા બોલઇ અસ્યૂં; "અસુરિ અસંભમ કીધ.
ચૌદ લોક સ્વામી ગ્રહીઉ તે પ્રાણિ પેખતાં લીધ !"
વિલવઇં બે સતીરે "કીજઇ કંકણ ભંગ !
ઊછઇ નીરિ જિમ માછિલી (તિમ) વિરહિ દહઇ અહ્મ અંગ. (આંચલી)
જે કો બન્ધન છોડવઇ, પાતિગ છણ્ડિ પૂંઠિ.
વેદ વચન અમ સાંભલ્યાં; તૂં કાહાનડદે ઊઠિ. વિ.
છોડવિ સ્વામી અહ્મ તણુ; મૂંગલ મ્લેચ્છ વિહણ્ડિ.
કીરતિ લિ કાહાનડ ધણી; તુઝ નામ રહઇ નવખણ્ડિ."

4. Courtesy of Alaf Khān towards Kanhad De's embassy.

જયત દેવડુ, લખણસી વડુ, લૂણકરણ બોલાવ્યા;
સાલ્હુ નિ સોભતુ, રાઉલિ લસકર ભણી ચલાવ્યા.

* The eight lines following are in રાગ રામગિરિ.

સરખે ઘોડે સાથી મોકલ્યા સાતવીસ અસવાર;
દીધી સીખ "જાઇ દલિ જાણુ કટક કેતલુ પાર."
કટક માંહિ પરધાન પહૂતા, દીઠૂં દલ મેલ્હાણુ;
હેજબનિ બરદાર નકીબે માંહિ કીધૂં જાણુ.
અલૂખાની એહવૂં ફરમાયૂં "કરૂ વિચ્છેદ, મ જેહુ;
જે પ્રધાન કાન્હડદે કેરા, મુહુલિ માંહિલિ તેહુ:
અલૂખાનિ જૂજૂઆ દેવાર્યા તે સવિહૂનિ અનામ;
સોનાં રૂપાં અનઇ સાવટૂં આપ્યા તીરી દ્રામ.
એક ભણુઇ "કાન્હડદે ટાલી અવર ન કરૂં પ્રણામ."
ખાન ભણુઇ "આઘા તેડાવુ, વરિ, મ કરસ્યુ સિલામ."
કરી ભેટી રાઉલે પ્રધાને; પૂછઇ ખાન ભલાઇ;
"કટક તણી કાન્હડદે આગલી કિસી વાત બોલાઇ?
ઘુ અરદાસ, પાસિ તુહ્મ દીધી જે કાન્હડદે રાઇ."
કહિ પરધાનઃ—"ખાન, અવધારુ, કિહાં સિલામ લિખાઇ?
જુ વૈશ્વાનર ટાઢુ થાઇ, પશ્ચિમ ઊગઇ દીસ,
નારાયણુ વલતુ કાન્હડદે કહીઇ ન નામઇ સીસ."
ખાન ભણુઇ, "કુણ કારણિ આવ્યા? કહુ તુહ્મારૂં કાજ."
કહિ પ્રધાન, "રાઉલ આદેસિં કટક જોઈઇ આજ."
અલૂખાનિ આયસિં પૂંતારિં તતખિણુ ગયવર ગુડયા;
વાલિ તણા તેજી પખરાવ્યા; મલિક મુહુલ માંહિ તેડયા.
તુરક બયા મૂંગલ કરકટીઆ, તેહે માંડી હારિ;
પરધાને સામગ્રી દીઠી કટકહ તણી અપાર.
કીધી રાન ખાનિ મૂંગલનઇ; સીંગિણિ પરઠિઉ તીર,
તાણી ગયણિ પંખિણી વીંધી; પેખઇ મોટા મીર.
તડંગ સમેત તેતલઇ લખણુઇ રાઉતિ ભઇસુ આહાણ્યુ;
કરિઉ બિગંધ ઘાઇ ખાંડાનઇ, અલૂખાનિ વિખાણ્યુ.
પૂછઇ ખાન, "કાન્હ ઘરિ કેતા તાહરિ જમલિ કહીજઇ?"
લખણુ ભણુઇ, "વીર ચુવીસઇ પૂછયા બ્યાજ લહીજઇ."
તૂઠુ ખાન ભણુઇ, "તુ હીંદૂ! માગિ ન; કરૂં પસાઉ."
કહિ પ્રધાન, "રીઝ નવિ લીજઇ; લાજઇ કાન્હડ રાઉ.
એક ખાંતિ પૂરવુ અહ્મારી કટક ચિહુદસિ જોસ્યૂં.
મનિ જાણેસ્યૂં વરીસુ વીતુ, રાતીવાહુ દેસ્યુ."

અણૂખાનિ જણુ સાથિ મોકલ્યુ; દેખાડિ મેલ્હાણુ;
ઘોડા હાથી ઊંઠ પોઠિયા વેસરી પૂઠિ પલ્હાણુ.
મલિક તણા જૂજુયા મરાતબ માંહિ ભલા ઝૂઝાર;
દલ જોઅંતાં દિવસ આથમિઉ, તુહિ ન આવઇ પાર.

5. Kānhad De prepares for battle

લેખ લિખાણુા; આયસ દીધા; ફિરઇ દેસિ ઉપલ્હાણુા;
કરી સજાઈ પુહુરિ પાછલિ તેડયા રાઉત રાણુા.
રાજવંશ છત્રીસઇ મિલિઆ, ખાંડા લાખ બિ ચ્યારિ;
એક એક પાહિ સપરાણુા જેહ ભુજિ નાવઇ હારિ.
પાણીપંથા ખુરાસાણી નઇ એક તુરકી તુરંગ;
સૂડા પંખા નઇ કિહાડા એક નીલડા રંગિ.
પંચવર્ણ તેજી પાખરીઆ; કંકલોહ પલ્હાણુ;
સોના તણાં સાંકલાં પાઇ; હણુહણીઆ કેકાણુ.
પ્રાણિ ખુરતલિ ધરતી ખૂંદઇ: એક ન માનઇ સાટ;
બારગિરિ તેજી દેવરાણુા; ચાલઈં ઊવટ વાટ.
સાવલોહ પાખર નઇ ચામર; ઘણી ઘૂઘરી ખલકઇ;
પાણી તણી હલકતી ચાલઇ નીચાં ફૂમત ફરકઇ.
આંગાં ટોપ રંગાઉલિ ખાંડાં ખેડાં પટા કટારી;
સીંગણિ જોઝ ભલી તરૂયારી લીજઇ સાર વસારી.
છત્રીસ ઇ દંડાયુધ લીધાં; પડણુ પડયા તિણિ વારિ;
આસાપૂરી શકતિ કર જોડી રાઉલિ કરિઉ જુહાર.
પૂજા કરી ચંદન નિ કુસુમિં રાઉત પાઇ લાગઇ.
"આસાપૂરી! કાન્હ જીંપાડે" કરી આશિકા માગઇ.

6. Kānhad De's victory.

હીંદુએ મારીથલ કીધુ, પગ મેલ્હણુ ન જાઇ;
લોહી તણુા પ્રવાહ ઉલટીયા દીસઇ વ્યાહણુા માંહિ.
દોર સિરાચા ફેરી પાડઇ ડહિલીના બંધાન;
વાઢી ચંબ જૂજૂઆ ગાલા નઇ છોડાવ્યા બાન.

ઘોડા હાથી ઊંટ પોઠીયા તે ઊદાલી લીધા;
સાદલ સીંહ મલિક બે મોટા બંદિ જીવતા કીધા.
અલૂખાન એકલુ જ નાઠૂ જે હુતુ સપરાણુ.
સાદી મલિક ઉંબરુ મોટુ, તે રણ-ક્ષેત્રિ મંરાણુ.
એક નાઠા જાઈ દસિમુહઝ્યા, ઉડી વીરી અપાર,
કરસિ કેડિ "મારસિ હીંદુ !" ઊવેલ્લે કિરતાર.
બીજઇ દિનિ રાઉતિ રણુ સોધ્યાં; દીઠા પડયાં પલ્હાણુ.
હાથી તણી પાંજરી ભાગી; ધરણિ ઢલ્યા કેકાણુ;
ખેડાં ખાંડાં પડયાં જૂજૂયાં ભાલા સીંગિણિ કટારી;
ભાગે કણુસે પડિ તરૂઆર્યું મ્લેચ્છ માંકડા મારી.
કંધ કબંધ પડયા રણિ દીસઇ; કીધુ કચરા વોહ!
સોમનાથ મૂકાવ્યુ રાઉલિં પછિ પખાલિઆ લોહ.
નવિ લાખ જુ બાન મૂકાવ્યા, વરતિઉ જય જયકાર !
"ધન્ન ધન્ન રાઉલ કાન્હડદે કાન્હ તણુ અવતાર !"
ચાહુઆણુ કુલિ પુણ્ય અપાર, પુણ્યઇ મ્લેચ્છ કરિઉ સંહાર;
પુણ્ય વિચાર જે જાણિ સહૂ, ઇમ સંખેપિ પ્રાકૃત કહૂ.
પુણ્યઇ એક આરોગિ પાન, પુણ્યઇ ઘરિ સંપજઇ નિધાન;
પુણ્ય હુઇ સકુલિણી નારિ; પુણ્યઇ રેવંત બઝઇ બારિ.
પુણ્યવંત નઇ સહુકો નમઇ પુણ્યહીણુ નર ભૂલૂ ભમઇ;
પુણ્યઇ રોગ ન આવઇ અંગિ, પુણ્યઇ પુરુષ રમઇ નવરંગી.
પુણ્યઇ અંગ ન આવઇ રીસ, પુણ્યઇ સહૂ દીઇ આસીસ;
પુણ્યઇ વાહ્લલાં નહીં વિયોગ, પુણ્યઇ હુઇ સજન સંયોગ.
પુણ્યઇ પહિરઇ વારુ ચીર, પુણ્યઇ હુઇ રૂટરાં શરિર;
પુણ્યવંતના દુષ્કૃત ટલઇ, પુણ્યવંત નઇ ચામર ઢલઇ.
પુણ્યવંત સરિ છત્ર ધરાઇ, પુણ્યવંત નવિ પાલા જાઇ;
પુણ્યઇ મયગલ બઝઇ બારિ, પુણ્યવંત નવિ આવિ હારિ.
પુણ્યઇ હુઇ નવનવા રંગ, પુણ્યઇ સુણીઇ વેણિ મૃદંગ;
પુણ્યઇ સુઇઇ તલાઈ ખાટ, પુણ્યઇ બોલઇ કીરતિ ભાટ.
પુણ્યઇ ઘરિ નવિ ખૂટિ ધાન, પુણ્યઇ હુઇ પુત્ર સંતાન;
પુણ્યઇ કરી રા દીઇ માન, પુણ્યઇ હુઇ પાધરા પ્રધાન.
પુણ્યઇ ધરીઇ સોનાં સાર; પુણ્યઇ પહિરીઇ મોતી હાર;
પુણ્યઇ પામીઇ વિદ્યા વલિ; પુણ્યઇ હુઇ કીરતી ઊજલી.

પુણ્યવંત ધરિ ત્રિણ્ણિ વાર, અઠોતર સત મંગલાચાર;
પુણ્યઇ સુખિ નવિ કડુઉ ચવઇ; પુણ્યવંત પૃથ્વી ભોગવઇ.
પુણ્યઇ પુણ્ય કરિ આદરિ; નિતુ દીવાલી પુણ્યઇ કરી;
જે જે આણ્યા વાનર વીર, પુણ્યઇ પત્થર તરીયા નીર.
પુણ્યઇ અણુયુગતૂં સંભવિ, રામિ રાક્ષસ માર્યા સવિ.
કૌરવ કૂડિ ન સીધૂં કાજ, પુણ્યઇ પાંડવ પામ્યા રાજ.
પુણ્ય પ્રસંસા પુહુવિં કરી, પદ્મનાભ પંડિત વિસ્તરી.
કાન્હડદે નઇ પુણ્યઇ કરી, જગિ જય દીધુ આસ્યાપુરી.
વલ્યાં કટક અણુંધુ સહૂ; કીરતિ બોલઇ બંદણ્ણિ બહૂ;
નગર ભણ્ણિ સાંચરીઉ રાઉ; તતખણ્ણિ વલિ નીસાણે ઘાઉ.
ભેટયા રૂદ્ર ન્હલાઈ બેવ; નગર ભણી પધરાવ્યા દેવ
જીતુ કાન્હ વાત ઇમ સુણી, નગર લોક દિ વદ્ધામણ્ણિ.
મદન ભેર ભુંગલ ભરહરઇ; વર્ણ અઢારઇ જયજય કરઇ.
તલિયા તોરણ સવિ ઝલહલઇ; નગર માંહિ ગૂડી ઊછલઇ.
ફ્લ્યા મનોરથ પૂગી આસ; ઠામિ ઠામિ દેવરાઈ રાસ.
નારી કરઇ લૂણ લૂછણાં; નગર માહિ માડયા પેખણા.
મારગિ નવાં પાથરીઇ ચીર; ફૂલ પગર પરિમલ અબીર;
પદ્મનાભ કવિ ઇણ્ણિ પરિ ભણઇ; આવ્યા રાય નગર આપણઇ
બીજા છઇ જે રાણા રાય, આપ આપણ્ણિ આવાસે જાય.
ખાંડવ દિ ચાસણી નઇ ખાણ, વાલી લેઈ બાંધ્યા કેકાણ.
સવિકહ હઈયિડિ હરખ ન માય; માંહિલિ મુહલિ પધારઇ રાય.

* માંડવિ મિલઇ સુહાસણી, સખી, ઉદરિણ્ણિ નવરંગ ધાટ કિ,
જાઈ નેહીય વધામણી, હઈયિડલઇ હર્ખ ન માઇ કિ. જીતુ સહી.
(આંચલી.)

હાર નિગોદર બહિરખા, સખી, નેઉર રણઝણકાર કિ. જી.
ત્રાટ કરુ કરિ કનકમઇ, સખી, મોતીડે પૂરુ ચૂક કિ. જી.
તિલક કરુ કુંકમ તણાં, સખી, તે રંગિ રાઉ વધાવુ કિ. જી.
અસુર દલી ધરિ આવિઉ, સખી, શંકર છોડીઉ બંધ કિ. જી.
કાન્હડદે જીવે ઘણૂ, સખી, બેલિઇ માલદે વીર કિ. જી.

* The last seven lines are in રાગ ધન્યાસી.

7. The Seige of Samiyānā

ઝાઝા નીર, સરોવર મોટા, દીઠા વારુ ઠામ;
પહિલા દલ સમીયાણિ આવ્યા કીધું પાદ્રિ મુકામ.
અસપતિ રાય ઇસ્યૂં મુખિ બોલઇ:–"આ ગઢ લીજઇ ધુરિ,
પાડી ભેલિ મેહલીઇ થાણુ, તુ જઇઇ જાલહુરિ".
લોક સવિ નાસી ગઢિ ચડિયા, તુરકે તલહટી રુંધી.
ગઢ ઉપલ્યૂં રહઠાણૂં વારુ, ભલી સજાઈ કીધી.
સાઠિ વરસ વાવરતાં પુહચઇ કણ તણા કોઠાર;
સમીયાણે સાંતલ સપરાણુ, માંહિ ભલા ઝુઝાર.
સૂકાં ખડ, ચણા નિ કોરડી, પૂલી કડબ અપાર;
પાંચ સહસ સાંતલની વાલિ બાંધ્યા ચરિ તોખાર.
કાઠી, લૂણ વરસ સુ પુહચઇ, ઊપરિ ભલી સજાઈ.
પહિલઇ પુહરિ બિપુહુરે સાંઝઇ પડઇ સાદ ભુંજાઇ.
પાણી ભર્યા સરોવર ઊપરિ નીઠઇ નહીં લગાર.
જુ આકાશિ મેઘ ઉલીચઇ, તુ હિ ન આવઇ પાર.
ગિરિ ઊપરિ ગઢ થાહર વિસમી, વિસમી પોલિ પગાર.
ઊંચા કોઠા, ઘણી કાંગરી, વલી તિ વિસમા માર.
ચડી ત્રિકલસઇ સાંતલી જોયૂં, દીઠઉં દલ સુરતાણી;
ગઢ તલહટી સરોવર પાલિ હાથી બાંધ્યા આણી;
ઠામિ ઠામિ સાબાન, સરાચા, ડહિલી નઇ એક ચોઈ;
ઊંચે થાંભે બારગઇ દીસઇ; તેહ તણી પરિ જોઇ.
ઊંચા નેજા, ઘણા મરાતબ, જોતાં પાર ન આવઇ.
સાંતલનઇ મનિ સાહણુ દેખી મોટઉં અચિરજ ભાવઇ.
કટક તણી સામગ્રી દીઠી; સાંતલિ કર્યૂં વખાણ:–
"ધન્ન ધન્ન દિન આજ અહ્મારૂ, જે આવિઉ સુરતાણ!"
કોઠઇ કોઠઇ કર્યાં રખોપાં, મોટા ગડા ચડાવ્યા;
ચાહુઆણ ચિહુ પાસે ભીતિં ભલા યન્ત્ર મંડાવ્યા.
ઊતાવલી ઢીકલી ઊપરિ પાસે માંડી મૂકી;
આપાપણે ઠામી સહુઇ નિતુ રાતિઇ જાઇ ચૂકી.
ઊપરિ થિકા ઊતરઇ હીંદૂ, વલગઇ રાતીવાઇ;
દીહઇ વલી સઇફલૂ માંડઇ, આવઇ ચૂપટ ધાઇ.

નિતુ નિતુ સૂંડી નઇ ગઢિ આવઇ સાવ દલિ સુરતાણુ;
નિતુ ભડઇ રાઉત રેસાલા નિ સાંતલ ચહુઆણુ.
હીંદૂ તુરક પડઇ પોસાતા; નિતુ નિતુ વેઢિ ઊતારઇ;
નિતુ ઊઠવઇ એકમના રાઉત, રેસિ ચડયા રણિ મારઇ.
વાનર તણી પરિ ઝડપી નઇ એક ચડઇ ગઢિ ધાઇ.
માઝમ રાતિ કોટ ઊપરિથી આચઇ કટકિ હવાઇ
ઊપરિથી ઢીકલી ઢાલઇ લોઢી ગડુ વછૂટઇ;
હાથી ઘોડુ આડુ આવઇ, તે મરઇ તિણુ ખૂટઇ.
ઇણી પરિ જાલવઇ હીંદૂ હઠિ ચડયૂ સુરતાણુ;
વરસ સાત કર્યું ગઢરોહુ; છંડાવ્યુ ચહુઆણુ.
ગઢ ઊપરિ નિતુ હુઇ પેખણા; સુણીઇ વેણિ, મૃદંગ;
નિતુ ઉચ્છવ, નિતુ પાત્ર જ નાચઇ; નિતુ નવનવા રંગ.
ચડી ત્રિકલસઇ સાંતલ બયસઇ; ચિહુ પખિ ચામર ઢાલઇ.
કટક માંહિ સિંહાસનિ બઇઠુ પાતસાહ નિહાલઇ.
પડઇ સાદ; સારહી તેડાણા; બોલઇ અસપતિ રાઉઃ—
"ગઢ ઊપલ્યૂં પેખણૂં ભાજઇ આપુ બહુત પસાઉ."
મલિક અમાદલ કેરુ બંદૂ નામ હબાખુ મીર
પાટૂ બાંધી જુ શર નાંખઇ, તુ હિ ન ચૂકઇ તીર.
સીંગિણિ તણાં બિ કોસાં મેલી પ્રાણિ તીર વિછૂટ્ટુ,
હસ્તી ઘરી સોલ્હી નઇ વાજઇ અંગિ સૂસરુ ફૂટુ.
પડિ ધરાતલિ; ઊસરુ ભાગુ; રોસી ચડિઉ ચહુઆણુ.
સાંતલ ભણિઃ–"સારહી તેડુ, જુઉ ન ચૂકિ ઠાણુ."
રામસીહ રાઉત રોસાલુ તતખિણુ માગઇ બીડુઃ—
"સાંતલસીહ! પ્રસાદિ તુહ્મારિ મ્લેચ્છ મ્રહાંથુ ફેડુ."
લીઉ બાણુ, સીંગિણિ ગણુ પરડિઉ, લાખંતાં ગણુગાજ્યું,
મીર હબાખા કંધ વિછોડી બી લખ ખાટીં વાજ્યું.
દીઠુ તુરક પડિઉ સુરતાણિ; તતખિણુ છાંડયૂં ઠાણુ.
મરણુ તણા ભુઇ સહૂઇ બીહઇ; "વલી આવેસી બાણુ!"

8. Sāntalsimhā's dream

પવાડુ.

ઘણે દિહાડે છાંડી જાસિં તુરકિ જોયૂં પડખી;
માડૂએ સુરતાણુ સાહણ કીધૂં ખાખાવીખી,
બિ કર જોડી કરી વીનતી આશાપુરી અવધારી;
સાંતલ ભણઇ, "માજી તું સંકટ અસુર સવિ સિંહારી."
હુઉ પસાઉ, અંબિકા તૂઠી, દીઠુ પ્રત્યક્ષ રૂપ;
બાંહ ધરી દલિ જઈ દેખાડુ નીદ્રિ પૂઢિઉ ભૂપ.
દીઠાં નયન ત્રિણિ, મુખ પાંચઇ, કપિલ જટા સુ વિશાલ;
મુંડમાલ દીઠી, કરિ તુંબી; દીઠું બ્રહ્મકપાલ;
જટા મૂગટ માંહિ ગંગા દીઠી; અંગિ ભસ્મુ ધૂલિ,
વાઘ ચંગ પાગરણુ દીઠાં; દીઠુ વલી ત્રિશૂલ.

દૂહા.

ચિત્તિ ચમકિઉ ચીતવઈ; રંગિ રહિઉ સિર નામિ;
પદ્મનાભ પંડિત ભણઇ, સાંતલિ દીઠુ સ્વામિ.

પવાડુ.

"રુદ્ર રૂપિ સુરતાણુ અવતરિઉ; કિમ ઘાલીઇ ઘાઉ ?"
હઇઇ વાત વિમાસી સાંતલિ પાછુ દીધઉ પાઉ.
વલી વિમાસી પાસાહુતુ ગુર્જ લીઉ અહિનાણુ
વિણુ સંકેત કહિઇ કેતલઇ નહીં માનઇ સુરતાણુ.
આશાપુરી તણે પાય લાગી ગઢિ આવિઉ ચહૂઆણુ.
સકલ સરૂપ જાણીઉં સાંતલિ, તુ હિ ન મૂકઇ માણુ.

9. The sack of Samiānā and the Chauhān's heroic death.

કહિ પ્રધાન, "એક પરિ કીજઇ; અવધારૂ સુરતાણુ !
ગઢ ઊપરિ છઇ એક સરોવર તેહિ કરું વિનાણુ.
લાખ બિ ચ્યારિ ગુણી ત્રાપડા ઢીલી થિકાં અણાવા.
કોટ તણિ ભીંત તે છાના લેઇ યન્ત્ર મંડાવાં."

પાપી તણી સી વાતજ કીજઇ જેહે વિણાસી ગાઇ,
ગુણી ઊપરિ યન્ત્ર મંડાવી લેઈ નાખી જલ માંહિ.

ચૂપઇ.

થિઉ પ્રભાત તવ તુરણી નારિ ગઈ સરોવરિ પાણીહારિ.
આગઇ આછૂં હતૂં નિર્વર્ણું; દીઠું પાણી લોહી વર્ણું.
ગાઇ તણાં મસ્તક જલિ તરઇ કાંઠઇ કો નવિ દાતણ કરઇ,
પાણી માંહિ દોષ એ વડુ પાણીહારિ ભરઇ નવિ ઘડુ.
પાલિ આવી જોઇ લોક; હઈડઇ આણિ એ વડુ શોક,
પાણી વિશ્વ તણું આધાર; પાણી હુઇ જીવાડણ હાર.
જેહ મોટા છઇ રાણા રાય, તેહ જલ વિણુ ખિણુ ન રહિવાઇ.
સાંતલિ ઇસી વિમાસણ કરી, તેડી પૂછી અંતેઉરી.
રાણી ભણઇ, "વિમાસુ કિસ્યૂં ? અહ્મે સવિ જમહર પઇસસ્યુ.
હીંદૂ તણઇ માનીઇ ગાઇ, તેહ તણુ લોહી જલ માંહિ !
જીવિતવ્યની આશા ટલી; એ પાણી નહીં પીજઇ પલી."
રાણી વાત વિમાસી ઘણી, લિખ્યા લેખ કાન્હડદે ભણી.
"ચહૂઆણનૂં ગિરૂઉં રાજ, રૂડું અહ્મે ભત્રાડૂ આજ."
રાણી બોલ ઇસિઉ ઊચરિઉ, "ઇમ જાણેજો જમહર કરિઉ."
કાન્હડદેની ઘરણિ હતી, તેહ ભણી લખી વીનતી;
ઉમાદે નિ કમલાદેઉ જયતલદે ભાવલદે બેઉ.
ઇસ્યૂં કહીઉ:-"અહ્મ વીતૂં જેઉ, હવઇ વીચિસિ કાલિ તુહ્મ તેઉ,
અહ્મસ્યૂં પ્રીતિ આણેજ્યો ઘણી; આણી જમારઇ મોકલામણી."
ઇસ્યૂં કહી નવિ લાઇ વાર રાણી સવિ કરિઉ શિણગાર;
ચંદન કાઠ આણીઉ ઘણુ તિહાં પરિવાર મિલ્યુ તેહ તણુ.
સાહસ પ્રભાવિ એતલી આહિ રાણી પઇઠી પાવક માંહિ,
રામ રામ વાણી ઊચ્ચરઇ સજન લોકનિ આંસૂ ખિરઇ.

દૂહા.

જલ વિણુ કો જીવઇ નહીં; જલ જીવન જગ માંહિ,
પદ્મનાભ પંડિત ભણઇ, જલ વિણુ ખિણુ ન રહાઇ.

રાગ સિંધૂડ઼ો.

સાત વરસ નઇ માજનઇ ગોરીડા દલ ઘણુ ઘાણુ,
ગઢપતિ ગઢરોહિ ભડયુ ચૂપટમલ્લ ચહૂઆણુ.
સમીઆણિ સુરતાણી સાહણુ આવીઆં એ;
કુચરિ કોડાલી કૂટડી વલી વુલાવુ કવણુ દુલ્હા ભણી?
ભાઇલિ ભેદ દેખાડિઉ સરોવરિ કરિણ વિણાસ,
એ પાણી નવિ પીજિઇ એ અસૂર હિઇ પુગી આસ.
જલ વિણુ ખિણુ ન જીવીઇ જલ જીવન જગ માંહિ,
જિણિ દિનિ જલ નવિ પામીઇ તેણુઇ દિનિ દેહડી કરમાઇ.
પિંડ પ્રાણુ હુઈ પરહુણા દો દિવસ પાંચ કઇ સાત,
સાંતલ કહિ સુણિ સુંદરી હિવ હોઇ સચરાચરિ વાત.
સાંતલ તણી અંતેઉરી રાણિ નારિંગદે નિરવાણુ;
પાવકિ પ્રેમાદે ચડી સઇ દલિ સુણી સુરતાણિ.

ચૂપઇ.

અવધિ એતલિ પુહુતુ કાલ, ગઈ આકાશિ ધૂમ વિરાલ,
સાંતલ ભણઇ, "ગુર્જ મોકલુ પાતસાહ કહિસિ હું ભલુ.
ઇમ જાણિ સાચઇ અહિનાણિ મઇ નવિ મારિઉ, નિશ્ચિ જાણિ."
પાતસાહિ ઇમ કહાવી વાત, "સાંતલ નઇ આપૂં ગૂજરાત.
જૂ અહ્ન આવી સાંતલ મિલઇ, મરણ તણુ ભય નિશ્ચિ ટલઇ."
"આપૂં પ્રાણુ ન મૂકું માણુ; લાજઇ સાખ તણી ચહૂઆણુ."
લોક ઉતાર્યા કરી ઉપાય રાઉત સવિ પડા ઉથાય;
પહિલુ પૂજુ સાલિગ્રામ; હઇિ ધરિઉ રામનુ નામ;
કરી સનાન ઊગવીઆ વાલ; કંઠિ ધરી તુલસીની માલ;
રાઉત સવિ એકમના થયા; ચાલી કટકિ તોરકઇ ગયા.
કટક માંહિ તેજી પાખર્યા; હાથી આણી સાહ્મા ધર્યા;
આવિઉ પાતસાહ સઇ દલિઇ હીંદુ તુરક બિ ટોલે મિલઇ.
ઉડ્યૂં લોહ; ન લાભઇ પાર; રાઉત ભલાં કરઇ હથીયાર.
જિસ્યૂં યુદ્ધ રાવણ નિ રામ, જિસ્યુ દેવ અસુર સંગ્રામ,
હીંદૂ સવિ એકમના ભડઇ; પોસાતા પાયક રણિ પડઇ;
ત્રિણિ પુહર દલ સાહમુ ભડયુ, ઘણિ ઘાઇ સાંતલ રણિ પડયુ.

સાહસ પ્રભાવિ એતલી આહિ રાઉત ભડી રહ્યા રણમાંહિ.
સાંતલ તણૂં રુધિર સુરતાણિ વાંધૂં વીરાતન વખાણી.

10. A surprise attack.

પવાડુ.

મહિપ જયત દેવડુ પહિલા કટક રાઉલા ધુરિ
આગલિ કરી પાયદલ તાખતિ વેગિ ગયા જાલ્હૂરિં.
તેણઇં દિવસિ અમાવાસ્યા હૂતિ ખૂડલિઇં તિણિ કાલિં
લખણ સેવટ્ સાલ્હુ સોભતુ રહ્યા સરોવર પાલિં.
આંગાં જરહજીણ ઉતારિયાં; સીતલ છાયા લીધી;
તેજી તણાં પલ્હાણ હલાવ્યાં; ખાણ ચાસણી દીધી.
માર્યા મેછ, સઇદલુ જીતુ; અંગિ હૂઉ અભિમાન,
હાથિ ડાબ ઉતારિ કોઢિ કીધાં નીર સનાન.

દૂહા.

પદ્મનાભ પંડિત ભણઇ:–જેહ કુલિ જેહ આચાર,
લોપ ન કીજઇ તેહનુ; મરણ ન બીજી વાર.

પવાડુ.

જે નીસાણ તુરકાં તિહાં સર પાડૂઉ ધાઉ વજાવિઉ,
સર વાજંતા વેગિ સુણી કરિ મલિક નેબ તિહાં આવિઉ.
તુરી સહસ છત્રિસ પાખરિયા, સાથિ હાથી ત્રીસ,
મલિક નેબ બલવંતુ બંદઉ આવ્યુ આણી રીસ.
દીઠુ કટક સબલ ઊતરીઉ; અછબા હિંદૂ આવ્યા;
આઠ મલિક મૂલગા મરાણા; લોક સવે મેલ્હાવ્યા.
રુંડ મુંડ રડવડઇ રણગંણિ, લોહી તણા પ્રવાહ;
ઊભે હાથઇ અસુર પોકારઇ, પાખલિ પાડઇ ધાહ.
આવ્યુ મલિક સરોવરિ, દેખઇ હિંદૂ કરઇ સનાન;
ફેરી વિટી ઊડવ્યા હાથી, કીધાં બાણ સંધાણ;
ખેડાં તણી ઢાઢરી માંડી ધુરિ જો હબસી આવ્યા;
કરી હાક બૂંબારવ વરતિઉ, તુ હિંદૂ બોલાવ્યા.

ઉઠ્યા સુહડ સવે સુડીનિં; નીરિ ગલંતા ચીર.
ઘોડા લગઇ ન જાવા લાભઇ, વેગઇ આહાણ્યિુ તીર.
ધાયા સુભટ ભાલ ફૂટંતે લોહ અંગમી પ્રાણ્યિુ;
વાજઇ ધાઉ અંગિ ઊધાડિ; તુ ચડિયા કેકાણ્યિુ.
એક સુહડ ઊઠઇ એકમના ઝીલઇ અંગિ પ્રહાર;
ભાલા અણ્યી કણુસ તરુઆરિં વાજઇ ખાંડા ધાર.
એક્વીસ ઊથલા પ્રાણ્યિુ લખણુ સેત્રટિ દીધા.
સાલ્હુ સોભાઇત સપરાણ્યિુ ધાઉ ધણ્યા સિંઉ લીધા.
સાલ્હુ સોભાઇત સમરંગણ્યિુ લખણુ સેવટુ બીજુ,
રણુવટિ રહુ અજેસી મોલ્હણુ માંહિ મુલગુ ત્રીજુ.
ચ્યારિ સહસ રાઉત રણ્યિુ રહીયા; મારી ફેડિઉ ઠાય.
સુદ્ધિ કરેવા કો ન ઊગરીઉ, જઈ જણ્યાવિ રાય.

11. Honouring a brave and fallen foe.

ચૂપઇ.

મલિકિ લોહી લખણ્યા તણૂ લેઈ લલાટિ કીધઉં વાંદણૂં;
કીધી વલી પ્રસંસા ઘણ્યીઃ–ધંન ધંન માતા તુહ તણ્યી!
હીંદુ તરક નહી કો ઇસિઉ રણ્યિુ રાઉતવટ લખણ્યા જસિઉ.
જે સમરંગણ્યિુ સાહમા મરઇ, તે સવેઉ સુર વંદણુ કરઇ.
પદ્મનાભ ઉચ્ચરઇ પુરાણ્યુ, માણ્યુસ વંદિઉ, કરિઉ વખાણ્યુ.

12 Princess Pirojā and Vīram De.

ચૂપઇ.

એહવી વાત પાતસાહ સુણ્યુઇ; ખુજા લાડણ્યી ઇણ્યી પરિ ભણ્યુઇઃ–
"આમતાત અરદાસ અવધારિ! ભવ આગિલ્યા તણુ ભરતાર.
ધરી બહિનિ બહિનેવી જેઉ ગયુ જીવતુ જાલહુરિ લેઉ,
સવિ અહિનાણુ આગિલ્યાં કહી હુ મુકાવિ આવિસિ સહી."
પાતસાહ બેટી પ્રતિ ભણ્યુઇ:– "કિમ ભરતાર વીરમ તુહ તણ્યુઇ"
જાતી સ્મરણ્યુ ભેદ સવિ લહિઇ, તુ વંરતાંત પિતા પ્રતિ કહઇઃ
"પહિલુ બાપલ રાસુત એહ. સિંહરાજ જાણ્યીજઇ જેહ.

હું જયચંદ તણી કૂંયરી સરજનદે નામિ અવતરી.
બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની પુર વિવાહ.
સતી ધરમ આચરુ અભિરામ; અંતર્વેધ હૂઉ અવસાન.
કાસી પતિ ધરિ બીજીવાર વીરમદે કલ્હણુ અવતાર,
અજયપાલની કૂંતાદેઉ, ઢીલીઇ પરણાવિયાં બેઉ.
અંતર્વેધ છઇ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઇં અગનિ પ્રવેશ.
વાસુદેવ ધરિ ત્રીજીવાર વીરમદે લીધુ અવતાર.
મહિગરાય તણી કૂંયરી મીણા નામિ હૂં અવતરી,
અંતર્વેધ છઇ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઇં અગનિ પ્રવેશ.
માણિકરાય ધરિ ચૂથિ વાર દેવરાજ લીધુ અવતાર.
જયતલદે ધરિ હું કૂંયરી સરૂપદે નામિ અવતરી.
બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની કરિઉ વિવાહ.
અંતર્વેધ છઇ રૂડુ દેશ; તિહાં કરૂ મઇં અગનિ પ્રવેશ.
પૃથિવિરાય પાંચમી વાર મહીપાલ લીધુ અવતાર.
જોગાદે ધરિ હૂં કૂંયરી સંજુક્તા નામિ અવતરી.
બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની કરિઉ વિવાહ,
અંતર્વેધ છઇ રૂડુ દેશ; તિહાં કરૂ મઇં અગનિ પ્રવેશ.
સોમસિરિ ધરિ છઠ્ઠી વાર પૃથવીરાજ લીધુ અવતાર.
પાલ્હણુ નઇ ધરિ હૂં કૂંયરી પદ્માવતી નામિઇ અવતરી.
તિણિ અવતારિ પાપ આચરિઉ, ગાઇ વિણાસી કામણ કરિઉ,
સાધિઉ મંત્ર ગર્ભગાઇ નિઇ, ચિત્ત વિકાર હુઉ રાય નિઇ;
રાય વસિ કીધુ લોપી લાજ; હણ્યા પ્રધાન નિગમિઉં રાજ;
ધાવર નદીં તીર રા સણિઉ સાહાબદીન સુરતાણિ હણિઉ
સતી ધર્મિ રાય ઊધરિઉ અગનિ પ્રવેશ અયોધ્યા કરિઉ;
તેહ પુણ્ય નવિ લાભઇ પાર, મોટે કૂલિ લીધુ અવતાર".

દૂહા.

પદ્મનાભ પંડિત ભણઇ જન્મંતરિ જે રીતિ;
જાતિ હુઇ પણિ જૂજુઇ પુઢિ ન છાંડુ પ્રીતિ.

ચૂપઇ.

બેટી ભણઇ, "અવધારૂ તાત, સંવત તેર અડસટ્ઠિઇ વાત,
ષષ્ટી દિવસ, માસ વૈશાખ, સે ગુરૂવાર, ઊજલિ પાખ,

તિણિ દિવસિ વેઢિ માંડસિ, વીરમદેવ પ્રાણ છાંડસિ.
મસ્તક તણુ અહ્માર નાહ જમલી રહી કરાવિસુ દાહ.
જેઠ માસિ મજ એવડી આહિ જઈ ઝંપાવૂં જમના માંહિ.
સૂરિજ વંશ આઠમી વાર વીરમદે લેશિ અવતાર;
યાદવ વંશ વલી અવતરૂં, ભર્ત્તા ભગતિ ભલેરી કરૂં,
સતી ધર્મ સાચુ આદરૂં, થાનક ભ્રષ્ઠ થિકું ઊધરૂં".
બેટી વચન ઊચરિઇ હસિઊ, "દેવલોક અહ્મે પામસિઊ.
દેવલોકથા નુમી વાર પૃથવીહિ હુઇ અવતાર."
પૂછઇબોલ પાતસાહ હસિઉ, "જન્મ આગિલિઉ માહરૂ કિસિઉ?
સાચૂ વચન, માત, અહ્મ ભણુ, કિસુ જ માહરૂ કાન્હડ તણુ?"
કૂંયરી ભણુઇ. "તાત, અવધારિ, હૂંતુ કાન્હ દેવ અવતાર
આમતાત! માને અહિનાણુ, તહીઇ અસુર હતા સુરતાણુ.
કલિજગ માંહિ કાન્હ ચહુઆણુ, તું તુ અલાવદીન સુરતાણુ."
પૂછઇ પાતસાહ કૂંયરી, "કલજગ માંહિ કાન્હ સૂં કરી?
હૂં અવતરીઉ દાનવ ભણી." બેટી ભણુઇ, "વાત છઇ ઘણી.
આગિઇ તારા દીવઉ શાપ; વિણુ અપરાધિઇ વાલિતું પાપ.
બીજુ વલી ન લાઇ તાલ થોડઇ વયર હણિઉ સિસિપાલ.
ત્રીજઉ ઈશ્વરનુ વરદાન, તુરક તણાં છોડયાં બંધાન;
સિવ મૂકાવિઉ ત્રીજી વાર, તેહ ભણી કલયુગિ અવતાર."
કહઇ સુલતાન, "કાન્હદેરાઇ કાં અવતરિઉ જાલહુર માંહિ?"
બેટી વાત સાંભલઇ ઘણી મુક્તિખેત્ર આઠમી ભણી.
વલી વાત પૂછઇ સુલતાન, "દેવલોકિ જાસિ ચહૂઆણુ.
કલયુગ માંહિ સત્ય ખૂટસિઇ. અહ્મો દૈત્ય કિણિ પરિ છૂટસઇ?"
પાતસાહ પ્રતિ બેટી ભણુઇ, "તુહ્મે ભગતિ છઉ ઈશ્વર તણુઇ.
એહ જનમ પૂઠિઇ સુરતાણુ! શિવગણુ માહિ પામસિઇ ઠાણુ."
પાછઉં બોલ પૂછિઉ વાલી, "હોસિ મરણુ કેતલઇ કાલિ?"
"જઉ જાલહુર પીયાણૂં કરઇ, સતાવીસ દિવસિ મરઇ.
સવિ આગિલાં વયર વાલવા લિઉ અવતાર વલી પાલિવા.
ઢીલી જાઇ, તુ મરણુ જ અછઇ આઠ માસ કાન્હડદે પછઇ."
"હીઈ કાન્હ સાંભરઇ સહી ખૂટઇ પાપ અવતરઇ નહી.
સાચૂં ભણિ; હુઇ જેતલૂં ગઢિ જાલહુરિ આય કેતલૂં?"
"સાત વરસ કો નહિ આંગમઈ; જાસિ દુર્ગ વરસ આઠમઇ."

સીતાઈ પ્રતિ રાજા ભણઇ, "હિવઈ જાઈઇ ઠામિ આપણઇ."
બેટી ભણઇ, "કામ છઇ ઘણૂં, મુખ જોએશું કાન્હડદે તણૂં;
ભેટ કરેવા છઇ આકુલી, વીર તણૂં મુખ જોઇસિ વલી;
કરૂં સનાન કુંડિ જાબાલિ છૂટઇ પાપ કેતલઇ કાલિ;
ધરિયાં બહનિ બહિનેવી જેઉ, જઈ જાલહુરિ છોડવૂં તેઉ."
સાતવીસ દીધી પાલખી, બાપિ સાથિ મોકલી સખી.
ચાલી કૂંયરી; હૂઈ વધાઈ; સમસખાન લાવુ ગઢ જાઈ.
કુમરી આવી કંયરિ સુણી, ગઉ રબ્બારી વધામણી.
"કૂડી વાત કુણઇ એ કહી ?" કુંયર વીરમદે માનઇ નહી.
દીઇ સીખામણ, સાહમુ જાઇ, બીજડ ભાટ મોકલીઉ રાઇ,
ઊતારી સુંદરલા તીર, તિહાં આવ્યા રાય નિ વીર.
જવ સાહામી ઊઠી કૂંયરી, તતખણિ આડિ પરિઅચિ ધરી.
બોલઇ વાત કૂંયરી ઘણી વીતી છઇ જંવારા તણી.

દૂહા.

પદ્મનાભ પંડિત ભણઇ; પ્રીતિ પરીક્ષા એહ,
અંગ બિહુ જણ ઉલ્હસઇ, નરનારી નવનેહ.

રાગ શિખરી ગીત.

એક પનુતી (હો) બગલડી જી, તેહચા પ્રેમ અપાર.
પીયુ પોખઇ પાવસિ ચડી જી, સુખ લીઇ સંસારિ.
કઇ મઇં મન્મથ દૂહવ્યુ જી કઇ હૂં નિર્ગુણ નારિ ?
પીયુ પરદેસિ વીનવઇ જી, આપિ આપ સંભારિ.
દિવસ દોહિલા હૂં નીગમૂં જી; રયણિ ઘણેરી થાઇ.
વિરહ વેદના માહરી જી, પીયુ વિણ રહણૂં ન જાઇ.
જૂ જલહીણી માછલી જી જીવઇ નહી જગ માંહિ;
કંત વિહૂણી (હો) કામિનિ જી તિમ તિમ ખીણી થાઇ.

ચઊપઇ.

વીર ભણઇ, "એ સાચું સહી; પણિ મુખ તાહરૂં જોઇસિ નહીં;
તૂં સ્યૂં નહીં જાણૂં; છઇ રેસ. બીજૂં જં માગિસ તં દ્યોસ."

કૂંયરી ભણઇ,"રાય ! અવધારિ, બીજાં માગિસિ વાનાં ચ્યારી.
સાદલ સીંહ મલિક જે સર્યા, સોમનાથ છૂટંતઇ ધર્યા.
પાતસાહ નઇ આવઇ ખોડિ-સમસખાન નઇ ખોજા છોડિ;
સુરતાણી દલ આવઇ જેઉ, રાતીવાઇ મ મારિસિ તેઉ.
જન્મ આગિલઇ કામણ કરિઉં, તેહ પાપ જાએજ્યો પરહું.
પાતસાહ બોલ્યુ પાલસિઇ." વીરમ ભણઇ, "સાચું હસિઇ.
દેઉલ તણુ ન ભાજઇ રંગ, દેસિ અહ્યારઇ ન કરિ ભંગ,
પીડઇ નહી વિપ્ર નઇ ગાઇ, સત્ય વચન તુ આપઇ રાઈ,
પાતસાહ ટલતુ જે સહૂ દેસિ કટક મોકલ્યો બહુ."
સાખિ કરિઉ ઊગમતુ ભાણ, કૂંયરી કરિઉ બોલ પરમાણ.
તુ કૂંયરી બોલી પરિ સુણી, "ઇછા છઇ ગઢ જોવા તણી
ઘુ સીખામણ, રાઉલ કાન્હ !" સાથિ મોકલીયા પરધાન.

13. A traitor's fate.

પવાડુ.

આઠ વરસ માંહિ આઠ દિહ થાકિઇ તુરકે કરી સજાઈ.
"પાછાં કટક સહુકો ચાલુ" મલિકિ ઇસિ ફુરમાઈ.
જહીંઇ સીંહ મલિક ગઢ ઊપરિ બંદીખાણિ રહાવિ,
સેજવાલ તેહનુ સગપણ જણ હાથિં મોકલાવી.
વીકી નાટરડકની વાવિં સીંહ મલિક તેડાવિઉ;
આધી રાતિં લપી છપંતુ સુહટિ મલવા આવિઉ.
વીકુ ભણિ, "પાછા જાયિઉ; વચન કહિસં વેદ,
જુ અહ્ય પાતસાહ ગઢ આપિ, તુ દેખાડૂં ભેદ."
રૂડુ ભવાડી જમલુ રાખી કરૂં બોલ પ્રમાણ.
મલિક ભણિ, "જે બોલ અહ્યારિ તે માને ફુરમાણ."

ચૂપઈ.

સેજવાલ કાઢિં કારણ કરી પાપી પાપબુદ્ધ આદરી.
લોભિ એક વિટાલિ આપ; લોભિ એક કરિં ઘણુ પાપ;
લોભિ એક નર લોપિ ધર્મ; લોભિ કરઇ પાડૂંઆં કર્મ;
લોભિ મિલી માલ આથડઇ; લોભિ એક નર વાહણિ ચડઇ;
લોભિ એક વિદેસી વલઇ; લોભિ એક નર પાલા પલઇ;
લોભિ એક દાખવિ અણાથિ; લોભિ ખૂટાં બાલિ હાથિ;

લોભિ એક ધરિ દારિદ્ર; લોભિ ચોર ન આવિ નિદ્ર;
લોભિ કાજિ પીયારિ મરઇ; લોભિ કન્યા વિક્રય કરઈ.
લોભિ જમલુ વાસિ મ વસે; લોભિ એક સેડિ સાંડસે;
લોભિ એક થાઇ અન્યાન; લાભિ એક પડાવિ બાન;
લોભિ ધર્મ લોપ આદરઇ; લોભિ સગાં સહોદર મરઇ;
લોભિ એક નર પાડઇ વાટ, મારઇ વિપ્ર નગારી ભાટ;
લોભિ એક નર છંડિ માન, નીચ તણિ ઘરિ ખાઇ ધાન;
લોભિ એક તણૂં મન રાખિ; લોભિ એક દીઇ કડી સાખિ.
સેજવાલ મનિ એવડુ લોભ, પાપ તણુ મનિ નાણુ ક્ષોભ.
હૈયા સરિસુ વિમાસી જોઇ લોભ સમુ નવિ મિલુ કોઇ.
લોભ વિહુણુ જે નર સરઇ, પદ્મનાભ તેહ પૂજા કરઇ.
સીંહ મલિક તે રાતિ જ માંહિ સેજવાલનિ દેઈ કલાહિ.
વલી લોભ દેખાડિયા ઘણા, ટંકા આપિયા સોના તણા.
કટક ચડેવા કહીઉ મેલ, વેગિં ગઢિ પાડેસિ ભેલ.
લાધૂં સુપન તેણઇ વાર, બ્રાહ્મણ દેખી કરિઉ જુહાર.
પૂછિ રાય "કવણ તૂં નર ?" "વિપ્ર વેષિ હું ગઢ જાલ્હોર.
ચડિયા કટક જુ માહરી પૂઠિ; ગઢ ભેલાણુ વહિલુ ઊઠી.
અછિ પાપ માહરિ જેતલું, હું ભોગવિસૂ કાલ તેતલું.
પુણ્યવંત પ્રીતિ પામસી વલી વંશ ગઢિ તાહરુ હસિ."
પાછુ વિપ્ર ગ્યું સાંચરી, સુપન દેખાડિ આશાપુરી,
કીહિ, "પીઠી અહ્મે જાસ્યૂં આજ જે વાંછૂં તે સીધાં કાજ.
વલી વંશ નર તાહરિ કોઇ માહરિ વચનિ પામસિ સોઇ."
વલી ગણેશ વુહુણા માંહિ એહ જ વાત જણાવી રાઇ.
ચુથૂં સપન રાઇ જવ લહિ, કાન્હ સ્વામિ અઇમ આવી કહિ.
એહ વાત ચતુર્મુખિ કહી. રાય વિચારિ, સાચું સહી;
કમાલદિન મલિક સુ પ્રમાણુ, સેજવાલ થિઉ આગેવાણુ.
માહલી રાતિ મલિક દડવડી કાન્હમેર ગઢિ ચાલિઉ ચઢી.
આગલિ થિકુ વીકસમી ગયઉ, ઇસિઉ બોલ ધરણી પ્રતિ કહિઉ.
હીરાદેવિ ભણિ, "ચંડાલ સૂં મુખ દેખાડિ તું કાલ ?
જેહ પસાઇં કીધાં રાજ તેહણૂં તે વિણસાડયૂં કાજ !
એક ડીલ નઇ કારણિ આજ ગઢ ભેલાણુ. લોપી લાજ !
જે નરનિ છિ કરિ પ્રતિપાલ દૂધ તેહનું પીઇ બિડાલ !"

કરિ રીસ ઊભી ધરઆરિ ગઢિ દલ ચડતાં દેખિ નારિ
પ્રસિઉં બોલ હીરાદે ભણિઉં. સેજવાલ ત્રંબાલુ હણિઉં.
સાસન આવિ એ અહિનાણ, પડિઉ ધરાતલિ ગયા પરાણ.
અબલા અંગિ એતલિ આહિ, હીરાદેવિ ગઈ ગઢ માંહિ.
રાઉલ ભણિ ગઈ પાધરી, ઊભી રહી વીનતી કરી;
"રાઉલ! ઊધારિઉ વાત, સેજવાલે ગઢ કીધુ ઘાત."
સુહુણા તણી વાત સવિ મિલી; કાન્હડદેવિ બૂબ સાંભલી.
કાંધિલ તણુઇ સાથિ તિણિવાર દસ સહિસ ધાયા ઝૂઝાર.

14. Känhad De's last fight.

પવાડુ.

જયતલદે ભાવલદે ઉમાદે અનઇ કમલાદે રાણી
જમહર તણી કરઇ સજાઈ વાત હીઆ માંહિ આણી.
સાથિ ઘણી દિકોલી સૂંડી. કરઇ આવી નઇ વાત,
લોક ભણઇ, "અહ્મે રાઉલ! તાહરા નહિ છાંડઉ સંઘાત."
પહિલઇ પુહરિ વિપ્ર ઊચરઇ, રાઉલ આસીસ માગઇ
વિવહારિયા સવિ સકુટંબા, પાએ રાઉલે લાગઇ.
રાઉત સવિ તણાં જે માણુસ, તેહ સાથ નવિ છાંડઇ;
કરઇ જુહાર સૂદ્ર સવિ આવી; ઘરિ ઘરિ જમહર માંડઇ,
ગણ ગાયક નિ નગરનાયિકા ગાછા છીપા કોલી
કરઇ જુહાર, મગાવઇ આયસ, માલી નઇ તંબોલી;
કારુ નારુ નઇ વિવસાઈયા આવઇ વર્ણ અઢાર,
પાઇ લાગી નિ કામા સારઇ આયસ કરઇ જુહાર.
ઝાલર વાવિ માંહિ અંતેઉર લેઇ આભરણ નખાવઇ.
પુરુસુ પાણી માંહિ બોલાવ્યુ; ગઢમાંહિ કાંઈ ન રખાવઇ.
માણિક મોતી હીરા આણી સોનાં રૂપાં સાર,
ઊંડઇ નીરિ અણાવિ રાઉલિ બોલાવ્યા ભંડાર.
ચહૂઆણ કુલિ જેહ ધુરંધર જાણિ રાજ વિવેક.
તેડાવી વીરમદે કુંયર સિરિ કીધુ અભિષેક.
લાગુ પાયિ; માજી આંસૂ જણુણી દીઇ આસીસ,

વંશિ અહ્માર્ઇ તૂં અજરામર પ્રતપે કોડિ વરીસ."
ચંદન કાઠ અગર નઇ તુલસી બીલી આંબિલી આણી
કરી સનાન દેવ આદિત્ય નઇ અર્ઘ દીઇ સવિ રાણી.
હાહાકાર હુઉ તિણિ વેલા; રાણી જમહર પઇસઇ.
સરલે સાદિ સહૂ હરિ બોલઇ જમહર ઇણિ પરિ દીસઇ.

રાગ ભૂછી દેશાખ.

બંધવ પુત્ર કલત્ર ધન યૌવન જાણિ માયા જાલ,
જિણિ દિણિ હુઇ દૈવ ઊફરાટઉ, તિણિ દિણિ સહુઇ આલ.
હા હા દૈવ દોસ કિમ દીજી હો કિસિઉં દીસિ વહાણું,
ઇણિ સિહરિ અજી ન આવિ હો હૈડા થા પાષાણું. હા હા.
પંનરસિં ચુરાસી ગઢિ જમહર જાલોહર નિવેસ
લોક સવિ અંતેઉર પુઠિ હો જમહરિ કરિઉ પ્રવેસ. હા હા.
વિષમ કર્મગતિ કિમ ટલઇ હો મનિ વિખવાદ મ આણિ
મુગતિ ભુગતિ દાનેશ્વર હો સમરિ ન સારંગપાણિ. હા હા.

ચૂપઇ.

ડુંગર તણાં શિખર ડગમગઇ; થ્યુ અજૂઆલું સાચુરિ લગઇ.
દિગ્ગજ આઠ રહીયા અવલોકિ. ધુમ વિરાલ ગઇ સુરલોકિ.
જાણી વાત ન લાઈ ખેવ, તતખિણિ જોવા આવ્યા દેવ.
હસ્તિ ચડિઉ ઐરાવત ઇન્દ્ર, અંતરિખઇ સૂરજ નઇ ચન્દ્ર;
નૈઋત, વરુણ સવિ સુર મિલી નરવાહન તિહાં આવિઉ વલી.
તિહાં ચુસઠિ યોગિણી હતી; હંસિ ચડી આવી સરસતી.
ગરુડિ ચડી હરિ આવ્યા અનઇ આવી શક્તિ સિંધવાહની.
સપ્ત રખિશ્વર, સાચૂ ચવિ, બ્રહ્માદિક તિહાં આવ્યા સવિ.
આવ્યા રૂદ્ર વૃષભ સજ કરી; મહિષિસુર આવિઉ સંચરી;
પાછા રહિ આવસિ ખોડિ, આવ્યા સુર તેત્રીસઇ કોડિ
સરગ લોકથી, સાચુ માનિ, સવિ અપછરા ચડિ વિમાનિ.
સવિ દેવતા અંતરિખ રહી, દીવ્ય ચક્ષુ વિણુ દિસિઇ નહિ.
વલી મલિક ચડીઆ તણી સમઇ લે સિઉ ધાઉ દિવસ પાંચમઇ.
કાન્હ સ્વામિ નઇ દેહરઇ વલી કરઇ વિણાસ વાત સાંભલી.

તતખિણિ ચડિઉ રાઉલ કાન્હ, સવિહુ રાઉત કરિયાં સનાન;
ગોપિચંદનિ ચરચ્યાં ભાલ; કંઠિ ધરી તુલસીની માલ;
એકમના રાઉત સંચરઇ, અંતરખથી અપછર વરઇ,
ધાઇ રણુંગણી રાઉત ભલા; સાહમા મલિક દીઇ ઊથલા.
મલિકપુર નઇ કમાલદીન; તાજમલિક અનઇ હરદીન,
અહિમ્મદ મલિક નઇ ઊમરુ, અગ્રુ, મહિમ્મદ નઇ ઊંબરુ,
કરઇ જંઘા ખોપર ખાન મીર મલિક મોટા અભિમાન,
તિમરસ મલિક અનઇ બહિરામ, બીજા તણું ન જાણું નામ.
અંગોઅંગિ ભડઇ મનરંગિ, સહિ પ્રહાર તેહનિ અંગિ.
હઠિ ચડિઉ સોનગિરુ રાઉ પ્રાણિ ભિ હાથિ મેહલઇ ધાઉ;
દીઇ ઊથલા સાહમા મંડિ; વીર હાક વાજી બ્રહ્માંડિ.
રાઉત નવિ પાછા ઊસરઇ, ઉપરિ પુષ્પ વૃષ્ટિ સુર કરઇ.
સાહમા છઇ સપરાણા મીર. સીંગિણિ થિકા વિછૂટઇ તીર,
ઊઘાડાં ખાંડાં ફરહરઇ, વીજ તણી પરિં ઝબકા કરઇ.
દેવ દૈત્ય જેણિ પરિ ભડઇ, બેઉ કટકના પાયક પડઇ.
આગઇ કરુખેત્ર ધાઉ જીસ્યા, હીંદૂ તુરક ભડઇ રણિ ઇસ્યા.

* * * * *

જેહે રાઉતે અંગમ્યાં લોહ, તેણિ માર્યા મેછ સંમોહ.
સ્વામિ કાજી એકમના ભડયા ભલા આસીયા જે રણિ પડયા !
રણિ સીકલૂં ન ગ્યા જે છંડિ તે કિરતી પામ્યા નવખંડિ !
ધારા તીરથ પામ્યા જેહ અમર લોકિ સવિ પુહુતા તેઉ !
જેહ તણી ઘરણી ઘરબારિ છંડી પૂઠિ ધઈ ભરતાર.
તે સરિસુ ગંભીર વિવાદ કરિ અપછરા અંતરિ વાદ !
દિવ્ય કુસુમ માતા અણુસરઇ, રાઉત રંગિ અપછરા વરઇ !
પૂઠિ ન ગ્યા જે રાઉલ તણી તે અપકીરતિ પામ્યા ઘણી.
જેહ પસાઇ પહિર્યાં સાર પટ્ટકૂલ, પહિર્યા સિણુગાર,
ગૃધ્ર સેન રૂયાંછુ રુધિરઇ; આમિષ લોભિ ચંચ વાવરઇ.
પડિયા યોદ્ધ થિઉં બીહામણૂં કટક તોરકુ ભાંગું ઘણું.
મારિયા મ્લેચ્છ, અસંભવ કરિઉઃ ધ્રાયુ લોહ; પાછુ ઊસરિઉ.
દસી વેઢિ ગઢ માહિલ્યા માંહિ આંગરખે પધારિયા રાય.

વ્યાસ ભણિ, "રાઉલ અવધારિ દેવ વચન યો યો વિચાર.
આગઇ ધારા તીરથ એક વલી પામિઇ તુણ્ય વિવેક."
રાઉલ ભણઇ, "વ્યાસ! કુલ સાખિ, તાહરૂં ધૂમ ન જોઉ આંખિ.
થાઉં ઉસીકલિ અવસરિ ભલિ; દીધું વચન જન્મ આગલિ.
અલૂખાનનૂ ભાજી ખંધ રુદ્ર તણુ છોડાવિઉ બંધ.
નિરપરાધ જે મારિઉ વાલિ પ્રતિપન્નૂં પાલું શિશુપાલિ.
પૃથ્વિ તણું ઊતારિઉ ભાર; મેછ તણુ કીધું સંહાર."
સંવત તેર ભણીજઇ જિસઇ અડસઠુ સંવત્સર તિસઇ,
તે વૈશાખ માસ પંચમી, શુક્લ પક્ષિ સવિ અરિઅણુ દમી,
તિણિ દિવસ હુઉ બુધવાર, સકલ લોક પ્રતિપાલણહાર.
કલિયુગ માંહિ દેવ અવતરી વચન આપણું સાચું કરી,
આદિ પુરુષ ભણીઇ અભિરામ પામિઉ વલી આપણુ ઠામ.

15. The lovers reunited.

ચૂપઇ.

જે મારંતાં મલિક ઊગર્યા કરવા વેઢિ વલી સાંચર્યા.
ચાહુઆણુ કુલિ સાહસ ધીર બોલિઉ વીર વચન ગંભીરઃ-
"સવિ ઝૂઝાર ખડગ વાવરઇ મારી મ્લેચ્છ રામાયણુ કરઇ!"
વીરમદેવિ સંધાસણુ કાજ ઊઠ દીહાડા કીધૂ રાજ.
અંતેઊરી અકુલીણી જથી; જમહર તણી કરી સાગથી.
સ્નાન દાન દહેરાસર કરી જમલિ રહી સવિ અંતેઉરી;
રાણી વચન ઉચરઇ હસિઉં, એકોતર કુલ અજુઆલસિઉં.
રામ રામ વાણી ઉચ્ચરઇ. સજન લોક નઇ આંસૂ ખિરઇ.

રાગ ?

રુપિં સલૂણુડી સવિ સાહેલડી વેલડી રહીરે નિહાલતી રે.
ટોડડે આવી ય આંસૂડાં રહાવી ય જાલહુર પરબત વધાવીઉ એ.
સુંદરી સોહામણી પરબત ઊપરિ ઘણી,
આણિ રે જંમારઇ મોકલામણી એ.
સર્વ ગુણ જાણુ નઇ વંશિ (વલી) ચહુઆણુ નઇ
વીર અવતારયો ચહુયાણુનિં એ

વલી રલીઆમણું અરધાસન વીરમ તણું.
અહ્મે પામસ્યૂં સોનગિરિ બઇસણું એ

ચૂપઇ.

રાણી વચન ઇસ્યાં ઉચ્ચરી જમહર તીરિં ગઈ સંચરી;
પાવક વિષમ સેવ્યુ તિણિ રંગિ, આહુતિ કરિ તેહને અંગિ.
વીરમદે જાણિઉં અનુમાનિ વીટી તુરક ઝાલિસઇ બાનિ,
વીર વચન મુખિ વિસમાં જંપિ ઊઠી ઊરિ કટારિ ચંપિ.
રાઉલ તણુઇ અંગિ ઉછાહ, ઊપરિ દૃઢ બંધ્યા સન્નાહ.
વઢવા સારૂં કોપિ ધડહડિઉ તુરક તણુંઇ દલ સાહસુ ચડિઉ.
ચડિઉ રોસિ રાઉલ તિણિ સમઇ; લોહતણી ઝડ કુણુ અંગમઇ?
લઘુ વય કુંયર આવિઉ ભાર; રાઉત ભલા કરઇ હથીયાર;
બોલઇ બિરદ સવિ બંગાલ; હીંદૂ તુરક મિલ્યા રણિ તાલ.
હિંદૂએ રણિ લાધુ લાગ; મારી મ્લેચ્છ મેલ્હાવ્યા માગ.
ખરે બિપુહુરિં કટક તોરકુ ઝગડિઉ રાય રણંગણિ થિકુ
વીરમદે ખડગ ઘણુ ઘાઇ મારી મ્લેચ્છ પડિઉ રણુ માંહિ.
હઇઇ ઘણુ મનોરથ હતુ, "વીરમદે સાહસ્યું જીવતુ."
ઊપરિ મલિક ગયા સવિ મિલી; દીઠઉ રાઉત નવિ પૂગિ રલી.
જોયું અંગ તણુઇ અનુરાગિ તુરક ઊગરિયા દસમિ ભાગિ,
સરોવર પાલિ તલહટી અનિ લાખ બિ ચ્યારિ ગોહરિ નીપની.
જોવા મસિ મલિક તિણિ વાર; ઊપરિ ચડિયા; ધખઇ અંગાર!
હુઈ મેલાણિ વાત એ જિસઇ, દદા સનાવર આવી તિસઇ.
હઇઇ દૂહવણુ આણી ઘણુ મુખ દીઠુ વીરમદે તણુ.
બાંદી બોલઇ આંસૂ ભરી:—"ધન્ય ધન્ય જીણુણી તાહરી!"
પૂર્વ પ્રેમ હઇઇ ધરી સાચુ બોલ કહિઉ કૂયરી.
રત્ન જડિત પાંજરૂં અમૂલ, ચંદન, અગર, જાયનાં ફૂલ,
વીર વદન બહિકિ એવડુ, ચંપા કુસુમ અનઇ કેવડુ;
ઇણિ પરિ જત્ન ઘણેરાં કરી લેઈ મસ્તક ઢીલી સાંચરી.
પુહુતી વેગિ નયર યોગિની અસપતિ રાઇ વાત સવિ સુણી.
પાતશાહ મનિ આણુઇ શોક. તતખિણિ જોવા આવિ લોક.
દદા સનાવર તેણુઇ કાલિ મસ્તક ધર્યું કનકમઇ થાલિ.
અસપતિ રાય તણી કૂંયરી જોવા આવઇ અંતઊરિ.

દીઠઉ વીર વદન તીણિ ઠાઇ; ખિત્રીતેજ ન સહિણ્ જાઇ !
પામિઉ ઉદય જસિઉ અકલંક જિસઉં પુનિમ તણુ મયંક !
જિસ્યાં કમલ યુગ નયન વિશાલ! તિસ્યૂં આગિલું દીસઇ ભાલ.
અંતેઉરિ ભણઇ, "કિરતારિ ઇસ્યા પુરૂષ સિરજ્યા સંસારિ!"
લાગૂ વલી અણૂરૂ માનિ; જોતાં આવઇ મરણ નિદાનિ;
કુંયરી ભણઇ પ્રતિજ્ઞા જાણિ "આગઇ વચન દીઉ ચહુયાણિ.
વીર વચન ન લોપઇ આપણૂ–મુખ નહીં જોઉં કુમરી તણૂ."
માણુસતુ તુ એ વિવહાર બોલ બાપ એક જ સાર.

દૂહા.

જે સુકલીણા સાહસી, મરણિ ન મૂકઇ માણ.
મસ્તક ઊફરાટિઉ થઉ વીર તણું ચહુઆણ !
સિદ્ધિ નિરંતર તે લહઇ, સત્ત ન છંડિ જેઉ.
મરણ પૂઠિ પામિઉ વલી કીરતિ વીરમદેઉ.
એક અસંભમ તે ભણુ (જે) નીર તરિયા પાષાણ;
મરણ પૂઠિ મુસ્તક ફિરિઉં એ બીજું પરમાણ !"

રાગ માલવ સુ સામેરી

પૂરવ પ્રેમ સંભારીઉ, આંસુડે બીતુ હારજી;
ગુણ ફીટી અવગુણ થયા; "અહ્મ કહિ કારણ સિણગાર જી?
સગુણ સલૂણા રાઉલ ! રૂસણું કિસ્યૂં ?
હૂં તાં પ્રેમગહેલડી તું સોનગિરુ ચહૂઆણજી. સગુણ.
તું તાં પ્રાણદ માહરુ, હું તાં તાહરી ધરિ નારિ જી;
જનમ એક અંતરિ ગયું, સો નેહલુ મ વીસારી જી. સગુણ.
હઇયલડુ ઘણુ ગહગ્બડયુ, તું સુણિ ન અહ્મારા નાથ જી !
તું અમરાપુરિ સાંચરિઉ, હું મરણિ ન મેહલું સાથજી." સગુણ.

ચૂપઇ.

કુંયરી કારણ હઈયિ ધરઇ, થઈ ઊફરાંટી આંસૂ ભરઇ.
કુંયરી તણુ અંગ ખલભલઇ. લિખ્યું વિધાતા તે કિમ ટલઇ ?
યમૂના નદી જઈ તિણિ વારિ મસ્તક તણુ કરિઉ સંસ્કાર,
મરણ ભણી એકમની થઈ મા મંદિરિ મોકલાવા ગઇ.

પાતસાહને ચરણે લાગી વેગિ સાંચરિ આયસ માગી.
અબલા અંગિ એતલિ આહિ ઝંપાવિઉ યમુના જલ માંહિ.
નર નારિ બિ પુણ્ય પ્રસંગિ દેવલોકિ પુહુતાં મન રંગિ.
આગઇ અવધિ કહી કુંયરી વચન સવિ હઇડિ ધરી.
આઠ માસિ અવધિ પરિમાણુ પામિઉ મરણુ પછઇ સુરતાણુ
કાન્હ તણુ ઉત્તમ અવતાર કલિયુગ ખટ્ દર્શન દાતાર.
તિણઇ વંશિ વીરમદે નંદ મેગલદેવ થઉ આનંદ
સોનગિરા કુલિ સાહસ ઘણૂં અંબુરાજ મેગલદે તણુ.
પદ્મનાભ અતિ બોલઇ હસી આંબા તણુ પુત્ર ખેતસી
લક્ષ્મીવંત ખેતસી તણુ અખયરાજ સોનગિરુ ભણુ.
બ્રાહ્મણુ તણા કરાવ્યા યાગ; સવા લાખ જિણિ દીધા ત્યાગ !
અખયરાજ કેતલું વખાણુ ? જિણિ સવિ સાંભલ્યા પુરાણુ!
પુણ્ય તણી કીરતિ વિસ્તરી, વિષ્ણુભક્તિ જિણિ સાચી કરી,
ભોજન વાર નિતુ અખિરાજ અતિથિ ભણી મુકાવિ બાજ.
જનમ લગઇ જયવંતુ સુણુ; પરનારી સહોદર ભણુ;
અખયરાજ ઉત્તમ અવતાર, જેહના પુણ્ય ન લાભઇ પાર !
જિણિ કીરતિ કાન્હડદે તણી અખેરાજિ અજૂઆલી ઘણી.
વીસલનગરુ નાગર એક પદ્મનાભ કવિ પુણ્ય વિવેક
એહવૂં બિરુદ આદરઇ અનિ લહી બુદ્ધિ કવિજન રંજની
માય ભારતી તણઇ પસાઇ અક્ષરબંધ બુદ્ધિ રસ થાઈ.
અખિરાજ સીખામણુ સરી પદ્મનાભ કીરતિ વિસ્તરી.
સાંભલતાં સરીર ઉલ્લસઇ ચૂપઈ બંધ અસી સાત સઇ
ચ્યારિ ખંડ જસ્યા નવનીત; દૂહા ચૂપઇ મધુરાં ગીત,
પંચતાલીસ સુ પૂઠિ વરીસ, માસ માગસિર પૂનિમ દીસ,
સંવત પંનર બારોતરૂ, તિણઇ દિનિ સોમવાર વિસ્તરુ.
જાલહુર ગઢ ઉત્તમ ઠાઉ રાઉલ કાન્હ માલદે નાઉ;
પદ્મનાભ મતિ આણઇ નવી તેહ તણી કીરતિ વર્ણવી.
એક ચિત્ત જે નર સાંભલઇ, તેહ તણાં સવિ દુષ્કૃત ટલઇ.
જે ફલ લાભઇ દીધઇ દાનિ, જે ફલ ગંગા તણઇ સનાનિ,
જે ફલ હુઇ તપ કીધઇ સદા, જે ફલ હુઇ દર્શનિ નર્મદા;
જે ફલ સત્ય વચન પ્રમાણુ, જે ફલ હુઇ સાંભલિ પુરાણુ,

જે ફલ લહિ તાપસિ સવિ, જે ફલ હુઇ બંધ છોડવિ,
જે ફલ પામઇ કીધઇ જાગિ, જે ફલ ભેટિ હુઇ પ્રયાગિ,
જે ફલ પામઇ ગંગાદ્વારિ, જે ફલ હુઇ ભેટિ કેદારિ,
જે ફલ હુઇ વિદ્યા ઉદ્ધરિ, જે ફલ ભેટિ ગોદાવરી.
જે નારાયણુ દીઠઇ નેત્રિ જે ફલ હુઇ દાનિ કુરુક્ષેત્રિ,
જે ફલ પામઇ સાહસિ સતી, જે ફલ માહ માસ ગોમતી,
જે ફલ લહી દ્વારિકાં ખટ માસિ, જે ફલ ભેટિ હુઇ પ્રભાસિ,
જે ફલ હુઇ મુક્તિપુરી સાતિ, રામ નામ ઉચ્ચરઇ પ્રભાતિ.
કાન્હ ચરિત્ર જિકો નર ભણુઇ, એક ચિતિ જિકો નર સુણુઇ;
તીર્થ ફલ બોલ્યૂં જેતલૂં પામઇ પૂણ્ય સવિ તેતલૂં.
પૂણ્યિ સંગ સવિ સજ્જન મલઇ; પૂણ્યિ આસ મનોરથ ફલઇ.
પ્રાકૃત બંધ કવિત મતિ કરી કલયુગિ કથા અભય વિસ્તરી.
ચાહૂઆણુ કુલિ કીરતિ ઘણી પૂરુ આસ સવિકલ તણી.

4. *Bhim (circa A. D. 1484.)*

He is a minor poet of this first period of Gujarāti literature—the 15th century. His only known work is a Gujarāti version of Bopadeva's *Bhāgavata*. He seems to have belonged to the Vallabhācharya sect. There is a well known work called હરિલીલા ષોડશ કળા by a poet Bhim, who is probably the same person as the author of રસિકગીતા otherwise also known as **ભીમગીતા.**

1. From રસિકગીતા.

a. **ગોપી વચન.**

ઓધવજી વખ કથા, લાવ્યા જડ જોગની;
વ્રજમાં વાત કીજે, **ભલી રસ ભોગની.**
ઓધવજી એક વેળા, હરિ અનુધામમાં;
અમે ભજુ કેવળ હરિ, મહારસ **કામમાં.**
અમે હરિજન ટળી, થાઉં અઅધુતરિ;
કેમ ખર કંધ ચઢુ, ગજથી **ઉતરી ?**
પ્રગટ સ્વરૂપ મહેલી, જોઉં પુરાણમાં;
તજી કોઇ સુખ સજ્યા, **સુએ રમશાણમાં**
જાગ ત્યાં એવો જેવો, ઉધારો દોકડો;
અમે ત્યાંહાં વ્રજવાસી, રાખું હરિ રોકડો.
ભગત સુહાગ આગળ, જોગ શું બાપડો;
ભીનો ત્યારે ઉબટી જાએ, કસુંબી કાપડો;
જોગ ત્યાં આંઠવો રે, ઓધા ઉતાર્યો રે ઉતરે;
ભગત સુહાગ ભલો, **ચડી મન ન ઉતરે.**
બ્રહ્મજ્ઞાન કવિ, સહાંસો જેને વિખે;
તે તો હરિ કીહાં ન પામે, વિધાતા **ન લેખે.**
બ્રહ્મજ્ઞાન તેને જોને, જેને સુભ્રાંત છે;
અમારો કૃષ્ણ વર, **ભવોભવ ખાંત છે.**

અમો હરિ મનની મીટે, દીન થઇ મીઠડાં;
તમે જુવો દેવ ચક્ષે, લાગે અહિ મીઠડાં.
અમારી ભમતિ રેહેજો, સદા વ્રજવાસની;
ઓધા જઇને કાશી કરો, સેવા વિશ્વનાથની.
ઓધવજી વેદ શું જાણે, અમારી વાતમાં
વેદ ત્યાં દૂર દેખાડે, હરિ અમારા હાથમાં.
વેદ ત્યાં એવો જેવો, તડી પગ ભાંજીએ;
ગજ ચડી સુઆન ભસે, તેથી કેમ લાજીએ.
ઓધવજી વેદ કહે, તે તો તમે કરો;
અમારી વિહાર લીલા, વૃજમાંથી ન પરો.
ઓધવજી હોએ તે જાણે, પ્રાણની પ્રીતડી;
અમો તો વ્રજવાસી, રાખું રસ રીતડી.
તેણે અમે વાત કરું, ગ્રેહ વિવેકની;
ઓધવજી લહેતા નથી, સંબંધ સ્નેહેકની
જેહને ઠકરાત હોએ, તેહને નવ ભીખવું;
ઓધવજી પ્રેમનું લક્ષણ, ન આવે શીખવું.
તમો મહા ભગત ઓધા, કહું છું તે માટે;
જેહે હરિ ભગત નો'યે, જોગ તેહને ઘટે.
જેમ કાંઇ સમુદ્રમાંહે, નદીના જળ ભળે;
તે કેમ ટાળ્યાં ટળે, જેહેનાં જેશું જે મળે.
મથુરામાં જોગ ઘટે, સેધી ને શીખવે;
અમે તેના સનેહી, ઉવેક્ષે ઉખલે.
ઓધા હરિએ મન જાણ્યું. એને કેમ અનુસરૂં;
એવી અવિચારી વાતે, અમે લાજી મરૂં.
તમારો વાંક નહિ, ઓધવ સાંભળો;
કુસંગા સંગ કીધો, થીઓ રસ કરમળો.
જેહવાં રંગ પાસ હોએ, તેવી રંગ ચોળના;
ઓધા રંગ ઉપટી જાએ, કુંડા કંહોળનાં.
સાહી કરી કંસ માર્યો, કીધી ઘન કુંબડી;
હવે કહે જોગ રૂડો, કાંહીથી ઉપનીજી.
અમ શું નેહ ધરી, ઘણું હરિ ગાજતાં;
ઓધા હવે એવું કીધું આવે નહિ લાજતાં.

ઓધવજી આવજો તેડી, અમે કાંઇ નહિ કહું;
અમે એક આશાબંધુ, રાહેલાં થઇ રહું.
વ્રજ વધુતા હસ્તિ તજી. ચડો ભલે તેજીએ;
જયારે જેશું પ્રીત કીજે, તેથી નવ લાજીએ
અમારૂં નામ લેજો, શું પ્રીત લજાવતાં;
મથુરાંમાં કુબજા વલવ, કોઇ નથી કાઢાવતાં.
પ્રીત તરવાર બાંધી, પગ પાછો ભરે;
ઓધા તે પે મરણ ભલું, જીવીને શું કરે ?
જહાં રસ પ્રીત નો'ચે જોગને પરવરે;
ઓધા કેમ સીંગને વને, અજા આવી ચરે ?
ઓધવજી તમે આવ્યા, નીતિ ધર્મ જેણમાં;
અમે ઘણું લાભ લાભ્યાં પંચ રસ પ્રીતમાં.
અમે હરિ પ્રીતે પામ્યાં, પ્રીત પર્ણ જાણીએ;
વ્રેહે શો પ્રીત વિના, હદે કેમ આણિએ ?
આઘ વિચારીએ એ અમે આહીરડાં;
અમે રસ પ્રીત રીઝું, અઆચારી નેરડાં !
અમો રસ ગાન ગાતાં, ત્યારે હરિ નાચતા;
અમે સરવે ચરણે સેવી, રમી હરિ રાચતા.
હોએ કુળવંત તેહેને, વિયોગત આવડે;
નહિ કુળ રીત નવી, શીખી તો નાવડે.
સરવસ એહેને સોંપુ, શીખુ શી સાધનાં;
ઓધા મન અનેક હોએ, કીને આરાધના
ઓધા હરિને એટલા દહાડા, જોઇ છાના રાખતાં;
એક તમ આગળ કહું છું, રખે કેને દાખતા.
અમારો નાથ ઓધા, મથુરાં નથી ગયો;
તેને દુષ્ટ ન દેખે, આંખોમાં છપી રહ્યો.
[illegible] સંબંધ નહિ, જુઓ પોથાં કથી;
વ્રજમાં વિહાર કરે, તમે દીઠો નથી ?
ઓધવજી નંદનંદન, વદન વિલાસતાં;
વ્રજમાં વિહાર કરે, તમે નથી ભાળતા ?
તમે વિપ્રિત દીઠો, ઓધા અલામેલશું (?)
દીઠો હોએ તેમ જાણે, વેણુ વિલાસશું.

તમે જાણો કંસ માર્યો, તે કેશવ કસ્યો;
અમારો વેણુ વ્હાલો, વિઠલો મન વસ્યો.
ભલુ જાણે તેહ જાણે, સઘળે ફરો સખે,
અમો વ્રજ નારી વિના, એહને કોણ ઓળખે ?
ઓધા હરિ રસિક રમણ, વ્રજ ભીયા કહાં વશે;
અમારી વ્રજ એહવી, આફણિએ આવશે.
ઓધવજી સાંભળો નિહે, સંબંધની વાતડી;
એણે હરિએ રાસ રચ્યો, શરદની રાતડી.
એણે હરિએ વેણુ વાઇ, વિંદ્રાવન તેડીયા;
મધુરો નાદ સુણી, ક્ષણુ તવ હેડીઆ
એણે કહ્યું મધરાતે, ઇહાં કેમ આવીઆ;
એણે હરિએ માન ન દીધું, ઘણું લજાવીઆં.
ત્યારે એમ હાથ જોડી, કહ્યું સુણો કા'નજી;
તમ વિના પ્રીત ગરેની, તજી નાથજી.
અમારા દીનવચન, સુણી હરિ હસ્યા,
રમ્યા બોલ્યા ત્યારે, અંગ પરસ્સાદીયા.
ફર્યાં હર્યાં ફુદડી રમ્યા, આંખ મીચાંમણી;
ઓધવજી એણીએ કૃષ્ણે, મહેલ્યાં છું કામણી.
એણી હરિએ નાના થકા, અમારાં મન હર્યાં;
એ ના હવે દ્રોહો થીઓ, અમો ઘેલાં કર્યાં.
પ્રીતે કુલ લોક લજ્યા, તે તો અમે પરહરી;
ઓધવજી એમ થઇ, એને અમે અનુસરી.
અમને સાંભરે ઓધા, એને અમે વિસર્યાં;
અમે તાં વ્હેની વીધી, સરવ તજી નિસર્યાં.
એહને નાર ઘણી, અમ જેવી કોઇ;
ઓધવજી એહેવું વાલું, અમને કોઇ નહિ.
ભુંડા લોક બોલે ભુંડું, વેણા વગોઇને;
ઓધા અમે સાંભળી કાને, રહેતાં ચૂપ રોઇને.
હવે શું બીજું જોઇએ, એહવા હરિ જોઇને;
એણે ગિરધારીએ ઓધા, લીધાં મન મોહીને

b. ઓધવ વચન.

ઓધવજી કહે સાંભળો પ્રભુ, ગોપી કથા વળી;
તમારા સ્નેહ સંબંધે, સર્વે વ્રજ સાંકળી.
જેણે તમો દીઠા, તેવા તમો તન છો;
તમારા વ્રજ જન, તેણે તમો ધન છો.
કોયે ગત કળી ન જાયે, ગોપીના પ્રેમની;
વેદ શીર ત્રાંસ વાંહા, છકી રસ પ્રેમની.
વેદ એહેને શું વદે, વ્રેહે વિખ પરજળી;
ગોપી જન સુભટ સુરા, અબલા મહાબળી.
તે તો ત્રિલોકમાં નહિ, જે ગોકુળ ગલી;
પ્રભુ તમે પ્રકટ વસો, વૈકુંઠ છે વેગલી.
સુખ સનકાદિક ગાએ, સુણો હો હરિ;
કહો કોણ ભગતિ કેહેવી, ગોપીની બરોબરી.
શુક મુનિ વાસ મળી, વિધિ કહે વેદમાં;
તે તો ગોપીએ દુર કર્યાં, બીની રસ ભેદમાં
હું મહા મૂઢમતિ પ્રભુ, વ્રજ નિંદા કરી;
માહા અપરાધ પડયો, જીભ્યા પાપે કરી.
મેહે તો કોઇ લહુ નહિ, માહા કર્મ જડ હતો;
વ્રજપદ રજ વંદી, હવે થાઉં છતો.
વિધિ કર્મ સંગ દોષે, એહેવું મન જાણતો;
પ્રભુજી તમને વલવ, તેને વીખ આણતો.
તેને તમે તેહવું કરો, જેએ જીહાં આચરે;
પ્રભુ સતસંગ વિના, જીવ ભુલા ભરે.
તમને તેવા જાણે, જેહેને સતસંગ છે:
જેહનું એક મન હરિ, તેહને મન રંગ છે.
જેહેને વશ છો તમો, તેહને મન પ્રીત છે;
ધિક વ્રજજન વિના, સહુ પશુ રીત છે.
તમારી ભગતિ નહિ, ગોપીજન વિના;
પ્રભુ તમે કેમ ખમો, વ્રહે વ્રજનારમાં
જેવા તમે વ્રજને વા'લા, એવા કેને કહો;
વ્રજજન દોહલા થાશે, વખે અળગા રહો.

c. કવિ વચન.

ઓધવે વ્રજનું કહાવ્યું, હરિએ સર્વ મન ધર્યું;
એહને સ્વરૂપ ધામ, કર્મ જડ શું કરૂં.
અન્ય ઉપાસી જન, તેણે વરો થીઓ;
વ્રજના વા'લા હતા, ત્હાં કાં મેલી ગયો
જે જન અનમી હું તો, તેણે ગોકુળ લહ્યા;
પ્રભુ કર્મ જડથી બીહીના, તેણે છાના રહ્યા.
વળી મહા રસીકજન, થઇ વહે વ્યાપની;
પ્રભુજીએ એમ જાણું, દીવાની આમ દી.
તેણે હેત વલવકુળે, વહે ધારી આવીયાં;
મળી વ્રજ નાર તીહાં, મોતીડે વધાવીયાં.
ગુણી જણુ નાચે ગાયે, મન પોહોતી રળી;
ફરી રસમાં રમાડી, વ્રજ વેગા વળી.
તીલક છાપા માળા, સાધી ને પ્રકાશીયું;
પ્રગટયા શ્રીવિઠ્ઠલેશ, ગોકુળ ફરી વાસીયું.
એરે સખી કહાન પામ્યા, ભલે આવ્યા ફરી;
મહા ધન વ્રજજન, તેહને વશ સદા હરિ.
જેશું જેમ હતાં, તેશું તેમ મળ્યા;
દેહીનાં દુઃખ ભાગીયાં, મન માગ્યા ફળ્યા.
અતિ આનંદ ઓચ્છવ, વ્રજ વધામણાં;
ભગવત વિગત કરી, મહા કળીકાળમાં
વ્રજમાં ભગતિ ઘણી, એ સર્વે જાણે સહી;
વલવ એ રસીકજન, તેણે લીલા કરી.
કીહાં રસ પ્રીત નહોતી, વ્રજથી પરવરી;
જેણે વિઠ્ઠલેશ જાણ્યા, તેના પાપ થાએ અરી
જેણે એના ચરણુ સેવા, બુદ્ધિ મહાદેવ રે;
વ્રજ જન સદા ભજે, મહારસ કામરી.
જુગો જુગ રાજ કરો, ગોકુળ ગામરી;
માહા રસસિંધુ માંહે, ચરકલે ચાંચ ભરી.
તેણે કોઇ થોડું ન થાએ, વ્રજની લીલા વિસ્તારી;
વ્રજની ઉંચી દીશા, શોક નહિ મન ધરી.

તે માંહેથી કણુ કણી લઇ, રસિક ગીતા કરી;
તમારા વ્રજજન, તેહને વશ સદા હરી.
તેહનો હું દાસ થાઉં, પૂરો મન આશ છે;
જે ગાએ રસિક ગીતા, તેહને પ્રભુ સાહે છે.
વલવ પ્રતાપ સદા, વ્રજ વધામણાં;
જુગો જુગ રાજ કરો, ભીમ લીએ ભામણું.

2. *From* હરિલીલા ષોડશ કળા.

1. The boat to cross over the ocean of life.

ચોપાઇ.

ભવસાગર દુસ્તર અપાર, તેહ તણો નહિ લાભે પાર;
તૃષ્ણા જલચર મદ મસ્તર, કામ ક્રોધ ભણિયે મગર.
પાખળ માયા મોટી પાળે, વડવાનલ તે લોભ અગાળે;
આવા ગમન તે ભરણુ ઉભરણુ, અનેક લહરી જામણુ મરણુ.
હર્ષ શોક પર્વત વિશાળ, મદ મત્સર મમતા શેવાળ;
અતિ ઘણી આશા પાતક પંક, તે દેખીને ઉપન્યો અકંપ.
મનમાંહે વિમાસણુ કરી, એહ પાર કયમ પામિશ હરી;
જાણું કારણુ સમ્યક્ સહી, વહાણુ વિના ઉતરાયે નહીં.
કૃષ્ણુ કથા કરીશ નિજ નાવ, દૃઢ શ્રદ્ધા ને નાગર ભાવ;
વિવેક કૂપમાં લાંગર કરીશ, એણી પેર ભવસાગર ઉતરીશ.

2. Māyā.

થડ વિણુ વૃક્ષ મહા એક ઉગ્યો, પ્રસરી શાખા પંચ રે;
બીજ અંકુર બહુ ફળ ફૂલ્યાં, ત્રિવિધે વિસ્તર સંચરે.
અલિક સંસાર જ છે રે અનોપમ, અજ્ઞાને પ્રતિ ભાસે રે;
સ્વપ્ને ધન કાલાંતરે દીઠું, મન ધરી વિશ્વાસ રે.
વિવેક વિચાર એ દૃઢ વિશ્વાસે, જ્ઞાન પ્રકાશે નાશ રે;
જાગ્યા પૂઠે મૂળ ન દેખે, ધન તણી શી આશ રે.
વાંઝણીએ જયમ પુત્રજ જાયો, તે જાણે જાત્યંધ રે.
અમાસ કેરી રાતડીએ દીઠો, સોળ કળાશું ચંદ રે;
જળ વિણુ નદી વહે નિરંતર, પૂર ન પાછું થાય રે.
વદન વિનાનો અળગત બોલે, બાહુ વિનાનો ઉજાય રે.
આકાશ ફૂલ્યો ફુલડે તવ, ઋતુ ત્રણુ મોર્યો વસંત રે;
સસલાને શિર શીંગડાં, અણુજાયો નર બળવંત રે.

એહ વાણીએ જોય વિચારી, દીસે તે અણુછતું ભાસે રે;
ભીમ ભણે શ્રીરામ પસાયે, તેહને સદા પ્રકાશે રે.

3. The story of Prahlād.

ચોપાઇ

એકવાર સનકાદિક ચાર, તે પહોંત્યા વૈકુંઠ મુન્ઝાર;
જાતાં વાર્યા મુનિ સંતાપ, જય વિજયને દીધો શાપ.
ઋષિ વિનવિયા ભાવજ ધરી, તે ઉપરે અનુકંપા કરી;
પામિશ હરિપદ નિજ વિશ્રામ, ત્રીજે જન્મ તમારો ઠામ.

પૂર્વછાયા.

હિરણ્યકશિપુ હિરણ્યાક્ષનો, પ્રથમ જન્મ ભૂપાળ;
બીજે રાવણ કુંભકરણ, દંતવક્ત્ર શિશુપાળ.
વધ દેખી હિરણ્યાક્ષનો, માતા પામી શોક;
પુત્ર જન્મ બહુ બોલીઆ, કીધો તેહ વિશોક.

ચોપાઇ.

હિરણ્યકશિપુ મન કરે વિચાર, તપ માંડયું અતિ ઉગ્ર અપાર;
રહે નિરંતર વન મુઝાર, તજ્યું અન્ન ફળ ભોજન વાર.
એમ કરતાં દિન પોહોંત્યા ઘણા, નખ ને કેશ ગયા શિર તણા;
બ્રહ્મા આવ્યા અંતર્ધાન, ઊઠ વત્સ માગો વરદાન.
ઘર બાહેર નભ ધરા મુઝાર, દેવ અસુર નર પન્નગ નાર;
સૂકે લીલે દિન કે રાત, મુજને મરણ ન આવે તાત.
માગ્યું તે આપ્યું વરદાન, થયા વિરંચી અંતર્ધાન;
હિરણ્યકશિપુ હરખે આવિયો, વેગે મેળાવો મેળિયો.
ક્રોધ કરી ચાલ્યો અસુરેન્દ્ર, યુદ્ધ કરીને જીત્યો ઇન્દ્ર;
કાઢયા દેવ ધરીને કંઠ, નાઠા તે પોહોંત્યા વૈકુંઠ.
કેશવને જઇ કર્યા પ્રણામ, કર જોડીને વિનવ્યા સ્વામ;
હિરણ્યકશિપે પ્રભવ્યા અપાર, રાખ રાખ શ્રી વિશ્વાધાર.
વિષ્ણુ ભણે દેવો સાંભળો, કરીશ કાજ હું પાછા વળો;
સુતશું દ્વેષ આણશે યદા, પાપી મરણ પામશે તદા.

હિરણ્યકશિપુનું બળ બહૂ, મારી હાર મનાવ્યા સહૂ;
જીત્યા સુરનર પન્નગ લોક, પાળે રાજ્ય તણું ત્રૈલોક.
સુત પ્રલ્હાદ વડો તે તણે, ગુરૂના પુત્ર કહે તે ભણે;
પિતા પ્રશંસી પૂછે વાત, શું શું ભણિયા કહોની તાત.
વળતું વચન કહે પ્રલ્હાદ, કરી ન જાણું બીજો વાદ;
હરિનું નામ ન મૂકું ઘડી, સાચી વિદ્યા એ આવડી.
કથા શ્રવણ ને કીર્ત્તન સાર, સ્મરણ ભજવા તણો પ્રકાર;
અર્ચન વંદન સેવા ભેદ, સખ્યપણું આતમ નૈવેદ.
નવવિધિ ભક્તિ તણી મુરાર, સઘળા ભણવા માંહે સાર;
સાંભળ સાચું બોલું તાત, રુચી નહીં મુજ બીજી વાત.
પિતા ભણાવે સુત નિરગુણ, તુજને એ શિખ દે છે કવણ;
જેશું હું વાંછું સંગ્રામ, તું કાં લે છે તેનું નામ.
પુત્ર પિતાશું વળતું વદે, વિષ્ણુ વસે સૌકાને હૃદે;
અંતર્યામી રૂપે રહે, તે મુજને શીખમણ કહે.

श्लोक ।

शास्त्राविष्णुरशेषश्च जगतो हृदि संस्थित: ।
तामृते कथितात्मानां तत: क: केन शिष्यते ।।

ચોપાઇ.

અસુર ભણેરે નિષ્ઠુર પુત્ર, તું અવતરિયો મારો શત્રુ,
પિતા વચન મનમાં નવ ધરે, વૈરી તણો પક્ષ અનુસરે.
વ્રત દાન તપ તીરથ બહૂ, પુસ્તક પોથાં થોથાં સહૂ;
મુક્તિ સંપદા વાંછું તાત, ભણું ગોવિંદ ગોવિંદ દિનરાત.

श्लोक

किं तात वेदागमशास्त्रचिंतनैस्तीर्थैः समस्तैरपि किं प्रयोजनै: ।
यदात्मनो वांछितमुक्तिसंपदा गोविंद गोविंद इति स्फुटंरट ।।

ચોપાઇ.

હિરણ્યકશિપુ રોષે ઉધ્રસે, હોઠ બેહુ તે દંતે ડસે;
તેડયા સેવક કીધો સાદ, ગાંડો તાડો એ પ્રલ્હાદ.

વચન સુણી લઇ ચાલ્યા તેહ, ગિરિ ગવ્હરમાં નાંખ્યો તેહ;
વૃક્ષ શિલા વળી મુદ્ગર માર, પણ પીડા નવ પામે લગાર.
પરિભવ સિંહ મહિષ ગજ વ્યાલ, વિષ હળાહળ પાવક જ્વાળ;
ભેદે નહીં વજ્રમય અંગ, રક્ષા કરે સ્વામી ગોવિંદ.

श्लोक।

अरिर्मित्रं विषं पथ्यं अधर्मो धर्मतां व्रजेत्।
त्वयि तुष्टे जगन्नाथ विपरीते विपर्ययः॥

ચોપાઇ.

પાછો આણ્યો રાજદ્વાર, સેવક ભણે સ્વામિ અવિધાર;
અનેક પેરે દૂભ્યો સહી, એને ટીકી લાગે નહીં.
ગુરુના પુત્ર વિચિક્ષણ જેહ, શુંડામર્ક તેડાવ્યા તેહ;
વળી ભણવાને મૂક્યો એહ, રાજનીતિ ભણાવે તેહ.
હરિ પુરુષોત્તમ પરમાનંદ, કેશવ કૃષ્ણ મુરારિ મુકુંદ;
સત્ય સનાતન રાઘવ રામ, જીભે જપે ગોવિંદ ગુણ ગ્રામ.
મોટા રાજા એક મુકુંદ, ભવ ભય ભંજન શ્રી ગોવિંદ;
તે ત્યાં નિત્ય ભણે પ્રલ્હાદ, બીજો છાંડે વાદવિવાદ.
એકવાર સૂની નિશાળ, તેડ્યા સઘળા નાના બાળ;
અહર્નિશિ ધ્યાઓ શ્રી ગોપાળ, બીજું ભણવું આળ પંપાળ.
વળતા બાળક બોલ્યા સાર, એ સીધો છે સૂત્ર વિચાર;
વેદ જાણવા સ્વર વ્યંજન, અમો ભણું અક્ષર બાવન.
ભણે પ્રલ્હાદ સુણો રે મિત્ર, તમો ભણો છો તે કોણ સૂત્ર;
સિધો વર્ણ વ્યાપક નિર્વાણ, ક્ષરે નહીં તે અક્ષર જાણ.
નારદ તણાં વચન છે જેહ, સુણો ઉપદેશ કહું છું તેહ;
બાળપણે સેવો દેવેશ, વિષય ન વ્યાપે યૌવન વેશ.
વાંછે પુત્ર કલત્ર સંયોગ, મિત્ર પશૂ ધન નાના ભોગ;
રાગદ્વેષ તૃષ્ણા અહંકાર, મત્સર મૃષા હર્ષ અપાર.
કામ ક્રોધ મદ લોભ વિશાલ, આશા બંધન માયા જાલ;
મસ્તક કુટુંબ તણો બહુ ભાર, ચિંતા વ્યાકુલ ગૃહ વ્યાપાર.

વિષ્ણુ વારતા નવ સાંભરે, મન માંકડ તો દશ દિશિ ફરે;
છાંડી જાયે યૌવન વેષ, પૂઠે જરા કરેજ પ્રવેશ.
જરા શાકિની દોષ અગાધ, જમલે આવે સઘળી વ્યાધ;
ઇંદ્રિય સકળ હીનબળ થઇ, બળ બુદ્ધિ ને પરાક્રમ નહીં.
ઢીલી ત્વચા લિલરિયા ગાલ, શિર કંપે, ચખ ગલે અપાર;
દશન રહિત મુખ જર્જર ગાત્ર, શોક મોહ પીડે દિન રાત્ર.
પુત્ર કલત્ર આદર નવ કરે, બેઠો પરવશ પેટજ ભરે;
ભૂખ્યાં તરસ્યાં નહિ સંભાળ, લજ્જા રહિત થયા ગૃહપાળ.
સગાં સંબંધી ન કરે વાત, ઘરડો બળદ જયમ કાઢી નાથ;
તોહે જાણે હું ઘર ધણી, મત વળગી મમતા પાપિણી.
કાળ પોહોંતે પામે મરણ, યમ યાતના વળી અવતરણ;
યૌવન જરા મરણ ભયપાશ, વળી અધોમુખ ઉદર નિવાસ.
સ્વર્ગ ધરા પુનરપિ પાતાળ, જાણે રેહેંટ તણી ઘટમાળ;
એણિ પેર ફેરા ફરે અપાર, ભવસાગર નવ પામે પાર.
સાચી વાત સાંભળો સહી, વિષ્ણુ વિના છૂટીએ નહીં;
ક્ષણ ભંગુર છે અસ્થિર દેહ, સેવો નિત્ય આતમા તેહ.
એક સદોદિત સર્વાવાસ, સત્ય સનાતન સ્વયં પ્રકાશ;
અનંત અંતરયામી હરિ, બીજી વિદ્યા મૂકો પરી.
એણી પેર વચન વિવેક વિચાર, હરિ ઓળખવા તણો પ્રકાર;
દયા કરીને દીધી શીખ, સઘળા કીધા આપ સરીખ.
આવ્યા ગુરૂ દીઠો પ્રલ્હાદ, કરતો વિષ્ણુ કથા સંવાદ;
મનમાંહે વિમાસણ થઇ, પગની જવાળા મસ્તક ગઇ.
અરે કુબુદ્ધી કૂડું કર્યું, એકજ તૂં વંકયે નવ સરયું;
વણસાડી સઘળી નીશાળ, રોષે ભરિને દીધી ગાળ.
લેઇ ચાલ્યા બાંહે ધરી, રાવ રાય આગળ જઇ કરી;
પૂરવ કથા તણી પેર કહી, શીખ અમારી માને નહીં.
હિરણ્યકશિપુ કહે રે દુષ્ટ, મુજ ભય તુજને નહિ પાપિષ્ટ;
હું ટાળું તુજ જાણી બાળ, મરણ તણો તુજ આવ્યો કાળ.
ભણે પ્રલ્હાદ કહું એક વાત, દુઃખ કેરૂં કારણ મન તાત;
અંતર્યામી મારો સ્વામ, મરણ તણે તેણે રૂંધ્યો ઠામ.
પુત્ર કરે છે કૂડો ભાવ, કયાં છે તારો સ્વામી ધ્યાવ;
બેઠો રહેશે તારો સ્વામ, હવડાં ટાળિશ તારો ઠામ.

ભણે પ્રલ્હાદ પિતા અવિધાર, કાલ સર્પ કહિયે સંસાર;
તે તો તને મૂકશે નહીં, હરિ ઓળખ તો છૂટે સહી.
એણે વચને ઉપન્યો વિષાદ, ક્રોપ કરી સાહ્યો પ્રલ્હાદ;
વધ કરવા કીધો પ્રારંભ, બાંધ્યો લેહ સરીસો સ્થંભ.
ક્યાં તારો સ્વામી પ્રલ્હાદ, ગાઢે કરની તેને સાદ;
કટકા સહસ્ત્ર કરિશ તુજ દેહ, દેખિશ આડો થાતો તેહ.
મારો સ્વામી જે મેં કહ્યો, સ્થાવર જંગમ વ્યાપી રહ્યો;
સાચું વચન કહું વળી એહ, સ્થંભ માંહિ બેઠો છે તેહ.

श्लोक ।

भूतानि विष्णुर्भुवनानि विष्णु:
वनानि विष्णुर्गहनानि विष्णु: ।
रात्रौ दिवा स्त्रीपुरुषेषु विष्णु:
यदास्ति नास्तिरिति देव विष्णु: ॥

ચોપાઇ.

તારો સ્વામી સબળ અપાર, જાણીશું જો કરશે વ્હાર;
તેડ તેડ તાળે દુઃખ સાલ, જમલી બૂસ્ટર જમલો ગાલ.
ઊઠ્યો અસુર ધરીને ક્રોધ, રાતાં લોચન બળવંત યોધ;
વજ્ર સરીખું કાઢ્યું અસી, વેગે ઉપરે આવ્યો ધસી.

श्लोक

प्रतीज्ञा तव गोविंद मद्भक्तो नावसीदति ।
इति संस्मृत्य संस्मृत्य प्राणे संधारयाम्यहं ॥

ચોપાઇ.

શ્રીપતિ સેવક વાણી સુણી, પતિજ્ઞા પાળી આપણી;
સ્થંભ ફોડી નીસરિયા હરી, પ્રગટ્યું રૂપ પુરુષ કેસરી.
શ્રી નૃસિંહ કોપે ધડ હડે, મરિ કોટ કોશીસાં પડે;
ગર્જિત કરે બગાઇ બહુ, દેવ અસુર દલ નાઠું સહુ.

ગવ્હર ગુફા સરીખું વયણુ, જ્વળતો પાવક એહ્ નયણુ;
કરનખ દશન અતિ વિકરાલ, અસુરાયણ કુળ કેરો કાળ.
શંકા અસુર તણા મન માંહે, પલાયન તણો કરે ઉપાય;
ઝડપીને લીધો જગનાથ, ચડયો કોપ સીંચાણા હાથ.
લઇ ઉત્સંગે ફાડયો તેહ, નખે વિલૂરી સઘળી દેહ;
પિધું રુધિર ને ફોડયું પેટ, ખોળે થકી નાંખીયો હેઠ.
સહુ સંધાણુ જૂજવું કર્યું, માંસ મેદ કાળજ કાઢિયું;
ગળા માંહે ઘાલી અંતરાળ, સોહે યથા કમળની માળ.

પૂર્વછાયા

વપુ દેખી નરસિંહનું, મુનિવર સુર નર નાર;
કોય ન આવે આસને, અતિ ઉગ્ર રૂપ અપાર.
દેવ ભણે શ્રી સાંભળો, સંતોખો હરિ ભૂપ;
કહે કમળા હું કયમ કરૂં, બીહુ જોઇને રૂપ.
શ્રી નૃસિંહ ક્રોધજ તજો, સ્વામી કરો પ્રસાદ;
કર જોડીને વીનવે, સ્તવન કરે પ્રલ્હાદ.

રાગ દેશાખ.

તું હરિ છે એક સનાતન, ભક્ત વત્સલ ભગવંત;
સર્વ ભૂતને રુદે વસે, અંતર્યામિ તું અનંત.
કર જોડી પ્રલ્હાદ ભણે, જી સ્વામી કીજે સાર;
સચરાચર તમ રૂપજ દીસે, ભક્ત કારજ અવતાર.
મુનિવર દેવ મહાજન સહુ નર, પન્નગ યતિ યોગેંદ્ર;
વિદ્યાધર સિદ્ધ સહુ સેવિત, તારાં ચરણુ મુકુંદ.
રૂપ અસંભવ નાથ સંવરી; છાંડો ક્રોધ કૃપાળ;
ભીમ ભણે સ્વામી શ્રીનાથે, પ્રલ્હાદની કીધી સંભાળ.

4. The Slaying of Putana

પૂર્વછાયા

માસીનું મન ઓળખ્યું, હરખ્યા શ્યામલ વર્ણ;
રમતા આવ્યા આસને, કરવાને પયપાન.

ભીમ.

બોલે બોલ કોડામણા, મન માંહે બહુ પાપ;
લીધો વરાંસે દોરડો, ખોળે થયો તે સાપ.
મુખ જોયું માસી તણું, વદને અંગૂઠો ચર્ણ;
સિંહ તણે ઘેર પરોણો, જાણે આવ્યો હર્ણ.

ચોપાઇ.

વિખ હલાહલ ભરિયું જેહ, રતન મુખ માંહે ધરિયો તેહ;
કર ભીડી ધાવ્યા શ્રીરંગ, ઢીલાં કીધાં આઠે અંગ.
ઘટે શાકિની વળગી સહી, વિછોડતાં વિછૂટે નહીં;
મૂક મૂક કેશવ તમ દાસ, વળી નહિ આવું તારિ પાસ.
સમ્યક હુંય વરાંશી મૂળ, ચોળી પેટ ઉપાડયું શૂળ;
મારણ આવી પામી મૃત્ય, ચૂકી ધર કેરૂં હું કૃત્ય.
મૂક મૂક કહેતાં એ વાત, શોષી લીધાં સઘળાં ગાત્ર;
અંતઃકરણ આરોગ્યા હરી, જાણે કાઠ ભોગવ્યું કરી.
મરતાં કીધું મોટું તન, બાળક ધાવે શામળ વન;
તે ઉપરે સોહ્યા શ્રીરંગ, જાણે રે મસ્તકે શિવલિંગ.

પૂર્વછાયા.

મરતાં કીધું જોજને, દર્શન શાલિગ્રામ;
ને તન ઉપરે પૂતના, મૂર્તિવંતા શ્યામ.

ચોપાઇ.

વેગે આવ્યા સૌ ગોવાળ, ઉંચા ચઢી ઉતાર્યું બાળ;
ગોકુળ વર્ત્યો જયજયકાર, ગાયે ગોપી મંગળ સાર.
માંહોમાંહે કરે સંવાદ, એક ભણે અંબિકા પ્રસાદ;
એક ભણે માતાનું કર્મ, નંદતણું બહુ પોતે ધર્મ.
એક કરે ખડી ચાપડી, એક બાંધે બાળકને રાખડી;
આપણને ત્રૂઠયા જગનાથ, અંતરે દીધો આડો હાથ.
મોઇ પડી પૂતના જેહ, કટકા કરીને બાળી દેહ;
પરિમળ જશો ઉવેખ્યો અગર, તેણે સુગંધે મોહ્યું નગર.

દુહા-સોરઠા

છેજ અનંત ઉદાર, પાત્ર કુપાત્ર જાણે નહીં;
પાપ કરંતી નાર, નરક નિવારી પૂતના.
ભૂધર ભક્તિ કાજ, કુલ ક્રિયા જોયે નહીં;
લંકા કેરૂં રાજ, રાક્ષસ રોશે આપિયું.
સારે સેવક કાજ, સમર્થ સ્વામી શંખધર;
સ્થિર થાપ્યો પ્રલ્હાદ, અસુર ભણી ન ઉવેખિયો.

ચોપાઇ

ધન્ય ધન્ય નારી પૂતના, પરિભવ છૂટી યમદૂતના;
ટળ્યું સંસાર તણું એ દુઃખ, વૈર કરંતાં પામી મોક્ષ.
સમરથ સ્વામી શ્રી ભગવાન, વેરીને આપે સ્વસ્થાન;
કાળકૂટ વિષ પાયું જેહ, માતાની ગતિ પામી તેહ.

5. *Mirānbai* (1499-1547.)

A mass of pseudo-historical tradition and legend has grown round the name of the greatest woman writer of any vernacular in India. Even her traditional date and the name of her husband are wrongly given. Tradition Mentions Rāṇā Kumbhā as her husband but she was really the the wife of Kumar Bhojarāj, the eldest son of Rāṇā Sangrām Singh, the heroic chief who fought against Baber. Rāṇā Sanga (to call him by his more popular name) was the grandson of Rāṇā Kumbhā, whom legend mentions as the husband of Mirān.* Mirān was the the daughter of Ratan Singh a younger prince of the royal house of Jodhpur † of the clan of Rathors and was born, A. D. 1499, in the village of Kudki in the district of Medtā, which was under the governship of her father at that time. She was married in A. D. 1517 into the Royal house of Chitor, with which family her own had been closely united during a great many generations previous. In her father's home and from her earliest childhood she had seen the worship of Krishna performed daily, for her grandfather Dudāji who was a great devotee of the Divine Cowherd. Mirān assisted very joyfully at all these daily acts of worship.

* The whole question is ably discussed in a monograph on મીરાંબાઇ by Bhanusukhram Nirgunram Mehta (published in the Sayāji Sahityamālā, Baroda, 1918 A. D.

† He was the grandson of Rao Jodha, the founder of Jodhpur.

Thus the seeds of devotion were already sown in her very impressionable nature quite early. A tale of her childhood is related that she chose the clay image of Giridharlal to be her husband and that she used to regard the Diety as her spouse with all the seriousness of her nature.

Of her troubles in her husband's family a very large number of tales exist. But they have the evident stamp of being later inventions and most of them present her as an undutiful wife, a thing entirely contrary to all Hindu nations of womanhood. Why or how such tales grew up is hard to say–probably they were the inventions of later and bigoted followers of the Mirānbai Sect. The fact is that Mirān's married life was a very short one. Her husband died a few years after the marriage. There seems to be a hint at this misfortune in one of her songs, when she speaks of herself as a virgin and in another when she says that she was widowed shortly after her marriage. Her real sufferings began after the death of her husband. Very shortly after the death of Kumar Bhojarāj her illustrious father-in-law, Rāṇā Sanga, died and in the stormy days that succeeded the treatment meted out to Mirān was unduly harsh. Her two brothers-in-law, who had succeeded to the throne of Chitor one after the other upon the death of Sanga, resented the pious life which the widowed Princess was now bent upon leading, and the company of sages

and holy men which she entertained. But in proportion to the undiscerning harshness of the Rāṇās, Mirān's fame for piery and loving kindness began to spread; and she, whom they thought to be a blot on the unsullied honour of Mewar, was destined to be the greatest glory of a glorious race. Legends have probably ascribed the hasrh measures of her brothers-in-law to her husband. She was ultimately obliged (according to some, commanded) to leave Chitor; so she went back to her childhood's home at Meḍtā where her uncle Viramji was ruling. But here too she was not allowed to live her life as she liked best, such was the rigid code of propriety at the Rajput Court, and so she ultimately had to turn her wearied heart towards Brindaban, the home of her beloved Girdharlal. But her wanderings were not yet over. She lived for a time (so the story goes) in Kashi before she reached Brindaban. But her last earthly home was Dwarka, also closely knit with the name of Krishna. Here her last days were passed in fullest enjoyment of peace and in the worship of her beloved God. The date of her death is not quite certain, but the probability is that it took place in A.D. 1547, as all stories about her cease a couple of years before this date. Legend says that she was bodily absorbed into the image of Krishna while singing her last song.

Mirān's songs have been current in three vernaculars—Hindi, Marwari and Gujarati* And during the centuries that have elapsed since her time a great lot of mixing of dialects in her songs has come about. It is probable, however, that she herself, a Rajputani, used the mixture of these three dialects in her later years. But her very popularity in all these three vernaculars has made it extremely difficult to determine what is her own genuine work, and what is later forgery. Women have especially delighted in writing down verses depicting the deep yearnings of their hearts and by adding in the last line the words characteristic of Mirān—મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર—to pass them off as her work. Many of the songs dealing with the miracles, with which later times have embellished her life story, seem to have had such a spurious origin. In some cases glaring anachronisms betray them, but in the vast majority we have no means of making out the genuine from the imitation. There are, however, enough of genuine ones† which tell us of the secret springs of a devoted heart. Disillusioned in the joys of life, the virgin widow takes refuge in the chosen husband of her childhood—her beloved Girdhar and gains a contentment and peace thereby which the proudest queen of Chitor never possessed. The language is always homely and direct, for she spoke not to cultured Pandits but to the masses of her fellow men and women, and *they* have responded to her philoso-

* In the selections below I have chosen from all the three languages.

† In the selections here there has been no definite attempt made to ensure only the genuine verses being chosen.

phy and have loved and worshipped her name with a deep and grateful devotion Thus to-day Mirān has a power to awaken the answering echoes from more hearts than any other vernacular writer of India, except perhaps Tulsi and Kabir.

Her reputed writings are the following ;—

1. નરસિંહજીનાં માયરાં. This is a poem celebrating her great predecessor Narasinha Mehta.

2 A Commentary on Jayadeva's *Gītagovinda.* It is doubted by many that this is really her work. Some attribute it to Rāṇā Kumbhā and this is probably an effect or perhaps a cause of the linking of Mirān's name with his in the popular mind.

3. રામગોવિંદ; a poem known only by the name.

4. Miscellaneous *padas* chiefly singing the praises of Girdharlal These are most widely sung and loved all over India and these small gems of thought constitute her chief claim to greatness.

(૧)

[The following piece is said to have been composed when she first obtained, after a deal of trouble and even after fasting for some days, the first great object she desired-a small clay image of Girdhar, which belonged to a wandering ascetic. She was quite a child at that time.]

રામ રતન ધન પાયો મૈયા, મૈં તો રામ રતન ધન પાયો.
ખરચે ન ખૂટે વાંકુ, ચોર ન લૂટે, દિન દિન હોત સવાયો. મૈયા.
નીર ન ડૂબે વાંકુ, અગ્નિ ન જાલે, ધરણી ધર્યો ન સમાયો, મૈયા.
નાવકો નાવ ભજનકી બતિયાં, ભવસાગરસે તાર્યો. મૈયા.
મીરાંબાઇ પ્રભુ ગિરધર શરણે, ચરણ કમલ ચિત્ત લાગો. મૈયા.

(૨)

કાનુડ ન જાણી મોરી પીર, બાઈ હું તો બાળ કુંવારી રે;
કાનુડે ન જાણી મોરી પીર. ટેક.
જલ રે જમનાં અમે પાણીડાં ગયાં'તાં વાહલા, કાનુડે ઉડાડ્યાં આછાં નીર;
ઉડ્યાં ફરરરરરરરર રે. કાનુડે૦
વૃંદારે વનમાં વા'લે રાસ રચ્યો છે, સોરસેં ગોપીનાં તાણ્યાં ચીર;
ફાટયાં ચરરરરરરરર રે. કાનુડે૦
હું વરણાગી કાહાના તમારા રે નામની રે, કાનુડે માર્યા છે અમને તીર;
વાગ્યાં અરરરરરરરર રે. કાનુડે૦
બાઇ મીરાંકે' પ્રભુ ગીરધર નાગર, કાનુડે બાળીને ફેંકી ઉંચે ગીર;
રાખ ઉડે ફરરરરરરરર રે. કાનુડે૦

(૩)

મુખડાની માયા લાગી રે, મોહન પ્યારા મુખડાની માયા લાગી રે. ટેક.
મુખડું મેં જોયું તારું, આ જગતડું થયું ખારું;
મન મારું રહ્યું ન્યારુ રે; મોહન પ્યારા૦
સંસારીનું સુખ એવું, ઝાંઝવાનાં નીર જેવું;
તેને તુચ્છ કરી ફરી રે; મોહન પ્યારા૦

સંસારીનું સુખ કાચૂં, પરણીને રંડાવું પાછૂં;
તેને ઘેર શિદ જઇએ રે; મોહન પ્યારા૦
પરણું તો પ્રીતમ પ્યારો, અખંડ સૌભાગ્ય મારો;
રાંડવાનો ભે ટાળ્યો રે; મોહન પ્યારા૦
મીરાંબાઈ બલિહારી તારી, આશા એક મને ઉરધારી;
હવે હું તો બડભાગી રે; મોહન પ્યારા૦

(૪)

[The following five pieces represent a conversation between Mirān and her sister-in-law Udābāi about the former's constantly being in the company of the Saints and other devotees of Krishna. Her sister-in-law tells her that she is bringing shame upon the unsullied honour of the proudest family of Rājasthān. But Mirān replies readily to all her objections. Legend also adds that Udā was ultimately converted to Mirān's views and was of great help in mitigating the rigours of the harsh treatment given to her.]

(a)

ઊદા— ભાભી મીરાં કુલને લગાઇ ગાલ, ઇડર ગઢકા આયાજી ઓલંબા
મીરાં— બાઇ ઊદા થાંરે મ્હારે નાતો નહિં, વાસો બરવાંકા આયાજી ઓલંબા.
ઊદા— ભાભી મીરાં સાધાંકા સંગ નિવાર, સારો સહર થાંરી નિંદા કરે.
મીરાં— બાઇ ઊદા કરે તો પડ્યા ઝખ મારો, મન લાગો રમતા રામ સૂં.
ઊદા— ભાભી મીરાં પહેરોની મોત્યોંકો હાર, ગહણો પહરો રતન જડાવકો.
મીરાં— બાઇ ઊદા છોડ્યો મૈં મોત્યાંકો હાર, ગહણો તો પહર્યો સીલ સંતોષકો.
ઊદા— ભાભી મીરાં ઔરાં કે આવેજી આછી રૂઢી જાન,
થાંરે આવે છૈ હરિજન પાવણા.
મીરાં— બાઇ ઊદા ચડ ચૌબારાં ઝાંક, સાધાંકી મંડલી લાગે સુહાવણી.
ઊદા— ભાભી મીરાં લાજે લાજે ગઢ ચીતોડ, રાંણોજી લાજે ગઢરા રાજવી.
મીરાં— બાઇ ઊદા તાર્યો તાર્યો ગઢ ચીતોડ, રાણાજી તાર્યા ગઢકા રાજવી.
ઊદા— ભાભી મીરાં લાજે લાજે થારાં માયન બાપ, પીહર લાજેજી થાંરો મેડતો
મીરાં— બાઇ ઊદા તાર્યા મેં તો માયન બાપ, પીહર તાર્યોજી મેડતો.
ઊદા— ભાભી મીરાં રાણાજી કિયો છૈ થાં પર કોપ, રતન કચોલે વિષ ઘોલિયો.

મીરાં—બાઇ ઊદા ઘોલ્યો તો ઘોલણ દો, કર ચરણામૃત વાહી મૈં પીવસ્યાઁ.
ઊદા— ભાભી મીરાં દેખત ડાઁહી મરજાય, યો વિષ કહિયે વાસક નાગકો.
મીરાં—બાઇ ઉદા નહીં મ્હાઁરે માયન બાપ, અમર ડાલી ધરતી ઝેલિયા.
ઊદા— ભાભી મીરાં રાણાજી ઊભા છે થાઁરે દ્વાર, પોથી માઁગે છે થાઁરા જ્ઞાનકી
મીરાં—બાઇ ઊદા પોથી મ્હાઁરી ખાઁડાકી ધાર, જ્ઞાન નિભાવણ રાણો હે નહીં.
ઊદા— ભાભી મીરાં રાણાજીરો વચન ન લોય, ઊન રૂઠ્યાઁ ભીડી કોઉ નહીં·
મીરાં—બાઇ ઊદા રમાપતિ આવે મ્હારી ભીડ, અરજ કરૂં છૂં તાસૂ વીનતી.

(b)

ઊદા— થાઁને બરજ બરજ મૈં હારી, ભાભી માનો બાત હમારી.
રાણે રોસ કિયો થાઁ ઉપર, સાધોં મેં મત જારી;
કુલકો દાગ લગૈ છૈ ભાભી, નિંદા હો રહી ભારી;
સાધોં રે સંગ બન બન ભટકો, લાજ ગુમાઇ સારી;
બડા ઘરા થે જનમ લિયો છૈ, નાચો દે દે તારી;
બર પાયો હિંદવાણે સૂરજ થેં કાંઇ માન ધારી;
મીરાં ગિરધર સાથ સંગ તજ, ચલો હમારે લારી.

(c)

મીરાં— મ્હાઁરે સિર પર સાલિગરામ, રાણાજી મ્હાઁરો કાંઇ કરસી.
મીરાં સૂઁ રાણા તો કહી રે, સુણ મીરાં મેરી બાત.
સાધોંકી સંગત છોડ દે રે, સખિયાઁ સબ સકુચાત.
મીરાં ને સુન યોં કહી રે, સુન રાણાજી બાત.
સાધ તો ભાઇ બાપ હમારે, સખિયાઁ ક્યૂં ઘભરાત.
જહરકા પ્યાલા ભેજિયા રે, દીજો મીરાં હાથ;
અમૃત કરકે પી ગઇ રે, ભલી કરેં દીનાનાથ.
મીરાં પ્યાલા પી લીયા રે, બોલી દોઉ કર જોડ;
તૈં તો મારણકી કરી રે, મેરી રાખણહારો ઔર.
આધે જોહડ કીચ હૈ રે, આધે જોહડ હૌજ;
આધે મીરાં એકલી રે, આધે રાણાકી ફૌજ.
કામ ક્રોધકો ડાલકે રે, સીલ લીયે હથિયાર;
જીતી મીરાં એકલી રૈં, હારી રાણાકી ધાર.
કાચ ગિરિકા ચૌતરા રે, બૈઠે સાધ પચાસ,
જિનમેં મીરાં એસી દમકે, લખ તારોંમેં પરકાસ.

ટૉડા જબ વેલા દિયા રે, વેગી દિન્હા જાણ,
કુલકી તારણ અસ્તરી રે, ચલી હૈ પુષ્કર ન્હાણ.

(*d*)

મીરાં બાત નહીં જગ છાની, ઊદાબાઇ સમઝો સુધર સયાની.
સાધુ માત પિતા કુલ મેરે, સજન સનેહી જ્ઞાની,
સંત ચરનકી સરન રૈનદિન, સત્ત કહત હૂઁ બાની,
રાણાને સમઝાવો જાવો, મૈં તો બાત ન માની,
મીરાં કે પ્રભુ ગિરધર નાગર, સંતાઁ હાથ બિકાની.

(*e*)

ઊદાબાઇ–ભાભી બોલો બચન બિચારી.
સાધોંકી સંગત દુઃખ ભારી, માનો બાત હમારી,
છાપા તિલક ગલ હાર ઉતારો, પહિરો હાર જુહારી.
રતન જડિત પહિરો આભૂષણ, ભોગો ભોગ અપારી,
મીરાંજી થેં ચલો મહેલમેં, થાંને સોગન મ્હારી.
મીરાંબાઇ–ભાવ ભગત ભૂષણ સજે, સીલ સંતોષ સિંગાર,
ઓઢી ચૂનર પ્રેમકી, ગિરધરજી ભરતાર.
ઊદાબાઈ મન સમઝ, જાવો અપને ધામ,
રાજપાટ ભોગો તુમ્હીં, હમેં ન તાસૂં કામ.

(૫)

અબ નહિં માનૂં રાણા થાંરી, મૈં વર પાયો ગિરધારી,
મનિ કપૂરકી એક ગતિ હૈ, કોઊ કહો હજારી;
કંકર કંચન એક ગતિ હૈ, ગુંજ મિરચ ઇક સારી.
અનડ ધણી કો સરણો લીનો, હાથ સુમિરની ધારી;
જોગ લિયો જબ કયા દિલગીરી, ગુરુ પાયો નિજ ભારી.
સાધૂ સંગત મહેં દિલ રાજી, ભઇ કુટુંબ સૂઁ ન્યારી;
ક્રોડ બાર સમઝાવો મોકું, ચાલૂંગી બુદ્ધ હમારી.
રતન જડિતકી ટોપી સિર પૈ, હાર કંઠકો ભારી;
ચરણ ઘૂઁઘરૂ ઘમસ પડત હૈ, મ્હૈં કરાઁ સ્યામ સૂઁયારી.

લાજ સરમ સબહી મૈં ઠારી, યૌ તન ચરણુ અધારી;
મીરાં કે પ્રભુ ગિરધર નાગર ઝક મારો સંસારી.

(૬)

રાણાજી રે ક્યાને રાખો મોસૂઁ બેર.
રાણાજી મ્હાંને અસા લગત હૈ, જયૂઁ બિરછન મેં કેર;
મારૂં ઘર મેવાડ મેડતો, ત્યાગ દિયો થાંયો સહેર
થાઁરે રૂસ્યાં રાણા કુછ નહિં બિગડૈ, અબ હરિ કીન્હીં મેહર;
મીરાં કે પ્રભુ ગિરધર નાગર, હઠ કર પી ગઇ જહર.

(૭)

મીરાં મગન ભઇ હરીકે ગુણુ ગાય.
સાંપ પિટારા રાણા ભેજ્યા, મીરાં હાથ દિયો જાય;
ન્હાય ધોય જબ દેખણુ લાગી, સાલીગરામ ગઇ પાય.
જહરકા પ્યાલા રાણા ભેજ્યા, અમૃત દીન્હ બનાય;
ન્હાય ધોય ધબ પીવણુ લાગી, હો અમર અઁમાય.
સૂલ સેજ રાણાને ભેજી, દીજ્યો મીરાં સુલાય;
સાઁઝ ભઇ મીરાં સોવણુ લાગી, માનો ફૂલ બિછાય.
મીરાં કે પ્રભુ સદા સહાઇ, રાખે વિઘન હટાય;
ભજન ભાવમેં મસ્ત ડોલતી, ગિરધર પૈ બલી જાય.

(૮)

સીસ્યોધા રાણો, પ્યાલો મ્હાઁને કયૂ રે પઠાયો;
ભલી બુરી તો મૈં નહિં કીન્હીં, રાણા કયૂઁ હૈ રિસાયો.
થાઁને મ્હાઁને દેહ દિવી હૈ, જયાઁરો હરિ ગુણુ ગાયો;
કનક કટોરે લે વિષ ઘોલ્યો, દયારામ પંડો લાયો.
અઠી ઉઠી તો મૈં નહિં રાણા, જદ યદ બ્રહ્માંડ છાયો;
મેડતિયાં ઘર જન્મ લિયો હૈ, મીરાં નામ કહાયો.
પ્રહલાદકી પ્રતિજ્ઞા રાખી, ખંભ ફાડ વેગ ધાયો;
મીરાં કે પ્રભુ ગિરધર નાગર, જનકે બિરદ બઢાયો.

(૯)

શું કરવું છે રાણાજી રે, બીજાને મારે શું કરવું છે;
ધ્યાન ધણીનું ધરવું છે રે, બીજાને મારે શું કરવું છે.
ઉંડા સાગરનો સંગ ન કરીએ રાણા, કાંઠડે બેસી બેસીને નાહીયે છે;
પ્રભાતે ઉઠી મારે ન્હાવું ને ધોવું રાણા, ધ્યાન ધણીનું ધરવું છે.
હીરનાં ચીર મારે કામ ન આવે રાણા, ભગવી ચાદરે મ્હારે ફરવું છે;
સોનાનો થાળ મારે કામ ન આવે રાણા, તુળસીની માળાએ મારે તરવું છે.
મંદિર માળિયાં મારે કામ ન આવે રાણા, પડેલી ઝુંપડીમાં મારે મરવું છે;
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર રાણા; વર વિઠ્ઠલને મારે વરવું છે.

(૧૦)

ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે, મને જગ લાગ્યો ખારો રે;
મને મારો રામજી ભાવે રે, બીજો મારી નજરે ન આવે રે.
મીરાંબાઇના મહેલમાં રે, હરિ સંતનનો વાસ;
કપટીથી હરિ દૂર વસે, મારા સંતન કેરી પાસ. ગોવિંદો.
રાણોજી કાગળ મોકલે રે, દો રાણી મીરાંને હાથ;
સાધુની સંગત છોડી દ્યો, તમ વસોને અમારે સાથ. ગોવિંદો.
મીરાંબાઇ કાગળ મોકલે રે, દેજો રાણાજીને હાથ;
રાજપાટ તમે છોડી રાણાજી, વસો સાધુને સાથ. ગોવિંદો.
વિષનો પ્યાલો રાણે મોકલ્યો રે, દેજો મીરાંને હાથ;
અમૃત જાણી મીરાં પી ગયાં, જેને સહાય શ્રી વિશ્વનો નાથ. ગોવિંદો.
સાંઢવાળા સાંઢ શણગારજે રે, જાવું સો સો રે કોશ;
રાણાજીના દેશમાં મારે, જળ રે પીવાનો દોષ. ગોવિંદો.
ડાબો મેલ્યો મેવાડ રે, મીરાં ગઇ પશ્ચિમમાંય;
સરવ છોડી મીરાં નીસરયાં, જેનું માયામાં મનડું ન કાંય. ગોવિંદો.
સાસુ અમારી સુષુમણા રે, સસરો પ્રેમ સંતોષ;
જેઠ જગજીવન જગતમાં મારો, નાવલિયો નિર્દોષ. ગોવિંદો.
ચુંદડી ઓઢું ત્યારે રંગ ચુવે રે, રંગ બેરંગી હોય;
ઓઢું હું કાળો કાંબળો, દુજો દાગ ન લાગે કોય. ગોવિંદો.
મીરાં હરિની લાડણી રે, રહેતી સંત હજૂર;
સાધુ સંઘાતે સ્નેહ ઘણો, પેલા કપટીથી દીલ દૂર. ગોવિંદો.

(૧૧)

આજ મારે સાધુ જનનો સંગ રે રાણા, મારાં ભાગ્ય ભળ્યાં રે. આજ.
સાધુ જનનો સંગ જો કરીએ પિયાજી, ચડે તે ચોગણો રંગ રે. મારાં.
સાકુટ જનનો સંગ ન કરિયે પિયાજી, પાડે ભજનમા ભંગ રે. મારાં.
અડસઠ તિરથ સંતોને ચરણે પિયાજી, કોટિ કાશી ને કોટિ ગંગ રે. મારાં.
નિંદા કરશે તે તો નર્ક કુંડમાં જાશે પિયાજી, થશે આંધળાં અપંગ રે. મારાં.
મીરાં કે' ગિરિધરના ગુણ ગાઓ પિયાજી, સંતોની રજમાં શીર સંગ રે. મારાં.

(૧૨)

પ્રીત પૂરવનીને શું કરું, ઓ રાણાજી, મારી પ્રીત પૂરવનીને શું કરું;
હો મેવાડા રાણા, મનડું લોભાણું તેને શું કરું. ઓ રાણાજી. ટેક.
રામજી ભજું તો મારૂં હૈયું ઠંડું થાય;
ભોજનીયાં ન ભાવે, નયને નિંદલડી ન આય. ઓ રાણાજી.
કંઠે માળા દોવડી, મારે શીળવરત શણગાર;
કેમ કરી વિસરૂં રામને, મારા ભવભવનો ભરથાર. ઓ રાણાજી.
પેઘઆ બાસક ભેજીયા, ને દીયા મીરાંને હાથ;
હાર ગળામાં નાખીયો, ને મેહેલ ભયો ઉજાસ. ઓ રાણાજી.
વીખના પ્યાલા ભેજીયા, ને દો મીરાંને હાથ;
કરી ચરણામૃત પી ગયાં, મારા રામ તણે વિશ્વાસ. ઓ રાણાજી.
વીખના પ્યાલા પી ગયાં, ને ભજન કરે ઢાઠોડ;
તારી મારી નહિ મરું, મને રાખણવાળો ઓર. ઓ રાણાજી.
રાઠોડાંની દીકરી, ને સીસોદાંને સાથ;
લઇ જાતી વૈકુંઠડે, મારી પ્રથમ ન માની બાત. ઓ રાણાજી.
મીરાં દાસી રામકી ને રામ ગરીબ નિવજ;
મીરાંકી લજ્યા રાખજો, મારી બાંહે ગ્રહ્યાની લાજ. ઓ રાણાજી.

(૧૩)

રામ રમકડું જડિયું રે રાણાજી, મને રામ રમકડું જડિયું.
રુમઝુમ કરતું મારે મંદિરે પધાર્યું, નહિં કોઇને હાથે ઘડિયું રે. રાણાજી.
મોટા મોટા મુનિજન મથી મથી થાકયા, કોઇએક વિરલાને હાથે ચડિયું રે. રાણાજી.

સુન શિખરના રે ઘાટથી ઉપર, અગમ અગોચર નામ પડિયું રે. રાણાજી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગીરધર નાગર, મારૂં મન શામળીયાશું જડિયું રે. રાણાજી,

(૧૪)

અબ તો મેરા રામ નામ, દુસરા ન કોઇ. ટેક.
માતા છોડી પિતા છોડે છોડે સગા ભાઇ,
સાધુ સંગ બેઠ બેઠ લોક લાજ ખોઇ. અબ તો.
સંત દેખ દોડ આઇ જગત દેખ રોઇ,
પ્રેમ આંસુ ડાર ડાર અમરબેલ બોઇ. અબ તો.
મારગમેં તારણ મીલે સંતરામ દોઇ,
સંત સદા શીશ રખું રામ હૃદય હોઇ. અબ તો.
અંતમેસે તંત કાઢયો પીછે રહી સોઇ,
રાણે મેલ્યા બીખકા પ્યાલા, પીબત મસ્ત હોઇ. અબ તો.
અબ તો બાત ફેલ ગઇ, જાણે સબ કોઇ,
દાસ મીરાં લાલ ગીરધર, હોની સો હોઇ. અબ તો.

(૧૫)

આધ વેરાગણ છું રાણાજી, મે આધ વેરાગણ છું. ટેક.
મીરાં બાંધે ઘૂઘરા રે, હાથ લીયે કરતાલ;
અમો રે ગિરધર આગળ નાચીશું રે, ગુણ ગાઇશું રે ગોપાલ. રાણાજી.
વિખના પ્યાલા રાણે મોકલ્યા રે, દીજો મીરાંકે હાથ;
કર ચર્ણામૃત પી ગયાં રે, અમે રે વાસી શ્રી રઘુનાથ. રાણાજી.

(૧૬)

રાણાજી મૈં સાँવરે રँગ રાચી. ટેક.
સાજ સિંગાર બાંધ પગ ઘुँઘરૂ, લોક લાજ તજ નાચી.
ગઇ કુમતિ લઇ સાધકી સંગત, ભગત રૂપ ભઇ સાँચી.
ગાય ગાય હરિ કે ગુન તિસ દિન, કાલ બ્યાલ સોં બाँચી.
ઉન બિન સબ જગ ખારો લાગત, ઔર બાત સબ કाँચી.
મીરાં શ્રી ગિરધર લાલ સોં, ભગતિ રસિલી યાચી.

(૧૭)

રાણાજી હૂઁ અબ ન રહૂઁગી તોરી હટકી.
સાધ સંગ મોહિ પ્યારા લાગે, લાજ ગઇ ઘૂંઘટકી.
પીહર મેડતા છોડયા અપના, સુરત નિરત દોઉ ચટકી;
સત્ ગુરૂ મુકર દિખાયા ઘટકા, નાચૂઁગી દે દે ચુટકી.
હાર સિંગાર સભી લ્યો અપના, ચૂડી કર કર કરકી પટકી.
મેરા સુહાગ અબ મોકૂઁ દરસા, ઔર ન જાને ઘટકી.
મહલ કિલા રાના મોહિં ન ચાહિયે, સાડી રેસમ પટકી.
હુઇ દિવાની મીરાં ડોલે, કેસ લટા સબ છિટકી

(૧૮)

માઇ મૈં તો લિયો હૈ રમૈયો મોલ. ટેક.
કોઇ કહે છાની કોઇ કહે ચોરી, લિયો હૈ બજંતા ઢોલ.
કોઇ કહે કારો કોઇ કહે ગોરો, લિયો હૈ અઁખી ખોલ.
કોઇ કહે હલકા કોઇ કહે ભારી, લિયો હૈ તરાજુ તોલ.
તનકા ગહના મૈં સબ કુછ દીના, દિયો હૈ બાજુબંદ ખોલ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, પુરબ જનમકા કોલ.

(૧૯)

નાખેલ પ્રેમની દોરી, કાનુડે અમને નાખેલ પ્રેમની દોરી.
સોનાનું બેડું મારૂં, રૂપલા ઉઢાણી વ્હાલા,
કાનુડો નાખે ગાગર ઢોળી, વ્હાલીડે અમને.
આણી કોરે ગંગા વ્હાલા, પેલી કોરે જમુના,
વચમાં ગોવાલણ ઘેરી, વ્હાલીડે અમને.
જમનાને કાંઠે વ્હાલો, ગૈયોન ચારે રે,
બંસી બજાવે ઘેરી ઘેરી, વ્હાલીડે અમને.
વૃંદાવનને કાંઠે વ્હાલા, રાસ રચાવો રે,
કૃષ્ણ કાળાને રાધા ગોરી, વ્હાલીડે અમને.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ, ગિરધર નાગર વ્હાલા,
ચરણ કમલ બલિહારી રે, વ્હાલીડે અમને.

(૨૦)

નંદ કુંવર તારૂં નામ સાંભળી, સાસ ભર્યા અમે આવ્યાં.—ટેક.
વ્યાકુળ થઇને વનમાં આવ્યાં, બાલક વિણ ધવરાવ્યાં—નંદ.
પ્રેમે પય પાણીમાં ભેળી, સાકર સરસાં ઘી તાવ્યાં—નંદ.
અવળાં તો આભૂષણ પહેર્યાં, નયને સિંદૂર સાર્યાં—નંદ.
ગૌ દોહતાં દોણી ભૂલી, વાછરૂને ધવરાવ્યાં—નંદ.
દાસ મીરાંને લાલ ગિરધર; ચરણ કમલ ચિત્ત લાવ્યાં—નંદ.

(૨૧)

હેરી મૈં તો પ્રેમ દિવાની, મેરા દરદ ન જાને કોઈ. ટેક.
સૂલી ઉપર સેજ હમારી, કિસ બિધ સોણા હોય;
ગગન મંડલ પૈ સેજ પિયાકી, કિસ બિધ મિલણા હોય.
ઘાયલ કી ગત ઘાયલ જાનૈ, કી જિન ઘાયલ હોય;
જૌહરી કી ગત જૌહરી જાનૈ, કી જિન જૌહર હોઈ.
દરદ કી મારી બન બન ડોલૂં, બૈદ મિલ્યા નહિ કોઈ.
મીરાંકી પ્રભુ પીર મિટૈગી, જબ બૈદ સાંવલિયા હોય.

(૨૨)

જગમેં જિવણા થોડા, રામ કુણ કહે રે જંજાર.
માત પિતા તો જનમ દિયો હૈ, કરમ દિયો હૈ કિરતાર.
દિયા લિયા તેરે સંગ ચલેગા, ઔર નહિ તેરી બાર.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ભજ ઉતરો ભવપાર.

(૨૩)

રામ નામ રસ પીજે મનુવા, રામ નામ રસ પીજે.
તજ કુસંગ સતસંગ બૈઠ નીત, હરિ ચરચા સુન લીજે.
કામ, ક્રોધ, મદ, લોભ, મોહકુ, ચિત્તસેં બહાય દીજે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, તાઇ કે રંગમેં ભીંજે.

(૨૪)

ભજન વિના જીવડા દુઃખી, મન તું રામ ભજન કરી લે.
જીવ તું જાયગો જરૂર, મન તું રામ ભજન કરી લે.
લખરે ચોર્યાસી ફેરા ફિરેગો, જીવ જન્મી જન્મી મરે.
માત પિતા તેરા દાસ ને બંધુ, વાસે કારજ કછુ ના સરે.
હસ્તી ને ઘોડા માલ ખજાના, ધન ભંડાર ભર્યો ધરે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, મેરો ચિત્ત ભજનમેં ધરે.

(૨૫)

મંદિરિયામાં દીવડા વિનાનું અંધારૂં. ટેક
ખળભળ્યાં દેવળ ઊભી રહી થાંભલી રે;
ત્રાટું નહિ ઝીલે એનો ભાર રે, મંદિરિયામાં.
હાથમાં વાટકડી ને ઘરોઘર ઘુમતી રે,
કોઇ તો આલોને ઓધારૂં રે, મંદિરિયામાં.
ઉઠી ગયો વાણીઓ ને, પડી રહી હાટડી રે,
જમડા કરે છે ધિંગાણું રે, મંદિરિયામાં.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર,
આવતાં જમડાને પાછો વાળું રે, મંદિરિયામાં.

(૨૬)

જો તુમ તોડો પિયા મેં નહીં તોડું,
તોરી પ્રીત તોડી કૃષ્ણ કોણ સંગ જોડું.
તુમ ભયે તરૂવર, મેં ભઇ પંખીયાં,
તુમ ભયે સરવર, મૈં તેરી મછીયાં.
તુમ ભયે ગિરિવર, મૈં ભઈ ચારા,
તુમ ભયે ચંદા, હમ ભયે ચકોરા.
તુમ ભયે મોતી પ્રભુ, હમ ભયે ધાગા,
તુમ ભયે સોના, હમ ભયે સુહાગા.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ, વ્રજકે વાસી,
તુમ મેરે ઠાકોર, મૈં તોરી દાસી.

(૨૭)

હાં રે કોઇ માધવ લ્યો માધવ લ્યો, વેચતી વ્રજનારી રે. હાંરે.
માધવને મટુકીમાં ઘાલી, ગોપી લટકે લટકે ચાલી રે. હાંરે.
હાં રે ગોપી ઘેલું શું બોલતી જાય, મટુકીમાં ન સમાય રે. હાંરે.
નવ માનો તો જુવો ઉતારી, માંહી જુવે તો કુંજબિહારી રે હાંરે.
વૃંદાવનમાં જાતા દહાડી, વાલો ગૌ ચારે છે ગિરિધારી રે. હાંરે.
ગોપી ચાલી વૃંદાવન વાટે, સૌ વૃજની ગોપીઓ સાથે રે. હાંરે.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, જેનાં ચરણ કમળ સુખસાગર રે. હાંરે.

(૨૮)

બલિહારી રસિયા ગિરધારી, સુંદિર શ્યામ હો.
તજી અમને મથુરાના વાસી, આવા ન બનીએજી.
વાંસલડી વાગે એમા ભણકારા વાગેજી,
વ્રજવાટ લાગે અમને ખારી રે. સુંદિર.
જમનાનો કાંઠો વ્હાલા ખાવાને દોડેજી,
અકળાવી દે છે અમને ભારી રે. સુંદિર.
વૃંદાવન કેરી શોભા, તમ વિના અમનેજી,
આંખે દીઠી નવ લાગે સારી રે. સુંદિર.
ગોવર્ધન તોળ્યો વ્હાલે, ટચલી આંગળીએજી.
અમ પર કોપ્યો ગિરધારી રે. સુંદિર.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર વ્હાલા,
ચરણ કમળ દાસી તારી બલિહારી રે. સુંદિર.

(૨૯)

કરના ફકીરી, કયા દીલગીરી, સદા મગનમે રહેના રે;
કોઇ દીન વાડી ને કોઇ દીન બંગલા, કોઇ દીન જગલ રેહેના રે. કર.
કોઇ દીન હાથી કોઇ દીન ઘોડા, કોઇ દીન પાંઉસે ચલના રે;
કોઇ દીન ગાદી કોઇ દીન તકીયા, કોઈ દીન ભૂમિ પડના રે. કર.
કોઇ દીન ખાના કોઇ દીન પીના, કોઇ દીન ભૂખે સોના રે;
કોઇ દીન પહેરના કોઇ દીન ઓઢના, કોઇ દીન ચીથરા ઓઢના રે. કર.

કોઈ દીન મોજાં કોઇ દીન જોડા, કોઇ દીન ફફમ ફફા રે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરધર નાગર, ઐસા કું મત કરણા રે. કર.

(૩૦)

મારૂં મોહ્યું રે લક્ષ્મી વરને લટકે, ઘર ખોવું ન ખટકે,
આ સંસારીડો છે કુડો, હરિ ચરણે ચિત્ત અટકે.
મોર મુકુટ કાને કુંડળ, પીતાંબરને લટકે.
વૃંદાવનની કુંજ ગલનમાં, વૈંત વાંસને કટકે,
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, રંગ લાગ્યો રંગ ચટકે.

(૩૧)

લેતાં લેતાં નારાયણનું નામ, દુનિયા લાજે છે.
હરિ મંદિર જાતાં પાવલિયા રે દુખે, ફરી આવે સારૂં ગામ રે—દુનિયા
ઝઘડો થાય ત્યાં દોડીને જાયે, મૂકીને ઘરનાં કામ રે—દુનિયા.
ભાંડ ભવૈયા ગુણકા નૃત્ય કરતાં, બેસી રહે ચારે જામ રે—દુનિયા.
સત્સંગ કરતાં લાંછન લાગે, ચર્ચા કરે છે બાધું ગામ રે—દુનિયા.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર. ચરણ કમળ ચિત્ત હામ રે—દુનિયા.

(૩૨)

કહોને જોશી પ્યારા, રામ મિલન કબ હોશી,
જો જોશી મોહે પ્રભુ મીલે તો, હીરા જડાવું તેરી પોથી.
જો જોશી મોહે પ્રભુ ના મિલે તો, જુઠી પડે તેરી પોથી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, રામ મિલે સુખ હોશી.

(૩૩)

ફાગુન કે દિન ચાર રે, હોરી ખેલ મના રે. ટેક.
બિન કરતાલ પખાવજ બાજે અનહદકી ઝનકાર રે
બિ સુર રાજ છતી સૂ ગાયૈં, રોમ રોમ રંગ સાર રે.
સીલ સંતોષકી કેસર ઘોલી, પ્રેમ પ્રીત પીચકાર રે,

ઉડત ગુલાલ લાલ ભયે બાદલ, બરસત રંગ અપાર રે.
ઘટકે પટ સબ ખોલ દિયે હૈં, લોક લાજ સબ ડાર રે,
હોરી ખેલ પ્યારી પિય ઘર આવે, સોહિં પ્યારી પિય પ્યાર રે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરન કમલ બલિહાર રે.

(૩૪)

મૈયા લે થારી લકરી, લે થારી કાંબરી.
બછીયાં ચરાવન હું ન જાઉંરી.
સંગ કે ગ્વાલ બલિભદ્રકુ ન મોકલો, એકલો વનમેં ડરાઉં.
સઘન બનમેં કછુ ખબર નાહીં પરે, સંગકે ગ્વાલસબ મોહે ડરાવે.
દાંદૂર મોર પંછી યું રટે, કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી મોહે ખીજાવે.
માખન તો બલિભદ્રકુ ખિલાયો, હમકુ પિલાઇ ખાટી છાસરી.
બિંદ્રાબનકે મારગ જાતાં, પાઉંમેં ચુંભત જીની કાંકરી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરન કંવલ તોરી આંખરી.

(૩૫)

પિયા મ્હારે નૈણા આગે રહજ્યો જી. ટેક.
નૈણા આગે રહજ્યો, મ્હૌંને ભૂલ મત જાજ્યો જી.
ભૌ સાગરમેં બહી જાત હૂં, બેગ મ્હારી સુધ લીજ્યો જી.
રાણાજી ભેજા બિષકા પ્યાલા, સો અમૃત કર દીજ્યો જી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, મિલ બિછુરન મત કીજ્યો જી.

(૩૬)

સ્વામી સબ સંસાર કે હો, સાંચે શ્રી ભગવાન. ટેક.
સ્થાવર જંગમ પાવક પાણી, ધરતી બીચ સમાન;
સબ મેં મહિમા તેરી દેખી, કુદરત કે કુરબાન.
સુદામા કે દારિદ ખોયે, બારે કી પહિચાન;
દો મુઠી તંદુલકી ચાબી, દીન્હો દ્રવ્ય મહાન.
ભારતમેં અર્જુન કે આગે, આપ ભયે રથવાન;
ઉનને અપને કુલકો દેખા, છુટ ગયે તીર કમાન.

(૩૭)

બંસીબારો આયો મ્હારે દેસ થાँરી સાँવરી સૂરત બાલ્હી બૈસ.
આઉં જાઉં કર ગયા સાँવરા કર ગયા કૌલ અનેક;
ગિણતે ગિણતે ઘિસ ગઇ ઉંગલી, ઘિસ ગઇ ઉંગલીકી રેખ.
મૈં બૈરાગિણી આદિકી થાँરે મ્હારે કદકો સનેસ;
બિન પાણી બિન સાબુન સાँવરા હુઈ ગઇ ધૂઇ સપેદ.

(૩૮)

રામ મિલનરો ઘણો ઉમાવો, નિત ઉઠ જોઉં વાટડિયાँ.
દરસણ બિન મોહિં પલ ન સુહાવૈ, કલ ન પડત હૈ આંખડિયાँ.
તલફ તલફ કે બહુ દિન બીતે, પડી બિરહકી ફાँસડિયાँ.
અબ તો બેગિ દયા કર સાહિબ, મૈં હૂँ તેરી દાસડિયાँ.
નૈણ દુઃખી દરસણ કો તરસે, નાભિ ન બૈઠે સાँસડિયાँ.
રાત દિવસ યહ આરત મેરે, કબ હરિ રાખે પાસડિયાँ.
લખી લગન છટણકી કી નાહીં, અબ ક્યોં કીજૈ આટડિયાँ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, પૂરો મનકી આસડિયાँ.

(૩૯)

પાયોજી, મૈંને રામ રતન ધન પાયો.
વસ્તુ અમોલક દી મેરે સતગુરુ, કિરપા કર અપનાયો.
જનમ જનમકી પૂँજી પાઇ, જગમેં સભી ખોવાયો.
ખરચૈ નહિં કોઇ ચોર ન લેવે, દિન દિન બઢત સવાયો.
સતકી નાવ ખેવરિયા સતગુરુ, ભવસાગર તર આયો.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, હરખ હરખ જસ ગાયો.

(૪૦)

કરમ ગત ટારે નાહિં ટરે.
સતબાદી હરિચંદ સે રાજા, નીચ ઘર નીર ભરે.
પાँચ પાંડુ અરૂ કુંતી દ્રૌપતી, હાડ હિમાલય ગરે.

જગ્ન કિયા બલિ લેણ ઇંદ્રાસન, સો પાતાલ ધરે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, વિષ સે અમૃત કરે.

(૪૧)

બગીયાં બગીયાં બગીયાં રે, મારો વાલંમ બીરાજે સારી બગીયાં. ટેક.
મોર મુગટ પીતાંબર પહેર્યો, કુંડલ પર ચિત લગીયાં રે. મારો.
વંદ્રા રે વનકી કુંજ ગલનમેં, સોળસેં ગોપીને કહાને ઠગીયાં રે. મારો.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, ચરણ કમળ ચીત લગીયાં. મારો.

(૪૨)

કુબજાને જાદુ ડારો, જેને મોહ્યો શ્યામ હમારો રે. કુબ.
નિરમળ નીર જમુનાજીકા નાયો, બીચમાં બેહેત જળ ધારો રે. કુબ.
ઇત ગોકુળ ઇત મથુરા નગરી, જઇને પીઓ જળ ખારો રે કુબ.
જાદુકી પુડીયાં ભર ભર મારે, કયા કરે બૈદ બચારો રે. કુબ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, આખર શ્યામ હમારો રે. કુબ.

(૪૩)

મધુવનમાં ગૂજરીયાં લૂંટી, મારા શીરની મટુકી ફૂટી રે. મધુ.
આણી તીરે ગંગાને પેલી તીરે જમના, દધી માખણ લીધાં લૂંટી રે. મધુ.
વંદાવનની કુંજ ગલનમેં, મહીકી મટુકી ફૂટી રે. મધુ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, અધવચ પ્રીતડી તૂટી રે. મધુ.

(૪૪)

જવાદો મને શાને રોકો છો વાટમાં, દાણ લેવા સરીખાં નથી માટમાં; જવા.
મારા રે સમ પ્રભુ મારી ગાગરમાં;
જળ ભરવાં જમુનાજીના ઘાટમાં, લાજ જશે ગોવાળાની નાતમાં. જવા.
દાણ મસે તે વાલા વાટમાં ન રાકીએ;
દાણ આપિશ હાથમાં રોકડાં, કેહેશે તે પેલાં લોકડાં. જવા.
નવશેરા મોતીનો હાર છે રે માહરો;
મારો હઇયા કેરો તે હાર ટુટશે, સાસુજી ઘેર પુછશે. જવા.

સઘળી ગોપીકા ઉભી જમનાને તીરે;
મારે જાવું સૈયરના સાથમાં, ઉભી ન રાખો વાતમાં. જવા૦
માથે રે માહારે મહી કેરાં માટ છે;
મારૂં મહીનું તે આ માટ ફુટશે, લજ્જા તમારી છુટશે. જવા.
રૂમક ઝુમક કરતાં આવો ને જાઓ છો;
દાણ આપોની હાથમાં રોકડું, નથી હું નાનું છોકરૂં. જવા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર;
કા'ને મહીની મટુકી ઝટ ફોડી, પ્રીતની મર્યાદા સૌ તોડી, જવા.

(૪૫)

રસીયા મને જાવા દીજે, તારૂં દાણ થાય તે લીજે. રસીયા.
હું તો ગોકુળની બ્રીજનારી, હું તો મહી વેચવા જાઉં દહાડી;
વાટડીએ આળ ન કીજે. રસીયા.
હું ભ્રખુભાનની છોડી, મારે માથે મહીની ગોળી;
લ્યો મધુરા ગોરસ પીજે. રસીયા.
મારી સઘળી સાહેલી આ ચાલી, કાં મને ઘેરી ઉભા વનમાળી;
મારગડે ધુમ ન કીજે. રસીયા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, છે શ્યામ સુંદર રસનો સાગર,
તન મન ધન અર્પણ કીજે. રસીયા.

(૪૬)

બસ ગઇ રાધે પ્યારી, મોરલીમાં, બસ ગઇ રાધે પ્યારી. ટેક.
ગોરે ગોરે અંગ પર સાલુડા બિરાજે, ઉપર જરત કિનારી. મોરલીમાં.
ગોરે ગોરે અંગ અતલસકી ચોળી, ઉપર હાર હજારી. મોરલીમાં.
ગોરે ગોરે મુખ નટવરસે મોતી, ટીત્રડીકી ગત ન્યારી. મોરલીમાં.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, સુંદર મુખપર વારી. મોરલીમાં.

(૪૭)

જમીન પર જળનાં તે દાણ કોણ લે છે, એની વસ્તિમાં કોણ આવી રહે છે. જ.
જળનાં તે દાણ કાને સાંભળ્યાં નથી જો, એવો કોણ આવી હઇઆં રહે છે. જ.

મથુરાં થકી વાલા ગોકુળ ન આવીએ, ઢોર ચારી વળી દાણુ લે છે. જ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, દાણુ દેતાં ચરણુ ચીત રેહે છે. જ.

(૪૮)

મારો ચીર દો વનમાળી, હું છું અબળા બાલી રે. મારો.
ચીરકું લેકર કદમ પર બેઠે, હું છઊં જળમાં ઉઘાડી રે. મારો.
ચીરકે બદલે પીતાંબર લઊંગી, જળસે હો જાઊં ન્યારી રે. મારો.
પોએણુ પત્ર ધરી નિકળી રાધે, કૃષ્ણુ હસત દે તારી રે. મારો.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, છળી પુરૂષે વ્રજની બાલી રે. મારો.

(૪૯)

વાછરડી હા રેડી, હો લાલ, તારી વાછરડી રે. લાલ.
એવડ બેવડ નાડી બાંધી, ત્રેવડ નાડી તોડી રે. લાલ.
દોણી લઇને દોવા બેઠી, જડબા નાંખ્યા મોડી રે. લાલ.
તે વાછરડીના પગજ બાંધ્યા, તોએ તે પાટુ મરોડી રે. લાલ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, વળી મુકોની એને છોડી રે. લાલા.

(૫૦)

હું જાઊં રે જમનાં પાણીડાં, એકપંથ દો કાજ સરે;
જળ ભરવું બીજું હરિને મળવું, દુનિયાં ભોળી દાઝે મરે. હું જા.
અજાણુપણામાં કાંઇ રે નવ સુઝયું, જસોદાજી આગળ રાડ કરે;
મોરલી વજાડી વાલો મોહ ઉપજાવે, તલવલ મોરો જીવ ફરફડે. હું જા.
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, જનમ જનમની પ્રીત મળે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, ભવસાગરનો ફેરો ટળે. હું જા.

(૫૧)

હાંરે મારા સ્યામ કાલે મળજો, પેલાં કહ્યાં વચન તે પાળજો રે. મારા.
જળ જમનાં જળ પાણી જાતાં, મારગ વચ્ચે વેલા મળજો રે. મારા.
બાલપણાની વહાલી દાસી, પ્રીત કરી પરવરજો રે. મારા.
વાટે આળ ન કરિયે વાલા, વચન કહ્યું તે સુણજો રે. મારા.

ઘણોજ સ્નેહ થયાથી ગિરિધર, લોક લજ્જાથી વળજો રે. મારા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, પ્રીત કરી તે પાળજો રે. મારા.

(૫૨)

કાગળ કોણુ લઇ જાય રે, મથુરામાં વસે મેવાસી, મોરા પ્રાણ પિયાજી ટેક.
એ રે કાગળમાં ઝાઝું શું લખીએ, થોડે થોડે હેત જણાય રે. મોરા.
મિત્ર તમારા મળવાને ઇચ્છે, જસોમતી અન્ન ન ખાય રે. મોરા.
સેજલડી તો મુને સુની રે લાગે, રડતાં તો રજની જાય રે. મોરા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, ચરણકમળ ત્યાં જાય રે. મોરા.

(૫૩)

મુજ અબળાને મોટી મીરાત બાઈ, શામળો ઘરેણું મારે સાચું રે.—ટેક.
વાળી ઘડાવું વિઠ્ઠલ વરકેરી, હાર હરિનો મારે હઇયે રે;
ચિત્તમાળા ચતુરભુજ ચૂડલો, શીદ સોની ઘેર જઇયે રે. મુજ.
ઝાંઝરિયાં જગજીવનકેરાં, કૃષ્ણજી કલ્લાં ને કાંબી રે;
વિંછુડા ઘુઘરા રામ નારાયણના, અણવટ અંતરજામી રે. મુજ.
પેટી ઘડાવું પુરુષોત્તમકેરી, ત્રિકમ નામનું તાળું રે;
કુંચી કરાવું કરુણાનંદકેરી, તેમાં ઘરેણું મારૂં ઘાલું રે. મુજ.
સાસરવાસો સજિને બેઠી, હવે નથી કાંઇ કાચું રે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, હરિને ચરણે જાચું રે. મુજ

(૫૪)

બોલ મા બોલ મા બોલ મા રે, રાધાકૃષ્ણ વિના બીજું બોલ મા.—ટેક.
સાકર શેરડીનો સવાદ તજીને, કડવો લીમડો ઘોળ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
ચાંદા સૂરજનું તેજ તજીને, આગીયા સંગાતે પ્રીત જોડ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
હીરા માણેક ઝવેર તજીને, કથીર સંગાતે મણિ તોળ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, શરીર આપ્યું સમતોલ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.

(૫૫)

પ્રેમની પ્રેમની પ્રેમની રે, મને લાગી કટારી પ્રેમની.—ટેક.
જળ જમુનામાં ભરવા ગયાંતાં, હતી ગાગર માથે હેમની રે. મને.

કાચે તે તાંતણે હરિજીયે બાંધી, જેમ ખેંચે તેમ તેમની રે. મને.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, શામળી સુરત શુભ એમની રે. મને.

(૫૬)

લેહ લાગી મને તારી, અલ્યાજી લેહ લાગી મને તારી.—ટેક.
કામકાજ મૂક્યું ને ધામજ મૂક્યું, મનમાં ચાહું છું મોરારી. અલ્યાજી.
ખભે છે કામળી ને હાથમાં છે વાંસળી, ગોકુળમાં ગાયો ચારી. અલ્યાજી.
સોળ સહસ્ર ગોપિયોને વરિયા, તોય તમે બાળબ્રહ્મચારી. અલ્યાજી.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, ચરણ કમળ બલિહારી. અલ્યાજી.

(૫૭)

રામ સીતાપતિ તારી લેહ લાગી, હો તમને ભજેથી મારી ભીડ ભાંગી. રામ.
ઘરનો તે ધંધો મને નથી ગમતો, સાધુ સંગાથે મારી પ્રીત બાંધી. રામ.
કામકાજ છોડયાં મેં તો લોક લાજ મેલી, પ્રેમ મગનમાં હું રાજી. રામ.
અજ્ઞાનની કોટડીમાં ઉંઘ ઘણી આવે, પ્રેમ પ્રકાશમાં હું જાગી. રામ.
દુરિજન લોક મારી નિંદા કરે છે, વાલા લાગે છે મને વેરાગી. રામ.
નાચી કૂદીને મેં તો ભક્તિ ન કીધી, લોકની લાજ મેં બહુ રાખી. રામ.
ધ્રુવજીને લાગી પ્રલ્હાદજીને લાગી, દ્રૌપદીની સભામાં ભીડ ભાગી. રામ.
બાઇ મીરાં કે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, જનમો જનમની હું ત્યાગી. રામ.

(૫૮)

રામ નામ સાકર કટકા, હાં રે મુખ આવે અમી રસ ઘટકા;
હાં રે જેને રામ ભજન પ્રીત થોડી, તેની જીભલડી લ્યોને તોડી.
હાં રે જેણે રામતણા ગુણ ગાયા, તેણે જમના માર ન ખાયા;
હાં રે ગુણ ગાય છે મીરાં બાઈ, તમે હરિ ચરણે જાઓ ધાઈ.

(૫૯)

મારા પ્રાણ પાતળિયા વહેલા આવો રે,
તમરે વિના હું તો જનમ જોગણ છું. ટેક.
નાભિ કમળથી સુરતારે ચાલી,
જઇને તખતપર રાસ રચીલા રે; હું તો જનમ.

સુખમના નાડી એની સેજ બિછાવે,
તે દી રંગ ભીના છે રાસ ધારી;
તમરે વિનાનું મારે અંતર અંધારૂં રે,
મારા જગના જીવન વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
સાચું ધરેણું મારે તું છે શામળીયા રે,
અવર ધરેણું મારે હાથ નહિ આવે રે;
કુંવરબાઇનાં જે દી મામેરાં પૂર્યાં,
તેદી છાબ ભરીને વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
સાવરે સોનાના હરિના વાધા શીવડાવું રે,
પ્રીતમજીને પ્રણામ કરીને;
વિઠ્ઠલરાય જે દી વરવાને આવ્યા,
તે દીના વિંટાણા છે વરમાળે રે, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
કાગળીયાનો જે દી કટકો ન હોતો રે,
મસ મોંધી રે જે દી લેખણુ ન હોતી રે;
વાહલા વિદુર તે જઇને એટલું કહેજો રે,
તમે એકવાર મળવાને, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
મધુરી નાદની મોરલી રે વાગે રે,
સુરતીયામાં રાધાજી જાગે રે;
મીરાંનો સ્વામી જે દી ગિરધર મળશે,
તે દી દાસીનાં દુઃખડાં ભાગે રે, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.

(૬૦)

ધ્યાન ધણી કેરૂં ધરવું રે, બીજું મારે શું કરવું;
શું કરવું રે સુંદર શ્યામ, બીજાને મારે શું કરવું ટેક.
નિત્ય ઉઠીને અમે નાહીએ ને ધોઇએ રે,
ધ્યાન ધણીતણું ધરીએ રે. બીજું.
સંસાર સાગર મહાજળ ભરીયો રે વાલા,
તારે ભરૂંસે અમે તરીએ રે. બીજું.
સાધુ જનને ભોજન જમાડીએ વાલા,
જૂઠું વધે તે અમે જમીએ રે. બીજું.
વૃંદા તે વનમાં રાસ રચ્યો રે વાલા,
રાસ મંડળમાં તો અમે રમીએ રે. બીજું.

હીર ને ચીર મને કામ ન આવે વાલા,
ભગવાં પહેરીને અમે ભમીએ રે. બીજું.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર,
ચરણ કમળમાં ચિત્ત ધરીએ રે. બીજું.

(૬૧)

કાહાનો માગ્યો દે, ધુતારો માગ્યો દે, વર તો રાધાનો, મને કાહાનો માગ્યો દે. ટેક.
વૃંદા રે વનમાં જે દી રાસ રમ્યા'તા, સોળસેં ગોપીમાં ઘેલો કાહાન. વર તો.
હાથી ને ઘોડા બાઇ માલ ખજાના, હૈયા કેરો હાર લે માન. વર તો.
તલભર જવભર વધો નવ કીધો, જવે તોળીને પાછો લે. વર તો.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણ કમળ ચિત્ત દે. વર તો.

(૬૨)

નાગર નંદા રે બાળમુકુંદા, છોડી દ્યોને જગના ધંધા રે; નાગરનંદા;
મારી નજરે રહેજો રે નાગરનંદા. ટેક.
કામ ને કાજ મને કાંઇ નવ સૂઝે, ભૂલી ગઇ છું મારા ઘર ધંધા રે. મારી.
આડું અવળું મેં તો કાંઇ નવ જોયું, જોયા જોયા છે પુનમ કેરા ચંદા રે. મારી.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, લાગી છે મોહની મને ફંદા રે. મારી.

(૬૩)

દવતો લાગેલ ડુંગરમે, કહોને ઓધાજી હવે કેમ કરીએ;
કેમ તે કરીએ, અમે કેમ કરીએ, દવતો લાગેલ ડુંગરમે. કહોને. ટેક.
હાલવા જઇએ તો વહાલા હાલી ન શકીએ,
બેસી રહીએ તો અમે બળી મરીએ રે; કહોને.
આરે વરતીએ નથી ઠેકાણું વહાલા હેરી,
પર વરતીની પાંખે અમે ફરીએ રે. કહોને.
સંસાર સાગર મહાજળ ભરીયો વહાલા હેરી,
બાંહેડી ઝાલો નીકર બૂડી મરીએ રે. કહોને.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર હેરી,
ગુરુજી તારે તો અમે તરીએ રે. કહોને.

(૬૪)

જ્ઞાન કટારી મારી, અમને પ્રેમ કટારી મારી. ટેક.

મારે આંગણે રે રામજી તપસીઓ તાપે રે,
કાને કુંડળ જટાધારી રે; રાણાજી અમને.

મકનોસો હાથી રામજી, લાલ અંબાડી રે,
અંકુશ દઇ દઇ હારી રે; રાણાજી અમને.

ખારા સમુદ્રમાં અમૃતનું વહેળીયું રે,
એવી છે ભક્તિ અમારી રે; રાણાજી અમને.

બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર,
ચરણ કમળ બલિહારી રે; રાણાજી અમને.

(૬૫)

તમે જાણી લ્યો સમુદ્ર સરીખા, મારા વીરા રે,
આ દીલ તે ખોલીને દીવો કરો રે, હોજી. ટેક.

આ કાયામાં છે વાડીઓ રે હોજી,
માંહે મોર કરે છે ઝીંગોરા રે. મારા વીરા રે આ.

આ રે કાયામાં છે સરોવર રે હોજી,
માંહે હંસ કરે છે કલ્લોલા રે. મારા વીરા રે આ.

આ રે કાયામાં છે હાટડાં રે હોજી,
તમે વણુજ વેપાર કરોને અપરંપારા રે. મારા વીરા રે આ.

બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર હોજી,
દેજો અમને સંત ચરણે વાસેરા રે. મારા વીરા રે આ.

(૬૬)

કૃષ્ણ મેરે નજરકે આગે ઠાડે રહો રે. ટેક.

મેં જો બૂરી સામ ઔર ભલી હૈ, ભલીકી બૂરી મોરે દીલ રહો રે. કૃષ્ણ.

પ્રીતકો પેંડો બહુત કઠીન હૈ, ચાર કહી દશ ઔર કહો રે. કૃષ્ણ

મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, પ્રીત કરો તો મેરા બોલ સહો રે. કૃષ્ણ.

(૬૭)

ચરણ રજ મહિમા મેં જાની. ટેક,

યેહી ચરણસેં ગંગા પ્રકટી, ભગીરથ કુલ તારી. ચરણ.

યેહી ચરણસેં વિપ્ર સુદામા, હરિ કંચન ધામ દીની. ચરણ.

યેહી ચરણુસેં અહલ્યા ઉધારી, ગૌતમકી પટરાની. ચરણુ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, યેહી ચરણુકમળમેં લપટાની. ચરણુ.

(૬૮)

કાયકું ન લીયો તબ તું, કાયકું ન લીયો,
રામજીકો નામ તબ તું કાયકું ન લીયો. ટેક.
નવ નવ માસ તુંને ઉદરમેં રાખ્યો,
ઝુલણે ઝુલાયો તુને પારણે પોઢાયો. રામજીકો.
રતનસો જતન કરી તુને રાખ્યો,
બડો રે ભયો તબતે કુલ લજાયો. રામજીકો.
ગુનકાકો બેટા ગલીમાંહી ડોલે,
પિતા બીન પુત્ર એ ગુનકાકો કહાયો. રામજીકો.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ તિહારા ભજન બીના,
આવો રૂડો મનખો તે એળે ગુમાયો. રામજીકો.

(૬૯)

રાધા પ્યારે દે ડારોજી બંસી હમારી; રાધા. ટેક.
યે બંસીમેં મેરા પ્રાન બસતહે, વો બંસી લે ગઈ ચોરી. રાધા.
ના સોનેકી બંસી ના રૂપેકી, હરે હરે બાંસકી પેરી. રાધા,
ઘટીએક મુખમેં ઘટીએક કરમેં, ઘટીએક અધર ધરી. રાધા.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણુકમળપર બરોરી. રાધા.

(૭૦)

અબોલા શીદ લોછો, મારા રાજ, પ્રાણુજીવન પ્રભુ મારા; અબોલા.
અમે તો તમારાં તમે તો અમારા, ટાળી દોષ શીદ દો છો રે, મારા રાજ.
અમે તો તમારી સેવા કરીએ, સુખ લેઇને દુઃખ દોછો રે, મારા રાજ.
જેણું પોતાની માસી મારી, તેનો શો વિશ્વાસ રે, મારા રાજ.
અમૃત પાઇને ઉછેર્યાં વહાલા, વિખડા ઘોળી શીદ પાઓ છો રે, મારા રાજ.
ઉંડા કુવામાં ઉતાર્યાં વાહાલા, વરત વાઢી શું જાઓ છો રે, મારા રાજ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણુકમળ ચિત્ત રોહો છો રે. મારા રાજ.

(૭૧)

કવન ગુમાન ભરી, બંસી તું કવન ગુમાન ભરી. ટેક.
અપને તનપર છેદ પરેચે, બાલા તું બિછરી. બંસી.
જાત ભાત સબ તેરી મેં જાનું, તું બનકી લકરી. બંસી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, રાધાસેં કીયું ઝગરી. બંસી.

(૭૨)

ભજી લોની સંતો, ભજી લોની સાધો, રામજી બીના કેસો જીવણુ રે, હો જી. ટેક.
તનનો બનાવું તંબુરો, જીવનો તાર તણાવું રામ;
બન બન બાજે ઘૂઘરા, જીવને લાડ લડાવું રામ. ભજી.
આંગણે આંણીઆરા આટલા, મંદિર લીપ્યાં ના દીસે રામ;
શેર અનાજને સેવતાં, જીવડો જાતાં ના હીસે રામ. ભજી.
કાયાને આણાં આવીયાં, જમ પાછા ના ફરે રામ;
સાત સાહેલીના ઝુમખમાં જીવને આગળ વરાવે રામ. ભજી.
તલ તલ દેહ હોમીયાં, જરા આજ્ઞા ન મોકું રામ;
જીવડો જાય તો જાવા દેઉં, હરિની ભકિત ના છોડું રામ. ભજી.
નદીરે કીનારે બેઠી હું નયણે નીર વહેવડાવું રામ;
કાયાની કરૂં વાડી હું, નદી રે કિનારે ચંપો રોપાવું રામ. ભજી.
કહાનજીના હાથની રેખા અડે, બીન ચંપે કળિયો આવે રામ;
દાસ મીરાંબાઇની વિનતિ, ઠાકોર દાસી તુજ કહાવું રામ. ભજી.

(૭૩)

પીયા કારણુ રે પીળી ભઇ રે, લોક જાણે ઘટ રોગ;
છપ છપલાં મેં કંઇ કરૂં, મોઇ પીયુને મીલન લીયો જોગ રે.
નાડી વૈદ્ય તેડાવીયા રે, પકડ ઘંઘોળે મોરી બાંહ;
એ રે પીડા પડખે નહિ, મોરે કરક કાળજડાની માંહ રે.
જાઓ રે વૈદ્ય ઘેર આપને રે, માહારૂં નામ ના લેશ;
હું રે ઘાયલ હરિ નામની રે, માઇ કેડો લેઇ ઓષડ ના દેશ રે,
અધરસુધા રસગાગરી રે, અધરરસ ગોરસ લેશ;
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ફરીને અમી રસ પીવેશ રે.

(૭૪)

જેને મારા પ્રભુજીની ભક્તિ ન ભાવે રે, તેને ઘેર સીદ જઇયે;
જેને ઘેર સંત પ્રાહુણા ના આવે રે, તેને ઘેર સીદ જઇએ. ટેક.
સસરો અમારો અગ્નિનો ભડકો, સાસુ સદાની સૂળી રે;
એની પ્રત્યે મારૂં કાંઇ ના ચાલે રે, એને આંગણીએ નાખું પૂળી રે. તેને.
જેઠાણી હમારી ભમરાનું જાળું, દેરાણી તો દિલમાં દાજી રે;
નાહાની નણંદ મોં મચકોડે રે, તે ભાયગે અમારે કર્મે પાજી રે. તેને.
* * * * તે બળતામાં નાંખે છે વારી રે;
મારા ઘર પછવાડે સીદ પડી છે, બાઇ તું જીતી ને હું હારી રે. તેને.
તેને ખૂણે બેસીને મેં તો ઝીણું કાંત્યું, તે નથી રાખ્યું કાંઇ કાચું રે;
દાસી મીરાંબાઇ ગિરધર ગુણ ગાવે, તારા આંગણીઆમાં થેઇ થેઇ નાચું રે. તેને.

(૭૫)

લગ રહેના, લગ રહેના, હરિ ભજનસેં લગ રહેના, લગ રહેના. ટેક.
સાહેબકા ઘર દૂર હે રે, જેંસી લગી ખજૂર;
ચઢે તે ચાખે પ્રેમ રસ, પડે ચકનાચૂર. ભજન.
ક્યા બક્તરકા પહેરના રે, ક્યા ઢાલોકી ઓથ;
શૂરે પૂરેકા પારખા રે, લઢે ધણીસેં જોર. ભજન.
કાહન કટારી વડી રે, ગુરુ ગોવિંદ તલવાર,
ધનુષ્ય રૂપી ભાલા બાંધ કે, કભુ ના લાગે હાર. ભજન.
હાડ ચામકી દેહ બની રે, નવ નાડી દશ કોર;
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, લગી મર્મકી ચોટ. ભજન.

(૭૬)

કઠણ લગનકી પ્રીત રે, હરિ લાગી સોઇ જાને. કઠણ.
પ્રીત કરી કછુ રીત ના જાણી, છોડ ચલે અધબીચ; હરિ.
દુઃખકી વેળા કોઇ કામ ન આવે, સુખકે સબ હૈં મિત. હરિ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, આખરી જાત આહીર; હરિ.

(૭૭)

કાળાનાં કઠણ હઈયાં રે, ઓધવજી, એવાં કાળાના કઠણ હઈયાં રે. ટેક..
ટીટુડીનાં ઇંડાં ઉગાર્યાં, મંજારીનાં રાખ્યાં છઈયાં રે. ઓધવ.
ગ્રેહથી ગજરાજ ઉગાર્યો, ગોકુળમાં ચારી ગઈયાં રે. ઓધવ.
ગોકુળ સઘળું રેલતું રાખ્યું, ગોવર્ધન કર ધઈયાં રે. ઓધવ.
મીરાં ગાવે ગીરધરના ગુણ, મેંતો તોરે લાગું પૈયાં રે. ઓધવ.

(૭૮)

માર્યાં રે મોહનાં બાણ, ધુતારે મને માર્યાં મોહનાં બાણ. ટેક.
ધ્રુવને માર્યા પ્રહ્લાદને માર્યા, તે ઠરી ના બેઠા ઠામ. ધુતારે.
શુકદેવને ગર્ભવાસમાં માર્યાં, તે ચારે યુગમાં પરમાણ. ધુતારે.
હિરણ્યકસ્યપ મારી ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ, દૈત્યનો ફેડયો છે ઠામ. ધુતારે.
સાગર પાજ બાંધી વા'લે સેન ઉતારી, રાવણ હણ્યો એક બાણ. ધુતારે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, હમને પાર ઉતારો શ્યામ. ધુતારે.

(૭૯)

મોરલીએ મોહ્યાં મોહન, તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં ટેક.
થારે કારણ શામળીયા વહાલા, ત્રણ ભુવન મેને જોયાં રે. મોહન.
થારા સરખા પ્રભુ નવ કોઇ દીઠા, ત્રણ ભુવન મનડે ન મોહ્યાં રે. મોહન.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણ કમળ ચિત્ત પ્રોયાં રે. મોહન.

(૮૦)

મળ્યો જટાધારી, જોગેશ્વર બાવો, મળ્યો રે જટા ધારી. ટેક.
હાથમાં ઝારી હું તો બાળ કુંવારી વા'લા, દેવલ પૂજવાને ચાલી. જોગેશ્વર.
સાડી ફાડીને કફની કીધી વા'લા, અંગપર વિભૂતિ લગાડી. જોગેશ્વર.
આસન વાળી બાવો મઢીમાં બેઠો વા'લા, ઘેર ઘેર અલખ જગાડી. જોગેશ્વર.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ વા'લા, પ્રેમની કટારી મુને મારી. જોગેશ્વર.

(૮૧)

કંહી જઇ કરૂં રે પોકાર, કારી મુને ઘાવ લાગોથે, મેં કંહી જઇ કરૂં પોકાર; કારી રે.
પીયુજી હમારો પારધી ભયોથે, મેં તો ભઇ હરણી શીકાર રે. કારી મુને.

દૂરસેં થો આઇ ગોળી લગ ગઇ શીરૂથે, નીકર ગઇ પારમપાર રે. કારી મુને.
પ્રેમની કટારી મુને ખેંચ કર મારી થી, થઇ ગઇ હાલ બેહાલ રે. કારી મુને.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, હો ગઇ પારમપાર રે. કારી મુને.

(૮૨)

મને મલીયા મિત્ર ગોપાળ, નહિ આઉં સાસરીએ. ટેક.
સંસાર મારૂં હો સાસરૂં ને વૈકુંઠ મારો વાસ રે;
લક્ષ ચોરાસી મારો હો ચુડલો રે, હાંરે મેં તો વર્યા ગોપાળ લાલ નાથ. નહિ જાઉં.
સાસુ હમારી સુષુમ્ણા રે, સસરો પ્રેમ સંતોષ રે;
જેઠ જુગોજુગ જીવજો રે, હાં રે પેલો નાવલીયો નિર્દોષ. નહિ જાઉં.
ઓઢું તો નવરંગ ચુંદડી રે, નાહ ઓઢું કાંબળ લગાર રે;
ઓઢું પ્રેમરસ ચુંદડી રે, હાં રે મારાં પાપ નિવારણ કરનાર. નહિ જાઉં.
દીએરને દોનું હે દીકરી રે, દોનું રાજકુમાર રે;
એકને સત્યયુગ મોહી રહ્યો રાચ્યા, દુજી રહી બ્રહ્મચાર. નહિ જાઉં.
એકેકનો ગુરુ ગોવિંદજી હો રે, દુજીકો હે સંસાર રે;
રાજા છાંડો ચિત્રકુટને રે, હાં રે વા'લા ગામડાં સોલ હજાર. નહિ જાઉં.
અપના પિયાકુ જાઇને કહેજો રે, ઘણા દહાડાનો ઘરવાસ રે;
બેઉ કર જોડી હો વિનવે રે, હાં રે ગુણ ગાય મીરાંબાઇ દાસ. નહિ જાઉં.

(૮૩)

કામ નહિ આવે તારે કામ નહિ આવે, પ્રભુ વિના તારે કામ નહિ આવે.
રુચિ રુચિ અન્નનો ભોજન બનાવો, તા પરે તન તાપ કર લગાયો રે. હરિ વિના.
રત્ન જત્ન કરી એહી પુતર જાયો, ક્ષણું ક્ષણું વાકું લાડ લડાયો રે. હરિ વિના.
તરીયા કહે તોરી સાથ ચલુંગી, લુંટી લુંટી વાકો ધન ખાયો રે. હરિ વિના.
કાઢ કાઢ કરે ઘરથી બાહરી, ક્ષણું રે રહેવા ન પાયો રે. હરિ વિના.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણે રહી ચરણ ન ધરાયો રે. હરિ વિના.

(૮૪)

રાખો રે શ્યામ હરિ લજ્જા મોરી, રાખો શ્યામ હરિ.
ભીમહી બેઠે, અર્જુનહી બેઠે, તેણે મારી ગરજ ન સરી. લજ્જા.

દુષ્ટ દુર્યોધન ચીરને ખેંચાવે, સભા બીચ ખડી રે કરી. લજ્જા.
ગરુડ ચઢીને ગોવિંદજી રે આવ્યા, ચીરના તો વા'ણુ ભરી. લજ્જા.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણે આવી તો ઉગરી. લજ્જા.

(૮૫)

માર્યાં છે મોહનાં બાણ, વા'લીડે અમને માર્યાં છે મોહનાં બાણ.
તમારી મોરલીએ મારાં મનડાં વિંધાયાં, વિંધાયાં તન મન પ્રાણ વા'લીડે.
વૃન્દાવનને મારગ જાતાં, હાં રે મારો પાલવડો મો તાણ. વા'લીડે.
જળ જમના જળ ભરવા ગયાં'તાં, કાંઠલે ઉભો પેલો કા'ન. વા'લીડે.
મીરાંબાઇ કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણ કમળ ચિત્ત આણ. વા'લીડે.

(૮૬)

કનૈયા બલ જાઉં, અબ નહિ બસું રે ગોકુલમે; કનૈયા બલ જાઉં રે.
કાળી હોડે કામળી રે, કાળા હેરે કહાન,
વૃંદાબનકી કુંજ ગલનમે, ખેલત ગોપી તજ માન. કનૈયા.
ઘેર આઇ ગોવાલન, ઘેર આયે ગોવાળ,
હરિ હજુ નહિ આવે રે, મેરો મદન ગોપાળ. કનૈયા.
સોનેકી બંસરિયાં, રૂપેકી જંજીર,
ગાવે ને બજાવે કાનજી, ત્રટ જમનાકે તીર. કનૈયા.
જમનાજીકે તીરે તીરે, બંગલા બનાવું.
બંગલાકી ભીતે ભીતે, બેરબેર પ્રેમ ચણાઉં. કનૈયા.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર પ્યારે લાલ,
અબ કોઇ મત પડો રે, મેરે ખ્યાલ. કનૈયા.

(૮૭)

ઝટ દ્યો મેરો ચીર મોરારી રે, ઝટ દ્યો મેરો ચીર.
લે મેરો ચીર કદમ ચઢ બેઠો, મેં જલ બીચ ઉઘાડી, હાંરે લાલા, મેં જલ બીચ ઉઘાડી,
ઉભી રાધા અરજ કરત હે, હો ચીર દીઓ ગિરધારી;
પ્રભુ તોરે પાય પરૂંગી. ઝટ દ્યો.
જો રાધા તેરો ચીર ચહાવત હો, જલસે હોજા ન્યારી; હાંરે લાલા, જલસે.
જલસે ન્યારી કા'ના કબુએ ના હોવુંગી, તુમ હો પુરૂષ હમ નારી;
લાજ મોકુ આવત ભારી, ઝટ દ્યો.

તુમ તો કુંવર નંદલાલ કહાવો, મૈં બ્રખુભાન દુલારી; હાંરે લાલા, મૈં.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, તુમ જીતે હમ હારી;
ચરન પર જાઉં બલિહારી. ઝટ ઘો.

(૮૮)

ભજન ભરોસે અવિનાશી, મૈં તો ભજન ભરોસે અવિનાશી. ટેક.
જપ તપ તીર્થ કછુએ ન જાણું, ફરત મૈં ઉદાસી રે; મૈં તો.
મંત્ર ને જંત્ર કછુએ ના જાણું, વેદ પઢયો ન ગૈ કાશી; મૈં તો.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણ કમળકી હું દાસી; મૈં તો.

(૮૯)

મન રે પરસિ હરિકે ચરન.
સુભગ સીતલ કમલ કોમલ ત્રિબિધ જવાલા હરન;
જે ચરન પ્રહ્લાદ પરસે ઇન્દ્ર પદવી ધરન.
જિન ચરન ધ્રુવ અટલ કીનો રાખિ અપને સરન;
જિન ચરન બ્રહ્માંડ ભેટયો નખસિખૌ શ્રી ભરન.
જિન ચરન પ્રભુ પરસિ લીને તરી ગૌતમ ઘરન;
જિન ચરન કાલીહિ નાથ્યો ગોપ લીલા કરન.
જિન ચરન ધાર્યો ગોબર્ધન ગરબ મઘવા હરન;
દાસ મીરઁા લાલ ગિરધર અગમ તારન તરન.

(૯૦)

મ્હાંરો જનમ મરનકો સાથી, થાંને નહિં બિસરૂં દિન રાતિ.
તુમ દેખ્યાં બિન કલ ન પડત હૈ, જાનત મેરી છાતી,
ઊંચી ચઢ ચઢ પંથ નિહારૂં, રોય રોય અંખિયાં રાતી. મ્હાંરો.
યો સંસાર સકલ જગ જૂઠો, જૂઠા કુલ ર. નાતી,
દોઉ કર જોડયાં અરજ કરત હૂં, સુણ લીજ્યો મેરી બાતી. મ્હાંરો.
યો મન મેરો બડો હરામી, જ્યૂં મદમાતો હાથી,
સત ગુરૂ દસ્ત ધર્યો સિર ઊપર, આંકુસ દે સમઝાતી. મ્હાંરો.

મીરાં કે? પ્રભુ ગિરધર નાગર,હરિ ચરણાં ચિત રાતી,
પલ પલ તેરા રૂપ નિહારૂં, નિરખ નિરખ સુખ પાતી. મ્હાંરો.

(૯૧)

મીરાં કો પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ, જૂઠે ધંધોંસે મેરા ફંદા છુડાઓ.
લૂટે હી લેત વિવેકકા ડેરા, બુદ્ધિબલ યદપિ કરૂં બહુ તેરા;
હાય રામ નહિં કછુ બસ મેરા, મરત હું બિબસ પ્રભુ ધાઓ સબેરા.
ધર્મ ઉપદેશ નિતપ્રતિ સુનતી હૂં, મન કુચાલસે ભી ડરતી હૂં;
સદા સાધુ સેવા કરતી હૂં, સુમિરણુ ધ્યાનમેં ચિત્ત ધરતી હૂં.
ભક્તિમાર્ગ દાસીકો દિખાઓ, મીરાં કો પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ.

(૯૨)

ચાકર રાખોજી, અમને ચાકર રાખોજી; સામળિયા ગિરધારી લાલ ચાકર રાખોજી.
ચાકર રહિસું બાગ બનાઈસું, નિત ઉઠી દર્શન પાઇશું;
વૃન્દાવનકી કુંજ ગલનમેં, ગોવિંદના ગુણુ ગાઇશું. અમને.
ચાકરીમાં દર્શન માંગું, સમરણ માગું ખરચી;
ભાવ ભક્તિ જાગીરી જાચું, તીનો બાતાં સરખી. અમને.
પ્રેમ પ્રીતિસેં ધ્યાન લગાયા, રામકૃષ્ણુ લો લાવા;
સુરત મુરત જાગીરી પાયા, નિરભે પટા લિખાયા. અમને.

(૯૩)

હોડી શી રીતે ઉતરે પાર ?
સંસાર સાગરનો ભે છે ભારે માંહે ભર્યો છે બહુ ભાર—હોડી.
કામ ક્રોધ બે કટાક્ષ ઉમરાવ, મદ મમતા મોહ વાર—હોડી.
શીલ સંતોષી સઢ ચઢાવો, હરિ નામ તે હલકાર—હોડી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, રામ હૃદય મનમાં ધાર—હોડી.

(૯૪)

ભજ મન ચરન કઁવલ અબિનાસી. ટેક.
જેતાઈ દીસે ધરનિ ગગન બિચ, તેતાઇ સબ ઊઠ જાસી;
કહા ભયો તીરથ બ્રત કીન્હે, કહાઁ લિયે કરવત કાસી.

ઇસ દેહીકા ગરબ ન કરના, માટી મેં મિલ જાસી;
યો સંસાર ચહરકી બાજી, સાઁઝ પડયાઁ ઉડિ જાસી.
કહા ભયો હૈ ભગવા પહર્યાં, ઘર તજ ભયે સન્યાસી;
જોગી હોય જુગતિ નહિં જાની, ઉલટિ જનમ ફિર આસી.
અરજ કરોં અબલા કર જોરે, શ્યામ તુમ્હારી દાસી;
મીરા કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, કાટો જમકી ફાઁસી.

(૯૫)

ઘડી એક નહિં આવડે, તુમ દરસન બિન મોય.
તુમ હી મેરે પ્રાણ જી, કા સૂઁ જીવન હોય.
ધાન ન ભાવે નીંદ ન આવે, બિરહ સતાવે મોય;
ઘાયલ સી ઘૂમત ફિરૂઁ રે, મેરા દરદ ન જાને કોય.
દિવસ તો ખાય ગમાઇયો રે, રૈન ગમાઈ સોય;
પ્રાણ ગમાયો ઝૂરતાઁ રે, નૈન ગમાઇ રોય.
જો મૈં ઐસા જાનતી રે, પ્રીત કિયે દુઃખ હોય;
નગર ઢઁઢોરા ફેરતી રે, પ્રીત કરો મત કોય.
પંથ નિહારૂઁ ડગર બુહારૂઁ, ઊભી મારગ જોય;
મીરાં કે' પ્રભુ કબ રે મિલોગે, તુમ મિલિયાઁ સુખ હોય.

(૯૬)

આલી સાઁવરોકિ દૃષ્ટિ, માનો પ્રેમ કી કટારી હૈ. ટેક.
લાગત બેહાલ ભઇ, તન કી સુધિ બુદ્ધિ ગઇ;
તન મન બ્યાપો પ્રેમ માતો મતવારી હૈ.
સખિયાં મિલિ દોઇ ચારી, બાવરી સી ભઇ ન્યારી;
હૌં તો વાકો નીકે જાનોં, કુંજ કો બિહારી હૈ.
ચંદ કો ચકોર ચાહૈ, દીપક પતંગ દાહૈ;
જલ બિના મીન જૈસે, તૈસે પ્રીત પ્યારી હૈ.
બિનતી કરોં હે શ્યામ, લાગોં મૈં તુમ્હારે પાય;
મીરાં પ્રભુ ઐસે જાનો, દાસી તુમ્હારી હૈ.

(૯૭)

જબ સે મોહિં નંદનૅંદન દૃષ્ટિ પડયો ભાઇ;
તબ સે પરલોક લોક કછૂ ના સુહાઇ.
મોરન કી ચંદ્ર કલા સીસ મુકુટ સોહૈ;
કેસર કો તિલક ભાલ તીનલોક મોહૈ.
કુંડલકી અલક ઝલક કપોલન પર છાઈ;
મનો મીન સરવર તજિ મકર મિલન આઇ.
કુટિલ ભ્રુકુટિ તિલક ભાલ ચિતવન મેં ટૌના;
ખંજન અરૂ મધુપ મીન ભૂલે મૃગ છૌના
સુંદર અતિ નાસિકા સુગ્રીવ તીન રેખા;
નટવર પ્રભુ ભેષ ધરે રૂપ અતિ બિસેખા.
અધર બિંબ અરૂન નૈન મધુર મંદ હૅંસી;
દસન દમક દાડિમ દ્યુતિ ચમકે ચપલાસી.
છુદ્ર ઘંટ કિંકિની અનૂપ ધુનિ સુહાઇ;
ગિરધર કે અંગ અંગ મીરાં બલિ જાઇ.

(૯૮)

યા મોહન કે મૈં રૂપ લુભાની.
હાટ બાટ મોહિં રોકત ટોકત,
યા રસિયા કી મૈં સાર ન જાની.
સુંદર બદન કમલ-દલ લોચન,
બૅાકી ચિતવન મંદ મુસકાની.
જમુના કે નીરે તીરે ધેનુ ચરાવત,
બૅંસી મેં ગાવત મીઠી બાની.
તન મન ધન ગિરધર પર વારૂઁ,
ચરન કમલ મીરાં લપટાની.

(૯૯)

નિપટ બપુટ છબિ અટકે મેરે નૈના. ટેક.
દેખત રૂપ મદન મોહન કો, પિયત પિયૂષ ન મટકે.

બારિજ ભૌંવાઁ અલક ટેઢી મનો, અતિ સુગંધિ રસ અ...
ટેઢી કટિ ટેઢી કર મુરલી, ટેઢી પાગલર ...
મીરાં પ્રભુકે રૂપ લુભાની, ગિરધરનાગર ન...

(૧૦૦)

બરસે બદરિયા સાવનકી, સાવનકી મન ભાવ...
સાવનમેં ઉમગ્યો મેરો મનવા, ભનક સુની હરિ આવ...
ઉમડ ઘુમડ ચહુઁ દિસસે આયો, દામિન દમકે ઝર લાવ...
નન્હી નન્હી બૂઁદન મેહા બરસે, સીતલ પવન સુહાવ...
મીરા કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, આનઁદ મંગલ ગાવ...

(૧૦૧)

પિયા મોહિં આરત તેરી હો;
આરત તેરે નામકી મોહિં સાંઝ સબેરી હો.
યા તન કો દિયના કરોં મનસા કરોં બાતી હો;
તેલ ભરાવોં પ્રેમ કા બારોં દિન રાતી હો.
પટિયાઁ પારોં ગુરૂ જ્ઞાન કી સુમતિ માઁગ સવારોં હો;
પિયા તેરે કારને ધન જોબન વારોં હો
સેજડિયા બહુરંગિયા ચંગા ફુલ બિછાયા હો;
રૈન ગઈ તારા ગિણત પ્રભુ અજહુઁ ન આયા હો.
સાવન ભાદોં ઊમડો બરખા રિતુ છાઇ હો;
ભૌંહ ઘટા ઘન ઘેરિ કે નૈનન ઝરિ લાઇ હો
માત પિતા તુમકો દિયો તુમ હીં ભલ જાનો હો;
તુમ તજિ ઔર ભતારકો મનમેં નહિં આનોં હો.
તુમ હો પૂરે સાઇયાઁ પૂરન પદ દીજૈ હો;
મીરાં બ્યાકુલ બિરહની અપની કરિ લીજૈ હો.

(૧૦૨)

તુમ પલક ઉઘાડે દીનાનાથ, હૂં હાજિર નાજિર કબકી ખડી.
સાજ઼ા થે દુસમન હોઇ લગે, સબને લગૂં કડી;

તુમ બિન સાઊ કોઊ નહીં હૈ, ડિગી નાવ મેરી સમઁદ અડી.
દિન નહિં ચૈન રાત નહીં નિદરા, સૂખૂં ખડી ખડી;
બાન બિરહ કે લગે હિયે મેં, ભૂલૂં ન એક ઘડી.
પત્થરકી તો અહિલ્યા તારી, બન કે બીચ પડી;
કહા બોઝ મીરાં મેં કહિયે, સૌ ઉપર એક ઘડી.
ગુરુ રૈદાસ મિલે મોહિં પૂરે, ધુરસે કલમ ભિડી;
સતગુરુ સૈન દઇ જબ આ કે, જોતમેં જોત રલી.

(૧૦૩)

નિત્ય નિત્ય ભજવું તારૂં નામ, તારૂં નામ, તારૂં નામ રે;
પ્રેમ થકી અમને પ્રભુજી મળ્યા હોજી.
આણી તેડે ગંગા વ્હાલા, પેલી તેડે જમના રે,
વચ્ચે ગોકુળિયું રૂડું ગામ, રૂડું ગામ, રૂડું ગામ રે. પ્રેમ.
મારે આંગણીએ વ્હાલા, તુલસીના છોડ વ્હાલા,
પૂજા કર્યાનું મારૂં ધામ, મારૂં ધામ, મારૂં ધામ રે. પ્રેમ.
બાઇ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર વ્હાલા,
છેલ્લી બાકીના રામ રામ, રામ રામ, રામ રામ રે. પ્રેમ.

(૧૦૪)

હરિ તુમ હરો જનનકી ભીર.
દ્રૌપદીકી લાજ રાખી, તુમ બઢાયો ચીર.
ભક્ત કારન રૂપ નરહરી, ધર્યો આપ શરીર.
હિરનકશ્યપ માર લિનો ધર્યો નાહિન ધીર.
બુડતે ગજરાજ રાખ્યો કીયો બાહેર નીર.
દાસ મીરાં લાલ ગિરધર દુ:ખ જહાં તહાં પીર.

(૧૦૫)

સાજન સુધ જ્યોં જાને ત્યોં લીજે હો.
તુમ બિન મેરે ઔર ન કોઇ કૃપા રાવરી કીજે હો.
દિવસ ન સુખ રૈન નહિ નિદ્રા યોં તન પલ પલ છીજે હો.
મીરાં કે' પભુ ગિરધરનાગર મિલિ બિછુરન નહિ કીજે હો.

(૧૦૬)

આઇ છું રાજા રણછોડ શરણે થારે, આઇ છું. ટેક.
હિત સુ બ્રાહ્મણ ભેજ દિયા રે, લાવોને મેડતણી વહોડ;
ધરમ સંકટ દિયો બ્રાહ્મણા, બૈઠી મંદિરમેં દોડ. આઇ.
આપણી ઢીગ રાખી સાવરાં, વિનતિ કરૂં કર જોડ;
કે મેં પાછી જાઉં જગતપેં, લાગે મને મોટી ખોડ. આઇ.
ભયો પ્રકાશ મંદિરમેં, ભારી ઉગા સૂરજ કિરોડ;
ઐસો રૂપ દેખી કૃષ્ણ કોં, આઇ મંદિર મૈં દોડ. આઇ.
નીર ખીર જ્યોં મીલ ગયા, સજની પરમાનંદકી ઓઢ;
જન લિછમન સાચોંજ જુગતમેં, ધની મીરાં રાઠોડ. આઇ.

[The last three are said to be the very last songs she composed and devotees narrate how whilst singing the last song before the image of Sri Ranchor at Dwarka she became merged into her God]